A
20-205

10 v.to 44

Biblioteca Universitaria
CANADA
Sc. A
Bu. 20
Tabla
Num. 205

i 11833907

73

No. 3
140

3 - 2 - 140

9 - 1 205

LIBER SEXTVS DECRETALIVM D. BONIFACII PAPÆ VIII.

SVÆ INTEGRITATI VNA CVM CLEMENTINIS ET EXTRAVAGANTIBVS, RESTITVTVS.

CVM PRIVILEGIO GREgorij XIII. Pont. Max. & aliorum Principum.

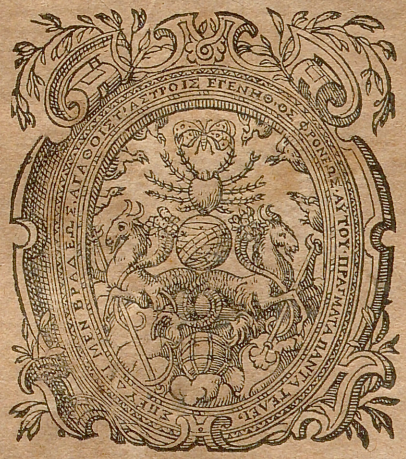

LVGDVNI,

clɔ Iɔ cv.

CVM LICENTIA.

BONIFACIVS Papa VIII. natione Hernicus, patriæ Anagninus, è familia Caietana, anno 1294. Pontifex Maximus creatus est. Is Decretales epistolas prædecessorum suorum per Guilielmum archiepiscopum Ebrudunens. & Berengarium Episcopum Biterens. ac Magistrum Richardum de Senis S. R. E. Vicecancellar. diligenter fecit recenseri: & quibusdam Decretis nouis à se additis in vnum librum sub debitis titulis redigi, & quinq; aliis Gregorij Papæ IX. annecti, Sextumq; nuncupari iussit. Ad quem Ioannes Andr. Bononiens. continuas glossas, quibus multa ex eius lectura fuerunt inserta, & hoc signo [ ] notata, conscripsit.

INDEX

i.17654397

INDEX TITVLORVM ET CAPITVLORVM LIBRI SEXTI DECRETALIVM.

TABVLA TITVLORum v. librorum Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

Accusationib. inquisitionib. & denuntiationib. li. 5. tit. 1.
Aetate & qualitate, & ordine præficiendorum. lib. 1. tit. 10.
Appellationib. lib. 2. tit. 15.
Arbitris. lib. 1. tit. 22.

B

Bigamis. lib. 1. tit. 12.

C

Capellis monachorum. lib. 3. tit. 18.
Censibus, exactionib. & procurationib. lib. 3. tit. 20.
Clericis coniugatis. lib. 3. tit. 2.
Clericis non residentibus. lib. 3. titul. 3.
Clerico ægrotante vel debilitato. lib. 3. tit. 3.
Cognatione spirituali. libro 4. titul. 3.
Concessione præbendæ & ecclesiæ non vacantis. lib. 3. tit. 8.
Confessis. lib. 2. tit. 9.
Consecratione ecclesiæ vel altaris. lib. 3. tit. 21.
Consuetudine. lib. 1. tit. 4.
Constitutionib. lib. 1. tit. 2.

D

Decimis, primitiis, & oblationib. lib. 3. tit. 13.
De desponsatione impuberum. lib. 4. tit. 2.
Digamis. lib 1. tit. 12.
Dolo & contumacia. libro 2. titulo 6.

E

Lectione & electi potestate. li. 1. tit. 6.
Eo qui mittitur in possessionē causa rei seruandæ. lib. 2. tit. 7.
Exceptionib. lib. 2. tit. 12.
Excessibus prælatorum & subditorum lib. 5. tit. 6.

F

Filiis presbyterorum & aliis illegitimè natis. lib. 1. tit. 11.
Foro competenti. lib. 2. tit. 2.

H

Hæreticis. lib. 5. tit 2.
Homicidio. lib. 5. tit. 4.

I

Is quæ vi metúsue causa fiunt. lib. 1. tit. 20.
Immunitate ecclesiarum, cœmeteriorum & aliorum locorū religiosorum lib. 3. tit. 23.
In integrum restitutione. lib. 1. titul. 21.
Iniuriis & damno dato. lib. 5. tit. 8.
Institutionib. lib. 3. tit. 6.
Iudiciis. lib. 2. tit. 1.
Iuramento calumniæ. lib. 2. tit. 4.
Iureiurando. lib. 2. tit. 11.
Iure patronatus. lib. 3. tit. 19.

L

Itis contestatione. libro 2. titul. 3.

M

Maioritate & obedientia. lib. 1. tit. 17.

N

Ne clerici vel monachi secularibus negotiis se immisceant. lib. 3. tit. 24.
Ne sede vacante aliquid innouetur. lib. 3. tit. 8.

O

Officio vicarij. lib. 1. tit. 13.
Officio & potestate iudicis delegati. lib. 1. tit. 14.
Officio legati. lib. 1 tit. 15.
Officio ordinarij. lib. 1 tit. 16.

P

Actis. lib. 1. tit. 18.
Pœnis. lib. 5. tit. 9.
Pœnitentiis & remissionibus. lib. 5. tit. 10.
Postulatione prælator. lib. 1. tit. 5.
Præbendis & dignit. lib. 3. tit. 4.
Præscriptionib. lib. 2. tit. 13.
Priuilegiis. lib. 5. tit. 7.
Procuratoribus. lib. 1. tit. 19.

R

Ebus ecclesiæ non alienandis. lib. 3. tit. 9.
Regularib. transeuntib. ad religionem. lib. 3. tit. 14.
Regulis iuris. lib. 5.
Religiosis domib. li. 3. tit. 17.
Reliquiis & veneratione sanctorum. lib. 3. tit. 22.
Renunciatione. lib. 1. tit. 7.
Rerum permutatione. lib. 3. tit. 10.
Rescriptis. lib. 1. tit. 3.
Restitutione spoliatorū. lib. 2. tit. 5.
Restitutione in integ. lib. 1. tit. 21.

S

Schismaticis. lib. 5. tit. 3.
Sententia & re iudicata. lib. 2. titul. 14.
Sententia excommunic. lib. 5. ti. 11.
Sepulturis. lib. 3. tit. 12.
Sponsalibus & matrimoniis. lib. 4. titul. 1.
Statu regularium. lib. 3. tit. 16.
Summa trinitate & fide catholica. lib. 1. tit. 1.
Supplenda negligentia. prælator. lib. 1. tit. 8.

T

Emporib. ordinationum. li. 1. tit. 9.
Testamentis & vltimis voluntatibus. lib. 3. tit. 11.
Testib. & attestat. lib. 2. tit. 10.

V

Verbor. signifi. lib. 5. tit. 12.
Vita & honestate clericor. li. 2. tit. 1.
Voto & voti redemptione. lib. 3 titul. 15.
Vsuris. lib. 5. tit. 5.
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. 2. tit. 8.

FINIS TABVLAE titulorum.

TABVLA OMNIVM capitulorū Sexti Decretalium secundum ordinem Alphabeti.

A

Arbitris. de off. & pot. iud. del.
Abbate. de senten. & re iud.
Abbates. de priuil.
Ab eo qui appellat. de appel.
Ab eo qui contra. de elect.
Absolutionis. de his quæ vi.
Accusatus. de hæret.
A collatione. de appell.
Actor qui. de do. & contum.
Ad apostolicæ. de sentent. & re iudic.

Ad decimas. de rest. spol.
Ad succidendos. de schism.
Alma mater. de sent. excom.
Altercationis. de biga.
Animarum. de sepult.
Appellatio. de appell.
Auaritiæ. de elect.
Auctoritate Martini. de concessio. præben.
Auctoritate sedis. de priu.

B

Beneficium. de regularibus.

C

Clericis. de immu. eccl.
Clerici. de vita & honestate cleric.
Clerici. de cler. coniuga.
Collatio. de offi. leg.
Commissa. de elect.
Concertationi. de appell.
Constitutionem. de sent. excomm.
Constitutionem. de verborum significat.
Constitutionem. de regularib.
Constitutio. de elect.
Consuetudinem. de consuetud.
Consuetudinem. de cleric. non residen.
Contingit. de iureiuran.
Contra Christianos. de hæret.
Cordi nobis. de appell.
Cui de non. de præben.
Cum singula. de præb.
Cum in ecclesiis. de præb.
Cum de diuersis. de priui.
Cum personæ. de priui.
Cum in multis. de rescri.
Cum aliquib. de rescr.
Cum æterni. de sentent. & re iudic.
Cum ab vno. de sentent. & re iudic.
Cum quis. de sepulturis.
Cum quis. de sententia excommunicationis.
Cum medicinalis. de sententia excommunicationis.
Cum nullus. de temp. ord.
Cum appellationib. de appell.
Cum in tua. de consuet.
Cum non deceat. de elect.
Cum ex eo. de elect.
Cum expediat. de electio.
Cum quidam. de exceptio.
Cum ex eo. de excessi. prælat.
Cum C. laicus. de for. competen.
Cum contumacia. de hæret.
Cum secundum leges. de hæret.
Cum in positionibus. de iureiurand.
Cum in generali. de offic. vic.
Cum plures. de officio & potestate iud.
Cum de beneficio. de præb.
Cum in illis. de præb.
Cum in ecclesia. de præb.
Cum episcopus. de offi. ord.
Cupientes. de elect.

D

Decet dominum. de immun. eccles.
Decernimus. de sententia excommunicationis.
Decreuit. de hæret.
Degradatio. de pœnis.
Deliberatione. de offic. leg.
Detestanda. de conc. præb.
Dilecto. de sententia excommunicationis.
Discretioni. de dec.
Dispendia. de rescrip.
Dispendiis. vt lit. pend.
Dudum. de præbend.
Dudum. de rebus ecclesiæ non alienandis.
Duobus. de rescript.

E

Ecclesiæ. de supp. neglig. prælatorum.
Ecclesia. de in inter. est.
Ei cui. de præben.
Eos qui. de sententia excommunicationis.
Eos qui de temp. ordi.
Eos qui. de immu. eccle.
Episcopali. de maio. & obed.
Episcopus. ne cle. vel mo.
Episcopum. de præscri.
Episcoporum. de priui.
Et si capitulum. de institut.
Et si pignorationes. de iniur.
Et si sententia. de sentent. & re iudic.
Eum cui. de præb.
Eum qui. de eo qui mittitur in pos.
Eum qui. de dolo & contum.
Eum qui. de præbend.
Exceptionis. de lit. cont.
Ex eo quòd. de elect.
Executor. de conc. præb.
Exigit. de censib.
Exijt. de verb. signifi.
Ex sponsalibus. de spons.

F

Felicis. de pœnis.
Felicis. de censi.
Fideli. de sum. trin.
Filij. de hæret.
Frequens. de rest. spolia.
Fundamenta. de elect.

G

Generali. de elect.
Gloriosus. de reliq. & ven.
Grandi. de sup. negl. præl.
Gratia. de rescrip.

H

Hac constitutione. de offic. & pote. iud. del.
Hi qui. de præb.
Hoc consultissimo. de rebus eccle. non alien.

I

In appellationis. de iure calumn.
Indemnitatibus. de elect.
Indulgentiæ. de pœn.
In electionibus. de elect.
In fidei. de hæret.
Inquisitores. de hæret.
Ipso iure. de rescrip.
Is cui procuratio. de elect.
Is cui ab apostolica. de offic. & potestate.
Is cui est. de sententia excommunicationis.
Is cui conceditur. de præb.
Is qui mandat. de homicid.
Is qui contra. de elect.
Is qui. de fil. presby.
Is qui à procuratore. de procuratoribus.
Is qui habet. de sepult.
Is qui in ecclesia. de sententia excommunicationis.
Is qui monasterium. de reg.
Index. de officio & potestate iudicis delegati.
Iuris. de iudi.

L

Legatos. de offi. legati.
Legitima. de appell.
Licet ecclesiarum. de præb.
Licet episcopus. de præb.
Licet ab interlocutoria. de appellation.
Licet in officialem. de offic. vic.
Licet is. de procur.
Licet Romanus. de const.
Licet canon. de elect.
Licet pater. de sepult.
Licet. de sen. excomm.
Licet vobis. de priu.
Licet in tua. de rer. permut.
Licet mulieres. de iureiur.

M

Mandatum. de præb.
Mandato. de præb.
Mediatores. de testibus & attestationibus.
Mulieres. de iudi.

N

Ne aliqui. de hæret.
Ne aliqui. de priuil.
Ne captandæ. de con. præb.
Nedum. de cogn. spir.
Nemo deinceps. de elect.
Non est. de consue.
Non indiscrete. de procur.

Non po-

Non potest. de præb.
Non putamus. de consue.
Non solum. de appell.
Non solum. de regular.
Nulli licere. de elect.
Nullam. de iur. cal.
Nullus episcopus. de tempo. ordin.
Nullus religiosus. de elect.

O

Officij. de offi. legati.
Ordinarij. de off. ord.

P

Pactum. de pact.
Pastoralis. de cle. ægr.
Per catechismum. de cog. spir.
Per exemptionem. de priu.
Per hoc. de hæret.
Permittimus. de ætate & qualitate.
Perpetuo. de censib.
Perpetuo. de postul. præla.
Perpetuo. de elect.
Periculoso. de statu regu.
Pia. de except.
Postquàm. de accus.
Prælatis. de homic.
Præsenti. de offi. leg.
Præsenti. de offi. ordi.
Præsenti. de præben.
Præsenti. de sententia excommunicationis.
Præsentium. de testibus & attestationib.
Presbyteri. de capel. mon.
Præsidentes. de hæret.
Priuilegium. de verborum significatione.
Procuratori. de procur.
Procurator. de elect.
Pro humani. de homicid.
Prouida. de elect.

Q

Quàm sit ecclesiis. de elect.
Quamquam vsurarij. de vsur.
Quamquam in casu. de elect.
Quamquam pedagiorum. de cens.
Quamuis non plures. de cognat. spirit.
Quamuis alicui. de officio & potestate.
Quamuis super cessationib. de offic. ordin.
Quamuis pleniſſima. de præb.
Quamuis tibi. de præb.
Quamuis ad reorum. de pœn.
Quamuis. de rescr.
Quamuis constitut. de elect.
Quamuis procurator. de procu.
Quamuis pactum. de pact.
Qui ad agendum. de proc.
Qui contra certam. de elect.
Qui generaliter. de procu.
Qui post votum. de regu.
Qui pontificali. de offi. & potestate iud.
Quia plerique. de offi. ord.
Quia sæpe dubitatur. de præb.
Quia nonnulli. de immu. eccl.
Quia per ambitiosam. de rescr.
Quia sæpe contingit. de elect.
Quia periculosum. de sentent. excommunicationis.
Quia ex eo. de pact.
Quia cunctis. de concess. præb.
Quicumque. de sententia excommunicationis.
Quicumque hæreticos. de hær.
Quod votum de voto & vot. redempt.
Quodam. de præb.
Quoniam episcoporum. de hæret.
Quoniam vt intelleximus. de immuni. eccle.
Quoniam episcopi. de priuil.
Quoniam aliqui. de renunt.
Quoniam electione. de elect.
Quoniam ex constitutione. de concess. præb.
Quoniam in baptismo. de sentent. excommun.
Quorundam. de elect.

R

Religiosus. de testam.
Religioso. de sententia excommunicationis.
Religiosi. de sepult.
Religionum. de relig. dom.
Romana. de suppl. negl. præl.
Romana. de sententia excommunicationis.
Romana. de testibus & attestationibus.
Romana. de censib.
Romana. de foro comp.
Romana. de offic. vica.
Romana. de offi. ord.
Romana. de pœnis.
Romana. de pœniten.
Romana. de appell.

S

Sciant cuncti. de elect.
Sæculares. de foro comp.
Sæpe contingit. de temp. ord.
Si à iudice. de appell.
Si à subdelegato. de offi. & pot.
Si apostolicæ. de præb.
Si à sede. de præb.
Si apostolica. de præb.
Si abbatem. de elect.
Si ad solum. de regul.
Si aduersus. de in integ. rest.
Si annum. de iudi.
Si ad episcopum. ne sede vac.
Si beneficia. de præb.
Si clericos. de sententia excomm.
Si ciuitas, de sententia excommunicationis.
Si capitulo. de concess. præb.
Si compromissarius. de elect.
Si confirmationem. de elect.
Si contra vnum. de officio & potestate.
Si canonici. de offi. ord.
Si clericus. de præb.
Si cui. de elect.
Si cui. de præben.
Sicut nobis. de verborum significatione.
Sicut cum. de elect.
Si duo procuratores. de procuratoribus.
Si duo ex tribus. de officio & potestate.
Si de calumnia. de iur. calum.
Si delegatus. de offi. & pot.
Si ecclesiam. de conse. eccle.
Si episcopus. de suppl. negl. prælatorum.
Si episcopus. de præb.
Si episcopus. de pœniten.
Si episcopus. de offi. ord.
Si eo tempore. de rescrip.
Si eo tempore. de elect.
Si electio. de elect.
Si ex tribus. de arbitr.
Si eum. de præb.
Si forte. de elect.
Si gratiose. de rescript.
Si hi contra. vt lite pend.
Si iudex. de sent. exc.
Si infantes. de desponsat. impube.
Si is cum quo. de fil. presbyt.
Si is cui. de præben.
Si is cui. de accusa.
Si is ad quem. de institu.
Si is cui. de offic. & potestate iud.
Si laicus. de iure patr.
Si motu. de præb.
Si oblato. de lit. contest.
Si papa. de priu.
Si pater. de test.
Si post præstitum. de conf.
Si propter. de rescr.
Si pro te. de rescr.
Si postquam. de cle.
Si pro clericis. de præb.
Si postquam. de præ.
Si pluribus. de præb.
Si pauper. de præb.
Si quando. de elect.
Si quem. de procur.
Si qui. de præscrip.
Si quis iusto. de elect.
Si religiosus. de elect.
Si sententia. de sententia excommunicationis.
Si soli. de concess. præb.
Si super. de offi. & pot. iud.

Sexti Decret. Capitul. Tabula.

Si te. de renuntia.
Si tibi absenti. de præb.
Si tibi concesso. de præb.
Solet. de sent. excom.
Statuimus. de sententia excommunicationis.
Statuimus. de elect.
Statuimus. de confessis.
Statuimus j. de offic. & potestate iudic. deleg.
Statuimus ij. de offic. & pot.
Statutum. de rescr.
Statutum. de electi.
Statutum. de sent. excom.
Statutum. ne cler. vel mona.
Statutum. de præb.
Statutum j. de hære.
Statutum ij. de hæret.
Statuta. de hæret.
Statuto perpetuo. de dec.
Super eo. de hæret.
Super eo. de præb.
Susceptum. de rescr.
Suscepti. de præb. & dign.

T

Tibi qui. de rescript.

V

Vbi periculum. de elect.
Vbicunque. de pœnis.
Veniens. de verborum signific.
Venerabilibus. de sententia excommunicationis.
Volentes. de priui.
Vsurarum. de vsur.
Vt apostolicæ. de priu.
Vt animarum. de constitutionibus.
Vt circa. de elect.
Vt commissi. de hæret.
Vt inquisitionis. de hæret.
Vt litigantes. de officio ordinarij.
Vt officium. de hæret.
Vt periculosa. ne cleric. vel monach.
Vt quæstionibus. de arb.
Vt quis. de elect.
Vt super. de appell.

FINIS.

CLEMENS Papa V. natione Gallus, prouincia Vasconia, diœcesis Burdegalensis, anno 1305. Romanus Pontifex creatur. Is non modò in concilio Viennensi, sed etiam ante & post ipsum concilium plurimas constitutiones edidit: quas, cùm & assidua occupatione, & morte præuentus in vnum collectas volumen, & sub congruis titulis collocatas edere vt decreuerat, non potuisset, Ioannes XXII. eius successor publicauit. Eas Ioannes Andr. Bononiens. glosis illustrauit.

TABVLA

TABVLA TITVLORVM ET CAPITVLORVM CLEMENTINARVM.

TABVLA TITVLorum Clementinarũ secundum ordinem Alphabeti.

A

Etate & qualitate & ordine præficiẽdorum. lib. 1. tit. 6.
Appellationibus. li. 2. tit. 12.

B

Baptismo & eius effectu. lib. 3. tit. 15.

C

Causa possessionis & proprietatis. lib. 2. tit. 3.
Celebratione missarum. lib. 3. ti. 14.
Censib. exactionib. & procurationib. lib. 3. tit.
Concessione præbendæ. lib. 3. tit.
Consanguinitate & affin. li. 3. tit. 1.

D

Decimis, primitiis, & oblationib. lib. 3. tit. 8.
Dolo & contumacia. lib. 2. tit. 4.

E

Electione & electi potestate. li. 1. tit. 3.
Exceptionib. lib. 2. tit. 10.
Excessib. prælat. lib. 5. tit. 6.

F

Foro competenti. libro 2. titulo 2.

H

Hæreticis. lib. 5. tit. 3.
Homicidio voluntario, vel casuali. lib. 5. tit. 4.

I

Immunitate ecclesiarum. lib. 3. tit. 17.
Iudæis & Saracenis. lib. 5. ti. 2.
Iudicis. lib. 2. tit. 1.
Iure patronatus. lib. 3. tit. 12.
Iureiurando. lib. 2. tit. 9.

M

Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi. lib. 5. tit. 1.

O

Officio vicarij. lib. 1. tit. 7.
Officio & potestate iudicis delegati. lib. 1. tit. 8.
Officio iudicis ordinarij. li. 1. tit.

P

Pœnitentiis & remissionibus. libro 5. titulo 9.
Pœnis. lib. 5 tit. 8.
Præbendis & dignitatib. li. 3. ti. 2.
Priuilegiis, & excessibus priuilegiatorum. lib. 5. tit. 7.
Probationib. lib. 2. tit. 7.
Procuratorib. lib. 1. tit.

R

Rebus ecclesiæ non alienandis. lib. 3. tit. 4.
Regularibus, & transeuntibus ad religionem. lib. 3. tit. 9.
Religiosis domibus. lib. 3. tit. 11.
Reliquiis & veneratione sanctorum. lib. 3. tit. 16.
Renunciatione. lib. 1. tit. 4.
Rerum permutatione. lib. 3. tit. 4.
Rescriptis. lib. 1. tit. 2.
Restitutione in integrũ. li. 1. tit.

S

Sententia & re iudicata. lib. 2. tit. 11.
Sententia excommunicationis. lib. 5. tit. 10.
Sepulturis. lib. 3. tit.
Sequestratione possessionũ & fructuum. lib. 2. tit. 6.
Statu monachorum. lib. 3. tit. 10.
Summa trinitate & fide catholica. lib. 1. tit. 1.
Supplenda negligentia prælatorum. lib. 1. tit. 5.

T

Testamentis & vltimis voluntatibus. lib. 3. tit. 5.
Testibus. lib. 2. tit. 8.

V

Verborum signif. lib. 5. tit. 11.
Vita & honestate clericorum. lib. 3. tit. 1.
Vsuris. lib. 5. tit. 5.
Vt lite pendente nihil innouetur. lib. 2. tit. 5.

TABVLA CAPITVlorum Clementinarum, secundum ordinem Alphabeti.

A

Abbates. de rescri.
Ab ecclesia. de rest. in int.
Abusionib. de pœnit. & remis.
Ad cõpescendas. de seq. pos. & fru.
Ad nostrum. de cens.
Ad nostrum. de hæret.
Appellanti. de appell.
Archiepiscopo. de priuil.
Attendentes, de sta. monach.
Auditor. de rescript.

C

Causa beneficiali. de cap. pos. & prop.
Causam electionis. de elect.
Cedit quidem. de Iudæis.
Constitutionem. de elect.
Cum à repulsione. de appell.
Cum concessa. de elect.
Cum de quibusdam. de relig. dom.
Cum ecclesiæ. de æta. & qualita.
Cum ei quem. de conc. præb.
Cum ex eo. de sent. excom.
Cum illusio. de renunt.
Cum Iudæi. de test.
Cum lite. vt lit. penden.
Cum rationi. de elect.
Cum secundum statuta. de pœnit. & remiss.
Cum sit nimis. de magistr.
Cum sit naturæ. de cens.
Cupientes. de pœnis.

D

Dignum prorsus. de celebr. missar.
Diœcesanis. de vit. & hon. cler.
Dispendiosam. de iudic.
Dudum. de iudic.
Dudum. de sepult.

E

Eos, qui. de sepult.
Eos, qui de regular.
Eos, qui. de consang. & affin.
Et si. de rescr.
Et si. de offic. ordin.
Et frequentib. de sent. exc.
Ex graui. de vsur.
Excommunicationis. de excep.
Exiui de paradiso. de verb. sig.

F

Fidei catholicæ. de summ. trin.
Frequens. de excess. præl.

G

Generalem. de ætat. & qual.
Gratiæ. de rescri.
Graui. de celebrat. missar.
Grauis. de sen. excom.

I

Inpleriſque. de elect.
Instrumento. de procur.

Bbb bb 4

Clementinarum Tabula.

Inter sollicitudines. de magist.
Iudices. de offic. deleg.

L

Literis nostris. de probat.
Litteras. de rescrip.

M

Monasteriorum. de reb. eccle. non alie.
Multorum. de hæret.
Multorum. de pœnit.

N

Ne concessione. de rer. perm.
Ne in agro. de stat. mon.
Ne Romani. de elect.
Nolentes. de hæret.
Non potest. de procur.

P

Pastoralis. de re iud.
Per litteras. de præbend.
Plures ab vno. de iur. patr.
Præsenti constitutione. de censib.
Præsenti. de bapt. & eius effect.
Procuratorum. de procur.

Q

Quamdiu. de appell.
Quãuis sacris de for. comp.
Quamuis rigor. de appell.
Quæ de ecclesiis. de offi. vicar.
Quia contingit. de relig. dom.
Quia regulares. de suppl. negl.
Quod circa. de elect.
Quoniam qui. de vit. & hon. cler.
Quoniam ex constitutione de immun. eccl.

R

Religiosi. de priuil.
Religiosi. de decim.
Religiosus. de procur.
Religiosis. de testam.
Romani. de iureiur.

S

Saepe contingit. de verborum significatione.
Si ante. de dol. & contum.
Si à iudicibus. de appell.
Si appellationem. de appell.
Si beneficiorum. de decim.
Sicut appellationem. de appell.
Si de beneficio. de præb.
Si dignitatem. de præb.
Si dominũ. de relig. & ven. sanct.
Si duobus. vt lit. penden.
Si furiosus. de homicid.
Si iuxta. de præbend.
Si plures. de præbend.
Si quis suadente. de pœnis.
Si Romanus. de præbend.
Si summus. de sententia excommunicationis.
Si vna. de reb. eccl. non alien.
Statutum. de elect.

T

Testibus. de testi.

V

Vt calumnijs. de re iudic.
Vt clericorũ. de offi. iud. ord.
Vt constitutio. de iur. patr.
Vt professores. de regular.
Vtij qui. de ætat. & qual.

FINIS.

IOANNES Papa XXII. natione Gallus, patria Caturcensis, ex prouincia Aquitania, anno 1316. Romanus Pontifex creatus est. Is præter constitutiones Clementis V. prædecessoris, multas quoque suas publicauit. Ad quas Zenzelinus de Cassanis (quem alij Genzelinum vocant) vberes composuit commentarios.

TABVLA

TABVLA EXTRAVAGANTIVM VIGINTI IOANNIS XXII. TVMETIAM TITVLORVM ET CAPITVLORVM EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM PER AIPHABETI ordinem distincta.

INDEX TITVLORVM extrauagantium x x. Ioannis xxii iuxta seriem Alphabeticam.

C

Concessione præbendæ, & ecclesiæ non vacantis. tit. 4.
Crimine falsi. tit. 10.

E

Electione & electi potestate. titulo 1.

I

Iudæis & Sarracenis. tit. 8.

M

Maioritate & obedientia. tit. 2.

N

Ne sede vacante aliquid innouetur. tit. 5.

P

Pœnis. tit. 12.
Præbendis & dignitatib. tit. 3.
Priuilegiis. tit. 11.

R

Religiosis domib. tit. 7.

S

Sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti. tit. 13.

T

Torneamentis. tit. 9.

V

Verborum significatione. tit. 14.
Voto, & voti redemptione. tit. 6.

TABVLA CAPITVM Extrauagantium x x. Ioannis xxii. secundum ordinem Alphabeti.

A

Ad apostolatus. titul. 4. de concess. præb. & eccl. non vac.
Ad nostri apostolatus. tit. 11. de priuileg.
Ad conditorem. tit. 14. de verbor. signifi.
Ad onus. tit. 1. de elect. & ele. pot.
Antiquæ. tit. 6. de vot. & voti redempt.

C

Copiosus in misericordia. tit. 8. de Iud. & Sarracen.
Cum ad sacrosanctæ. tit. 13. de sent. excom. suspens. & interd.
Cum inter nonnullos. tit. 14. de verbor. signifi.

D

Dierum crescente malitia. tit. 12. de pœn.

E

Ecclesiæ Romanæ. titul. 2. de maio. & obed.
Execrabilis. titul. 3. de præbend. & dign.

P

Prodiens quasi. titul. 10. de crimin. fal.

Q

Quia in futurorum. tit. 9. de torneam.
Quia nonnunquam. tit. 14. de verbor. signifi.
Quia quorundam. titul. 14. de verbor. signifi.
Quorundam exigit. tit. 14. de verbor. signifi.

S

Sancta Romana. tit. 7. de rel. dom.
Sedes Apostolica. titul. 4. de conc. præb. & eccles. non vac.
Si fratrum. titul. 5. ne sed. vac. aliq. inno.
Suscepti regiminis. tit. 1. de elect. & el. potest.

TABVLA TITVLORum quinq; librorum Extrauagantium communium secundum ordinem Alphabeti.

A

Auctoritate & vsu pallij. lib. 1.

C

Celebratione missarum. lib. 3.
Censibus, exactionibus, & procurationib. lib. 3.
Consuetudine. lib. 1.
Crimine falsi. lib. 5.

D

Decimis. lib. 3.
Dilationibus. lib. 2.
Dolo & contumacia. lib. 2.

E

Electione. lib. 1.
Emptione & venditione. lib. 3.

F

Furtis. lib. 5.

H

Hæreticis. lib. 5.

I

Immunitate ecclesiarum. lib. 3.
Iudiciis. lib. 2.
Iudæis. lib. 5.

M

Maioritate & obedientia. lib. 1.

N

Ne sede vacante aliquid innouetur. lib. 3.

O

Officio custodis. lib. 1.
Officio delegati. lib. 1.
Officio iudicis ordinarij. lib. 1.

P

Pœnitentiis & remissionibus. libro 5.
Pœnis. lib. 5.
Postulatione prælatorum. lib. 1.
Præbendis & dignitatib. lib. 3.
Priuilegiis. lib. 5.

R

Rebus ecclesiæ non alie. lib. 3.
Regularibus & transeuntibus ad religionem. lib. 3.
Religiosis domibus. lib. 3.
Reliquiis & venerat. sanctor. libro 3.

S

Schismaticis. lib. 5.
Sententia excommunicationis. libro 5.
Sepulturis. lib. 3.
Simonia. lib. 5.

T

Treuga & pace. lib. 1.

V

Vita & honestate cler. lib. 3.

TABVLA OMNIVM Capitulorum Extrauagantium communium per Alphabeti ordinem.

A

Ad certitudinem. de senten. exc.
Ad cuius libet. de præb. & dign.
Ad nostrum. de reg. & trans. ad relig.

Tabula Extrauagantium.

Ad regimen. de præb. & dig.
Ad Romani. de præb. & dig.
Ad vniuersalis. de treug. & pac.
Ambitioſæ. de reb. eccl. non alie.
Antiquorum. de pœn. & remiſ.

C

Cum deteſtabile. de ſimon.
Cum Matthæus. de hæretic.
Cum nonnullæ j. de præb. & dig.
Cum nonnullæ ij. de præb. & dig.
Cum præexcelſa. de rel. & ven. ſanct.

D

Debent ſuperioribus. de offic. iud. ordin.
Declarationes. de decim.
Deteſtandæ. de ſepult.
Dignum arbitrantes. de Iudæis.
Diſpendiis. de poſtul. præl.
Diſcipulorum. de celeb. miſ.
Diuina. de priuil.
Diuinis. de pœnis.
Docta ſanctorum. de vita & hon. cleric.
Dudum. de ſchiſmaticis.

E

Et ſi dominici. j. de pœn. & rem.
Et ſi dominici ij. de pœn. & rem.
Et ſi deceat. de maior. & obed.
Et ſi in temporalium. de præben. & dignitat.
Excommunicamus. de ſentent. excommunicationis.
Ex debito. de elect.
Execrabilis. de præb. & dig.
Ex eo. de hæret.
Exhibita. de priuileg.
Ex ſupernæ. de præb. & dig.

F

Frequentes. de iudic.

G

Graue nimis. de rel. & ven. ſanct.

I

In delictorum. de dilat.
Infidelis. de furtis.
Iniunctæ. de elect.
Inter cunctas. de priuil.

M

Malitiis. de auctor. & vſu pal.
Meruit. de priuil.
Multa mentis. de Iudæis.

N

Nuper j. de præb. & dign.
Nuper ij. de præb. & dig.
Nuper iij. de præb. & dig.

P

Paſtoralis. de immun. eccl.
Piæ ſolicitudinis. de præb. & dig.
Poſtulaſti. de præb. & dig.
Prouidè. de ſent. excom.

Q

Quemadmodum. de pœn. & rem.
Quia cunctos. de offic. cuſt.
Quia nonnulli. de ſent. exc.
Quod olim. de immu. eccl.

R

Ratio recta. de relig. dom.
Regimini j. de empt. & vend.
Regimini ij. de empt. & vend.
Rem non nouam. de dol. & cont.

S

Saluator. de præb. & dig.
Sancta Romana. de elect.
Sanè in vinea. de ſimon.
Sedes Apoſtolica. de offi. deleg.
Si religioſus. de elect.
Spondent. de crim. falſi.
Super cathedram. de ſepult.
Super gentes. de conſue.
Suſcepti. ne ſed. vacan.

V

Vas electionis. de cenſi. &c.
Vas electionis. de hæret.
Viam ambitioſæ. de reg. & tranſ. ad rel.
Vices illius. de treug. & pac.
Vnam ſanctam. de maior. & obed.
Vnigenitus. de pœn. & rem.
Vt prælatorum. de maior. & obed.
Vt quor. de offic. iud. ord.

FINIS.

LIBER SEXTVS DECRETALIVM DOMINI BONIFACII PAPAE OCTAVI.

BONIFACIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filiis Doctoribus & scholaribus vniuersis Bononiæ [a] commorantibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

SAcrosanctæ Romanæ Ecclesiæ (quam imperscrutabilis diuinæ prouidentiæ altitudo, vniuersis dispositione incommutabili prætulit Ecclesiis, & totius orbis præcipuum obtinere voluit magistratum) regimini præsidentes, curis sollicitamur continuis, & assidua meditatione vrgemur: vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum commodis (in quorum prosperitate vtique prosperamur) iugi, quantum nobis ex alto concessum fuerit, sollicitudinis studio intendamus. Amplectimur quippe voluntarios pro ipsorum [b] quiete labores, & noctes quandoque transigimus insomnes, vt scandala remoueamus ab ipsis: & quas humana natura (nouas semper deproperans edere formas) lites cotidie inuenire conatur: nunc antiquorum [c] declaratione, nunc verò nouorum editione iurium, prout nobis est possibile, reprimamus.

Sanè, cum post volumen Decretalium à felicis recordationis Gregorio Papa nono, prædecessore nostro tam prouidè, quàm vtiliter compilatum, nonnullæ ab eo & ab aliis Romanis Pontificibus successiuè super diuersis dicerentur articulis editæ Decretales: de quarum aliquibus, an Decretales existerent, earumq; auctoribus dubitabatur sollicitè in iudiciis & in scholis: nos ad apicem summi Pontificatus superna dispositione vocati, super hoc cũ instantia requisiti à multis [d], ambiguitatem & incertitudinem huiusmodi dispendium pluribus afferentem [e], omnino tollere ac elucidare, quæ de Decretalibus ipsis teneri, quæue deberent in posterum refutari, gratia suffragante diuina, pro vtilitate publica desiderabiliter affectantes: per venerabiles fratres nostros Guilielmũ archiepiscopum Ebrudunens. [f] & Berengarium episcopum Biterens. ac dilectum filium magistrum [g] Richardum de Senis, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellariũ, iuris vtriusq; Doctorem, Decretales huiusmodi diligentius fecimus [h] recenseri: & tandem pluribus ex ipsis (cum vel temporales, aut sibiipsis, vel aliis iuribus contrariæ, seu omnino superfluæ viderentur) penitùs resecatis: reliquas, quibusdam ex eis abbreuiatis, & aliquibus in toto, vel in parte mutatis, multuq; correctionibus, detractionibus, & additionibus (prout expedire vidi-

---

a In vno manuscripto ita, Paduæ commorantibus: in altero Vaticano ita, Bononiæ, Parisiis, Aurelianisq; commorantibus. b eorum. c Optimus tex. secundum Doct. quod declarans non nouat. simili tex. in l. hæredes palàm. §. sed & si notam. ff. de testamentis. Fon. d In dubio iuris, si princeps est præsens, consulendus est: aliter non valet actus. videl cum de nouo. C. de legibus. e Aliàs, afferentes. f Ebredunens. g Doct not. quòd Do. vocari possunt magistri. glo. in Clem. cum sit. de ma. ego addo tex. in l. quibus præcipua. ff. de verb. sign. Fon. h Nota, quòd potestas condendi legem, est delegabilis. Do. Fon.

mus) factis in ipsis, in vnum librum: cum nonnullis nostris constitutionibus (in quibus ad correctionem morum, subditorumq́ [a] quietem multa statuuntur salubria, fructus vberes Deo propitio in domo Domini allatura, & plurima in iudiciis & extra frequentata dubia deciduntur) redigi mandauimus, & sub debitis titulis collocari.

Quem librum quinque libris aliis dicti voluminis Decretalium annectendum, Sextum censuimus nuncupari: vt idem volumen senarium [b] (qui numerus est perfectus) librorum, illo adiuncto numerum comprehendens, perfectam in [c] rebus agendis formam tribuat, & in moribus disciplinam.

Nec sine causa morem prædecessorum nostrorum (qui cum constitutiones aliquas promulgabant nouiter, eas mandabant sub antiquarum serie situari) omisimus in hac parte seruare: hæc [d] enim fecimus, ne infinitos libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus & expensis de nouo fieri oporteret.

Vniuersitati [e] vestræ igitur per Apostolica scripta mandamus, quatenus librum huiusmodi cum multa maturitate digestum, quem sub bulla nostra vobis transmittimus, prompto suscipientes affectu, eo vtamini de cætero in iudiciis & in scholis: nullas alias, præter [f] illas, quæ inseruntur, aut specialiter reseruantur in eo, Decretales aut Constitutiones, à quibuscunq; nostris prædecessoribus Romanis Pontificibus post editionem dicti voluminis promulgatas recepturi vlterius, aut pro Decretalibus habituri.

---

a Aliàs ita: Vtrorumque subditorum quietem. *b* Consule Euclidem & alios Mathematicos, ex quibus intelliges, cur numerus senarius dicatur perfectus. adde Macrobium lib. 1 cap 6. in somnium Scipionis. *c* Al. ita: In ecclesiasticis rebus agendis. *d* Hoc. *e* Nota text. hic iuncta superscriptione, quod Scholares & Doct. simul faciunt vniuersitatem Do. Philip. Fon. *f* Nota quòd dictio Præter, sequens negatiuam includit. Do. hic Ro. consil. 328 Fon.

DE SVM-

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM VNICVM.

Spiritus sanctus æternaliter à Patre & Filio, tanquam ab vno principio, & vnica spiratione procedit. Ioan. Andr.

Gregorius X. in generali Concilio Lugdunensi.

FIDELI ac deuota professione fatemur *a*, quòd Spiritus sanctus æternaliter ex Patre & Filio non tanquam ex duobus principiis, sed tanquam ex vno principio: non duabus spirationibus, sed vnica spiratione procedit. hoc professa est hactenus, prædicauit, & docuit, hoc firmiter tenet, & prædicat, profitetur, & docet sacrosancta Romana ecclesia: mater omnium fidelium, & magistra: hoc habet orthodoxorum patrum, atque doctorum Latinorum, pariter & Græcorum incommutabilis & vera sententia. Sed quia nonnulli propter irrefragabilis præmissæ veritatis ignorantiam, in errores varios sunt prolapsi: Nos huiusmodi erroribus viam præcludere cupientes, hoc sacro approbante concilio, damnamus & reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternaliter Spiritum sanctum ex Patre & Filio procedere: siue etiã temerario ausu afferere, quòd Spiritus sanctus ex *b* Patre & Filio tanquam ex duobus principiis, & non tanquam ex vno procedat.

DE CONSTITVTIONIBVS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Noua constitutio principis tollit primam contrariã, quãuis id non exprimat. Speciales consuetudines & statuta rationabilia non tollit, nisi id exprimat. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

LIcet Romanus Pontifex (qui iura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere) constitutionem c condendo posteriorem, priorem (quamuis de ipsa mentionem non faciat) reuocare noscatur. Quia tamen locorum specialium & personarum singularium consuetudines & statuta, (cùm sint facti, & in facto consistant) potest probabiliter ignorare. Ipsis (dum tamen sint rationabilia) per constitutionem à se nouiter editam (nisi expresse caueatur in ipsa) non intelligitur in aliquo derogare.

CAP. II.

Duo sunt dicta. Primum, quòd statuta ordinariorum nõ ligant probabiliter ignorantes. Secundum, quòd statutũ epi scopi extra suam diœcesim subditum non ligat. Ioan. And.

Idem.

VT animarum *a* periculis obuietur, sententiis per statuta quorumcunque ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes. Datum tamen eorum ignorantia crassa non fuerit aut supina. Statuto episcopi, quo (in omnes, qui furtum commiserint) excommunicationis sententia promulgatur: subditi eius furtum extra ipsius diœcesim committentes, minimè ligari noscuntur. Cum extra territorium dicenti non pareatur impunè.

DE RESCRIPTIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Rescriptum impetratum ab excommunicato, est ipso iure nullum, & inde secutum: nisi in causa excommunicationis vel appellationis. h. d.

Gregorius IX.

IPso iure rescriptum, vel processus per ipsum habitus non valeat: si ab excommunicato (super alio quàm excommunicationis vel appellationis articulo) fuerit impetratum.

CAP. II.

Per clausulam, quidam alij, possunt soli quatuor conueniri: quorum nomina in primo citatorio exprimantur, ne variationi sit locus. Ioan. And.

Innocentius III. *in concil. Lugdunen.*

CVm in multis iuris articulis infinitas reprobetur: prouidè duximus statuendum, vt per illam generalem clausulam, quidam alij, quæ frequenter in literis nostris inseritur, vltra tres vel quatuor in iudicium non trahantur. Quorum nomina in primo citatorio exprimat impetrator: ne locus fraudi forsitan relinquatur, si cirea ea possit liberè variare.

CAP. III.

Si actor contra reum super pluribus personalibus literas impetrat ad diuersos, non valent literæ, nec processus earum: & reo condemnabitur in expensis. Et idem in reo conueniente vel reconueniente actorem, eodem durante iudicio. h. d. Ioan. Andr.

Idem *in eodem.*

DIspendia litium æquitatis compendio qua possumus industria coarctare, statutum felicis recordationis Gregorij papæ noni prædecessoris nostri, super hoc editum ampliantes: Decernimus, vt si quis contra alium plures personales mouere voluerit quæstiones, non ad diuersos iudices, sed ad eosdem super omnibus huiusmodi quæstionibus literas studeat

---

Papa cogitur confiteri. Do. & infideles deponitur. xl. distin. si Pap. per gloss. vide Magistrum & ibi Doctos. Theologos. lib. 1. sent. 11. & 12. Thom. par. 14. 36. Art. 2. & 4. b *alias, à Patre.* c *Quæ dicitur quasi commune statutum, & verbum statuti respicit ius scriptum. 1. distinct. §. cum itaque. secundum Arch.*

a *Doct. hic not. quod laici ligãtur statuto episcopi in fauorẽ animæ facto. ca. nouit. de iudic. c. inter. de purg. can. Font.*

impetrare. Qui verò contrarium fecerit, omni commodo *a* careat literarum: nec processus habitus valeat per easdem reo, si eum per ipsas citauit vel fatigauerit, in expensis legitimis condemnandus. Reus quoque si eodem durante iudicio actorem sibi obnoxium dixerit: reconuentionis beneficio vel conuentionis (si contra eum literas impetrare maluerit) de iure suo debet apud eosdem iudices experiri: nisi eos vt suspectos potuerit recusare: simili pœna (si contra hoc fecerit) puniendus.

CAP. IIII.

Receptus per literas facultatis, si ad recipientes spectabat receptio: ipsorum, & non papæ auctoritate intelligitur esse receptus: nisi in literis aliud esse expressum. Si autem receptio non spectabat ad eos: tunc apostolica auctoritate dicitur receptus. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

CVm aliquibus recipiendi aliquem in canonicum alicuius ecclesiæ, non obstantibus eiusdem ecclesiæ priuilegiis, consuetudinibus, vel statutis iuramento, confirmatione apostolica, vel quacunque firmitate alia roboratis, per nostras literas concedimus facultatem: si canonicorum receptio aliàs in ipsa ecclesia non spectat ad eos, quibus huiusmodi literæ diriguntur: sed ex earum viribus recipiunt potestatem: is qui recipitur, auctoritate apostolica dignoscitur esse receptus. Si verò canonicorum receptio aliàs pertineat ad eosdem: non apostolica, sed recipientium censetur auctoritate receptus: nisi quod cum auctoritate nostra reciperent, in nostris literis caueretur expresse.

CAP. V.

Rescriptum papale quod concedit promoto retentionem primorum beneficiorum vsq; ad beneplacitum papæ, extinguitur mortuo papa, secus si ibi dicatur, vsq; ad beneplacitum apostolicæ sedis, nec intelligitur tale rescriptum de beneficiis prius non canonicè detentis. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI gratiosè tibi à Romano Pontifice concedatur, vt beneficia *b* quæ tempore tuæ promotionis obtinebas, *b* posses vsq; ad tuæ voluntatis beneplacitum retinere: huiusmodi gratia per eius obitum (per quem ipsius beneplacitum omnino extinguitur) coipso expirat. Secus autem si vsq; ad apostolicæ sedis beneplacitum gratia concedatur prædicta. tunc enim (quia sedes *d* ipsa non moritur) durabit perpetuò: nisi à successore fuerit reuocata. Prætextu verò talis concessionis, quę debet (cùm sit ambitiosa) restringi: ea solum beneficia, quæ canonicè obtines, potes licite retinere.

CAP. VI.

Vacatio per mortem, & vacatio per renũciationem sunt diuersa: & ideo in literis ad beneficia impetratis, vno expresso non venit reliquum. h. d. Ioan. And.

Idem.

SVsceptum ab Apostolica sede mandatum, vt ab aliquo beneficij (quod obtinet) resignatione recepta, ipsum alteri conferas & assignes: adimplere non potes, si ille ante quàm resignet, rebus eximatur humanis. Cum nõ per resignationem vacauerit, sed per mortem. Nisi de intentione mandantis aliud appareret expresse. Si duo semper eodẽ beneficio literas impetrent: primo eorum per illius obitum, qui tenebat: secundo verò per cessionem eiusdem ipsum proponente vacare: secundus (cùm beneficium ipsum cessione non morte vacauerit:) debet primo in ipsius assecutione præferri.

CAP. VII.

Licet ignorans beneficium sibi collatum, in impetratione alterius illius mentionem non fecerit: valent literæ: alterum tamen eliget, si simul teneri non posset. Ioan. And.

Idem.

GRatia, quam super beneficio à sede apostolica te impetrasse proponis, vitiosa reputari non debet, quamuis de alio beneficio ab episcopo tuo antea tibi absenti & ignoranti collato nullam (cùm tempore impetrationis nescires) feceris mentionem. Vtrumque tamen (si talia sint beneficia, quæ simul nequeant de iure teneri) habere non potes: sed eligas, quod ex eis malueris retinere.

CAP. VIII.

Si restituatur quis ad gratiam reuocatam, sine alterius præiudicio intelligitur restitutus: vnde alteri ante restitutionem impetranti, præferri non debet. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis is, cuius gratia (per quam mandabatur *a* in certa ecclesia prouideri sibi de beneficio proxime vacaturo) per nos fuerat reuocata: restituatur à nobis denuò ad eandem: non tamen ei, cui post reuocationem, & ante restitutionem prædictas, similis in eadem ecclesia gratia facta fuit. (Nisi de hoc *b* expresse dixerimus) anteferri debebit. Cùm talis restitutio (vbi aliud non exprimitur) intelligatur fieri sine iuris præiudicio alieni.

CAP. IX.

In literis ad beneficia impetratis inspicitur tẽpus datæ: vnde per illas beneficium curatũ obtinere non poterit: qui licet nunc sit maior, illo tẽpore minor erit. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI eo tempore, quo tibi de beneficio cum cura, vel sine cura mandauimus prouideri: ad obtinendum curatum beneficium idoneam *c* non habebas ætatem: tibi licet nunc legitimæ effectus sis ætatis, auctoritate literarum huiusmodi (cum tempore datæ ipsarum adhuc non esses idoneus) de beneficio curam animarum habente nequaquam poterit prouideri. Beneficium autem sine cura (cum ad ipsum sufficientem tunc ætatem haberes) per eas licitè poteris obtinere.

CAP. X.

Gratia generalis non præiudicat speciali, & debet facere mentionem de præcedenti priuilegio, consuetudine, vel statuto. h. d. Lenze.

Idem.

SI propter tua debita persoluenda fructus beneficiorum primi anni, quæ in tua vacabunt diœcesi: tibi (non obstantibus quibuslibet consuetudinibus, priuilegiis, vel statutis, per quæ nostra impediri posset concessio) vsque ad quinquennium de speciali gratia concedimus: intentionis nostræ nequaquam existit, si fructus huiusmodi, ecclesiæ tuæ fabricæ vel alteri vsui, seu cuicunque singulari personæ, de speciali consuetudine, priuilegio, vel statuto forsitan debeantur: quod eis per concessionem ipsam (nisi hoc expresse caueatur in *d* ea) præiudicium aliquod generetur.

CAP. XI.

Causæ ab Apostolica sede, vel eius legato committi debent dignitatem obtinentibus: vel canonicatum ecclesiæ cathedralis. Nec tractari debent nisi in ciuitatibus, vel locis insignibus. h. d. vsq; ad §. Cùm vero.

---

a *Hoc est, si virtute primi rescripti aduersarius erat in mora, mala fide interrupta præscriptio propter secundum rescriptũ, ad alium omnes isti effectus pereunt. Phi.* Et vide *c.* procedere etiã *in delegatis ab inferiorib. à papa. Anch. Phi. Do. Font.* b *Quid nomine beneficij intelligatur, vide Docto. in c. cùm olim. de præben. & dig. Plura beneficia sine dispensatione tenere licet. j. eod. tit. gratia. Dom. c obtines, possu, &c.* d *In Codice Barbat. sedes Apostolica.*

a *Hodie huiusmodi mãdata de prouidendo omnino sunt sublata per Conc. Trident. sess. 24. de reform. c. 19.* b *nisi hoc, &c.* c *quæ sit idonea ætas in quolibet ordinato, tradit Panor. c sicut in ordinata. de prab.* d *Papa in beneficialib. præiudicare potest alterius iuri. nam in beneficialibus omnia potest. c. 2. infr. de prebend.*

Idem.

Idem.

STatutum *a* quod circa iudices à sede apostolica deputandos nuper edidimus: cum quædam contenta in eo, quæ pro communi vtilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit) tendere dignoscantur ad noxam: sanctione præsenti (quam irrefragabiliter obseruari mandamus) suadente vtilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur vt nullis, nisi dignitate præditis, aut personatum obtinentibus: seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causæ auctoritate literarum sedis apostolicæ, vel legatorum eiusdem de cætero committantur: nec audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis insignibus, vbi possit commodè copia peritorum *b* haberi. *f. 9.*

Actore & reo eiusdem diœcesis existentibus, causa committi non debet extra illam, nisi in sex casibus, in quibus tamen non trahetur vltra vnam dietam. Et nisi in duobus vltimis casibus impetrans per iuramentum fidem fecerit de illis, repelletur à iudice: & in expensis condemnabitur. hoc dicit, vsque ad §. Cum autem Dominicus.

Cùm verò eiusdem ciuitatis seu diœcesis fuerint actor & reus, extra ipsas causa non committatur, nec conueniatur aliquis eorundem. Nisi ab episcopo contra aliquem de sua diœcesi, vel ab aliquo contra eum, aut contra eius capitulum, seu contra vniuersitatem ciuitatis, villæ, aut castri fuerit actio dirigenda: vel nisi actor eandem ciuitatem seu diœcesim intrare non audens: aut sui aduersarij potentiam merito perhorrescens, eum intra ipsas nequeat conuenire secure, in his quippe casibus extra dictas ciuitatem & diœcesim possit contra prædictos causa committi: nullus tamen eorum vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis valeat conueniri. Sed & in duobus vltimis casibus nisi impetrans de prædicto timore (quem in literis commissionis exprimere teneatur) primò fidem iudici faciat saltem per proprium iuramentum: iudex ipse nullatenus in causa procedat, sed partes à sua iurisdictione dimittens, impetrantem eundem in expensis legitimis alteri parti condemnet.

Actor contra reum diuersæ diœcesis debet impetrare delegatum, vel in diœcesi rei, vel in alia non propria: nec vltra vnam dietam distante. hoc dicit. Dominicus.

Cùm autem actor & reus ciuitatum & diœcesum fuerint diuersarum, si actor in ciuitate vel diœcesi rei iudicem habere recusetur: ipsum non in sua, sed in alia ciuitate, vel diœcesi liberè impetrare valeat: reumq; trahere ad eandem: dummodo locus, ad quem eum traxerit, vltra vnam dietam (sicut in casu alio præmittitur) minimè sit remotus.

Delegatus extra locum commissionis, nec partes citare, nec causam cognoscere potest sine expresso partium consensu, nec subdelegare locus vel personis aliis, quam hic expressis. hoc dicit. Ioan. And.

In nullo quoq; casuum prædictorum iudex extra ciuitatem seu diœcesim, in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de causa sibi commissa cognoscat: nisi ad id expressus accesserit earundem *c* assensus. Neq; alibi, quàm intra illas, & personis duntaxat designatis superius committat *d* quomodolibet vices suas.

Delegatus nihil debet à partibus recipere, nisi esculentum & poculentum liberè oblatum, quod paucis possit consumi diebus: vel moderatas expensas si non sint pauperes, quando pro necessitate vel vtilitate, non malitiosè extra domicilium pergeret. hoc dicit. Dominicus.

Insuper vt gratis, & cum omni puritate iudicium coram ipso procedat, nullum munus vel quicquam aliud (nisi forsan esculentum vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi possit diebus: vel nisi cum ipsum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas expensas recipere ab eisdem partibus qualitercunq; præsumat. Prouisurus attentè quòd in ipsis expensis modum nequaquam excedat: nec plus ab vna parte, quàm ab alia exigat, cùm commune gerat negocium vtriusque: quodq; (vbi causæ sic commissæ vtilitas vel necessitas non exegerit) occasionem propter habendas expensas proficiscendi extra domicilium non assumat: sed & vbi notabiliter fuerint pauperes *a* litigantes, etiam pro expensis nil prorsus exigat ab eisdem.

Delegatus nisi indigeat, non assumat assessorem: aliàs de suo illi prouideat. Si eget, non suspectum partibus assumet cum moderato salario à partibus soluendo.

Assessorem autem, vt quandoque *b* faciunt aliqui fraudulenter (nisi eo indigeat quod conscientiæ relinquatur eiusdem) sibi nequaquam adiungat: alioquin de suo proprio prouidere teneatur eidem. Si autem indigeat, ipsum neutri parti suspectum assumens, ei de competenti salario prouidè moderando ab eo, faciat à partibus communiter prouideri.

Delegatus taxare debet salarium notariorum, nec participare debet cum ipsis vel assessorib. in salario. h. d. Dom.

Notarium verò vel notarios, in causa sibi commissa scribentes, qui vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt (vt ad ipsius spectat officium) prudenter refrenet. Nec cum ipsis, aut cum assessore præfato lucrum participet vllo modo.

Delegatus recipiens aliquid contra prohibitionem huius capituli, tenetur restituere, non obstante dantis remissione. Ioan. Andr.

c Si quid autem contra constitutionem præsentem receperit, ad ipsius restitutionem integram teneatur. Nulla eorum quibus restitutio facienda fuerit, remissione vllatenus profutura eidem.

Delegatus non debet vocare testes, nisi statu causæ requirente & producens illis administrare debet expensas in veniendo & redeundo. Dominicus.

Pro ferendo quoque testimonio (prætextu cuius aliqui alios fraudulèter interdum à iudicibus vocari procurant, vt eos laboribus & expensis fatigent, aut extorqueant aliquid ab eisdem) nullum vllatenus *d* conuocet: nisi quando conditio & status causæ requirent. Sed nec tunc (nisi à producente) competentes (vocato pro testimonio, veniendo, stando, & redeundo) faciat ministrari expensas.

Gesta contra decretalem sunt ipso iure nulla hoc dicit. Et non diuiditur.

Quicquid autem cõtra præmissa vel eorum aliquod contigerit attentari: sit ipso iure irritum & inane.

CAP. XII.

Sola præuenta præsentatio & receptio in canonicum secundi impetrantis in eadem ecclesia, non excludit primum impetrantem à præbenda vacante tempore suæ receptionis: vel post à vacante ante suã receptionẽ vel presentationem: & hoc si per processum executoris, vel interpositionem decreti pro primo impetrante affecta extiterat: nisi dolo vel negligentia excluderetur ab eadem. h. d. Dominic.

Idem.

TIbi qui gratiam in e Bituren. ecclesia impetrasti à nobis certo executore concesso, qui te in canonicum recipi faceret: & de præbenda tibi si qua in eadem ecclesia tunc vacabat: alioquin de vacatura *f* proxime

a *Nota, appellatione statuti comprehendi ius commune. Vide Concil. Trid. sess. 25. de reform. c. 10.* b *nomine peritorum qui intelligantur, vide Archidiac. in ca. vt commiss. 1. de hæret.* c *eorundem.* d *vide Bar. in l. multa. ff. de condit. & demonst. & Bald. in l. fi. C. de hæred. instit. Fon.*

a *Paupertas excusat ab onere expensarũ. Dom.* b *Iura disponũt super eo quod non fit sæpe, sed quandoq; Do.* c *Vide l. si rẽ prima §. omnis ff. de pig. ac.* d *conuocent.* e *Brixens. al. Betarens.* f *Hodie mandata de prouidendo & gratias expectatiuas omnino sustulit Conc. Trid. sess. 24. de reform.*

prouideret: alius similem gratiam, post tuam impetrationem obtinens in eadem, licet prius, quàm tu suas literas præsentauerit, & in canonicum sit receptus: in præbenda tempore tuæ receptionis, vel etiam post vacante (ex quo alteri ante tuam receptionem collata nō extitit) anteferri non debet. Idem quoq; si ante receptionem tuam in canonicum vacauisset præbenda, per processum tui executoris, qui ei, ad quem præbendæ collatio pertinebat, notificauerat, quòd eam volebat per huiusmodi potestatem conferre: aut interdixerat ne conferret eandem, seu illam suæ reseruauerat collationi: præsertim cum interpositione decreti affecta, tunc enim tibi & non alteri debet præbenda huiusmodi assignari. Quinimo si ante receptionem & præsentationem etiam tuam, præbenda vacauit: idem erit censendum, si in huiusmodi gratia tibi facta decretum à nobis fuerat, irritum & inane, quod contra ipsam contingeret attentari. In prædictis *a* itaque casibus debes tu præbendam vacantem potius, quàm impetrator vltimus obtinere: dum tamen dolus tibi non possit, vel notabilis negligentia imputari.

CAP. XIII.

Si primo sub conditione prouideri mandatur, & secundus purè impetrans (priusquam veniat conditio) à papa vel executore suo canonicatum obtineat: in assecutione præbendæ primo præferitur. Ioan. And.

Idem.

SI pro te alicui directa fuerint scripta nostra, vt tibi de canonicatu, & præbenda ecclesia *b* Bituren. (si ad id accederet episcopi, & capituli ecclesiæ prælibatæ adsensus) auctoritate apostolica prouideret. Alter postmodum impetrans, qui ex collatione apostolicæ sedis, vel executoris super hoc deputati prouisione (priusquam episcopi & capituli prædictorum adsensus ad prouisionem tibi accederet faciendam) canonicatum obtinuit Bituren. (licet tu interueniente postea prædictorum adsensu dicti prioris mandante auctoritate in canonicum ipsius ecclesiæ sis receptus) in præbenda vacante tibi meritò antefertur.

CAP. XIIII.

Hæc est solennis decretalis, & per Ioan. And. subtiliter glossata: & potest sic secundum eum summari: Si inter duos impetrantes nō apparet prioritas, & c. hæc decretalis duo membra distinguit, & in secundo subdistinguit. Et partes patent secundum Ioannem And. licet glossa prima latius summet.

Idem.

DVobus *c* super prouisione simili sibi facienda in eadem ecclesia, literas à nobis obtinentibus vna die, certis eis executoribus deputatis: si non adpareat, quis primò impetrauerit ex eisdem: is eorum, cui canonicatum contulimus, est in præbenda præferendus alteri, qui à nobis canonicatum non extitit assecutus: licet priusquam alius eis (ad quos spectat canonicorum receptio, & collatio præbendarum) suas præsentauerit literas: & ab eis in canonicum sit receptus. Si verò neutri eorum vel vtriq; canonicatum contulimus: tunc (ex quo in gratia sunt æquales) is, qui primo præsentauerit, erit potior in præbenda. Quòd si forsan ambo simul in præsentando concurrant: ij ad quos (vt præmittitur) spectat canonicorum receptio & collatio præbendarum: vel eorum maior pars: ex eis alterum, quem voluerint, eligere teneantur: quo electo, alius omnino careat impetratis: nisi ex tenore literarum ipsius expresse appareat, quòd vtriq; ipsorum voluerimus prouidere.

CAP. XV.

Omnes indulgentiæ concessæ à Bonifacio, vel suis prædecessoribus, clericis de percipiendis perpetuò fructibus suorum beneficiorum in absentia, sunt reuocata. Et profitetur papa se illas in posterum non daturum. Ioan. And.

Idem.

QVia per ambitiosam importunitatem petentium, tam nos, quàm nonnulli prædecessores nostri Romani pontifices, indulgentias perpetuas, multis concessimus de percipiendis fructibus beneficiorum suorum (distributionibus *a* quotidianis duntaxat exceptis) siue in scholis essent, siue in ecclesiarum suarum altera residerent, aut in Romana curia moram traherent, seu alio certo loco, vel etiam vbicunque: ex quo insolentiæ oriuntur vagandi, & dissolutionis præparatur materia: minuitur cultus diuinus, quem desideramus augeri: & officium plerunque (propter quod beneficium ecclesiasticum datur) omittitur. Nos volentes emendare præterita, & quantum possumus aduersus futura cauere: omnes huiusmodi similes indulgentias (personis non ecclesiis vel dignitatibus datas) penitus reuocamus. Et earum concessionem nostris volumus exulare temporibus. Quodq; nobis licere non patimur: nostris successoribus indicamus.

DE CONSVETVDINE.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Prætextu consuetudinis etiam iuratæ, vel quantocunq; tempore obseruatæ, non potest quis nisi vnicum personatum, dignitatem, vel aliud perpetuum officium simul cum canonia & præbenda in aliqua ecclesia absque dispensatione sedis apostolicæ obtinere: vel iam obtenta tenere: & contra præsumptum irritum est omnino. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

COnsuetudinem, *b* quam in vestra ecclesia seruatam asseritis tanto tempore, quòd in contrarium memoria non existit, videlicet quòd ipsius ecclesiæ canonici duos personatus, aut duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo officia, vel eorum alterum cum reliquo insimul & præbendam possint in ea licitè absque dispensatione sedis apostolicæ obtinere: corruptelam (cum sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit) meritò reputantes: eam auctoritate apostolica reprobamus, eosque ad ipsius obseruantiam, etiam si iuramento firmata extiterit (cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat) decernimus non teneri: Statuentes, vt (cùm vnum officium vix dignè valeat aliquis adimplere) nulli liceat decætero, nisi vnicum personatum, vel dignitatem, aut præpositurā, siue administrationem: vel officium perpetuum, quocunque nomine censeantur *c*, cum præbenda insimul absque dispensatione dictæ sedis in eadem ecclesia obtinere: vel iam obtenta *d* tenere. Quòd si à quoquam secus præsumptum fuerit, irritum sit omnino.

CAP. II.

Non valet consuetudo, quòd ab officiali episcopi, ad episcopum appelletur. Ioan. And.

Idem.

NOn putamus illam consuetudinem quantocunq; tempore de facto seruatā consonam rationi, quod ab officiali episcopi ad eundem episcopum valeat appellari. Nec ab eodem ad seipsum (cum sit idem adiutorium vtriusque) appellatio interposita videatur.

---

a *quoq.* b *Biterensis.* c *Meminisse semper oportet eorum quæ sanciuit Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 19.*

a *Appellatione fructuum veniunt manualia, vt annotant doct. Do. Font.* b *Vide Conc. Trid. sess. 7. de reform. c. 2. & 4. & sess. 24. de reform. ca. 17.* c *al. censeatur.* d *Constitutio antiqui iuris declaratoria extenditur ad præterita, etiamsi contra se habeat consuetudinem, dummodo declaret illam non valere. Do. Phi. Font.*

CAP. III.

CAP. III.

Valet consuetudo præscripta: quòd episcopus in inquirendo, puniendo, & corrigendo subditorum excessus, sui capituli consilium requirere non teneatur: Ioan. And.

Idem.

NOn *a* est (dum tamen aliàs sit præscripta *b* canonicè) consuetudo, quam allegat episcopus, reprobanda: quod in inquirendis, *c* puniendis, & corrigendis subditorum excessibus, consilium sui capituli requirere minimè teneatur.

CAP. IIII.

Per rescriptum apostolicum, quo de prebenda primò vacatura mandabatur alicui prouideri, laudabilis illius ecclesiæ consuetudo non tollitur: hinc est quòd si ibi est consuetudo, quod antiquiores canonici vacantes præbendas possint optare gradatim: illo obstante mandato poterit antiquior vacantem optare præbendam: & expectatu per xx. dies optare volentib. executor de nõ optata prouidebit eidem: si autem præbendam vacantem in curia Papa conferret, tunc illam antiquior optare non poterit. Ioan. And.

Idem.

CVm in tua *d* ecclesia (in qua consuetudo habetur, quod antiquiores canonici gradatim meliores si voluerint, possint cùm vacant, per se, vel per alios optare præbendas:) prouideri mãdamus alicui de præbenda, nulli alij de iure debita, proximo inibi vacatura: huiusmodi non obstante mãdato, poterunt ipsi antiquiores iuxta consuetudinem eandem optare: cùm præbenda vacabit, & illa quæ optata non fuerit (si nulli sit debita) erit illi pro quo scripsimus, conferenda. In præbendis vero sed. apost. vacantibus (cum de ipsis per Rom. Pontif. ordinatur) locus prædictæ consuetudini non existit. Ne autem prætextu eiusdem consuetudinis, prouisiones auctoritate apostolica faciendæ, vltra debitum differantur: statuimus, vt executores super ipsis prouisionibus deputati, optare volentes per viginti dies duntaxat *e* expectent: quibus elapsis libere in non optatis ad exequenda sibi mandata procedant: præfata consuetudine non obstante.

DE POSTVLATIONE prælatorum.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Si quis eligat postulando, vel postulandum, vel in postulando: vel postulet eligendo, vel eligendum, vel in eligendo: talis electio vel postulatio est irrita ipso iure. Si aut dicat, Eligo & postulo, prout melius de iure valere potest, idem: nisi probabiliter dubitaretur, an esset eligendus vel postulandus, & tunc consensus tempore elidat alteram viam, electionis scilicet vel postulationis: qua electa ad alteram redire non poterit. hoc dicit. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PErpetuo prohibemus edicto, ne sub aliqua ex iis formis, quas pernicios curiositas adinuenit: eligo postulando, & *f* postulo eligendo, aut eligo postulandum, & postulo eligendum: cùm nec vera electio, nec vera postulatio resultet ex ipsis: quin sibi potius inuicem aduersentur, aut sub illis *g* verbis, eligo in postulandum, vel postulo in eligendum: cùm rem imperfectam significare noscantur, ad faciendas electiones vel postulationes decætero procedatur: si secus actum fuerit, eoipso irritum decernentes. Sub ea etiam forma, eligo & postulo, prout potest melius de iure valere (cum incertitudinem contineat) quenquam postulari vel eligi prohibemus: statuẽtes, quod contra factum fuerit, viribus omnino carere, nisi quando probabiliter dubitatur, vtrum quis sit eligendus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit *a* aut electus consensus tempore viam electionis vel postulationis (ne in incerto vagetur) eligere necessario teneatur, redeundi ad aliam *b* (postquam vnam elegerit) sibi licentia penitus interdicta.

a *Vide de consuet. c. fi. Do.* b *al. legi tamẽ.* c *al. requirendis.* d *Vide ca. 2. de don. & nota quod ecclesia dicitur esse prælati, quod intellige quoad administrationem, qua prælatus non est dominus.* e *de dictione duntaxat, vide Archid. in ca. statutum. §. in nullo 3. de rescrip. & Bart. & Alexan. in l. 1. si quis ius dic. non obt.* f *al. seu postulando. al. vel.* g *dicto verbo, deest in manusc. cod.*

DE ELECTIONE ET ELECTI potestate.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Si aliquid opponatur contra prouisionem, electionem, vel postulationem factam ad personatum, dignitatem, vel canonicam, in personam vel formam: & ob hoc fuerit appellatum ad papam: appellans & defendens, & quorum interest, à die obiectionis, intra mensem arripiant iter eundi ad papam. Ioan. And.

Innocentius IIII. *in Concilio generali Lugdunen.*

STatuimus, vt si quis electionem, postulationem, vel prouisionem factam impugnat, in formam *c* obiiciens aliquid vel personam, & propter hoc ad nos appellari contigerit: tam is, qui opponit, quàm qui defendit, & generaliter omnes quorum interest, & quos causa contingit: per se, vel per procuratores, ad causam instructos ad sedem apostolicam à die obiectionis, iter arripiant intra mensem.

Si pars altera expectata per xx. dies post aduentum alterius non venerit, in negocio procedatur. Ioan. And.

Sed si pars alia *d* non venerit: per viginti dies post aduentum alterius expectata, in electionis negocio, non obstante cuiusdam absentia (sicut de iure fuerit) procedatur. Hæc autem in dignitatibus, personatibus, & canoniis obseruari volumus, & mandamus.

Non probans quod in formam opponit, condemnatur parti alteri in expensis: non probans quod obiicit in personã, est à beneficiis triennio suspensus: & perpetuò priuatus, si se interim ad illa miscuerit. hæ pœnæ locum non habent, si legitimè pateat eum calumniosum non fuisse. Ioan. And.

Adiicientes, vt qui plenè non probauerit, quod in formam opponit, ad expensas, quas propter hoc pars altera *e* se fecisse docuerit, condemnetur. Qui verò in probatione defecerit, eius quod obiicit in personam, à beneficiis ecclesiasticis triennio nouerit se suspensum: ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nullam super hoc de misericordia spem, aut fiduciam habiturus. Nisi manifestissimis constiterit documentis, quòd ipsum à calumniæ vicio causa probabilis & sufficiens excusaret.

CAP. II.

Vota conditionalia & alternatiua & incerta in electionibus reprobantur, & habentur pro non adiectis: & recidunt in purè consentientes. Ioan. And.

Idem.

IN electionibus & postulationibus, ac scrutiniis, ex quibus ius oritur eligendi, vota cõditionalia, alternatiua *f* vel incerta penitus reprobamus: Statuentes, (vt huiusmodi votis pro non adiectis habitis) ex puris

a *al. & electum. quam electionem glossa agnoscit verbo sic.* b *vide c. vt quis duas. f. tit prox. l. eum qui duobus. ff. de acquir. her. Fon.* c *Ille dicitur impugnare actum, qui opponit aliquid contra formam actus: vel cõtra personam in cuius commodum dirigitur executio actus. Vide gloss. in cap. personas. 5. de appell.* d *alia vel altera.* e *aduersa.* f *Et incerta.*

consensibus celebratur electio: voce illorum, qui non purè consenserint, ea vice *a* in alios residente.

CAP. III.

Ponitur causa constitutionis, & iuris veteris conseruatio. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunen.*

VBi periculum *b* maius intenditur, ibi proculdubio est plenius consulendum. Quam grauibus autem sit onusta dispendiis, quot & quantis sit plena periculis ecclesiæ Romanæ prolixa vacatio, exacti consideratio temporis edocet, & cõsiderata prudenter illius temporis discrimina manifestant. Hinc nos euidens euocat ratio (vt dum reformandis etiam minoribus nostra solerter vacat intentio) ea quæ periculosiora sunt, nequaquam absq; remedio reformationis accommodæ relinquamus. Ideoque omnia quę pro vitanda discordia in electione Rom. Põtificis, à nostris sunt prædecessoribus, & præcipuè à felicis recordationis *c* Alexandro Papa III salubriter instituta: omnino immota in sua firmitate manere censentes. nihil enim detrahere illis intendimus: sed quod experientia decesse probauit præsenti constitutione supplere.

Ponitur quomodo debeat fieri Romani Põtificis electio, quãdo moritur in ciuitate, in qua cum sua curia residebat.

Hoc sacro concilio approbante statuimus: vt si eundē Põtificem (in ciuitate, in qua cum sua curia residebat) diem clandere contingat extremũ: cardinales qui fuerint in ciuitate ipsa præsentes, absentes expectare decē diebus tantummodo teneãtur: quibus elapsis (siue absentes venerint, siue non) extunc omnes conueniant in palatio, in quo idem Pontifex habitabat: cõtenti singuli singulis, tantummodo seruientibus clericis vel laicis, prout duxerint eligendum. illis tamen, quibus patens necessitas id suggerit indulgeri, duos habere permittimus, eisdem *d* electionis arbitrio reseruato.

In eodem autem palatio vnum conclaue (nullo intermedio pariete, seu alio velamine) *e* omnes inhabitēt in communi: quod (reseruato libero ad secretam cameram aditu) ita claudatur vndique, vt nullus *f* illud intrare valeat vel exire. Nulli ad eosdem cardinales aditus pateat: vel facultas secretè loquēdi cum eis: nec ipsi aliquos ad se venientes admittant: nisi eos, qui de voluntate omnium cardinalium inibi præsentium, pro iis tantum quæ ad electionis instantis negocium pertinent, vocarentur. Nulli etiam fas sit ipsis cardinalibus, vel eorum alicui, nuncium mittere: vel scripturam. Qui verò contra fecerit, scripturam mittendo vel nuncium: aut cum aliquo ipsorum secretè loquendo: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. In conclaui tamen prædicto aliqua fenestra competens dimittatur: per quam eisdem cardinalibus ad victum commodè necessaria ministrentur. sed per eam nulli ad ipsos patere possit ingressus, verum si (quod absit) intra tres dies postquam (vt prædicitur) conclauc præfatum iidem cardinales intrauerint, non fuerit ipsi ecclesiæ de pastore prouisum: per spacium quinque dierum immediate sequentium, singulis diebus, tam in prandio, quàm in cœna vno solo ferculo *g* sint contenti: quibus (prouisione non facta) decursis: extunc tantummodo panis, vinum & aqua ministrentur eisdem: donec eadem prouisio subsequatur. Prouisionis quoque huiusmodi pendente negocio, dicti cardinales nihil de camera papæ recipiant: nec de aliis eidem ecclesiæ tempore vacationis obuenientibus vndecunque: sed ea omnia ipsa vacatione durante, sub eius (cuius fidei & diligentię camera eadem est commissa) custodia maneant: per eum dispositioni futuri pontificis reseruanda. Qui autem aliquid receperint, teneantur extunc à receptione quorumlibet redituum ad *e* eos spectantium abstinere: donec de receptis taliter plenariam satisfactionem impendant. Iidem quoque cardinales accelerandę prouisioni sic vacent attētius, quod se nequaquam de alio negocio intromittant: nisi forsan necessitas adeo vrgens incideret, quòd eos oporteret de terra ipsius ecclesiæ defendenda, vel eius parte aliqua prouidere: vel nisi aliquod tam grande, & tam euidens periculum immineret, quod omnibus & singulis cardinalibus præsentibus concorditer videtur illi celeriter occurrendum. Sanè si aliquis ex prædictis cardinalibus conclaue prædictum (vt suprà exprimitur) non intrauerit: aut intrans absq; manifesta causa infirmitatis exierit: ipso minimè requisito, nec in eiusdem electionis negocio vlterius admittendo, per alios ad *b* eligendum summum Pontificem libere procedatur. Si verò infirmitate superueniente, idem conclaue ex eis aliquem exire contingat: ipsa etiam infirmitate durante poterit eius suffragio non requisito, *c* ad electionem procedi: sed si ad alios post sanitatem sibi redditam, seu ante, redire voluerit: vel etiam si alij absentes (quos per decem dies diximus expectandos) superuenerint: re integra, videlicet antequam eidem ecclesiæ sit de pastore prouisum in eodem negocio, in illo statu in quo ipsum inuenerint, admittantur, præmissa tam de clausura, quàm de seruientibus, cibo, ac potu, & reliquis cum aliis seruaturi.

Quid iuris, quando moritur Romanus Pontifex extra ciuitatem, in qua erat curia.

Porrò si quando Romanum Pontificem extra ciuitatem prædictam (in qua erat cum sua curia residens) cõtigerit ab hac luce migrare: teneantur cardinales in ciuitate, in cuius territorio, seu districtu idem Pontifex obiit, conuenire, nisi sit forsitan interdicta: vel contra ecclesiam Romanā in aperta rebellione persistat, quo casu in alia viciniori conueniant: quæ similiter nec interdicto subiaceat, nec sit (vt prædicitur) apertè rebellis. In hac etiam ciuitate tam quo ad expectationem absentium, quàm quo ad habitationem communem, clausuram, & cætera omnia in domo episcopali, vel alia qualibet eisdem cardinalibus deputāda: eadem obseruentur, quæ superius obeunte dicto Pontifice in ea, in qua cum sua curia residebat, sunt expressa.

Dat executores huiusmodi iuris cum pœnis. Ioan. And.

Præterea (quia parum est iura condere, nisi sit, qui eadem tueatur) adiiciendo sancimus: vt domini *d* aliique rectores, & officiales ciuitatis illius, in qua Romani Pontificis electio fuerit celebranda: auctoritate nostra, & eiusdem approbatione Concilij potestate sibi tradita: præmissa omnia & singula fideliter, ac inuiolabiliter sine fraude, ac dolo aliquo faciant obseruari: nec cardinales vltra quàm præmittitur, arctare presumant. Super his autem taliter obseruandis, statim audito summi Pontificis obitu, coram clero & populo vniuerso ciuitatis ipsius ad hoc specialiter conuocandis, præstent corporaliter iuramentum. Quod si præmissa diligenter non obseruauerint: aut fraudem in eis, vel circa ea commiserint, cuiuscunque sint præeminentiæ, conditionis, aut status, omni cessante priuilegio, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, & perpetuò sint infames: nec vnquam eis portæ dignitatis pateant: nec ad aliquod publicum officium admittan-

a *Deponens vota hic expressa, nõ priuatur potestate eligendi, sed vox sua non cõputatur. Do. Fon.* b *Vide Concil. Later. sub Alex. III. ca. 1. & Clem. ne Roma. De elect.* c *In Concil. Later. c. 1. & refertur c. licet de vitanda. extra de elect.* d *al. eiusdē.* e *Vide l. si nõ speciali. C. de test. et do. in c. causam. de test & Bald. in d. l. si nõ speciali.* f *in antiq. exemplarib. illuc.* g *Vide gl. in c. ne iudices. de cons. dist. 1. Fon.*

a *ipsos* b *In antiquis Codicibus sic: ad eligendū substituendū Pontificē liberè, &* c. *hæ duæ voces, ad electionem, desunt in antiquis Codicib.* d *In antiq. dominū.*

tur

tur. Ipsos insuper feudis, & bonis cæteris, quæ ab eadem Romana ecclesia, vel quibuslibet aliis ecclesiis obtinent, ipso facto decernimus esse priuatos: ita quod ad ecclesias ipsas plenè ac libere reuertantur, administratorum earundem ecclesiarum arbitrio sine contradictione aliqua disponenda. Ciuitas vero predicta non solum sit interdicto supposita: sed & *a* pontificali dignitate priuata.

Obtestatur cardinales, vt in electione Rom. Pontificis deponant omnem priuatum affectum: & cassat omnia pacta, obligationes, & iuramenta, quæ data vel facta essent de aliquo eligendo.

Cæterùm (quia cum arbitrium, vel inordinatus captiuat affectus: vel ad certum *b* aliquem obligationis cuiusq; necessitas adigit, cessat electio, dum libertas admittur eligendi) cardinales eosdem obsecrantes per viscera misericordiæ Dei nostri: per aspersionē sui pretiosi sanguinis obtestamur, vt pensantes attētius quid eis imminet, cùm agitur, de creatione *c* vicarij Iesu Christi, successoris Petri, rectoris vniuersalis ecclesiæ, gregis dominici directoris, omni priuatę affectionis in ordinatione deposita: & cuiuslibet pactionis, conuentionis, obligationis necessitate: necnon condicti & intendimenti contēplatione cessantib. non in se reciprocent considerationis intuitum, vel in suos: non quæ sua sunt, quærant: non cōmodis priuatis intendant, sed nullo arctante ipsorum in eligendo iudicium: nisi Deo puris & liberis mentib. nuda electionis conscientia vtilitatem publicā liberè prosequantur: omni conatu & solicitudine, prout possibilitas patitur, id acturi tantummodo, vt eorum ministerio acceleretur vtilis, & pernecessaria totius mundi prouisio: idoneo celeriter eidem ecclesiæ sponso dato. Qui autem secus egerint, diuinæ subiaceāt vltioni, eorum culpa (nisi graui propter hoc peracta pœnitentia) nullatenus abolenda. Et nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta & intendimenta omnia, siue iuramenti, siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa: cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere: ita quod nullus ad illa obseruanda, quomodolibet sit adstrictus: nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non seruatæ, sed non indignę laudis titulum potius mereatur: quum lex etiam humana testetur: Deo magis transgressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas.

Monet omnes fideles, vt statim audita summi pontificis morte, eius celebrent exequias: & quotidie orent pro vigili, concordi, & vtili prouisione Rom. ecclesiæ. prælati autem in suis prædicationibus ipsos subditos ad hoc hortentur: & eis frequentiam orationum, & obseruantiam ieiuniorum indicant. h. d. Ioan. And.

Quia verò fidelibus non est, tā de solicita quantumcunque inuentione fidendum, quàm de instantia orationis humilis & deuotæ sperandum: huic adiicimus sanctioni, vt in omnibus ciuitatibus, cæterisque locis insignibus, vbi primum de memorati pontificis obitu certitudo claruerit: à clero & populo, solennibus pro eo exequiis celebratis, singulis diebus (donec de ipsius ecclesiæ prouisione indubitanter rumor pertulerit veritatem) humiles preces fundantur ad dominum: apud eum *d* deuotis orationibus insistatur: vt ipse, qui concordiam facit in sublimibus suis, sic efficiat eorundem cardinalium corda in eligendo concordia, quòd prouisio celer, concors, & vtilis (prout animarum salus exigit, & totius orbis requirit vtilitas) ex ipsorum vnanimitate sequatur. Et ne tam salubre præsentis sanctionis edictum ignorantiæ negligi prætextu contingat: districtè præcipimus, vt patriarchæ, archiepiscopi, episopi & alij ecclesiarum prælati, cæterique, quibus concessum est proponere verbum Dei, clerum & populum, propter hoc specialiter frequentius congregandos in suis sermonibus ad supplicum precum suffragia pro celeri & felici exitu tanti negocij frequentanda solerter hortentur: & ipsis eadem auctoritate, non solùm orationum frequentiam, sed *e* obseruantiam (prout circunstantiæ pensandæ suaserint) ieiuniorum indicant.

a *In aliquot manuscrip. sed etiam Pontificali.* b *In antiquioribus codicib. vel ad certum aliquid obligationis.* c *Vide Turrecrematam in summa de ecclesia, lib. 2. cap.* 36. d *aliàs, & apud eum.*

CAP. IIII.

Appellantes contra electiones, postulationes, vel prouisiones, omnia quæ obiicere intendunt contra personam vel formam, tenentur exprimere: & iurare, quòd illa credunt vera esse: & ea se posse probare. Super non expressis, ipsi, vel adhærentes eis, non audientur: nisi de nouo emergant, vel perueniant, vel superueniat probandi facultas: super quo iurare debebunt. Statutum Innoc. edium contra non probantes, quæ obiiciuntur in personam vel formam: in suo robore conseruatur. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

VT circa electiones, postulationes, & prouisiones ecclesiasticas viam malitiis (prout est possibile) præcludamus, ne diutius periculosè *b* vacent ecclesiæ: vel personatuum, dignitatum, & aliorum ecclesiasticorum beneficiorum prouisio differatur. Edicto perpetuo prouidemus, vt (si quando aliqui electionibus, postulationibus, vel prouisionibus se opponunt: proponendo aliqua contra electionis, postulationis, seu prouisionis formam aut personas eligentium, vel electi, siue illius, cui erat prouisio facienda siue facta, & propter hoc contigerit appellari) appellantes in instrumento publico, seu literis super appellatione cōfectis, omnia & singula exprimant: quæ in formam intendūt obiicere vel personas: Coram personis authenticis, aut persona, quæ super hoc testimonium perhibeant veritati, corporali præstito iuramēto: quòd credunt ea, quę sic exprimunt esse vera, & se posse probare. Alioquin tam opponentes, quàm (tempore appellationis interpositæ, vel postmodum) adhærentes eisdem: obiiciendi aliqua (quæ non fuerint in huiusmodi literis vel instrumētis expressa) potestatem sibi nouerint interdictam, nisi aliquid postea forsan emerserit: vel super antiquis superuenerit probandi facultas: aut aliqua antiqua in opponentium notitiam de nouo peruenerint, quæ appellantes appellationis tempore emisse verisimiliter ignorare potuerint, & etiam ignorarint. Super huiusmodi autem ignorātia, & superueniēte facultate probandi, fidem per proprium præstandum corporaliter faciunt iuramentum: hoc adiiciendum in iuramento eodem, quòd ad ea probanda credunt se sufficientes probationes habere. Illa sanè, quæ felicis recordationis, Innocentius papa quartus contra non plenè probantes ea (quæ in formam vel personam obiecerant) statuit: in suo volumus robore permittere.

CAP. V.

Electus ante confirmationem administrare non debet per se, vel per alium, in totum, vel in partem, sub quocunque colore: qui contra fecerint, ipso iure priuati sunt iure ex electione quæsito. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

AVaritiæ *c* cæcitas, & dānandę ambitionis improbitas, aliquorum animos occupantes: eos in illam *d* temeritatem impellunt, vt quæ sibi à iure interdicta

a *al. sed & obseruantiā.* b *Vide Conc. Later. sub Innoc. III. c. 23. et refertur ext. de elect. can. ne pro defectu.* c *Vide Lambertinū de iure patron. l. 2. p. 2. q. 5. art. 1.* d *Qui dicā iur agere actū temerariè, vide text. qui fi. sint legit. per venerabilē. ver. videbatur & p Ioan. And. in cle. 1. de sepult.*

nouerint: exquisitis fraudibus vsurpare conetur. Nonnulli siquidem ad regimen ecclesiarum electi: quia eis (iure prohibente) non licet se ante confirmationem electionis celebratæ de ipsis, administrationi ecclesiarum (ad quas vocantur) ingerere: ipsam sibi tanquam procuratoribus, seu œconomis committi procurant. Cùm itaque non sit malitiis hominum indulgendum: nos latius prouidere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt nullus decætero administrationem dignitatis (ad quam electus est) priusquam celebrata de ipso electio confirmetur: sub œconomatus, vel procurationis nomine: aut alio de nouo quæsito colore: in spiritualibus vel temporalibus, per se vel per alium, pro parte vel in totum, gerere vel recipere, aut illis se immiscere præsumat. Omnes illos, qui secus fecerint, iure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit) decernentes eo ipso priuatos.

CAP. VI.

Eligentes quàm cito commodè possunt, electionem electo præsentent. Electus intra mensem consentiat: aliàs priuatus est iure quæsito, nisi conditio personæ ipsum excusat. Post consensum confirmationem petat intra tres menses, aliàs electio viribus vacuetur. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVàm sit ecclesiis ipsarum dispendiosa vacatio, quàm periculosa etiam esse soleat animabus: nō solum iura testantur, sed etiam magistra rerum efficax experientia manifestat. Cupientes itaq; competentibus remediis vacationū diuturnitatibus obuiare, hoc perpetuo decreto statuimus: vt si quando fuerit electio in aliqua ecclesia celebrata, electores electionem ipsam (quàm citius commodè poterunt) electo præsentare ac petere consensum ipsius procurent *a*. Electus verò illum adhibere intra mensem à tempore præsentationis huiusmodi teneatur. Quem si electus ipse vltra præstare distulerit: iure (si quod ei ex sua electione fuerat acquisitum) extūc se nouerit eo ipso priuatum. Nisi forsan ea sit electæ personæ conditio, vt electioni de se celebratæ absque superioris sui licentia, ex prohibitione, seu quauis prouisione sedis apostolicæ, consentire non possit: quo casu idem electus, seu electores ipsius, consentiendi licentiam ab eius superiore (cùm ea celeritate, quam superioris ipsius præsentia vel absentia permiserit) petere studeant & habere. Alioquin, si lapso tempore pro eiusdem superioris præsentia vel absentia (vt præmittitur) moderando: huiusmodi licentiam eos nequaquam obtinere cōtingat, electores extunc ad electionem aliam procedendi liberam habeant facultatem. Cæterùm quiuis electus intra tres menses post consensum electioni de se celebratæ præstitum: confirmationem electionis ipsius petere non omittat. Quod si (iusto impedimento cessante) intra huiusmodi trimestre tempus obmiserit: electio eadem eo ipso viribus vacuetur.

CAP. VII.

Si non sequatur electio, non est quis ex consensu in scrutinio scienter habito in indignum, eligendi potestate priuatus, hoc dicit. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

PErpetuo *b* sanctionis oraculo declaramus: quòd scienter in electionibus nominantes indignū, propter suffragium in scrutinio præstito, (nisi adeo in eo perstiterint, quòd ex votis eorum communis electio subsequatur) nequaquam eligendi potestate priuētur. Licet pro eo, quòd indignum nominando, scienter contra conscientias suas *c* agunt: & diuinam vindictam, & apostolicæ vltionis *d* metum (quem qualitas facti suaserit) possint non immerito formidare.

a *al. festinent.* b *al. perpetua sanctionis, &c.* c *al. agant.* d *In omnibus antiq. exemplarib. morum.*

CAP. VIII.

Eligens, vel electioni consentiens, contra electum (nisi ex noua causa, vel nouiter ei pandita) se nequit opponere, vel renunciare. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NVlli licere decernimus (postquam in scrutinio nominauerit aliquem, & electio fuerit subsecuta: vel postquam præstiterit electioni de ipso ab aliis celebratæ consensum) illum super electione ipsa (nisi ex causis postea emergentibus) impugnare: vel nisi ei morum ipsius antea celata, de nouo pandatur improbitas: seu alicuius alterius latentis vitij, vel defectus (quę verisimiliter ignorare potuerit) veritas reueletur. De huiusmodi autem ignorantia fidem faciat proprio *a* iuramento.

CAP. IX.

Contra electum à duplo maiori parte, vel electores ipsius, nil à reliqua parte potest opponi, quod votum extenuet: sed id bene opponitur, & votū annullet. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI quando contigerit (duabus electionibus celebratis) partem alteram eligentium duplo maiorem *b* numero inueniri: cōtra electores qui partem reliquam sic excedunt, ad extenuationem zeli meriti, vel auctoritatis ipsorum, reliquis, vel electio ab eis, aliquid opponendi omnem præsenti decreto interdicimus facultatem. Si quid autem opponere voluerint, quod votum illius, cui opponitur, nullum redderet ipso iure: id eis non intelligimus interdictum.

CAP. X.

Appellatio iudicialis vel extra, deuoluit causas electionum episcoporum & superiorum ad papam: si in scriptis, & ex causa probabili fuerit interiecta: aliàs non. Et ab ea possunt partes sine prauitate recedere: priusquam papæ præsentata fuerit. Et an in recessu interuenerit prauitas, inferiores iudices ante omnia debent inquirere: quam si repererint, de causa non cognoscent: sed statuent partibus terminum, in quo cum actis & munimentis se apostolico conspectui representent. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVamuis constitutio felicis recordationis Alexandri papæ quarti prædecessoris nostri causas electionum episcopalium, seu super electionibus episcoporum exortas, non immeritò maioribus causis annumerans, cognitiones ipsarum per appellationes quaslibet deuolui asserat ad apostolicæ sedis examen. Nos tamen & temerariam appellantium audaciam, & effrenatam appellationum frequentiam refrenare volentes, hac generali constitutione duximus prouidendum: vt si extra iudicium in prædictis electionibus vel in aliis dignitatibus in episcopatu maioribus celebratis, expressa causa manifestè friuola *c* contigerit appellari, per appellationem huiusmodi nequaquam ad sedem eandem negocium deuoluatur. Sed cùm in electionum earundem negotiis, in iudicio, vel extra iudicium appellatur in scriptis, ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari, ad sedem ipsam huiusmodi negotia deferantur. Cæterùm in præmissis omnibus casibus liceat partibus ad huiusmodi appellationibus (nulla tamen interueniente prauitate) recedere, antequam præfatæ sedi fuerint præsentatæ. Inferiores autem iudices (quorum erat ipsarum causarum cognitio appellatione cessante) an in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se de causis ipsis nullatenus intromittant, sed præfigant dictis partibus terminum peremptorium comparentem: in quo cum

a *Vide Panorm. in c. 2. De constit. & Bal. cons. 229. par. 2.* b *Vide gloss. in cle. ad compescendas, de sequest. poss. & fru. Do.* c *friuolæ causæ appellandi quæ dicantur. vide in cap. cum appellationib. ij. de appell. hoc lib.*

omnibus

omnibus actis & munimentis suis apostolico se conspectui repræsentent.

CAP. XI.

Si inter reliqua, quæ obiiciuntur promouēdo ad dignitatem, obiicitur euidens defectus scientiæ vel personæ: illud ante omnia examinari debebit. Et si reperietur falsum, opponens à prosecutione negotij repellitur: & punitur perinde ac si defecisset in probatione omnium obiectorum. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI fortè inter cætera, quæ obiiciuntur electo aut postulato, seu aliàs promouēdo ad aliquam dignitatem, euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat: in discussione obiectorum illum statuimus ordinem incōmutabiliter obseruādum, vt promouendus super defectu ipso ante omnia subiiciatur examini: cuius euentus examinādis aliis, aut dabit initium, aut negabit. Cęterùm si præmissi examinis exitus huiusmodi oppositiones docuerit veritate destitui: opponētes omnino à propositione causæ, in qua talia obiecerūt, excludimus: & pinde puniri decernimus, ac si penitus in probatione omniū, quæ obiecerāt, defecissēt.

CAP. XII.

Qui grauauerit aliquam personam ecclesiasticam, vel eius consanguineos, vel ecclesias seu bona, pro eo, quod eū, pro quo rogabatur eligere noluit: ipso facto excommunicatus est. Io. An.

Idem *in eodem.*

SCiant cuncti, qui clericos vel quoslibet alias personas ecclesiasticas (ad quos, in aliquibus ecclesiis, monasteriis, aut aliis piis locis spectat electio) pro eo, quòd rogati, seu aliàs inducti, eum pro quo rogabātur siue inducebātur, eligere noluerint, vel consanguineos eorum, aut ipsas ecclesias, monasteria, seu loca cæteraq; beneficiis siue aliis bonis suis (per se vel per alios) spoliando, seu aliàs iniustè persequendo, *a* grauare præsumpserint: se (ipso facto) excommunicationis sententia innodatos.

CAP. XIII.

Primò punit vsurpantes de nouo custodiam vacantium ecclesiarum. Secundò punit clericos & monachos, hoc fieri procurantes. Tertiò punit clericos se talibus non opponentes. Quartò ponit qualiter debeant se habere habentes talem custodiam ab antiquo. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

GEnerali constitutione sancimus, vniuersos & singulos (qui regalia, custodiam, siue guardiā, aduocationis seu defensionis titulum in ecclesiis, monasteriis, seu quibuslibet aliis piis locis, de nouo vsurpare conantes, bona ecclesiarū, monasteriorum, aut locorū ipsorum vacantium occupare præsumunt) quantęcunque dignitatis honore præfulgeant. Clericos etiam ecclesiarum, monachos monasteriorū, & personas cæteras locorū eorundem, qui hoc fieri procurant: eo ipso excōmunicationis sententiæ decernimus subiacere. Illos verò, qui se (vt deberent) talia facientib. non opponunt: de prouentib. ecclesiarum seu locorum ipsorum, pro tempore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint: aliquid percipere districtius inhibemus. Qui autem ab ipsarum ecclesiarum cæterorumq; locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine iura sibi huiusmodi vindicant: ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos ministros in eis solicitè faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus siue reditus prouenientes vacationis tempore non vsurpent: nec bona cætera, quorum se asserūt habere custodiam dilabi permittant, sed in bono statu conseruent.

CAP. XIIII.

Parœcialis ecclesia nemini cōferatur, qui nō sit idoneus scientia, moribus, & ætate: & si conferatur non attingenti xxv. annum, nō valet collatio. Ille autem, cui talis ecclesiæ collata fuerit, tenetur personaliter residere, & intra annum sacerdos fieri: si autem promotus non fuerit, elapso anno priuatus est ipso iure. Super residentia autem prælatus eius ad tempus poterit dispensare. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

LIcet canon à felicis recordationis Alexan. papa. iij. prǽd. nostri editus, inter cætera statuerit, vt nullus regimen ecclesiæ parœcialis suscipiat, nisi xxv. annum ætatis attigerit: ac scientia & moribus commendandus existat. Quodq; talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit præfixo à canonibus tempore in presbyterum ordinatus: à regiminis eiusdem amoueatur officio, & alij conferatur. Quia tamen in obseruatione canonis memorati se multi exhibent negligentes: nos periculosam illorum negligentiam volentes iuris executione suppleri, præsenti decreto statuimus, vt nullus ad regimen parœcialis ecclesiæ assumatur, nisi sit idoneus moribus, *a* scientia, & ætate: Decernentes collationes de parœcialibus ecclesiis, iis qui non attigerint xxv. annum, decætero faciendas viribus omnino carere. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumetur: vt gregis sibi crediti diligentius curam gerere possit, in parœciali ecclesia, cuius rector extiterit, residere *b* personaliter teneatur. Et intra annum à sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoueri. Quòd si intra idem tempus promotus nō fuerit: ecclesia sibi commissa (nulla etiam præmissa monitione) sit præsentis constitutionis auctoritate priuatus. Super residentia verò (vt præmittitur) facienda, possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.

CAP. XV.

Parœcialis ecclesia non commendetur, nisi constituto in ætate legitima & sacerdotio: & illa tunc demum, cùm necessitas vel vtilitas exigit. talis autem commenda vltra sex menses non duret. Quod contra prædicta factum fuerit, est irritum ipso iure. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NEmo deinceps parœcialem ecclesiam, alicui non constituto in ætate legitima, & sacerdotio, commendare præsumat: nec tali etiam nisi vnam: & euidenti necessitate, vel vtilitate ipsius ecclesiæ suadente. Huiusmodi autem commendam (vt præmittitur) ritè factam declaramus vltra semestris temporis spacium non durare: Statuentes, quicquid secus de commendis ecclesiarū parœcialiū actū fuerit, esse irritū ipso iure.

CAP. XVI.

Hæc decret. fuit multum vtilis suo tempore, antequam papa reseruaret sibi prouisiones episcopatuū. Glos. prima ponit summarium: & secunda diuisionem. Dominicus.

Nicolaus tertius.

CVpientes ecclesiarum vacationibus c periculosis occurrere, ac malignantium subterfugiis obuiare: iam prouisis remediis, alia (quæ patenter ipsa rerum experientia ad earum expeditionem indicauit vtilia) remedia experta subiungimus: & quod felicis recordationis Gregorius papa x. prædecessor noster (de electionibus præsentandis electis, & ipsorum electorum petendo, ac adhibendo consensu) salubriter statuit, in suo robore (cum infra scripti temporis moderatione) in præsentandis electionibus permanere volentes, sed quod de trimestri tēpore post consensum ad petendas

a *Vide cap. felicis infr. de pœnis, cum ibi not.*

a *Idem cauetur in concil. Later. sub Innoc. III. c. 30. & in conc. Trid. sess. 7. de reform. cap. 3. & sess. 24. de reform. c. 12.* b *Idem cauetur in conc. Trid. sess. 6. de reform. ca. 2.*
c *Vacatio simpliciter dicta continet omnem modum vacandi vide c. susceptum. de rescrip. sup. eod. Phili. Font.*

confirmationes instituit (quò ad illas, quæ petuntur vel peti debent à sede apostolica) temperãtes (cùm interdum aliquorum locorum vicinitas minus exigat: a-liquorum *a* distantia prolixius tempus exposcat) hac generali & in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt omnes electi cathedralium, vel regularium ecclesiarum (quorum electionum confirmationes, vel infirmationes, ad ipsius sedis examen deducit immediata subiectio, vel appellatio interiecta dꝰuoluit) intra vnum mensem post consensum, vel post obtentam de ipsorum electione notitiam (si eam debito tempore non contigerit præsentari) ad sedem ipsam iter arripiant: & ex tunc siue intra præscriptum tempus iter arripuerint siue non: absque fraude, quàm citò potuerunt commodè (locorum considerata distantia) petituri suarum electionũ confirmationes: vel prosecuturi electiones suas, quibus poterunt modis licitis comparere (cum omnibus actis, iuribus, & munimentis suis, & processus suos contingentibus) coram nobis personaliter teneantur. Quòd si per viginti dies (post lapsum ex qualitate locorum moderãdi temporis) expectati, siue eligentes, siue opponentes venerint, siue non: personaliter comparere, & suarum electionum confirmationem, vel prosecutionem, seu executionem petere (nulla iusta causa interueniente) contempserint: de qua intra prædictos viginti dies proposita intra quindecim dies post tempus huiusmodi (coram nobis, vel alio, seu aliis deputando, vel deputandis à nobis si admittenda videbitur) teneantur apud sedem ipsam facere plenam fidem. Nisi vel intra eosdem viginti dies seu prædictos quindecim, eo casu tantum (cùm ad prædictam causam propositam, vt prædicitur, & admissam probandam concessi fuerint talia & tam verisimilia proponi contigeret, quæ *b* iudicio præsentis electos ipsos ab infrascripta pœna merito excusarent: & propter quæ forsitan videretur eidem ad prædictam comparitionem tempus prolixius indulgendum. Insuper etiam eo casu, quo ad personalem electorum comparitionem excusandam, aliquam iustam causam proponi contigerit, vel admitti: nisi tunc intra idem tempus iusto impedimento cessante per procuratorem ad præmissa omnia sufficienter instructum: & nihilominus ipsa causa cessante (vt præmittitur) se personaliter præsentauerint: electiones de ipsis factas, eoipso viribus vacuantes: ipsos omni iure (si quod eis per electionem huiusmodi quæsitũ esset) decernimus esse priuatos. Electos verò, qui se sine actis, iuribus & munimentis suis, & processus suos contingentibus personaliter vel per procuratorem (vt præmittitur) præsentauerint: ea volumus ex contemptu constitutionis huiusmodi, eo casu pœna percelli, vt pro exhibẽdis illis alibi, quàm apud sedem ipsam (nisi ex iusta causa) non possint dilationem aliam obtinere. Ad hæc, vt diligens inquisitio super electionibus, & eligentibus, & electis ac aliis præmissa contingentibus, plena informatio possit haberi (quam informationem per procuratores, qui vt plurimum constituuntur absentes, & processus ignari) cursus causarum non sentit de facili prouenire: de ipsis electoribus duæ personæ ad minus, super negocio ipso (vt de electis præmittitur) sufficienter instructæ (quando electionem concordem esse contigerit) infra idem tempus, per *c* capitulum expensis bonorum ad prælatum ipsius ecclesiæ (de cuius electione agitur) pertinentium, si sint discreta, alioquin communium: vel per ipsum capitulum aliunde prouisorum (si de ipsis discretis, vel communibus tunc adhiberi non possint) ad omnia instructè (inquam) plenarie, transmittantur. Si verò in discordia electio, vel electiones ipsæ processerint: tunc duæ personæ ad minus de parte qualibet (cùm sint plures) vel de parte electi (cùm electio vna processerit) necessariis & moderatis expensis electorum. Quas si electi exhibere contempserint (nisi forsan ipsos facultatum impotentia pro qualitate negocij excusaret) omni iure ipsis ex tali electione quæsito priuentur. Et quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponunt. eo casu tam opponens, quàm opponentes huiusmodi, si duo tantum, vel si plures, duo ad minus ex ipsis opponentibus, expensis ipsorum opponentium propriis plenè (vt dictum est, cum actis & munimentis) instructi *a* compareant: vt per præmissas personas, vel negocium plenariè instrui, vel sedes eadem valeat informari, an ecclesiarum vtilitate pensata, & aliis inspectis circunstantiis, super habendis aliquibus probationibus, seu quibuscunque aliis sit alibi facienda *b* commissio: vel (æquitate suadente) partes potius, apud sedem ipsam in probationibus & aliis sint arctandæ. Cęterùm si eligentes electiones ipsas concorditer, vel in discordia celebratas, intra octo dies (postquam commodè poterunt) electis præsentare distulerint: ipsos, qui culpabiles in hoc extiterint (quo ad se) à processus prosecutione totaliter excludentes, omnibus beneficiis suis, quę in ipsa ecclesia (de cuius electione agitur) obtinent: per triennium continuum (extunc inchoandum) volumus eoipso fore suspensos: ad quę si intra illud tempus se propria temeritate, vel alio quæsito colore ingesserint, illis ipso iure perpetuò sint priuati. Vel si personas instructas, vt præmittitur (etiam si opponentes vel electi, mittere vel venire, seu expensas ministrare contemnãt) destinare neglexerint (nisi eos capituli, vel contradicẽtium paucitas, seu alia iusta & probabilis causa euidenter excuset: in quo casu procuratorem sufficienter instructum mittere: & nihilominus cessante causa dictas personas dirigere teneantur) & à totali (quo ad se) prosecutione processus, & à prouentuum beneficiorum (quæ in ecclesia ipsa obtinent) per triennium continuum perceptione priuentur: opponentis vel opponentium (cum vnicus est electus) contumacia simili pœna plectenda: nihilominus tamen in præmissis casibus, quibus eligentes vel opponentes, quo ad se processus prosecutione priuantur, electis super hoc in prosecutione iuris nullum præiudicium generetur. Denique cùm ad postulationem concordem vel discordem procedi contigerit: & aliqui patientes in ordinibus vel ætate defectum, vel his similes, postulentur (non qui aliis ecclesiis allegari, liberum non habent sine nostra permissione volatum: circa quos taliter alligatos, nihil de veteris iuris obseruantia immutamus) postulatos huiusmodi, & postulantes eosdem, ea moderata districtione perstringimus, vt eo saluo, quòd postulari huiusmodi, nec suis postulationibus præstare consensum, nec (vt de electis dictum est) exhibere expensas aliquibus teneantur: sed postulantes ipsi concorditer vel discorditer, expensas ipsas personis talibus subministrẽt: postulatos in veniẽdo (si non dissenserint) & postulantes in mittendo personas instructas, (vt in cõcordi vel discordi electione) per omnia (vt supra præmittitur)

a *Al. ita: & aliquorum, &c.* b *Al. ita: quæ in iudicio, &c.* c *Hæc periodus in antiq. codic. ita habet: Per capitulum in expensis: de bonis ad prælatum ecclesiæ, de cuius electione agitur pertinentibus, si sint discreta: alioquin de communibus vel per ipsum capitulum aliunde prouisis, &c.*

a *Al. instructæ.* b *Hæc periodus vt plurimum in antiq. exemplaribus ita legitur: Et quando vnicus est electus, cui aliquis vel aliqui se opponũt in expensis ipsorum propriis, eo casu tam opponens, quam opponentes huiusmodi si duo tantum vel si plures duo ad minus ex ipsis opponentibus in expensis ipsorum opponentium, plenè, &c.*

moderatis

moderatio præmissa constringat: & negligentes statuta ibidem, similis pœna percellat: nec per hoc, quod de postulatis pro celeri ecclesiarum expeditione statuitur, postulationes ipsæ minus dependere intelligantur à gratia, quàm antea dependebant. Porro in singulis casibus supradictis, in recuperandis, vel reddendis expensis eligẽtium, electorum, postulantium, & etiam postulati, illud seruari decernimus, quod iustum fuerit, seu æquitas canonum iudicabit.

CAP. XVII.

Glossa prima diuidit, & summat totum textum. vide eam. Dominicus.

Idem.

FVndamenta militantis ecclesiæ, in mõtibus sanctis propheta *a* rememorans per montes apostolos & prædicatores patenter insinuat, quibus tota huiusmodi ædificij fabrica confidenter innititur: qui firmæ *b* bases ecclesiæ super fundamento, præter quod nemo aliud ponere potest, quod est Christus Iesus, veluti summo angulari lapide solidantur: vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio vehebatur, per apostolicam turbam in salutem vniuersitatis exiret: sicut scriptum est, *c* In omnem terram exiuit sonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum. Huius autem muneris sacramentum ita dominus ad omnium apostolorum voluit officium pertinere, vt in beato Petro apostolorum omnium summo, principaliter collocaret: vt ab ipso quasi quodam capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet. nunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id, quod ipse erat dominus voluit nominari: dicendo, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, vt æterni templi structura Deo ædificante constructa, mirabili munere gratiæ Dei in Petri consisteret firmitate, cui saluatoris nostri miranda prouisio beatum Paulum in apostolatu gentium per dexteras *d* societatis adiunxit. Isti sunt per quos euangelium Romæ resplenduit. Isti sunt eius patres, verique pastores. Isti sunt, qui vna die pro merito, vno loco, pro gloria sub vno persecutore, pro pari virtute compassi, vrbem ipsam glorioso cruore martyrij Christo domino consecrarunt. Isti sunt, qui illam in hanc gloriam prouexerunt, vt sit gens sancta, populus electus, ciuitas sacerdotalis & regia: per sacram beati Petri sedem caput totius orbis effecta. Ne autem ipsa mater ecclesia in congregatione & pastura fidelium temporalibus careret auxiliis, quin potius ipsis adiuta, spiritualibus semper proficeret incrementis: non absq; miraculo factum esse concipitur, vt occasionaliter Constantini monarchæ à Deo prouisa, sed curata baptismalibus fomentis infirmitas, quandam quasi adiiceret ipsi ecclesiæ firmitatem, qui quarto die sui baptismatis, vna cum omnibus satrapis, & vniuerso senatu, optimatibus etiam, & cuncto populo, in persona beati Syluestri, sibi Romanam concedendo vrbem relinquens, ab eo & successoribus eius, per pragmaticum constitutum disponendam esse (decernens in ipsa vrbe vtriusque potestatis monarchiam Romanis pontificibus) declararet: non iustum arbitrans, vt vbi sacerdotij principatum, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator terrenus habeat potestatem: quin magis ipsa Petri sedes in Romano iam proprio solio collocata, libertate plena in suis agendis, per omnia potiretur, nec vlli subesset homini: quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prælata. Decet namque ipsi Romano pontifici, per fratres suos sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales (qui sibi in executione officij sacerdotis coadiutores assistunt) libera prouenire consilia, decet ipsius nullo modo vacillare iudicia: vt fratres ipsos nullus secularis potestatis metus exterreat, nullus temporalis fauor absorbeat, nullus eius terror imminet, nihil eos à veri consilij soliditate remoueat: quin (cum per ipsum Romanum pontificem in quibuscunque negotiis contingeret eorum peti consilia in consulendo) per omnia liberi eidem Romano pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, liberè consulant & assistant, ipsaq; Romani pontificis vicarij Dei, quæ suis temporibus occurrerit electio, & eorũdem *a* cardinalium (cum expedierit) facienda promotio in omni libertate procedant.

Dignè itaq; ad vrbem ipsam eiusq; regimen aciem nostræ considerationis extendimus, vt felici ducta regimine, præseruetur à noxiis: & optatis semper proficiat incrementis. Nunquid obduxit obliuio, quæ vrbi, quæ incolis nota dispendia intulerunt hactenus peregrina regimina? Nunquid non hæc destructio mœnium, deformatio prouenies ex ruinis, luce clarius manifestant? Nunquid non hæc fidelium contrectata *b* deposita? Nunquid non hæc ipsa veneranda Dei templa præsidentis manu sacrilega diebus nostris nefarie violata proclamant? Quid plura? Nonne ipsius vrbis retro actis temporibus incorrupta constantia, sub regentis *c* eo tempore nefando subuersa est regimine? ipsamque vrbem speculum fidei tanta respersit infamia, vt à matre sua Romana ecclesia filia prædilecta deuiare compulsa, quondam Conradinum, qui de venenosa radice Federici quondam Romani imperatoris, colubri tortuosi iusto ipsius ecclesiæ iudicio reprobati prodiisse videbatur in regulum: quia, ad exterminium Romanæ matris ecclesiæ manifestis indiciis vna cum suis fautoribus aspirabat, & in contemptum Dei & suæ matris ac ipsius vrbis opprobrium patenter reciperet *d*, recepto faueret, constituens se per hæc *e* tam patentis hostis suæ matris ecclesiæ filiam adiutricem. Hoc ipsi Romæ præstiterunt senatores incogniti, hoc præsides improuisi, vt gloriosa ciuitas redderetur ingloria, sua stabilitas vocaretur instabilis: suæque constantiæ antiquata soliditas, linguis hominum vocaretur infirma. Proinde officij nostri debitum circa huiusmodi tam periculosos euentus, ad libram moderaminis erigentes, tantæ subuersionis occasiones ita salubris remedij appositione præcidimus, ne illorum (qui ipsam Rempublicam laudabiliter hactenus gubernauerunt) videamur gloriam suggillare vel merita: quæ illis apud infallibilem & scientem omnia retributorem de iam perlatis quæsita laboribus salua persistunt. Vt ergo circa regimen ipsum talis adhibeatur in omnibus cum discretione solertia, per quam ipsi Roman. eccles. plena libertas (quæ in omnibus & per omnia sibi debetur) optata pueniat: vitentur iam experta pericula & Romanus *f* populus ab opprimentium protectus incursibus sedeat, sedendo quiescat in pulchritudinem *g* pacis, in tabernaculis fiduciæ, & temporalium requie opulenta, de fratrum nostrorum, consilio, hac irrefragabili & in perpetuũ valitura constitutione sancimus: & quandocunq; & quotiescunq; senatoris electio vel alterius quocunq; nomine censeatur, qui quocunq; modo vel quocunq; titulo ipsius vrbis debeat præesse regimini, in posterũ imminebit: nullus imperator seu rex Romanorum, aut alius imperator vel rex, princeps, marchio, dux, comes aut baro, vel quicunque alterius notabilis

a *Psal.* 86. b 1. *Corinth.* 3. c *Psalm.* 18. *Rom.* 10. d *al. societates.*

a *Quales Cardinales eligi debeant, habetur in concil. Trident. sess. 24. de reformat. c. 1. circa finem.* b *al. contracta.* c *Hæc periodus ita legitur: Sub regentis eo tempore subuersa regimine: ipsam vrbem speculum fidei, &c.* d *Aliàs, exciperet.* e *Al. hoc. al. per hanc.* f *Al. ita: & Romanorum populus.* g *al. pulchritudine.*

præeminentiæ, potentiæ seu potestatis, excellentiæ vel dignitatis existat, frater, filius vel nepos *a* eorum ad tempus vel in perpetuum, seu quiuis alius, vltra annale spacium quouis modo, colore vel causa, per se vel aliam personam quomodolibet submittendam in senatorem, capitaneum, patricium, aut rectorem: vel ad eiusdem vrbis regimen seu officium nominetur, eligatur, seu aliàs etiam assumatur absq; licentia sedis apostolicæ speciali: per ipsius sedis literas concessionem licentiæ huiusmodi specialiter exprimentes. Quòd si secus factum fuerit, nominationem, electionem & assumptionem huiusmodi decernimus esse nullas, ac carere omni robore firmitatis: & non solum nominatores, electores, & assumptores, verùm etiam nominati, electi & assumpti, si huiusmodi nominationi, electioni, seu assumptioni cõsenserint, aut se de ipsis quolibet modo intromiserint, intendentes & obedientes eisdem, & in hoc omnes dantes ipsis nominatoribus, electoribus, assumptoribus, aut nominatis, electis, vel assumptis, auxilium, consilium vel fauorem, publicè vel occultè, cuiuscunq; dignitatis vel præeminentiæ, conditionis aut status extiterint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant, ac nihilominus ipsos nominatos electos seu assumptos, si contra constitutionem præsentem prædictis nominationi, electioni vel assumptioni consenserint, aut se quoquo modo illis ingesserint, *b* & eorum posteros in perpetuum omnibus feudis, priuilegiis, libertatibus, immunitatibus, gratiis & honoribus, quæ à prædicta seu aliis tenent ecclesiis, censemus esse priuatos: ita quòd illi, ad quos eorum collatio, concessio seu dispositio pertinet, resumendi ea, aut retinendi, concedendi seu conferendi aliis, seu de aliis etiam disponẽdi (prout ad eos pertinet) liberam habeant potestatem: & ne taliter nominati electi vel assumpti de sua pertinacia vel contemptu valeant gloriari: nos quælibet mandata, præcepta, ordinationes & statuta, quæ fecerint, omnesque sententias, quas tulerint, & quicquid penitus in contractibus & obligationibus seu quibuscunq; aliis, vrbis nomine, vel tanquam senatores, capitanei, patricij aut rectores, vel officiales ipsius egerint: irrita prorsus ex nunc & vacua nunciamus. Iudices verò & tabelliones, qui super his aut eorum aliquibus contra præsentis constitutionis edictum patrocinari vel instrumenta conficere fortè præsumpserint: iudicatus & tabellionatus officiis se nouerint esse priuatos. Contemptores quoq;, seu violatores præmissorum, vel aliquorum, vel alicuius eorum ab huiusmodi excommunicationis sententia (præterquam in mortis *c* articulo) absolui non possint, nisi per Romanum pontificem, vel de ipsius petita & obtenta licentia speciali: non obstantibus aliquibus priuilegiis, indulgentiis, concessionibus, constitutionibus, consuetudinibus & statutis quacunque firmitate vallatis, quæ in præmissis omnibus nolumus aliquibus vel alicui suffragari: sed omnia, quo ad illa decernimus non tenere. Vt *d* autem ciues Romanorum, qui ex ipsa vrbe naturalem duxisse noscuntur originem, aut quiuis alij qui in ipsa eiúsve territorio, non aduenæ, sed continui habitatores *e* extiterant, quo ad honores ipsius vrbis, aut regimẽ gratiosis functionibus potiantur: nõ intendimus, quòd præsens constitutio tales excludat, quin ad vnum annum duntaxat, vel ad aliud tempus breuius nominari ad ipsius regimen, & officium eligi valeant, ac assumi: etiamsi prædictorum principum & aliorum fratres, filij vel nepotes existant: aut etiam si extra vrbem & ipsius territorium sub nomine comitatus, baroniæ, seu cuiuscunque alterius tituli in *a* hominibus vel locis aliquibus iurisdictionem seu potestatem aliquam temporalem vel perpetuam obtinerent: dummodo prædicta iurisdictio vel potestas extra vrbem & territorium præfata consistens, non tantæ præeminentiæ vel notabilis potentatus existat, quòd eam *b* obtinentes eius occasione vel causa cum aliis exclusis à dicto vrbis regimine (vt præmittitur) præsentis constitutionis oraculo rationabiliter includantur.

a *Vide. l. j. §. ij. ff. de gr. & Bart. in l. omnes populi. gl. in c. nonnulli. de rescrip.* b *Dicis Pet. de Anch. nisi hoc fuisset expressum pœna priuationis feud. nõ trãsiuisset in filium, quod tamẽ ipse latius distinguit. Pont.* c *Quia tũc nulla est casuũ reseruatio, & ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunq; & censuris absoluere possunt. concil. Trident. sess. 14. cap. 7. de casuum reseru.* d *al. vt autem ciues Romani.* e *aliàs, extiterint.*

CAP. XVIII.

Canonicis cathedralis ecclesiæ ipso iure vel per sententiã (præterquam in casu negligentiæ) eligendi potestate priuatis, ad papam ius deuoluitur eligendi: in inferioribus ecclesiis semper ad proximum superiorem deuoluitur. h. d.

Bonifacius octauus.

QVanquam in casu *c* negligentiæ sit statutum à iure, vt ecclesia cathedrali vacante, si per eos ad quos spectat, non fuerit electio de prælato intra tempus debitum celebrata, eligendi potestas ad superiorem proximum deuoluatur: hoc tamen non est ad casum alium extendendum. Igitur si electores in huiusmodi ecclesia vel ipso iure cùm eligunt scienter indignum, vel per sententiam cum formam traditam in generali *d* concilio non obseruant, eligendi potestate priuentur: non ad dictum superiorem, sed ad Romanum pontificem potestas eadem deuoluetur. Secus autem in inferioribus ecclesiis est censendnm.

CAP. XIX.

Constitutione, Vt circa, non satisfecit appellans, qui disiunctiuè iurauit se credere opposita esse vera, vel quæ sufficere deberent ex eis. Ioan. And.

Idem.

IS, qui contra electionis formam vel electi personam aliquam aliqua obiiciẽs, ad sedem apostolicam appellauit, corporali à se præstito iuramento, quod illa, quę in appellatione sua expresserat, vel ea, quę de ipsis deberent sufficere, vera esse credebat, & se posse probare: non est super obiectis vel expressis huiusmodi audiendus. Cùm non simpliciter, sicuti tenebatur iuxta constitutionẽ felicis recordationis Gregorij papæ x. prædecessoris nostri, editam in concilio generali Lugdunensi, iurauerit expressa eadem seu obiecta se credere vera esse, & se posse probare: sed indeterminatè illa, vel ea, quæ deberent sufficere de eisdem.

CAP. XX.

Qui contra certam personam ne eligatur appellat, constitutionem, Vt circa, seruare tenetur. Ioan. And.

Idem.

QVi contra certam & nominatam *e* personam ne ab aliis eligatur, ad sedem apostolicam antequã fiat electio, duxerit appellandum: debet per omnia in appellando seruare formam constitutionis felicis recordationis Gregorij papæ x. prædecess. nostri (vt circa)

a *al. in nominibus.* b *Dictio eam, deest in manuscriptis Codicib.* c *Pœna imposita per ius in casu negligentiæ, non includit casum delicti, & sic non pertinet ad negligentia & delictum. In concilio Lateranensi generali sub Innocen. III. cap. 23.* d *In generali concilio Lateranensi sub Alexan. III. cap. 4.* e *Potest dici persona certa, licet suo nomine non nominetur. tit. de testibus. c. licet ex quadam. Nota argumentum, quod allegans statutum sufficit, quod allegat principium ipsius, absque eo quod totum exemplum producat, supr. c. proximo. Dom.*

editæ in consilio Lugdunens. ac si electione iam facta eum contingeret appellare. Alioquin non obseruans, pœnæ constitutionis eiusdem se nouerit subiacere.

CAP. XXI.

Si cõpromissum est in plures vt eligant: per vnũ facienda est electionis pronunciatio, sicut quando proceditur per formam scrutinij: aliter electio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

SIcut *a* cùm per formam scrutinij ad electionem proceditur, est per vnum pronunciandа & facienda communis electio, secundum canonica instituta: sic & per vnum debet fieri, cum per formam proceditur cõ promissi. Quamuis in arbitris compromissariis lex *b* humana innuat, quòd ab eis omnibus sit pronunciatio facienda: alioquin à pluribus compromissariis facta simul electio, eoipso viribus non subsistat. *c*

CAP. XXII.

Decret. supra eodem, licet canon. in collegiatis parœcialibus ecclesiis & assumptis ad ipsarum regimen, locum non habet. Ioan. And.

Idem.

STatutum *d* felicis recordationis Gregorij x. papæ prædecessoris nostri de iis, qui ad parœcialium ecclesiarũ regimen assumũtur *e* ,pmouendis ad sacerdotium intra annũ, alioquin eisdem ecclesiis sint priuati, quod (cum sit pœnale) *f* restringi potius conuenit, q̃ laxari: declaramus ad collegiatas ecclesias, etiã si aliàs parœciales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua iura seruari debere potius in eisdem.

CAP. XXIII.

Si compromissarius secundũ traditam sibi metã (scrutatis & in scriptis redactis voluntatibus singulorũ) illum eligat, in quem non maior pars capituli, sed plures aliorum comparatione consenserant: non tenet electio, cum præter formas concilij fuerit celebrata. Ioan. And.

Idem.

SI cui eligendi potestas data fuerit sub hac forma, vt ipse secreto & sigillatim votis singulorum de capitulo exquisitis, & in scriptis redactis illum eligat, in quem plures de capitulo partium *g* comparatione minorum consenserint: licet consentientes maiorem partem totius capituli non attingant: ipseq; facto huiusmodi scrutinio & in scriptis redacto, iuxta traditam sibi formam eum, in quem non maior pars, sed plures de dicto capitulo, quàm in quenquam alium direxerãt vota sua, duxerit eligendum. Talis electio (cum præter formas, quas generale concilium seruari statuit in electionibus celebrandis, decernens eas si aliter fierent, non valere, fuerit attentata) robur non obtinet firmitatis.

CAP. XXIIII.

Ex vacatione quocunq; modo facta in discordia de religioso mendicãte ad prælaturã extra administrationem sui ordinis, non acquiritur illi ius: nec consentire poterit etiam de prælati licẽtia. Idem de vocatione facta à minori parte numero ad quamlibet prælationem de religioso non mendicante: & secus factum irritum decernit. Et ponit istud cap. vnum speciale in mendicantibus. Ioann. Andr.

Idem.

QVorundam *a* oculos sic vicium ambitionis excæcat, & quasi suæ professionis immemores, qua cõtemptis honorib. abiectis diuitiis, spretisq; deliciis, arbitrium proprium subiugarunt alterius ditioni, retro respiciunt ad aratrum manu missa, dum præcipitanter ruunt in litigiorum anfractus, *b* & causarum strepitib. se inuoluunt, & extra administrationes proprij ordinis solium prælaturæ conscendere moliuntur, electionibus, postulationibus seu prouisionibus de se in discordia celebratis, improuidè præstando consensum, præbendi assensum à suo superiore nonnunquam extorta licentia potius, quàm obtenta: ex quo animarum & ecclesiarum dispendia noscimus prouenisse, & prouentura maiora in antea verisimiliter formidamus. Volentes igitur huic pesti salubri remedio obuiare: præsenti constitutione sancimus, vt nulli religioso prædicatorum, minorum, eremitarum sancti Augustini, aut quorumlibet mendicantium ordinum ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione ad aliquam extra administrationem sui ordinis prælaturam in discordia de se facta ius decẽtero acquiratur: nec eorum aliquis tali electioni, postulationi, prouisioni, aut vocationi quoquo modo valeat consentire: etiam si magistri, aut ministri, vel prioris generalium eorundẽ ad id accesserit licẽtia vel consensus. Circa *c* religiosos quoq; alios cuiuscunq; conditionis vel status existant, volumus hoc seruari: vt nec ipsi electionibus, postulationibus, prouisionibus, aut vocationibus, à minori parte numero ad prælationes quaslibet de se factis (quæ hoc ipso, quòd à minori parte processerint, nullum prorsus tribuant ius eisdem) suum audeant præstare consensum: etiam si super hoc assensus vel licentia suorum interuenerit prælatorum. Nos enim quicquid contra præmissa vel eorum aliquod à quoquam contigerit attentari: omnino decernimus irritum & inane.

CAP. XXV.

Non potest electus duas electiones prosequi, petendo confirmationem ex illis: etiam si protestetur se contentum altera, per quam consequi posset suæ intentionis effectum. necesse ergo habet alteram eligere: qua electa, ad alteram redire non poterit. Ioan. And.

Idem.

VT quis duas *d* electiones de se in aliqua ecclesia celebratas prosequatur insimul, & cõfirmationem petat ex eis (cum nõ nisi ex vna ipsarum valeat ius habere) rationi consonum non putamus. Etiam si se contentum esse velle altera, per quam suę intentionis consequi possit effectum in initio protestetur. Oportet ergo eum (ne cum ipsius ecclesiæ, vel sui aduersarij, si quẽ habet, discrimine in incerto vagetur) eligere, quam prosequi velit ex illis: & confirmationem petere tantummodo ex eadem. Regressum ad aliam, cui per electionem alterius renunciare, sibiq; ius ex ea non competere profiteri videtur, nullatenus habiturum.

CAP. XXVI.

Si electus non consentit, vel post consensum renunciat, vel moritur, vel propter occultum sui vicium electio cassatur: eligentes ad eligendum extunc integrum tempus habebunt: nisi circa id egerint fraudulenter. Ioan. And.

---

a *Vide concil. Later. sub Innocen. III. ca. 24. vbi tractatur varie electionum formæ.* b *Leges ciuiles possunt allegari in foro canonico. de quo supra de no. oper. nun. ci. & ij. Doct.* c *al. subsistit.* d *Vide Cardin. cons. 30.* e *Cap. licet Canon. locum habet qualitercunq; sit prouisum de Parochiali ecclesia: cum dicat textus, assumuntur, quod congruit cuilibet modo prouisionis.* f *Nota regula pœnalia stricte esse interpretanda c. in pœnis de reg. iuris.* g *Appellatione maioris partis intelligitur de maiori parte totius: non autem de maiori parte comparatione aliarum minorum.*

a *Declarat hunc text. prout in clem. quod circa de elec.* b *dictio &, deest in manuscr. Lucæ 9.* c *Vide Oldrad. cons. 103. & concil. Trid. sess. 25. tit. de reg. ca. 6.* d *Nota ex hoc cap. posse quem obtinere duplicem electionem in eadem ecclesia, tamen confirmationem quærere non posse, nisi ex vna. Item non posse aliquem causare titulum super eadem re nisi ex vna causa. vide text. in c. inter dilectos. de fide instrum.*

Idem.

SI electio ex eo non fortiatur effectum, quia electus consentire recusat, vel post consensum renunciat iuri suo, aut fortè diem claudit extremum, seu propter occultum eius vicium irritatur: electores (quia iam fecerant quod spectabat ad ipsos, intra iuris terminum eligendo) habebunt à dissensu, renunciatione, morte, vel irritatione prædictis: ac si vacatio noua esset, tempus integrum ad electionem aliâ celebrandam. Dum modo nil fraudulenter egerint in præmissis.

CAP. XXVII.

Si religiosus non obtenta licentia consentit electioni de se factæ extra suum monasterium: non valet consensus, & irrita est electio.

Idem.

SI religiosus *a* (cuius arbitrium *b* non ex sua, cùm velle vel nolle non habeat: sed ex illius, quem vice Dei supra caput suum posuit, & cuius imperio se subiecit, voluntate dependet) electioni de se ad prælationem aliquam extra suum monasterium, vel suam ecclesiam celebratę, sui superioris, qui dare ipsam valeat, non petita licentia, & obtenta præsumpserit consentire: consensus sic præstitus non teneat, & in pœnam præsumptionis illius electio eadem ipso facto viribus vacuetur omnino.

Solus superior sine conuentu dare potest suo religioso consentiendi, & transeundi licentiam, hoc docet.

Quia verò vtrum religiosis consentiendi electionibus de se factis: & ad prælationes, ad quas electi fuerint, transeundi à suis superioribus, sine fratrum *c* consilio licentia dari possit: cum iura super hoc sint varia, dubitatur interdum. Nos ad huiusmodi dubitationem tollendam, & vt ordinationes ecclesiarum ac monasteriorum, in quibus tales electi extiterint, celerius & facilius valeant expediri: decernimus, vt iidem superiores (suis irrequisitis cõuentibus) electis huiusmodi cõsentiendi & transeundi, liberã dare valeant facultatẽ.

CAP. XXVIII.

Monachus in abbatem eligi non potest, nisi sit expressè professus. Ad dignitatem autem episcopalem & in seculari, & in regulari ecclesia, talis eligi poterit.

Idem.

NVllus religiosus *d* ad abbatiam seu prælaturam suæ vel alterius religionis decætero eligatur, nisi antea fuerit ordinem regularem expressè professus. Quod si secus actum *e* fuerit: eo ipso irritũ habeatur. Ad dignitatem verò episcopalem (ad *f* quam nouitij eliguntur interdum) talem in secularibus vel regularibus ecclesiis eligi minimè prohibemus.

CAP. XXIX.

Forma electionis tradita per decr. supra eod. Cùm dilecti, nõ est sublata p̃ sequẽs concilĩ. Quia propter. h.d.Io.An.

Idem.

CVm expediat concordare iura iuribus, & eorum correctiones (si sustineri valeant) euitari. Decretalem felicis recordationis Innoc. papæ III. prædecessoris nostri, quæ innuit sub ea forma posse in electionibus licitè *g* compromitti: vt compromissarij secretò & sigillatim voluntatibus omnium inquisitis illum in quem maior & sanior pars capituli consenserit, eligere teneantur: declaramus abrogatam non esse per subsecutum concilium generale: imò potest in ipsis electionibus vt prius procedi licitè per eandem.

a *Vide Clem. cũ concessa. de elect. & extrau. Benedicti. quæ incipit, Si religiosus, de elect.* b *vide text. in iij. c. vij. iudic. Dom.* c *Nota quod monachi dicuntur fratres. c. causam sup. de iudic. Dom. allegat. ibi c. pen. in fi. eod. de priuil. Eon.* d *Vide Clemen. cum rationi, de electio.* e *al. ita: factum fuerit.* f *al. ita: ad etiam nouitij, &c.* g *dicto licitè, de est hic in antiq. c. dicib.*

CAP. XXX.

Accedens ad sed'ẽ apostolicam pro instruendo negotio electionis per Decre. Cupientes, eundo, hac de causa ſ. ado, & redeundo integre (præter quotidianas distributiones) percipit fructus beneficiorũ, quos percipere posset in ipsa ecclesia residendo. Ioan. And.

Idem.

CVm non deceat alicui suum officium esse damnosum: Statuimus vt ij, qui iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri super hoc editam, ad apostolicã sedem venerint, eam circa imminentium electionũ negotia instructuri: (cum tales ecclesiarum suarum *a* prosequentes vtilitatem, censeri debeant residentes) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in illis ecclesiis, quarum negotia prosequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent vel possent recipere in ipsis *b* ecclesiis residendo, integrè (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) recipiant: ad sedem propterea veniendo eandem, ibidemque hac de causa morando, & ad ipsas ecclesias redeundo, ac si personaliter in eisdem ecclesijs residerent. Non *c* obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis ecclesiarum ipsarum contrariis seu priuilegiis quibuscunq;, per quæ præmissorum effectus posset quomodolibet impediri.

CAP. XXXI.

Is, qui opponit euidentem defectum scientiæ vel personæ, contra promouendum ad aliquam dignitatem, pœnitere non potest. causam reddit. Ioan. And.

Idem.

AB eo qui contra electum vel postulatum seu promouendum ad aliquam dignitatem, inter cætera, quæ obiicit euidentem, *d* notorium seu manifestum scientiæ, vel alium personæ defectum opponit: ipsius defectus oppositio, vel eius qualitas nequeunt postea reuocari. Cum enim opponens (si quod de defectu opposuit huiusmodi, destitui veritate contingat) à prosecutione causæ debeat omnino excludi, & puniri perinde ac si in probatione omnium, quæ obiecerat defecisset: iustum est vt (postquam ad oppositionem eandem processit) nequeat in præiudicium eius, contra quem opposuit, vlterius pœnitere.

CAP. XXXII.

Canonicus impubes ad electionem non vocatus, non agit de contemptu.

Idem.

EX eo quòd ad electionem episcopi, q̃ te in pupillari constituto ætate, in tua ecclesia extitit celebrata: cum cæteris eiusdem ecclesiæ canonicis non fuisti admissus: de contemptu cõqueri, aut electionẽ eandẽ impugnare non potes. Cùm tã iuris, *e* quàm rationis existat: vt tales (cùm discretione careant) ad præstandum: in electione suffragium nullatenus admittantur.

Non professi cum professis, vel conuersi laici cum clericis, electioni interesse non debent. h.d.

In ecclesiis quoque regularibus, vel monasteriis, ij qui non sunt tacite vel expressè professi, non debent cum professis, vel conuersi laici cum clericis electionibus interesse.

CAP. XXXIII.

Si ab electione cathedralis vel regularis ecclesiæ, in scriptis ex causa probabili appelletur ad papam: ea pendente confirmatio facta per ordinarium non valet. Requiris Decret. Cupientes. non solum quòd electus veniat, sed quid

a *Suum potest dici id, quod est suum in parte, & non in toto. nam ecclesia non est tota canonici: vide glos. inf. de præbendis cum in illis.* b *al. ita: in dicta ecclesiis.* c *al. ita: non obstantibus quibuslibet aliis consuetudinibus.* d *Vide tex. in fi. de verbor. signifi. c. ij.* e *Vide c. inquisitionis supra de accus. Domini.*

vsque ad finem negotium prosequatur. & habet locum etiam cum appellatur à confirmatione vel prouisione. Ioan. Andr.

Idem.

SI postquam ab electione in cathedrali vel regulari ecclesia celebrata fuerit in scriptis ex causa probabili, quæ probata deberet legitima reputari ad sedem apost. appellatum, electionem ipsam per ordinarium confirmari contingat: huiusmodi cõfirmatio, nisi prius fuerit canonicè ab appellatione ipsa recessum (cùm sic ab eo, qui non potuit *a* de facto præsumpta) nullam obtinebit roboris firmitatem. Si verò electus, qui iuxta constitutionem felicis recordationis Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri, ad dictam sedem venerat pro electionis suæ negotio prosequendo, de Romana curia sine licẽtia recesserit, antequam huiusmodi negotium sit finitum, eius electio auctoritate cõstitutionis ipsius (quæ non solum, vt quis veniat, sed etiam ex sui mente exigit quòd vsq; ad finem negotium prosequatur) eo-ipso viribus euacuatur *b* omnino. Cùm autem ab electionis confirmatione vel facta prouisione per eum, ad quem propter inferiorum negligentiam fuerat deuoluta eligendi potestas, ad sedem appellatur eandem: constitutionem prædictam in veniendo & mittendo, & aliis, quæ perstringuntur, in ea conuenit obseruari.

CAP. XXXIIII.

Dispensare possunt episcopi & superiores cum habentibus parœciales ecclesias sibi subiectas, quòd vsq; ad septennium studendo non teneantur ad sacerdotium promoueri: ad subdiaconatum tamen debent promoueri intra annum: aliàs sunt priuati. Et illo durante septennio debet in illis ecclesiis idoneus poni vicarius, de fructibus ecclesiæ sustinendus. Elapso septennio debet rector intra annum in presbyterum promoueri.

Idem.

CVm ex eo, q̃ felicis recordationis *c* Gregorij papæ x. prædecessor noster statuit in cõcilio Lugdun. vt ad regimen parœcialium ecclesiarum assumpti, se ad sacerdotium promoueri faciant intra annum à sibi commissi regiminis tẽpore connumerandũ: *d* & personaliter resideant in eisdem. Alioquin si intra idem tempus, pmoti non fuerint, huiusmodi ecclesiis absque monitione alia fiat priuatio. Nonnullis extũc parœciales ecclesias recusantibus acceptare legendi & pficiendi (cũ eis facultates nõ suppetãt: nec ab ecclesiarũ prælatis de aliis beneficiis in plerisq; mundi partib. interdum prouideatur eisdem) opportunitas sit sublata, in grande vniuersalis ecclesiæ (q̃ ad sui regimen viris literatis permaxime nosciturindigere) dispendiũ & iacturam. Nos super hoc multorũ instantia excitati frequenter volẽtes cupientibus in scientia pficere: vt fructum in Dei ecclesia suo tempore adferre valeant, opportunũ vtiliter puidere: præsenti constitutione sancimus, vt episcopi eorumq; superiores cũ iis, qui huiusmodi subiectas sibi ecclesias obtinẽt vel obtinuerint, in futurũ dispensare possint libere, quòd vsq; ad septennium literarum studio insistentes promoueri minimè teneantur, nisi ad ordinem subdiaconatus duntaxat: ad quem intra prædictũ annum recipiendũ (ne sicut à multis de Christi patrimonio sublimatis olim factũ esse dignoscitur, à statu retrocedere valeãt clericali) omnino astringi volumus: & nisi receperint, pœna contenta in dicto cõcilio eo ipso percelli. Porro septennio prædicto durante, iidem episcopi & superiores solicitè prouidere procurent, vt per bonos & sufficientes vicarios ab eis in huiusmodi ecclesiis deputandos, animarum cura diligenter exerceatur: & deseruiatur laudabiliter in diuinis: quibus de ipsarum ecclesiarum prouentibus necessaria congruè ministrentur. Elapso verò dicto septennio *a* ij. cum quibus fuerit (vt præmittitur) dispensatum, ad diaconatus & presbyteratus ordines intra annum se faciat promoueri: alioquin ex tunc dictam pœnam (nisi iusta de causa id omiserint) ipso iure se nouerint incursuros.

CAP. XXXV.

Quatuor dicit. Primò, quòd ad pœnã priuationis rectoria parœcialis ecclesiæ nõ premoti requiritur, quòd annus integer sit completus. Secundò, quòd annus ille nõ currit iuste impedito. Tertiò, quòd post priuationem, ecclesia eidem conferri non potest. Quartò, quòd non promotus si eo animo receperat ecclesiam vt fructus anni perciperet: tenetur ad restitutionem ipsorum. Et qui ea mente contulit: ecclesiam seruare debet indemnem. Ioan. And.

Idem.

COmmissa tibi parœcialis ecclesia, quanquam tantum de anno transierit, quòd intra ipsum nequeas iuxta statutum generalis concilij Lugdunensis ad sacerdotium promoueri: non est nisi tunc demum, cùm ex toto *b* fuerit ipse annus elapsus censenda vacare, nec potest alteri antea tẽ nolente conferri. Annus autem huiusmodi, qui à tempore illo incœpit, quo ipsius ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem eius pacificam habuisti: vel per te stetit quo minus haberes eandem: tibi non currit, si promoueri iusto impedimento detentus intra tempus huiusmodi nequiuisti. Porro si infrà dictum tempus non fueris rationabili causa cessante promotus: tibi ecclesia ipsa, qua dicti statuti auctoritate iam priuatus existis (ne statutum ipsum fiat ludibrio, debitoq; fruatur effectu: & non rebus, sed verbis, cum sit potius contrarium faciendum: lex imposita videatur) nullatenus ea vice poterit iterato conferri. Cæterum si pmoueri ad sacerdotium non intendens parœcialem receperis ecclesiam, vt fructus ex ea per annum percipias: ipsam postmodum dimissurus (nisi voluntate mutata promotus fueris) teneberis ad restitutionem fructuum eorundem: cùm eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm te non crederet ad huiusmodi ordinem promouendum (præter diuinam, quam exinde incurrit offensam) ad seruandam indemnem eandem ecclesiam decernimus obligari.

CAP. XXXVI.

Abbas exemptus eligitur in episcopum: sed transire nõ potest sine licentia Papæ vel legati de latere.

Idem.

SI abbatem ecclesiæ Romanæ immediatè subiectum in vestrum episcopum elegistis, reprehendi exinde nulla ratione potestis: ei tamen ab alio, quàm à nobis vel apostolicæ sed. legato si sit in prouincia de latere *c* nostro missus: dari non potest licentia suum deserendi monasterium & ad vestram ecclesiam transeundi.

Legatus de latere potest cõfirmare electiones episcoporũ exemptorũ: reliqui non, sine speciali mandato. Io. And.

Huiusmodi verò legatus, qui maius omnibus post Rom. pontificem in prouincia sibi decreta imperium censetur habere: archiepiscoporum, episcoporum, & exemptorum electiones potest ex officio confirmare. Alij autem legati hoc nequeunt: nisi id eis à sede ipsa specialiter sit commissum.

---

a *Gesta à iudice incompetenti sunt nulla, ad hoc. supra de iudi. at si clerici, cum si. Dom.* b *Aliàs, vacuatur.* c *Aliàs ita: dominus Gregorius Papa prædecessor noster.* d *Numerandum.*

a *Dispensare non potest episcopus vltra septennium cum curato super non promotione ad sacerdotium.* b *Vbi statutum præcipit certam pœnam soluendam intra annum, illa pœna peti non potest, donec annus totaliter sit elapsus.* c *De triplici genere legatorum, vide glos. in c. j. de off. leg. & do. meum Brunellum in lib. de potest. legati. Font.*

CAP. XXXVII.

Si compromissarius non elegit intra tẽpus iuris, ad proximum superiorem deuoluitur potestas prouidendi. Si elegit, sed indignum, indistinctè redit ad compromittentes: nisi id scienter ratum habuerint. Idem si electus idoneus nõ consentit. Si compromissarius scienter eligit indignum: ipse solus ab ecclesiasticis beneficiis triennio est suspensus, nisi id compromittentes scienter ratum habuerint. Et pœna prædicta suspensionis non habet locum in episcopo compromissario, nec in electione inferiorum episcoporum. Et restringitur illa pœna ad beneficia, quæ obtinet in ecclesia offensa. Et idem in beneficiis illius, qui deficit in probatione eius, quod obiicit in personam. Ioan. And.

Idem.

SI compromissarius, in quem defuncto *a* episcopo transfertur eligendi potestas, negligẽter intra tempus à iure statutum eligere prætermittat: ad superiorem proximum potestas deuoluitur prouidendi, sibiq; compromittentes imputent, qui in talem potestatem huiusmodi transtulerunt.

Si verò eligat, sed indignum: tunc siue scienter id fecerit (cum dolus ipsius eis, qui non sunt in culpa, non debeat imputari) *b* siue etiam ignoranter (cùm suo sit functus officio) eligendi potestas (nisi & ipsi scienter electionem talem ratam habuerint) liberè reuertitur ad eosdem. Idem fit, cum elegit idoneum: sed electus renuit consentire.

Porrò eo casu, cùm scilicet indignus eligitur ab eodem, compromittentes (quos illius odio non conuenit prægrauari) nequaquam (nisi sicut præmittitur ratum habuerint) puniuntur: sed ipse (vt pœna suum auctorem teneat) à beneficiis ecclesiasticis triennio iuxta Lateranense concilium suspenditur ipso iure. Huiusmodi quoq; pœna, nec in episcopo, si ad eligẽdum fiat compromissarius sic peccante (cùm de iure nullam sententiam suspensionis incurrat, nisi de ipso expressa mẽtio habeatur) nec in aliorum quàm episcoporum & superiorum ipsorum electionibus: cum peccatur in ipsis, vindicat sibi locum. Restringitur etiam dicta pœna solum ad ea beneficia, quæ sic peccans, in illa obtinet ecclesia, quam taliter eligendo, specialiter nosc itur offendisse. Et idem in illius beneficiis est censendum: qui alicuius electionem, postulationem, aut prouisionem impugnans, in probatione deficit eius, quod obiicit in personam.

CAP. XXXVIII.

Procurator ad appellandum secundum formam ca. Vt circa. non est idoneus, nisi omnia obiecta, & formaturamenti in procuratorio exprimantur. hoc dicit secundum Pau.

Idem.

PRocurator ad appellandum contra electionem, postulationem, aut prouisionem alicuius *c* non aliter idoneus decætero reputetur, quàm si omnia, quæ in formam obiicere vel personas, & propter quę appellare intendit, singulariter & clarè in eius procuratorio sint expressa. Habeatq; specialem mandatũ iurandi corporaliter in eorum animas, quorum procurator existit, quod ipsi credunt expressa huiusmodi vera esse, & se posse probare.

CAP. XXXIX.

Cassata confirmatione, vel cassa nunciata propter defectum iurisdictionis, vel solennitatem omissam: non propter hoc electio cassata dicitur. Ioan. And.

Idem.

SI confirmationem electionis *a* propter debitam iuris solennitatem in confirmatione ipsa omissam, vel ex eo, quia ipse qui confirmauit, confirmandi non habuit potestatem, cassari seu cassam & irritam nunciari contingat: non propter hoc præcedens electio (si alias sit canonica) intelligitur infirmari.

CAP. XL.

Si vacante cathedrali, regulari, vel collegiata ecclesia, singulares personæ capituli vel conuentus occupant bona à prælato dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, donec plenè restituant, ab officio & quibuscunq; beneficiis sunt suspensi: non obstantibus priuilegiis, statutis, consuetudinibus quacunq; firmitate vallatis. Ioan. And.

Idem.

QVia sæpè *b* contingit, quòd cathedralibus & regularibus ac collegiatis ecclesiis vacantibus, capitula, conuentus, collegia, *c* & singulares earundem personæ bona à prælatis ipsarum dimissa, vel vacationis tempore obuenientia, quæ in vtilitatem dictarum ecclesiarum expendi, vel futuris deberent successoribus fideliter reseruari: occupant, inter se diuidunt, surripiunt, dilapidant, dissipant, & consumunt in earum graue dispendium & iacturam. Nos ipsorum ausus reprimere, ac ecclesiarum indemnitatibus præcauere volentes: decernimus vt ij, qui præmissa decætero præsumpserint, eo ipso sint, & tamdiu maneant ab officio & beneficiis quibuscunq; suspensi, donec plenè restituerint quicquid de bonis perceperint supradictis. Nõ obstantibns quibuslibet priuilegiis vel indulgentiis, aut contrariis consuetudinibus, constitutionibus, vel statutis, iuramento, cõfirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunque firmitate vallatis: quæ omnia, quo ad hoc auctoritate apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus: ac nullius deinceps volumus esse firmitatis.

CAP. XLI.

Decretalis, Vt circa, solum in extraiudicialibus appellationibus locum habet: in iudicialibus autem antiqua iura seruanda sunt. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

COnstitutio felicis recordationis Greg. pap. præd. noſt. edita in concilio Lugdun. formam exprimẽs secundum quã ab iis, qui in *d* electionibus, postulationibus, aut prouisionibus se opponunt, debeat appellari: locum sibi non vindicat, nisi solum cùm in eis extra iudicium appellatur.

Quando verò in iudiciis *e* in huiusmodi negotiis appellari contingit: anteriora iura (cum per eam immutata non fuerint) obseruari oportet.

CAP. XLII.

Habens plenam administrationem cathedralis ecclesia in spiritualib. & temporalibus, iurisdictionalia exercere potest: sacramentalia non, nisi episcopus fuerit. h. d. Domi.

Idem.

IS, cui procuratio seu administratio cathedralis ecclesię plena & libera in spiritualib. & tẽporalibus à sede apostolica (cui soli hoc competit) est cõmissa: potest (alienatione bonorum immobiliũ, duntaxat excepta) omnia, quæ iurisdictionis episcopalis existunt, & quę potest electus exequi cõfirmatus, liberè exercere.

Illa quippe, quæ ministerium consecrationis exposcunt (nisi fuerit episcopus) per alios faciat episcopus expediri.

---

a *Electio potest fieri ante, quam episcopus tradatur sepulturæ. de quo vide ca. Bonæ. supra eodem.* b *Vide l. fin. C. de acq. pos. vbi eius delictum concernit processum & pœnam de Anch. Font.* c *dictio alicuius, deest in manuscriptis codicibus.*

a *Secundum Doctor. ille. tex. habet locũ etiam in aliis confirmationibus. vide Felinum in c. constitutus. de rescript. Font.* b *Iura debent adaptari iis, quæ sæpe contingunt. vide gloss. de despons. impub. literas.* c *Quomodo puniantur colleg. vide Bart. in l. aut facti ff. de pœn. c. ciuitas. de sen. excom. de Anchar. Font.* d *dictio in, deest in manusc.* e *al. in iudicio.*

CAP.

CAP. XLIII.

Monialis non eligit, nisi peregerit duodecimum annum, & sic tacitè vel expressè professa: nec eligitur nisi peregerit tricesimum annum, & fuerit expressè professa. hoc dicit prima pars vsq; ibi. Sane. Ioan. And.

Idem.

INdemnitatibus *a* monasteriorum monialium, quæ frequenter propter electiones in discordia celebratas, in ipsis grandia in spiritualibus & temporalibus dispendia patiuntur, occurrere desiderabiliter affectantes: statuimus, vt cum in eis fuerit electio facienda, nulla monialis (nisi duodecimũ annum peregerit, & professa fuerit tacitè vel expressè) ad eligendum cum aliis admittatur. Nec in abbatissam, aut prioriſſam (vbi per prioriſſam monasterium gubernatur) decætero eligatur aliqua, nisi tricesimum annum compleuerit, & expressè professa fuerit ordinem regularem.

Non obstante contradictione, vel appellatione, quacumq; electa à duabus partibus numero cùm per scrutinium proceditur, examinatione præmissa per officium præsidentis confirmatur, & benedicitur. Item publicato scrutinio, antequam ad actus extraneos se diuertant: eligentes possunt accedere ad illam, quæ maiorem partem conuentus numero habet, & si per accessum ad duas partes peruenerint (sicut in primo casu) confirmabitur & benedicetur: non tamen admetur contradicentibus potestas denunciandi vel accusandi, cùm abbatissa fuerit benedicta, & possessionem adepta. Item de obiectis contra electã à maiori parte conuentus, quæ tamen duas partes, nec à principio, nec per accessum habet: ante confirmationem sine strepitu & figura iudicij inquiretur. Ipsa tamen (alienatione bonorum & monalium receptione sibi interdictis) interim minis strabit. Item à minori parte electa nullum ius acquiritur, nec aliæ possunt accedere ad eam: nec ibi fit collatio numeri ad numerum. h.d.

Sanè *b* si ad electionem per formam scrutinij procedatur: & (votis in diuersa diuisis) electiones *c* per plures in discordia celebrari contingat: ea, quæ à duabus partibus numero fuerit celebrata (exceptione seu contradictione aut appellatione quacunq; partis alterius non obstante) per superiorem (prius tamen ex officio prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) si alias inuenta fuerit canonica, confirmetur: & confirmatę electę (si abbatissa extiterit) benedictio impendatur. Si autem nulla earundem electionum à partibus fuerit celebrata duabus: tunc (non obstãte quòd fit publicatum scrutinium, & ad electionẽ processum) possint moniales, quę in aliam vel in alias dixerant vota sua: licitè per consensum (antequam ad actus diuertant extraneos) omni prauitate cessante ad illam accedere, quæ ab aliis maiorem partem conuentus numero facientibus est electa. Et si per accessum huiusmodi ad duas partes peruenire poterit: illis, quæ antea in eam consenserant computatis, *d* confirmetur & benedicatur: ac si duas partes ab initio habuisset, vt in casu proximo est præmissum. *e* Verùm si quæ fuerint moniales, quæ postquam in præmissis casibus talis confirmata & benedicta extiterit, ac possessionem suæ administrationis fuerit assecuta: voluerint in modum denunciationis vel accusationis, vt à dignitate deiiciatur adepta: proponere aliquid contra ipsam, eis per prædicta proponendi, minimè sit sublata facultas. Si verò ad illam, quę à maiori parte (vt præmittitur) est electa, noluerint aliæ accedere moniales: vel si accesserint, non tot tamen, quòd cum aliis prius in eam consentientibus faciant duas partes: tunc super *a* obiectibus partis alterius, si quæ fuerint, & super aliis, quæ in tali negotio sunt ex officio inquirenda, plenè sine strepitu iudicij & figura per superiorem inquiratur primitus antè, quàm confirmetur electio, vel etiam infirmetur: sed interim præsentis constitutionis auctoritate in spiritualibus & temporalibus liberè administret: sic tamen quod de rebus monasterij nil penitus alienet: nec aliquam in monialem recipiat quoquo modo. Si qua verò à minori parte conuentus numero nominata fuerit vel electa: ex nominatione vel electione huiusmodi (quas episcopo quòd pars minor eas fecerit, vires alias quas nolumus obtinere) ipsi ius aliquod quomodolibet non quæratur: nec ad eam ab aliis per consensum in hoc casu valeat accessus haberi. Vt autem cùm per prædictam formam proceditur, facilius in hui usmodi monialium electionibus ad concordiam veniatur: decernimus, vt non zeli ad zelum, nec meriti ad meritũ, sed solum numeri ad numerum fiat collatio in eisdem.

Electæ per compromissum benedictio impendetur non obstante minoris partis cõtradictione: sed si maior se ei opponat, liberè administrabit, nec confirmabitur. Si autem ei se opponat pars in duplo maior, non administrabit, nec cõfirmabitur, sed expectabit litis euentum. h.d.

Cæterùm si per formam compromissi fuerit in electione processum, & electæ pars aliqua se opponat: si minor, ipsius (vt in forma scrutinij statuitur) confirmetur electio, & eidem benedictio impẽdatur, partis eiusdem contradictione, vel exceptione, aut appellatione qualibet non obstante: sed per hoc denunciandi vel accusandi eam postmodum sibi via minimè sit præclusa. Si maior, eius (donec de obiectis *b* & aliis, vt in eadem forma scrutinij præmittitur, fuerit inquisitum) confirmatio vel infirmatio differatur: sed interim (vt prædictur) libere administret, nisi forsan pars opponentium extiterit duplo maior: tunc enim administrare ipsam nolumus, sed litis euentum potius expectare.

Si ab opponentibus in casib. præmissis appellatur, constitutio, Vt circa. seruabitur: sed moniales ad sedẽ apostolicã personaliter non venient, sed procuratores secundum constitutionem, Cupientes. mittent. h.d. Ioan. And.

Porrò si in huiusmodi electionum negotiis contigerit (in illis duntaxat casibus, in quibus oppositiones iuxta premissa fuerint admittendæ) ad sedem apostolicam appellari: appellantes formam constitutionis felicis recordationis Gregorij papæ prædecessoris nostri editæ in concilio Lugdunensi diligentius seruare teneantur. Sed cùm eas propter sexus verecundiam, *c* suaq; conditionis statum non deceat, nec ipsis expediat publico cœtui demonstrari, aut extra sua monasteria euagari: nolumus quòd electæ, vel etiam eligentes aut appellantes, seu hæ, contra quas appellatum fuerit, ad eandem sedem personaliter veniãt quoquo modo. Sed procuratores sufficienter instructos iuxta constitutionem piæ memoriæ Nicolai papæ tertij prædecessoris nostri, ad sedem ipsam transmittant: per eos electionum ac appellationum & postulationum suarum prosecuturæ negotia, prout iustitia suadebit. pœnam in dicta constitutione contentam ipso iure (si hoc non fecerint) incursuræ.

Ponentes vel nutrientes discordiam in electione monialium, ipso iure sunt excommunicati. h.d. Ioan. And.

Postremò ij, quos ad dirigendas in huiusmodi electionibus moniales easdem deinceps contigerit euocari, ab his prorsus abstineant, per quæ inter eas super

---

a *de materia huius 1. & vide quod nouissimè diffiniuit concil. Trid. sess. 25. tit. de regular. & monial. c. 7. vide conc. Agathense ca. 19.* b *de articulo huius 8. & seq. vide quod nouissimè sanciuit concil. Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialib. cap. 6.* c *in antiq. codicib. ita: electiones plures in discordia absq; dictione Per.* d *al. ita: & confirmatur, & benedicetur.* e *al. expressum.*

a *al. ita: super obiectis partis alterius, si quæ, &c.* b *al. obiectibus.* c *Vide hic effectum verecundiæ per Ancha. & l. filius. ff. de condi. instit. Font.*

faciendis ipsis electionibus oriri *a* possit discordia, vel exorta nutriri: alias eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere.

Cæc constitutio locum habet in monialibus regulariter viuentibus, & in canonicis secularibus: hoc excepto quòd non debeant, nisi professæ, eligere vel eligi quod non potest sibi vindicare locum in canonicis secularibus. per hoc tamen papa non approbat statum dictarum canonicarum secularium: h.d. Ioan. And.

Supradicta siquidem, nedum in monasteriis, in quibus sunt moniales viuentes sub aliqua de religionibus approbatis: sed *b* etiam in illis vbi sunt iuxta quarundam prouinciarum consuetudinem mulieres, quæ nec propriis renunciant, nec professionem faciunt regularem, sed viuunt vt in secularibus ecclesiis canonici seculares: volumus per omnia obseruari, eo (quod supra dicitur) duntaxat excepto, vt non eligantur nec eligant non professæ, cùm in ipsis hoc locum sibi nequeat vindicare, per hoc tamen earum statum, ordinem seu regulam nolumus nec intendimus approbare.

Iura de virorum electionibus tractantia, per hoc capitulum non sunt mutata. h.d.

Ad hæc licet præmissa, quæ in multis à iure communi discrepare noscuntur: circa electiones in quibuslibet mulierum monasteriis faciendis ex *c* certis causis rationalibus specialiter duximus statuenda: intentionis tamen nostræ nequaquam extitit *d* per illa, quo ad electiones in aliis virorum monasteriis, vel quibuslibet ecclesiis celebrandis aliquid immutetur: sed iura præcedentia in sua omnino remaneant *e* firmitate.

CAP. XLIIII.

Si ordinarius post recessum appellationis interiectæ ad curiam, in causis electionum episcopatuum non inquisito an prauitas intervenerit, procedit, confirmat, vel conferat: prædicta non tenent: & ipse ab episcoporum confirmatione & consecratione suspensus est per annum. h.d. Dominicus de sancto Geminiano.

Idem.

PRouida consideratione generale concilium Lugdun. concessit, vt ab appellationibus in iudicio, vel extra iudicium ad sedem apostolicam in electionem episcoporum, & eorum superiorum negotiis interiectis, per quas ad sedem ipsam eadem negotia deferuntur: partes (nulla interueniente prauitate) recedere valeãt antè, quàm ipsi sedi apostolicæ appellationes eædem fuerint præsentatæ: sed inferiores iudices, quorum est (appellatione cessante) negotiorum cognitio eorundem: si in hoc prauitas intercesserit, ante omnia diligenter inquirant: & si eam intercessisse repererint, se non intromittant vllatenus de eisdem: sed præfigant ipsis partibus peremptorium terminum competẽtem, quo cum actis & munimentis suis apostolico se conspectui repræsentent. Verum cùm nonnulli concessione huiusmodi abutentes, *f* suam (inquisitione præfata omissa) cognitionem in eisdem negotiis interponant: ad confirmandas electiones, & consecrandos electos temere procedendo. Nos super hoc expressius prouidere volentes, confirmationes & consecrationes huiusmodi, & quoscunq; processus alios, quos (inquisitione præmissa non habita) contigerit decætero in talibus negociis attentari: decerninus, nullius penitus existere firmitatis: & confirmantes & consecrantes eosdem (vt in eo quo peccauerint puniantur *g*) ab episcoporum confirmatione ac consecratione per annum continuum ipso iure fore suspensos.

CAP. XLV.

Si papa sibi prouisionem ecclesiæ cathedralis reseruauit, inhibuit & decreuit: non est vitiata electio, quæ præcesserat: omnia tamen, quæ reseruationem sequuntur, carent effectu. Ioan. And.

Idem.

SI eo tempore, quo prouisionem alicuius ecclesiæ cathedralis ex quauis causa dispositioni seu ordinationi sedis apostolicæ reseruamus, inhibentes ne ad electionẽ vel prouisionem faciendam in ea quomodolibet procedatur, & decernẽtes si secus super hoc à quoquam scienter vel ignoranter attẽtatum extiterit, irritũ & inane, iam ad electionẽ forsitan sit processum in ipsa: Præsenti constitutione sancimus, quòd licet reseruatio, inhibitio, & decretum huiusmodi non afficiant electionem, vel alia, quæ præcedunt: efficiunt tamen vt effectu careant ea, quæ postmodum subsequuntur.

CAP. XLVI.

Absens plures procuratores ad actum electionis dare potest in solidum, & non aliter: & in altero admittendo ponit tres gradus. h.d. vsq; ad §. Porrò. Dominicus.

Idem.

SI quis iusto impedimẽto detentus in electionis negocio nequeat cõmodè interesse: potest nedum vni (prout dicitur in concilio *a* generali) sed & pluribus committere vices suas, dum tamen eorum cuilibet det insolidũ potestatem: & erit tunc melior conditio occupantis. Verùm si ambo concurrant insimul, & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diuersos, sicq; res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat, quem capitulum vel pars maior elegerit: vel si concordare nequeant, is, qui primò *b* in instrumento vel literis procurationis extiterit nominatus.

Si autẽ nullus ipsorũ insolidũ fuerit deputatus, tunc propter rationẽ eandem ipsorũ aliquis non debebit admitti: sibiq; imputet, qui sic eos constituit indiscretè.

Procurator ad eligendum constitutus, vnum nomine suo, & vnum nomine domini sui eligere non potest: nisi à domino de certa persona speciale mandatum habeat. h.d.

Porrò cùm vnus est procurator simpliciter constitutus: si is vnum suo & alium domini sui nomine in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit: nisi de certa eligenda persona sibi dominus dederit speciale mandatum, tunc enim in illam eius, & in aliam suo nomine licitè poterit consentire.

Canonicus absens (licet nullus de capitulo eius procurator esse velit, & ipse procuratorem, qui non sit de capitulo, nolente capitulo deputare non possit) votum per literas exprimere non potest: cùm cuiuslibet votum sit secretè & sigillatim in scrutinio exprimendum. h.d.

Absens quoq; (licet nullus de collegio velit esse procurator eiusdẽ: nec ipse nolẽte capitulo extraneũ valeat deputare) nõ poterit aliquatenus per literas exprimere votũ suũ, quod nõ est ante scrutiniũ: sed in ipso scrutinio secretè & sigillatim tantummodo exprimendum.

CAP. XLVII.

Si apparet coëlectus, vel se opponens ei, qui confirmationem petit, ille vocabitur nominatim: alias fiet in ecclesia cvida generali, quòd se confirmationi volentes opponere, veniant peremptorio assignato: aliter confirmatio facta non tenet. Ioan. And.

Idem.

QVoniam electione non in concordia celebrata, superior, ad quem electionis ipsius confirmatio pertinet

a *Doct. not. quòd pœna statuta procurantibus ortũ discordiæ, non ligat iam orta nutrientes. Font.* b *Aliàs ita: sed & in illis etiã vbi, &c.* c *In manuscriptis ita: ex certis causis & rationabilibus, &c.* d *alias, existit.* e *aliàs, maneant.* f *Vide gloss. in clem. 1. de iur. patr.* g *Vide gloss. l. 1. ff. de diuor. in princip. & Bart. in l. prætor ait. §. vocq; in verbum. ff. de no. ope. nunciat.*

a *In concilio generali Lateranensi sub Innocen. III. c. 24.* b *Vide dist. 2. in Christo pater. & l. si seruus communis, de stip. ser. & quoniam abbas. de offic. deleg. Font.*

pertinet, consueuit interdum suæ confirmationis celeritate præferens cupiditatem propriam iuri, & inordinatum affectum etiam æquitati, competitorem aliquando vbi alius, vel eos, qui se volunt opponere, quando electus est vnicus, supplantare : dum nullis vocatis, & non discusso negotio per repentinam confirmationem citò (contra doctrinã Apostoli *a*) imponit manus electo. Nos volentes huic morbo & fraudibus obuiare: præsenti constitutione sancimus, confirmationes tales viribus omnino carere, ipsasque decernimus irritas & inanes. Vocationem autem huiusmodi nominatim vbi est coelectus, vel apparet oppositor: *b* aliàs generaliter in ecclesia, in qua electio facta est, vt si qui sint, qui se velint opponere, compareant assignato peremptorio termino competenti, faciendam esse censemus. Quæ etiam si electio in concordia celebrata fuerit: volumus obseruari.

DE RENVNCIATIONE.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Romanus pontifex potest liberè papatui renunciare. hoc dicit, secundum Zen.

Bonifacius octauus.

QVoniam *c* aliqui curiosi disceptantes de iis, quæ non multum expediunt, & plura sapere, quàm oporteat (contra doctrinam apostoli) temerè appetentes, in dubitationem solicitam, an Rom. pont. (maximè cùm se insufficientem agnoscit ad regendam vniuersalem ecclesiam, & summi pontificatus onera supportanda) renunciare valeat papatui, eiusq; oneri & honori: deducere minus prouidè videbatur. Celestinus papa quintus prædecessor noster (dum eiusdem ecclesiæ regimini præsidebat) volens super hoc hæsitationis cuiuslibet materiam amputare: deliberatione habita cum suis fratribus ecclesiæ Romanæ cardinalibus (de quorum numero tunc eramus) *d* de nostro & ipsorum omnium concordi cõsilio & assensu auctoritate apostolica statuit & decreuit Romanum pontificem posse liberè resignare. Nos igitur ne statutum huiusmodi per temporis cursum obliuioni dari, aut dubitationem eandem in recidiuã disceptationẽ vlterius deduci contingat, ipsum inter constitutiones alias ad perpetuam rei memoriam de fratrum nostrorum consilio duximus redigendum.

CAP. II.

Si in fraudem expectantis, primam vacaturam, cùm in proximo crederetur pinguis vacare, renunciet aliquis tenuem, quam habebat: non tenetur expectans illam recipere, imò illa dimissa expectabit aliam sine fraude vacantem. Et si illi renuncianti illa pinguis postea conferatur: hoc ipso probata sit fraus, & carebit vtraq;.

Idem.

SIte præbendam *e* vel dignitatem, in aliqua ecclesia proximo vocaturã auctoritate apostolica expectante, aliquis præbendam seu dignitatem tenuem obtinens in eadem, fraudulenter ei renunciet, vt illa primò sic vacante præcludatur tibi via per consequens ad obtinendum præbendam vel dignitatem aliam pinguiorem, quæ per mortem alicuius vel aliàs in ipsa ecclesia creditur verisimiliter in proximo vacatura, per renunciationem huiusmodi (dummodo de præmissa fraude appareat, saltem per aliquas probabiles coniecturas, vt quia dictæ renũciationis tempore is, qui præbendam vel dignitatem pinguiorem habebat, infirmitate graui detinebatur: vel aliquid aliud imminebat, propter quod illius præbenda seu dignitas vacare in proximo probabiliter credebatur) nullum tibi volumus obstaculum interponi, quo minus (præbenda vel dignitate prædicta sic fraudulenter renunciata omissa) possis dictam pinguiorem cùm eam vel aliam, si prius ipsam vacare contigerit, auctoritate præfata liberè petere, veluti tibi debitam, & habere.

Cæterùm si prædicto renuncianti huiusmodi præbenda vel dignitas pinguior forsitan conferatur: eo ipso dicta fraus intelligatur esse probata, & idem renuncians habita omnino careat & ambita.

a 1. Timoth. 5. b *Vide Innocen. c. inter quatuor. de maior. & obed. doct. l. fi. C. de iur. delib.* c *Vide Ludouicum Gomesium in regula cancellariæ de infirmis resignantibus qui. Paul. ad Roma. cap.* 12. d *Vide l. ius. senat. C. de dig. lib.* 12. e *Hodie gratiæ quæ dicuntur expectatiuæ, sicut ad vacaturam. omnino sublatæ sunt per concilium Trid. sess.* 24. *de reformat. cap.* 19.

DE SVPPLENDA NEGLIgentia prælatorum.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Iurisdictio suffraganei excommunicati, ad metropolitanum non deuoluitur. Ioan. And.

Innocentius IIII.

ROmana *a* ecclesia : & infra. Edictum verò per Remensem prouinciam publicatum, vt à subditis episcoporum ipsius prouinciæ pro audiendis & terminandis eorum causis liberè ad Remensem curiam accedatur, penitus reuocamus. Quia etiam si tenerentur iidem episcopi pro suis culpis vinculo excommunicationis adstricti: non tamen ex culpis ipsis (cum id non inueniatur à iure concessum) ad Remensem archiepiscopum iurisdictio deuolueretur eorum. Sed alia fortè pro illis pœna ipsis canonica posset infligi.

CAP. II.

Si ille, qui præest, est negligens & remissus, debet superior illi dare idoneum coadiutorem. hoc dicit. Ian. And.

Idem *baronibus & comitibus regni Portugalliæ.*

GRandi non immeritò: & infrà. Mandamus, quatenus dilectum filium nobilem virum comitem Bolon. præfati regis Portugalliæ fratrem de deuotione, probitate ac circunspectione multipliciter commendatum, qui eidem regi (si absque legitimo decederet filio) iure regni succederet: quiq; examinatæ dilectionis affectu, quo vos & prædictum regnum prosequitur magnanimitate ac potentia sibi plurimum suffragantibus) regnum ipsum maturius reformaturus firma credulitate speratur: præsertim cùm ad curam & administrationem generalem, & liberam regni eiusdem, tam *b* pro sæpedicti regis, quàm ipsius regni vtilitate si prouidè attendatur, ac ad defensionem ecclesiarum, monasteriorum, aliorumq; piorum locorum regni præfati, & personarum ecclesiasticarum, tam religiosarum, quàm secularium, nec non viduarum, orphanorum, & cæterorum ibidem degentium, ac deperditorũ inibi recuperationem salubriter (vt in domino confidimus) sit assumptus, cùm ad vos accesserit (fidelitate, homagio, iuramento, seu pacto, si aliquibus fortè præfato regi, vel cuicunq; alij personæ tenemini, aut etiam ipsius regis prohibitione: dummodo personam eius, & vitam, ac legitimi sui filij, si aliquem ipsum habere cõtigerit, fideliter conseruetis, debitum eis exhibentes honorem, nequaquam obstantibus) in ciuitatibus,

a *Hæc spectant tradita per Ioan. Andr. in c. nouit. & per Felin. in cap. pastoralis. extra de offic. lega.* b *al. ita: non minus pro sæpedicti regis quàm, &c. al. ita: tam pro sæpedicti regis quàm, &c.*

castris, villis, & munitionibus regni prædicti, cum omnibus suis recipere, ac eius dispositioni, ordinationi, & mandatis vniuersaliter singuli, & singulariter vniuersi per omnia, & in omnibus intendere absq; difficultate qualibet procuretis: impendentes sibi contra quoslibet repugnantes, ac etiam violentos consilium, auxilium, & fauorem: de reditibus, prouentibus, omnibusq; præfati regni iuribus sine diminutione aliqua plenarie respondendo: vt de illis dicto regi secundum quod suam decet excellentiam, sibi ac suis & præfati regni necessitatibus pro tempore, ac negociorum emergentiu qualitate valeat prouidere. Alioquin venerabilibus fratribus nostris Bracharensi *a* archiepiscopo, & episcopo Colimbrensi, damus nostris literis in præceptis: *b* vt vos ad id monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota, compellant.

Per hoc autem non intendimus memorato regi, vel ipsius legitimo filio (si quem habuerit) prædictum regnum adimere: sed potius sibi & eidem regno destructioni exposito, ac vobis ipsis in vita ipsius regis *c* per solicitudinem & prouidentiam comitis consulere supradicti.

CAP. III.

Episcopo à paganis, vel à schismaticis capto, non archiepiscopus, sed capitulum administrat: nisi papa quàm citò hoc fieri poterit, super hoc per capitulum consulendus aliter ordinaret. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI episcopus à paganis *d* aut schismaticis capiatur: non archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret, illius, in spiritualibus & temporalibus ministrare debebit: donec eum libertati restitui, vel per sedem apostolicam (cuius interest ecclesiarum prouidere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum, quàm citò commodè poterit, consulendam aliud contigerit ordinari.

CAP. IIII.

Ecclesia cathedrali vacante, solus papa visitatorem deputat, nisi archiepiscopus propter negligentiam, vel dolosam capituli administrationem cum causæ cognitione deputaret. h. d. Dom.

Idem.

ECclesiæ *e* cathedrali vacanti visitator ab alio, quàm à Rom. *f* pontifice deputari non potest: Nisi forte capitulũ in spiritualibus & temporalib. negligẽter, aut perperam administret. Tunc enim archiepiscopus ob negligẽtiam vel malitiam capituli (eo vocato, causaq; super hoc cognitione præmissa) visitatorem, seu administratorem eidem ecclesiæ licitè poterit deputare.

Visitator ecclesiæ vacantis ab inferiore à papa deputatus, temporalia & spiritualia administrat: excepta beneficiorum collatione ad episcopum pertinente. h. d. Dom.

Huiusmodi quoq; visitator, quanquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere: beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent episcopi, conferre non potest, si ab alio, quàm à Romano pontifice fuerit deputatus.

DE TEMPORIBVS ORDINationum, & qualitate ordinandorum.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Episcopus Italiæ vltramontanũ nõ ordinet, nisi de speciali licentia papæ, vel per patentes literas episcopi sui, continentes iustam causam quare nolit vel non possit illum ordinare: si secus factum fuerit, ordinans punietur pœna cõdigna, & ordinatus manebit suspensus: ita quod etiam à pœnitentiario papæ, sine ipsius speciali licẽtia absolui non poterit. Ioan. And.

Clemens quartus.

SAEpè contingit, quòd nonnulli clerici vinculo excommunicationis adstricti, aut apostatæ, seu irregulares, vel aliàs ordinum sacrorum susceptione indigni, suam patriam, in qua de his habetur notitia fugientes, se in remotis partibus faciunt ad huiusmodi ordines promoueri. Nos igitur volentes animarum ipsorum periculis obuiare: statuimus, vt nullus episcoporum italiæ decætero aliquem vltramontanum clericum ordinare præsumat, nisi à nobis specialẽ licentiam habeat, vel ab episcopo, de cuius diœcesi traxit originẽ ordinandus, vel in cuius diœcesi beneficiatus existit, *a* per eius patentes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinare. Eos verò, quos contra præmissa contigerit ordinari: manere volumus absq; spe dispensationis, super hoc à sede apostolica obtinendæ suspensos, ac ordinantes pœnitẽtia condigna puniri. Omnibus nostris pœnitentiariis inhibentes districtè, ne absque licentia nostra speciali cum taliter ordinatis dispensent, vel suas eis tradant literas, per quas cum ipsis debeat dispensari.

CAP. II.

Qui scienter ordinauerint clericum alienum, per annum à collatione ordinum sunt suspensi: & postquam suspensio fuerit manifesta, poterunt subditi sine ipsorum licentia à vicinis episcopis ordinari. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali concilio Eugdunensi.*

EOs, qui *b* clericos parœciæ alienæ absq; superioris ordinandorum licentia scienter, seu affectata ignorantia, vel quocunq; alio figmento quæsito præsumpserint ordinare: per annum à collatione ordinum decernimus esse suspensos. His quæ iura statuunt contra taliter ordinatos in suo robore duraturis: Clericis quoq; parœciæ taliter suspensorum, postquam eorum suspensio fuerit manifesta: absq; ipsorum etiam licentia, interim recipiendi ordines ab aliis vicinis episcopis, aliàs tamen canonicè, liberam concedimus facultatem. *c*

CAP. III.

Episcopus originis, domicilij, vel ecclesiastici beneficij commendatitias ad ordines dare potest, inferiores prælati non nisi ex priuilegio: nec officiales episcoporum, sed ij, qui habent administrationem spiritualium, illas bene concedunt.

Bonifacius VIII.

CVm nullus *d* clericum parœciæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare: superior intelligitur in hoc casu episcopus, de cuius diœcesi est is, qui ad ordines promoueri desiderat oriundus, seu in cuius diœcesi beneficium obtinet ecclesiasticum, seu habet (licet alibi natus fuerit) domicilium in eadem. Inferiores quoque prælati, religiosi vel alij, nisi eis quòd suos clericos, aut subditos, possint, à quo voluerint, episcopo facere ordinari, à sede apost. specialiter sit indultum, vel officiales episcopi (cum ad hoc se ipsius officium non extendat) huiusmodi nequeunt licentiam impartiri. Episcopo autem in remotis agente ipsius in spiritualibus vicarius generalis, vel (sede vacante) capitulum, seu is, ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.

---

a. *De his episcopatib. vide Io. Vasæum in Annalib. Hispaniæ. ca. 20.* b. *al. ita: in mandatis.* c. *al. eiusdem.* d. *Sacrarum rerũ scriptores paganos vocant omnes idolorũ cultores.* e. *Vide Mariannum Sozinum tract. de visitatione.* f. *Vide supra de offic. lega. quòd translationẽ. Dominicus.*

a. *al. extitit.* b. *Vide concil. Trident. sess. 23. de reform. cap. 8.* c. *al. potestatem.* d. *Vide concil. Trident. sess. 7. de reform. cap. 10. & sess. 23. de reform. cap. 10.*

Possunt

Possunt episcopi ordinare priores prioratuum non exemptorum, & ipsorum socios, quamdiu morantur in illis: licet inde non fuerint oriundi. Ioan. And.

Religiosi verò à suis superioribus in non exemptis prioratibus deputati priores, & eorum socij, possunt à locorum diœcesanis quamdiu morantur in ipsis prioratibus ordinari licitè, licet non sint de eorum *a* diœcesibus oriundi.

CAP. IIII.

Episcopus, seu alius inferior, primam tonsuram infanti non confert, nisi religionem intret: nec homini illiterato, nec homini alterius diœcesis absq; sui prælati licentia: nec etiam coniugato, nisi religionem intret, aut ad sacros promoueatur legitimè: aliàs contra faciens punitur, vt hic. hoc dicit. Zen.

Idem.

NVllus *b* episcopus, vel quiuis alius infanti (nisi fortè religionem intraret) seu illiterato, sed nec absque sui superioris licentia homini diœcesis alienæ clericalem præsumat conferre tonsuram: nec etiam coniugato, nisi volenti religionem intrare, aut ad sacros ordines promoueri: prout est sacris canonibus definitum. Qui verò contra fecerit (vt in eo, in quo peccauerit puniatur) per vnum annum à collatione clericalis tonsuræ duntaxat nouerit se suspensum.

DE AETATE ET QVALITATE, & ordine præficiendorum.

TITVLVS X.

CAP. VNICVM.

Episcopus dispensat cum maiore xx. annis in dignitatib. & personalib. nō curatis, si aliud nō obstet. h. d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

PErmittimus, vt episcopi cum iis, qui xx. annum compleuerint, quod dignitates vel personatus, quibus animarum cura non imminet, valeant obtinere: possint (si *c* aliud non obstat canonicum) liberè dispensare.

DE FILIIS PRESBYTERORUM, & aliis illegitimè natis.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Cum illegitimè natis dispensant episcopi in minorib. ordinibus, & beneficio sine cura: dummodo sit tale in quo aliàs dispensare possint: in aliis dispensatio papæ requiritur. Ioan. And. Mod. dictum. vide lib. 2 cap. 3. n. 43

Bonifacius octauus.

IIS, qui defectum patitur *d* natalium, ex dispensatione episcopi licitè potest (si ei aliud canonicum nō obsistat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodo sit tale super quo per ipsum episcopum valeat dispensari ad ordines quoq; maiores, vel *e* beneficia curam animarum habentia: super quibus nequit episcopus dispensare, sine dispensatione sedis apostolicæ promoueri non potest.

Si dispensatum fuerit cum aliquo, quòd non obstante vl defectu possit ad curatum beneficium promoueri: prætextu illius dispensationis non poterit duo beneficia insimul obtinere. Ioannes Andreas.

Ille verò, cum quo per sedem dispensatur eandem, vt (præmisso non obstante defectu) valeat ad beneficium, etiam si curam animarum habeat, promoueri nequit prætextu dispensationis huiusmodi (quam exorbitantem à iure oportet veluti odiosam restringi) nisi vnicum beneficium obtinere.

CAP. II.

Si ille, cum quo super defectu originis in curato beneficio fuerit dispensatum, eo tacito super pluralitate dispensationem obtineat: non valet dispensatio. Ioan. And.

Idem.

SIis, cum quo fuit per sedem apostolicam dispensatum, vt (non obstante defectu natalium, quem patitur) ad omnes ordines promoueri valeat, & obtinere beneficium, etiam si curam habeat animarum: dispensationem aliam (tacito de prædicto defectu) postmodum obtineat à sede præfata, vt duo aut plura beneficia similem curam habentia possit recipere, si ei aliàs canonicè conferantur, & ea simul licitè retinere: talis dispensatio (cùm non sit verisimile sedem ipsam cum illo prædictum patiente defectum voluisse, si hoc fuisset expressum, eidem in pluralitate beneficiorum huiusmodi dispensare) veluti per surreptionem obtenta, nullius penitus est momenti.

Cobb. Reb. 1. var. n. 8

DE DIGAMIS.

TITVLVS XII.

CAP. VNICVM.

Digamus nudatus est omni priuilegio clericali, & adstrictus seculari foro: nec valet consuetudo in contrarium: & prohibetur ei sub anathemate, ne tonsuram deferat. Ioan. And.

Gregorius X. *in concilio generali Lugdunen.*

ALtercationis antiquæ *a* dubium præsentis declarationis oraculo decidentes, digamos omni priuilegio clericali declaramus esse nudatos. Et coërcitioni fori secularis additos: consuetudine contraria non obstante. Ipsis quoq; sub anathemate prohibemus deferre tonsuram, vel habitum clericalem. *b*

DE OFFICIO VICARII.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Successor officialis excommunicati, excōmunicatus non est, nisi in crimine damnato communicet: illa autem, quæ exercet, illo excommunicato manente, non valent si iurisdictione solum ab eo recepta hoc facit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

ROmana ecclesia: & infrà. Cùm Remen. archiepiscopus in officialem alicuius suffraganei sui excommunicationis sententiam ex aliqua rationabili *b* causa profert: illos, qui vices ipsius gerunt, propter hoc excommunicationis vinculo non adstringit. Cùm non communicent ob id officiali eidem in crimine, qui ecclesiasticæ censuræ districtione: pro eo quod suum exercent officium nō arctantur. Ea tamen, quæ ipsi gerendo huiusmodi vices agunt, eo taliter excommunicato manente (si iurisdictionem tantum recipiunt ab eodem) non possunt obtinere vigorem.

CAP. II.

Ex generali commissione non potest officialis inquirere, corrigere, deponere, & punire subditorum excessus. Ioannes Andreas.

a *al. ipsorum.* b *Vide concilium Triden. sess. 23. de reform. c. 4.* c *In manuscr. ita: si aliud canonicum non obstat.* d *al. ita: patitur in natalibus.* e *In aliquot antiquis codicib. ita: vel beneficia super quibus nequit, &c. absq; illis verbis curam animarum habentia.*

a *Vide Ancharanum consil. 124. & de multiplici pœna bigamorum agit Ioan. Montagne tractat. de bigamia q. 5.*
b *Vide concilium Trident. sess. 25. de reform. cap. 3.*

Bonifacius VIII.

LIcet *a* in officialem episcopi commissionem officij generaliter sibi factam causarum cognitio transferatur: potestatem tamen inquirendi, corrigendi, aut puniendi aliquorum excessus, seu aliquos à suis beneficiis, officiis *b* vel administrationibus amouendi, transferri nolumus in eundem: Nisi sibi specialiter hæc committantur.

CAP. III.

Ex generali commissione officialis beneficia conferre non potest. Ioan. And.

Idem.

CVm in generali concessione nequaquam illa veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus: nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut vicarius generalis episcopi, beneficia conferre non possunt. Nisi beneficiorum collatio ipsis specialiter sit commissa.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Conseruator à manifestis defendit iniurias, & iudicialem indaginem non exercet.

Innocentius IIII.

STatuimus, *c* vt conseruatores, quos plerunque concedimus, à manifestis iniuriis, & violentiis defendere possint, quos eis committimus defendendos. Nec ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam possint extendere potestatem.

CAP. II.

In coactionibus, & pœnis pontificali dignitati defertur.

Alexander III.

QVia pontificali dignitate præditis ob reuerẽtiam sacri officij, quod exercẽt, plurimum deferri conuenit, & eos plus aliis honorari decet: vt cùm à iudicibus, vel conseruatoribus à sede apostolica deputatis contra eos, ad coactiones aliquas, siue pœnas fuerit procedendum, gradus & modestia in huiusmodi processu seruetur.

Ita quod (eis quadam condigna reuerentia supportatis) ingressus primo ipsis ecclesiæ, vel sacerdotale interdicatur ministerium: ac deinde ab officio suspendantur, & subsequenter aggrauetur censura ecclesiastica contra eos. Nisi fortè aliter fieri suaserit nimia contumaciæ proteruitas siue culpa.

CAP. III.

Delegato procedente cum duobus subdelegatis non in totum, ad papam, non ad cõdelegatos appellari debet. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SI duo ex tribus à sede apostol. delegatis, duobus aliis, non in totũ subdelegauerint vices suas, ipsiq; *d* subdelegati cum delegato tertio in causa processerint delegata: si appellatur ab ipsis, nõ ad condelegatos, sed ad primũ delegantem tantummodo appellari debebit.

C. IIII.

Tres casus ponit, in quibus suspicionis causa coram arbitris non tractatur. Primus, cùm recusatur vnus ex delegatis datus cum clausula, quod si non omnes. Secundus, cùm recusatur delegatus episcopi. Tertius, cùm recusatur officialis. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI contra vnum ex duobus iudicibus cum illa clausula, quod si ambo interesse non possunt: alter eorum in causa procedat, à sede apostolica delegatis, suspicionis causa legitima proponatur causa ipsa suspicionis coram non recusato coniudice (ad quem ex vi prædictæ clausulæ debet ipsius causæ cognitio pertinere) probari, & ab eo expediri debebit. Vbi vero non est dicta clausula in rescripto: debet super hoc ad arbitros recursus haberi. Cùm autem ipse *a* delegatus episcopi recusatur: recusationis causa coram episcopo est probanda. Idem est si officialis recusetur eiusdem: licet ad ipsum ab eodem officiali nequeat appellari.

CAP. V.

Distinguit tria tempora ad sciendum, an iudex suspectus committere possit: quia aut non est proposita recusatio, & tunc in totum per eum facta commissio tenet. Aut est proposita, sed nondum pronunciatum super ea: & tunc volente recusatore committere potest: alias non. Aut iam pronunciatum est illum esse suspectum: & tunc etiam valente recusatore committere nequit. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

IVdex ab apostolica sede datus, quamuis legitimè recusari valeat, vt suspectus, potest licitè vices suas committere: antequam recusatio contra ipsum proponatur. Et si in totum commiserit, recusari vlterius, aut facta per eum cõmissio impugnari nequibit: quod posset si sibi de iurisdictione aliquid reseruasset. Post recusationem quoque propositam committere (nisi de recusatoris procedat assensu) non potest: sed eo volente hoc potest; etiamsi iam recusatio eadem sit probata: dummodo pronunciatum non fuerit super ea. Ex tunc enim (cum omnino iudex esse desierit) nulla etiã cum illius assensu potest fieri commissio per eundem.

CAP. VI.

Delegatus subdelegans, etiam in totum, re integra causam reassumere poterit. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis alicui vices tuas in causa tibi à sede apostolica delegata in totum commisisse noscaris: *b* tamen antequam ille iurisdictione vsus fuerit, commissio huiusmodi per te reuocetur ab ipso: vel cum rebus eximi contingat humanis: causam ipsam resumere poteris. Cum iurisdictio (ex quo ipsa vsus non extitit) non censeatur in eum efficaciter transiuisse.

CAP. VII.

Si delegatus subdelegauit, quoties abesset, vel donec reuocaret: & mortuus sit, re non integra, subdelegatus procedit. Et semper de subdelegato ad delegatum, qui sibi aliquid iurisdictionis reseruauit, appellari debet, etiam post sententiam. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI delegatus, quoties cum abesse cõtigerit, tibi commiserit vices suas, poteris eo rebus humanis exempto (cùm & tunc censeatur abesse) commissum tibi negocium (dum tamen illo viuente iurisdictione vti cœperis) libere definire. Idem poteris, quando tibi vices etiam sub ea forma commisit, donec eas duceret reuocandas. Nam talis commissio, per quam censetur etiam sententiæ prolatio (nisi antea fuerit reuocata) committi, nequaquam morte committentis expirat: ex quo res integra non existit. Ad eum quoque, qui vices suas committit, donec reuocet: vel qui executionem sententiæ *b* tantum aut quicquid aliud de iurisdictione sibi reseruat: non ad delegantem primum appellari debebit. Etiam si post sententiam fuerit appellandum.

---

a *Nota quòd genus non includit quamlibet speciẽ comprehensam sub illo, quãdo est dare aliquam rationẽ quare non includatur ad hoc, quod tot. gloss. inf. de except. pia.* b *Dictio officia, deest in antiquis codicib.* c *Vide Pet. de Ancha. consil. 87. incip. omisso primo dubio, & consil. 132. incip. in primo dubio, & Ias. consil. 163. incip. circa duo. volum. 4.* d *Vide l. præcipimus. ad fi. C. de cap. & c. fi. suprà, de e. iudi. l. fi. C. de Can. largi. lib. 11. Ancha. Font.*

a *Dictio ipse, deest in antiquis codicib.* b *Executio est iurisdictionis: ideo non facienda die feriata. de fer. si videtur. Dom. Font.*

CAP.

CAP. VIII.

Plurium delegatorum insolidum quilibet cognoscit. Et vno cognoscente, alij (nisi ex causa) se non intromittunt. Et perpetuatis vnius, perpetuat quò ad omnes. h. d. Zen.

Idem.

CVm plures sub illa forma, vt omnes, aut duo, vel vnus eorum mandatum apostolicum exequantur, aut alia consimili iudices vel executores à sede aposto. deputari contingit: ipsorum quilibet iniunctum potest liberè adimplere mandatum. Porrò vno eorum negocium inchoante commissum, alij nequibunt se vlterius intromittere de eodem nisi vel infirmitate, vel alia iusta causa illum contingeret impediri: aut si nollet, vel malitiosè in eo procedere recusaret. Iurisdictione verò perpetuata mandatore viuente per vnum (eo casu quo potest) ex iudicibus delegatis perpetuata intelligitur quo ad omnes.

CAP. IX.

Executor super gratia facta datus à papa: mortuo papa etiam re integra gratiam exequitur. Ioan. And.

Idem. cap. 11 n. 102.

SI super gratia cuiquam ab apostolica sede facta executores fuerint deputati: æquum esse censemus, vt sicut ipsa gratia (licet nondum sit in eius executione processum) morte non perimitur concedentis, sic nec etiam re integra perimatur executorib. data potestas, quam veluti gratiæ prædictæ accessoriam, natura m sequi congruit principalis. Ne gratiam eandem vel reddi, quandoq; omnino inutilem, vel ipsius effectum in tempus longius (cum illius *a* dispendio, cui facta extitit) differri contingat.

CAP. X.

Duos casus ponit, quib. de subdelegato non in totum appellatur ad primum delegantem: scilicet cùm delegatus excommunicatus, vel mortuus est. Alios casus ponit infra eodem, Si à subdelegato. Ioan. And.

Idem.

SI is, cui causa (licet proprio nomine non expresso) à sede fuerat apostolica delegata, subdelegauerit non in totum vices suas alicui: à subdelegato huiusmodi si delegatum ipsum excommunicari, aut de medio tolli contingat, impedimento tali durante ad sedem ipsam (ne absolutionem, vel successorem expectando illius, præiudicari litigantibus, vel causa plus debito prorogari valeat) volumus appellari.

CAP. XI.

Ab arbitris iuris appellatur ad papam. Ioan. Andreas.

Idem.

AB arbitris, qui secundum formam iuris, vt de proposita contra iudicē suspicionis causa cognoscant, vel qui cùm de reuocatione ambigitur literarum, iudicibus nequeuntibus in vnam sententiam concordare, ad concertationem huiusmodi sopiendam à partib. eliguntur: est (si grauauerint) ad sed. apost. appellandū.

CAP. XII.

Executor datus à papa, vt prouideat personæ subdelegati, si detur vt prouideat ecclesiæ non expressa persona, non subdelegat: nisi habeat speciale mandatum. & causam reddit. Ioan. And.

Idem.

IS, cui ab apostolica sede committitur certæ personæ prouisio de beneficio in certa ecclesia, diœcesi vel prouincia facienda: potest alij committere licitè vices suas.

Sed si (non expressa certa persona) committatur eidem, vt alicui personæ idoneæ de certa ecclesia vel beneficio debeat prouidere: (Quia circa eligendam personam eius industria *b* tunc videtur electa) prouisionem sibi commissam alteri demandare non potest. Nisi forma commissionis habeat, vt per se, vel per alium id valeat expedire.

CAP. XIII.

Is, cui aliquid certo loco expediendum cōmittitur: existente causa illud expedire poterit extra locū. h. d. Ioan. And.

Idem.

STatuimus, vt is, per quem ab apostolica sede certo loco inquisitio fieri, vel quicquid aliud expediri mandatur: si propter potentiam, vel malitiam illius, contra quem inquiri debet, siue procedi, seu fautorū eiusdem non possit hoc exequi eo loco secure (ne ipse commodum ex dolo, vel fraude reportet) ad id exequendum locum alium eligat idoneum & securum. Idem faciat si alia rationabilis causa subsit, propter quam in loco decreto perfici nequeat commodè, quod mandatur: ne tali prætextu impediri contingat mandatum apostolicum, vel deferri.

CAP. XIIII.

Quando à subdelegato non in totum appellatur, quia non admittit exceptionem, per quam denegatur etiam delegatum habere iurisdictionem: ad primum delegantem appellabitur. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI à subdelegato, cui delegatus non in totum commiserat vices suas, ex eo fuerit appellandum, quia exceptionem coram se propositam, quòd antequam per eum, vel per ipsum delegatum in aliquo processum fuisset, delegans viam fuerat vniuersæ carnis ingressus, admittere recusauit: non ad delegatum (cùm iurisdictionem negetur habere) sed ad delegantem potius appellari debebit. Idem fiet in aliis casibus, in quibus delegatus iurisdictionem habere negatur. Aliàs si appellari deberet ad ipsum: esset appellans (qui sic fateri videretur eundem iurisdictionem habere, quod antè negauerat *b*) contrarius sibiipsi.

CAP. XV.

Ponit hic, qui possint esse conseruatores, & vbi cognoscere. an & quibus possint delegare, & quantum duret eorum potestas, & de expensis talium. h. d. Zen.

Idem.

HAc constitutione perpetuò valitura sancimus, vt conseruatores, qui aliquibus (vt à manifestis iniuriis, & violentijs tueantur eosdem) plerumq; à sede apostolica cōceduntur, decætero deputari non possint: nisi episcopi vel eorum superiores, aut abbates seu dignitates, vel personatus in cathedralibus, vel collegiatis ecclesiis obtinentes: nullusque deputati sibi conseruatoris esse valeat cōseruator. Nec aliquis regibus *c* & reginis, *d* qui sicut dignitatis altitudine præeminent: sic prærogatiua gratiæ ipsos conuenit anteferri, duntaxat exceptis, deinceps conseruatorem habeat eum, qui sub ipsius iurisdictione, dominio, vel districtu ecclesiastico, vel temporali consistat. Conseruatores autem huiusmodi extra ciuitates seu diœceses, in quibus fuerint deputati, contra quoscunq; procedere: aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœcesium eorūdem trahere non præsumant. Vices quoque suas (citationibus, sententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere) nulli committere possint, nisi hoc eis competierit ex beneficio literarum: sed nec tunc nisi intra ciuitates, seu diœceses, in quibus deputati fuerint & personis tantum, quæ superius sunt expressæ.

a *al. ipsius.* b *Vide Bart. in l. inter artifices. ff. de sol. & Ioan. Anch. Font.*

a *Vide de test. constitutus & de homi. Petrus & 1. q. 4. quia præsulatus. Domin.* b *al. negauit. aliàs, denegarat.* c *al. ita: vel reginu.* d *Not. Per. de Anch. quòd dicitur hic etiam de conseruatoribus laicorum: ponderando istam exceptionem, quia exceptio de regula est. l. fin. §. cui dulcia. ff. de vi. irit. & oles lega. Font.*

Vt autem conseruatores limites sibi traditæ potestatis (quos frequenter excedunt) metu pœnæ diligenter obseruent: decernimus, vt si de aliis, quàm de manifestis iniuriis & violentiis, scienter se intromiserint: seu ad alia, quæ iudicialem indaginem exigunt, suam extenderint potestatem: eo ipso per vnum annum, ab officio sint suspensi. Pars verò, quę hoc fieri procurabit, sententiam excommunicationis incurrat: à qua non possit absolui, nisi ei quem sic fatigauit *a* indebitè, primò satisfaciat integraliter de expensis. Officium autem quorumcunque conseruatorum, ipso iure, quo ad non cœpta negotia per obitum concedentis volumus expirare. Circa munera verò & expensas, accessores, ac notarios & personas testimonij causa vocandas, illa præcipimus in huiusmodi conseruatoribus per omnia obseruari: quæ in delegatis iudicibus constitutio à nobis super his edita obseruanda decreuit. *b* Quicquid autem contra præmissa, vel eorum aliquod attentari contigerit: omnino decernimus irritum & inane.

DE OFFICIO LEGATI.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Legati non cardinales, sine speciali mandato iure legationis beneficia conferre non possunt: sed legati cardinales hoc bene possunt. Ioan. And.

Innocentius quartus.

OFficij nostri debitum remediis inuigilat subditorum: quia dum eorum excutimus onera, dum scandala remouemus, nos in eorum quiete quiescimus, & fouemur in pace. Proinde præsenti decreto statuimus, vt ecclesiæ Romanæ legati quantumcunque plenam legationem obtineant, siue à nobis missi fuerint, siue suarum prætextu ecclesiarum legationis sibi vindicent dignitatem: ex ipsius legationis munere conferendi beneficia nullam habeant potestatem, nisi hoc alicui specialiter duxerimus indulgendum. Quod in fratribus nostris legatione fungentibus nolumus obseruari: quia *c* sicut honoris prærogatiua lætantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.

CAP. II.

Legatus habet ordinariam: vnde per mortem papæ non expirat eius officium. h. d. Ioan. And.

Clemens IIII. *S. tit. sanctæ Ceciliæ presbytero cardinali apostolicæ sedis legato.*

LEgatos, quibus in certis prouinciis committitur legationis officium, vt ibidem euellant & dissipent, ædificent atq; plantent: prouinciarum sibi commissarum, ad instar proconsulum cæterorumq; præsidum, quibus certæ sunt decretæ prouinciæ moderandæ, ordinarios reputantes. Præsenti declaramus edicto commissum tibi à prædecessore nostro legationis officium nequaquam per ipsius obitum *d* expirasse.

CAP. III.

Finita legatione, expirant reseruationes legatorum, & omnis processus habitus super illis: nisi tunc illa beneficia iam vacantia sint collata. Demum dicitur, quod pendente vna sua reseruatione in ecclesia collegiata, vel de beneficio spectante ad collationem alicuius: legatus in eadem ecclesia, vel beneficio spectante ad collationem eiusdem, aliam facere non potest: & quod fit contra prædicta, irritum decernit. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PRæsenti declaramus edicto reseruationes *a* quorumcunq; beneficiorum ab apostolicæ sedis legato suæ legationis auctoritate factas, & decreta interposita super ipsis: necnon denunciationes, inhibitiones, & processus quoslibet per eum, vel per executores deputatos ab eo habitos circa ipsas (dummodo ad collationem eorundem beneficiorum iam vacantium minimè sit processum) eoipso, quòd illius finitur legatio, viribus penitus vacuari: nec executores eosdem posse vlterius beneficia taliter reseruata conferre. *b* Cæterùm reseruationes huiusmodi (per quas interdum prælati, & ecclesiæ nimium onerantur) restringere cupientes: prohibemus ne postquam legatus in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia, reseruationem aliquam duxerit faciendam: aliam (illa pendente) faciat aliquatenus in eadem. Nec etiam postquam alibi reseruauerit aliquod beneficium ad collationem pertinens cuiuscunque: aliud quod ad illius collationem pertineat (quamdiu reseruatio pendet alterius) sibi quoquo modo reseruet. Quicquid autem contra præmissa contigerit attentari: eoipso viribus non subsistat.

CAP. IIII.

Cathedrales vel regulares, vel collegiatas ecclesias, legati seruare, vel conferre non possunt. Idem in dignitatibus ecclesiarum cathedralium, quæ sunt maiores post episcopos, si ipsarum prælati per electionem debent assumi: & contra hoc factum, est irritum.

Idem.

DEliberatione prouida duximus inhibendum, ne aliquis apostolicæ sedis legatus, quantumcunque legationem obtinere plenariam dignoscatur, cathedrales vel regulares aut collegiatas ecclesias, seu ipsarum ecclesiarum cathedralium dignitates, ad quas ij, qui præficiuntur eisdem maiores in earum capitulis post episcopos existentes, habent per viam electionis assumi, suæ ordinationi, collationi, prouisioni, electioni, aut dispositioni, quomodocunq; reseruet: nec de ipsis ordinandis, conferendis, vel disponendis, se aliquatenus intromittat: neque aliquod quo minus ij, ad quos pertinuerit eligere, aut postulare liberè valeant cum vacabunt, obstaculum quomodolibet interponat: Decernentes quicquid contra hoc actum extiterit, eoipso irritum & inane.

Delegatus non potest alicui committere, quod recipiat resignationem beneficij, & postea illud conferat: & contra factum, vel faciendum decernit irritum. h. d. Ioan. And.

Prohibemus insuper ne legatus ipse in genere aut in specie cuicunq; concedat, vt ab iis, qui beneficia intra legationem eiusdem habentes, ea in illius manibus voluerint liberè resignare, ipsorum resignatione recepta, illa valeat idoneis conferre personis. Cùm per hoc aperiri posset via contra Lateranen. *c* concilium ad beneficia vacatura. Nos enim concessionem, quam contra hoc contigerit attentari: & quicquid ex ea vel ob eam secutum extiterit, nullam prorsus habere statuimus roboris firmitatem: Volentes non solum ad futura, sed etiam ad præterita, & adhuc pendentia negotia hoc extendi.

CAP. V.

Collatio legati per taciturnitatem prioris beneficij viciatur. hoc dicit. Zen.

---

a *al. fatigauerit.* b *al. ita: decernit.* c *In manuscriptis itaque sicut, &c.* d *Intellige scilicet re non integra: re vero integra, an per mortem Papæ expiret legatio, distinguit hic Pet. de Ancha. Font.*

a *Vide concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 19. vbi reseruationes quælibet ad vacatura beneficia tolluntur.* b *Fallit si legatus contulerit canonicatum, & præbendam vacaturam reseruauerit; dato executore. Nam tali finita legatione conferre poterit. Petr. de Ancha. Font.* c *Hoc est concilium Lateran sub Alexa. III. cap. 8.*

Idem.

Idem.

COllatio beneficij per legatum à sede apostol. tibi facta, nullius momenti existit: si in ea non fuerit *a* habita mentio de alio beneficio, quod primitus obtinebas.

DE OFFICIO ORDINARIJ.

TITVLVS XVI.

CAP. I.

Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diœc. suffraganeorum suorum, etiam pro futuris causis per appellationem deuoluendis ad ipsum: nisi de consuetudine hoc habeat: & tunc etiam tales officiales inhibere nō possunt, priusquam fuerit appellatum.

Innocentius III. *in concilio Lugdunensi.*

ROmana ecclesia: & infrà. Prohibemus quoque, ne Remensis archiepiscopus diœcesi. suffraganeorum suorum foraneos officiales constituat: quia cum metropolitanis ne suorum suffraganeorum ingrediantur diœceses, vt in eis auctoritate propria iudicent, disponant, aliquidue aliud agant canonica prohibeant institutа: nequaquam hoc possunt in illis per alios exercere. Nec pro eo, quòd causas per appellationem delatas ad ipsos, possunt in suffraganeorum suorum diœcesi. delegare: similiter licet eis tales officiales instituere in eisdem: qui eorum vice (cùm appellatur ad ipsos) citationes: vel inhibitiones faciant, seu compescant in hac parte rebelles. Quia in causis per appellationem deuolutis ad ipsos, iam iurisdictionem obtinere nosciuntur: propter quod licitè possunt super illis committere vices suas. Non sic autem in aliis, *b* in quibus nondum extitit appellatum, & idcirco non debent aliquos constituere pro citationibus in futuris causis appellationum, & inhibitionibus faciendis: nisi aliud Remensis ecclesia, circa talium officialium institutionem de consuetudine obtineat speciali. A quibus etiam si de consuetudine huiusmodi possint in Remensi prouincia constitui: inhibitiones tamen ne procedatur in causis prius, quàm ad Remensem curiam appellatur, fieri penitus inhibemus.

Donec archiepiscopus de facili potest haberi, officialis eius suffraganeum excommunicare, suspendere, aut interdicere non potest propter ordinis (melius dixisset officij) episcopalis reuerentiam h. d. in summa. Ioan. And.

Officiales autem Remensis archiepiscopi (quamdiu in sua prouincia vel circa illam extiterit) in suffraganeos interdicti, suspensionis, vel excommunicationis proferre sententias non attentent. Et hoc idem ab officialibus aliorum Metropolitanorum, circa ipsorum suffraganeos (quibus ob reuerentiam pontificalis officij deferri volumus in hac parte) præcipimus obseruari.

CAP. II.

Canonici, qui à diuinis cessare possunt consuetudine vel alio iure, si cessare voluit, causam suæ cessationis exprimant in instrumento publico, vel patentibus literis suo vel alio authentico sigillo munitis: & exhibeant illud vel illas illi, contra quem cessant. Hoc prætermisso, vel expressa causa nō inuenta legitima: quicquid medio tempore perceperint ab ecclesia, restituant: & quæ percipere debēt, non percipiāt, & satisfaciant de iniuriis illi, contra quem cessant. Causa legitima inuenta, tenetur ille ad interesse canonicis, & ad certam quantitatem ecclesiæ, superioris taxandā arbitrio. Vltimo reprobatur consuetudo, qua imagines sanctorum, in dicta cessatione spinis & vrticis supponebantur. Et statuitur contrariū facientes grauiter puniendos. Ioan. And.

a aliàs, fuit. b *Vide ca. fin. de rescrip. in antiq. & l. non quemadmodum. ff. de iudic. Font.*

Gregorius X. *in generali Concilio Lugdunēnsi.*

SI *a* canonici à diuinis cessare voluerint, prout in ecclesiis aliquibus sibi ex consuetudine, vel aliàs vindicant: antequam ad cessationem huiusmodi quoquomodo procedant, in instrumento publico, vel patentibus literis sigillorum *b* suorum, aut alterius authentici munimine roboratis: cessationis ipsius causam exprimant: & illud vel illas ei, contra quem cessare intendunt, assignent. Scituri, quòd si hoc prætermisso cessauerint, vel causa, quam expresserint non fuerit inuenta canonica: omnia de quibuscunque prouentibus illius ecclesiæ, in qua cessatum fuerit, cessationis tempore perceperint, restituent. Illa vero, quæ pro eodem tempore debentur eisdem, nullo modo percipient, sed ipsi ecclesiæ cedere, ac nihilominus ei contra quem cessauerant, de damnis & iniuriis satisfacere tenebuntur. Si autem causa eadem canonica fuerit iudicata, is qui occasionem cessationi dederat, ad omne interesse dictis canonicis, & ecclesiæ, cui debitum officium eius est culpa subtractum: ad certam quantitatem taxandam, & in diuini cultus augmentum conuertendam, superioris arbitrio condemnetur. Cæterùm detestabilem abusum horrendæ indeuotionis illorum, qui crucis, beatæ Mariæ virginis, aliorumque sanctorum imagines seu statuas irreuerenti ausu tractantes, eas in aggrauationem cessationis huiusmodi prosternunt in terram, & vrticis spinisque supponunt, penitus reprobantes, aliquid tale fieri decætero districtius prohibemus: statuentes vt in eos, qui cōtra fecerint, vltrix procedat dura sententia: quæ delinquētes sic puniat grauiter, quòd alios à similiū præsumptione cōpescat.

CAP. III.

** Statuit Papa, quòd habentes plures dignitates, vel aliæ beneficia curam animarum habentia, per ordinarios compellantur ostēdere, intra tēpus competens superioris arbitrio statuendum, dispensationes: quas si non ostenderint, perinde procedatur, ac si nullas haberent. Et si ostenderint, & sufficientes non amplius molestentur: prouiso ne in prædictis beneficiis, cura negligatur animarum. Si autem dubitetur de dispensatione: ad sedem apostolicam recurratur. Talibus plura similia beneficia obtinentibus, aliud nō conferatur beneficium, nisi ostensa dispensatione sufficienti: & tunc ita demum conferatur, si per dispensationem possunt illud cum aliis retinere: vel si prioribus renunciauerint, aliter collatio facta non teneat. Ioan. And.*

Idem.

ORdinarij *c* locorum subditos suos plures dignitates, vel ecclesias, quibus animarum cura imminet obtinentes: seu personatum, aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa: districtè compellant dispensationes auctoritate, quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonicè tenere se asserunt; intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere. Quòd si forte iusto impedimento cessante, nullam dispensationem infra idem tempus contigerit exhiberi: ecclesiæ beneficia, personatus seu dignitates, quæ sine dispensatione aliqua eoipso illicitè detineri constabit: per eos ad quos eorum collatio pertinet, liberè personis idoneis conferantur.

Cæterùm si dispensatio exhibita, sufficiens euidenter appareat: exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quæ canonicè obtinet, molestetur. Prouideat *d* tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eis-

a *De materia huius c. vide citatos in cap. quamuis. j. eo. tit. & lib.* b *Vide l. ad testium. ff. de test. & l. fin. ff. de alb. scr. ac. c. significantibus. j. de app. Fon.* c *hoc decretum expressè innouat & confirmat sacrum Concil. Trident. sess. 7. de reform. ca. 5.* d *aliàs prouideat tamen ordinarius taliter ne animarum cura.*

dem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur: nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si verò de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem apostolicam recurrendum: cuius est æstimare, quem modum sui beneficij esse velit. In conferendis insuper personatibus, dignitatibus, & aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam: iidem ordinarij diligentiam illam obseruent, vt personatum, dignitatem, vel aliud *a* beneficium similem curam habens animarum, *b* alicui plura similia obtinenti non ante conferre præsumant, quàm eis super obtentis dispensatio euidenter sufficiens ostendatur. Qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus: si appareat per eandem, quòd is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere liberè valeat cum obtentis, vel si ea, quæ sic obtinet, liberè ac sponte resignet.

Aliter autem de personatibus, dignitatibus, & beneficiis talib. facta collatio nullius penitus sit momenti.

CAP. IIII.

Præcipit Papa, ne prælati subditis interdicant, ne statũ ecclesiarum & personarum superioribus inquirentibus manifestent: nec eos ad id celandum iuramentis, promissionibus, obligationib. aut aliis pœnis astringant: decernit autem, quod contra factum fuerit, irritum & inane: & sententias, iuramenta, promissiones, vel pœnas non ligare: & præsumptores præcipit pœna condigna à superioribus eisdem puniri. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

QVia plerique prælati non *c* sine multa temeritatis audacia suis subditis aliquando interdicunt, ne ipsorum superioribus aut apostolicæ sedis legatis, vel inquisitoribus ad inquirendum, corrigendum, & reformandum, in eorum ecclesiis, monasteriis, siue locis à sede deputatis eadem, vel aliis quibuscunque personis, per quas ad notitiam prædictorum valeat peruenire, statum ecclesiarum, monasteriorum seu locorum suorum, personarum & rerum ipsorum insinuent vel exponant: in ipsos (si secus egerint) excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias proferentes: eosq; ad hoc celandum iuramentis, promissionibus & *d* obligationibus aliisque pœnis nihilominus astringentes. Nos huic malitiæ (ne tali prætextu in ecclesiis, monasteriis, & locis eisdem inquisitio, correctio seu reformatio, cùm faciendæ fuerint, valeant impediri) occurrere cupientes: prædicta & eorum quodlibet attentari decætero districtius inhibemus.

Decernentes auctoritate apostolica: quicquid contra præsentem inhibitionem attentatum extiterit, nullius penitus existere firmitatis: nec quenquam sententiis, iuramentis, promissionibus, obligationibus, vel pœnis huiusmodi obligari quomodolibet vel astringi. Præsumptores autem eosdem (ne ipsorum temeritas quoquo modo transeat impunita) à superioribus, vel legatis, seu inquisitoribus memoratis, animaduersione condigna præcipimus castigari.

CAP. V.

Iurisdictio archiepiscopo attributa in vna diœcesi, sibi in aliis non prodest. h. d. Zen.

Idem.

VT *e* litigantes releuentur à laboribus & expensis: Statuimus ne archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel aliàs iure metropolitico deferũtur ad ipsum, alibi, quàm in sua propria ciuitate vel diœcesi, aut in eis, in quibus appellatũ extitit, vel causæ ipsæ consistere dinoscuntur, audiat, vel etiam audiendas committat. Nisi sibi aliud de consuetudine competat in hac parte.

CAP. VI.

Si episcopus cùm possit suã diœcesim visitat per alium, habet illi in necessariis prouidere: visitati autem in victualibus prouidebunt ipsi vicario visitanti, & non episcopo. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI *a* episcopus suam diœcesim (vbi ei à iure permittitur) faciat per alium visitari: licet ipse illi habeat in aliis necessariis prouidere. Ij tamen, qui visitantur, ministrare tenentur expẽsas victualium visitanti. Cùm secundum apostolum non sit magnum, si ab eo metantur temporalia, per quem spiritualia seminantur. Idem tamen episcopus cùm personaliter non visitat: *b* nil prorsus ab iis, qui per illum quem deputat, fuerint visitati, exigere poterit aut debebit.

CAP. VII.

In quolibet loco diœcesis non exempto, per se & per aliũ potest episcopus pro tribunali sedere, & liberè exequi, quæ ad ipsius spectant officium. Ioan. And.

Idem.

CVm *c* episcopus in sua tota diœcesi iurisdictionem ordinariam noscatur habere: Dubium non existit, quin in quolibet loco ipsius diœcesis non exempto per se vel per alium possit pro tribunali sedere: causas ad ecclesiasticum forum spectantes audire: personas ecclesiasticas (cùm earum excessus exegerint) capere, ac carceri deputare: necnon & cætera, quæ ad ipsius spectant officium, liberè exercere.

CAP. VIII.

Canonici, qui à diuinis cessare possunt: cùm cessare voluerint, vocabũt absentes, sicut si immineret electio facienda, cum quibus de cessatione deliberabunt: & si deliberant cessare, requirẽt prius eum, contra quem cessant, vt irrogatam offensam emendet: quod si fecerit, non cessabunt: alioquin cessare poterunt, ita quòd à cessatione intra mensem, vtraque pars & cessans, & contra quem cessatur, iter arripiat eundi ad Papã, vel per se, vel per procuratores sufficienter instructos: nisi interim interuenerit cõcordia inter ipsos. Et continuatis dietis, quàm cito poterunt se coram Papa præsentent, vt vtraq; parte præsente, vel altera contumaciter absente, Papa definiat negociũ, & culpabiles puniat: & si pars cessans p̃dicta nõ seruet, cessatio nõ seruetur. Io. And.

Idem.

QVamuis super cessationibus à diuinis, quæ à capitulis, conuẽtibus, siue collegiis secularium vel regularium ecclesiarum multoties sine causa rationabili attentantur, manifesta satis à felicis recordationis Innocentio *d* tertio, & Gregorio decimo prædecessoribus nostris manauerint instituta. Quia tamen post illa est plerunque compertum, cessationes easdem irrationabiliter esse factas: Nos ad tam pernicioſum cuitandum abusum, eadem statuta cum infra scripta moderatione in suo volẽtes robore perdurare, de fratrum nostrorum consilio districtius inhibemus, ne à secularj, vel regulari capitulo, collegio seu conuentu ecclesiæ cuiuscunque: cessationes ipsæ, nisi vocatis omnibus (prout sunt pro electionis negocio euocandi) & deliberatione habita diligenti, ac episcopo alioue quocunque clerico siue laico (cuiuscunque dignitatis, præeminentiæ, conditionis aut status existat) propter cuius iniuriam vel offensam eadem videtur cessatio facienda, post prædictas vocationem & deliberationem de cessando habitam requisito, quòd irrogatam iniu-

a *al. aliquod.* b *Dictio animarum, deest in manuscriptis aliquot.* d *In antiquis codicibus ita: non sine multa temeritatis, &c.* d *In antiq. exemplarib. ita: & obligationibus aliis atq; pœnis nihilominus, &c.* e *Vide nouiss. mè suncita in Concil. Trid. sess. 24. de reform. c. 20.*

a *De materia visitationis prout ad hũc locũ spectat, vide Conc. Tolet. I. I I I. ca. 35. & nouissimum Concil. Trident. sess. 24. de reform. c. 3.* b *al. visitat.* c *Vide limitationẽ ad hoc c. traditam per Decium in c. cũ te. de offic. deleg.* d *Idem statuit Innocen. I I I. in concil. generali Later. c. 7.*

riam

riam, vel offensam emendet: aliquatenus attententur. Neque tunc etiam, si emendam inde habuerint: vel per eos steterit, quo minus habeant competentem. Si autem præmissis seruatis, capitulum, collegium, vel conuentus alicuius ecclesiæ ad cessationem eandem duxerint procedendum: extunc intra vnius mensis spacium pars vtraque, videlicet ij qui cessant, & illi etiam propter quorum factum à diuinis cessatur (nisi superueniente concordia inter eos, cessatio illa cesset) iter arripiant *a* per se, vel per procuratores idoneos, cum munimentis & actis ad negocium ipsum spectantibus, ad sedem apostolicam veniendi: & continuatis dietis, quà cito commode poterint, se apostolico conspectui repræsentent: vt partibus præsentibus, aut vna præsente, altera non veniente vel mittente, examinato negocio apud sedem eandem, pars quæ culpabilis inuenta fuerit in præmissis, præter alias pœnas à dictis canonibus institutas, si Romano Pontifici videbitur expedire, pœna docente cognoscat quantum excesserit, quæ cessationi facie rationabiliter causam dedit: vel quæ sine rationabili & manifesta causa cessauit. Parte insuper à diuinis cessante, supra scripta *b* tam in cessando, quàm in veniendo siue mittendo ad sedem apostolicam non seruante, non seruetur cessatio: sed ea non obstante (vt prius) in ipsa ecclesia celebretur.

CAP. IX.

Primò ponit constitutionem de bonis dignitatum vel ecclesiarum vacantium, non occupandis per eos, ad quos collatio, vel custodia pertinet: nisi de speciali iure id eis competat, & contrafacientibus pœnam imponit. Secundò ostendit, de quibus bonis intelligatur: cùm de speciali iure id alicui competit. Tertio decre. quia sæpe. s. eodem l. bro, de elect. dicit non esse correctam. Ioan. And.

Idem.

PRæsenti prohibemus edicto, ne episcopi, vel eorum superiores aut abbates, seu quiuis alij regulares, vel seculares prælati, aut ecclesiasticæ quæcunque personæ: vacantibus dignitatibus, personatibus, prioratibus, vel ecclesiis quibuscunq; sibi subiectis: seu ad collationem, ordinationem, præsentationem, vel custodiam pertinentibus: eorundem bona (morientibus eorum rectoribus, vel ministris) in ipsis inuenta, siue vacationis ipsorum tempore obuenientia, quæ in vtilitatem eorundem expendi, vel futuris debent successoribus fideliter reseruari: occupare, aut in vsus suos conuertere quoquomodo præsumant: Nisi de speciali priuilegio, vel consuetudine iam præscripta legitimè, seu alia causa rationabili, hoc eisdem competere dignoscatur.

Alioquin episcopi & eorum superiores ab ingressu ecclesiæ, cæteri vero ab officio & beneficio tandiu eo ipso nouerint se suspensos, quousque restitutionem fecerint de prædictis. Porrò vbi ex priuilegio vel consuetudine, seu alia de causa rationabili, sibi aliquis prædictorum asserit bona competere supradicta: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis, si qua sint, & iis, quæ fuerint necessaria pro seruitoribus & ministris ac incumbentibus oneribus vsque ad nouos reditus supportandis congruè reseruatis: ex ipsis reperta fuerint superesse. Sane constitutionem, quam superius specialiter edidimus, contra capitula, collegia, conuentus, seu singulares personas, bona cathedralium, vel regularium, aut collegiatarum ecclesiarum vacantium occupantes: per constitutionem præsentem (quam in dignitatibus, personatibus, prioratibus, & ecclesiis aliis locum habere censemus) nolumus in aliquo derogari.

a *al. arripiat.* b *al. supradicta.*

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS XVII.

CAP. VNICVM.

Capitulum vel is, ad quē administratio pertinet vacante sede, eos absoluet, quos absoluere posset episcopus si viueret, nisi à sede apostolica id fuerit interdictū. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

EPiscopali sede vacāte potest capitulum, seu is ad quem episcopalis iurisdictio tunc temporis nosciturpertinere, iis, quibus posset episcopus si viueret, ab excommunicationis sentētia siue iuris, siue hominis fuerit, absolutionis beneficiū impartiri. Nisi ei fuerit à sede apostolica specialiter interdicta potestas.

DE PACTIS.

TITVLVS XVIII.

CAP. I.

Monachi habentes liberā à sede apostolica sepulturā, si paciscuntur de non recipiendis aliquibus vel certis parœcianis ecclesiæ alicuius, seruare compelluntur pactum: nec illos sepelire poterunt, licet apud eos elegerint sepeliri, cum per pactum priuilegio renunciauerint. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PActum *a* cum rectore parœcialis ecclesiæ factū à vobis, ne aliquos vel certos ipsius ecclesiæ parœcianos recipiatis ad ecclesiasticam sepulturam: omnino seruare debetis. Quanquam sepultura libera sit monasterio vestro ab apostolica sede indulta: & illi apud vos elegerint sepeliri.

Cùm per dictū pactū indulto huiusmodi derogetur.

CAP. II.

Pactū factum patri à filia dum tradebatur nuptui, quòd dote contēta nullū habebit ad bona paterna regressum: si inuenerit id ipsa filia, omnino seruare tenebitur. Ioan. And.

Idem.

QVamuis *b* pactum patri factum à filia dum nuptui tradebatur, vt dote contenta nullum ad bona paterna regressum haberet, improbet lex ciuilis: si tamen iuramento non vi, nec dolo præstito firmatum fuerit ab eadem, omnino seruari debebit. Cùm nō vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius detrimentum.

CAP. III.

Pacta inita per fratres prædicatores vel minores, vel alios mendicantes, cum rectoribus parœcialium ecclesiarū super parœcialib. iuribus, si facta sunt per priores vel quosdam de conuentuum ipsorum locorum consensu, (licet auctoritas sed. apostolicæ non interuenerit, vel licēta prioris vel ministri generalis, aut magistri vel prouincialis ministri, vel capituli prouincialis) seruanda sunt: dummodo alias sint licita & honesta. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVia ex eo, quòd fratres prædicatores, & minores, & alij mendicantes, compositiones & pacta cum prælatis, capitulis, rectoribus & personis ecclesiarum, ciuitatum, castrorum, villarum & locorum, in quibus domus seu habitationes eorum existunt, super iuribus parœcialibus, vel aliis quibuscunque articulis ab eis vel eorum antecessoribus inita siue facta seruare recusant: & ea eo prætextu infringere moliuntur, quia magistri aut ministri vel prioris generalis seu prouin-

a *Vide Antonium de Butrio, cap. statuimus. de translat. prælat. & Felinum in c. cum sit generale. de foro compet.* b *Vide Matt. de afflictis decis. 322. Purpuratum consil. 90. Hippolytum Marsilium singulari 673. incip. nonnulla de præsentia. Alexand. consil. 29. l. b. 3. & consil. 42. lib. 1. & Iasonem consil. 133. volum. 4.*

cialium eorundem non affuit assensus in ipsis, nec approbata per ipsorum generalia, vel prouincialia capitula extiterunt: multa in diuersis mundi partibus insurgunt scandala *a* & ipsorum fratrum, (quos decet puritatem omnimodam in suis obseruare actionibus *b* & ab his abstinere propensius, per quæ possit aliis exempli pernicies generari) famæ detrahitur plurimũ & honori. Nos his occurrere paternæ solicitudinis studio intendentes, præsenti decreto sancimus: compositiones & pacta huiusmodi cum prælatis, capitulis & *c* rectoribus & personis prædictis ab ipsorum fratrum conuentualibus, prioribus, seu guardianis facta vel approbata, de suorum conuentuum consilio & assensu (dum tamen, aliàs sint licita & honesta) debere ab ipsis fratribus in locis, in quibus fuerint facta perpetuo inuiolabiliter obseruari: non obstante, quòd magistri vel ministri *d* aut prioris generalium seu prouincialium prædictorum non interuenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum generalibus vel prouincialibus capitulis extiterint approbata: seu quòd sedes apostolica in iis, quæ per prædictos fratres minores facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit vel assensum.

DE PROCVRATORIBVS.

TITVLVS XIX.

CAP. I.

Laicus potest esse procurator ad agendum & defendendum in causis spiritualibus.

Bonifacius VIII.

NOn indiscretè iudex censetur egisse, procuratorem laicum ad agendum vel defendendum in causis spiritualibus admittendo. Cum regulariter qui non prohibetur expressè ad exercendum procurationis officium, idoneus debeat reputari.

Procurator post litem contestatã potest dare alium procuratorem: ante non, nisi datus fuerit in rem suam: vel à domino habuerit mandatum de substituendo etiam non certam personam.

Licet autem à procuratione post litem contestatam ab eo possit, (cùm dominus sit litis effectus) dari alius procurator: antea tamen non potest nisi in rem suam sit datus: vel à domino substituendi alium (etiam certa non expressa persona) sibi fuerit concessa potestas.

Procurator ad negocia, potest dare alium procuratorem liberè & etiam quandocunque. h.d.

Procurator verò datus ad negocia, potest liberè quandocunq; alium deputare.

CAP. II.

Procurator ante litem contestatam etiam sine causa reuocari potest, post litem contestatam non, sine rationabili causa: dominus tamen bene potest adesse causæ cum ipso procuratore, maximè si de collusione timeat.

Idem ⌣.

QVamuis *e* procurator possit ante litem contestatam etiam sine causa liberè à domino reuocari, postea tamen ipso nolente nequibit: nisi eum cum domino inimicum fieri, vel suspectum, aut aduersario affinitate coniungi, vel eius hæredem fieri seu ingredi religionem, aut in longum peregrinari, vel ægritudine aut vinculis detineri contingat, seu alia rationabilis causa subsit, propter quam sit merito reuocandus. Verùm, quanquam (nisi vt præmittitur) reuocari non possit, dominus tamen suæ causæ vnà cum eodem procuratore (maximè si de collusione timeat) minimè prohibetur adesse.

CAP. III.

Procurator habens mandatum substituendi, substitutũ à se post mandatum susceptum etiam si eo non sit vsus, reuocare non potest: nisi & potestatem habuit reuocandi. Si autem erat procurator ad plures causas, & in altera substituit, in aliis remanet procurator. Ioan. And.

Idem ⌣.

IS, qui à *a* procuratore super hoc à domino potestatem habente procurator extitit substitutus: non potest post mandatum susceptum etiam si eo vsus non fuerit, (Licet in delegato sedis apostol. vices suas alteri committente aliud censeatur) vlterius reuocari ab illo. Nisi reuocandi potestas concessa fuisset eidem. Verùm si cùm ad plures vel ad omnes causas generaliter constitutus fuisset, in vna tantum substituerit earundem, in aliis nequaquam prohibetur procurationis officium exercere.

CAP. IIII.

Procurator generalis non agit exigentia speciale mandatum: nisi cum aliqua illorum specificatione vel libera potestate. hoc dicit. Zen.

Idem ⌣.

QVi ad agendum & defendendum, ac generaliter ad omnia (etiam si mandatum exigant speciale) constituitur procurator: ex vi generalitatis huiusmodi ad aliquem articulum, in quo speciale mandatum exigitur, admitti non debet. Sed si aliquis vel aliqui de articulis speciale mandatum exigentibus specificati *b* fuissent, adiecta clausula generali: tunc ad non expressos etiam admittetur. Procurator quoque absque speciali mandato iuramentum deferre, transigere, vel pacisci non potest: nisi ei bonorum vel causæ administratio liberè *c* sit concessa.

CAP. V.

Mandatum generale ad negocia, etiam ad iudicia se extendit.

Idem ⌣.

QVi generaliter constituitur ad negocia procurator, agere ac experiri potest *d* exceptis his casibus qui mandatum exigunt speciale.

Potest filiusfamilias esse procurator, etiam absq; patris consensu. Zen.

Nedum verò ad negocia, sed etiam ad iudicia potest filiusfamilias absq; patris assensu fieri procurator.

Maior annis xxv. ad iudicia, maior xvij. ad negocia deputari potest procurator. h.d. Zen.

Licet autem quis post xvij. annum procurator ad negocia licitè deputetur: ad iudicia tamè nisi maior xxv. annorum fuerit, deputari nequibit.

CAP. VI.

Ex duobus procuratoribus simul simpliciter constitutis, alter solus admitti non debet. Si vero insolidum, qui prime contestatur litem, admittitur altero totaliter excluso: nisi adiectum fuerit, quòd non sit melior conditio occupantis: quo casu altero non prosequente, nec alium substituente, reliquus admittatur. h.d.

Idem ⌣.

SI duo *e* procuratores simul (non adiecto insolidum) deputentur, vnus sine altero non debebit admitti. Secus si sint insolidum constituti: sed tunc illius

a *Vide B. Thom. 2. 2. q. 43. per totam quæstionem.* b *In antiquis codicibus constanter legitur, actibus.* c *Dictio, &, deest in manuscriptis.* d *Hic text. habet locum in pactis factis cum laico.* e *Pro hoc c. vide quæ tradit Iason consil. 138. incip. reuocatur in dubiũ. volu. 4. & Felinus in ea. ex parte decani. extra. de rescrip.*

a *De materia reuocationis procuratoris vide Cynũ & alios in l. mandato. ca. mandati, & Ioannẽ Ananiam consil. 25. incip. vtrum præsentatio, & Paulum de Castro consil. 361. incip. venerabilis vir.* b *Vide l. legata inutiliter. de lega. 1. & Deci. in l. 1. de reg. iuris. Font.* c *aliàs, ita: libera.* d *Vide l. 1. §. si mutuã. ff. si quid in frau. ap. de Anch. Font.* e *Ad hunc textum vide quæ dicit Felinus in c. 2. ext. de testi. adde Sorinum consil. 11. incip. circa præsentem. lib. 1.*

melior

melior erit conditio, qui per litis contestationem negocium primitus occupabit. Post occupationem autem huiusmodi, alter se intromittere nequibit vlterius: cum ille litis dominus sit effectus, nisi dictum in constitutione fuisset, quòd non fieret melior conditio occupantis. tunc enim si eum, qui occupauit infirmari, mori, absentari, vel alias impediri contingat: aut si pro se qui fortè nolit, poterit alter suscipere ac perficere negocium ab alio inchoatum, dum tamen ab alio non fuerit aliùs substitutus. nam si sit, is præferri debebit eidem.

Procurator datus in solidum, qui occupauerat negocium, ex impedimento exclusus, non reassumit: nisi altero impedito. hoc dicit. Dominicus.

Cæterum vbi nullo substituto, alter suscipit negocium prosequendum: is, qui occupauit primitus, ipsum resumere postea impedimento cessante nequibit: nisi forsan illum contingeret *a* impediri.

In causis spiritualibus ex duobus procuratoribus simul simpliciter datis iudex eligit magis idoneũ, qui solus prosequi poterit: nec alius admittitur, nisi primo legitimè excluso. hoc dicit. Dominicus.

Sanè in electionum, postulationum, prouisionum, & aliorum spiritualium negociorum causis (cùm talia clericorum expeditionem exigere dinoscantur) volumus specialiter obseruari: vt si plures procuratores simul in eis fuerint non insolidum deputati: iudex (ne propter eorum concursum negocia eadem intricari contingat (idoneiorem ex ipsis eligere valeat: & ille solum modo prosequatur, habeatque quicquid cum illo sic electo factum extiterit, plenam roboris firmitatem: nec ad prosequendum alius admittatur postmodum, nisi prout eum, qui non occupat negocium, censuimus post occupationem factam ab alio superius admittendum.

CAP. VII.

Procurator, qui renuit acceptare mandatum: pœnitere potest, quamdiu constituens in eadem perseuerauerit voluntate.

Idem.

Licet *b* is, qui procurator constituitur ab absente, dixerit præsentatum sibi suscipere nolle mandatum: hoc tamen nequaquam obstante, quandiu constituens in eadem perstiterit voluntate, ipsum acceptare poterit: *c* quandocunque placebit.

CAP. VIII.

Dominus dans procuratorem, quoties contingit eum abesse, causam tractando procuratorem non intelligitur reuocare: secus si simpliciter, nisi expresè protestetur, quod ipsum reuocare nõ intendit: vel alias hoc appareat ex probabilibus coniecturis. Ioan. And.

Idem.

Siquem sub ea forma, quoties te abesse contigerit: constitueris procuratorem ad causam: non ideo (licet tractes eam postmodum per teipsum) procuratorem ipsum dinosceris reuocare, quinimo procurator idem procuratoris assumet officium, quandocunque te contigerit absentare. Secus si simpliciter à te fuerit constitutus: tunc enim siue ante litem cõtestatam siue post ad causam ipsam venias, nõ vt ipsi procuratori assistas, sed vt causam tractes eandem, tractando ipsam eum reuocare censeris: nisi dicas expresse, quod ipsum vis in officio procurationis (hoc non obstante) manere, vel nisi quod non animo reuocandi hoc facias, ex aliquibus appareat coniecturis, *d* vt si forsan aliquis immineat articulus, in quo tu melius nosti veritatem, aut sis sit procurator ipse infirmus, vel forsitan se absentet, seu quicquid aliud accidat propter quod ipsi causæ tua sit præsentia opportuna.

a *Aliàs, cõtigerit.* b *ad hũc text. vide quæ dicit Alex. consi. 81. incip. reuocatur in dubium lib. 5.* c *Vide l. consensu. ff. de act. & oblig. Font.* d *Vna præsumptio tollit aliam. de præsum. literas de integ. restit. l. diuus. Font.*

CAP. IX.

Tria dicit. Primò, quod procurator ad contrahendum matrimonium debet habere speciale mandatum. Secundò, quod talis procurator nõ substituit: nisi ad hoc mandatum habeat. Tertiò, quod si talis procurator reuocatus etiam ignoranter contrahit, non tenet matrimonium. Ioan. And.

Idem.

PRocurator *a* non aliter censetur idoneus ad matrimonium contrahendum, quàm si ad hoc mandatum habuerit speciale. Et quamuis aliàs is, qui constituitur ad negocia procurator, alium dare possit: in hoc tamen casu (propter magnum quod ex facto tam arduo *b* posset periculum imminere) non poterit deputare alium, nisi hoc eidem specialiter sit commissum. Sanè si procurator antequam contraxerit, à domino fuerit reuocatus: contractum postmodum matrimonium ab eodem (licet tam ipse, quàm ea, cum qua contraxit, reuocationem huiusmodi penitus ignorarent) nullius momenti existit, cum illius consensus defecerit, sine quo firmitatem habere nequiuit.

DE IIS, QVAE VI METVSue causa fiunt.

TITVLVS XXII.

CAP. I.

Excommunicationis, suspensionis, vel interdicti absolutio, vel reuocatio per vim extorta, non tenet: & extorquens excommunicatu est ipso iure. Ioan. And.

Gregor. X. *in Concilio generali Lugdun.*

ABsolutionis beneficium, ab excommunicationis sententia vel quamcunque reuocationem ipsius, aut suspensionis, seu etiam interdicti per vim vel metum extorta: præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia: eos, qui absolutionem seu reuocationem huiusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

TITVLVS XXI.

CAP. I.

Ecclesia post quadriennium non admittitur ad petendum restitutionem contra sententiam, vel contractum, nisi rationabilis aliqua causa hoc suadeat. Ioan. And.

Gregorius IX.

ECclesia, quæ ad retractandam sententiam, vel contractum, per beneficium restitutionis in integrum, postulat se admitti: si quadriennij spacium post sit lapsum, & negligenter omiserit: non est ad beneficium huiusmodi admittenda. *c* Nisi præuaricationis, vel fraudis manifestæ probetur super hoc interuenisse commentum: aut alia rationabilis causa subsit, quę superiorem mouere debeat ad idem beneficium concedendum.

CAP. II.

Ecclesia contra confessionem, qua læsa fuit, admittitur intra quadriennium, per beneficium restitutionis in integrum: postea non, nisi per viam iuris communis. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

a *Vide Ancharanũ consil. 228. incip. A. duas filias habebat, & duob. consil. seq. Antonium Butrium consil. 64. incip. A. duas filias habuit, & consil. seq. & Alex. consil. 146. incip. in causa & lite. & consil. 149. incip. viso processu, lib. 5.* b *Et ideo non decidit iuramento per iuditem delato. Bald. in l. admonendi. Font.* c *Iste versiculus habet etiam locum in aliis personis, quib. ista restitutio competit. Phil. Font.*

SI aduersus confessionem in iudicio à se factam, læsa ecclesia beneficium restitutionis in integrum, intra quadriennium ab ipsius cõfessionis tẽpore computandum, petere negligẽter omittat: non est (nisi aliquid rationabile appareat, quod aliud suaserit faciendum) ad hoc petendum vlterius admittenda. Vbi verò per viam cõmunem reuocationis erroris, quem in facto prætendit, vult aduersus suam cõfessionem ecclesia se iuuare: hoc quandocunq; poterit, donec negocium sit finitum.

DE ARBITRIS.

TITVLVS. XXII.

CAP. I.

Si ex trib. arbitris duo concordent in summa, tenet illorum sententia: si omnes discordant, tenet sentẽtia de summa minori.

Bonifacius VIII.

SI ex tribus arbitris, te duo in decem, & tertius in quinque condemnent, debet sententia præualere duorum. Licet cùm vnus in xv. alius in x. tertius verò in quinq; pronunciant: illius, qui dixit de summa minori (cùm in illa omnes concordes existant) sententia efficax censeatur.

CAP. II.

Si ex tribus arbitris vnus nolit examinando vel definiendo negocio interesse, duo procedere poterunt, ac si ille præsens esset. Circa iudices autem antiqua iura seruentur. Ioan. And.

Idem.

VT quæstionibus (quæ plerunque propter arbitrorum voluntariam seu malitiosam absentiam remanent indecisæ) finis celerius imponatur. Statuimus, vt si ex tribus arbitris à patribus electis, eorum aliquis ab aliis legitimè requisitus ad examinandum vel definiendum vnà cùm eis negocium, super quo in ipsos extitit compromissum, non curauerit (cessante impedimento legitimo) conuenire: duo præsentes, penes quos (licet lex ciuilis aliud innuere videatur) totalem eo casu remanere decernimus potestatem, possint (malitiosa seu voluntaria illius absentia non obstante) dictum examinare negocium, & liberè definire, sicut possent illo præsente, nec volente cum eis in vnam sententiam concordare: *a* vt sic ipsius absentia præsentia repleta diuina cum reputari faciat pro præsente. Circa iudices verò antiqua iura nolumus immutari.

a Vide Bart. in l. item si vnus. & item si plures. ff. eod. tit.

FINIS LIBRI PRIMI.

SEXTI DECRETALIVM LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM PRIMVM.

Iudex delegatus non habens ad hoc speciale mandatum à Papa, non potest compellere partem, vt personaliter coram eo compareat: nisi ex rationabili causa. Ioan. Andr.

Innocentius IIII. in generali Concilio Lugdunensi.

IVDICES esse ambiguũ non videtur, iudicẽ delegatum, (qui à sede apostolica mandatũ ad hoc nõ receperit speciale,) iubere non posse alterutrã partium coram se personaliter in iudicio cõparere. Nisi causa fuerit criminalis, *a* vel nisi pro veritate dicẽda, vel pro iuramento calumniæ faciendo, vel aliàs iuris necessitas partes coram eo exegerit personaliter præsentari.

CAP. II.

Mulieres personaliter ad iudicium (quacunq; causa in iure non expressa) inuitæ trahendæ non sunt: sed si necessarium sit ipsarum testimonium, in causa, iudex expensis producentis interdum ibit, interdum mittet: & iudex fraudulenter vadens, excommunicatus est. Mulieres religiosæ etiam volentes, extra monasterium suum ex aliqua causa personaliter ad iudicium trahi non possunt, quod contra prædicta fit, est irritum. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

MVlieres *b* (quas vagari non conuenit, nec virorum cœtibus immiscerì) auctoritate literarum sedis apostolicæ, vel legatorum ipsius, aut alia quacunq; ad iudicium personaliter euocari, vel trahi inuitas causa ferendi testimonium, aut alia qualibet (quæ in iure non exprimitur) prohibemus. Sed cum necessariũ fuerit testimonium earundẽ: iudex (in expensis partis producẽtis easdem) tabellionem aut aliam personam idoneam ad eas trãsmittat: vel si fortè talis casus occurrerit, quo iure prohibente, receptio testiũ alteri committi non possit: iudex *a* tunc propter hoc personaliter ad illas accedat, aut (si talis sit personæ iudicãtis conditio, quòd id per ipsum non deceat fieri, vel non possit) mittat ad eos: prouiso quòd casus huiusmodi (videlicet vt iudex vadat personaliter) nõ fingatur: nec fraus interueniat in hac parte. Alioquin fictor huiusmodi vel fraudator, ipso facto sententiã excõmunicationis incurrat.

Cæterum fœminæ religiosæ, præsertim quæ debent sub clausura morari, *b* extra suum monasterium vel clausurã non vocẽtur ad iudiciũ, vel trahantur ex quauis causa personaliter: etiam si ad hoc volũtas accederet earundem. Decernimus quoq; vt ipso iure sit irritũ & inane, si quid contra præmissa contigerit attentari.

a Vide Bart. in l. pen. & ad crimẽ. ff. de pub. iudic. Fon. *b Vide l. fœm. de proc. l. seruos. c. de iud. & l. fœm. ff. de reg. iur.*

a al. ita p̃fatus iudex ppter hoc, &c. *b causa relig. hoc licet. V. l. 1. ff. de in ius voc. l. seruos ad cust. ff. de ali. & cib. le.*

CAP. III.

CAP. III.

Maior xiiij. annis, per se & per procuratorem, potest agere & defendere causam spiritualem: minor xiiij. per se non agit, sed per procuratorem, vel per curatorem datum auctoritate ordinarij ecclesiastici iudicis: & etiam delegati dati ad causas illas. Filiusfamilias sine patris assensu agit causam spiritualem. h. d. Ioan. And.

Idem.

SI annum quartumdecimum tuæ peregisti ætatis: in beneficialibus & aliis causis spiritualibus, necnon & dependentibus ab eisdem, ac si maior xxv. annis existeres: ad agendum, & defendendum, per te, vel per procuratorem, *a* quem ad hoc constituendum decreueris, admitti debebis. Si verò intra xiiij. annum existas: per te agere, aut defendere non poteris super ipsis: sed vel per tuum episcopũ, vel per officialem eiusdem, tibi curator dabitur ad lites huiusmodi exercendas: aut tuipse (si maior infante fueris) cum auctoritate alterius eorundem procuratorem ad eas poteris deputare. Delegatus etiam apostolicæ sedis, & subdelegatus ab eo, tibi (si non habeas) curatorem dare valeant, vel auctoritatem constituendi procuratorem præstare ad illas causas, vel lites duntaxat, quæ coram ipsis fuerint ventilandæ. In huiusmodi quoque litibus siue causis, quam quam in potestate patris existas, *b* nec aliàs absq; ipsius assensu, in iudicio regulariter esse possis (cùm de iis se intromittere non habeat) nequaquam requiri debebit assensus.

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.

CAP. I.

Archiepiscopus omisso appellationis articulo, vel per viã querelæ, de causa subditorum suffraganeis, etiam ipsis consentientibus, non cognoscit. hoc dicit vsq; ad §. Neque.

Innocentius IIII. *c*

ROmana ecclesia: & infra. Nec appellationis articulo prætermisso, nec aliàs etiam: (cùm minimè appellatum extiterit) Remen. archiepiscopus vel eius officialis *d*, de causis clericorum tanquam iudices (licet in ipsos iidem clerici de facto cõsentiant) absq; diœcesanorum suorum voluntate cognoscant.

Archiepiscopus subditos suffraganei non potest compellere causas delegatas ab eo suscipere, suas sententias, & præcepta exequi, vel testimonia in causis ad eos deuolutis ferre: nisi consuetudo aliud disponat. h. d. Dominicus.

Neque suffraganeorum Remensis ecclesiæ subditos ipsorum delegationem suscipere, vel sententias & præcepta exequi: aut in causis per appellationem deuolutis ad eos, testimonium (nisi aliud in his tribus de consuetudine obtineant) perhibere compellant.

Archiepiscopus contra officiales, vel prælatos suffraganeorũ (consuetudine aliud non disponente) & contra subditos ipsorum, pro salariis aduocatorum, & procuratorum causarum fori archiepiscopi, index competens non est. h. d.

Nec etiam suffraganeorum ipsorum officiales, aut archidiaconos, archipresbyteros, & alios inferiores prælatos, suffraganeis eisdem subiectos (dummodo aliud eis contraria consuetudo non tribuat) nec subditos suffraganeorum ipsorum, super salariis aduocatorum, & procuratorum in causis (quę in Remen. ventilantur curia) cogant querelantibus in sua præsentia respondere.

Archiepisc. non compellet inuitos contrahentes aliarum diœcesium, in sua propria coram se respondere: nisi ibi inueniantur. Sed si citati nolunt comparere, vel malitiosè se occultãt, ne citẽtur in bonis ipsorũ suæ diœcesis potest missionẽ facere, vel in alia decernere p ordinarios faciẽdam. h. d.

Contrahentes verò aliarum diœcesum, super contractibus initis in Remensi diœcesi ab eisdem (nisi inueniantur ibidem) trahere coram se non debent inuitos: licet in possessionem bonorum, quæ ibi habent, etiam cum alibi copiam sui faciunt, si eorum auctoritate citati *a* comparere contemnant, possint missionem facere contra eos: vel (si fortè maliciosè seipsos occultent, ne citatio perueniat ad eosdem) decernere faciendam in possessionem bonorum, quæ in alia etiam diœcesi obtineri noscũtur: sed tunc loci diœcesanus ad denunciationem ipsorum faciet huiusmodi missionem.

Non potest archiepiscopus suos clericos mittere in diœcesim suffraganei, vt coram eis fiant contractus, vel iam facti approbentur. Nec si facti vel approbati fuerint coram illis, possunt suffraganeorum subditos coram se compellere litigare super illis, nec excommunicare suffraganeorum officiales vel subditos, si nolunt litigare coram ipso. h. d. ad finem, secundum Dominicum.

Nec clericos suos mittant ad suffraganeorum ipsorum *b* diœceses pro ineundis vel recognoscendis contractibus coram ipsis. Nec eorundem suffraganeorum subditos compellant coram se occasione huiusmodi iuri stare. Neq; potest archiepiscopus ipse in suorum suffraganeorum officiales, & subditos (pro eo quòd vocati ab ipso, nolunt querelantibus in sua præsentia respondere) ecclesiasticam exercere censuram.

CAP. II.

Iudex secularis, qui vult clericum compellere ad debitæ (etiam liquidæ) soluendæ, per ecclesiasticum iudicem desistere compellatur. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SEculares *c* iudices, qui (licet ipsis nulla competat iurisdictio in hac parte) personas ecclesiasticas ad soluendum debita (super quibus coram eis contra ipsas earum exhibentur literæ, vel probationes aliæ inducuntur) damnabili præsumptione compellunt *d* à temeritate huiusmodi per locorum ordinarios, censura ecclesiastica decernimus compescendos.

CAP. III.

Ratione iuramenti laicus (vt illud seruet) coram iudice ecclesiastico conuenitur.

Idem.

CVm C. laicus (pro quo soluisti certam pecuniæ quantitatem, in qua pro eo te fideiussorio nomine obligaueras) te seruare recusset indemnem, contra iuramentum à se præstitum temerè veniendo: Ipsum coram ecclesiastico iudice (ad cuius formam rationem iuramenti, causæ huiusmodi cognitio noscitur pertinere) de iure poteris conuenire. Vt ipsum monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam, *e* quòd te super prædictis (vt tenetur) seruet indemnem, præuia ratione compellat.

DE LITIS CONTESTATIONE.

TITVLVS III.

CAP. I.

Peremptoria litis contestationem non impedit: nisi sit de re iudicata vel finita. Ioan. And.

Innocent. III. *in Concilio Lugdunen.*

EXceptionis peremptoriæ, seu defensionis cuiuslibet principalis cognitionem negocij contin-

a Nota vbicunq; minor legitimè potest interesse iudiciis: ibi potest constituere procuratorẽ. Vide l. 1. C. si de moment. posse. Font. b Vide c. in decorum. de ætat. & qualit. c In quodam manuscr. tribuitur Innoc. III. d alias, officialis.

a Vide l. sed interpellatus. §. 1. ff. de arbitr. b al. suorum. c Vide quæ latè tradit Alex. consil. 8. li. 1. d dicit Petr. de Anch. quòd isti laici factis huiusmodi probationib. sine sententia cõpellabant clericos per sua statuta. vnde not. quod sicut sententia nõ arctat non subditũ: ita etiã statuta c. fin. 5. d. §. consti. eod. lib. Font. e Non ergo potest capere personas aut res earum. Do. Pet. de Anch. Phil. Font.

gentis, ante litem contestatam obiectus. Nisi de re iudicata, transacta, seu finita excipiat litigator, litis contestationem non impediat, nec retardet: Licet dicat obiector quòd reseriptum non fuisset obtentum, si quæ sunt impetranti opposita, fuissent exposita deleganti.

CAP. II.

Per exceptionem peremptoriam, non fit litis contestatio. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SI oblato ab actore libello, ex parte rei exceptio peremptoria proponatur: nequaquam per hoc litis cõtestatio intelligitur esse facta. Imò ea non obstante (nisi sit de illis exceptionibus, quæ litis contestationem impediunt) fieri oportebit eandem.

DE IVRAMENTO CALUMNIÆ.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Non est de substantia, quòd statim post litem contestatam iuretur de calumnia. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SI de calumnia, seu de veritate dicenda, in primo litis exordio non iuretur (vt debet) poterit postmodum in qualibet parte litis iurari: cùm huiusmodi iuramenta præstari ab initio, de substantia ordinis iudiciarij non existat.

Non annullatur processus, licet tacitè omittatur calumniæ iuramentum. h. d.

Propter omissum quoque tacitè in tota causa calumniæ iuramentum, iudicialis processus, alias factus legitimè, non est nullus, nec etiam annullandus.

Præcipit quòd in spiritualibus simul de calumnia, & de veritate iuretur. Ioan. And.

Quamuis *a* in causis spiritualibus (in quibus debet de veritate dicenda iurari) canones non indicant alicui calumniæ iuramentum: nos tamen (quia frequenter calumniari videmus in ipsis) vtile reputamus, quòd simul (sicut plerique obseruant) tam de veritate dicenda, quàm de calumnia (vt via præcludatur calumniis) iurari debeat in eisdem.

CAP. II.

In causa appellationis iurari debet de calumnia, & veritate dicenda.

Idem.

IN appellationis causa (quanquam in principali iuratum fuerit) præstare debemus calumniæ iuramentum. Et idem in iuramento de veritate dicenda volumus obseruari.

Procurator deputatus post iuramentum calumniæ, iurabit de calumnia. h. d.

Procuratores quoque (qui post iuramentum calumniæ deputantur) teneri volumus (vt calumnia vitetur ab ipsis) ad subeundum huiusmodi iuramentum: etiam si à suis dominis quid ponere, aut respondere, seu agere debeant sint instructi.

Iudex quoties sibi videtur, exigit iuramentum malitiæ: etiam si de calumnia, vel veritate iuratum sit. Ioan. And.

In omnibus autem causis, nedum ante, sed etiã postquam lis fuerit contestata, siue de veritate, siue de calumnia sit iuratum in ipsis: potest iudex à partibus exigere iuramentum malitiæ, quoties viderit expedire.

a *Circa istum §. nota quod iuramẽtum de calumnia differt à iuramento de veritate. l. 1. §. quod obseruari. c. eod. Nam iuramentum de calumnia est de crudelitate: vnde si aliud fit, non est periurus, quemadmodum dicitur de iuramento partis respondentis articulo per non credit, neq; respondens confitetur, sed solum releuat aduersarium ab onere probandi. Pet. de Anc. Font.*

CAP. III.

Procurator habens speciale mandatum, iurat de calumnia. Ioan. And.

Idem.

NVllam *a* tibi iudex iniuriam fecisse censetur, qui procuratorem tui aduersarij constitutum, ad causam habentem super hoc speciale mandatum, admisit ad præstandum in ea calumniæ iuramentum.

DE RESTITVTIONE SPOliatorum.

TITVLVS V.

CAP. I.

In ciuilibus non admittitur spoliationis exceptio, facta ab alio, quàm ab actore. In criminalibus admittitur facta à tertio dummodo sit de tota substãtia vel maiori parte. Exceptio probari debet intra quindecim dies: aliàs fit condemnatio expensarum. Ioan. And.

Innocent. III. *in Concilio Lugdunen.*

FRequens *b* & assidua nos querela circumstrepit, quòd spoliationis exceptio nonnunquam in iudiciis calumniosè proposita, causas ecclesiasticas impedit & perturbat. *c* dum enim exceptioni insistitur: appellationes interponi contingit, & sic intermittitur, & plerunq; perimitur causæ cognitio principalis: & propterea nos, qui voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis præparemus, finem litibus cupientes imponi, & calumniæ materiam amputare: Statuimus, vt in ciuilibus negociis, spoliationis obiectu (quæ ab alio, quàm ab actore facta proponitur) iudex in principali procedere non postponat. Sed si in ciuilibus ab actore, in criminalibus autem se spoliatum reus asserat: à quocunque intra quindecim dierum spacium (post diem, in quo proponitur) quod asserit comprobabit: alioquin in expensis, quas interim actor ob hoc fecerit (iudiciali taxatione præhabita) cõdemnetur: aliàs (si iudici æquum visum fuerit) puniendus. Illum autem spoliatum intelligi volumus in hoc casu (cùm criminaliter accusatur) qui tota sua substantia, vel maiori parte ipsius se per violentiam destitutum affirmat. & secundum hoc loqui canones, sano credendum est intellectu: quia nec nudi contendere, nec inermes inimicis opponere nos debemus: habet enim spoliatus priuilegium, vt non possit exui iam nudatus.

Excipiens de spoliatione facta à tertio, intra certum tempus à iudice statuendum debet restitutionem petere. aliàs accusabitur exceptione non obstante. Ioan. And.

Solet *d* autem inter scholasticos dubitari: si spoliatus à tertio, de spoliatione contra suum accusatorem excipiat: an ei tempus à iudice debeat indulgeri, intra quod restitutionem imploret: ne fortè sic velit existere, vt omnem accusationem eludat, quod satis æquitati & iuri consonum æstimamus. *e* Quòd si intra tempus indultum restitutionem non petierit, & causam cum potuerit, non ducat ad finem: non obstante spoliationis exceptione deinceps poterit accusari.

Agenti super rebus ecclesiasticis, non obstat exceptio spoliationis priuatarum rerum, vel è conuerso. Ioan. And.

Ad hoc sancimus, vt rerum priuatarum spoliatio agenti super ecclesiasticis, vel è contrario, nullatenus opponatur.

CAP. II.

Ecclesia, q̃ petit restitutionẽ decimarũ (quas se dicit intra

a *De intellectu vide Matthæum sing. 149. incip. nota, quòd si dominus. adde Innoc. & Alexan. in l. qui bona §. si alieno. ff. de damn. infect.* b *vide Matthæum de afflictis decis. 19.* c *al. conturbat.* d *in antiq. Codic. ita, solet enim.* e *extimamus.*

parœciam alterius possedisse) non audiatur: nisi probet possessionem legitimam. Io. Andr.

Bonifacius VIII.

AD decimas *a*, quas canonici *b* sancti Nicolai se asserũt intra parœciam ecclesiæ B. clerici possedisse aliquandiu, & eis per eundem clericum spoliatos fuisse: nequaquam debent restitui, nisi euidenter docuerint, quòd earum possessionem legitime assecuti fuissent. Quia eas occupasse iniuste verisimiliter præsumũtur, cùm proueniant ex prædiis intra alienam parœciã constitutis. Sitq; manifestum (nisi aliud ostẽdatur) eas de iure communi ad eandem ecclesiam pertinere.

DE DOLO ET CONtumacia.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Actor contumax condemnatur in expensis: nec citatur vlterius ad suam petitionem reus, nisi caueat de veniendo & comparendo.

Innocentius IIII. *c*

ACTOR qui ad terminum venire, ad quem citari aduersarium fecerat, non curauit: venienti reo in expensis, *d* (propter hoc factis legitimè) condemnetur. Ad citationem aliam minimè admittendus, nisi sufficienter cauerit, quòd in termino fideliter debeat comparere.

CAP. II.

Iudex appellantem & recedentem citare vlterius non tenetur, si vult in causa procedere: nisi forsitan appellationi renunciet. Io. And.

Bonifacius VIII.

EVm, qui à tua interlocutoria vel grauamine, quòd per te sibi proponit illatum, à tua præsentia recedit appellans, (Cùm protestari videatur hoc ipso se nolle coram decætero litigare) citare ad alia, quæ postea in iudicio facienda incumbunt, vel etiam ad sententiã audiendam (Nisi sponte appellationi suæ renunciet) nõ teneris. Nec ideo minus (quòd in eius absentia processeris) tuus processus validus reputari debebit.

DE EO, QVI MITTITVR in possessionem causa rei seruandæ.

TIT. VII.

CAP. VNICVM.

Quando agitur de beneficio ecclesiastico, ob contumaciam rei non fit missio in possessionem: sed ad sententiam lite non contestata procedatur.

Innocentius IIII. *e*

EVm *f*, qui (super dignitate, personatu, vel beneficio ecclesiastico obtinendis) cum aliquo litigat possessore, ob partis aduersæ contumaciã, cauta rei seruandæ in ipsorum possessionem statuimus non mittendum: ne per hoc ad ea ingressus patere valeat vitiosus. Sed liceat in hoc casu (contumacis absentiam diuina replente præsentia) etiam lite non contestata, *g* diligenter examinato negotio, ipsum fine debito terminare.

VT LITE PENDENTE NIhil innouetur.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Si ex duobus litigantibus electis alter decedat, renunciet, vel à prosecutione causæ excludatur: si lite pendente cum reliquo fuerit alia electio facta, non tenet.

Bonifacius VIII.

DISPENDIIS, quæ propter electiones diuersas ecclesiæ patiuntur interdum, occurrere cupientes: Statuimus, vt si (aliquibus apud sedem apostolicam, vel alibi litigantibus, super electionib. de se in discordia celebratis) aliquem ipsorũ mori, vel suo iuri renunciare, aut à prosecutione ipsius contigerit quoquo modo excludi: ad electionem aliam (lite super electione superstitis electi pendente) nullatenus procedatur. Alias attentata contra hoc electio, ipso iure viribus non subsistat.

CAP. II.

Si beneficiatus (contra quem super beneficio litigatur) cedit, vel decedit: si alius lite pendente cum superstite fuerit electus, non valet electio. Si verò aliqui (quorum interest) ad defensionem litis velint admitti: in eo statu, in quo erat causa, admittentur. Io. And.

Idem.

SIij (contra quos super dignitatibus, personatibus, vel aliis ecclesiasticis beneficiis, quæ possident *a* litigatur) lite pendente cedant, vel forte decedant: ne propter nouos aduersarios (qui malitiosè interdum petitoribus surrogantur) litigia in ecclesiarum dispendiũ prorogari contingat: statuimus, vt dignitates, personatus vel beneficia huiusmodi (donec contra superstites lis finita fuerit) aliis nullatenus conferantur, nec ad ea eligatur quispiam, vel etiam præsentetur. Quòd si secus actum fuerit, eoipso irritum habeatur. Sanè si ad defensionem ipsius litis, aliqui quorum intererit, petierint se admitti: eos in illo statu, in quo ipsam inuenerint, decernimus admittendos.

DE CONFESSIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Super facto negatiuo per partem improbabili (si iudici videbitur) est admittenda positio. Dominicus.

Innocentius IIII. *in concil. Lugdunensi.*

STATVIMVS *b*, vt positiones negatiuas (quæ probari non possunt nisi per confessionem aduersarij) iudices admittere possint, si æquitate suadente viderint expedire.

CAP. II.

Si reus iussus, positionibus respondere recusat: vel si contumaciter recedit: habebuntur pro confessatis: secus si prius, quàm sic iussus esset, contumax fuerat: nam tunc procedetur contra eum tanquam contra contumacem. Io. And.

Bonifacius VIII.

SI post præstitum veritatis aut calumniæ iuramentum, reus vel procurator ipsius, positionibus ab adaduersario sibi factis, interrogatus iussusque à iudi-

---

a *Vide Mat. de afflict. decis. 326.* b *vide Bald. gl. 2. c. fin. 5. de procur. Font.* c *al. ita: Innoc. IIII. in concil. Lugdun.* d *vide Bald. in l. sancimus. C. de iud. & c. finè litibus. de dol. & contum. Font.* e *al. ita: Innoc. IIII. in concil. Lugdun.* f *Ampliat istud cap. ad fructus beneficiorum nec fiet eorum sequestratio nisi in Clem. II. de seq. pos. Phil. Font.* g *Vbi contra contumacem non mittitur in possessionem, & mora est periculosa, proceditur ad definitiuam.*

a *Not. Phil. & Pet. de Anch. cap. quod in beneficialibus est vera possessio, & illa est causa quare in talibus fiunt possessoria, sicut in profanis. & limitant istum textum, Anch. & Dominicus non procedere in petitore decedente, neque obstat Cle. 16. si abero. in fod. quia illa intelligitur, quando nulla lis pendet mortuo petitore: item limitatur text. quando lis est inter prouisum à Papa & eum ad quem spectat prouidere. Phil. hic Font.* b *vide Paul. de Cast. cons. 167. in tip. ad primum. vol. 2. & Cyn. l. 2. 6. sed quia. C. de iur. cal.*

Sarm. de Nott. lib. 2 cap. 13 n. 8. Ecce

ce *a* respondere absq; rationabili causa recusset, aut nolit seu contumaciter se absentet, haberi debet (super iis, de quibus in eiusdem positionibus interrogatus extitit) pro confesso. Verum si antequam respondere sic iussus fuerit, eum contumaciter absentari contingat, tunc pro confesso non debet haberi: sed est aliàs contra eum, tanquam contra contumacem (prout ratio dictauerit) procedendum.

DE TESTIBVS ET ATTESTATIONIBVS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Socius in crimine simoniæ admittitur in testem, si sit socius criminis tantum, & agatur ciuiliter: aliàs non. Ioannes Andreas.

Gregorius IX. *in concilio generali Lugdunensi.*

MEDIATORES (per quos scelus simoniæ plerunq; committitur) ad testimonium contra sceleris eiusdem auctores (in detestationem criminis) admittuntur: si non agatur criminaliter, sed ciuiliter, & emolumentum exinde non fuerint assecuti.

CAP. II.

Ponit modum remissionis curiæ: & dat modum iurandi super positionibus, & dicit per quem iurari debeat: dat modum respondendi, & modum testes probatorios reprobandi, & reprobatorios iterum reprobandi. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

PRæsentiũ auctoritate mandamus, quatenus in causa, quæ inter abbatem & conuentum S. Nicolai Andegauensis ex vna parte, & priorem & conuentum de Paldigen. Lyconen. diœcesis ex altera (super eo quòd iidem abbas & conuentus, se ab ipsis priore & conuentu de Paldigen. possessione subiectionis eiusdem prioratus asserunt spoliatos, & super irritanda quadã compositione olim inita inter partes, & rebus aliis) vertitur: ab eisdem abbate & priore, nomine suo, & in animas conuentuum eorundẽ, vel maioris & sanioris partis ipsorum, recepto iuramẽto de veritate dicenda: iniungas dictis abbati & priori, (vt tam ponendo, quàm respondendo) dicant veritatem, quam (super positionibus tibi sub bulla nostra transmissis) ipsi sciunt, & per illos intelligunt, in quorum animas iurauerunt. Præterea sigillatim super quolibet articulo in qualibet positione contento facias à partib. sufficienter ad inuicem responderi: nulla prorsus ab eis super ipsis positionibus contradictione recepta. Sine iuramento autem à sy. di eo vtriusq; partis quid sciat de huiusmodi positionibus vel credat, inquiras. Testes etiam, quos super articulis sub eadem bulla transmissis, pars dictorũ prioris & conuentus duxerit producẽdos, ad reprobandos testes partis alterius in causa principali productos (quorum nomina in eisdem articulis contineantur) vsq; ad Kal. Nouemb. proximo futuri, examines (secundũ partis aduersæ interrogatoria, quæ tibi sub eadem bulla transmittimus) diligenter, primo tamẽ in personam cuiuslibet testis à prædictis abbate & conuentu producti, facta sigillatim specificatione criminũ, & aliorũ obiectorũ sibi in eisdem articulis contentorũ. Si vero dicti abbas & conuentus aliquos testes corã te produxerint, cõtra testes ab eisdem priore & conuentu producendos iuxta articulos (quos ipsi abbas & conuentus, tibi super reprobatione testium productorum prioris & conuentus in eadem causa *a* produxerint) percipere, ac eos vsq; ad Kalendas Februarij proximo futuri diligenter examinare procures: simili specificatione criminum, & aliorũ (quæ contra testes eorundem prioris conuentus, obiecta fuerint) obseruata: prius tamen præstito iuramento à procuratore dictorum abbatis & conuentus, quòd ad hoc ex malitia non procedant.

CAP. III.

Aduocatus vel procurator principalis causæ, in causa appellationis testificari non potest. Iuramentum autem præsumptione faciente pro appellante) sibi deferri non debet, nisi iudici videatur. Dominicus.

Innocentius IIII. *in generali concilio Lugdunensi.*

ROmana ecclesia: & infrà. In appellationis causa, is qui appellantis procurator vel aduocatus in priori iudicio fuerat, non recipiatur in testem. Neq; indistinctè ipsi appellanti (præsumptione faciẽte pro eo) deferatur etiam iuramentum: sed tunc cùm inspectis personarum & ipsius causæ circũstantiis, id fuerit faciendũ.

DE IVREIVRANDO.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Prælati, canonici, rectores, & officiales locorum, qui iurant statuta, & cõsuetudines loci vel ecclesiæ seruare prætextu talis iuramenti non obligantur ad illicita, impossibilia vel obuiantia ecclesiasticæ libertati: nec ad ea debet intentio sua referri. Ioan. And.

Nicolaus III.

CONTINGIT *b* in nonnullis ecclesiis de earũ consuetudine obseruari, quòd nec ipsarũ prælati (cùm primo ad ecclesias ipsas accedunt) admittuntur, nec canonici cùm de recipiendis ibidem nouis canonicis agitur) aliter recipiuntur in ipsis: nisi iurent statuta & consuetudines ipsarum ecclesiarum, scripta & non scripta inuiolabiliter obseruare. Inter lacos etiam in multis ciuitatibus, castris, & terris, in suis potestatibus, rectoribus vel officialibus assumẽdis, consuetudinis morbus irrepsit: quòd potestates, rectores, & officiales huiusmodi, ad potestarias, rectorias & officia eadem (nisi prius seruaturos se statuta ipsorum locorum clausa *c* iurauerint) nullatenus admittantur. Quia verò in statutis cõsuetudinibusq; supradictis interdum aliqua reperiuntur illicita seu impossibilia, vel obuiantia ecclesiasticæ libertati (ne sub tali generalitate iurandi, sic iurantibus peccãdi occasio præbeatur, cùm iuramentum non fuerit, vt esset iniquitatis vinculum institutum) hac generali constitutione animarum periculis obsistere cupientes: præcipimus à quibuscunque scientibus contineri in prædictis consuetudimbus & statutis, illicita, impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiantia, iura enta huiusmodi aliquatenus non præstari. Et talia iuramenta ea intentione facienda, vel facta, vt etiam illicita vel impossibilia, seu ecclesiasticæ libertati obuiantia obseruentur (cùm etiam sub tali intentione præstari non possint absq; diuinæ maiestatis offensa) decernimus in huiusmodi illicitis, impossibilibus, seu libertati ecclesiasticæ obuiantibus, non seruanda: quin potius pro animarum salute, si sub forma prædicta vel simili aliquos ignorantes prædicta illicita seu

a *Vide s. cap. prox. & ff. de interrog. act. l. si sine. s. de dolo. sicut ibi de hoc Ioan. And.* b: *Not. quòd iudex posset præfigere terminum ad reprobandas personas testium ante publicationem attestationum. Nam attestationes publicatæ non erant, quia iudex eas causas tenebatur remittere. Per. de Anch. Fontan.*

a *Dicitio causa, deest in antiq. codicibus.* b *De intellectu, vide Decium in rub. de const. 1. lect.* c *an sit differentia iurare simpliciter, obseruare statuta vel contenta in statutis, vel prout in statutis, vide Felin. in c. cum accessissent. de constit.*

impossibi-

impossibilia vel libertati ecclesiasticæ obuiantia iurare contigerit, ad obseruanda duntaxat licita, possibilia & non obuiantia libertati ecclesiasticæ, iurantium referri debet intentio. Declaramus quoq; iuramenta sub huiusmodi generalitate qualitercūq; & sub qualicunq; *a* verborum forma præstita vel præstanda, ad licita possibilia, & libertati ecclesiasticæ non obuiantia, *b* tantum extendi: ipsosq; iurantes ad alia per præstationem iuramenti huiusmodi non teneri.

CAP. II.

Per ecclesiasticum iudicem ordinariū loci, compellitur iudex secularis ecclesiastica censura ius canonicum, quod ad prouisionem animarum statutum est, seruare.

Bonifacius VIII.

Licet mulieres, quæ alienationibus dotium & donationum propter nuptias consentiunt non contrauenire, proprio iuramento firmantes seruare iuramentum huiusmodi non vi nec dolo præstitum, de iure canonico teneantur: quia tamen quidam iudices seculares contra præfatas alienationes audiunt, quamuis eis constet legitimè de huiusmodi iuramento. *c* Nos animarum periculis obuiare volentes, eosdem iudices ad seruandum hoc ius canonicum, per locorū ordinarios censura ecclesiastica decernimus compellendos.

CAP. III.

Electus post sacramentum ponens vel respondens contraria directè (nisi rationabiliter excusetur) velut periurus à confirmatione repellitur. Idem si hoc fecerit procurator, ipso mandante, vel ratum habente, vel non reuocante. h. d. Ioan. Andr.

Idem.

Cvm in positionibus super electionis tuæ negotio (post iuramentum in causa præstitum) à te datis, seu responsionibus, quas ad positiones tui aduersarij fecisse dignoscēris, reperiatur contrarietas manifesta: tibi tanquam periuro (nisi iusta causa & rationabilis te excuset) super ipsa electione perpetuum silentium imponi debebit.

Idem fiet, si (te expressè mandante, vel etiam ex post facto sciente, ac ratum habente, seu non reuocante) positiones, aut responsiones huiusmodi cōtrarias tuo nomine tuus fecerit procurator.

DE EXCEPTIONIBVS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Sex sunt dicta huius decretalis. Primò ponit arengam, & ius antiquum, & constitutionis causam. Secundò dicit, quòd reus, qui contra actorem de excommunicatione excipit, vt ipsum repellat ab agendo, debet ipsius excommunicationis speciem, & nomen excommunicatoris exprimere, & eā intra octo dies probare: aliàs iudex procedet in causa, & illum in expensis condemnabit. Tertiò statuit, quòd si iterum obiiciatur, & probetur eadem, vel alia excommunicatio, actor repellitur: sed quæ acta sunt, valebunt. Quartò, quòd vltra duas vices hæc exceptio non opponatur, nisi ex causa. Quintò, quòd si opponitur post rem iudicatam, impeditur executio, sententia nihilominus valet. Sextò dicitur, quòd iudex publicè excommunicatum, reo non opponente ex suo officio debet ab agendo repellere. Ioan. Andr.

Innocentius IIII. *in concilio Lugdun.*

PIA *a* consideratione statuit mater ecclesia, quòd maioris excommunicationis exceptio, in quacunq; parte iudiciorum opposita, lites differat, & repellat agentes: vt ex hoc magis censura ecclesiastica timeatur, communionis *b* periculum euitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & excōmunicati (dum à communibus actibus excluduntur) rubore suffusi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: sed hominum succrescente malitia q̄ prouisum est ad remedium, tendit ad noxiam. Dum enim in causis ecclesiasticis frequentius hæc exceptio q̄ malitiam opponitur, contingit interdum deferri negotia, & partes fatigari laboribus & expensis: proinde (quia morbus iste quasi communis irrepsit) dignum duximus communem adhibere medelam. Si quis igitur excommunicationem opponit, speciem illius, & nomē excommunicatoris exprimat, sciturus eam rem se deferre debere in publicam notionem, quam intra octo dierum spatiū (*c* die in quo proponitur minimè computato) probare valeat apertissimis documentis. Quod si non probauerit, iudex in causa procedere non omittat: reum in expensis, quas actor ob hoc diebus illis se fecisse docuerit, præhabita taxatione condemnans. Si vero postmodum instantia durante iudicij, & probationis copia succedente de eadem excommunicatione, vel alia excipiatur iterum, & probetur actor in sequentibus excludatur, donec meruerit absolutionis gratiam obtinere: iis, quæ præcesserunt nihilominus in suo robore duraturis. Prouiso, quòd vltra duas vices hæc non opponatur exceptio: præterquàm si excommunicatio noua emerserit, vel euidens, & prompta probatio superuenerit de antiqua. Sed si post rem iudicatam talis exceptio proponatur, executionem impediet: sed sententia, quæ præcessit non minus robur debitum obtinebit, eo tamen saluo, vt si actor excommunicatus sit publicè, & hoc iudex nouerit *d* quādocunq; (etsi de hoc reus non excipiat) iudex ex officio *e* suo actorem repellere non postponat.

CAP. II.

Exceptio rei iudicatæ per ecclesiasticum iudicem admitti debet in foro seculari, & è conuerso. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

Cvm quidam seculares iudices (dum coram eis excipitur de re per ecclesiasticum iudicem iudicata, in casu, quo ad eum pertinet cognitio de consuetudine, vel de iure) recusent excipientes audire, in derogationem iurisdictionis ecclesiasticæ & contemptum. Decernimus vt per censuram ecclesiasticam ab iniquitate coerceantur huiusmodi, & ad admittendum exceptionem eandem (vbi aliàs de iure debet admitti) à locorum ordinariis compellantur.

Similiter ecclesiastici iudices (si coram ipsis excipiatur de re per secularem iudicem iudicata) exceptionem ipsam admittant, in iis, quæ animarum periculum non inducunt: per superiores suos (nisi fecerint) animaduersione debita castigandi.

DE PRAESCRIPTIONIBVS.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

In præscriptionibus sufficit bona fides, vbi ius cōmune.

a *De intellectu vide Couarru. in cap. quamuis. de pac. lib. 6. in 3. par. relectio. §. 3. & Lud. Gom. in reg. cancellariæ, de annali possessore, quæst. 44.* b *al. & communionis.* c *sed si vltimus dies esset feriatus, an talis inter octo esset computandus, docet Felin. in cap. fin. de except.* d *Not. quod non sequitur, iste est publicè excommunicatus, ergo iudex scit. Vide. §. notandum. 2. q. 1. Anch. Font.* e *vide dec. in c. parati. de appell.*

vel præsumptio non est contra præscribentem, aliàs debet allegari titulus, & probari: nisi sit præscriptio, cuius contrarij non extat memoria. h. d. Io. And.

Bonifacius VIII.

EPISCOPVM, qui ecclesias, & decimas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua sint constitutæ diœcesi) se legitimè præscripsisse, allegare oportet (cum ius commune contra ipsum faciat) huiusmodi præscriptionis titulum, *a* & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit ecclesiasticam, si sibi non est contrarium ius commune, vel contra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides, vbi tamen est ei ius commune contrarium, vel habetur præsumptio contra ipsum, bona fides non sufficit: sed est necessarius titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi. Nisi tanti temporis allegetur præscriptio, cuius contrarij memoria non existat.

CAP. II.

Priuatus ipso iure, vel per sententiam, bonis, quæ tenet à Romana, vel alia ecclesia illa minori spacio centum annorum contra Romanam vel quadraginta contra alias non præscribit. Filij autem hæreticorum, qui catholici putabantur, bona paterna contra Romanam, & alias ecclesias præscribunt spacio quadraginta annorum: & idem in extraneis. Ioan. And.

Idem.

SI qui *b* (exigentibus culpis, vel excessibus ab eisdē commissis) bonis quæ à Romana, vel ab aliis tenent ecclesiis, sint per sententiam, vel ipso iure priuati: statuimus, vt in apprehendendis, vel occupandis, postea quandocunq; bonis eisdem, nullus (licet leges humanæ super hoc alia tempora statuere videantur) ipsis ecclesiis temporis lapsus obsistat, nisi contra ipsam Rom. ecclesiam centenaria, vel contra ecclesias alias quadragenaria præscriptio legimè sit completa. Si post mortem hæreticorum (qui dum viuerent, catholici putabātur) bona ipsorum à catholicis eorum filiis, vel nepotibus, aut extraneis quibuscunq;, spacio xl. annorum fuerint bona fide possessa: suncimus eos, super bonis huiusmodi (etiam si ad Romanam peruenire deberent ecclesiam) in hoc casu non esse vlterius molestandos: quanquam illi, quorum bona fuerant, nunc detegantur hæretici extitisse.

DE SENTENTIA, ET re iudicata.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Iudex, qui contra iustitiam, & contra conscientiam aliquid in iudicio fecerit in grauamen partis, per gratiam, vel per sordes: condemnandus est parti læsæ in æstimatione litis, & per annum est suspensus, et perpetuò si medio tempore ingerat se diuinis, nisi papa cum ipso dispenset. Ioannes Andreas.

Innocentius IIII. *in concil. Lugdunen.*

CVM æterni tribunal iudicis illum reum nō habeat, quem iniustè iudex condemnat, testante propheta: nec damnabit eum, cum iudicabitur illi: Caueāt ecclesiastici iudices, & prudenter attendant, vt in causarum processibus, nil vindicet odium, vel fauor vsurpet, timor exulet, præmium aut expectatio præmij iustitiam non euertat, sed stateram gestent in manibus, lances appendant æquo libramine, vt in omnibus quæ in causis agenda fuerint, præsertim in cōcipiendis sententiis & ferendis, præ oculis habeant solum Deum: illius imitantes exemplum, quem querelas populi tabernaculum ingressus ad dominum referebat, vt secundum eius imperium iudicaret. Si quis autē iudex ecclesiasticus, ordinarius, aut etiam delegatus famæ suę prodigus, & proprij persecutor honoris, contra conscientiam, & contra iustitiam in grauamen partis alterius in iudicio, quicquam fecerit per gratiā, vel per sordes: ab executione officij per annum nouerit se suspensum, ad æstimationem litis parti, quam læserit nihilominus condemnandus. Sciturus, quòd suspensione durante damnabiliter ingesserit se diuinis, irregularitatis *a* laqueo se inuoluet secundum canonicas sanctiones: à qua non nisi per summum pontificem poterit liberari, saluis aliis constitutionibus, quæ iudicib. mala iudicantibus pœnas ingerunt, & infligunt. Dignū est enim, vt qui in tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur.

CAP. II.

Papa imperatorem deponere potest ex causis legitimis, h. d. secundum Paulum.

Idem *sacro præsente concilio, ad memoriam sempiternam.*

AD apostolicæ dignitatis: & infrà. Sanè cùm dura guerrarum commotio nonnullas professionis Christianæ prouincias diutius afflixisset, nos ad Federicum præcipuum principem secularem huiusmodi dissensionis & tribulationis auctorē à felicis recordationis Gregorio papa IX. prædecessore nostro, pro suis excessib. anathematis vinculo innodatum, speciales nuncios, & magnæ auctoritatis viros, videlicet venerabiles fratres P. Albā. & Hu. *b* Sabin. episcopos, ac dilectum filiū Guilielmum Basilicæ xij. apostolorum presbyterum cardinalem, qui salutē zelabantur ipsius, duximus destinandos: faciētes sibi proponi per ipsos, quod nos & fratres nostri (quantum in nobis erat) pacem *c* per omnia secū habere: necnon cum omnibus hominibus optabamus, parati sibi pacem & tranquillitatem dare, ac mundo etiam vniuerso. Et quia prælatorum, clericorum, omniumq; aliorum quos detinebat captiuos, & omniū tam clericorum, quam laicorum, quos ceperat in galeis, restituto poterat esse pacis plurimum inductiua: eum, vt illos restitueret (cum hoc idem, tam ipse, quàm sui nuncij, antequam ad apostolatus vocati essemus officium promisissent) rogari & peti ab ipso fecimus per eosdem: ac proponi insuper, quòd iidem pro nobis parati erant audire, & tractare pacem, ac etiam audire satisfactionem, quam facere princeps vellet de omnibus, pro quibus erat vinculo excommunicationis astrictus, & offerre. præterea, quòd si ecclesia eum in aliquo contra *d* debitum læserat (quod non credebat) parata erat corrigere, ac in statum debitum reformare. Et si diceret ipse, quòd in nullo contra iustitiam læserat ecclesiam, vel quod nos eum contra iustitiam læsissemus, parati eramus vocare reges, prælatos, & principes, tam ecclesiasticos, quàm seculares ad aliquem tutum locum, vbi per se, vel per solennes nuncios conueniret: *e* eratq; parata ecclesia de concilio concilij sibi satisfacere si eum læsisset in aliquo, ac reuocare sententiam, si quam contra ipsum iniustè tulisset, & cum omni mansuetudine & misericordia (quantum cum Deo & honore suo fieri poterat) recipere de iniuriis & offensis ipsi ecclesiæ, suisque per eum irrogatis satisfactionem ab *f* eo volebat, & omnes amicos suos sibiq; adhærentes *g* in pace ponere plenaq; securitate gaudere: vt nunquam hac occa-

a. *An sufficiat titulus putatiuus. docent Abb. & Fel. in c. de quarta. & in c. auditis. de præscr.* b. *De intellectu Ioan. Fab. in Inst. de vsu & rebus fisci.*

c. *Vid. do. in c. fi. de cle. excom. minist. & quid sit irregularitas, & vnde sumpserit originem. Do.* b. *G.* c. *vid. Spe. tit. de compe. vid. ad 6. v. & Fel. in c. cum sit. de for. comp.* d. *In quodam manusc. desunt hæc duo verba, contra debitum.* e. *conuenirent.* f. *al. ab ipso.* g. *vid. c. mutare. 6. q. 1. tamen. & l. si quo. §. fi. ff. de arb. & Bar. in l. si sit. ff. de verb. obl. Font.*

sione.

tione possent aliquod subire discrimen. Sed licet sic apud eum pro pace paternis monitis, & precum curaremus insistere lenitate. Idem tamen Pharaonis imitatus duritiam, & obturans *a* more aspidis aures suas, preces huiusmodi & monita, elata obstinatione, ac obstinata elatione despexit: propter quod non valentes absque graui offensa Christi eius iniquitates amplius tolerare, cogimur (vrgente nos conscientia) iuste animaduertere in eundem. Et vt ad præsens de cæteris eius sceleribus taceamus, quatuor grauissima (quæ nulla possunt tergiuersatione celari) commisit. Deierauit enim multoties, pacem quondam inter ecclesiam & imperiū reformatam, temere violando: & infrà. Perpetrauit sacrilegium, capi faciens cardinales sanctæ Romanæ ecclesiæ, ac aliarum ecclesiarum prælatos, & clericos religiosos & seculares venientes ad concilium, quod idem prædecessor noster duxerat conuocandum: & infrà. De hæresi quoq; non dubiis & leuibus, sed difficilibus & euidentibus argumētis, suspectus habetur. & infrà. Præter hæc regnum Siciliæ (quod est speciale patrimoniū B. Petri, *b* & idem princeps ab apostolica sede tenebat in feudum) iam ad tantam in clericis & laicis exinanitionem seruitutemq; redegit, quòd eis pene penicus nihil habentibus, & omnibus exinde fere probis electis, illos, qui remanserunt ibidem sub seruili quasi conditione viuere, ac Romanam ecclesiam (cuius sunt homines principaliter & vasalli) offendere multipliciter, & hostiliter impugnare cōpellit. Posset etiam meritò reprehendi, quòd mille quidem fartorum annuā pensionem (in qua pro eodem regno ipsi ecclesiæ Romanę tenetur) per nouē annos, & amplius soluere prætermisit.

Nos itaq; super præmissis, & quampluribus aliis eius nefandis excessibus, cum fratribus nostris, & sancto cōcilio deliberatione præhabita diligenti (cum Ie s v Christi vices licet immeriti teneamus in terris, nobisque in B. Petri persona sit dictū: *c* Quodcunq; ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis) memoratum principem, qui se imperio & regnis, *d* omniq; honore & dignitate reddidit tam indignum: quiq; propter suas iniquitates adeo ne regnet, vel imperet, est abiectus, suis ligatum peccatis, & abiectum, omniq; honore ac dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nihilominus sententiando priuamus omnes, quicunq; iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes: auct. apost. firmiter inhibendo, ne quisquam decætero sibi tanquam imperatori vel regi, pareat & intendat. Decernendo *e* quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto *f* excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem.

De præfato Siciliæ regno prouidere curabimus, cum eorundem fratrum nostrorum consilio, sicut viderimus expedire.

CAP. III.

Qui petit rem certam causa expressa, si illam causam non probat, succumbit: licet etiam probet, maximè post modum emergentem. Ioan. And.

Idem *præceptori hospitalis S. Ioannis Hierosol. in Hispania: & commendatori, ac fratribus domus de Curuaria, hospitalis eiusdem.*

Abbate sanè: & infrà. *a* Abbas de Bonefac. pro se & conuentu suo proponens, locum de Rosellis esse prædicti monasterij iure dominij, vel quasi, & cum suis finibus ex litigatione regis Aragoniæ ad ipsum monasterium pertinere: petiit adiudicari eidem monasterio locum ipsum, & vos exinde amoueri. Allegabatur autē pro parte vestra, quòd facta vobis donatio de prędictis valida existebat, quamuis illa sub Sarracenorum tunc existerent potestate: quia non simpliciter, sed sub cōditione fuere donata, videlicet si ad manus fidelium deuenirent. In quo casu concessio poterat, & debebat habere vigorem: quia ipsi donationi rerum donatarum natura, vel qualitas non obstabat, & salubre ac laudabile quidem erat spectare. ac præstolari tempus, quo illa Christianorū dominio subderentur: quare mox cùm peruenerunt ad ipsos, fuerunt ad vos totaliter deuoluta. Multum quoq; distabat, an ipsi monasterio de Bonefac. vel prædicto monasterio Populeti ab eodem rege facta donatio fuisset: quia si liquebat prædicta monasteria Populeti ab ipso rege, ac ab illo abbati & conuentui de Bonefac. fuisse collata: nō tamen ob hoc constabat dictum regem ipsi monasterio de Bonefac. illa donasse vel mandasse donari. Nec pro eo quòd voluit & statuit, vt ædificaretur ibi monasteriū, poterat & debebat intelligi eum prædicta, vel eorū aliqua cōstruendo monasterio donauisse: cùm illa potius sua videretur intentio, vt (quia præfatum monasterium Populeti, tot & tantorum bonorum largitione ditabat) abbas & conuentus ipsius pro sua suorumq; salute monasterium construere tenerentur, præsertim quia monasterio, quod nondum erat, aliqua fieri donatio non valebat. Præmissa verò concessio facta monasterio de Bonefac. ab abbate & conuentu monasterij Populeti nullum prorsus ei videbatur afferre suffragium, pro eo potissimè *b*, quòd post litem contestatam, & processum iudicij facta fuerat: sicut clarè patebat ex instrumento præfato. Vnde cùm ius (si quod in prædictis ipsi monasterio de Bonefac. ex concessione huiusmodi competebat) in iudicio minimè deduxisset: (quia videri non potest illud veniſſe, quod postmodum accidit) pronunciari vtiq; super peritis non poterat ex eadem. Pro parte autem altera dicebatur, quòd cùm rex ipse sua probitate ac studio, ab infidelibus loca conquisiuerit supradicta, donatio aui, vel patris ipsius prius facta de illis, cum ad cultum fidei peruenirent, regem eundem, quo ad hæc sic per eum postmodum acquisita, obligare non potuit: cum sua propria facta essent, & viderentur ab aliis bonis hæreditariis separata.

Porrò præfata concessio facta monasterio de Bonefac. à monasterio Populeti, licet post acceptum iudiciū causæq; processum interuenerit: prodesse tamen & valere debebat, cùm pro actore (quod de iure suo ex causa idonea, quamuis superuenienti *c* appareat) satis sufficere videatur, satisq; esse, si (prout seruatur in reo) interfit ipsius tempore sententiæ proferendæ. Sed ad hæc pars vestra respondit, quòd cùm tam supradicti aui donatio, quàm locorum acquisitio præmissorū, fuerint nomine regni factæ: memoratus rex donationem seruare huiusmodi tenebatur. *d* Cæterū prędicta monasterij Populeti concessio, monasterio de Bonefac. auxiliari non poterat in hac parte: quia cum quis egit ex aliqua certa & speciali causa & postea, siue alia, siue similis ei, quam exposuit accidit, videri non potest illa in iudicio deuenisse: cùm iudex tunc prospicere ac at-

---

a *Alias, obturauit.* b *Adde cap. mandata. & ibi Dd. de præscript. & cap. 1. 94. dist. & in cap. 1. Romani, de iur.* c *Matth. 16.* d *Nota quod dignitates seculares de iure plures simul teneri possunt absq; dispensatione: licet secus sit in ecclesiasticis, de quo in cap. 1. de consuet. & Cod. de multa. de præbendis.* e *Alias. & decernendo.* f *Id. absque monitione. Ita Decr. in cap. reprehensibilis, de appell. & consil. 138.*

a *De intellectu, vide Io. Fab. inst. de act. §. sic itaq; discretus.* b *vide Bart. & Alex. in l. habebat. de instit. & Alexand. in l. diuus. de re iudic. & Felin. in cap. licet. de probat.* c *vide decis. Rot. 176. in nouis.* d *vide de hoc Bart. in l. prohiberi. §. planè. ff. quod vi, aut clam. & Rum. consil. 25. lib. 2.*

tendere debeat diligenter, an *a* ex ea omnino eadem, quæ prius expressa extitit, vtpote, quæ tunc etiam competeret, actoris intentio sit fundata. Secus autem cum egit vel petiit in genere, nullius certæ, vel specialis causæ faciens mentionem: videlicet quia generaliter forte proposuit aliquem obnoxium esse sibi, vel ad se iure dominij, vel quasi rem aliquam pertinere: tunc enim hoc præcipuè est inspiciendum iudici, an sufficienter vel minimè, de iure vel intentione constet actoris. Vnde si de hoc ex causa etiam postmodum accidenti liqueat: potest & debet iudex (etiam si appareat minus iuste à principio fore actum) suum exinde animum informare. Quoniam, etsi petitum fuerit indebitè, non ob hoc tamen minus valuit & tenuit iudicium subsecutum: nec illius acta vel gesta propterea minus valida extiterunt: nec etiam iudex ipse cognita taliter veritate, pronunciare in contrarium posset cum libera conscientia & secura. Non prodesset etiam multũ reo, si tunc fortè in ipsum huiusmodi superuenienti causa, condemnatio non ferretur: quum mox alio instituto iudicio foret ex illa merito condemnandus. Vnde etsi actori suam ex superuenienti causa intentionem sufficiat fundauisse, quum egit aliqua causa specialiter non expressa: secus tamen est si certam & specialem in sua petitione subiunxerit, nisi postmodum intentionem suam ex eadem prorsus (quam prius expressit) tunc *b* etiam competenti causa fundarit. Quare quum memoratus abbas monasterij de Bonefac. proposuerit sæpefatum locum de Rosel. cum suis terminis ad ipsum monasterium ex prædicti regis largitione spectare, nec de aliqua facta ipsi monasterio super hoc ab eodem rege concessione doeuerit, ostenderit autem donationẽ quondam factam illi de his ab abbate & conuentu monasterij Populeti, quæ nec in sua petitione fuerat expressa, nec etiam ante facta, nullum profectò commodum ex ea reportare debebat.

Præfatus igitur cardinalis præmissis omnibus, & aliis, quæ hinc inde fuerunt proposita diligenter auditis, ac vtriusque partis meritis æquâ iustitiæ lance discussis, prudenter attendit, id (quod prædicti abbas & conuentus de Bonefac. proposuerunt, intentionem videlicet actoris, ex iis, quæ post litis contestationem accidunt posse fundari, eaq; debere in iudicium deuenire) tunc locum habere (sicut congruè allegatum est supra) videlicet quando ex certa & expressa *c* causa specialiter non est actum. Ex iis enim, quæ post inchoatum iudicium eueniunt, quando causa fuit exposita specialis, nec debet, nec potest iudicis animus ad proferendam sententiam informari: quia quum certæ causæ facta est mentio, vtpote donationis, vel venditionis aut alterius specialis, oportet incœpti iudicij tempus attendi, vt liquidò cognoscatur, an tunc interfuerit actoris propter illa, quæ specialem comitantur causam, & necessario adesse debent, veluti locus & tempus, & huiusmodi, quæ sunt solicitè attendenda, & sine quibus causa vacua & inualida censeretur. Sed cum est in genere absq; alicuius causæ declaratione petitum, non sic oportet accepti iudicij tempus inspici: quia non requiruntur, nec sunt opportuna, nec attendi possunt huiusmodi comitantia in hoc casu. *d* Et licet aliquibus curiosis (qui de iis, quæ non multum expediunt, sæpe disceptant) aliter forsan appareat, quando actum est causa aliqua non expressa, *e* vtilius tamen videtur negotia tali expediri compendio, quàm per quandam exactam subtilitatem longo dispendio prorogari: præsertim cùm nonnulla pro vtilitate communi contra iuris asperitatem ex æquitatis mansuetudine tolerari noscantur. Vnde idem cardinalis considerans, quòd ipsi abbas & conuentus de Bonefac. non probauerunt largitionem super his regiam legitimè sibi factam, ex qua specialiter vos impetere videbantur, ab huiusmodi eorundem abbatis & conuentus impetitione, de mandato nostro præhabito fratrum nostrorum consilio, vos duxit sententialiter absoluendos. Nos igitur cardinalis eiusdem sententiam ratam habentes, eam auctoritate apostolica confirmamus.

a *In quodam manuscripto legitur sic, an & omnino eadem, &c.* b *al. & tunc etiam.* c *vide ad hoc Bart. in l. 1. ff. de edend. & l. habebat. ff. de iust. & iur. & Fel. in c. ex parte. 1. de rescript.* d *vide Bar. in l. & an eadem. & actiones. ff. de excep. rei iud. Fontan.* e *vide l. si rem. & fin. ff. de pig. act. l. non potest videri. ff. de iudi.*

CAP. IIII.

Si ex pluribus iudicibus vel arbitris, vnus (aliis præsentibus & mandantibus) per verba pluralis numeri ferat sententiam: tenet sententia. Electio autem pronunciandæ est per verba singularia. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

CVm *a* ab vno arbitrorum vel iudicum (aliis præsentibus & mandantibus) scripta sententia recitatur: habetur perinde ac si simul esset ab omnibus recitata. *b* Oportet tamen, vt is, qui recitat nõ vtatur verbis singularis numeri, sed pluralis: vt dicat, Nos tales iudices vel arbitri pronunciamus, seu statuimus in hũc modum. Licet secus in electione seruetur, in qua (vt censeatur euidentius vnica, & communis) est ab vno vice omnium (siue per compromissum, siue per scrutinium procedatur) electionis pronunciatio per verba singularis numeri facienda.

CAP. V.

Ponit tres casus nullitatis sententiæ: & à primo vnum casum excipit. h. d. Ioan. And.

Idem.

ET si sententia definitiua (postquam scripta fuerit) debeat à iudice, non ab alio de scripti recitatione proferri (aliàs, nec nomen sententiæ mereatur habere: nec ab ea sit appellare necesse) episcopo tamen (quẽ propter dignitatis prærogatiuam, ampliori conuenit honore fulgere) sententiam ab eo ferendam licebit (ad instar illustrium personarum) per alium recitare. Sententia, quam scriptam edi à iudice litigatoribus, non recitari, vel quam ab ipso stando non sedendo proferri contingit, nullius penitus est momenti.

DE APPELLATIONIBVS.

TITVLVS XV.

CAP. I.

Appellans ad papã in iudicio vel extra, appellare debet in scriptis: & causam exprimere, & apostolos petere. Si vult & petit appellatus principales personæ per se, vel per procuratores instructos super principali, accedere debent ad papam. In appellationibus à sententia definitiua interpositis nil mutatur. Demum viris contra facienti imponitur pœna. Ioan. And.

Innocentius IIII. *in concilio Lugdun.*

CORDI nobis est lites minuere, & à laboribus reuelare subiectos. Sancimus igitur, vt si quis in iudicio vel extra, super interlocutoria, vel grauamine aliquo ad nos duxerit appellandum: causam appellationis in scriptis assignare deproperet, *c* petat apostolos, quos ei præcipimus exhiberi. In quibus appellationis causam exprimat, & cũr appellatio non sit admissa, vel si appellationi forsan ex superioris reuerentia sit delatum. Post hoc appellatori secundum

a *Ad intelligentiam vide not. per Dd. ac præsertim Arc. in cõ. in c. sicut cum per formam. de elect. c. lib. 6.* b *vide. §. sin autem. in auth. vt iud. non exp.* c *vide Bar. in l. eius. ff. de appell. & glo. in l. 1. ad fin. ff. eodem. Ang. Ar. in d. l. 1. Font.*

locorum

locorum distantiam, personarum & negotij qualitatem tempore prosecutionis indulto, si voluerit appellatus, & petierit, principales personæ per se, vel per procuratores instructos, cum mandato ad agendum, & cum rationibus & munimentis ad causam spectantibus, accedant ad sedem apostolicam sic parati, vt (si nobis visum fuerit expedire) finito appellationis articulo, vel de partium voluntate omisso, procedatur in negotio principali, quantum de iure poterit & debebit. Iis quę in appellationibus à definitiuis sententiis interpositis antiquitas statuit, non mutatis. Quòd si appellator, quæ præmissa sunt, non obseruet: reputabitur non appellans, & ad prioris iudicis redibit examen in expensis legitimis condemnandus. Si autem appellatus contempserit hoc statutum in eum tanquam in contumacem tam in expensis, quàm in causa (quantum à iure permittitur) procedatur. Iustum est equidem, vt in eum iura insurgant, qui ius & iudicem, & partem illudit.

CAP. II.

Iudex, qui recusatur, statuit competens tempus arbitris ad ferendā causam: quo elapso si finita non fuerit, in principali procedit. Ioan. Andr.

Idem.

LEgitima suspicionis causa contra iudicem assignata, & arbitris à partibus (secundum formam iuris) electis, qui de ipsa cognoscant, sæpe contingit, quòd ipsis in idem conuenire nolentibus, nec tertium aduocantibus, cum quo ambo vel alter eorum procedat ad decisionem ipsius negotij vt tenentur, iudex proferat excommunicationis sententiam cōtra ipsos: quam ipsi tum propter odium, tum propter fauorem partiū diutius vilipendunt: quare causa ipsa plus debito prorogata, non proceditur ad cognitionem negotij principalis. Volentes igitur morbo huiusmodi necessariam adhibere medelam: statuimus, vt ipsis arbitris per iudicem competēs terminus præfigatur, *a* intra quem in idem conueniant, vel tertium concorditer aduocent, cū quo ambo vel alter eorum, eiusdem suspicionis negotium terminare procurent. Alioquin iudex extunc in principali negotio procedere non omittat.

CAP. III.

De officiali episcopi non ad episcopum, sed ad archiepiscopum appellatur.

Idem.

ROmana ecclesia: & infrà. Cùm suffraganeorum Remensis ecclesiæ, suorumq; officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus, eorum vices supplendo cognoscunt) vnum & idem consistoriū siue auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus nō ad dictos suffraganeos *b* (ne ab eisdem ad seipsos interponi appellatio videatur) sed de iure ad Remensem est curiam *c* appellandum.

De subdito episcopi ad ipsum non ad archiepiscopū appellatur: nisi aliud esset de consuetudine. h. d.

Ab archidiaconis verò aliisq; inferioribus prælatis, suffraganeis subiectis eisdem, & eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, & non ad eandem curiam (omissis dictis suffraganeis) appellari: nisi aliud Remensi ecclesiæ de consuetudine competat in hac parte.

Archiepiscopus causam appellationis ab episcopo interposita non debet committere, vel partes citare, nisi in appellatione probabilis causa sit expressa.

Cùm autem *d* ad præfatam curiam ab eorundem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum: Remensi. archiepiscopus (qui pro tempore fuerit) vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositæ, ante definitiuam sententiam citent partes: nec etiam aliis illam committent, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si negetur per appellationem negotium deuolutum, non inhibebit archiepiscopus iudicem principalis causæ procedere: nisi prius de deuolutione constiterit. h. d.

Si verò vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam, vel definitiuam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicq; non esse per appellationem ad eundem archiepiscopum vel eius officialem deuolutum negotium proponatur: iidem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam, ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiæ non præsumant.

Si dicitur ex iniusta causa appellatum, archiepiscopus inhibere nō potest: nisi prius recepta appellatione, vt probabili incipiat cognoscere, de causæ veritate. h. d.

Quòd *a* si obiiciatur ex iniusta causa, seu minus legitima ante sententiam appellationē interpositam extitisse, & ex eo non esse appellationē huiusmodi admittendam: nequeunt prædicti archiepiscopus, vel eius officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi an sit vera.

Licet dicatur appellatum à definitiua in casu prohibito à iure: ex quo de hoc archiepiscopus cognoscere cœperit, potest inhibere, ne sententia executioni mandetur. hoc dicit.

Si autem post sentētiam, in casibus à iure prohibitis (vtpote à sententia super manifesto & notorio *b* crimine, vel de quo quis in iure confessus extitit, promulgata) vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquā cognoscere cœperint vtrum sit recipienda, vel non appellatio ab eo interposita) inhibere.

Archiepiscopus in tertiam personam (post inhibitionem suam in causa per appellationem delata ad ipsum) aliquid innouantem, iurisdictionem exercere non potest. hoc dicit.

In alium quoq;, qui circa rem, de qua inter appellantem & appellatum controuersia vertitur, aliquid post eorum inhibitionē attentat: non valent occasione huiusmodi iurisdictionem aliquam vindicare.

Archiepiscopus appellantem in aliis causis, à iurisdictione episcopi non potest eximere. h. d.

Cùm verò is, qui ad Remensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarij sui iurisdictionis subiiciatur Remensis archiepiscopus, vel officialis ipsius, nequaquam iurisdictionem ipsam in aliis impediant, vt ab eiusdem ordinarij potestate totaliter eximant taliter appellantem.

Ab episcopis in causis, quibus iurisdictionem temporalem habent, de iure debet ad archiepiscopum appellari: nisi speciale ius aliud inducat. h. d.

---

a *Vide l. quoties. ff. de actio. & obligat. & l. 1. §. dixeris aliquis. ff. de publ. de Anch. Fontan.* b *Sed an supplicari possit: vide not. in cap. ex literis, de in integrum restitut. Fontan.* c *vide cap. si quis clericus 11. quæst. 1.* d *de intellectu, vide Felin. in cap. pastoralis. §. quoniam, de rescript.*

a *Ad intelligentiam. & vide abb. & Felin. in cap. dilectus. 2. de restitu. dec. Rot. 11. & 412. eodem titul. in noui.* b *Quid sit notorium & quotuplex, & quod eorum plus operetur. lib. consilio. 45. libro primo. Felin. in cap. exceptionem, de exceptio. Grammat. decis. centesima quinta.*

Debet autem ad eos ab episcopis præfatæ prouinciæ super causis in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi fortè de consuetudine *a* aut priuilegio, siue iure alio speciali sit appellandum, ad aliũ appellari.

Censuram ecclesiasticam, in appellantem prolatam per episcopum, archiepiscopus reuocare non potest: nisi partibus vocatis, & de causæ legitimè cognito. h. d.

Sententias quoq; interdicti, vel suspensionis, seu excommunicationis in appellantem ab eo, à quo appellatum proponitur promulgatas, nullatenus *b* nisi vocatis partibus, & de appellatione legitimè cognito, renouent aut denuncient esse nullas.

Ex quo archiepiscopus pronunciauerit malè appellatum ante sententiam: statim debet causam ad suffraganeum remittere. h. d.

Cùm autem ad Remen. archiepiscopum, ab audientia suffraganei sui, super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum: idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognito constiterit, eam minus rationabilem extitisse) causam ad eundem suffraganeũ remittere non postponat.

CAP. IIII.

Si iudex requisitus non tradit apostolos, & postea procedit in causa, non valet processus: nisi renunciatum fuisset appellationi. Ioan. And.

Idem.

VT super appellatione ac eius causa instructio facilior valeat in processu haberi: distinctè precipimus, quod ille, à quo appellatur, apostolos appellanti (iuxta tenorem constitutionis nostræ super hoc editæ) tribuat requisitus. Si verò non exhibuerit: extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatũ fuerit *c*) eius inualidus & irritus sit processus.

CAP. V.

Iudex appellationis iniquæ appellantem ante sententiam remittere debet ad iudicem principalẽ, & in expensis condemnare, & hoc si principalis iudex non deiulerat appellationi: sed si deiulit, non fiet remissio de necessitate. In appellationibus interpositis à definitiua, antiqua iura seruentur. Ioan. And.

Clemens IIII.

CVm appellationibus friuolis nec iustitia deferat, nec sit à iudice deferendum: si iudex inferior appellationem minus legitimam non admittat, eam appellatore nihilominus prosequente, superior de ipsa cognoscens causam ad priorem iudicem (iuxta sanctiones canonicas) sine difficultate remittat: eadẽ die condemnationem faciens expensarum. Si vero iudex admittat eandem, licet tam appellatio, quàm ipsius iudicis delatio à superiore valeant refutari: *d* quia tamen iudex ipse quantum in se fuit, à se iurisdictionem abdicauit eandem, appellationi deferẽs minus iustè, totius causæ decisio in superioris est potestate transfusa: nec est illi causa de necessitate vlterius remittenda: Saluis iis, quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta.

CAP. VI.

Si appellans intra xxx. dies, instanter non petit apostolos: appellationi renunciat. Si iudex modo debito requisitus illos non tradit, sed postea procedit: non valet eius processus. Ioan. And.

a *Vide gl. in c. fin. de constit. lib. 6. & Ruin. consil. 119. lib. 4.* b *dictio nullatenus, quid importet, vide per gl. in cle. 1. de seq. poss. & per. Grammat. consil. 3.* c *ante processum iudicis: quia si post renunciaret, illa non validaret. Ioan. Andr. Pet. de Anch. Font.* d *Et ratio, quia culpa alicuius non debet alium plus grauare quàm velit. vide l. si quis plurium. §. si quis. ff. de legat. 1. Anch. sicut periurus non præstat iuramentum honoris, sed oneris ne culpa sua alios grauet. Font.*

Bonifacius VIII.

AB eo, qui appellat, intra triginta dies instanter apostoli peti debent, & eidem intra dictum tempus à iudice exhiberi: aliàs præsumitur appellationi suæ renunciare appellans, si eos intra idem tempus petere prætermittat, etiam si vadat aut mittat ad appellationem huiusmodi prosequendam.

Illud autem, quod felicis recordationis Innocentius papa IIII. prædecessor noster statuendum decreuit, vt si is, à quo appellatur apostolos appellanti non tribuat requisitus, extunc si forte in causa procedat (nisi appellationi renunciatum fuerit) eius inualidus sit processus: tunc demum obtinet, cùm iudex super hoc cum debita instantia loco & tempore congruo requisitus, eos expresse denegat, vel intra præmissum tempus malitiosè, aut negligenter illi tradere prætermittit.

CAP. VII.

Innouata per iudicem post definitiuam sententiam, à qua appellatum extitit, reuocantur statim per iudicem appellationis: etiam si ante appellationem fuerint innouata: Attentata verò post appellationem ante definitiuam, non reuocantur, nisi primo de veritate constiterit: nisi post inhibitionem debito modo factam attentata fuissent. Ioannes Andreas.

Idem.

NOn *a* solum innouata post appellationem à definitiua sententia interiectam, debẽt semper (exceptis casibus, in quibus iura post sententiam prohibẽt appellare) ante omnia per appellationis iudicem penitus reuocari: sed etiam ea omnia, quæ medio tempore inter sententiam & appellationem (quæ postmodum intra decendium interponitur ab eadem) contingit *b* innouari: ac si post appellationem eandem innouata fuissent. Illa verò, quæ post appellationem interpositam ante definitiuam sententiam innouantur, donec appellationis causam veram esse constiterit, reuocari non debent: nisi iudex appellationis (postquam sibi constiterit per appellationem emissam, ex probabili causa fore ad se negotium deuolutum) inhibeat canonicè iudici (à quo appellatum extirit) ne procedat: tunc enim, quicquid post inhibitionem huiusmodi fuerit innouatum, est (licet causa eadem non sit vera) per eundem appellationis iudicem, ante omnia in statum pristinum reducendum.

CAP. VIII.

Qui appellat extra iudicium, intra decem dies (ex quo sciuit grauamen) appellare debet: postea per remedium iuris communis auditur, sed non per appellationis remedium. Ioan. Andr.

Idem.

COncertationi *c* antiquæ finem imponere præsenti constitutione volentes: Statuimus, vt ab electionibus, postulationibus, prouisionibus, & quibuslibet extraiudicialibus actibus (in quibus potest appellatio interponi) quisquis ex eis grauatum se reputans, per appellationis beneficium grauamen illatum desideraverit reuocari, intra decem dies (postquam sciuerit) si velit, appellet: post decendium verò eidem aditus non pateat appellandi. Sed si per contradictionem debitam, vel alia iuris remedia petierit reuocari grauamen: ei (dummodo medio tempore his non consenserit) lapsus decendij non obsistat.

CAP. IX.

Valet appellatio in scriptis porrecta, licet coram iudice non legatur. h. d. Zen.

Idem.

a *De intellectu, vide Alex. consil. 89. vol. 1. & Imol. in cle. 1. de causa poss. & pro. vers. nota bonum dictum.* b *al. contigerit.* c *vide Dec. in ca. cum sit Romana. & Pers. in c. consuluit. exir. de app.*

Appella-

APpellatio, *a* quam in scriptis iudici (à quo appellare volebas) te porrexisse proponis: non potest ex eo, quòd coram ipsa lecta nō fuerit, rationabiliter impugnari.

CAP. X.

Iudex à quo, compellere non potest appellantē à grauamine ipsius veritatē probare, licet citare potest ad ipsius reuocationē audiendā: qua facta in causa ꝓcedere poterit, eius cōtumacia nō obstante, ac si nūquā appellasset. h. d. Zen.

Idem.

SI *b* à iudice, à quo (propter grauamen quod tibi proponis illatum) appellas: ad docendum te fore grauatum, & ad audiendam reuocationem eiusdem grauaminis (si de ipso docueris) tibi terminus præfigatur. Nec corā eo (cùm ipse per se id videre habeat) hoc docere, nec etiam tāquam coram iudice (cùm per appellationem sit suspensa ipsius iurisdictio) comparere teneris: Nisi ad hoc solum, vt reuocationem ipsam audias, si eam duxerit faciendam: aliàs si non comparueris, & ipse in termino grauamen reuocauerit cum effectu: poterit extunc liberè in causa procedere, ac si appellatio interposita non fuisset.

CAP. XI.

A collatione capituli ad episcopum appellatur, si vt canonicus interfuit: secus si vt prælatus. h. d. Dominicus.

Idem.

A Collatione beneficij, quam communiter per episcopum & capitulum in tuum præiudicium factum esse proponis.

Non *a* ad ipsum episcopum (si in ea, vt prælatus interfuerit) sed ad superiorem te oportuit appellare. Aliàs, si vt canonicus interfuisset in ea: potuisti appellare licitè ad eundem.

CAP. XII.

Per appellationem interpositam à definitiua, reuocari potest interlocutoria principali negocio præiudicans: aliàs non. Ioan. And.

Idem.

Licet ab interlocutoria (per quam pacti vel præscriptionis, aut alia, principali negocio præiudicans, vel iudicium nullum reddens, exceptio est repulsa) non fuerit appellatum: si tamen à definitiua (quæ postmodum, etiam vltra decendium promulgatur) appellari contingat: potest in appellationis causa ipsum grauamen per interlocutoriam eandem illatum licitè per appellationis iudicem emendari. Vbi verò interlocutoria super eo profertur, quod non parat præiudicium negocio principali, vel iudicium nullum reddit: nisi appellatum ab ipsa: per appellationem à definitiua postea interiectam, grauamen illatum nequaquam poterit reuocari.

a *Vid. Bart. in l. verè ff. sol. matr. d. socium. qui. & fin. ff. pro soc. Fonta.*

a *De intimatione appellationis vide Lapum all. 391. incip. an valeat. & alle. 119. in c. quantum.* b *Vide Rot. decis. 7. & 74. in nouis.*

FINIS.

SEXTI DECRETALIVM LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE clericorum.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Clericus ioculatoriam artem per annum exercens, si tertiò monitus, non desistat, ipso iure perdit priuilegium clericale. Ioan. And.

Bonifacius Octauus.

CLERICI, qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes, se ioculatores seu goliardos faciunt aut bufones: si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso iure: *a* Si autem tempore breuiori, & tertiò moniti non resipuerint: careant omni priuilegio clericali.

DE CLERICIS CONIVgatis.

TITVLVS II.

CAP. I.

Si clericus coniugatus ferat habitum & tonsuram, clericali priuilegio gaudet, aliàs non. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

CLERICI *a* qui cum vnicis & virginibus contraxerunt (si tonsuram & vestes deferant clericales) priuilegium retineant *b* canonis *c* ab Innocen. pap. ij. prædecessore nostro editi in fauorē totius ordinis clericalis. Et cùm (iuxta Parisiense concilium) nullus clericus distringi, aut cōdemnari debeat à iudice seculari: præsenti declaramus edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus vel delictis, trahi non posse criminaliter aut ciuiliter ad iudicium seculare: nec ab ipsis secularibus iudicibus eos debere personaliter, vel etiam pecunialiter (ne per vnam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur) vllatenus condemnari. In cęteris

a *Vide conc. Trident. sess. 23. de refor. c. 6.* b *Al. retinēt.* c *Vide Ale. cōs. 8. vol. 1. & Rot. decis. 202. in nouis.*

autem, vel nisi (vt præmittitur) tonsuram, vel *a* vestes ferant clericales, etiam in præmissis eos gaudere nolumus priuilegio clericali. *b*.

DE CLERICIS *b* NON RESIdentibus in ecclesia vel præbenda.

TITVLVS III.

CAP. VNICVM.

Distributiones quotidianæ solum præsentibus, qui interfuerunt diuinis, dari debent, consuetudine nō obstante. Et qui aliter illas receperunt, non faciunt illas suas: & idem de distributionibus, quæ dantur pro anniuersarijs defunctorum. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

CONsuetudinem, quæ in quibusdam partibus inoleuit, qua canonici, & alij beneficiati, seu clerici cathedralium & aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones *c* quotidianas (quæ aliàs manualia beneficia seu victualia nuncupantur, & tantum residentib. tribuuntur) qualitercunq; in ciuitatibus, seu aliis locis (in quibus ipsæ consistunt ecclesiæ) sint præsentes, licet diuinis officiis non interfint, ex integro percipiunt, *d* ac si continuè in ipsis ecclesijs, in eisdem officiis deseruirent, penitus improbantes. Statuimus, vt distributiones ipsę quotidianę, in quibuscūque reb. consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, & clericis ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis, in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam, seu etiam faciendam. Qui verò aliter de distributionibus ipsis quic quam receperit (exceptis illis, quos infirmitas seu iusta & rationabilis corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas excusaret) rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas, imò ad omniū restitutionem, quæ contra huiusmodi nostram constitutionem receperit, teneatur.

De distributionibus etiam pro defunctorum anniuersarijs largiendis, idem decernimus obseruandum.

DE PRAEBENDIS ET DIgnitatibus.

TITVLVS IIII.

CAP I.

Ad præsentationem religiosorum, etiam exemptorum, non debent in ecclesijs ipsorum rectores institui, nisi primo tantum eisdem assignetur, vnde incumbentia onera subire possint, & congruè sustentari: nec valet contraria consuetudo. Ioan. And.

Clemens tertius, *aliàs quartus*. *e*

SVscepti regiminis nos cura solicitat, vt vtilitatib. subiectorum in illis præcipuè, per quas *f* animarum saluti consulitur, nunc nouorum editione iurium, nunc antiquorum innouatione solicitè prouidere curemus. Sane fuit olim per sedem apostolicam prouide constitutum: vt diœcesani locorum, ad præsentationem religiosorum nullum ad aliquam ecclesiā recipiant, nisi tantum ei de prouentibus ipsius ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, vnde iura episcopalia possint soluere, & congruam sustentationem habere. Verum (sicut nobis querela multorum frequens insinuat) religiosi exempti de prouentibus parœcialium ecclesiarum, in quibus ius obtinent patronatus, seu rectorū præsentatio pertinet ad eosdem, tātum percipiunt annuatim, quòd rectores ecclesiarum ipsarum non possunt de residuo commodè sustentari, & episcopalia iura persoluere, ac alia incumbentia eis onera supportare: propter quod sæpè contingit, quòd non inueniuntur personæ idoneę, quę huiusmodi ecclesias velint recipere, sicque frequenter minus idoneis conferuntur, ex quo pericula imminent animarum. Nos itaque volentes super hoc salubre remedium adhiberi, præsenti decreto statuimus, & mandamus constitutionem huiusmodi quo ad omnes patronos *a* ecclesiarum religiosos tam exemptos, quàm non exemptos & alios inuiolabiliter obseruari, consuetudine contraria non obstante.

CAP. II.

Beneficia vacantia in curia alius quàm papa conferre non potest: quod si fecerit, irrita est collatio. Ioan. And.

Idem.

LIcet ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum ecclesiasticorū plenaria dispositio ad Romanum noscatur pōtificem pertinere, ita quòd non solum ipsa cum vacant poteſt de iure cōferre, verumetiam *b* ius in ipsis tribuere vacaturis: collationem tamen ecclesiarum, personatuum, dignitatū, & beneficiorum apud sedem apostolicam vacantium, specialis cæteris antiqua consuetudo *c* Romanis pontificibus reseruauit. Nos itaque laudabilem reputantes huiusmodi consuetudinem, & eam auctoritate apostolicą approbantes, ac nihilominus volētes ipsam inuiolabiliter obseruari: eadem auctoritate statuimus, vt ecclesias, dignitates, personatus & beneficia, quæ apud sedem ipsam deinceps vacare contigerit, aliquis præter Romanum pontificem quacunque super hoc sit auctoritate munitus, siue iure ordinariæ potestatis ipsorum electio, prouisio, seu collatio ad eum pertineat, siue literas super aliquorum prouisione generales vel etiam speciales sub quacunque forma *d* verborum receperit, (nisi ei sit super conferendis eisdem in curia Romana vacantib. specialis & expressa ab ipso pōtifice summo auctoritas attributa) conferre alicui seu aliquibus non præsumat. Nos enim si secus actum seu attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

CAP. III.

Si papa beneficia vacantia in curia non conferat intra mensem à die vacationis: illi, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre. Ioan. And.

Gregor. X. *in concilio generali Lugdun.*

STatutum felicis recordationis Clemētis papæ prædecessoris nostri de dignitatibus, & beneficiis in curia Romana vacantibus nequaquam per alium, quam per Romanum pontificem conferendis, decernimus taliter moderandum: Vt ij, ad quos eorundem beneficiorum & dignitatum spectat collatio *e* (statuto nō obstante prædicto) demum post mensem à die, quo dignitates seu beneficia ipsa vacauerint numerandum, ea conferre valeant. Tantummodo per seipsos vel (ipsis agentibus in remotis) per suos vicarios generales in eorum diœcesibus existentes, quibus id canonicè sit commissum.

CAP. IIII.

In beneficijs, vel in impetrationibus ad beneficia per prouisionem vsq; ad certam summam pensio non debetur. Per ecclesias ciuitatis vel diœcesis non comprehenditur

---

a *Alias, &.* b *Vide canc. Tri. sess. 6. de refor. c. 1. & sess. 21. c. 3. & sess. 24. c. 12.* c *Vide Decium consil. 280. vbi latè de his quotidianis distributionibus.* d *Al participant.* e *In vetustioribus codicibus constanter legitur, Clemens IIII.* f *Al. per qua.*

a *Alios casus quib. exempti subsunt ordinario, vide infra eo. c. 2. de pœn. & re. per glo. ibi. Phi. Font.* b *Al. ita: verum etiam ius ad ea tribuere vacatura.* c *Videl. ius ciuile ff. de iustit. & iure.* d *Procedit, etiamsi habeatur clausula non obstante quod oporteret expressam mentionem de verbo ad verbum fieri in literis apostolicis. Petr. Anch. Dom. & Phil. Font.* e *Vide 6. fin. in authent. de fil. ante do. instrū. Font.*

cathedralis

cathedralis. Sed per ecclesias prouinciæ metropolitanæ, & cathedrales reliquæ includuntur. Ioan. Andr.

Bonifacius octauus.

QVamuis *a* plenissima sit aliàs in beneficiis interpretatio facienda: literæ tamen super obtinendis beneficiis impetratæ, debent (cum sint ambitiosæ) restringi. Et ideo si alicui vsque ad certam summam prouideri mandamus: ei non in pensione, sed in beneficiis ecclesiasticis tantum volumus prouideri: nisi de pensione in nostris literis mẽtio habeatur expressa. Quanquam sub nomine ecclesiarum ciuitatis comprehendatur alias ecclesia cathedralis: cùm tamen alicui de beneficio mandamus in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis prouideri, ad cathedralem ecclesiam (quam propter ipsius honorem sub hac generalitate nolumus hoc casu includi) se mandatum huiusmodi non extendit. Secus *b* autem cùm mandamus in aliqua ecclesiarum prouinciæ prouideri: tunc enim & metropolitana & cæteræ cathedrales ecclesiæ includuntur sub tali mandato, cum vberiorem hoc casu, quam alio impetranti gratiam facere videamur.

CAP. V.

Impetranti beneficium seculare, prouidetur de beneficio per seculares clericos vsq; ad præscriptionem legitimã possesso. hoc primo. Clerico seculari prioratum impetranti simpliciter, non prouidetur de consueto per religiosos gubernari. h. d. secundo. Dom.

Idem.

CVm *c* de beneficio ecclesiastico consueto de clericis secularibus assignari prouideri mandatur, de illo debet intelligi quod tãto tempore ab vno vel pluribus secularibus clericis institutis in eo rectoribus extitit continuè ac pacificè gubernatum, vt præscriptio legitima sit completa, etiam si ante vel post *d* religiosi quandoq; ministrauerint in eodem. Quando verò scribitur, vt prouideatur de aliquo prioratu alicui clerico seculari, prouideri non potest de prioratu, qui per religiosos (iuxta modum præmissum) est solitus gubernari. Nisi hoc in literis caueatur expressè.

CAP. VI.

Habere personatum cum cura, & præbendam, cui annexa est parœcialis ecclesia, non est contra concilium generale. Ioan. And.

Idem.

SVper eo, quod præbendas, quibus parœciales ecclesiæ sunt annexæ, *e* in quibus spiritualem iurisdictionem secundum ecclesiæ vestræ consuetudinem approbatam, & sic secundum aliquorum interpretationem curam animarum habetis, simul cum personatib. (quorum aliquibus cura imminet animarũ) in eadem ecclesia obtinetis, vobis (cum hoc generali concilio non obuiet) dispensatio necessaria non existit.

CAP. VII.

In impetratione beneficiorum inspicitur data, non præsentatio vel receptio. Ioan. And.

Idem.

EVm cui canonicatus alicuius ecclesiæ à sede apostolica est collatus, licet nondum sit in ea receptus: decernimus in assecutione præbendæ (iuxta suæ prouisionis ordinem) omnibus præferẽdum, *f* quibus post modum in ipsa ecclesia similis gratia est concessa. Licet isti primo suas literas præsentauerint: & primo recepti fuerint in eadem.

a *Vide Olarad. consil.* 168. b *In antiq. codic. ita*: Secus est cum mandamus. c *Vide clemen.* 1. *tit. de sup. ne prel. verſ. prioratus, & late Felin. in ca. in nostra. ext. de rescriptis.* d *Vide c. fi. de decl.* e *De ista vnione no. cle. vna. de reb. ec. non alie. & c. si vnire. de excess. prælat. de Anch. Bonf.* f *Vide hic Felin. in ca. eam te. de rescript.*

CAP. VIII.

Per literas apostolicas non facientes de defectu ordinis mentionem, potest impetranti de curato beneficio prouideri: ad ordines tamen se faciet proximis temporibus promoueri. Ioan. And.

Idem.

SI pro clericis pauperibus vel aliis nostras literas, vt eis de beneficiis prouideas, etiam si animarum cura sit annexa eisdem, recipere te contingat: ipsis (licet nec in sacris sint constituti ordinibus, nec de defectu ordinum in eisdem literis mentio habeatur) poteris de beneficiis curam habentibus licitè prouidere, nec prætextu dicti defectus tua poterit prouisio impugnari. Oportebit tamen vt ipsi ad ordines, quos requirunt *a* collata eis beneficia, se faciant proximis statutis à iure temporibus promoueri.

CAP. IX.

Mandato alterius super prouisione facienda per papam impleto, prouisio auctoritate papæ intelligitur esse facta. h. d. secundum Zen.

Idem.

SI eum, super cuius prouisione apostolicæ sedis legatus in certa ecclesia suas literas, quibus obtemperatum non fuerat destinarat: mandamus auctoritate nostra in ipsa ecclesia in canonicum recipi & in fratrem, sibiq; prouideri de præbenda iuxta ipsius legati continentiam literarum: talis receptus huiusmodi nostri auctoritate mandati, non legati, sed postea *b* intelligitur auctoritate receptus. Et ideo est in assecutione præbendæ omnibus post eum eadem auctoritate receptis, in dicta ecclesia præferendus.

CAP. X.

Mandatum alternatiuè plures collatores includens, verificatur in primo vacante. In simul verò vacantibus ordo scripturæ seruatur. h. d. secundum Domi.

Idem.

MAndato nostro sub ea forma tibi directo, vt alicui prouideas de beneficio ad collationem tuam vel alterius pertinente. De beneficio, quod primo vacabit (siue ad tuam, siue ad illius collationem pertinuerit) ei, pro quo scribitur, prouidere debebis. Si verò plura beneficia ad tuam illius collationem forsan spectantia simul vacent: tunc scripturæ ordinem seruare habebis, vt illi solum prouideas de illo beneficio, quod ad te noscitur pertinere.

CAP. XI.

Si clericus, cui mandabatur prouideri de præbenda primo vacante, negligit petere præbendam sibi debitam: extincta est gratia. Si autem sibi collatus fuerit canonicatus: tunc habebit præbendam, cum nullus sit ibi expectans auctoritate apostolica. Ioan. And.

Idem.

SI clericus, pro quo à sede apostolica recepisti mandatum, vt ei de præbenda *c* proximo vacatura in certa ecclesia prouideres, eumque postea in canonicum ipsius ecclesię recipi faceres & in fratrem, præbendam sibi debitam quando vacat petere negligenter omittat: aliam postmodum in ipsa ecclesia vacaturam nequibit prætextu dicti mandati petere, nec tu de ipsa sibi poteris prouidere, cùm facta ei gratia per ipsius negligentiam sit extincta. Verùm si præfatus clericus fuisset auctoritate apostolica effectus ab initio canonicus in ecclesia prælibata: tunc (cùm remanserit in ea canonicus) dicta negligentia non obstante, ac per consequens ratione canonicatus sit in alia præbenda nulli alij de iure debita cæteris præferendus, petere

a *Vide conc. Triden. sess. 22. de refor. c. 4.* b *Vid. l. seruus. ff. de hæred. instit. & l. vnum ex fam. ff. de leg. 2.* c *Vide c. Cum in ecclesia, infra 10. & l. petens, C. de pact. infra de consecr. eccle. c. 1.*

poterit præbendam aliam proximo vacaturam: dummodo non sint aliqui eadem auctoritate præbendas in ipsa ecclesia expectantes. Et idem: de ipsa non per te (cùm mandatum nō susceperis super illa) sed per eum, ad quem spectat in eadem ecclesia præbendarum collatio, prouideri debebit: Aliàs facta de præbenda huiusmodi alteri collatio in illius præiudicium, eo ipso viribus non subsistet.

CAP. XII.

Receptus auctoritate papæ etiam ad mandatū alterius, præferendus est aliis in præbenda. h. d. secundum Zen.

Idem.

Il, qui auctoritate apostolica in aliqua ecclesia in canonicos sunt recepti, debent in præbendarum assecutione cæteris anteferri legatorum vel aliorum quorumcunque auctoritate receptis antea in eadem. Eum quoque, qui ad mandatum legati vel alterius auctoritate apostolica sibi specialiter in hac parte concessa fungentis recipitur: auctoritate apostolica receptum esse dubium non existit.

CAP. XIII.

Si post gratiam mihi factam à papa de canonicatu, & præbenda, Bononien. canonici hoc ignorantes & ignoranti præbendam conferunt post vacantem: non tenet collatio. h. d. Ioan. And.

Idem.

Si postquam canonicatū in aliqua ecclesia tibi contulimus, & de præbenda nulli alij de iure debita inibi proximè vacatura mandauimus prouideri, ij, ad quos in ea spectat collatio præbendarum, præbendam, quæ vacabit *a* ibi postmodum motu proprio ignorantes, tibi gratiam factam alij duxerint conferendam: talis collatio in tuum præiudicium attentata, nullam obtinet firmitatem. Nam eo ipso, quòd canonicus auctoritate apostolica fuisti effectus, ius ad obtinendum præbendam proximo vacaturam ibidem tibi acquisitum extitit: eandemq;, quàm cito vacauit (ex quo nulli alij debebatur) iuste petere potuisti: & ideo à prædictis (licet ignorantibus) alteri conferri nequiuit.

CAP. XIIII.

Si papa det licentiam legato suo recipiendi auctoritate apostolica resignationes beneficiorum legationis suæ liberè in manibus suis factas & illa beneficia conferendi: secundo papa de prædicta potestate non habita mētione canonicatum & præbendam si vacat vel quàm primo vacauerit in aliqua ecclesia legationis mihi conferat, tertiò canonicus ipsius ecclesiæ renunciet, & legatus etiam ignorās collationem mihi factam confert tibi præbendam prædictam: non tenet collatio legati, sed mihi illa præbenda debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

Dvdum venerabili fratri nostro S. episcopo Prænestino, *b* quem ad partes destinauimus Gallicanas, recipiendi auctoritate nostra resignationē ab obtinentibus beneficia ecclesiastica in eisdem partibus: qui ea vellent liberè in eius manibus resignare, ac beneficia ipsa personis idoneis conferendi per nostras literas potestate concessa. Nos postmodum (de concessione huiusmodi non habita mentione) Nicolao de Bonefac. camerario dilecti filij nostri N. tituli sancti Laurentij in Damaso presbyteri cardinalis canonicatum Lexon. ecclesiæ, quæ in partibus illis existit, *c* & præbendam nulli alij de iure debitam (si qua tunc vacabat in dicta ecclesia) contulimus, & sibi prouidimus de eisdem. Si verò nulla talis præbenda vacabat ibidem, nos præbendam proximo inibi vacaturam (conferendam dicto camerario cum vacaret) donationi apostolicę duximus reseruandam: decernentes extunc irritum & inane, si secus super hoc à quoquam cōtingeret attentari, certis *a* sibi ad hoc executoribus deputatis. Cùmque postmodū Nicolaus vasalli clericus canonicatum & præbendam, quos in dicta Lexon. ecclesia obtinebat, in dicti episcopi manibus resignasset, & dictæ potestatis prætextu eos idem episcopus (collationis, prouisionis, reseruationis, & decreti prædictorum forsan ignarus) Gulielmo vasalli presbytero contulisset: dicti executores (collatione non obstante prædicta) literarum nostrarum auctoritate, præbendam eandem dicto camerario velut sibi debitam contulerunt, quem dictus presbyter (prætextu *b* collationis per dictum episcopum sibi factæ) quòd præbendam ipsam pacificè possidere valeat, non permittit: propter quod idem camerarius nobis supplicauit humiliter, vt prouidere sibi super hoc de opportuno remedio dignaremur. Nos igitur attendentes, quòd etsi memorato episcopo prædictam concessimus potestatem, penes nos tamen nihilominus remansit maior, licet eadem potestas etiā in prædictis propter quod nostra, qui eandem præoccupauimus potestatem, potior debet esse cōditio: eo præsertim, quod secundum canonicas & legitimas sanctiones per speciem generi derogatur, quanquam de genere in derogante specie mentio nulla fiat. Considerantes quoque, quòd nos exposito nobis de potestate prædicta, nihilominus literas gratiosas daremus in dictis partibus, non habita mentione de ipsa: *c* quia foret absurdum, si tam lata *d* nostra impediretur potestas: & si in omnibus prouisionum nostrarum literis, quas concederemus in partibus supradictis, oporteret nos de sæpedicta potestate specialem facere mētionem: Et quòd decretum nostrum prædictum (maximè hic vbi iam dictus camerarius ante dictam renunciationem per nos erat Lexonien. effectus canonicus) statim ignorantes ligauerat, cùm super incerto non esset editum: nec ex alieno penderet arbitrio, vel volūtate cuiusuis, qui acceptandi potestatem haberet: & idcirco per illud etiam expressisse videmur, ne alius posset cōferre, & potestatem prædictam quantam ad præsentem speciem reuocasse, quæ in hoc casu, vbi de lucro dicti G. tantum agitur, & non de præiudicio episcopi memorati, ab ignorante potuit reuocari: nec post reuocationē huiusmodi ius, per eum in alium etiam ignorantem, in re reuocata transferri. Ad instar etiam serui kalendario præpositi, qui post mortem domini præponentis mutuatas pecunias accipientis non facit, licet inter contrahentes mors domini præpositum reuocans fuerit ignorata. Et domini, qui peculium quod proprio seruo cōcesserat statim perimit, cùm in eo suam mutauerit voluntatem. Discretioni vestræ mandamus, quatenus præfatum presbyterum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam compellatis, vt collatione de canonicatu & præbenda prędictis per dictum episcopum sibi facta (quæ nulla extitit) nō obstāte dicto camerario prębendam ipsam omnino dimittat, & eum super ea deinceps nullatenus inquietet.

CAP. XV.

Secundus, qui impetrauit dignitatem & præbendam, præfertur priori, qui solùm præbendam impetrauerat, si præbenda dignitati esi annexa, alias non. h. d. Ioan. And.

Idem.

Qvia sæpe dubitatur à multis, si canonicatus alicuius ecclesiæ sit collatus à sede apostolica successiue duobus, fueritque mandatum primo de præbenda, secundo verò de præbenda & dignitate, personatu, vel

a *In antiquioribus libris constanter legitur, vacauit.*
b *Ali. Palestrino.* c *Alias exitit.*

a *Alias ita: certis sibi super hoc, &c.* b *Alias occasione.* c *Ad hunc locum vide notata, cap. ex parte ff. de fo. competen. & in Spe. de lib. conceptione. & ad huius tit. consummationem. versic. cùm sit actor. de Ancha. Font.*
d *Alias, late.*

officio

officio cùm se facultas obtulerit prouideri: quis ipsorum in præbenda, quæ cum dignitate, personatu, vel officio vacat, ibi postmodum debeat de iure præferri. Nos dubitationem huiusmodi sopire volentes, præsenti declaramus edicto, primũ (cum sit tempore anterior) cui per mandatum secundum præiudicari aut ius ipsius absorberi non debet, ex quo de intentione mandatis contraria non apparet, præferendum esse in dicta præbenda. Nisi vacanti dignitati, personatui, vel officio sit annexa. nã si esset annexa, secundus, cui debetur dignitas, personatus, vel officium, præferretur, in ipsa.

CAP. XVI.

Mandatum prouideri de dignitatibus vel beneficiis alijs ecclesiasticis, curata non includit non expressa cura. h. d. vsq; ad. §. illis.

Idem.

CVm *a* in illis, quibus beneficia curam animarum habentia committuntur, maior, quàm in iis, qui ad alia promouentur, idoneitas requiratur: intentioni nostræ nequaquam existit, vt cum aliquibus de ecclesiis, personatibus, dignitatibus, vel aliis beneficiis quibuscunq; (de animarum cura mentione non habita) prouideri mãdamus, ipsis de iis, quibus huiusmodi cura imminet, possit aut debeat prouideri.

In beneficij prouisione modus electiuus non includitur, si alij modi prouidendi exprimantur. h. d.

Illis verò, pro quibus scribimus, vt prouideatur eisdem de personatibus vel dignitatibus, etiamsi curam habeant animarum, ad collationem, prouisionem, præsentationem, vel dispositionem spectantibus quorumcunq;. *b* prouideri nequibit de præfaturis, personatibus, vel dignitatibus, ad quos seu quas per electionem ij, qui eis habent præsici, assumuntur.

Beneficiales literæ vnum modum exprimentes, alios non includunt. h. d.

Cùm autem inter collationem, præsentationem, & institutionem differẽtia magna esse noscatur: si cui de beneficio ad alicuius collationem spectante prouideri mandetur, de illo quod ad eius præsentationem vel institutionem pertinet, prouideri non poterit, nec etiam è conuerso: expresso enim vno casuum prædictorum, mandatum super hoc factum (quod debet de sui natura restringi) ad alios extendi non debet.

Mandatum simpliciter duos includens, alterum solum non astringit, & è conuerso directum vni duos non afficit. h. d. Dom.

Si verò de beneficio ad aliquorum collationem vel præsentationem spectante (non adiecto communiter vel diuisim) prouisio iniungitur facienda, in beneficio, quod ad collationem vel præsentationem alterius ipsorum tantum pertinet, adimpleri non potest. Sicuti si de beneficio spectante ad collationem vnius prouisio iniuncta fuisset, impleri non posset in beneficio, cuius collatio ad eum simul cum alio pertineret.

CAP. XVII.

Beneficium mihi collatum ante dissensum meum alteri conferri non potest, nisi terminus mihi datus ad consentiendum esset elapsus: tunc etiam post terminum antequam alteri conferatur, potero consentire. Ioan. And.

Idem.

SI tibi absenti, per tuum episcopum conferatur *c* beneficium: Licet per collationem huiusmodi (donec eam ratam habueris) ius in ipso beneficio vt tuum dici valeat, non acquiras: ipsa tamẽ episcopus vel quicunq; alius de ipso beneficio (nisi consentire recuses) in personam alterius ordinare nequibit. Quod si fecerit, eius ordinatio facta de beneficio non libero, virib. non subsistet. Sed si episcopus (notificata tibi collatione) ad consentiendum terminum competentem assignet, nisi consenseris, poterit eo lapso beneficium liberè (cui viderit expedire) conferre. Antequam tamen ipsum contulerit: tuum poteris (non obstante, quod lapsus sit terminus) præstare consensum, & extunc de ipso non poterit aliter ordinari.

CAP. XVIII.

Qui vi, vel iniustè occupat secundum beneficium curatum, priuatus est primo. Qui autem vi beneficium curatum aliquod occupat, est ipso iure priuatus iure, quod in illo vel ad illud habebat. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

EVm, *a* qui beneficium, cui animarum cura imminet, vi occupat, seu se sciẽter iniuste intrudit in eo: decernimus ipso iure fore priuatum beneficio, quod cũ cura simili primitus obtinebat: Non enim decet vt stultus melioris, quam peritus conditionis existat, vel qd̃ inuasor eo, qui iuste ingreditur, priuilegio gaudeat potiori. Insuper vt violenti, qui auctoritate (vel verius temeritate) propria occupare dignitates, personatus, aut alia quæcunq; ecclesiastica beneficia non verentur, & si non virtutis amore, pœnæ saltem formidine a sue temeritatis audacia refrenentur: eo ipso ius, si quod in dignitatibus personatibus & beneficiis occupatis taliter vel ad ea ipsis forsitan competebat, amittant.

CAP. XIX.

Habens potestatem apostolicam personæ idoneæ de beneficio prouidendi: alias beneficiato sufficienter prouidere non poterit, nisi in literis hoc exprimatur, & tunc vnicum simplex obtinenti prouidebit. Si verò conceditur, vt prouideat beneficia obtinenti, ad duo tantum refertur: & contra factum est nullum. h. d. Dominicus.

Idem.

IS, cui conceditur, vt auctoritate apostolica possit vni personæ idoneæ, *b* in sua vel alia ecclesia prouidere: alicui aliud beneficium sufficiens obtinenti prouidere non potest. Nisi primo ille beneficium, quod obtinet, omnino dimittat. Vel nisi in concessione huiusmodi sit expressum, quod alias beneficiatæ valeat prouidere personæ: Tunc enim prouidere poterit vnicum duntaxat beneficium obtinenti: dum tamen illi cura non immineat animarum. Si verò concessum fuerit, vt prouidere illi valeat, qui alia beneficia noscitur obtinere: huiusmodi pluralitas debet solum ad duo beneficia sine cura restringi. Prouisio quoque facta contra præmissa eo ipso viribus non subsistat.

CAP. XX.

Si quis ignorans recipiat beneficium prius reseruatum vel alteri collatum per papam, si ex quo sciuit, illud sine difficultate dimittit, recuperat priora beneficia, propter illud dimissa, alias non. Ioan. And.

Idem.

SIc beneficia, quæ per sedem apostolicã conferuntur, aut decreto interposito reseruantur, interdum contingat ab iis, ad quos alias pertinet collatio eorundem, aliquibus huiusmodi collationem seu reseruationem ignorantibus de facto conferri, & beneficia, quæ illi tenebant antea, &. *d* post prædictorũ adeptionem

---

a *Vide Concil Triden. sess. 7. de refor. ca. 3. & B. Tho. 2. quæst. artic. 6.* b *Vide l. 1. & sin autem. & l. omnibus. ff. ad Trebell. Font.* c. *Vide l. consensu. ff. de actio. & obligat.*

a *Vide extrauag. Io. 22. incip execrabilis. eod. tit. & concil. Trid. sess. 11. de refor. cap. 2. & seq. & sess 2. de refor. cap. 17.* b *Hæc dictio determinat hoc prouidere, ergo si nunc nil habet quam eius alias habuerit, videbitur etiam de curatis, cum hic fit gratia prouidenti, ideo est in suum fauorem ampliandus. Pet. de Anch. Font.* c *Vide Dom. consil. 78. incip. formatur. & Iapum allegatione 120.* d. *Dictio, &, deest in antiquioribus codi.*

dimissa per eos aliis assignari. Ne talis ignorantia eis (cùm sint sine culpa) præiudicialis existat: statuimus, vt si ipsi de collatione seu reseruatione prædicta postea certiores effecti, sublata difficultate quacunq; omnino dimiserint beneficia sic sibi de facto collata, ad beneficia sua priora (collatione quibuscunq; personis facta de ipsis nequaquam obstante) libere reuertantur. Alioquin redeundi ad ea (si difficultatem adhibuerint in aliis dimittendis) sit ipsis penitus interdicta facultas. Eundem quoque modum in dimittendo recepta, & recuperando dimissa, quò ad omnes alios, qui forsan occasione prædicta sua dimiserint beneficia: & dimissa per alios fuerint assecuti, per omnia decernimus obseruandum.

CAP. XXI.

Taciturnitas beneficij etiam modici vitiat dispensationem super pluralitate beneficiorum, quæ etiam legitimè super duobus obtenta ad duo prima recepta refertur. Item prouisio alicui facta de beneficio non obstante, quòd alium habeat, dispensationem super vtroq; retinendo non induxit. h. d. secundum Zen.

Idem.

NOn [a] potest dispensatio super pluralitate beneficiorum concessa impetranti prodesse, qui aliqd quantumcunq; modicum beneficium subticuit in eadem. Illud autem apo. sed. indultum, vt quis duo beneficia curã animarum habẽtia, [b] si alias canonicè conferantur eidem, possit recipere ac simul licitè retinere: intelligitur de duobus primis beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eundẽ. Cùm verò tibi (nõ obstante, quòd aliud beneficium obtinere noscaris) à sede prædicta de aliquo beneficio prouideri contingit: per hoc tecum (vt primum beneficium cum secundo retinere valeas) non intelligitur dispensatum. Hoc enim solum prædicta operatur expressio, quod facta tibi gratia nequeat surreptitia iudicari.

CAP. XXII.

Mandatum legati super facienda prouisione per papã confirmatum: papalis gratia est censenda. Zen.

Idem.

SI apostolicæ sedis legatus volens tibi suæ legationis auctoritate in certa ecclesia prouidere, canonicatum & præbendam nulli alij de iure debitos proximo in ipsa ecclesia vocaturos collationi suę reseruet, & decernat irritum & inane, si secus super hoc contigerit attentari, certis qui eos tibi conferant (cùm vacabũt) executoribus per suas literas deputatis: nosq; postmodum plena de his facta narratione, quod ab ipso legato factum extitit, tatum & gratum habentes, id auctoritate apostolica confirmamus, & eisdem executoribus vel aliis nostris damus literis in mandatis, vt in huiusmodi prouisionis negocio auctoritate nostra ꝓcedant, iuxta ipsius legati continentiam literarum. Certũ est, quod (cum ipsa prouisio ipsius legati [c] post impartitam à nobis auctoritatem nostra censeatur effecta) in omnibus, quibus postea mandauimus in eadem ecclesia prouideri (etiam si canonicatum ipsius ecclesiæ duxerimus conferendum eisdem) de iure præferri debebis in præbenda postmodum inibi vacatura.

CAP. XXIII.

Obstat taciturnitas obtenti beneficij licet modici, nisi constet prouisionem factam proprio motu papæ: qui demum intelligitur, si hoc in litera exprimatur. h. d. Zen.

Idem.

SI motu [a] proprio alicui aliquod beneficium obtinenti conferamus aliud, de illo nõ habita mentione: non ob hoc gratiam huiusmodi, quæ de nostra mera liberalitate processit, inualidam volumus reputari. Secus si ad petitionẽ illius vel alterius pro eodem oblatam, gratiam huiusmodi facimus: tunc enim (quantumcunq; modicum beneficium taceatur in ea) ipsam veluti surreptitiam vires nolumus obtinere. Motu quoq; proprio tunc solum gratia fieri censeatur, cùm hoc expressè cautum fuerit in eadem.

CAP. XXIIII.

Collatio facta motu proprio papæ, pluribus beneficiis in eadem ecclesia vacantibus simul, intelligitur facta de pinguiori: sed si beneficia sunt æqualia, ad eum spectat electio, cui gratia est concessa. Collatio verò facta ad petitionem alterius, ad minus beneficium restringitur: si sint æqualia, eligit, qui alias conferebat: quo negligente, alius eligit: & etiam contra. h. d. secundum Zen.

Idem.

SI pluribus simul in aliqua ecclesia vacantibus dignitatibus vel præbendis, nos de hac vacatione incerti, dignitatem vel præbẽdam (si qua nulli alij de iure debita in ipsa vacat ecclesia) cuiquam in genere conferamus. Gratiam huiusmodi (si motu proprio eam fecerimus, vt tunc fiat interpretatio plenissima in eadem) referri volumus ad dignitatem vel præbendam, quæ inter illas maioris censetur esse valoris: seu (si sint forsan æquales) ad eam, quam is, cui conferimus intra decendium post habitam de dicta vacatione notitiam duxerit eligendam. Si verò ad petitionem alterius ipsa gratia fuerit per nos facta: eam (vt hoc casu prout iuri cõgruit restringatur) ad illam, quę minoris valoris existit, seu si sit æqualitas in eisdem, ad eum, quam is, ad quem ipsarum spectat collatio, infra dictum tempus elegerit, postquam sibi huiusmodi gratia erit nota, decernimus referendam. Alterutro quoq; ipsorum (prout ad eum pertinet) intra tempus debitum eligere negligente, ad alium extunc electio liberè deuoluatur.

CAP. XXV.

Non debetur expectanti præbenda, quæ per episcopi præbendarij mortem vacat. h. d. secundum Zen.

Idem.

CVm in ecclesia tua, quæ xij. canonicorum & xiij. præbendarum habet numerum, consuetudinẽ esse proponas, vt episcopus, qui est pro tempore, vocem habeat in capitulo tanquam canonicus, licet canonicus non existat, & vnam de dictis præbendis sicut vnus canonicus obtineat in eadem: certum est eum, cui auctoritate apostol. prouideri mandatur, [b] de præbenda nulli alij de iure debita proximo in ipsa ecclesia vacatura, præbendam, quam per mortem episcopi vacare contingit (ne contra dictam consuetudinem, cui per præfatum mandatum non intelligitur derogari, futurus episcopus præbenda careat, & dictus canonicorum numerus amplietur) habere non posse: sed expectare debere quousque vacet alia, oportebit eundem.

CAP. XXVI.

Per adeptionem secundi beneficij curati, cuius fructus alter ex causa percipit, non vacat primum. Ioan. And.

Idem.

SI tibi concesso à nobis, vt fructus beneficiorum, [c] quæ vsque ad certum tempus in tua vacabunt dio-

---

a *Vide Felin. in cap. in nostra, extra de rescript. & Panorm. in cap. ad aures, n. 2. eod. de rescript.* b *Vide concil. Trid. sess. 7. de refor. cap. 2. & seq. & sess. 2. de refor. cap. 14.* c *Hæc duo verba, ipsius legati, desunt in manuscriptis codicibus.*

a *De clausula motu proprio vide Felin. in c. ad aures, & in c. si quando. extra de rescrip. & in c. causam, qua, el 2. de testim. & in c. cùm inter procuratorem. de excepti.*
b *Hæc mandata de prouidendo sublata sunt per concilium Trident. sess. 24. de refor. c. 19.* c *Et appellatione beneficiorum an comprehendantur præbendæ, pensiones & præstimonia, vide Felin, in c. postulasti. ext. de rescr.*

cesi percipere valeas pro soluendis debitis, quibus est tua ecclesia onerata: beneficium vacans postmodum curam habens animarum annexam, alicui simile beneficium obtinenti te conferre contingat: Aequum est vt quam diu fructus ipsius perceperis, primum non debeat reputari vacare.

CAP XXVII.

Cùm mandatur alicui non sacerdotalis, vel integra, vel certi valoris conferri præbenda: sacerdotalis dimidia vel minoris valoris illi etiam volenti conferri non poterit.

Idem.

CVi de non sacerdotali præbenda prouideri mãdatur: sibi etiam volenti sacerdotalis auctoritate mandati huiusmodi conferri nequibit. Similiter, si in ecclesia, in qua integræ ac dimidiæ præbendæ habentur, mandetur *a* integra conferri præbenda: quanquam ille, pro quo scriptum extitit, dimidia velit esse contentus, ei de ipsa non poterit prouideri. Idem cùm iniungitur prouideri alicui de præbenda certi valoris, vt in præbenda minoris valoris etiam illo volẽte mandatum non possit adimpleri. Non enim huiusmodi mãdata (quorum fines diligenter seruari oporret) debent ad casus alios, quàm expressos extendi.

CAP. XXVIII.

Secundo beneficio curato effectualiter adepto, primum consimile (eius possessore irrequisito) conferri potest: non autem eius possessio dari, secundum Zen.

Idem.

LIcet *b* episcopus beneficiũ, quod cum animarum cura tenebas (postquam aliud recepisti consimile, ac ipsius possessionem pacificam habuisti, vel per te stetit, quo minus haberes eandẽ) possit alteri de iure conferre: Illum tamen cui contulerit, non debebit te non vocato (cùm tibi forsan ius possit competere retinendi) in possessionem ipsius inducere corporalem.

CAP. XXIX.

Sacerdotalis præbenda per simplex mandatum de prouidendo, non nisi apto ad sacerdotium est conferenda. h. d. secundum Zen. Et istud summarium potest adaptari vtrique lecturæ positæ in tertia glossa. Domin.

Idem.

EI, cui prouideri mandatur *c* simpliciter de præbenda proximo vacatura, Sacerdotalis præbenda conferri non potest, si nondum in ætate tali existat, quod possit ad sacerdotium promoueri. Sed aliam expectare debebit.

CAP. XXX.

Ex mandato sedis apostolicæ expectans à certa causa, ea deficiente, beneficium petere impeditur. hoc dicit. secundum Zen.

Idem.

SI pauper *d* clericus, cui cùm beneficium nullum haberet, mandabatur de beneficio (iuxta suæ probitatis merita) per episcopum prouideri, aliud antè, quam sit prouisum eidem, beneficium fuerit assecutus: prouidere sibi episcopus (cùm cesset causa mandati) decætero non tenetur.

CAP. XXXI.

Vbi de prioritate beneficij pluribus collati non constat: primò possessio, deinde matur prærogatiua præfertur. h. d. secundum Zen.

Idem.

SIà sede apostolica, vel legato ipsius vni, & ab ordinario alteri, eodem die idem beneficium conferatur, nec appareat, quæ collatio fuerit primò facta: erit potior cõditio possidentis. *a* Si verò neuter possideat: is, cui sedes ipsa contulit vel legatus (propter conferẽtis ampliorem prærogatiuam) erit alteri præferendus.

CAP. XXXII.

Religiosus habens prioratum vel ecclesiam curatam: si recipit secundum sine licentia papæ, ipso iure vacat primum. Quod si statim non dimiserit, efficitur ineligibilis, & priuatur vtroq;. Eadem est pœna in ijs, qui habebant ante hanc constitutionem, nisi intra mensem alterum elegerint & alterum dimiserint. h. d. vsque ad. §. prohibemus. Ioan. Andr.

Idem.

CVm *b* singula officia sint singulis committenda personis, & dissolutionis ac euagationis materia sit religiosis præ cæteris auferenda: Præsenti prohibemus edicto, ne aliqui monachi vel religiosi alij *c* pluribus prioratibus, vel ecclesiis curam habentibus animarum, etiam si eadẽ cura non per ipsos, sed per presbyteros eorum ad præsentationem, per episcopos institutos habeat exerceri, absque sedis apostolicæ auctoritate præesse præsumant: nisi forte vnus ex eis ab alio dependeat, vel ad inuicem sint annexi. Statuentes, vt quicunq; ipsorum prioratum vel ecclesiam talem obtinens alium receperit: primum quo fit ipso iure priuatus, statim omnino dimittere teneatur, per eum, ad quem pertinuerit liberè alteri conferendum. Quod nisi fecerit: extunc eoipso efficiatur ineligibilis, *d* & tanquam ambitiosus ab vtroque penitus repellatur. Circa eos autem, qui plures prioratus vel ecclesias huiusmodi nunc detinent, prouidemus vt intra mensem, postquam præsens constitutio peruenerit ad eosdem, vnum ex ipsis, quem retinere voluerint (reliquis dimissis) eligere teneantur: alioquin extunc pœnis subiaceant supradictis.

Prioratus ecclesiæ vel administrationes vnius monasterij solita per ipsius monachos gubernari, absq; sedis apostolicæ licentia alterius monasterij monachis non committantur, nec commissa dimittantur. Qui contra fecerint, sint priuati potestate ordinandi prædicta ea vice: & deferatur ad diœcesanum in non exemptis, & ad papam in exemptis. Recipientes vel detinentes (alias eligentes) sunt ineligibiles ipso iure. h. d.

Prohibemus insuper, ne prioratus vel ecclesiæ, aut administrationes, seu officia vnius monasterij consueta per eiusdem monachos gubernari, committantur deinceps absque auctoritate sedis eiusdem alterius monasterij monachis gubernanda, nec hactenus commissa dimittantur eisdem: sed per eos, ad quos pertinent, liberè ordinentur. Cùm illis non liceat habere locum in diuersis monasteriis, quorum vnum ab alio non dependet, nec aliorũ monasteriorum (nisi canonicè trãsferantur ad ipsa) prioratus, ecclesias, administrationes vel officia gubernare. Qui verò contrà prohibitionem præsentem prædicta decætero alienis monachis commiserint, vel dimiserint iam commissa: ea vice ordinãdi de ipsis sint potestate priuati, & de eis per diœcesanos (si exempta non fuerint) alioquin per sedem apostolicam ordinentur. Ij autem, qui ea suscipere vel suscepta præsumpserint detinere, *e* reddantur ineligibiles ipso iure.

CAP. XXXIII.

Contemptum possunt prosequi, si ad receptionem vel collationem absentes monachi vel canonici non vocentur: nisi consuetudo habeat eos non vocari. h. d. secundum Zen.

---

a *Alias, mandatur.* b *Vide Felinum in c. fi. ext. de præben. sup. & Hippol. singul. 195. incip. nemo priuandus est.* c *Mandata de prouidendo sustulit concilium Trident. sess. 24 de refor. c. 19.* d *Multis modis quis dicitur pauper. vide Alex. consil. 37. incip. consulitis sum, li. 7. ad. de Bart. in l. si constante. ff. sol. matrim.*

a *Vide l. vlt eius. C. de probat. ca. licet causam. de probat. & l. in bonæ fidei. C. de rebus cred. Font.* b *Vide concil. Trident. sess. 7. de reform. ca. 2. & sess. 24. de refor. c. 17.* c *Alias, alijs.* d *Vide gloss. 16. qu. 1. in sum. & clem. 1. de elect. Phi. Font.* e *Alias, retinere.*

Idem.

CVm in ecclesiis canonicorum receptio aut præbendarum vel beneficiorum collatio imminet facienda, absentes canonici (si commodè fieri valeat) sunt vocandi. Nisi consuetudo habeat eos ad talia non vocari. Alioquin quod in eorum absentia fieri contigerit, eis instantibus irritari debebit.

CAP XXXIIII.

Beneficia morientium etiam in loco vicino curiæ Romanæ per duas dietas legales, vel sedæ ipsa vacante, ibi causam, domicilium vel originem non habentium, vel etiam habentium, sed curialium, & vbi causa Romanæ curiæ morantium, vel translata curia eam sequentium, & in itinere decedentium, vel in loco vnde recessit curia, in quo remanserant infirmi: conferri nequeunt per alium quàm per p. pam. h. d. secundum Zen.

Idem.

PRæsenti declaramus edicto statutum felicis recordationis Clementis papæ prædecessoris nostri, de beneficiis apud sedem apostolicam vacantibus per alium, quam per Romanum pontificem minime conferendis, locum habere in beneficiis, quę legati aut nuncij sedis eiusdem, vel quiuis alij ad Romanam curiam venientes, vel etiam recedentes ab ipsa obtinere noscuntur, si eos in locis vicinis *a* ipsi curiæ mori contingat: quemadmodum si in loco vbi eadem curia residet, morerentur.

Idem est si aliquis curialis (etiam ecclesia Romana vacante peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quauis causa ad locum curię vicinum secedēs, in huiusmodi loco vicino decedat: dummodo ibi (etiā si erat ad ipsam curiam reuersurus) eius domicilium seu domus propria non existat.

Loca vero intelligantur vicina eidem curiæ in præmissis, quæ remota vltra duas dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) a loco vbi moratur ipsa curia non existunt.

Sanè si quis in loco vbi *b* degit curia, suæ originis domum habens, diem claudat extremum in ea: ipsius beneficia sub prædicto nō aliter includātur *c* statuto, quàm si curialis esset antea, & ibidem occasione curiæ moraretur. Porrò cùm curiam de loco ad locum transferri contingit: si curiales in itinere (dum curiam sequuntur eandem) vel in loco vnde recedit ipsa curia forsitan remanentes infirmi rebus inibi eximantur humanis, præmissum statutum (quantumcunq; locus vbi decedunt ab ipsa curia sit remotus) ad illorum beneficia se extendit.

CAP. XXXV.

Mors papæ tollit ne paræciales ecclesiæ in curia vacare dicantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

SI apostolica sede vacante aliquas paræciales ecclesias vacare decetero contigerit apud ipsam: statuimus vt de eis (ne ipsarum vacatio diutina periculū valeat animab. afferre per eos, ad quos pertinet, *d* possit liberè ordinari: cōstitutione felicis recordationis Clementis papę prędecessoris nostri de beneficiis apud sedem ipsam vacantibus, per alium, q̄ per Romanū pontificē minime conferendis, vel alia quauis contraria super hoc edita nō obstante. Idem volumus & de illis, quæ ibidē ipso Romano pontifice viuente vacabunt: si de ipsis per eum ante ipsius obitū nō fuerit ordinatum.

a *Nota ex loci vicinitate contrahi communionem quādam etiā quo ad præmium, pœnam, mores. de pœnit. dist. 1. §. sed continuo. l. non tantum. §. liberis. ff. de excus. tut. & qui dicantur vicini, vide l. si tertius, de aqua plu. arc. l. 4. §. si tam vicinum. ff. de damn. infe. de. Anc. Font.* b *Al. ita, vbi degit. ipsa curia, &c.* c *Al. includuntur.* d *Vide Dec. in c. bona. in princ. ext. de appell.*

CAP. XXXVI.

Gratia alicui concessa, vt prouidere possit personis idoneis in certa ecclesia personis non expressis, non expirat re integra obitu concedentis, secus si persona essens expressa. Ioan. And.

Idem.

SI cui (nulla personarū facta expressione) sit gratiosè concessa facultas, vt auctoritate apostolica possit aliquibus personis idoneis in certa ecclesia prouidere, vel beneficia (quorum collatio est ad sedem apostolicam legitime deuoluta) conferre, contradictores a eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam compescendo: huiusmodi concessio (quam cùm specialem gratiam contineat, decet esse mansuram) non expirat etiam re integra per obitum concedentis. Secus si super prouisione certæ personæ facienda sit data potestas eidem, non ob suam, sed eius, cui prouideri mandatur gratiam vel fauorem: illa quidem expirat omnino, si concedens re integra moriatur.

CAP. XXXVII.

Qui ex licentia circa incertos concessa absque titulo ad sacros ordines clericos promouet, eis tenetur prouidere. Dans licentiam promouendi vel etiam promouendis: ei promotis ad sacros sine titulo, prouidere tenebitur. hoc dicit. Zen.

Idem.

SI *b* episcopus, cui nullis personis expressis in genere commisisti, vt vice tua ordines in tua diœcesi celebraret, ad sacros ordines promouerit quempiam titulum non habentem: ei (cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem) tenebitur vitę necessaria ministrare, donec sibi per eum vel alium de competenti beneficio sit prouisum. Si verò certas commisisti *c* eidem ordinare personas, tu (qui præuidere hoc casu an haberent titulum debuisti) taliter ordinato ad prædicta donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exitis. Eis autem, quibus à diœcesanis datur licētia, vt possint à quo voluerint episcopo ad omnes sacros ordines promoueri: non qui ordinant, sed qui tribuūt licentiam (cùm eam dare non debeant titulum non habenti) ad præmissa, si titulum non habeant, obligantur.

CAP. XXXVIII.

Si primo loco papa dat licentiam conferendi beneficia certo modo vacantia, vel ad papam deuoluta, secundo aliquod de his conferat specialiter, vel conferri mandet: species generi derogat, ita quòd secundo beneficium debetur. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVamuis *d* tibi nuper in genere potestatem dederimus beneficia sex clericorum tuorum cedentium, vel decedentium auctoritate nostra personis idoneis conferendi, canonicatum tamen & præbendam quos in tua ecclesia (in qua post prædictam gratiam tibi factam mandauimus cuidam specialiter prouideri) obtinebat quidam ex iisdem tuis clericis nunc defunctus, conferre non potes: cùm illi, pro quo scripsimus, debeantur. Nam primæ generali gratiæ tibi factæ derogat posterior specialis, licet de illa non fecerit mentionem. Simili ratione si post facultatem tibi concessam à nobis conferendi beneficia tuæ diœcesis (quorū collatio est ad sedem apostolicam deuoluta, nos eorum aliquod (antequam tu conferas) conferamus specialiter alicui vel conferri mandemus, de concessione tibi facta non habita mentione: facta per nos collatio canonica est censenda.

a *De hac clausula vide Lab. areiam in clem. 2. §. contradictores. de religios. dom. & Felin. in c. super eo ext. de offic. deleg.* b *Vide concil. Trid. sess. 21. de refor. cap. 2.* c *Al. commisisses.* d *Vide Dec. in c. 1. de rescrip. super 1. gl. & Trid. conf. 147.*

CAP.

CAP. XXXIX.

Reuocatio gratiæ non tollit ius quæsitum, sed quærendū, nisi ius annexionis aliud inducat: nec tamen tollit ius quærendū annexum iuri dignitatis iā quæsito. h. d. secundū Zen.

Idem.

SI is, cui de canonicatu, præbenda, & dignitate, personatu, vel officio per felicis recordationis Nicolai papæ Celestini prædecessorum nostrorum literas, gratia in aliqua ecclesia facta erat, constitutionis nostræ reuocatoriæ tempore canonicatum & præbendā, dignitati, personatui, vel officio alicui non annexam erat adeptus, licet dignitatem, personatū, seu officium inibi expectaret: propter expectationē huiusmodi priuatus non intelligitur iure, quod in canonicatu & præbenda fuerat canonicè assecutus: ius tamen quod ad dignitatem, personatum, vel officium competebat eidē, iuxta verba dictæ reuocationis intelligitur reuocatum. Non sic autē si canonicatū cum dignitate, personatu aut officio conferri tantum canonico consuetis, *a* fuerat assecutus sub expectatione præbendæ: cùm ius magis dignum, quod iste in dignitate, personatu, seu officio huiusmodi iam habebat, ius minus dignū canonicatus retineat, cui ius canonicatus ratione ius eidem saluum remanet, ad præbendā nulli alij debitā, apostolica ante ipsum auctoritate recepto. Sed & si ex episcopi vel alterius cuiuscū que collatione vel prouisione adeptus fuerat in eadem ecclesia dignitatē, personatū, siue officium conferri tantum canonico consueta: præfatus, qui canonicatum auctoritate apostolica iam habebat, idem erit censendum.

CAP. XL.

Obest reuocatio gratiæ præbendam expectanti, & decreti interpositio, etiam ignoranti. h. d. Zen.

Idem.

QVodam per literas felicis recordationis Nicolai papæ prædecessoris nostri canonicatum sub expectatione *b* vacaturæ præbendæ in certa ecclesia obtinente, successor eius Celestinus cuidam alteri simílem in eadem ecclesia gratiam fecit, quem omnibus etiam ante ipsum auctoritate apostolica, vel quauis alia in ecclesia ipsa receptis voluit anteferri *c* cum interpositione decreti: priusquam tamen ad primum & eius executores secundæ gratiæ notitia peruenisset, vacans præbenda eidem primo per suos fuit executores collata: post huiusmodi autē & ante factam secundo collationem ipsius præbendæ, nostra constitutio reuocatoria emanauit: & quoniam quis eorum ius habeat in præbenda huiusmodi dubitatur, nos neutrum illorum habere ius decernimus in eadē. Prima enim collatio post & contra decretum à dicto Celestino interpositum facta (licet ab ignorantibus & etiam ignoranti) non obtinet firmitatem. Ius verò, quod secundo ad præbendam, non in præbenda huiusmodi competebat (cùm nostram reuocationem eius collatio non præcesserit) per eam penitus est sublatum.

CAP. XLI.

Mandatum de prouidendo de beneficio ad collationem capituli pertinente, non tangit ius singularis canonici. h. d. secundum Zen.

Idem.

MAndatum apostolicum tibi directum, vt T. clerico de beneficio spectante ad collationem Narbonē. capituli prouideres, beneficia eiusdem capituli, siue dentur in communi per ipsum, siue per canonicos eiusdem ecclesiæ, singulares vice ac auctoritate capituli, aut ex iure ipsius de consuetudine vel statuto, meritò comprehendit. *a* Ad beneficia tamen ratione dignitatum, personatuum, vel officiorum, quæ nonnulli ex eiusdem canonicis obtinent in ipsa ecclesia, ad eorundem collationem spectantia mandatū huiusmoid minimè se extendit. Idem esse censemus, si ratione præbendarum suarum ad ipsos canonicos collatio dictorū beneficiorum singulariter pertinere noscatur. Nisi contineatur forsitan in mandato, quòd eidem clerico prouideas de beneficio ad collationem Narbon. capituli pertinente communiter vel diuisim: tunc enim de beneficiis, quæ ad ipsorum collationem pertinent, ratione huiusmodi præbendarum poteris prouidere.

a *Dicunt Petr. de Anch. & Archid. quòd reſcriptum impetrantis à papa dignitatem non facta mentione consuetudinis, de qua non obtinet, per l. honores. §. ff. de decur. est surreptitium. Font.* b *Expectationes ad vacaturā omnino sustulit conc. Trid. sess. 24. de refor. cap. 19.* c *De clausula anteferri, vide late per Felin. in ca. capitulum. ext. de reſcri.*

DE CLERICO AEGROTANTE vel debilitato.

TIT. V.

CAP. VNICVM.

Datio coadiutorum episcoporum & suorum superiorū est de maioribus causis, & spectat ad solum papam. potest tamen episcopus senio vel infirmitate perpetua impeditus de consensu capituli sui vel maioris partis sibi auctoritate apostolica vnum vel duos coadiutores assumere: & si demens fuerit, capitulum aut duæ partes ipsius hoc facient. Sed si episcopus cōtradicit, tunc nil innouabit capitulum, sed episcopi & ecclesiæ conditionem quàm cito poterit, intimabit papæ. Et coadiutores illi sumptus moderatos habebunt de prouentibus prælatorum ipsorum. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PAstoralis officij debitum exequentes, declaramus atq; statuimus, coadiutorum *b* episcoporum & superiorum prælatorum dationem intelligendam esse de causis maioribus, & referendam ad sedem apostolicam, ac ab ea (consuetudine nō obstante contraria) tantummodo postulandam.

Verùm ne hoc prætextu ecclesiæ (existentes præcipuè in remotis) dispendia patiantur: nos earum in hac parte indemnitatibus præcauere volentes, hac generali constitutione sancimus, vt episcopus senio aut valetudine corporali grauatus, vel etiam aliàs adeò impeditus perpetuò, vt officium suum nequeat exercere: possit de sui consilio & assensu capituli vel maioris partis ipsius vnum, vel duos auctoritate apostolica coadiutores assumere, ad dictum officium exequendum. Si verò episcopus demens fuerit, & quid velit aut nolit ex primere nesciat, vel non possit: tunc eius capitulum vel duæ ipsius partes eadem auctoritate vnum aut duos coadiutores assumant idoneos, qui eius officium exequantur. Si autem episcopus senio aut incurabili morbo grauatus, vel perpetuo impedimento detentus, ad sui executionem officij reddatur inutilis: & coadiutorem assumere vel habere noluerit, licet à capitulo requisitus proprio se illius non indigere suffragio forsitan asserendo: tunc nil per capitulum innouetur, sed hoc casu & etiam proximo idem capitulum episcopi & ecclesiæ suæ conditionem & statum ac facti circumstantias vniuersas, quàm cito poterit fideliter & explicitè referat ad notitiam dictæ sedis, recepturi humiliter & efficaciter impleturi, quod super hoc per sedem ipsam contigerit ordinari. Præsenti quoq; adiicimus sanctio-

a *Petrus de Anch. notat mandatum etiam adstringere gerentem vices eius cui mandatur, similiter mandatum factū vice gerenti: quia si deficit principalis, debet postea per principalem commoda recipientem impleri. l. secundū naturam. ff. de reg. iur. neque poterit per vicem gerentem impleri, in his enim mandatis intelligitur vestante in eodem statu. l. 1. ff. si ex nox. cauſ. ag. Font.* b *Quam auctoritatem habeant coadiutores dati episcopis senibus vel infirmis, late docet Oldradus consil. 44.*

ni, vt coadiutores huiusmodi de prouentibus prælatorum, in quorũ assumentur auxilium, sumptus recipiant moderatos, ab alienatione qualibet de bonis ecclesiasticis prælatorum ipsorum vel ecclesiarum suarũ quomodolibet facienda penitus abstinentes: rationem nõ solum in districto examine, sed & prælatis eisdem (si sanæ mentis extiterint) ac capitulis eorundem, seu etiam ipsorum prelatorum successoribus (si hoc antea nõ fecerint) plenariam reddituri. Cæterum quod de episcopis præmittitur, ad superiores etiam prælatos esse volumus & intelligimus referendum.

DE INSTITVTIONIBVS.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Capitulum sede vacante licet beneficia ad episcopi collationem spectantia conferre nõ possit, tamen ad illa præsentatos instituere potest. h.d.Zen.

Bonifacius VIII.

ET si capitulum *a* sede vacante beneficia, quæ ad collationem episcopi pertinent, cõferre non possit, præsentatos tamen à patronis potest admittere, si sint idonei, & eos instituere in beneficiis, ad quæ fuerint præsentati: Licet ad episcopum (si superesset) admissio & institutio huiusmodi pertineret.

CAP. II.

Non repellit præsentatũ defect⁹ sacrorũ ordinũ. h.d. Zen.

Idem *in eodem.*

SIis, ad quem rectoris præsentatio in aliqua parœciali ecclesia noscitur pertinere quempiam nõ constitutum in sacris præsentet ad eam: ipsum *b* (dummodo alias sit idoneus, & intra tempus à iure statutum ad ordines, quos ipsius ecclesiæ cura requirit, valeat promoueri) decernimus admittendum.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ & ecclesiæ non vacantis.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Si mandetur alicui prouideri de dignitate vacatura, quam duxerit acceptandam, & vacat dignitas, quam ante acceptationem ordinarius confert, tenet ipsius collatio: etiam si executor impetrantis ante acceptationem fecerit reseruationem, inhibitionem, & processus super prima vacante. Ioan. And.

Innocentius IIII. *dilecto filio Andreæ capellano nostro.*

QVia cunctis: & infra. Proponebatur itaque pro parte tua, q̃ cum prædicta præpositura dum vacabat tibi per eum, qui conferre potuit ipsam, collata fuisset: collatio huiusmodi canonica existebat, maximè cum nulla per priorem ipsum, quæ illam impedire posset inhibitio præcessisset. Dicebat autem pars altera, quòd cùm præmissæ literæ sede Carnoten. vacante fuissent in capitulo publicatæ, ac præfatus episcopus tunc de capitulo ipso esset, ibiq; præsens existeret, ignorare non potuit mandatum apostolicum (super conferenda memorato D. præbēda vel dignitate sine cura, quam ipse duceret acceptandā, cum primo in ecclesia ipsa prædicta vacaret) alij fuisse directum, & sic per consequens facultatē sibi esse sublatam conferendi huiusmodi dignitatem: propter quod videbatur quòd nec per se nec per alium præfatam præposituram curam non habentem animarum annexam (quæ primo post mādatum ipsum in ecclesia prædicta vacauit) potuerit alicui personæ cõferre. Præsertim cũ iam dictus prior eodem publicato mandato mox præfato D. præbendam vel dignitatem curam huiusmodi nõ habentem, quam primo in eadem ecclesia vacare contingeret, centuliſſet: nec alias etiam (prout allegabatur) prodesse poterat ipsius episcopi ignorantia in hac parte. Nam si alicui à sede apo. concedatur, quòd excõmunicari non possit: licet id forsan suus ignoraret episcopus, non tamē propter hoc eius ligatur sententia, si quam proferat in eundem. Similiter si alicui conferendi præbendam aliquam tribuatur à sede apo. potestas: ex hoc ipso videtur, quòd sit episcopo conferendi tunc eam penitus interdicta facultas. Nec obstaret si fortè obiiceretur, quòd lex seu constitutio & mandatũ nullos adstringunt, nisi postquam ad notitiam *a* peruenerint eorundē, aut nisi post tempus, intra quod ignorare minime debuissent, quia in priuilegiis & indulgētiis, seu concessionibus specialibus secus existit, in quibus sufficit, quod ad illorum, quibus conceduntur, notitiam perueniant: vt patet cùm indulgetur alicui, q̃ excõmunicari non possit, sicut superius est expressum. Et quidem cùm tribuitur alicui potestas conferendi p̃bendam: videtur proculdubio ei concedi aliquid speciale. Adiiciebatur insuper, quòd cùm sententia statim arctet etiam ignorantem: quoniam si contra prælatum aliquem absentem depositionis sententia proferatur, contractus, quos iniit ignoranter postea vt prælatus, nullum robur obtinent firmitatis: & in supradictis literis irritum decernimus & inane, quicquid super huiusmodi præbenda vel dignitate contra nostrum contigerit attentari mandatum: collatio, quam idem episcopus post tale nostrum decretum (siue illud ignorauerit, siue non) de præfata præpositura per se vel per alium fecerat, non valebat. Ex parte vero tua extitit replicatum, quòd hæc de illis priuilegiis & indulgentiis (æquitate suadente) debent intelligi, quæ vim suã habent mox cùm ad illos, quib. conceduntur perueniunt: ex quorum tenore liquido nosci potest, quòd talis circa ea fuerit intentio concedentis: vtpote cùm alicui cõceditur quòd excõmunicari non possit. ex hoc enim euidenter apparet alius ipsum excõmunicādi ademptā esse penitus facultatem: non sic autem si alicui conferendi præbendam, siue certa, siue incerta tribuatur potestas. non enim tunc esse videtur tribuentis intentio, vt per hoc ei (ad cuius donationem præbenda ipsa pertinet) conferendi possibilitas adimatur: nisi prius ille sibi notificet, quòd eam velit per huiusmodi potestatē conferre, aut ei collationem interdicat illius, vel postquam illi notificauerit talem potestatem fore sibi concessam, vacuũ decernat & irritum, si secus de ipsa præsumat. Quia cùm illi nõ amplior detur potestas, quam ipse Romanus pontifex habeat in hac parte, sicut per eam, quam obtinet ipse Romanus pontifex facultas cõferendi beneficium vel præbēdam (nisi suam infinuet voluntatem) alicui non aufertur, similiter & per eam, quæ taliter illi ab ipso conceditur ei, ad quē ipsius p̃benbæ spectat collatio, priusquam infinuet ille sibi q̃ eam velit concedere, vel etiam cõferat (si fortè vacet) potestas non tollitur conferendi, nisi forsan quòd ipsam conferre non possit: exprimatur in cõcessione huiusmodi potestatis. tunc enim licet talem cõcessionem fortassis ignoret, sua tamen collatio, si postmodū præbendam ipsam conferat, nihil valet: cùm satis super hoc concedentis intentio agnoscatur, sicut cùm indulgetur alicui, quòd excõmunicari non valeat, vt in superioribus est præmissum. Subiunctum etiam extitit, quòd cum memorato priori per præfatas literas mandassemus vt memorato D. præbendam, vel dignitatem

a *Varias significationes huius vocis, capitulum, ponit Ioann. And. in c. capitulum. sup. de rest.* b *Not. idonei tatem, & tempus hic per copulā poni. vnde nõ sat est quòd intra tempus iuris possit promoueri, sed debent etiam alię idoneitates concurrere. Dom. & Pet. de Ang. hen.*

a *Vide Decium & Doct. in c. cognoscentes. ext. de const. & Turrecrematam in ca. in istis. & leges. dist. 4.*

sine

sine cura, quam acceptandam duceret, si vacaret tunc, vel quam primo vacare contingeret, in ecclesia prædicta conferret: idem prior prouidendi ei de præbenda, vel dignitate ipsa (nisi post acceptationem ipsius *a*) non habebat aliquam potestatem. Vnde cùm sæpedicta præpositura fuerit tibi (antequam illam idem D. acceptaret) præfati episcopi auctoritate collata, huiusmodi collatio talis mandati nostri prætextu (etiam si prius illud episcopus ipse sciuisset) non poterat vacuari. Nostrum autem in hac parte decretum ad præbendam seu dignitatem, quam prædictus D. acceptaret, referri debebat: alioquin super incerto fuisset editum, nec aliquem adstrinxisset. Sed extitit ex aduerso responsum: quòd etsi præfatus prior iam dicto D. præbendam vel dignitatē huiusmodi cùm vacaret ante huiusmodi acceptationem conferre nequiret, idem tamen D. præbendam vel dignitatem talem licitè posset & liberè acceptare: quare prædictus episcopus præfatam præposituram (cùm nō prius eum requisierit, an acceptare vel ler eandem) cuiquam conferre non potuit, quinimo ipsius collatio (cùm idem D. præposituram ipsam postmodum acceptauerit) irritari debebat, & cōcessio per iam dictum archipresbyterum sibi facta, debet stabilis permanere: sicut cùm legatur alicui vnus ex seruis, quem elegerit, vel optauerit, & hæres ante optionem illius manumittit aliquem, vel alienat ex illis: profectò manumissio vel alienatio irritatur, ceditque ille legato, si legatarius eum duxerit eligendum. Econtrà verò pro parte tua propositum extitit, quòd id in vltimis voluntatibus tenet, nec præmissa in legatis futuris, quemadmodum in extantibus habent locum: quia nec etiam ad optandum, seu eligendum ex illis, sicut ex istis potest terminus assignari. Et grauis inesset cōditio quoddamq; incongruum videretur: si quando mandaretur alicui de beneficio, quòd duceret acceptandum in aliqua prouincia, quàm primò illud vacare contingeret, prouideri: oporteret ipsum *b* in singulis beneficiis postmodum inibi vacantibus (prorogata non absq; periculo forsitan ipsorum collatione) *c* requiri. vnde cum sæpe præfato priori fuisset iniunctum, vt dicto D. præbendam vel dignitatem, quam acceptandam duceret, si vacaret in ecclesia memorata, vel quàm citò contingeret eam vacare, sibi auctoritate apostolica conferret: & ita eidem D. circa futuras, siue vacaturas præbendas vel dignitates tales ipsius ecclesiæ optio data esset, non poterat per hoc memorati episcopi in illis, quando vacarent, collatio impediri: nisi forsan cùm aliquam ex eis vacare contingeret, illam ipse D. (priusquam eam conferret episcopus) acceptaret: vel etiam nisi ante vacationem alicuius ipsarum vacaturarum ex his primam vel ea omissa, ex aliqua causa vlteriorem duceret acceptandam: quia taliter acceptatam conferre postmodum episcopus non valeret. Nos itaque tam tuis, quàm præfati D. rationibus plenius intellectis, quia sæpe dictam præposituram ad te voluimus pertinere, ipsam tibi (habito fratrum nostrorum consilio) adiudicare curauimus: ipsi *d* D. super ea perpetuum silentium imponentes.

CAP. II.

Omnis promissio, per quam datur via ad beneficia vacatura, est reprobata. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

DEtestanda *a* iniquorum peruersitas abstinere nesciens à vetitis, nec gaudere debito modo concessis, dignè plerunq; officium excitat præsidentis ad ea, quæ iusta fuerant consideratione concessa (cùm in abusum ea vergere circunspicit) discretione præuia reuocanda. Sane licet olim fuerit canonica constitutione decretum, quòd ij, *b* qui promittunt aliquibus de beneficiis ecclesiasticis, cùm poterunt, vel cùm facultas se obtulerit prouidere, promissiones suas (facultate se offerente) debeant adimplere: quia tamen, sicut experientia docuit, per promissiones huiusmodi, quæ per importunitatem nimiam, per quam non concedenda multoties conceduntur, & per ambitionem improbatam, vt plurimum extorquentur, aperitur via sub tali palliatione verborum ad promittenda damnabiliter e contra Lateranense concilium beneficia vacatura, mortis alienæ votū ingeritur, & ecclesiis, ac prælatis, & personis ecclesiasticis grauamina plurima inferuntur. Nos malis huiusmodi, & animarum periculis occurrere cupientes, promissiones easdem, & alias quascunque sub quouis modo, aut forma verborum decætero faciendas, per quas directè vel indirectè aperiri via valeat ad beneficia vacatura, auctoritate apostolica penitus reprobamus, & omnino viribus vacuamus, decernentes per eas, vel ipsarum aliquam ad prouidendum alicui nullum deinceps quomodolibet obligari.

CAP. III.

Habens literas apostolicæ sedis super primo beneficio, dignitate, vel præbenda, quod duxerit acceptandum, certum acceptare non potest: sed primum quod vacabit, vel ex causa secundum, vel vlterius poterit acceptare. Reseruationes processus, & decreta contra hoc facta non valent. Ioan. And.

Idem.

NE captandæ alienæ mortis occasio ex benignitate gratiarum sedis apostolicæ tribuatur: Declarandū duximus: quòd is cui ab eadem sede, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio in aliqua prouincia, diœcesi, vel ecclesia: quē, *d* seu quod duxerit acceptandum: certis sibi super hoc executoribus deputatis gratia nosci tur esse facta. Licet in genere primum personatum, dignitatem, præbendā, seu beneficium in eadem prouincia, diœcesi, vel ecclesia vacaturum: aut secundum, seu vlterius (si rationabilis causa subsit) valeat acceptare. Certum tamen & expressum priusquam vacet, acceptare nō potest. Quod si fecerit, etiam si per executores eius secundum acceptationem huiusmodi facta fuerit reseruatio, inhibitio, variiq; processus, ac sententiæ promulgatæ: tam acceptatio *e* ipsa, quàm processus viribus careant, nec aliquam obtineant roboris firmitatem: imò nisi acceptator ille dignitatem, præbendam, personatum, seu beneficium taliter acceptatum & reseruatum per collationem, vel institutionem postmodum factam de vacanti iam adeptus, vel ei ius in ipso fuerit acquisitum: per eum, ad quem eiusdem personatus, dignitatis, præbendæ, aut beneficij collatio seu prouisio pertinet (dictis acceptatione, ac executorum processibus inde secutis nequaquam obstantibus) de illo vacanti liberè poterit alij prouideri.

CAP. IIII.

Sine speciali mandato non inhibet executor generaliter

---

a *Do. not. hic quòd executorum ad conferendum beneficium quod impetrans duxerit acceptandum, inhibitio, intimatio collatio ante tempus vacationis non ligat ordinarium, quia potestas in euentu conditionis non exercetur ante purificatam conditionem. facit c. si pro te. sup. C. de restit. Font.* b *Al. ita oportet eum.* c *Vide cle. 1 §. sequitur. infr. eod.* d *Al. ita, memorato D. super ea. &c.*

a *Vide conc. Trid. sess. 16. de refor. c. 19.* b *Al. vt hic.* c *Not. quòd contraueniens iuri peccat. gl. de pœni. dist. 1. in summa. Imò incurrit notam infamiæ. ca. illud. de maiorit. & obedientia. vide Bar. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & gl. in c. 1. de seru. in ordin. faci. vide quæ dixi in c. perpetuæ. sup. de elect. Font.* d *Al. ita, quam seu quòd duxerit, &c. quam varietatem etiam agnouit gl. hic.* e *Vide l. per fundum. ff. de serui. rustic. prædio.*

collationem beneficiorum prouinciæ: specialiter verò reseruat primum, & inhibet vlteriorem non sine mandato: nec tunc tenet collatio contra facta. h. d. Dominicus.

Idem.

EXecutor *a* super prouisione alicuius à sede apostolica, per generales literas in aliqua prouincia deputatus, prælatis, & aliis, ad quos beneficiorum in eadem prouincia spectat collatio, ne ad prouisionem aliquorum procedant, donec illi, pro quo scribitur sit prouisum, non potest. generaliter inhibere.

Nisi expresè in ipsis literis facultas huiusmodi inhibitionis concedatur. Potest tamen reseruationem & eisdem inhibitionem facere specialem de primo: vel (si hoc illi ex beneficio competat literarum) de secundo vel vlteriori beneficio inibi vacaturo eidem clerico cõferendo. Quod autem contra talem reseruationem & inhibitionem ab eo, ad quem beneficij reseruati collatio pertinebat, fuerit attentatum, non tenet.

CAP. V.

Si mandetur capitulo, vt me recipiant in canonicum, & præbendam conferant, cùm id pertinet ad eos dato executore ad prouidendum per solam præsentationem factam capitulo affecta est præbenda: & executor (negligente capitulo intra terminum per eum statutum me recipere, & præbendam conferre) non vocato capitulo id exequi poterit. Ioan. And.

Idem.

SI capitulo alicuius ecclesiæ cum ad ipsum canonicorum receptio, ac præbendarum collatio pertinebat, vt te in canonicum reciperet, & tibi de præbenda (si tunc vacaret) inibi prouideret, vel cum se facultas offeret, ac executori, qui eodem capitulo negligente mandatum apostolicum exequatur, directa fuerint scripta nostra. Per solam illorum præsentationem capitulo ipsi factam. Absque alia etiam executoris insinuatione, inhibitione, seu reseruatione, beneficium, pro quo tibi conferendo scriptum extiterat adeò est affectum, quòd de illo alteri facta collatio non obtinet firmitatem. Imò si capitulum intra terminum competentem sibi ab executore præfixum mandatum apostolicum ei pro te directum, in quantum poterit non duxerit implendũ, extunc in ipsum executorem potestas prouisionis huiusmodi transferatur, & executor ipse canonicatum incontinenti poterit tibi dare, ac præbendam (etiam sine alia capituli vocatione vel monitione) si vacat, vel cùm obtulerit se facultas.

CAP. VI.

Si soli ordinario, vel soli executori ad compellendum, vel ordinario, & tali executori sit scriptum: per præsentationem talis mandati non afficitur præbenda, nisi in literis esset decretum, aut executor ille insinuasset & interdixisset, maximè cum decreto, vel ratione mandati iam esset facta receptio ad canonicatum. In his casibus, vel ipsorum altero, affecta est præbenda, ita quòd collatio alteri facta, non tenet. Ioan. And.

Idem.

SI soli ordinario *b* pro te beneficiando executore nõ dato, vel ordinario & executori (vt eum faciendum, quod mandatur compellat.) Aut soli executori (vt tibi faciat de canonicatu & præbenda, vel alio beneficio in certa ecclesia, diœcesi, seu prouincia prouideri) mandatum apostolicum sit directum: per talis præsentationem mandati ordinario ipsi factam, licet si contra faciat puniendus existat: ei tamen potestas sic non adimitur conferendi, quin teneat alteri facta collatio ab eodem: (Nisi nos in gratia tibi facta decreuissemus irritum & inane quod fieret contra ipsam. Aut executor huiusmodi ordinario suam insinuans potestatem, ne alteri conferret beneficium (de quo tibi est secundum tenorem huiusmodi mandati apostolici prouidendum) interdixisset eidem: præsertim cum interpositione decreti. Vel nisi tu iuxta dictum *a* mandatum esses in canonicum iam receptus. tunc enim præbendæ collatio alteri facta firmitatem aliquam non haberet.

CAP. VII.

Si tres expectantes sunt in vna ecclesia, vnus auctoritate Martini, alter auctoritate Bonifacij, tertius eiusdem auctoritate cum prærogatiua vt præferatur omnibus receptis non auctoritate Bonifacij: præbendas hi consequentur hoc ordine, quia primam habebit secundus, secundam tertius, tertiam primus: quod probatur argumento legali. Ioan. And.

Idem.

AVctoritate Martini papæ prædecessoris nostri, quodam ad præbendam primo in Parmẽsi ecclesia vacaturam nulli alij de iure debitam in eiusdem ecclesiæ canonicum recepto, & alio à nobis in eadem ecclesia similem *b* gratiam adepto secundo, tertius deinde auctoritate nostra in ipsa Parmensi ecclesia in canonicũ, & in fratrem recipitur. cum prærogatiua gratiæ, quòd omnibus prædecessorum nostrorum auctoritate, non autem nostra receptis in assecutione præbendæ debeat anteferri. post hæc autem quædam vacauit præbenda in ecclesia memorata, quæritur quis eorum alteri præferatur, & secundum quem ordinem præbendas assequi debeant tres prædicti? Cùm igitur ex tenore *c* gratiæ, tertio à nobis concessæ appareat euidenter nos voluisse primo tertium, & secundum tertio, anteferri: decernimus quòd primam secundus, secundam tertius, & tertiam primus debet obtinere præbendam: alias forma mandati minimè seruaretur. Licet enim ex persona sua, secundus primam obtinere non posset: ex persona tamen tertij, qui primum superat, illam habet. Sicut contingit in successione illius, qui ab intestato relictis patre (in adoptiua familia constituto) matre atq; fratre decedit, in qua successione pater ex se matrem excludit: sed quoniam talem patrem agnatus, materque vincit agnatum, mater patri non ex semetipsa (sed agnati persona) in successione huiusmodi antefertur.

CAP. VIII.

Reuocatoria gratiarum includit receptos in canonicos præbendam distinctam expectantes: etiam si percipiebant distributiones quotidianas. secus si præbendam distinctam non expectant, sed augmentum portionis. Includit habentes ius ad vacaturam, si nondum est deuentum ad collationem. h. d. secundum Domin.

Idem.

QVoniam ex constitutione nostra, per quam paulò post promotionem nostram ad summi pontificatus apicem omnes collationes, prouisiones, reseruationes, & concessiones, super canonicatibus, dignitatibus, personatibus, præbendis, officiis, portionibus, præstimonijs, ecclesiis parœcialibus, ruralibus, & aliis quibuscunque beneficiis ecclesiasticis vacaturis, quocunque nomine censerentur, ac etiam super canonicatibus sub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque beneficiorum (in quibus ius non esset

a *Nota quod executor datus ad prouidendum seu conferendum non potest reseruare, vel inhibere in genere, sed in specie sic. & rationem ponit hic Io. Andr. & Inno. in ca. cum dilectus, sup. de iur. patro. Francus.* b *Nota primo, quod quandoq; Papa scribit ordinario vt conferat sine alia executoris datione ad hoc. de rescrip. cam te. not. secũdo arg. quod in impetratione debet fieri mentio de canonicatu & præbenda, & sic videtur quod non sufficeret expressio tantum alterius. Dom.*

a *Al. prædictum.* b *Al. similiter.* c *Mens & tenor gratiæ est obseruandus ad hoc de præben. cui de non. supra eod. lib.*

quæsitum

quæsitum in re, licet ad rem) à felicis recordationis Nicolao papa iiij. & Celest. v. prædecessoribus nostris factas, siue concessas auctoritate apostolica in fratrum nostrorum præsentia omnino cassauimus, irritauimus, & vacuauimus, cassas, irritas & vacuas nũciauimus, & nullius fore decreuimus firmitatis: multæ dubitationes insurgunt, (vt vnde præfatæ constitutionis reuocatoriæ processit editio, interpretatio eius quoque procedat. Præsenti declarandum duximus sanctione, quod in illis (qui editionis tempore supradictæ vltra statutũ numerum erãt per eosdem prædecessores canonici sub expectatione præbendarum, vel etiam portionum) eadem constitutio locum habet. Si autem huiusmodi recepti vltra numerum, distributiones, & alia, vt canonici de numero existentes, sic tempore dictæ reuocationis habebant, quòd per cessionem vel decessum illorũ, qui erant intra numerum ex vigore prioris gratiæ, nil amplius assequi expectabant, nisi distributionum, seu partium suarum augmentum (cum forsan esset ecclesia, in qua canonicorum, non autem portionum numerus, vel præbendarum distinctio habebatur) quantoq; inter pauciores cuiusuis ecclesiæ diuiduntur prouentus, tanto maiores fieri possunt singulorum percipientium portiones: ad istos vel eos, qui per literas facultatis *a* dictorum prædecessorum nostrorum in aliquarum ecclesiarum canonicos erant recepti (licet prebendas vel alia beneficia expectarent) constitutionem certum est non extendi præfatam. In illis verò, qui vltra numerum auctoritate præfata in aliquarum ecclesiarũ canonicos iam recepti, quantum ad capitulum, & ad chorum, ac distributionum perceptionem quotidianarum plenitudinem iuris canonici tunc habebant, sed in eis dignitates, personatus, præbendas, portiones, vel alia beneficia, quæ dantur tantùm existentibus de numero, expectabant: constitutionem præfatam locum habere (ratione huiusmodi expectationis) dubium non existit. Salua iuris, qui super canonicatibus, præbendis & dignitatibus, paroecialibus vel aliis ecclesiis, seu beneficiis quibuscunque à dictis prædecessoribus nostris literas impetrauerunt, etiam si per executores illorum factæ fuerint reseruationes, decreti interpositiones vtiique processus. & etiam si eadem beneficia tunc vacabant, & per impetrantes petitum fuerat ab executoribus, quòd eis illa conferrent, non tamen ipsorum beneficiorum vacantium collationes, tunc temporis erãt factæ: locum habet constitutio supradicta, vt omnes huiusmodi gratiæ (quarum ratione tunc non erat ad collationem processum, & sic per consequens ius in re non fuerat ipsis impetrantibus acquisitum) intelligantur penitus reuocatæ.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Collatione communiter ad episcopum & capitulum pertinente, vno non ipsorum effecto inhabili, alter confert. h. d. vsq; ad. §. Cum verò secundum Dominicum.

Bonifacius VIII.

SI *b* ad episcopum & capitulum communiter pertineat *c* collatio præbendarum: mortuo episcopo, vel à beneficiorum collatione suspenso, poterit capitulum vacantes conferre præbendas: Etiam si episcopus interesse habeat in collatione huiusmodi vt prælatus. Idem poterit episcopus si capitulum ab ipsa collatione suspendi contingat, vel singulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari.

Collatione spectante ad episcopum de consilio, vel assensu capituli, illo existente inhabili (nisi sit in mora) non confert capitulum. h. d.

Cùm *a* verò ad solum episcopum præbendarũ spectat collatio: cum consilio sui capituli vel assensu: defuncto episcopo vel suspenso (nisi episcopus in petenda relaxatione suspensionis huiusmodi sit in mora) capitulum se non potest intromittere de eisdem.

Habens conferre cum consilio episcopi, sine illo confert, morte & remota absentia interueniente. h. d. Dominicus.

Vbi verò de speciali alicuius ecclesiæ consuetudine vel statuto, beneficiorum collatio ad aliquem cum consilio episcopi noscitur pertinere: sublato episcopo de medio, (cum consilium nequeat tunc peti ab eo) non erit propter hoc vacantis beneficij collatio differenda: nec etiam si egerit in remotis, ita quòd nõ possit ipsius præsentia in breui haberi. Quia in petendo vel expectando eius consilio, posset vacanti beneficio periculum imminere.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Perpetua alienatio facta de rebus ecclesiæ vacantis non præcedente tractatu, & sine iusta causa: non valet. Ioannes Andreas.

Innocentius IIII.

DVdum: & infra. Dictus verò archidiaconus ex aduerso respondit, illas decimas illi ecclesiæ restitui non debere: proferens in medium ordinationem quandam episcopi Dulmen. de consensu capituli sui factam, inter alia continentem, quòd idem episcopus attendens prouentus archidiaconatus Dulmen. adeò fore tenues, & exiles, quòd non sufficiebant ad eius onera *b* supportanda: præfatas decimas archidiaconatui memorato concessit: & infra. Quia verò in concessione huiusmodi prædicta ecclesia (cum vacaret) legitimo caruit defensore, qui sibi prius ab eodem episcopo debuerat deputari. Quia etiam tractatus solennis diligens, qui in talibus concessionibus perpetuis, & alienationibus rerum ecclesiasticarum exigitur, non fuit habitus in eadem: ordinationem & concessionem ipsam (præsertim cum euidens necessitas quare fieri deberet, vel vtilitas *c* non subesset) de fratrum nostrorum consilio decernimus non valere: dictas decimas ipsi ecclesiæ tanquam pertinentes ad eam sententialiter adiudicare curantes.

CAP. II.

Primò prohibet submissionem ecclesiarum suorum immobilium bonorum vel iurium fieri laicis absque consensu capituli & licentia papæ. Secundò cassat contractus quacunque firmitate vallatos, contra hoc decaetero faciendos. Tertiò punit prælatos contra facientes, & clericos non contradicentes, & laicos, qui ipsos prælatos ad hoc compulerunt vel compellent. Quarto præcipit laicos per tales contractus, eo casu, quo valent vltra debitum non vsurpare: & pœnam apponit. h. d. Ioan. And.

a *Vide Panorm. & Felin. in c. constitut. extr. de reser.* b *Ad intellectum huius ca. vide Panorm. in c. ex parte. ext. de constit.* c *Illud dicitur communiter pertinere, quando æquale ius quælibet pars habet in actu.*

a *Ad hunc textum vide Felin. in ca. eam te. ext. de rescrip.* b *Vide ca. ad audientiam. de eccle. ædi. x. q. iij. vnio. alias regulari soli principi. licet ix. q. iij. nemo. ff. de euic. Lucius. vide Oldrad. in consil. 160. cum 2. seq. hoc eod. tit.* c *Vide Host. in summ. eo. tit. vbi assignat quinq; causas alienationis rerum ecclesiasticarum.*

Gregorius X. *in concilio generali Lugdunensi.*

HOc consultissimo prohibemus edicto vniuersos & singulos prælatos ecclesias sibi commissas, bona immobilia, seu iura *a* ipsarum laicis submittere, subiicere, seu supponere absque cuiuslibet consensu & apostolicæ sedis licentia speciali. Non concedendo bona ipsa vel iura in emphyteusim, seu aliàs alienando in forma, & casibus à iure permissis: sed constituendo, vel recognoscendo seu profitendo ab illis ea tanquam à superioribus se tenere: seu ab ipsis eadem aduocando, prout in quibusdam partibus vulgariter dicitur, auoher, vel ipsos patronos, vel aduocatos ecclesiarum, seu bonorum ipsarum perpetuo, aut ad tempus non modicum statuendo. Contractus autem omnes etiam iuramenti pœnę, vel alterius cuiuslibet firmitatis adiectione vallatos (quos de talibus alienationibus sine huiusmodi licentia & consensu contigerit celebrari) & quicquid ex eis secutum fuerit, decernimus adeò viribus omnino carere, vt nec ius aliquod tribuant, nec præscribendi etiam causam parent. Et nihilominus prælatos, qui secus fecerint ipso facto ab officio & administratione: clericos etiam qui scientes contra inhibitionem prædictam aliquid esse præsumptum id superiori denunciare neglexerint: à perceptione beneficiorum, quæ in ecclesia obtinent sic grauata, triennio statuimus esse suspensos. Laici verò, qui prælatos vel capitula ecclesiarum, seu alias personas ecclesiasticas ad submissiones huiusmodi faciendas, hactenus compulerunt, nisi post competentem monitionem (remissa submissione, quam per vim vel metum exegerant) ecclesias, & bona ecclesiastica eis submissa taliter in sua libertate dimittant. Illi verò, qui decætero prælatos, vel personas easdem ad talia facienda compulerint (cuiuscunque sint conditionis, aut status) excommunicationis sint sententia innodati. Ex contractibus præterea super præmissis (huiusmodi licentia & consensu interuenientibus) hactenus initis, vel quos in futurum iniri cõtigerit, seu occasione illorum: laici vltra id quod ex natura contractuum ipsorum, vel adhibita in illis lege permittitur, aliquid non vsurpent. Qui verò secus egerint: (nisi legitimè moniti ab huiusmodi vsurpatione destiterint, restituendo etiam *b* ea, quæ taliter vsurparunt) eoipso sententiam excommunicationis incurrant: & extunc ad supponendum terram ipsorum (si opus fuerit) ecclesiastico interdicto liberè procedatur.

DE RERVM PERMVtatione.

TITVLVS X.

CAP. VNICVM.

Non obstantibus expectationibus beneficiorum permutatio fieri potest. Ioan. And.

Bonifacius VIII. *Biteren. episcopo.*

LIcet *c* in tua diœcesi aliqui auctoritate apostolica beneficia proximo vacatura expectent: illos tamen qui secundum formam iuris sua beneficia in eadem diœcesi ad tuam collationem spectantia permutare volentes, liberè ac sine fraude in manibus tuis ipsa resignant: Nolumus occasione præmissa (æquitatem præferentes in hac parte rigori) circa faciendam permutationem beneficiorũ huiusmodi (quæ aliàs minimè resignassent) vllatenus impediri.

a *Vide Bart. in ij. colla. C. vbi in rem actio. per l. si aliena. ff. de vsuca. Font.* b *Dictio ea, deest in antiquioribus codicibus.* c *Vide clem. 1. tit. de rer. permut. & de materia Bellamerum tract. de permutatione beneficiorum, & Dec. consi. 141. lib. 1. in qp. ad plura dubia, & consi. 210. ca. in qp. viso puncto. lib. 2.*

DE TESTAMENTIS ET VLtimis voluntatibus.

TIT. XI.

CAPVT PRIMVM.

In fideicõmissariis substitutionibus locum habet quartarum deductio in directa non. Et substitutiones interpretari debemus directas, dummodo conueniant verbis & personis instituti. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

SIpater *a* filium & filiam habens impuberes, & vxorem, filiam in re certa, filium verò in cæteris bonis suis vniuersalem hæredem instituit, & vxori aliqua in suo testamento legauit, adiiciens, vt si decederet filia sine liberis, eidem filio, & si ipse absque liberis obiret, filius præfatæ filiæ moreretur: Christi pauperes instituendo hæredes, si vtrumq; sine liberis mori contingeret filiorum. Testatore mortuo, ac deinde filio subsequenter, & filia (superstite matre) defunctis ante tempora pubertatis. Absque deductione Trebellianicæ, siue partis, iure naturæ debitæ facienda, ipsis pauperibus bona omnia deferuntur. Præmissæ namque substitutiones factæ de filio ad filiam, & econtra, & de illis ad pauperes: directè debent intelligi pupillares. Cùm in substitutionib. semper sit interpretatio facienda (dummodo, sicut in casu proposito, earum verbis & personis conueniat institutis) vt substitutio directa intelligatur potius quàm obliqua: quanquam directa interdum ad fideicommissum ex causa trahatur. Licet autem filius testamento suo matrem portione iure naturæ debita priuare non possit: pater tamen in testamento, quod filio impuberi facit, potest. nam testamentum huiusmodi pupillare paternum, vel pater pars potius est censendum.

CAP. II.

Superior habet consentire religiosis deputatis executoribus. b. d. secundum Zen.

Idem.

REligiosus executor ab aliquo in sua volunte vltima deputatus, non potest (cum velle vel nolle non habeat) huiusmodi officium suscipere, vel exequi: nisi à superiore suo petita super hoc licentia & obtenta.

Pluribus executoribus datis, vno mortuo, vel in remotis existente, vel exequi nolente, vnus officium executionis exercebit; ne impediatur testatoris voluntas: nisi aliud per testatorem disponetur. hoc dicit, secundum Zen.

Sanè pluribus à testatore simpliciter executorib. deputatis: vno eorum mortuo, vel in remotis agente, aut id exequi fortè nolente. Ne voluntatem testatoris impediri, vel nimium differri contingat: poterit alius (nisi testator aliud expresserit) officium executionis iniunctæ liberè adimplere.

DE SEPVLTVRIS.

TITVLVS XII.

CAPVT PRIMVM.

Hic prohibetur pactum de sepultura eligenda. Non obstante pacto de sepultura eligenda, vel electa non mutanda: sepeliendus est quis, vbi aliàs erat de iure sepeliendus: & aliàs sepultus cum omnibus sepultu æ obuentibus restituendus est, aliàs pœna incurritur hic contenta. hoc dicit, secundum Zen.

Bonifacius VIII.

ANimarum periculis & scandalis quæ frequenter ex his prouenient, obuiare volentes, vniuersis religiosis & secularibus clericis cu-

a *De mater. huius cap. præter doctores hic vide Interpretes in c. Raimutius ext. de test. & in l. precib. c. de impub. & aliis sicbst. & alibi.*

iuscunque

iuscunque status, vel conditionis existant, *a* in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledictionis æternæ, districtissimè prohibemus: ne aliquos ad vouendum, iurandum, vt fide interposita, seu aliàs promittendum inducent, vt apud eorum ecclesias sepulturam eligant, vel iam electam vlterius non immutent. Nos enim (si secus actum fuerit) electionem talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuentes, vt ij, qui sic elegerint, nec apud sic electas ecclesias vllatenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, iuramẽtum aut promissum huiusmodi à se factum materiam habeant veniendi) possint eligere sepulturam: sed contradictione quacunque cessante sepeliantur omnino apud illas ecclesias, apud quas sepeliendi de iure fuissent, si aliàs sepultura non electa forsitan decessissent. Si verò iidem religiosi, vel clerici prædictos in suis ecclesiis vel cœmeteriis præsumpserint sepelire: ad restitutionem, tam sepultorum corporum (si petantur) quàm etiam omnium, quæ occasione sepulturæ illorum peruenerint quomodolibet ad eosdem, intra decendium integraliter faciendam ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, ecclesiæ ipsæ, apud quas sepulti fuerint, necnon & cœmeteria earundem, extunc eo ipso sint, & tamdiu maneant ecclesiastico supposita interdicto, donec ab eis facta fuerit restitutio plenaria omnium prædictorum.

CAP. II.

Ecclesiæ dimissæ non debetur canonica portio, sed parœciali: & pluribus si sunt plures.

Idem.

CVm *b* quis, cuius maiores sunt soliti ab antiquo in aliqua ecclesia sepeliri, ea dimissa eligit alibi sepulturam: canonica portio dimissæ non debetur ecclesiæ, sed illi duntaxat, in qua ille officia consuevit audire diuina, & ecclesiastica recipere sacramenta. Cùm ab eo, qui duo habet domicilia se collocans æqualiter in vtroque, in loco tertio eligitur sepultura: domiciliorum ecclesiæ habebunt inter se *c* dividere canonicam portionem.

In loco etiam minus religioso, potest noua eligi sepultura. h. d. secundum Zen.

Si quis antiqua dimissa nouam (etiam in loco minus religioso) elegerit sepulturam, electionem huiusmodi (licet iura super hoc videantur esse diuersa) nequaquam volumus impugnari.

CAP. III.

Translatio personæ ad certum locum facta ad tempus, ecclesiæ ius sepulturæ non aufert. h. d. secundum Zen.

Idem.

IS, *d* qui habens domicilium in ciuitate vel castro, quandoq; ad villam ruralem se transfert recreationis causa, vel vt ruralia exerceat in eadem: si non electa sepultura decedat ibidem, non in ecclesia dictæ villæ, sed in sua parœciali, vel in ea potius, in qua maiorũ ipsius ab antiquo sepultura extitit, sepeliri debebit. Dummodo absque periculo, ad ipsam valeat deportari.

Mulier mortua, quæ pluribus nupsit, cum viro vltimo sepelitur. h. d.

Mulier autem, quæ plures viros habuit successiuè, si sepulturam non eligat, est cum viro vltimo, cuius domicilium retinet & honorem, *e* tumulanda.

C. IIII.

Ex consuetudine potest pater impuberi eligere sepulturam, pubes autem eligit per seipsum. & hoc dicit secundum Zen. quæ ad titulum: sed non quo ad textum, vnde posset addi: Et pro anima non legat, sine assensu patris bona non castrensia. Domini.

Idem *in eodem.* a

LIcet *b* pater minores filios, qui nequeunt antequam ad annos pubertatis peruenient, eligere sepulturam, possit (si consuetudo terræ id habeat) quo voluerit sepelire: hoc tamen non potest, vbi consuetudo huiusmodi non habetur, sed sunt cum suis maioribus, vel in parœciali ecclesia tumulandi. Quamuis autem filius familiàs absque patris assensu, sibi possit libere eligere sepulturam, pro anima tamen sua *c* præter ipsius assensum (nisi peculium castrense, aut quasi castrense habeat) aliquid iudicare non potest.

CAP. V.

Religiosi nisi multum remoti à monasterio, nequeunt ea libi eligere sepulturam. h. d. secundum intellectum Zen.

Idem *in eodem.*

REligiosi nisi à propriis monasteriis adeò forsitan sint remoti, quòd ad ea cùm moriuntur commode portari non possint, nequeunt (cum velle vel nolle non habeant) sibi eligere sepulturam: sed sunt apud sua monasteria tumulandi.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & oblationibus.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Populus, vt ecclesiis iura debita persoluat, est in prædicationibus & aliis exhortandus. h. d. secundum Zen.

Gregorius I X. *fratribus prædicatoribus & minoribus.*

DIscretioni *d* vestræ mandamus districtius inhibentes, ne talia, quæ audientes à decimarum, seu aliarum rerum ecclesiis debitarum resolutione retrahant, vel aliàs animas corrumpant audientium, in sermonibus vestris, vel alibi proponere decætero præsumatis. Imò verbo & opere informetis eosdem, vt ad solutionem prædictorum promptæ voluntatis animo sint intenti.

CAP. II.

Priuilegium decimas noualium concedens, non includit decimas noualium, per alios possessas tempore impetrationis: & loca tantũ includit, vbi percipiebatur antiquæ, & ad portionem antiquam. h. d. Vsque ad. §. Statuimus, secundum Domin.

Alexander IIII.

STatuto perpetuo declaramus, quod indultum, illud apostolicum (quod plerisque conceditur) vt noualium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres eos cõtingunt, ad illas noualium decimas (quas tempore illo, quo impetratum vel obtentum extitit, hoc indultum alij *e* possidebant, cum de hoc in ipso mentio nulla fiat) nullatenus se extendit: nec ad alias etiam, nisi in his tantum locis, vbi veteres tunc (quando dictum indultum impetratum fuit) ipsi impetratores habebant, & pro ea solũmodo portione, qua ipsi tẽpore impetrationis huiusmodi percipiebant antiquas.

Priuilegium decimarum noualium limitatum ad mensuram antiquarum, non potest vltra dimidiam includere, fallit in Cisterciensibus & Cartusiensibus. h. d.

a *Vide cap. 2. de ma. & ob. 8. q. 4. sciendum, & Bal. in l. 1. C. de sacr. san. eccl.* b *Vid. conc. Trid. sess. 25. de refor. cap. 13. & Tardin. consil. 90. incip. episc. Feltren.* c *Vid. Bar. in l. hoc articulo. ff. de hæred. inst. Ange. de ag. success. §. proximus. Fonta.* d *Vide Conradum Brunum lib. 4. de cæremoniis. c. 4. circa finem.* e *Vide abbatem in ca. super eo ext. de testib.*

a *Hæc duo verba in eodem, desunt in antiquior. codicibus.* b *Vid. Antonium de Butrio in ca. de vxore ext. de sepulturis.* c *Vide Bart. in l. qui in potestate. ff. de testa. Font.* d *Vide concil. Trid. sess. 25. de refor. c. 12. & B. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1.* e *Vid. l. impuberi. ff. de admi. tut.*

Statuimus preterea, quod idem indultum obtentum, ab iis, qui tempore impetrationis totaliter veteres percipiebāt decimas, vt vltra medietatem decimarum noualium nullatenus extendatur: quia non est verisimile, si tunc de plena & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod apostolica sedes pariter, & similiter noualium decimas, in tam graue parœcialium ecclesiarum dispendium indulsisset, quodque ratione talis indulti siue impetrati iam, siue impetrādi deinceps, non possit in noualibus (quæ amodo fient) vindicari & acquiri vel percipi, plus quàm medietas decimarum ipsorum noualium: etiam si amplius in veteribus habebatur, cum non sit dicendum asperum, sed pium potius & benignum, si super decimis futurorum noualiū contra parœcialium ecclesiarum grauamen (quod ex distinctione *a* indulti huiusmodi possit accidere) taliter obuiatur. Religiosos tamen Cistercien. & Cartusien. ordinum statuto & declaratione huiusmodi (quantum ad hos duos articulos, videlicet de medietate decimarum noualium) comprehendi nolumus, vel constringi.

Priuilegiati super decimis reciptendis, ecclesiis parœcialibus gratis assignare debent portionem pro debitis oneribus supportandis. h. d. Dominicus.

Vbi autem per huiusmodi concessiones decimarum parœciales ecclesias adeo grauari contingit, quòd earū rectores de ipsarum reditibus congruè sustentari, & cōmodè iura episcopalia exhibere non possunt: prouideatur per locorum ordinarios & ordinetur taliter, quòd eisdem rectorib. tantùm de illarum relinquatur prouentibus, quòd exinde competentem sustentationē habere, *b* & episcopalia iura soluere valeant, aliaque onera debita supportare.

Decimæ per laicos ante Lateranense concilium in feudum receptæ à religiosis per eos recognitæ in feudum, non possunt ipsis religiosis concedi, sine diœcesanorum consensu. h. d. Domin.

Sanè quamuis fortè à religiosis exemptis & aliis fiant infeudationes de decimis detentis à laicis, & idem laici, quòd illas ab ipsis religiosis in feudū teneant recognoscant, non tamen licet religiosis eisdem post talem infeudationem, vel recognitionē sic de facto præsumptam huiusmodi decimas de manibus laicorum ipsorum acquirere, vel recipere absque diœcesanorum episcoporum assensu. Illas autem decimas intelligimus posse taliter à religiosis de manib. laicorum recipi vel acquiri, quæ ante Lateranen. *c* concilium ipsis laicis in feudum perpetuò fuere concessæ.

Diœcesani compellunt religiosos exemptos soluere decimas parœcialibus ecclesiis, si non agatur de rebus exemptis. h. d. Dom.

Diœcesani verò parœcilium eccleasiarum, ad requisitionem rectorum earundem, de ipsis religiosis super decimis, quas habent vel eos habere continget, quæ quidem alias ad ipsas spectauerunt ecclesias (nisi de rebus exemptis agatur) exhibeant iustitiæ cōplementum.

Religiosi etiam exempti, de possessionibus acquisitis, & acquirendis ecclesiis parœcialibus soluere debent decimas, si priuilegiati non sunt. h. d. Domin.

Cæterum iidem religiosi, tam exempti, quàm non exempti de terris & possessionibus acquisitis hactenus & amodo acquirendis decimas integrè soluant illis ecclesiis, quibus eædem possessiones & terræ prius fuerant decimales, nisi super hoc speciali iure vel priuilegio sint muniti.

Ex donatione laicorum habentes decimas antiquas, nouales superuenientes, in eodem loco non percipiunt. hoc dicit. Domin.

Nec pro eo, quòd fortè in aliquibus parœciis omnes maiores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de nouo postmodum fiant noualia) in eisdem petere, vel percipere noualium decimas eorundem: nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.

a *Al. distinctione.* b *Ad hæc vide l. in condemnatione. l. inter eos. ff. de reg. iu. Pont.* c *Hoc est concilium Later. sub Alex. III. c. 9.*

DE REGVLARIBVS *a* ET transeuntibus ad religionem.

TIT. XIIII.

CAPVT PRIMVM.

Si minor xiiij. an. ingreditur religionem, in xv. anno liber exit: nisi in ipso xv. anno professionem fecerit, vel habitum professorum receperit, vel expressè ratam habuerit professionem prius à se factam. Si autem per totum xv. annum portauit habitum, vbi non est distinctus: intelligitur professus, nisi tanta sit indistinctio, quod viuentes cum eis simili habitu induantur. Si maior xiiij. annis ingreditur, si portat habitum per annum, quantumcunque sit indistinctus, intelligitur professus. Ioan. And.

Innocentius IIII.

IS, *b* qui monasterium ante xiiij. annum, vt monachus efficiatur, ingreditur: nisi eo completo professionem faciat in sequenti, vel habitum religionis suscipiat, qui dari profitentibus consueuit, seu professionem à se prius factam ratam expressè habeat: liberè potest infra *c* sequentem annum, ad seculum remeare. Quod si per totum sequentem annum in monasterio permanserit, vbi professorum & nouiciorum sunt habitus indistincti, professionem per hoc fecisse, vel si quam prius fecerat ratam habuisse videtur: nisi tanta indistinctio ibi habitus habeatur, quòd & professi & nouicij, ac etiam alij communem vitam cum eis ducentes simili penitus habitu induantur. Qui verò post quartum decimum annum habitum religionis assumpserit: si per annum illum gestauerit, extunc religionem assumptam præsumitur veraciter esse professus: vbi professi à nouiciis dissimilitudine habitus minimè distinguuntur, etiam si alij degentes cum eis similibus vestibus contantur: quoniam cum iam hic ad discretionis annos peruenerit, quid agat agnoscit: & ideo susceptum discretionis tempore ordinem (postquam hūc anni probauerit spacio) intelligitur firmiter approbasse. Secus autem in illo, qui ante discretionis annos habitum induit regularem: cum eorum, quæ tunc agit, plenum non habeat intellectum.

Hic declarat qui sunt habitus distincti. h. d.

Distinctos *d* quoque, seu dissimiles intelligimus esse habitus, siue nouiciis, siue professis dissimiles vestes dentur: siue benedicantur, cum profitentibus concedantur: siue etiam aliquid aliud fiat, per quod nouiciorum à professorum habitu discernatur.

CAP. II.

Prædicatores & minores intra annum probationis quenquam ad sui ordinis professionem recipere non possunt: quod si fecerint, recepius alligatus non est eorum ordini, & ipsi à receptione professionis aliorum sunt suspensi, & puniendi pœna, quæ pro granioribus culpis eis consueuit infligi. Ioan. And.

a *De materia huius tit. vide quæ nouissimè sanciuit concil. Trid. Sess. 25. tit. de regul. & monialibus.* b *Vide concil. Trident. sess. 25. tit. de reg. & monial. c. 15. vbi de tempore professionis aliud quàm hic statuitur.* c *In antiquioribus codicibus constanter legiturita, inf. ipsum sequentem annum, &c.* d *De materia huius. vide clem. eos qui. tit. de regul. & ibi late Zabarellam, Imolam & alios.*

Alexander

Alexander IIII. *fratribus prædicatoribus & minoribus.*

NOn solum: *a* & infrà. Licet zelum animarum habentes eas lucrari domino solicitè cupiatis, quia tamen decet & expedit, vt conscientiæ puritati non desit iudicium rationis, ne vnde spiritualis profectus quæritur, salutis dispendium subsequatur: Vobis de fratrum nostrorum consilio in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne ante annum probationis elapsum (qui est maximè in subsidium fragilitatis humanæ regulariter institutus) quèquam ad professionem vestri ordinis, seu renunciationem in seculo faciendam recipere, nec institutum intra huiusmodi annũ aliquatenus impedire, quo minus intra ipsum ad aliam religionem, quam maluerit, transeat: vel (nisi maior tamè quatuordecim annis existens, professus sit tacitè, vel expressè, aut euidenter constet illũ vitam voluisse mutare: quod tamen non præsumitur, nisi clara probatione, vel competentibus indiciis ostendatur) omnino ad seculum redeat, sicut de sua voluntate processerit, præsumatis. Quòd si forte contra hanc nostram prohibitionẽ, quenquam recipere præsumpseritis, decernimus eum (qui taliter receptus fuerit) nullatenus vestro esse ordini aligatum, vosq; à receptione quorumlibet ad professionem eiusdem ordinis fore ipso facto suspensos, & insuper pœnæ subiiciendos, quę fratribus ipsius ordinis pro culpis infligi grauioribus consueuit.

CAP. III.

Decretalis non solum extenditur ad omnes mendicantes: in alijs verò professio expressa religioni, cui fit: tacita autem generaliter obligat intra annum. h.d. secundũ Zen.

Bonifacius VIII.

COnstitutionem *b* Innocentianam, quæ prohibet conuersorum professionem recipi ante annũ probationis elapsam: piæ memoriæ Alex. Papa IIII. prædecessor noster ad fratrum prædicatorum & minorum ordines duntaxat declarauit extendi. Vnde nos pari similitudine rationis inducti, declarationem eandem ad aliorum mendicantium ordines prorogamus. In aliis autem religionis professio expressè vel tacitè fieri potest licitè intra annum. Sed expressè emissa (etiam secularibus habitu non mutato) illi religioni *c* præcisè obligat, quam profitens est professus. Tacitè verò facta intra probationis annum per susceptionem habitus (qui profitentibus tantum datur) non illi specialiter, cuius habitus est susceptus, sed generaliter religioni alicui recipientem obligat, si ætatis aptæ sit: si sciens & voluntarius ac triduo perseueret.

CAP. IIII.

Beneficium ingredientis religionem intra annum probationis (exceptis casibus hic expressis) non est alteri conferendum: interim tamen debebit per alium beneficio deseruiri, assignata eidem substituto congrua portione, vnde viuere possit. h.d. Ioan. de Fan.

Idem *Parisien. capitulo.*

BEneficium *d* illius, qui religionem ingreditur, nõ est intra probationis annum alicui conferendum: Nisi ad id ipsius accedat assensus, *e* aut constet, quòd vitam voluerit absolutè mutare, vel professionem expressam fecerit, seu scienter habitũ receperit professorum. Sed interim eidẽ beneficio per aliũ deseruiri debebit, assignata sibi cõgrua de ipsius prouentib. portione.

CAP. V.

Secundum votum solenne religionis, derogat priori simplici. h.d. Ioan. de Fan.

Idem.

QVi *a* post votum à se de certa religione intranda emissum, religionem aliam etiam laxiorem ingreditur & profitetur in ipsa: potest (voto non obstante priori, cui tanquam simplici, per secundum solenne nõscitur derogatum) manere licitè in eadem. Pro voto tamen nõ completo, erit eidem pœnitentia imponenda.

CAP. VI.

Vacante monasterio conuentus nouum recipit monachum, si communiter ad abbatem, & eos spectat: si ad abbatem solum, secus. h.d. Dominicus.

Idem.

SI ad solum abbatem pertineat creatio monachorũ: eo defuncto nequibit nouus monachus à conuentu creari. Aliàs poterit, si eorum creatio spectat insimul ad vtrunq;.

DE VOTO ET VOTI redemptione.

TITVLVS. XV.

CAP. VNICVM.

Votum solennizatum per susceptionem sacri ordinis, vel per professionem factam alicui de religionibus per sedem apostolicam approbatis, dirimit matrimonium, post contractum: aliàs solum impedit, & non dirimit. h.d. secundum Zen.

Bonifacius VIII. *Bitiren. episcopo.*

QVod *b* votum debeat dici solenne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quòd voti solennitas ex sola constitutione ecclesiæ est inuenta: matrimonij verò vinculum ab ipso ecclesiæ capite rerum omnium conditore ipsum in paradiso, & in statu innocentiæ institutum vnionem & indissolubilitatem acceperit: Præsentis declarandum duximus oraculo sanctionis, illud solum votum debere dici solenne, quantum ad post contractum matrimonium dirimendum, quod solennizatum fuerit, per susceptionem sacri ordinis. Aut per professionem expressam vel tacitam factam alicui, de religionibus per sedem apostolicam approbatis. Reliqua verò vota etsi quandoq; matrimonium impediant contrahendum: & quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum, & exemplum durior pœnitentia transgressoribus debeatur: non tamen rescindere possunt matrimonia post contracta.

DE STATV REGVLARIVM.

TIT. XVI.

CAP. VNICVM.

Moniales tacitè vel expressè professæ, clausuras monasterij exire non possunt, nec alij ad illas intrare: nisi causa legitima & superioris licentia interueniat. h.d.

Bonifacius VIII.

PEriculoso & *c* detestabili quarundam monialium statui (quæ honestatis laxatis habenis, & monachali molestia sexusque verecundia impudenter abiectis, extra sua monasteria, nonnunquam

a *Vide omnino quod sanciuit nouissimè concilium Tridentinum circa professionẽ emittendam Sessione 25. titul. de regul. & monialibus, cap. 15.* b *Hic quoq; tenendum quod sanciuit concilium Tridentinum, Sessione 25. de regul. & monialibus, cap. 15.* c *Vide l. precibus. Cod. de imp. & ali. substitu.* d *Vide concil. Trident. Sess. 23. de reform. c. 1.* e *al. consensu.*

a *Vide B. Thom. 2. 2. quæst. 88. art. 3. & q. 189. art. 4. & 8.* b *vide B. Thom. & ibidem Caietanum 2. 2. q. 88. art. 7.* c *Innuit quòd moniales corrumpuntur: & an talibus ac iis, qui publicè volunt, sit dandum corpus Christi. gl. l. de filia. 27. quæst. 1. vide doc. in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. Font.*

per habitacula secularium personarum discurrunt, & frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea deuouerunt grauem *a* offensam, religionis opprobrium, & scandalum plurimorum) prouidere salubriter cupientes: præsenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus: vniuersas & singulas moniales præsentes, atq; futuras cuiuscunq; religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere decætero permanere clausura: ita, quòd nulli earum religionem tacitè vel expressè professæ, sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa (nisi fortè tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cum aliis absq; graui periculo seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullisq; aliquatenus inhonestæ personæ, nec etiam honestæ (nisi rationabilis & manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit speciali licentia) ingressus, vel accessus pateat ad easdem: vt sic à publicis, & mundanis conspectibus separatæ, omnino seruire Deo valeant liberius, & (lasciuiēdi opportunitate sublata) eidem corda sua, & corpora in omni sanctimonia diligentius custodire.

In monasterio non mendicantium, tot sorores debent recipi, quot poterunt sine penuria sustentari, & vltra non valet receptio. h. d. Dominicus.

Sanè, vt hoc salutare statutū commodius valeat obseruari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum non mendicantium aliquæ recipiantur decætero in sorores, nisi quot poterunt, de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absq; penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum decernentes.

Abbatissæ principibus secularibus, ad fidelitatis sacramentum præstandum adstrictæ, si non possunt per procuratorem iurare, personaliter exeundo monasterium iurabunt, absq; dilatione ad monasterium redituræ. Domini.

Verùm quando abbatissa vel prioriſſa, cuiusuis monasterij pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe, seu domino temporali, sibi debebit homagium, vel fidelitatis sacramentū præstare (nisi quod per procuratorē illud præstet possit efficere apud eum) de monasterio cum honesta & decenti societate exire poterit eo casu licenter, homagio facto, quàm primum commodè poterit, seu fidelitatis præstito sacramēto ad ipsum monasteriū è vestigio reuersura: sic quòd in fraudem residētiæ, siue moræ claustralis, nihil fiat omnino.

Compelluntur domini temporales, per censuram ecclesiasticam, vt in suis curiis admittant abbatissas per procuratores litigare. Ecclesiastici verò in temporalibus & spiritualibus earum procuratores admittere debent. Domin.

Porrò, ne moniales causam, seu occasionem habeāt euagandi, principes seculares, ac alios dominos temporales rogamus, requirimus & obsecramus *b* per viscera misericordiæ Iesu Christi, eisdem in remissionē peccaminum nihilominus suadentes, quòd abbatissas ipsas, & prioriſſas, ac moniales, quascunq; monasteriorū suorum curam, administrationem negotiáve gerentes, quibuscunq; nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus, seu curiis litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (quia tornāti in aliquibus partibus nuncupantur) seu aliis huiusmodi, easdem oporteat euagari. Si qui verò contra præsumpserint exhortationi huiusmodi rationabili, atque sanctæ obtemperare nolentes, cùm sit iuri contrarium, quòd mulieres (præsertim religiosæ) per seipsas litigare cogantur, & à via deuiet honestatis, & periculum animarū inducat, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos a censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem, & aliis prælatis superioribus & inferioribus quibuscunq; iniūgimus, quòd & ipsi causas seu negotia, quæ præfatæ moniales habebunt agere coram ipsis, aut in curiis eorundem, siue sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quicquid aliud ipsa per procuratores earum fieri faciant & tractari.

Ordinarij locorum, in subiectis monasteriis propria, in exemptis apostolica auctoritate clausuram procurare debent: nec est propter hoc in aliis casibus iurisdictio in exemptos eis attributa. h. d. Dominicus.

Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debitè demandarēt, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, & episcopis vniuersis districtè in virtute sanctæ obedientiæ sub obtestatione diuini iudicij & interminatione maledictionis æternæ præcipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in ciuitate ac diœcesi propria, in monasteriis monialium sibi ordinario iure subiectis sua, in iis verò, quæ ad Romanam immediatè spectant ecclesiam sedis apostolicæ auctoritate. Abbates verò & alij, tam exempti, quàm non exempti prælati ecclesiarum, monasteriorum & ordinū quorumcunque in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura conuenienti, vbi non est ipsorum monasteriorum expensis & fideliū eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius facienda, & de ipsis monialibus includendis, quàm primùm commodè poterunt prouidere procurent, si diuinæ, ac nostræ indignationis voluerint acrimoniam euitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: inuocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachij secularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarij locorum, quo ad alia nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

a *al. autem hic legitur grauamen, offensam & religionis.* b *Not. dom. & Phil. quod verba rogatiua in materia præcepti stant præceptiuè. gl. 1. q. 3. c. rogo. not. in l. age. C. de transf. de quo vide Tiraquell. tract. de pœnis temperand. aut remittend. causa 35.*

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TITVLVS XVII.

CAPVT VNICVM.

Non licet nouum ordinem vel religionem aut habitum nouæ religionis creare & assumere. Et reuocati sunt ordines mendicantium per papam non approbati, creati post concil. Dominicus.

Gregorius X. *in concilio generali Lugdun.*

REligionum diuersitatem nimiam (ne confusionem induceret) generale concilium *b* consulta prohibitione vetauit. *c* Sed quia non solum importuna petentium inhiatio illarum postmodū multiplicationem extorsit, verumetiam aliquorū præsumptuosa temeritas diuersorum ordinum præcipue mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrenatam quasi multitudinem adinuenit: repetita constitutione districtius inhibentes, ne aliquis decætero nouum ordinem aut religionem adinueniat, vel habitum nouæ religionis assumat. Cunctas *d* affatim religiones & ordines mendicantes post dictum concilium adinuentos, qui nullam confirmationem sedis apostolicæ meruerunt, perpetuæ prohibitioni subiicimus, & quatenus processerant, *e* reuocamus.

a *Vide glos. 11. quæst. 3. c. rogo. not. in l. age. C. de transf.* b *concil. Later. sub innocent. 1 l. cap. 13.* c *al. vitauit.* d *In antiq. codic. vt plurimum legitur ita: cunctos affatim religiones & ordines, & quidam manuscripti habent ita: cunctos affatim religiosos & ordines mendicantiū.* e *al. processerunt.*

Religiosi

Religiosi mendicantes per papam, post concilium approbati & instituti non possint aliquem ad professionem recipere, domum vel locum de nouo acquirere, nec acquisita sine licentia alienare, nec extraneis prædicare, confessiones eorum audire, vel ad sepulturam admittere. Et contra factum non tenet, & contra faciens, excommunicatus est. h.d. Dominicus.

Confirmatos autem per sedem eandem, post idem tamen concilium institutos, quibus ad congruam sustentationem reditus aut possessiones habere professio siue regula quælibet interdicunt, sed per quæstum publicum tribuere victum solet incerta mendicitas: modo decernimus subsistere infrascripto, vt videlicet professoribus eorundem ordinum ita liceat in illis remanere si velit, quòd nullum deinceps ad eorum professionem admittant, nec de nouo domum vel aliquem locum acquirant, nec domos seu loca, quæ habent alienare valeant sine sedis eiusdem licentia speciali. Nos enim ea dispositioni sedis apostolicæ reseruamus in terræ sanctæ subsidium, vel pauperum, vel alios pios vsus per locorum ordinarios, vel eos, quibus sedes ipsa commiserit conuertenda. Si verò secus præsumptum fuerit: nec personarum receptio, nec domorum vel locorum acquisitio, aut ipsorum, cæterorumq; bonorum alienatio valeat, & nihilominus contrarium facientes sententiam excommunicationis incurrant. Personis quoque ipsorum ordinum omnino interdicimus, quò ad extraneos prædicationis & audiendæ confessionis officium, aut *a* etiam sepulturam.

Reuocatio ordinum mendicantium: prædicatores, minores, eremitanos, & carmelitas non comprehendit. h.d. Dominicus.

Sanè ad prædicatorum & minorum ordines (quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali prouenies perhibet approbatos) præsentem non patimur constitutionem extendi. Cæterum eremitarum sancti Augustini & Carmelitarum ordines, quorum institutio dictum concilium generale præcessit, in solido statu volumus permanere.

Existens de ordinibus reuocatis: non collegialiter, sed singulariter ad alios ordines transire potest. hoc dicit. Dominicus.

Ad hæc personis ordinum (ad quos constitutio præsens extenditur) transeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem: ita quòd nullus ordo ad alium, vel conuentus ad conuentum se ac loca sua totaliter transferat, *b* sedis eiusdem super hoc permissione specialiter non obtenta.

DE CAPELLIS MONACHORUM.

TITVLVS XVIII.

CAP. VNICVM.

Institutio in ecclesiis monachorum ad curam populi per episcopum ad ipsorum præsentationem: per eundem (si causa subsit) sunt destituendi. h.d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

PResbyteri, qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesiis præsentantur episcopis, & instituuntur ab ipsis: (cùm debeant esse perpetui) *c* consuetudine vel statuto, quouis contrario non obstante, ab eisdem nequeunt ecclesiis (nisi per episcopos, & ex causa rationabili) amoueri.

a *In manusc. ita: ac etiam sepulturam.* b *al. transferant.* c *Dictio perpetuus, quid significet, vide Fulgos. cons. 157. incip. in causa Benedicti, & Alex. consil. 60. in ap. omiss. multiloquio, in 1. volum.*

DE IVRE PATRONATVS.

TITVLVS XIX.

CAPVT VNICVM.

Donatio iuris patronatus laici facta loco ecclesiastico, etiam sine consensu episcopi, tenet: non tamen præiudicat iuri episcopi. h.d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

SI laicus ius patronatus ecclesiæ sibi competens, eidem vel alteri ecclesiæ seu loco religioso duxerit conferendum: huiusmodi collatio (quamuis absq; assensu episcopi facta fuerit) efficax est censenda. *b* Per præfatam tamen collationem iuri episcopi, qui eidem assensum non præbuit, nolumus in aliquo derogari.

Laicus quadrimestre tempus habet ad præsentandum: ecclesia verò semestre, licet à laico acquisierit ius patronatus. h.d. Dominicus.

Verùm licet patronus laicus ad præsentandum tempus habeat quadrimestre duntaxat: ecclesia tamē (vel monasterium, cui facta est a laico iuris patronatus collatio) tempus habet semestre. Et omnino quantum ad præsentationem pertinet, non vt patronus laicus, sed vt patronus debet ecclesiasticus reputari.

DE CENSIBVS, EXACTIONIbus, & procurationibus.

TIT. XX.

CAPVT I.

Archiepiscopus volens prouinciam visitare, prius debet visitare ecclesiam, ciuitatem, & diœcesim propriam, clericos & laicos earundem. h.d. Dominicus.

Innocentius IIII.

ROmana *c* ecclesia: & infrà. Statuimus, vt quilibet archiepiscopus suam volens visitare prouinciam, prius ecclesiæ suæ capitulum ac ciuitatem & diœcesim propriam plenè visitare procuret: nec sit solum erga maiorum, sed etiam minorum ecclesiarum, nec circa clericorum tantum, sed etiam populorum visitationem intentus. Etsi commodè vel absq; difficultate accedere ad vnamquamq; non poterit: de pluribus locis ad vnum congruum clericos & laicos studeat conuocare, ne in illis visitatio postponatur.

Visitata sua diœcesi, archiepiscopus in parte vel in totum visitat omnia loca ecclesiastica, clerum & populum prouinciæ procurationem à visitatis recipiēdo. h.d. Dom.

Deinde liceat ei per totam prouinciam vel eius partem visitationis officium exercere, ciuitates & diœceses, suffraganeos suos & eorum subditos, cathedralium & aliarum ecclesiarū capitula & monasteria, ecclesias & alia religiosa & pia loca, cleros & populos liberè visitādo, ac procurationes à locis tantū recipere visitatis.

Archiepiscopus post incœptam visitationem in vna diœcesi transiens ad aliam, ad primam redire non potest: nisi de nouo reiteret in tota prouincia. Dominicus.

Ex quo tamen aliquam de ipsis diœcesibus visitare cœperit: nunquam postea siue totam siue partem eius visitauerit, reuertatur causa visitationis ad illam, priusquam omnes reliquæ ipsius prouinciæ diœceses in toto vel in parte (quas securè visitare poterit) & sua denuò fuerint visitatæ. Quòd si fortè eadem diœcesis vel aliqua ibi ecclesia plus aliis indiguerit visitari: tūc aliarū

a *De materia huius tit. vide quòd nouissimè decreuit cōcil. Trid. Sess. 25. de refor. c. 9.* b *vide l. cùm à matre. C. de re. vin. & l. peto. & fratre. ff. de leg. 2.* c *De materia huius decretalis præter statuta in concilio Later. sub Alexandro III. c. 4. & in concilio Later. sub Innoc. III. c. 33. vide omnino quæ nouissimè sanciit concilium Trident. Sess. 24. de reform. c. 5.*

visitatione intermissa redeat ad eandem, si à loci diœcesano requisitus extiterit, vel de omnium aut maioris partis episcoporum eiusdem prouinciæ processerit consilio & assensu: ad quod idem se pronos exhibeant, ne animarum profectus aliquatenus negligatur. Si verò malitiosè in his difficultatem adhibuerint: archiepiscopus licentiam super hoc à sede apostolica postulet confidenter.

Expedita visitatione non reiterat illam archiepiscopus sine consilio suffraganeorũ, & definitione in scriptis prius facta: debet tamen reincipere ab illis qui in prima nõ fuerant visitati. h. d. Dominicus.

Postquam autem semel omnes prouinciæ suæ diœceseis visitauerit, licitum sit ei postea (prius tamen suffraganeorum suorum requisito consilio, & ipsius definitione super hoc habita coram eis, quæ in scriptis redigi volumus, vt possint *a* aliis esse nota) visitationem per eandem reiterare prouinciam, iuxta modum superius annotatum: etiam si non interueniat in hoc suffraganeorum ipsorum assensus: illam semper prouidentiã adhibendo, vt in posterioribus visitationibus illas ecclesias eosq; cleros & populos prius visitet, qui nõ fuerant ab eo in prioribus visitati: nisi magis sit aliis visitationis officium opportunum.

Archiepiscopus visitans debet preponere verbum Dei, inquirere de vita ministrorum, & de pertinentibus ad diuinum officiũ, absq; iuramento: infamatos ordinariis denunciet, & notoria crimina puniat. h. d. Dominicus.

Sanè huiusmodi impensurus officium, proposito verbo Dei quærat de vita & conuersatione ministrantium in ecclesiis & locis aliis diuino cultui deputatis, ac cæteris, quæ ad officium ipsum spectant absq; coactione & exactione qualibet iuramenti, ad ipsorum emendationem per salubria monita *b* nunc leuia nunc aspera iuxta datam sibi à Deo prudentiam diligenter intendens. Quòd si de aliquibus orta fuerit infamia: contra eos ordinariis ipsorum (vt super his solenniter inquirant) denunciet, si viderit expedire. Notoria verò crimina, quæ examinatione non egeant (cum super his merito notari possit ordinariorum negligentia eorundem) libere corrigat pœnam pro illis debitam infligendo.

Visitator non in pecunia, sed victualibus recipiet procurationem moderatam: nec familia sua aliquid recipere potest etiam prætextu officij, nec ipse, nec sui aliquod munus etiam oblatum recipient. h. d. Dominicus.

Procurationes autem recipiat, secundum quod est in canonibus *c* constitutum: nullam tamen pecuniam ipse vel aliquis de sua familia, occasione alicuius officij aut consuetudinis, seu quolibet alio modo earum nomine, sed in victualibus expensas tantum recipiat moderatas. Caueat insuper, ne ipse vel quisquam suorum aliquod munus quodcunq; sit, & qualitercunq; offeratur, præsumat recipere: vt non quæ sua sunt videatur quærere, sed quæ Iesu *d* Christi. Quòd si fuerit contra præsumptum, recipiens maledictionem incurrat, à qua nunquam (nisi duplum restituat) liberetur. volumus enim in his fraudem quamlibet penitus cuitari.

Forma visitationis præmissa seruari debet in episcopis & aliis prælatis inferioribus: regularium consuetudinibus exceptis. h. d. Dominicus.

Hanc autem visitandi formam ab vniuersis etiam episcopis aliisq; prælatis ordinario iure suos subiectos e visitantibus, plenè obseruari præcipimus: saluis super hoc rationalibus & approbatis religiosorum consuetudinibus & regularibus institutis.

a *Al. posset.* b *vide omnino concil. Trident. Sess. 1. de reform. c. 1.* c *hos canones habes in concil. Lateran. initio cap. citati.* d *aliàs, deest dicto Iesu.* e *aliàs, subditos.*

CAP. II.

Quia decreta Innocent III I. 5. proxim. nõ bene seruabantur in illo capitulo, quo præceperat procurationes in victualibus non in pecunia recipi, & non recipi munera, nec etiam procurationes in victualibus à locis non visitatis: illam confirmat pœnas adiiciens. Ioan. And.

Gregorius X. *in generali conc. Lugdun.*

EXigit peruersorũ *a* audacia, vt non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam pœnam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaq; felicis recordationis Innocent. papæ IIII. prædecessoris nostri editam, super non recipiendis in pecunia procurationibus ac super receptione munerum visitantibus, eorumq; familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas præterire, volentes inuiolabiliter obseruari: eam decernimus pœnæ adiectione iuuandam. Statuentes, vt vniuersi & singuli, qui ob procurationẽ sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam à volẽte recipere, vel alias constitutionem ipsam recipiendo munera, siue visitationis officio non impenso procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione violare præsumpserint, duplum eius, quod receperint ecclesiæ, à qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin extunc patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, duplum ipsum vltra prædictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiæ sentiant *b* interdictum. Inferiores verò ab officio & beneficio ncuerint se suspensos, quousq; de duplo huiusmodi grauatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant: nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate seu gratia valitura.

CAP. III.

Visitator recipere potest procurationem in pecunia volentibus visitatis. Sed vna die vltra vnam procurationem non recipiet, licet plura visitauerit loca. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

FElicis *c* recordationis Gregorius papa X. prædecessor noster prohibuit in concilio Lugdunensi, ne aliqui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam præsumerent, vel etiam recipere à volente. Verum quoniam rerum experientia nos instruxit ex hoc tam personis visitantibus, quàm locis & ecclesiis visitatis multa incommodorum dispendia prouenire, concedimus, vt patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & alij, quibus ex officio competit visitare, à volentibus ecclesiarum & locorum visitatorum rectoribus seu personis pecuniam licitè recipere valeant pro sumptibus moderatis faciendis in victualibus, diebus quibus visitationis officium personaliter exercebunt: Adiicientes, quod non liceat visitanti nisi vnam procurationem recipere vna die, siue vnum locum solum visitauerit, siue plura, etiam si locus quilibet visitatus ab illo sufficeret ad procurationem integram persoluendã, cum eidem sufficere debeat, vt temporalia metat à locis personaliter visitatis pro diebus, quibus eis spiritalia subministrat. Cætera verò, in eiusdem prædecessoris cõstitutione contẽta in suo volum⁹ robore perdurare.

CAP. IIII.

Si vniuersitas vel singularis persona ecclesias vel ecclesiasticas personas compulerit soluere pedagia, vel guidagia, vel exactiones pro rebus suis, quas causa negotiationis non deferunt, vel pro personis singulares sunt excommunicati, & vniuersitas interdicta. nec prodest contraria consuetudo. Cle. hoc addit, quod diœcesani, quibus constat aliquos has sententias incidisse, illos publicare debent, & ipsas sententias facere obseruari. eo. tit. præsenti. Ioan. And.

a *Vide conc. Trid. Sess. 24. de reform. c. 3. quod si quisquã.* b *In veteri exemplari deest sentiant.* d *Vide concilium Trident. Sessio. 24. de reforma. cap. 3. &. sit tamen in optione eorum.*

Idem.

Idem.

QVanquam *a* pedagiorum exactiones tam iure canonico, quã ciuili regulariter meritò sint damnatæ *b*: tanto tamen districtius ne ab ecclesiis & personis ecclesiasticis talia exigantur, prohiberi oportet, quanto si id fiat, maior inde transgressionis reatus incurritur, & offensa euidentior comprobatur. Cùm igitur ecclesiæ ecclesiasticæque personæ ac res *c* ipsarum non solum iure humano, quinimò & diuino, à secularium personarum exactionibus sint immunes: constitutionem felicis recordationis Alexandri papæ IIII. prædecessoris nostri (qui statuit ecclesias & personas ecclesiasticas ad pedagia & guidagia penitus non teneri, nec ad exhibendum vel soluendum talia pro rebus suis propriis, quas nõ causa negotiandi deferunt vel deferri faciunt, seu transmittunt.) Volentes propter multorum insolentiam & abusum pœnæ adminiculo adiuuare, adiicimus districtius inhibendo (contraria consuetudine quorumcunque, quæ dicenda est corruptela verius, non obstante) vt nec collegium, nec vniuersitas, nec aliqua etiam singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, conditionis aut status, à præfatis ecclesiis, aut personis pro personis ipsis aut rebus prædictis talia exigat, vel extorqueat, per se vel per aliũ suo nomine vel etiam alieno, aut eas ad huiusmodi persoluenda compellat. Qui verò contra fecerint, si personæ fuerint singulares, excommunicationis: si autem collegium vel vniuersitas ciuitatis, castri, seu loci alterius cuiuscunq;, ipsa ciuitas, castrum vel locus interdicti sententias ipso facto incurrant: nec ab excommunicatione huiusmodi absolutionem vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè restituerint, & de transgressione satisfecerint competenter.

CAP. V.

Archiepiscopus visitare potest prouinciam ac etiam iterare, licet suffraganei non sint negligentes: & tunc confessiones omnium audire, absoluere, & pœnitentias imponere. h. d. Dominicus.

Idem.

PErpetuò *d* declaramus edicto archiepiscopum posse, secundum tenorem constitutionis felicis recordationis Innocentij papæ IIII. prædecessoris nostri super hoc editæ, suam prouinciã visitare liberè, licet non sint eius suffraganei negligentes, & iterare visitationẽ eandem, ac procurationes à locis recipere visitatis. Consuetudine (si qua forsan ab ipsis suffraganeis vel ab aliis allegetur) præmissis contraria non obstante. Potestatiã idem archiepiscopus dum visitat confessiones subditorum suffraganeorum audire, ac absoluere confitentes, & ipsis pœnitentias iniungere salutares.

DE CONSECRATIONE ecclesiæ vel altaris.

TITVLVS XXI.

CAPVT VNICVM.

Polluta ecclesia pollutum est cœmeterium illi cõtiguum, sed non remotum. Pollutio cœmeterij ecclesiam non polluit, licet contigua existat. Polluto vno cœmeterio, aliud illi contiguum pollutum non est, licet per portam de vno in aliud deuringressus. h. d. Dominicus.

a *Vide concilium Lateran. sub Alexandro III. cap. 22. & concilium Trident. Sessio. 25. de reformat. cap. 20.*

b *Ergo eas faciens probabit hoc sibi licere. infrà cap. 2. de immun. eccles. l. 1. cap. de vit. reg. not. Dom. & Phil.* c *vide l. si publicanus. §. rebus. ff. de publ. Font.* d *vide concilium Trident. Sessio. 24. de reformat. ca. 3. §. à metropolitanis verò. vnde intelliges qualiter hodie procedat dispositio huius capitis.*

Bonifacius VIII.

SI *a* ecclesiam pollui sanguinis effusione contingat, ipsius cœmeterium si contiguũ sit eidem, censetur esse pollutum: vnde antequam reconciliatum fuerit, non debet in eo aliquis sepeliri. Secus si remotum fuerit ab eadem. Non sic quoq; in casu conuerso sentimus, vt videlicet polluto cœmeterio (quamuis ecclesiæ contiguo) debeat ecclesia reputari polluta: ne minus dignum, maius, aut accessorium principale ad se trahere videatur. Non vnum, sed plura cœmeteria esse noscuntur, quæ quamuis sibi cohærentia, pariete tamẽ medio sciunguntur. Ideoq; violato eorum altero, alterum (licet de vno ad aliud per portam intermediam habeatur accessus) non propter hoc reputabitur violatũ.

DE RELIQVIIS ET VENERATIONE SANCTORVM.

TIT. XXII.

CAP. VNICVM.

Festa duodecim apostolorum, quatuor Euangelistarum, & quatuor doctorum & confessorum ecclesiæ, scilicet Gregorij, Augustini, Ambrosij, & Hieronymi, sub officio duplici debent solenniter celebrari. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

GLORIOSVS *b* Deus in sanctis suis, & in maiestate mirabilis, cuius in effabilis altitudo prudentiæ nullis inclusa limitibus, nullis terminis comprehensa recti censura iudicij cœlestia pariter & terrena disponit, etsi cunctos eius ministros magnificet, altis decoret honoribꝰ, & cœlestis efficiat beatitudinis possessores: illos tamen (vt dignis digna rependat) potioribus attollit insigniis dignitatum, & præmiorum vberiori retributione prosequitur, quos *c* digniores agnoscit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater ecclesia eius sacra vestigia prosequens, & exemplo ducta laudabili, licet vniuersos in regnis cœlestibus constitutos studiis honorare solicitis & sonoris efferre præconiis non desistat: gloriosissimos tamen Christianæ fidei principes athletas Dei electos, iustos seculi iudices, lumina vera mundi, videlicet Christi redemptoris apostolos numero duodeno contentos, qui viuentes in carne prædictam ecclesiam suo precioso sanguine plantauerunt ipsam erigendo sublimiter, & disciplinis sanctissimis dirigendo: Reuerendissimos etiam patres virosq; clarissimos quatuor Euangelistas Domini, per quorum diligentissima & fidelissima studia eidem ecclesiæ sacra Euangelia illuxerunt: Egregios quoq; ipsius doctores ecclesiæ beatos Gregorium, qui meritis inclytus sedis apostolicæ curã gessit, Augustinum & Ambrosium venerandos *d* antistites: ac Hieronymum sacerdotij præditum titulo, eximios confessores summis attollere vocibus, laudibus personare præcipuis, & specialibus disponit honoribus venerari. Horum quippe doctorum perlucida & salutaria documenta prædictam illustrarunt ecclesiam, decorarunt virtutibus, & moribus informarunt: per ipsos præterea quasi luminosas ardentesq; lucernas super candelabrum in domo Domini positas (errorum tenebris profugatis) totius corpus ecclesiæ tanquam sydus irradiat matutinum: eorum etiam fœcunda facundia cœlestis irrigui gratia influente scripturarum ænigmata refert, soluit nodos, obscura dilucidat, du-

a *De materia huius decretalis, vide plenè Turrecremata & alios in cap. ecclesiis. de consecrat. distinct. 1.*

b *Vide Cassaneum in Cathalogo gloriæ mundi, parte 3. consideratione 20. & multis sequentibus.* c *Vide textum 89. distinctione ad hoc. Fontanus.* d *Aliàs reuerendos.*

biaque declarat: profundis quoque ac decoris illorum sermonibus ampla ipsius ecclesiæ fabrica velut gemmis vernantibus rutilat, & verborum elegantia singulari gloriosus sublimata, coruscat. Ideoque circumspecta prudentia dictæ sedis (quæ actibus intenta salubribus, & operibus exposita pietatis, libenter exequitur, quæ sunt Dei) præmissa solicitè digneque considerans, & debita meditatione perlustrans, ad diuini nominis honorem & gloriam, exaltationem catholicæ fidei salutemque fidelium, meritò censuit ritéque prouidit, apostolos, euangelistas, & confessores eosdem in vniuersali ecclesia honorificentiæ potioris impendiis attollendos: vt ab ea tantò propensius honorari sese sentiant, quantò ipsam præ cæteris excellentius illustrarunt. Nos itaque piis ducti consiliis, dignisque studiis excitati, nonnullos *a* prædecessores nostros Romanorum pontificum (qui specialis deuotionis prosequentes affectum, aliquorum festa sanctorum sub duplici ordinauerunt officio celebranda) imitari solicitè intendentes eorundem apostolorum, euangelistarum & confessorum festiuitates præcipuas) de fratrum nostrorum consilio & assensu) sub officio duplici per vniuersas orbis ecclesias volumus, statuimus, & præcipimus annis singulis perpetuis futuris temporibus solenniter celebrari.

DE IMMVNITATE *b* ECclesiarum, cœmeteriorum, & aliorum locorum religiosorum.

TITVLVS XXIII.

CAP. I.

Seculares potestates ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tallias vel exactiones pro rebus vel possessionibus acquisitis, vel acquirendis exigere non præsumant: nec eos compellere ad ipsas distrahendum, vel extra manum suam ponendum. h. d. Ioan. Andr.

Alexander IIII.

QVia *c* nonnulli habentes temporale dominium, vel potestatis gerentes officium seculare, libertatem & immunitatem ecclesiasticam lædere ac minuere tanquam honoris & priuilegij ecclesiarum inuidi moliuntur: expedit, quòd per diligentiam & auctoritatem sedis apost. (quę curam habet ecclesiarum omnium & tutelam) contra talium ausus, & conamina opportunum remedium apponatur, vt ecclesiæ ipsæ in plenitudine iuris sui & libertatis integritate lætentur, *d* ac detestabilis malignorum audacia & insolentium nefaria temeritas propulsetur. Sanè intelleximus, quòd in regno Franciæ, communiæ, scabini, seu consules & alij domini temporales, & ij, qui iurisdictionem in ipsis communiis, ciuitatibus, castris & villis temporalem exercent, vel quibus in illis commissa est executio iustitię secularis, molesti sunt nimium ecclesiis super pluribus & infesti: & inter cætera nituntur & studeant, vt illis collectas *e* & tallias & alia huiusmodi eædem ecclesiæ prætextu bonorum, quæ acquisiuerunt, tribuant & persoluant, vel extra manum suam ponant huiusmodi acquisita. Volentes itaque super his omnibus (prout expedit) solicitè prouidere, totaq; temerariis ausibus congruis præsidiis obuiare, auctoritate apostolica præhabita cum fratribus nostris diligenti deliberatione decernimus nō licere præfatis communiis, scabinis, & iis, qui in eis iurisdictionem temporalem obtinent, vel iustitiā temporalem *a* exercent, tallias vel collectas seu exactiones quascunque ecclesiis vel personis ecclesiasticis imponere vel exigere ab eisdem pro domibus, prædiis, vel quibuscunq; possessionib. ab eisdem ecclesiis, vel personis ecclesiasticis legitimè hactenus acquisitis, vel in posterum acquirendis, etiam si ipsæ ecclesiæ vel personæ, vel res huiusmodi sint intra illorum districtum vel territorium constitutæ. Nec etiam liceat illis ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum, aut extra manum suam ponendum, acquisita iam vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus coarctare.

CAP. II.

In ecclesiis dato humili ingressu debet orationibus insisti: exclusis clamoribus & seditionibus, consiliis vniuersitatis laicorum, & eorum publicis parlamentis, vanis colloquiis, negotiationibus, & nūdinis ac iudiciis secularibus, & maximè criminalibus. hoc dicit. vsq; ad §. ordinarij. Dominicus.

Gregorius X. *in generali conc. Lugdun.*

DEcet domum domini *b* sanctitudo, decet vt cuius in pace factus est locus, eius cultus sit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad ecclesias humilis & deuotus ingressus, sit in eis quieta conuersatio, Deo grata, inspicientibus placita, *c* quæ considerantes non solum instruat, ied & reficiat. Conuenientes ibidem nomen illud, quod est super omne nomē (à quo aliud sub cœlo non est datum hominibus, in quo saluos fieri credentes oporteat, nomen videlicet IESV *d* Christi, qui saluum faciet populum suum à peccatis eorum) exhibitione reuerentiæ specialis attollant, & quod generaliter scribitur, *e* vt in nomine IESV omne genu flectatur, singuli singulariter in seipsis implentes (præcipuè dum aguntur missarum sacra mysteria) *f* gloriosum illud nomen quandocunque recolitur, flectant genua cordis sui, quod vel capitis inclinatione testentur: attentantur in locis eisdem intentis præcordiis sacra solennia, deuotis orationibus insistatur, nullus in locis eisdem, in quibus cum pace ac quiete vota conuenit celebrari, seditionem excitet, conclamationem moueat, impetúmve committat. Cessent in locis illis vniuersitatum & societatum quarumlibet concilia, *g* conciones & publica parlamenta. Cessent vana & multo fortius fœda & prophana colloquia. Cessent confabulationes quælibet. Sint postremò quæcunq; alia, quæ diuinum possunt turbare officium, aut oculos diuinæ maiestatis offendere, ab ipsis prorsus extranea: ne vbi peccatorum est venia postulanda, ibi peccandi detur occasio, aut deprehendantur peccata committi. Cessent in ecclesiis earumq; cœmeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cuiuscunque tumultus, omnis in eis secularium iudiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos criminalis maximè, agitetur, sint loca eadem à laicorum cognitionibus aliena.

Locorum ordinarij exequi debent hic contenta, & sententiæ in ecclesiis habitæ sunt nullæ: & contra facientes puniri debent. h. d. Dominicus.

Ordinarij locorum hoc faciant obseruari: suadenda

Al. ita: nonnullos prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, &c. b *vide concilium Trident. Sess. 25. de reformat. c. 26. vbi priuilegia & immunitates ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum innouantur & confirmantur.* c *vide concilium Lateran. sub Alexandro III. cap. 15. & concil. Lateran. sub Leone X. Sessio. 9. tit. de reformat. curiæ, & etiam à iure.* d *aliàs, locentur.* e *Vide Anch. consil. 96. incip. super dicto dubio. Dec. consil. 496. incip. in causa domini. & Ias. consil. 83. incip. dicta prædia. volum. 3.*

a *Secularem legitur constanter in vetustioribus codicibus.* b *Psalmo 92. & 75.* c *Aliàs, placida.* d *vide beatum Chrysostomum super cap. 1. Epistol. Pauli ad Galatas.* e *Philipp. 2.* f *aliàs, ministeria.* g *al. consilia.*

suadeant,

suadeant, interdicta huius canonis auctoritate compescant, ad hoc alios etiam in ecclesiis ipsis magis assiduos, & in præmissa idoneos deputando. Et nihilominus processus iudicum secularium, ac specialiter prolatæ sententiæ in eisdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmissas inhibitiones animo petulanti contempserint: præter processum ordinariorum & deputandorum ab ipsis, diuinę vltionis & nostræ poterunt acrimoniam formidare, donec suum confessi reatum à similibus firmato proposito deliberauerint abstinere.

CAP. III.

Ponit excessus laicorum, qui clericis collectas, tallias & onera imponebant: & excessus clericorum, qui talibus consentiebant.

Bonifacius VIII.

CLericis *a* laicos infestos oppidò tradit antiquitas, quod & præsentium experimenta temporum manifestè declarant, dum suis finibus non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, nec prudenter attendunt, quàm sit eis in clericos ecclesiasticásve personas & bona interdicta potestas ecclesiarum prælatis, ecclesiis, ecclesiasticisq; personis regularibus & secularibus imponunt onera grauia, ipsosq; talliant, & eis collectas imponunt, ab ipsis suorum prouentuum vel bonorum dimidiam, decimam seu vicesimã, vel quamuis aliam portionem aut quotam exigunt & extorquent, cosq; moliuntur multifariè subiicere seruituti, suæq; submittere ditioni; & (quod dolenter *b* referimus) nonnulli ecclesiarum prælati ecclesiasticæq; personæ trepidantes vbi trepidandum nõ est, transitoriam pacem quærentes, plus timentes maiestatem temporalem offendere, quàm æternam, talium abusibus non tam temerariè, quàm improuidè acquiescunt: sedis apostolicæ auctoritate seu licentia non obtenta.

Præcipit personas ecclesiasticas pro rebus suis vel ecclesiarum nil laicis soluere debere absq; licentia apostolicæ sedis, sub quocunq; colore mutui, subuentionis, doni, vel alio quolibet: vt etiam ipsi laici tallias non exigant vel recipiant: nec occupent quocunq; modo deposita ecclesiarum vel personarum ecclesiasticarum, singulares contrà facientes excommunicat, vniuersitates interdicit, quæ pœnæ locum habeant in promissionibus factis etiam ante hanc constitutionem, si postmodum soluantur vel recipiantur: & ab his sententijs solus papa absoluit, præterquam in mortis articulo. h. d.

Nos igitur talibus iniquis actibus obuiare volentes: de fratrum nostrorum consilio apostolica auctoritate statuimus, quod quicunq; prælati ecclesiasticæq; personæ, religiosæ vel seculares quorumcunq; ordinum, conditionis seu status, collectas vel tallias, decimam, vicesimam, seu centesimam suorum & ecclesiarum prouentuum vel bonorum laicis soluerint vel promiserint, vel se soluturos consenserint, aut quamuis aliam quantitatem, portionem, aut quotam ipsorum prouentuum vel bonorum æstimationis vel valoris ipsorum sub adiutorij, mutui, subuentionis, subsidij vel doni nomine, seu quouis alio titulo modo vel quæsito colore absque auctoritate sedis eiusdem: necnon imperatores, reges, seu principes, duces, comites, vel barones, potestates, capitanei, vel rectores, quocunq; nomine censeantur, ciuitatum, castrorum, seu quorumcunq; locorum constitutorum vbilibet: & quiuis alij cuiuscunq; præeminentiæ, conditionis, & status, qui talia imposuerint, exegerint, vel receperint, aut apud ædes sacras deposita ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum vbilibet arrestauerint, saisierint, seu occupare præsumpserint, vel arrestari, saisiri *a* aut occupari mandauerint, aut occupata, saisita *b* seu arrestata receperint: necnon omnes, qui scienter dederint in prædictis auxilium, consilium, vel fauorem publicè vel occulte, eoipso sententiam excommunicationis incurrãt. Vniuersitates quoque, quæ in his culpabiles fuerint, ecclesiastico supponimus interdicto. Prælatis & personis ecclesiasticis supradictis in virtute obedientiæ, & sub depositionis pœna districtè mandantes, vt talibus absque expressa licentia dictæ sedis nullatenus acquiescant: quodque prætextu cuiuscunque obligationis, promissionis, & confessionis *c* factarum hactenus vel faciendarum in antea, priusquam huiusmodi constitutio, prohibitio, seu præceptum ad notitiam ipsorum peruenerit, *d* nihil soluant, nec supradicti seculares quoquomodo recipiant. Et si soluerint, vel prædicti receperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. A supradictis autem excommunicationum & interdicti sententiis nullus absolui valeat (præterquam in mortis articulo) absque sedis apostolicæ auctoritate & licentia speciali: Cum nostræ intentionis existat tam horrendum secularium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione transire.

Omnia priuilegia derogantia huic constitutioni, cassat & irritat.

Non obstantibus quibuscunque priuilegiis sub quibuscunq; tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione concessis imperatoribus, regibus & aliis supradictis, quæ contra præmissa in nullo volumus alicui vel aliquibus suffragari.

CAP. IIII.

Excommunicati sunt, qui impediunt super causis, quæ ad forum ecclesiasticum de iure vel de consuetudine pertinent, literas à sede apostolica impetrari, vel super ipsis coram ordinariis vel delegatis ecclesiasticis litigari. Io. And.

Idem.

QVoniam (vt intelleximus) quorundam iustitiariorum, balliuorum, iudicumve secularium ac temporalium dominorum in quibusdam partibus præsumptuosa temeritas sic excreuit, vt in terris eorum siue districtibus literas apostolicas impetrantes, vel ad iudices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis, seu quæstionibus, quæ ratione personarũ aut rerum de iure aut antiqua consuetudine ad forũ *e* ecclesiasticum pertinent, obtinere non possunt in eis per eosdem ordinarios iudices vel apostolicas literas iustitiæ complemẽtum: quin potius super illis recurrere ad iudicium seculare, vel à lite, causa seu quæstione desistere compelluntur: Nos iustitiam nostram & ecclesiæ sponsæ nostræ nolentes negligere, qui alios in sua iustitia confouemus: statuimus districtius inhibendo, ne q⁹ impetratores literarum nostrarum, vel alios in foro ecclesiastico delegato seu ordinario litigantes, seu litigare volẽtes, siue ambæ partes hoc voluerint, siue vna super causis ecclesiasticis, siue quæ ad forũ ecclesiasticum ratione personarum, negotiorũ, vel rerum de iure vel de antiqua consuetudine pertinere noscũtur, per se vel per alium ad desistendum, vel in foro seculari de quæstionibus huiusmodi litigãdum per eorundem iudicum ecclesiasticorum vel impetrantium, aut litigantiũ seu

a *Quærebat Ioan. Mont. in isto cap. Quid si fiat impositio talis non ecclesiasticis personis, sed eorum hominibus, numquid esset locus pœnæ huius cap. Et dicebat quod sic, quia sit fraus legi, de qua infrà, de regulis iur. cap. fin. & supra de priuileg. quanto. facit infrà eod. cap. eos. secundum Lapum, Abb. Dom. Philip. dicit quod nullo casu habebit locum hæc constitutio, quia penitus reuocata cum suis declarationibus, nec vllus Doctorum eam egit. Fontanus.* b *alias, dolentes.*

a *al. sisari.* b *al. sisata.* c *In manusc. legitur constanter ita: & concessionis.* d *al. peruenerint.* e *Quæ sint illæ causæ, vide in c. licet. de foro compe. in antiq. Bart. in extranag. ad reprim. in verb. de nunciat.*

volentium litigare, aut propinquorum ipsorum seu rerum illorum, aut ecclesiarum suarum etiam captionē, modisve aliis quibuscunq; compellat seu compelli faciat vel procuret: nisi per se aliosve impediat, quò minus coram iudicibus ecclesiasticis, delegatis seu ordinarias querelantes de causis, quæ (vt præmissum est) ad cognitionem pertinent eorundem: possint liberè iustitiam obtinere: nec ad prædicta facienda det auxilium, consilium, vel fauorem. Si quis verò contra præsumpserit, excommunicationi se ipso facto nouerit subiacere: à qua (nisi tam iudici, cuius cognitio fuerit impedita, vel iurisdictio vsurpata, quàm parti, quæ turbata in prosecutione fuerit sui iuris: de iniuria, damnis, expensis, & interesse prius per eundem integrè fuerit satisfactum) nullatenus absoluatur.

CAP. V.

Domini temporales prohibentes subditis, ne cum personis ecclesiasticis contrahant, vel communia obsequia exhibeant: ipso facto excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

EOs, *a* qui temporale dominium obtinentes suis subditis, ne prælatis aut clericis, seu personis ecclesiasticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neq; ipsis bladum molant, coquant panem, aut alia obsequia exhibere præsumant, aliquando interdicunt (cum talia in derogationem libertatis ecclesiasticæ præsumantur) eoipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere.

NE CLERICI VEL MONACHI SECULARIBUS NEGOCIIS SE IMMISCEANT.

TITVLVS XXIIII.

CAP. I.

Capitulum super specula prohibens audientiam legum vel physicæ, non includit paræciales ecclesias habentes, nisi sint plebaniæ habentes sub se capellas, in quibus clerici perpetuo instituantur. h. d. Dominicus.

Bonifacius octauus.

STATVTVM *b* felicis recordationis Honorij papæ tertij prædecessoris nostri, quod decanis, archidiaconis, præpositis, plebanis, cantoribus, & aliis clericis habentibus personatus, audire leges vel physicam interdicit: ad eos, qui paræciales ecclesias obtinere noscuntur, piæ memoriæ Clementis papæ quarti prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, declaramus præsentis constitutionis oraculo rationē ecclesiarum huiusmodi non extendi. Nisi eædem ecclesiæ fuerint plebaniæ sub se capellas habentes, in quibus instituantur clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoueri.

CAP. II.

Excommunicatus est ipso facto religiosus professus habitum temerariè dimittens, vel ad quæcunq; studia accedens, non obtenta licentia & prælati & conuentus. Doctores scienter docentes, vel in scholis retinentes ad leges vel physicam tales religiosos, similiter excommunicationem incurrunt. h. d. Dominicus.

Idem.

VT *a* periculosa religiosis euagandi materia subtrahatur, districtius inhibemus, ne decætero aliquis quamcunque religionem tacitè vel expresse professus, in scholis vel alibi temerè habitum religionis suæ dimittat: nec accedat ad quæuis studia literarum, nisi à suo prælato cum consilio sui conuentus vel maioris partis eiusdem sibi eundi ad studium, licentia primitus sit concessa. Si quis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Doctores quoq; siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso leges vel physicam audientes scienter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere: simili eoipso sint sententia innodati.

CAP. III.

Clericus in loco temporalis iurisdictionis suæ super delicto ibi commisso delegans, vt veritate inquisita iustitiam exequatur: irregularis non efficitur, licet pœna sanguinis inferatur. h. d. Dominicus.

Idem.

EPiscopus *b* seu quicunq; alius prælatus, vel clericus iurisdictionem obtinens temporalem: si homicidio aut alio maleficio ab aliquibus in iurisdictione sua commisso, balliuo suo aut alij cuicunq; iniungat, vt super hoc veritatem inquirens iustitiæ debitum exequatur, irregularis censeri non debet: quamuis ipse balliuus vel alius contra malefactores ad pœnam sanguinis processerit iustitia mediāte. Nam licet clericis causas sanguinis agitare non liceat, eas tamen (cùm iurisdictionem obtinent temporalem) debent & possunt metu irregularitatis cessante aliis delegare.

a *Vide Anch. consil. 11. incip. factum super quo petitur consil. & Lapum allegatione 92. incip. inspeximus.* b *Vide Doct. & in primis Panorm. in cap. non magno perè. & in cap. fin. extr. ne clerici vel monachi. & Innocent. in cap. firmiter extrà, de summ. Trinitat. & fide Catholica.*

a *Multa huc spectantia, vide per Calderinum consil. 2. titul. de magistris. & per Abbatem consil. 84. libro 1.* b *Præter Doctor. hic, vide notata in cap. ex literis extrà, de excess. prælat. & in cap. in archiepiscopatu. de raptoribus.*

FINIS.

SEX-

SEXTI DECRETALIVM LIBER QVARTVS.

DE SPONSALIBVS ET MATRIMONIIS.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Sponsalia pura & certa ex consensu valida, licet aliàs nulla, inducunt publicam honestatem: quæ habet dirimere sequentia sponsalia, sed non præcedentia.

Bonifacius VIII.

EX sponsalibus *a* puris & certis etiam si consanguinitatis, affinitatis, frigiditatis, religionis, aut alia quauis ratione sint nulla, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum & dirimẽdum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissoluendum, impedimentũ iustitiæ publicæ honestatis. *b* Quare ille, qui sponsalia purè ac determinatè cum aliqua muliere contraxit, & postmodum cum secunda prioris consanguinea idem fecit, ex priorum sponsaliorum vigore (quibus per publicæ honestatis iustitiam ex secundis sponsalibus subsecutam minimè derogatur) ad matrimonium contrahendum cum prima remanet obligatus.

Publicam honestatem non inducunt sponsalia conditionalia ante euentum. h. d. Ioan. And.

Ille verò, qui sponsalia cum aliqua muliere *c* sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis euentum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de præsenti, cum secunda remanere debebit. Cum ex sponsalibus conditionalibus ante conditionem extantem sicuti consensum non habentibus, & incertis nulla publicæ honestatis iustitia oriatur.

DE DESPONSATIONE impuberum.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Sponsalia amborum infantium vel alterius tantum per superuenientiam maioris ætatis non validantur, nec publicam honestatem inducunt: nisi fuerint ratificata tacitè vel expressè. hoc dicit vsque ad §. Idem quoque. Domi.

Bonifacius VIII.

SI infantes *d* ad inuicem, vel vnus maior septennio, & alter minor sponsalia contraxerint: ipsi vel parentes pro eis nisi per cohabitationem eorum mutuam, seu aliàs verbo vel facto ipsorum liquidò appareat eosdem in eadem voluntate factos maiores septennio perdurare: sponsalia huiusmopi, quæ ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minimè conualescunt: & ideo cùm sint nulla ratione defectus consensus, publicæ honestatis iustitiam non inducunt.

Sponsalia per verba de præsenti contracta inter impuberem vel puberem, vel inter impuberes non proximos pubertati, valent vt sponsalia de futuro: nec in matrimoniũ transeunt ex sola perseuerantia ætatis: nisi aliter approbentur, inducunt tamen publicam honestatem. h. d. Dominicus.

Idem quoque si pubes & impubes, vel duo impuberes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malicia non supplebat, per verba contraxerint de præsenti. sponsalia enim illa, quæ iuris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro (licet verba consensum exprimentia de præsenti haberent, & matrimonium contrahere intenderent contrahentes) per aduentum pubertatis in matrimonium non transeunt de præsenti: nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit: nisi per carnis copulam subsecutam, vel aliquem modum alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter, per dictum tamen contractum, qui valuit vt potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis iustitia est inducta.

Sponsalia pro absentibus filiis non tenent: nisi ipsis presentibus, vel nisi approbauerint tacitè vel expressè ex post facto. hoc dicit. Dominicus.

Porrò ex sponsalibus, quæ parentes pro filiis puberibus vel impuberibus plerunque contrahunt, ipsi filij si expressè consenserint vel tacitè, vt si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: ex eis oritur iustitia publicæ honestatis. Et est idem, si filij tempore sponsaliorum absentes, & etiam ignorantes eadem sponsalia post scientes ratificauerunt tacitè *a*. vel expressè; aliàs ex sponsalibus contractis à parentibus pro filiis, nec ipsi filij obligantur: nec publicæ honestatis iustitia inde surgit.

---

a *Vide Concil. Triden. sess. 24. de reform. matrim. ca. 3. confert enim multum pro textu & gl.* b *de impedimento iustitiæ publicæ honestatis quid sit, & vnde proueniat, vide B. Thomam in quæstionibus additis ad tertiam partem q. 55. art. 4. & Doct. scholasticos li. 4. sent. dist. 41.* c *No. Do. hic illam dici mulierem, quæ nondum matrimonio copulata est.* d *Vide B. Thom. in quæstionibus additis ad 3. partem q. 43. art. 1. & 2. & Doct. lib. 4. sent. distin. 27. & Dominic. consil. 24. recip. quia diffuse.*

a *Vide Bart. in l. quo enim. ff. rem ra. ba. Font.*

DE COGNATIONE spirituali.

TITVLVS III.

CAP. I.

Idem baptizatum & leuantem filios, & vxorem leuantis ante carnaliter cognitam, & suscipientem & patrem & matrem susceptis, & similiter de baptizante, spiritalis cõtrahitur cognatio. h. d. vsq; ad. §. Ex confirmatione. Dom.

Bonifacius VIII.

NEdum *a* inter baptizatum & illum, *b* qui eum suscepit de baptismo, ac inter eundem baptizatum & suscipientis filios & vxorem ante susceptionem carnaliter cognitam ab eodem: imò etiam inter suscipientem, patremque baptizati & matrem, cognationem spiritalem in baptismo contrahi iure constat: quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit post contractum. Et eadem quæ de suscipiente sunt dicta, sunt etiam de baptizante censenda.

Confirmatio frontis, inducit spiritalem cognationem sicut baptisma. h. d. Dominicus.

Ex confirmatione quoque seu frontis chrismatione, spiritalis cognatio eisdem modis contrahitur: matrimonia similiter impediens contrahenda, & dirimens post contracta.

CAP. II.

Compaternitas per cathechismum contracta, impedit matrimonium, sed non dirimit. Ioan. And.

Idem.

PEr *a* cathechismum, qui præcedit baptismum sacramentorum fundamentum & ianuam reliquorum, cognatio spiritalis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur. Vt ex prædecessoris nostri Clementis Papæ tertij decretali colligitur euidenter: dicendo enim, quòd talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur quòd afferat. nam quod vix fit, fieri tamen dubium non existit. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

CAP. III.

Vnus tantum interuenire debet in leuatione infantis de sacro fonte vel chrismatione frontis: tamen si plures interueniunt, cognationem contrahunt spiritalem. Et ex aliis sacramentis cognatio non contrahitur. h. d. Dominic.

Idem.

QVamuis *b* non plures *c*, quà m vnus vir, vel vna mulier accedere debeant ad suscipiendum de baptismo infantem, iuxta sacrorum canonum instituta: si tamen plures accesserint, spiritalis cognatio inde contrahitur: matrimonia contrahenda impediens, & etiam post contracta dissoluens. De confirmatione insuper, quantum ad hoc, idem iudicium est habendum.

Ex datione verò aliorum sacramentorum, cognatio spiritalis nequaquam oritur, quæ matrimonium impediat vel dissoluat.

a *Vide Concil. Trident. sess. 24. de refor. matrim. ca. 2. & D. Thom. in quæst. additis ad 3. part. q. 66. per totum: & theol. eod. lib. 4. sent. dist. 42.* b *Procedit si ille est Christ. xxx. q. 1. ca. 2. de cons. dist. 4. in baptismate. Ioan. And. in reg. ex. eod. t. de reg.*

a *Vide theolog. scholasticos lib. 4. sent. dist. 42. & beatum Thom. in quæst. additis ad 3. partem q. 55. artic. 2.* b *Vide Concil. Trident. sess. 24. de reform. matrim. c. 2.* c *Vide l. ad testium. § fin. ff. de testam.*

FINIS.

SEXTI DECRETALIVM LIBER QVINTVS.

DE ACCVSATIONIBVS *a*, INQVISITIONIBVS, & denunciationibus.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM PRIMVM.

Ex confessione coram delegato inquirente super certis criminibus deputato facta punitò confitens, licet dicat se prius diffamatum non fuisse, vel inquisitionis capitula non habuisse. h. d. Dominicus.

Bonifacius VIII.

POstquàm *b* coram eo, qui contra te super certis criminibus inquisitor fuerat deputatus, eadem crimina fuisti confessus, frustra confessionem tuam (quo minus puniaris ex ea, prout iustitia suadebit) eo prætextu impugnare contendis, quòd super eisdem criminibus nõ fueras antea diffamatus. Vel quòd per eundem inquisitorem capitula super quibus contra te volebat inquirere, tibi tradita non fuerunt.

a *De materia huius tit. videt plenè per Hostien. in summa. eod. tit.* b *Vide Perusinum in c. dilecto. de appellat. & Alex. cons. 52. lib. 3. & Fel. in c. 1. de except.*

CAP. II.

Valet inquisitio facta super veritate criminum omissa inquisitione infamiæ, si reus præsens tacuit. hoc dicit secundum Ioan. And.

Idem.

SIis, cui contra te commissa fuerat simpliciter inquisitio super certis criminibus facienda, proceſſe-

rit de præsente, nec reclamãte, aut quicquam super hoc excipiente (infamiæ inquisitione omissa) ad veritatem eorundem criminum inquirendam: processum huiusmodi ex eo quòd non fuit de infamia *a* primitus inquisitum, vlterius impugnare nequibis.

DE HAERETICIS.

TITVLVS II.

CAP. I.

Propter crimen hæresis clericum in quibuscunque sacris ordinibus constitutum, solus eius episcopus degradare poterit. h. d. Dominicus.

Gregorius IX. *Remen. archiepiscopo, & suis suffraganeis.*

QVoniam episcoporum numerus ad degradationem clericorum à canonibus constitutus non potest de facili *b* conuenire: Concedimus, vt sacerdotem vel alium clericum in sacris ordinibus constitutum (cùm pro hæresi fuerit curiæ seculari relinquendus, aut perpetuò immutandus) conuocatis abbatibus, aliisque prælatis & religiosis personis ac literatis suæ diœcesis, de quibus expedire videbitur, suus solus possit episcopus degradare.

CAP. II.

Excommunicationem incurrit sepeliens scienter hæreticos, vel eorũ receptatores, defensores, vel fautores, nec absoluitur nisi exhumet eorum corpora, locus verò priuatur sepultura. hæc dicit vsq; ad §. Inhibemus. Dominicus.

Alexander IIII. *cap. cela de sepult. lib. 6.*

QVicunque c hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorum scienter præsumpserint *a* ecclesiasticæ tradere sepulturæ vsque ad satisfactionem idoneam excommunicationis sententiæ se nouerint e subiacere. Nec absolutionis beneficium mereantur, *f* nisi propriis manibus publicè extumulent, *g* & proiiciant *h* huiusmodi corpora damnatorum. Et locus ille perpetua *i* careat sepultura.

Excommunicari debent laici publicè, vel occultè disputantes de fide hoc dicit. Dominicus.

Inhibemus quoque ne cuiquam laicæ personæ liceat publicè, vel priuatim de fide catholica disputare. Qui vero contra fecerit, excommunicationis laqueo innodetur.

Non valet promotio hæreticorum, eis credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum eorum, nec filiorum suorum vsq; ad secundam generationem, ad beneficia ecclesiastica, vel officia publica. hoc dicit. Dominicus.

Hæretici autem, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumq; filij *k* vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittantur. Quòd si secus actum fuerit, decernimus irritum & inane.

Priuati sunt habentes beneficia ecclesiastica ad preces hæreticorum: & inhabiles efficiuntur ad alia obtinenda, si scienter talia receperunt. hoc dicit. Dominicus.

Ad hæc quoscunque viros ecclesiasticos, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia sunt adepti: ex nunc priuamus taliter acquisitis: volentes, quod tales & habitis careant perpetuò: & si receperunt *l* illa scienter, ad alia vel similia nequaquam in posterum admittantur.

a *Et qualiter probari debet infamia alicuius, vide Romanum cons. 267. & Cardinalem cons. 3. de testib.* b *Nota hic quòd ppter difficultatẽ relaxatur iuris solẽnitas: vt habes c. 5. eod. & l. 1. §. fi. ff. de vent. in poss. mit. Font.* c *Vide Turrecremat. in sum. de eccles. l. 4. par. 2. c. 21.* d *al. præsumpserit.* e *al. nouerit.* f *al. mereatur.* g *al. extumulet.* h *al. proiiciat.* i *al. perpetuo.* k *vide Condisalũ 1. ac. de har. q. 22. et repertoriũ Inquis. verbo filij.* l *al. receperint.*

Nulla est emancipatio filiorum vel subditorum per hæreticos facta, etiam si postea vitium detegatur. h. d. Domin.

Illorum autem filiorum emancipationem, quorum parentes post emancipationem, etiam huiusmodi apparuerit ante ipsam à via veritatis ad hæreticæ superstitionis inuium declinasse, nullius volumus esse momẽti, velut factam de hominibus sui iuris: cùm dignum sit, vt propter tanti atrocitatem delicti, filij esse in parentum hæreticorum desierint potestate.

CAP. III.

Filij vel heredes petentium in infirmitate sua hæreticorum consolationem, non admittuntur ad probandum, quòd non sana mente, vel perdita loquela susceperint, si constat, quòd erant sanæ mentis, vel si prius suspecti, vel diffamati erant de hæresi: aliàs admittuntur, scilicet per testes fide dignos non suspectos. hoc dicit. Dominicus.

Idem *inquisitoribus hæreticæ prauitatis.*

FIlij, vel hæredes illorum, qui dum in ægritudinis lecto decumberent, petierunt hæreticos consolaturos, vt ab eis per manus impositionem consolationem reciperent secundum pessimam consuetudinem eorundem, sicque viam fuerint vniuersæ carnis ingressi: ad probandum, quòd ipsi defuncti consolationem illam, imò verius desolationem non *a* sanæ mentis effecti susceperint, vel post perditam iam loquelam (cùm tamen moris sit (vt dicitur) apud eos, quòd nullum taliter consolentur, qui non sit sanæ mentis, & memoriam habeat ordinatam) admitti non debent: si dum viuebant, diffamati erant de hæresi, vel suspecti, aut legitimè constiterit, quòd sanæ mentis existentes huiusmodi hæreticos petierunt. Alioquin admitti poterunt prædicti filij, vel hæredes ad probandum præmissa. Non tamen per vxores, filios, familiares, vel de suis aliquos, sed per testes alios fide dignos, & specialiter fidei zelatores.

CAP. IIII.

Relapsi in hæresim sunt tradendi curiæ seculari, licet pæniteat eos, & ad fidem redeant: non tamen denegantur eis sacramenta pœnitentiæ & eucharistiæ. h. d. Dominic.

Idem *eisdem.*

SVper eo, *b* quod scriptum legitur, Ecclesia nulli claudit gremium redeunti: quodque ij, qui post abiurationem erroris, vel postquam se proprij antistitis examinatione purgauerint, si deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, seculari decernuntur iudicio sine vlla penitus audientia relinquendi: cùm scripturæ huiusmodi videantur sibi inuicem aduersari, quid tenendum sit per sedem edoceri apostolicam postulastis. Nos itaq; inquisitioni vestræ de fratrum nostrorum consilio respondemus, quòd taliter deprehensis, etiam si (vt dictum est) sine vlla penitus audientia relinquendi sint iudicio seculari: si tamen postmodum pœniteant, & pœnitentiæ signa in eis apparuerint manifesta, nequaquam sunt (humiliter petita) sacramenta pœnitentiæ, ac eucharistiæ denegenda.

CAP. V.

Excommunicati, participes, & socij criminis, admittuntur in testes contra hæreticos, si sciuni verisimiliter veritatem deponere, hoc dicit. Domin.

Idem *eisdem.*

IN fidei fauorem, Concedimus, vt in negocio inquisitionis hæreticæ prauitatis excommunicati & participes, vel socij criminis ad testimonium admittantur: Præsertim in probationum aliarum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores & defensores eorum, si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, aut personarum (tam deponen-

a *Quod ex verbis & actib. probatur: vt not. in l. si cum dotem. §. fin. aũt. ff. sol. mat. c. hoc habet. 46. dist. & legitimus. 93. distin.* b *Vide Zanchinum in tract. de hæret. c. 6.*

tium, quàm eorum contra quos deponitur) qualitate, ac aliis circunstantiis sic testificantes falsa non dicere præsumantur.

CAP. VI.

Ordinarij, vel eorum delegati, & inquisitores sine pœna excommunicationis facere habent executionem iustitiæ contra hæreticos, per habentes iurisdictionem secularem in loco: licet excommunicati sint, vel de facto tantum illam iurisdictionem possideant. h. d. Dom.

Idem *eisdem.*

PRæsidentes *a* regimini alicuius regni, prouinciæ, siue loci (licet excommunicati, vel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales ad requisitionem ordinariorum, vel delegatorum ipsorum, aut inquisitorum hæreticæ prauitatis nõ valentium sine moris, dispendio vel negocij periculo recursum habere ad superiores, qui legitimè in locis ipsis possint iustitiam exequi) possunt & debent contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum iustitiam, & suum officium exercere. Nec requirentes huiusmodi excommunicatos, propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt. Non tamen præsidentibus præiibatis, vel officialibus eorundem propterea in aliis casibus intelligatur concessum aliquid vel permissum.

CAP. VII.

Excommunicatus propter contumaciam nõ respondendi super hæresi, de qua erat suspectus, post annum damnatur, vt hæreticus. hoc dicit. Dominicus.

Idem *eisdem.*

CVm *b* contumacia (in causa præsertim fidei) suspicioni præsumptionem adiiciat vehementem: si suspectus de hæresi vocatus a vobis, vt de fide respondeat, excommunicationis vinculo (pro eo quod parere subterfugit, aut contumaciter se absentat) per vos fuerit innodatus, quam si *c* per annum animo sustineat pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

CAP. VIII.

Abiurans in iudicio hæresim propter vehementem præsumptionem: si iterato labitur (licet non fuisset probatum plenè) relapsus dicitur, secus si leuis erat præsumptio. h. d. vsque ad §. Eum verò. Dominicus.

Idem *eisdem.*

ACcusatus de hæresi vel suspectus, contra quem de hoc crimine magna & vehemens suspicio orta erat, si hæresim in iudicio abiurauit, & postea committit in ipsa, censeri debet quadam iuris fictione relapsus: licet ante obiurationem suam, hæresis crimen plenè probatum non fuerit contra ipsum.

Si autem leuis & modica suspicio illa fuerit, *d* (quanquam ex hoc sit grauius puniendus) non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri.

Culpabilis in vno articulo hæresis generaliter postea abiurando, relapsus dicitur, si committit etiam in alium articulum separatum. h. d. Dom.

Eum verò, qui in vna hæresis specie vel secta commisit, aut in vno fidei articulo, seu ecclesiæ sacramento errauit, & postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si extunc in aliam etiam hæresis speciem siue sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, volumus, vt relapsum, in hæresim iudicari.

Qui post abiurationem hæresis, de qua conuictus fuerat, vel postea conuincitur, facto vel verbo hæreticis communicat in rebus hic prohibitis, relapsus dicitur. h. d. Dom.

Ille quoque, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem, constiterat, vel nunc constat: si post illam hæreticos acceptet, *a* deducat, visitet, siue associet, aut dona vel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat, qui excusari non possit etiam sine adoratione: (vt verbis vestris vtamur) merito debet iudicari relapsus, cum illum ex *b* approbata à se prius erroris consequentia non sit dubium id. fecisse.

Testis in causa hæresis falsum deponens, licet periurus sit, probat dicendo contrarium: dum tamen ex indiciis constet dictum nõ corruptionem, sed veritatem continere. h. d.

Licet verò periurij a testimonio, etiam post pœnitentiam repellantur: si tamen ij, qui coram inquisitoribus iurantes, tam de se, quàm de aliis super facto hæresis dicere veritatem, eam celando deierent, & postmodum velint corrigere dictum suum contra se, ac alios suos complices deponendo: cùm crimen huiusmodi sit exceptum, si ex manifestis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei orthodoxæ dictum suum velle corrigere, ac modo (quæ prius tacuerant) reuelare in fauorem fidei (nisi aliud obsistat) stari debet, tam contra se, quàm contra reliquos attestationibus eorundem.

Inquisitores super hæresi deputati, non se intromittant de diuinationibus vel sortilegiis non sapientibus hæresim manifestam. h. d. Domini.

Sane cum *c* negocium fidei (quod summè priuilegiatum existit) per occupationes alias non debeat impediri: pestis inquisitores hæreticæ à sede apostolica deputati, de diuinationibus, aut sortilegiis (nisi hæresim saperent manifestè) intromittere se non debent, nec punire talia exercentes, sed eos relinquere suis iudicibus puniendos.

Inquisitores hæresis de quæstionibus vsurarum se intromittere non possunt. h. d.

De quæstionibus præterea vsurarum motis, & contra illos, quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, ac illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiæ obligarunt, intromittere se non possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum negocio fidei præparetur.

Inquisitores possunt compellere hæredes fautorum hæreticorum (qui tamen hæretici non erant) ad implendã pœnitentiam iniunctam in bonis eorum [illegible] si mortui sint antequam fuerit pœnitentia iniuncta. h. d. Dom.

Si verò *d* pro iis, quæ in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus, quis commiserit, sub obligatione bonorum suorum inquisitoribus se adstrinxit ad recipiendam ab eis pœnitentiam & complendam: & ea licet iniuncta, non tamen peracta decessit: si per huiusmodi pœnitentiam onus impositum fuerit proficiens ad salutem, in bonis eius temporalibus exequendum, ad complementum ipsius per inquisitores cogi debent hæredes, vel alij ad quos cum suo onere bona huiusmodi deuenerunt. Porrò, si propter huiusmodi hæreticorum receptationem, defensionem, seu fauorem, quis ad faciendam pœnitentiam, quam inquisitores ipsi iniungere vellent, bona sua obligauerit eisdem: & antequam ei pœnitentia iniungeretur, decesserit: eius hæredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda.

Post mortem hæretici declarari potest eum hæreticum fuisse, ad finem confiscandi. Dom.

In eo verò casu, quo hæredes ad successionem non debent ob hæresim sui auctoris admitti, non obstante, quòd auctore ipso viuente hoc non fuerit (interueniente ipsius morte) per sententiam declaratum *e*, ad

---

a *Vide gl. fin. in c. 1. de offi. vicarij hoc eod. lib. & Gon dissaluum tract. de hær. & q. 19.* b *de intellectu vide Albertinum tract. de agno/c. assert. q. 30. num. 73.* c *Dicto §. deest in antiquioribus codicibus etiam impressis, & series orationis indicat abesse oportere.* d *al. fuit.*

a *al. receptet.* b *al. approbati.* c *Vide Zanchinum trac. de hæret. ca. 22.* d *In vetustioribus codicibus ita: si verò si in his, &c.* e *al. ad occupationem.*

confisca-

confiscationem bonorum post mortem eiusdem nihilominus procedatur.

Clerici instruentes testes, ne inquisitores veritatem inuestigent, puniri possunt per eos: & religiosi grauius puniuntur. h. d. Dominicus.

Sacerdotes insuper, & alij clerici qui negocium inquisitionis instruendo citatos hæreticos, vel eorum credentes de celanda veritate, vel dicenda falsitate, seu eos indebitè liberando inuenti fuerint impedire (cùm non sit dubium eos *a* ipsa facere in fauorem hæreticæ prauitatis) per inquisitores à talibus compesci possunt, & pœna debita castigari, tam per captionem personarum quàm aliàs, prout culpa exegit delinquentis. Religiosi etiam sunt immutationis pœna, vel alia grauius puniendi quàm seculares: si inuenti fuerint in hæresi, vel consimilibus deliquisse.

CAP. IX.

Non valent statuta per quæ inquisitoris hæresis officium impediatur, vel retardatur.

Vrbanus IIII.

STatutum *b* ciuitatis, castri, villæ, vel alterius loci, per quod negocium inquisitionis hæreticæ prauitatis, directè vel indirectè (ne in eo liberè procedi valeat) contigerit impediri, vel quomodolibet retardari nullius existere firmitatis. Ipsiusque ciuitatis vel loci dominum, potestatem, capitaneum, consules, vel rectores, per quem vel quos eadem ciuitas, seu locus regitur, quocunq; nomine censeantur, ad statutum huiusmodi loci diœcesano, vel eius vicario, aut inquisitori, seu inquisitoribus labis præfatæ, sine moræ dispendio exhibendum: & si tale inuentum fuerit, reuocandum omnino, vel saltem eatenus moderandum, quòd per illud inquisitionis processus non impediantur, vel aliquatenus retardentur, per censuram ecclesiasticam decernimus compellendos.

CAP. X.

Officiū inquisitoris hæresis morte cōcedentis nō expirat: etiam quo ad negocia prius non cœpta vel exorta. hoc d.

Clemens IIII. *inquisitoribus hæreticæ prauitatis.*

NE c aliqui dubitationem solicitam excitantes in dubium reuocent, an officium inquisitionis hæreticæ prauitatis solicitudini vestræ intra certos limites ab apostolica sede commissum, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commisit: Præsenti declaramus edicto, ipsum officium non solum quo ad negocia viuente mandatore incœpta, imò etiam, quò ad integra & non cœpta, & quod plus est quantum ad ea quę tunc nequaquam emerserant in fauorem fidei pòst committentis obitum perdurare.

CAP. XI.

Informat inquisitores ad Deum, vt eius timorem hominum metui anteponant, in procedendo simul vel separatim contra hæreticos & suos fautores: & etiam in eos absoluendo cùm vere redierint.

Idem *eisdem.*

VT *d* officium inquisitionis cōtra hæreticos in prouincia, in qua vobis idem officium est commissum auctoritate apostolica possitis efficacius adimplere, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vbiq; in præfata prouincia simul vel separatim, aut singulariter (prout negocij vtilitas suadebit) contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum, necnon contra infamatos de hæresi vel suspectos, iuxta sanctiones canonicas (hominum metu diuinoq; *a* timore proposito) procedatis. Si verò aliquis ex prædictis hæretica labe primitus abiurata, redire voluerit ad ecclesiæ vnitatem: ei iuxta formam ecclesiæ absolutionis beneficium impendatis, & iniungatis eidem quod iniungi talibus consueuit: prouiso solerter ne simulata conuersione redeant fraudulenter, & vos (imò scipsos) fallentes sub agni specie lupum gerant.

Instruit inquisitores in modo examinationis testium: & in personis, quæ testificata scribere debeant. h. d.

Verùm, quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in reos sine vllo proferatur error dura, ac digne seueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto, ipsumq; contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas & discretas personas: in quarū presentia per publicam (si cōmodè potestis habere) personam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium cōscribantur. Ad conscribendas *b* quoq; huiusmodi depositiones testiū, & ad faciendum omnia, quæ in cōmisso vobis officio ad scrinarij, seu tabellionis officiū pertinent, teneri districtè præcipimus, cùm per vos fuerint requisiti, omnes & singulos vestri ordinis fratres: qui dum essent in seculo tabellionatus officium habuisse: aut exercuisse noscuntur, & illos etiam, quibus idem tabellionatus officium ratione præfati negocij fidei fuit apostolica sede commissum, & in posterum committetur: concedentes huiusmodi fratribus, necnon & aliis religiosis quibuslibet, qui similiter dum essent in seculo, tabellionatus officium habuerunt *c* & exercuerunt, quibusuis etiam clericis secularibus officium ipsum habentibus (etiam si iidem fratres religiosi & clerici sint in sacris ordinibus constituti) exercendi liberè officium, ipsum quo ad præmissa, non obstante statuto aliquo contrario canonis vel ordinis, quocunque vallato munimine potestatem.

Instruit inquisitores circa personas, per quas impediri posset, vel deferri inquisitionis negocium. h. d.

Compescendi præterea monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita, prædicatores quasquarios *d* (vbi contigerit pro inquisitionis seu fidei negocio congregationem fieri, vel alias eidem negocio, quomodolibet ex hoc impedimentum aliquod afferri) à prædicationis officio, quod ad ipsos nullatenus pertinet (quorum interest tantum charitatiua subsidia suppliciter petere, ac indulgentiam si fortè habent exponere) liberam vobis & singulis vestrum concedimus auctoritate præsentium facultatem. Denique, vt circa præmissa plenè vobis & singulis vestrum coercitionis expedita, & inuiolabilis adsit auctoritas, volumus, vt ea omnia vitiliter exequamini (si opus fuerit) inuocato auxilio brachij secularis, contradictores per cēsuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus aliquibus priuilegiis vel indulgentiis quibuscunque personis euiusuis conditionis, dignitatis vel gradus, religionis vel ordinis, comitatibus, e vel vniuersitatibus ciuitatum & locorum specialiter, vel generaliter sub quacunque

---

a *al. ita: ipsos ea facere, &c.* b *Concordat rescriptum Innocen. IIII. incip. ad extirpanda. & cæterum teneatur. & aliud rescriptum Alex. IIII. incip. implacida relatio. quæ habentur impressa in bullario literarum apostolicarū pro officio sanctissimæ inquisitionis.* c *Vide Dec. in ca. causam matrimonij. extr. de offic. deleg. & Arelatanum tract. de hæret. notabil. 4.* d *Concordat rescriptum Vrbani IIII. incip. licet ex omnib. vide hoc capitulum, accipiet lucem. habetur impressum in bullario literarum apostolicarum pro officio sanctissimæ inquisitionis.*

a *Leg. diuino timore postposito.* b *Vide resir. Alex. IIII. incip. ne commissæ. & rescriptum Pij IIII. incip. pastoralis officij cura. habentur impressa inter litteras apostolicas pro officio sanctissimæ inquisitionis.* c *alias, ita: habuerint & exercuerint.* d *Prædicatores quæstuarios omnino sustulit Concil. Trident. sess. 5. de reform. ca. 2. & vlt. & sess. 21. de reform. c. 9.* e *In manuscriptis legitur, communitatibus.*

verborum expressione, vel forma à memorata sede concessis, vel in posterum concedendis, cùm ex huiusmodi, vel aliis priuilegiis, vel indulgẽtiis nullum vobis in tantæ pietatis negocio velimus obstaculum interponi: & constitutione de duabus dictis edita in concilio generali. Statuimus insuper, vt potestas, capitaneus, seu rector, vel consules, seu quiuis alij, qui ciuitati præsunt, vel loco alteri ad præsens, aut prærunt *a* in futurum, ad requisitionem diœcesanorum, vel vicariorum suorum, seu inquisitorum hæreticæ prauitatis, iurent præcisè attendere inuiolabiliter & *b* obseruare, ac facere à suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis, in terris suæ iurisdictioni regiminiue subiectis constitutiones contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum ipsorumq; filios & nepotes à sede apostolica promulgatas, ac etiam approbatas, quas, qui iurare noluerit & seruare, vt infamis, & tanquam hæreticorum fautor, ac de fide suspectus officio, & honore sui regiminis spolietur: nec vlterius, potestas, capitaneus, consul, vel rector habeatur in aliquo, aut decætero in *c* aliquam dignitatem, vel officium publicum vlterius assumatur: & quæ vt potestas, balliuus, consul, vel rector fecerit: nullam obtineant firmitatem.

CAP. XII.

Comprehenditista decre. plura vtilia pro expediendo officio inquisitorum. dat enim eis potestatem committendi citationes, & sententiarum denunciationes. dat potestatem vocandi peritos clerum & populum, vt eis assistant. dat potestatem procedendi contra illos, qui de sua in aliam prouinciam se transtulerunt. dat potestatem repetendi libros & processus, commutandi & mitigandi pœnas, priuandi & priuatos nunciandi officiis & honoribus hæreticos, fautores, & defensores eorum: ita tamen quod hoc fiat de diœcesanorum, vel in eorum absentia vicariorum suorum consilio: nisi eisdem scienter talibus beneficia contulissent. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII. *inquisitoribus hæreticæ prauitatis.*

VT *d* commissi vobis officij debitum vtilius & vberius exequamini, sanctæ memoriæ Innocentij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, vobis & vestrum singulis committendi citationes & denũciationes sententiarum, quas in quoslibet hæreticos, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum tuleritis, A duocandi quoq; prout expedierit, peritos quoslibet, vt vobis assistant, & in huiusmodi ferendis sententiis præbeant consilium opportunum, ac eis, quod super his vobis humiliter pareant in virtute obedientiæ iniungendi. Conuocandi etiam clerum & populum ciuitatum, castrorum, aliorumq; locorum (prout dicto negocio fidei videritis expedire.) Et contra illos, quos in prouincia, in qua vobis inquisitionis officium est commissum hæresis crimen constiterit commisisse (licet ad alias partes se transferendos duxerint) procedendi. Necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros, seu quaternos, & alia scripta in quibus inquisitiones factæ, ac processus per quoscunq; auctoritate sedis apostolicæ, vel legatorum eius habiti cõtra hæreticos continentur: & illorum, qui vestris mandatis obedientes humiliter stant propter hæresim in carcere, vel muro recusi, pœnam vnà cum prælatis, quorum iurisdictioni subsunt mitigandi, vel mutandi, cùm videritis expedire: Priuandi præterea, vel priuatos nunciandi dignitatibus ac aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum, vel eis absentibus vicariorum suorum consilio, & officiis publicis, ac honoribus quibuscunq;, eosdem hæreticos, credentes, receptatores, & defensores ipsorum, eorumq; filios & nepotes plenam concedimus facultatem. Sunt autem diœcesani in priuando tales, vel nunciando priuatos beneficiis & huiusmodi requirendi. Nisi forte constaret legitimè, quod iidem scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent: tunc enim eos in his requirendos non esse censemus, sed potius à suo iudice puniendos.

CAP. XIII.

Christiani ad Iudaismum transeuntes & redeuntes, hæretici reputantur. h. d. secundum Zen.

Idem.

CONtra Christianos, qui ad ritum trasierint, vel redierint Iudæorum (etiam si huiusmodi redeuntes, dum erant infantes aut mortis metu, non tamen absolutè, aut præcisè coacti baptizati fuerunt) erit *a* tanquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos, seu Iudæos conuicti. Et sicut contra fautores, receptatores, & defensores hæreticorum: sic contra fautores, receptatores, & defensores talium est *b* procedendum.

CAP. XIIII.

Non confiscantur dotes vxorum innocentium propter hæresim maiorum. h. d. secundum Zen.

Idem.

DEcreuit *c* felicis recordationis Innocent. Papa III. quòd propter hæresim maritorum, vxorum catholicarum dotes non debeant confiscari. Quod intelligendum fore censemus: nisi fortè mulieres ipsæ cum viris matrimonia contraxissent, quos hæreticos tunc sciebant.

CAP. XV.

Filij hæreticorum vsq; ad secundam lineam paternã, ad primam verò maternam, sunt inhabiles ad beneficium ecclesiasticum, vel officium seculare, si patres ante mortem ecclesiæ reincorporati non fuerint. h. d. secundum Dom.

Idem.

STatutum felicis recordationis Innoc. & Alexan. præd. nost. ne videlicet hæretici, credentes, receptatores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filij vsq; ad secundam generationem ad aliquod beneficiũ ecclesiasticum, seu publicum officium admittantur, quòd si secus actum fuerit, sit irritũ & inane: Primum & secundum gradum per paternam lineam comprehendere declaramus: per maternam verò ad primum duntaxat volumus hoc extendi. Hoc sanè de filiis & nepotibus hæreticorum credentium, & aliorum huiusmodi, qui tales esse, vel tales etiam decessisse probantur, intelligendum esse videtur: non autem illorum, quos emendatos esse constiterit, & reincorporatos ecclesiæ vnitati, & pro culpa huiusmodi ad mandatum ecclesiæ pœnitentiam recepisse quam ipsi vel iam perfecerunt, vel humiliter prosecutioni eius insistunt, vel parati fuerint ad recipiendam eandem.

CAP. XVI.

Inquisitor Papæ super hæresi, sine speciali mandato non inquirit contra episcopum, sed si eum culpabilem sciuerit, nunciabit Papæ. h. d. Ioan. And.

Idem.

INquisitores *d* hæreticæ prauitatis ab apost. sed. seu alio vel aliis quibuslibet deputati, de huiusmodi crimine inquirere contra episcopos nequeant, aut eius prætextu procedere contra eos. Nisi in literis commissionis apostolicæ, quòd hoc possint, contineatur expresse. Si tamẽ inquisitores ipsi episcopos, vel alios superiores prælatos sciuerint vel inuenerint circa crimen

a *al. præfuerint.* b *al. ita: & seruare.* c *al. ad aliquam.* d *Vide rescriptum Vrban. IIII. incip. licet ex omnibus. & vt ergo. extat impressum inter literas apostolicas pro officio sanctissimæ Inquisitionis.*

a *aliàs est.* b *Verbum, est, deest in manusc.* c *Vide Zanchinum tract. de hæret. cap. 25.* d *Vide Concil. Trident. sess. 24. de refor. cap. 5. & repertorium Inquisitorum, verbo episcopus.*

hæreticos.

hæreseos commisisse, aut eos de hoc diffamatos existere, vel suspectos: id tenebuntur sedi apost. nunciare.

CAP. XVII.

Non derogatur ordinarijs super processu hæreticorum, licet Papa generaliter alteri deleget. Et super eodem facto episcopus & inquisitor possunt procedere communiter vel diuisim, vel proferre sententiam, in qua si discordant, debet Papæ referre. Et episcopi qualitercunq; procedant, debent seruare modum inquisitoribus impositum. h. d. Dom.

Idem.

PEr *a* hoc, quòd negocium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab apost. sed. generaliter in aliqua prouincia, ciuitate, vel diœcesi delegatur, diœcesanis episcopis, quin & ipsi auctoritate ordinaria, vel delegata (si habent) in eodem procedere valeant, nolumus derogari. Verum, vt dictum inquisitionis negocium efficacius, melius, vtiliusque procedat: concedimus, quod per episcopos ipsos, & per inquisitores de facto eodem inquiri valeant communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus, vt per hoc possit melius veritas inueniri: & nisi hoc casu inquisitores in sententiæ prolatione diœcesanis vel contra duxerint deferendum, per vtrosque simul sententia proferatur: in qua ferenda, si non conuenerint, per vtrosque negocium sufficienter instructum, ad sed. apost. remittatur. *b* Siue autem ordinaria, siue delegata episcopi potestate procedant: illum in procedendo modum obseruent, quem inquisitores possunt & debent per iura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes sedis apostolicæ obseruare.

CAP. XVIII.

Episcopis & inquisitorib. hæresis non resistant, sed omnino pareant domini temporales, & de eo crimine nõ cognoscant: alias prout dicitur hic, puniuntur. h. d. secundũ Zen.

VT inquisitionis negocium contra hæreticam prauitatem, ad Dei gloriam & augmentum fidei nostris temporibus prosperetur, leges, *c* quasdam per Federicum olim Romanorum imperatorem, tunc in deuotione Romanæ persistentem ecclesiæ promulgatas (quatenus Dei, & ecclesię sanctæ suæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, & statutis canonicis non obsistunt) approbantes & obseruari volẽtes: vniuersas seculi potestates & dominos temporales, ac prouinciarum, terrarum, ciuitatum, aliorumq; locorum rectores, quibuscunq; dignitatibus vel officiis, aut nominib. censeantur, requirimus & monemus, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles, ita pro defensione fidei diœcesanis episcopis & inquisitoribus hæreticæ prauitatis, à sede apostolica deputatis, aut in posterum deputandis pareant, & intendant hæreticorũ, credentium, fautorum, receptatorum, & defensorum ipsorum inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, cùm ab eis fuerint requisiti: & vt præfatas personas in potestatem, seu carcerem episcoporum, aut inquisitorũ dictorum, vel ad locum, de quo ipsi vel aliqui ex eis mã dauerint, intra eorundem dominorum potestatem, vel rectorum districtum ducant, vel duci faciant sine mora: vbi per viros catholicos à præfatis episcopis, seu inquisitoribus, vel eorum aliquo deputatos sub arcta & diligenti custodia teneantur, donec eorum negocium per ecclesiæ iudicium terminetur. Vtque de hæresi à diœcesano episcopo vel inquisitore, seu inquisitoribus condemnatos, præfati potestates domini temporales, siue rectores, vel eorum officiales, seu nuncij sibi relictos statim recipiant indilatè animaduersione debita puniendos: non obstantibus appellationibus, seu proclamationibus prædictorum nequitiæ filiorum: cùm tam secundum ordinationem prædecessorum nostrorum, quàm secundum legem imperialem, appellationis & proclamationis beneficium expresè sit hæreticis & credentibus, ac eorum receptatoribus, fautorib. & defensoribus interdictum. Prohibemus quoq; districtius potestatibus, dominis temporalibus, & rectoribus eorundemq; officialibus supradictis, ne ipsi de hoc crimine (cùm merè sit ecclesiasticum) quoquo modo cognoscant vel iudicent, siue captos pro eodem crimine absque dictorum episcoporum siue inquisitorum, aut saltem alterius eorundem licentia, vel mandato à carcere liberent, aut executionem, sibi pro huiusmodi crimine à diœcesano vel inquisitoribus, seu inquisitore iniunctam, prompte (prout ad suum spectat officium) facere seu adimplere detrectent: vel aliàs diœcesanorum, aut inquisitorum iudicium, sententiam, seu processum, directè, vel indirectè impedire præsumant. Si quis verò de prædictis potestatibus, dominis temporalibus, rectoribus, vel eorum officialibus, seu balliuis, contra prædicta fecerit, aut præfato fidei negocio sæpefatis diœcesano episcopo vel inquisitoribus incumbenti se opponere fortè præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire, necnon & qui scienter in prædictis dederit auxilium, consilium, vel fauorem, excommunicationis se nouerit mucrone percussum: quam si per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus condemnetur.

CAP. XIX.

Bona hæreticorum, ipso iure sunt confiscata: quod probatur triplici argumento legali. Sed apprehensio bonorum fieri non debet per dominum secularem, nisi prius pronunciatum fuerit super crimine per iudicem ecclesiasticum, qui hoc posśit. Io. And.

Idem.

CVm secundum leges ciuiles nefarias, naturæ contrarias, incestas nuptias contrahentes, eoipso suarum dominium rerum perdant: Et mulier humanam legem transgrediens, & (præsertim parentibus suis non consentientibus) raptoris *a* nuptias eligens, bona omnia, quæ per legem sibi obuenerant à raptore, ac aliis consortibus raptus, ipso iure amittat: certoque casu deferantur in fiscum. Ac etiam illicitas species transuehens.

Aut rerum vectarum professionem *b* omittens, earundem specierum & rerum proprietate hoc ipso priuetur, & fisco rerum & specierum dictarum proprietas acquiratur. Bona hæreticorum (qui grauius, horribilius, ac detestabilius, quàm prædicti delinquunt) ipso iure de fratrum nostrorum consilio decernimus confiscata. Confiscationis tamen huiusmodi executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per principes, aut alios dominos temporales (iuxta Gregorij Papæ præd. nost. declarationem) antequam per episcopum loci aliam personam ecclesiasticam, quæ super hoc habeat potestatem, sententia super eodem crimine fuerit promulgata.

CAP. XX.

In causa hæresis proceditur simpliciter & de plano, & dicta testium & accusatorum non publicantur, si periculum timeatur. h. d. secundum Zen.

Idem.

STatuta quædam felicis recordationis, Innocentij, Alexandri, & Clementis prædecessorum nostrorum quibusdam declaratis, & additis recensentes: concedimus, quod in inquisitionis hæreticæ prauitatis nego-

a *Declaratur hoc ca. per extrauag. Benedicti incip. ex eod. habetur tit. de hær.* b *Vide Zanchin. tract. de hær. c. 15. & repertorij Inquis. verbo Episcopus. §. quãdo Episcop.* c *Vide Bart. in l. Aurel. §. idem quæsit. ff. de li. leg. in causa. ff. de pro. Innoc. c. cum venerabilis. de except. Fons.*

a *Vide Concil. Triden. sess. 14. de reform. matrim. c. 6.* b *al. professionem.*

cio procedi possit simpliciter & de plano, *a* & absq; aduocatorum ac iudiciorum strepitu & figura. Iubemus tamen, quòd si accusatorib. vel testib. in causa hæresis interuenientib. seu deponentib. (propter potentiam personarum, contra quas inquiritur) videant episcopus vel inquisitores graue periculum imminere *b* si contingat fieri publicationem nominum eorundem: ipsorum nomina non publicè, sed secreto coram diœcesano episcopo vel eo absente ipsius vicario, quando inquisitores procedunt: quando verò procedit episcopus coram inquisitoribus, si haberi cõmodè possit copia eorundem, ac nihilominus siue episcopus, siue inquisitores processerint, aliquibus aliis personis prouidis & honestis, iurisq; peritis (quas ad hoc vocari, & eis per *c* totum processum super quo deliberandum est seriosè manifestari, ac integraliter explicari, & de ipsorum cõsilio ad sententiam vel condemnationem procedi volumus) exprimantur: sicq; (non obstante, quod illis contra quos huiusmodi depositerunt, nomina ipsorum non fuerint publicata) adhibeatur ad cognitionem iudicis instruendã plena fides depositionibus testium eorundem. Et vt eorundem accusatorum & testium periculis efficacius occurratur, & cautius in inquisitionis negocia procedatur: præsentis constitutionis auctoritate permittimus, quod episcopus vel inquisitores secretum possint indicere illis quibus (vt præmissum est) processum huiusmodi explicabunt: & in eos si arcana consilij, seu processus, sibi sub secreto ab eisdem episcopo, vel inquisitoribus patefacta præter eorum licentiam aliis patefecerint, excommunicationis sententiam quam ex secreti violatione ipso facto incurrant (si eis expedire videbitur promulgare: sic tamen, quod inquisitores episcopum, vel episcopus inquisitores non excommunicent hac de causa, sed episcopi ex iniuncto ex nunc à nobis sub virtute sanctæ obedientiæ districto præcepto ad secretum huiusmodi teneantur. Cessante verò periculo supradicto, accusatorũ & testium nomina (prout in aliis fit iudiciis) publicentur. Cæterum in his omnibus præcipimus, tam episcopos, quàm inquisitores puram & prouidam intentionem habere, ne ad accusatorum vel testium nomina supprimenda, vbi est securitas periculum esse dicant: nec in eorum discrimen securitatem asserant, vbi tale periculum immineret, super hoc eorundem conscientias onerantes. Constitutiones verò, ordinationes, & mandata alia prædecessorum nostrorum in negocio hæreticæ prauitatis facta, concessa, seu etiam ad consulta responsa, quæ constitutionibus supra scriptis *d* super eadem editis prauitate non obuient, in suo volumus robore permanere.

DE SCHISMATICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

In prima parte ponit arengam vsq; ad ver. Iacobum videlicet, in qua dicit, quod Columnen. Iacobus & Petrus olim cardinales & filij Ioannis, fratres scilicet dicti Petri diutius expectati noluerint ad cor redire, sed in profundum malorum descendentes sua aggrauabãt delicta: quare varias pœnas tulit in eos, quas ad certitudinem præsentium & memoriam futurorum hic inserit. Secundo ponit pœnas, quas protulit in ipsos Iacobum & Petrum ad ver.

a *De ista clausula vide Lanfrancum siculum. sæpe. in nu. 1. 2. 3. & ibi alios Doct. & Bart. in extrauag. ad reprimendum. in verbo Summariè.* b *Hodie semper præsumitur imminere tale periculum, & ideo indistinctè solet obseruari, vt in crimine hæresis nunquam publicentur nomina accusatorum vel testium. vide extrauag. Innoc. papæ, quam affert Repertorium inquisitorum verbo. nomina.* c *Dictio, per, deest in manuscriptis codicibus.* d *In antiquioribus legitur constanter supradictis.*

contra natos. Ibi tertiò ponit pœnas, quas tulit contra filios & posteros dicti Ioannis vsq; ad ver. omnem. Ibi, quartò imponit pœnas eis, qui decatero deliberatè dictos Iacobum & Petrum pro cardinalibus habuerint, vel eis vel prædictis natis Ioannis fauorem præbuerint: vsq; ad vers. hoc & alia. Ibi quintò et vltimò ratificat, innouat, et cõfirmat prædicta, & ea præcipit inuiolabiliter obseruari: et ibi similes excuss. puniri similib. pœnis in posterũ. h. d. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

AD succidendos infructuosos palmites pestiferos & nociuos, quos (quasi ficus fatua) dom*a* de columna produxit, nescientes in semitis iustitiæ dirigere gressus suos, ad cor reuerti, & agere pœnitentiæ dignos fructus, licet diutius expectatos (Iacobum, videlicet de columna, & Petrum nepotem ipsius olim sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, & filios quondam Ioannis, de columna fratris dicti Iacobi, & patris Petri præfati posteros & fautores & sequaces eorum) in virtute altissimi exurgentes, spiritualiter & temporaliter, contra eos duximus procedendum. Consequenter dictis Iacobo & Petro, descendentib. in profundum malorum, & molientib. inconsutilem tunicam domini sanctæ videlicet ecclesiæ scindere vnitatem, & vt gladium acuentibus linguas suas, & prorumpentibus, non tam in verba *b* blasphemiæ & schismatica, quàm insana quę in scriptis redacta sub sigillis, quibus antequam essent depositi vtebantur, per vrbem & diuersa mundi climata destinauerũt æstimantes loquacitatem facundiã, & maledicere conscientiæ bonæ signum, & conficta materia disputandi, quia veritate non poterant, nos saltem lacerare conuiciis præsumpserunt: quorum dicta licet possemus superiori assertione conuincere, & luce clarioribus rationibus confutare, duximus eorum latratibus non dare responsum, vt contrita eorum rabies, auctoritate sonora præsidentis in supremo iudicij solio frangeretur, & patens veritas per seipsam veniret in publicam notionem, nostrumq; silentium in supplicium eis foret. processus tamen cõtra ipsos & alios fecimus successiuè varios diuersisq; temporibus spirituales & temporales pœnas & sententias continentes & mulctas: quorum (quia totum tenorem constitutionis in præsenti inferere longum esset) ex eis quædam compendiosè collata huic nostræ constitutioni duximus inserenda, ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum: videlicet, quòd ex causis, quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus dictos Iacobum & *c* Petrum à cardinalatibus eiusdem ecclesiæ, & ab omni cardinalatus commodo & honore, ipsosq; iudicauimus schismaticos & blasphemos, & tanquam hæreticos puniendos expositis personis eorum à fidelibus capiendis, omnibus beneficiis, officiis, honoribus, dignitatibus, & prælaturis perpetuò priuantes eosdem, & reddentes inhabiles ad habenda, cunctis eorum bonis mobilibus & immobilibus, iuribus & iurisdictionibus publicatis. Contra natos insuper & posteros dicti Ioannis spiritualiter & temporaliter duximus multipliciter procedendum, eorum bonis & iuribus publicatis, & confiscatis, ipsisque posteris dicti Ioannis per masculinam & fœmininam lineam descendentibus indigniis perpetuò redditis ad cardinalatus honorem, & quælibet officia, beneficia, & ministeria in ecclesia memorata vel eius curia: alibi verò vsque ad quartam generationem. Omnem personam præsentem & futuram cuiuscunq; fuerit præeminentiæ, con-

a *Huius appellatione non veniunt bastardi de anch. Phil. dixi. s. tit. prox. c. statutum. addo. glo. in cle. 1. de bap. Nic. de Vbal. in tract. de success. ab intest. Font.* b *Aliàs ita in verba blasphema & schismatica.* c *Vide l. si seruus. §. plurium. ff. si quis cau. & l. demonstratio. ff. de condit. & demonst. Font.*

ditionis,

ditionis, dignitatis, aut ſtatus eccleſiaſtici vel mundani (etiam ſi foret ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis) quæ ipſos Iacobum & Petrum, vel eorum alterum ſcienter & deliberatè pro cardinalibus habuerit & tenuerit, aut ad cardinalatum admiſerit, ſeu votum eorum vel alicuius ipſorum ſuffragium in electione Romani Pontificis admiſerit, aut in pōtificem Romanum elegerit, nominauerit, aſsūpſerit, vel receperit, ſeu dederit in his vel ad hoc auxilium, conſilium, vel fauorem excommunicationis ſententia duximus innodandum, à qua (abſq; expreſſa licentia Romani pontificis) non poſſit abſolui, nec etiam per collegium apoſtolicæ ſedis, eadem ſede vacāte, eamq; prælatione, dignitate, ſtatu & honore eccleſiaſticis omnino priuamus: nihilominus omnes, qui dictis Iacobo & Petro, aliàs & natis dicti Ioannis fauorem præbuerint, vel auxilium in rebellione, vel ſchiſmate perſiſtentibus, excommunicationis ſententia innodantes. Hæc & alia per nos facta in prædictis noſtris proceſſibus, & in literis noſtris bullatis ſuper eis confectis contenta, hac conſtitutione perpetuo valitura ratificamus, confirmamus, & etiā innouamus, eandemque *a* de nouo facimus de fratrum noſtrorum conſilio prædictorum. Et vt dictorum malitia non inueniat ſucceſſorem & punitæ tranſgreſſionis exemplar, retrahat alios ab offenſa, ac in obliuionem veritas veniens, non vagetur incerta: ſtatuimus atque decreuimus *b* vt & ipſa inuiolabiliter obſeruentur, & quòd ſimiles exceſſus & culpæ pœnis ſimilibus in poſterum puniantur.

DE HOMICIDIO.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Per aſſaſſinos faciens, vel tātum mandans aliquem interfici, tanquam ab omnibus diffidatus abſq; alicuius probatione ſententias incurrit excommunicationis & depoſitionis ab officio & beneficio. h.d. ſecundum Zen.

Innocentius quartus *in concilio generali Lugdunenſi*

PRo humani redemptione generis, de ſummis cælorum ad ima mundi deſcendens, & mortem tandem ſubiens temporalem Dei filius Ieſus Chriſtus, ne gregem ſui precio ſanguinis glorioſi redemptum aſcenſurus, poſt reſurrectionem ad patrem abſq; paſtore deſereret, ipſius curam B. Petro apoſtolo (vt ſuę ſtabilitate fidei, cæteros in Chriſtiana religione firmaret, eorumq; mentes ad ſalutis opera ſuæ accenderet deuotionis ardore) commiſit, vnde nos eiuſdem apoſtoli effecti (diſponente domino, licet immeriti, ſucceſſores, *c* & ipſius redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gregis eiuſdem cuſtodiam ſolicitis excitati vigiliis, & animarum ſaluti iugis attentione cogitationis intendere ſummouendo noxia, & agendo profutura debemus, vt excuſſo à nobis negligentiæ ſomno, noſtriq; cordis oculis diligentia ſedula vigilātibus, animas, Deo lucrifacere ſua nobis cooperante gratia valeamus.

Cùm igitur illi qui ſic horrenda inhumanitate, deteſtandaq; ſæuitia mortem ſitiunt aliorum, vt ipſos faciant per aſſaſſinos occidi, non ſolum corporum, ſed mortem procurent etiam animarum (niſi eos exhuberans gratia diuina præuenerit, vt ſint armis ſpiritualibus præmuniti, ac omnis poteſtas tribuatur à domino ad inſtitiam rectumq; iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam *d* nefarias præſumptiones eccleſiaſticę animaduerſionis mucrone ferire (vt metus pœnæ, meta huiuſmodi præſumptionis exiſtat) præſertim cùm nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint ſecuritatem ab eorundem aſſaſſinorum domino impetrare, ſicque ab eo non abſque Chriſtianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam ſuam.

Sacri approbatione concilij ſtatuimus, vt quicunq; princeps, prælatus ſeu quæuis alia eccleſiaſtica ſecularisve perſona, quempiam Chriſtianorum prædictos aſſaſſinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit (quanquam mors ex hoc forſitan non ſequatur) aut eos receptauerit, vel defenderit ſeu occultauerit, excommunicationis & depoſitionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ſententias ipſo facto: & illa liberè aliis per illos (ad quos eorum collatio pertinet) conferantur, ſit etiam cum ſuis bonis mundanis omnibus tanquam Chriſtianæ religionis æmulus, à toto Chriſtiano populo perpetuo diffidatus, & poſtquā probabilibus conſtiterit argumentis *a* aliquem ſcelus tam execrabile commiſiſſe, nullatenus alia excommunicationis, vel depoſitionis, ſeu diffidationis aduerſus eum ſententia requiratur.

CAP. II.

Sine pœna irregularitatis poſſunt clerici de ſuis malefactoribus conqueri coram iudice ſeculari, etiam de criminibus, ex quibus debetur pœna ſanguinis, expreſſè proteſtando, quòd ad pœnam ſanguinis non intendunt. h. d. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

PRælatis *b* vel clericis quibuſcunque, qui de laicis ſuis malefactoribus querelam penes ſecularem iudicem deponentes, petunt emendam ſibi fieri, & prouideri, ne contra eos talia decætero præſumantur, proteſtando expreſsè quòd ad vindictam *c* ſeu pœnam ſanguinis non intendunt, imputari non debet: quamuis aliàs in tali caſu de iure debeat pœna ſanguinis irrogari, ſi iudex mortem illis inferat iuſtitia exigente.

Alioquin ſi prælati aut clerici propter metum huiuſmodi (quia iudex ad pœnā ſanguinis poſſet *d* procedere de ſuis malefactoribus) taliter conqueri nō auderent, daretur pleriſq; materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona liberè deprædandi.

CAP. III.

Mandanti aliquem verberari, ſecuta mors imputatur. hoc dixit, ſecundum Zen.

Idem.

IS, qui mandat aliquem verberari (licet expreſſe inhibeat ne occidatur) vltatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, ſi mandatarius fines mandati excedēs mutilet vel occidat. Cùm mandando in culpa fuerit, & hoc euenire poſſe debuerit cogitare.

DE VSVRIS.

TITVLVS V.

CAP. I.

Primò inuocat & obſeruari præcipit Lateranenſi concilio contra vſurarios editum vſque ad ver. & quia. Vbi præcipit omnibus dominis & vniuerſitatibus terrarum, ne permittant alienigenas in terris ſuis conducere domos, ad exercendum fœnus vel conductas habere, & quòd aliquis eis ad hoc domos non locet, vſq; ad verſic. qui verò. Vbi imponit pœnam clericis contra facientibus, vſque ad verſic. cæterum. Vbi imponit pœnam laicis, & hoc facit vſq; in finem. Ioan. And.

a *In antiquioribus libris ita: eademq; de nouo, &c.* b *al. decernimus.* c *Vide Turrecrematam in ſumma de eccleſia. lib. 2. 35. & 36.* d *al. ita: & tam nefarios præſumptores.*

a *Vide l. non omnes. §. à barba. ff. de remi.* b *Vide Decium conſil. 189. & Felinum in cap. afferte. extra de præſumpt.* c *Præter doctores hic vide Felinum in cap. querelam. extr. de iureiurando.* d *al. poſſit.*

Gregorius decimus *in generali concilio Lugdunensi.*

VSurarum voraginem (quæ animas deuorat, & facultates exhaurit) compescere cupientes, constitutionem Lateranensis *a* concilij contra vsurarios editam, sub diuiuæ maledictionis interminatione præcipimꝰ inuiolabiliter obseruari. Et quia, quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eò magis adimetur fœnus exercendi libertas, hac generali constitutione sancimus, vt nec collegiũ, nec alia vniuersitas, vel singularis persona cuiuscunq; sit dignitatis, cõditionis aut status, alienigenas & alios non oriundos de terris ipsorum publicè fœnebrem pecuniam exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere, vel conductas habere, aut alias habitare permittant: sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes intra tres menses, de terris suis expellant, nunquam aliquos *b* tales decætero admissuri: nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel sub alio titulo quocunq; concedat. Qui verò contra fecerint, si personæ fuerint ecclesiasticæ, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi suspensionis: minores verò personæ, singulares excommunicationis: si autem collegium, seu alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros. Quam si per mensem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorum (quandiu in eis iidem vsurarij commorantur) extunc ecclesiastico subiaceant interdicto. Cæterum si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu (omni cessante priuilegio) per censuram ecclesiasticam compescantur.

CAP. II.

Manifestis vsurariis licet mandauerint vsuras restitui, ecclesiastica sepultura negabitur, nisi primò satisfiat, vel secundum formam huius decreti idoneè caueatur. Sepelientes eos contra hanc constitutionem, Lateranen. concil. pœnam incurrunt. Testamenta ipsorum aliter facta non valent, nec debet eis aliquis interesse, vel eos absoluere, vel ad confessionem admittere. h.d. Ioan. And.

Idem. *c*

QVanquam vsurarij manifesti de vsuris, quas receperant *d* satisfieri expressa quantitate vel indistincte in vltima voluntate mandauerint: nihilominus tamen eis ecclesiastica sepultura denegetur, donec de vsuris ipsis fuerit (prout patiuntur facultates eorum) plenariè satisfactum: vel illis quibus facienda est restitutio, si præsto sint ipsi, aut aliis, qui eis possint acquirere, vel eis absentibus loci ordinario, aut eius vices gerẽti, siue rectori parœciæ, in qua testator habitat coram aliquibus fide dignis de ipsa parœcia (quibus quidem ordinario vicario, & rectori prædicto modo, cautionem huiusmodi eorum nomine licet præsentis constitutionis auctoritate recipere: ita, quòd illis per inde actio acquiratur) aut seruo publico de ipsius ordinarii mandato idonee de restitutione facienda sit cautum. Cæterum si receptarum vsurarum sit quantitas manifesta, illam semper in cautione prædicta exprimi volumus: alioquin aliam recipientis cautionem huiusmodi arbitrio moderandam, ipse tamen scienter non minorem quàm verisimiliter creditur, moderetur: & si secus fecerit, ad satisfactionem residui teneatur. Omnes autem religiosos & alios, qui manifestos vsurarios, cõtra præsentis sanctionis formam ad ecclesiasticam ausi fuerint admittere sepulturam, pœnæ Lateranensis concilij contra vsurarios promulgatæ statuimus subiacere. Nullus manifestorum vsurariorum testamentis intersit, aut eos ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat: nisi de vsuris satisfecerint, vel de satisfaciendo *a* pro suarum viribus facultatum præstent (vt præmittitur) idoneam cautionem.

Testamenta quoq; manifestorum vsurariorum aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure.

a *Lateranense concil. sub Alex. III. c. 25.* b *al. alios.* c *al. ita: Idem in eodem.* d *Supple cum esse ẽtu, ideo sit cautus. dicunt Ioan. And. Do. aduocatus ne in isto casu simpliciter formet articulum quod mutuauit ad vsuras, quia in mutuantibus tantum nisi probentur recepisse, textus non loquitur, faciunt nota. in simili supr. tit. 21. cap. 1. & promissio de dando non concludit datione. 1. q. 1. 8. eos. Eont.*

DE EXCESSIBVS PRAELATORUM, & *b* subditorum.

TIT. VI.

CAP. VNICVM.

Mendicantes non possunt acquirere noua loca ad habitandum, vel antiqua alienare vel mutare, absq; speciali licentia papæ: quæ de hac prohibitione faciat mentionem. In acquirentibus tamen loca pro eremitica vita ducenda, cessat prohibitio. hoc dicit Ioan. Andr.

Bonifacius octauus.

CVm ex eo, quòd prædicatores, minores, & religiosi alij mendicantes, in ciuitatibus, castris, villis, aut aliis locis ad habitandum domos vel loca de nouo suscipiunt, seu olim suscepta dimittũt, se ibidem ad alia transferentes, diuersa scãdala quandoq; prouenient, & frequentes clamores ad sedem apostolicam proferantur. Nos super hoc prouidere volentes, hoc perpetuò prohibemus edicto, ne deinceps aliquis vel aliqui de prædictis quibuscunq; super hoc priuilegiis muniti existant (quæ ipsis contra tenorem constitutionis præsentis nullatenus volumus suffragari) in aliqua ciuitate, castro, villa, seu loco quocunq; ad habitandum domos, vel loca quæcunq; de nouo recipere, seu hactenus recepta mutare, vel ea venditionis, permutationis, donationis aut cuiusuis alienationis titulo quocunque in alios transferre præsumant, absq; sedis apostolicæ licentia *c* speciali, plenam & expressam faciente de prohibitione huiusmodi mentionem. Alioquin irritum decernentes. Permittentes tamen eis, qui viam duxerint eremiticam, seu solitariam eligendam, de maiorum suorum licentia (quin cellas, mansiones seu habitacula in eremo, siue locis vbi non sit hominum habitatio de propinquo, possint acquirere ac mutare) non intelligimus interdictum.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Exempti vel priuilegiati, vt non teneantur, nisi sub certo iudice respondere, ratione delicti, contractus aut rei, si hæc sint inita vel sita in loco non exempto, conueniuntur coram ordinario: sed ratione domicilij non.

Innocentius quartus *in concilio generali Lugdunensi.*

VOlentes *d* libertatem (quam nonnullis apostolica sedes priuilegio exemptionis indulsit) sic integram obseruari, vt & illam alij non infringant: & ipsi eius limites non excedant *e* declaratione irrefragabili definimus, quòd quantumcunq; *f* sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti siue contractus, aut rei, de qua contra

a *al. satisfactione.* b *Hæc duo verba, & subditorum, desunt in antiquis codicib. & in recentioribus magis emẽdatis.* c *Per illud excluditur hic legatus de latere. Philip. Fon.* d *Vide concil. Triden. sess. 7. de reform. c. 14. vbi hæc decretalis innouatur.* e *Priuilegiatus non debet excedere metas priuilegiorum, sup. eod. sanè & cap. porrò.* f *al. ita: quod quantacunq; &c.*

ipsos

ipsos agitur, ritè possunt coram locorū ordinariis conueniri, & illi, *a* quò ad hoc suam in ipsos iurisdictionem (prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non vtique, quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa, nec vbi domicilium habent si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conueniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum prætextu locorum diœcesani (si vbi deliquerunt vel contraxerunt aut res ipsa consistit, illi conueniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis vt illic respondeant, iniungendi habeant aliquam potestatem: saluis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica præcipiūt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus vt non nisi sub vno certo iudice teneantur de se conquerentibus respondere apostolico priuilegio est concessum.

Monasterio priuilegiato vt eius monachi à quocunq; interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, cessat in illis ordinariorum iurisdictio quo ad illa: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc etiam licet vtrobiq; sint monachi, ordinarij etiam quo ad prædicta illos iudicant, quandiu ibi manent. h.d.

In eos *b* autem, quibus ne interdici, suspendi vel excommunicari à quoquam valeant, à sede apostolica est indultum (sicut sunt religiosi quamplures) in quorum priuilegiis continetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro vlla causa vlloue loco interdicere, suspendere, vel excommunicare præsumat, iidem ordinarij iurisdictionem suam quantum ad ista vbicunq; illi fuerint, penitus exercere non possint. Nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinariis eisdem subiectos (vt vel gerant eorum *c* regimen, vel in eis tanquam proprij locorum ipsorū monachi resideant) fuerint destinati: tunc enim etsi liberè possint ad eadem monasteria reuocari, ac tam illorum, quàm ipsorum prioratuum monachi reputentur (cum non sit inconueniens aliquem *d* vtrobique locum habere monachicum) *e* vnum alteri subesse monasterio, vel ab ipso noscitur dependere, ratione tamen eorundem prioratuum dicti ordinarij sua iurisdictione in ipsis etiam quo ad præmissa (quandiu morantur in illis) licitè vti possunt.

CAP. II.

Curia Romana habet studium generale, & eius priuilegia. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

CVm de diuersis mundi partibus multi confluant ad sedem apostolicam quasi matrem: nos ad communem tam ipsorum, quàm aliorum omnium commodum & profectum paterna solicitudine intendentes (vt sit eis mora huiusmodi fructuosa) prouidimus, quòd ibidem de cætero regatur, & vigeat studium iuris diuini & humani, canonici videlicet & ciuilis. Vnde volumus & statuimus, vt studentes in scholis ipsis penes sedem eandem talibus priuilegiis omnino libertatibus & immunitatibus gaudeant, quibus gaudent studentes in scholis vbi generale regitur studium, ac recipiant integre prouentus *f* suos ecclesiasticos sicut illi.

CAP. III.

Dicit quomodo intelligatur priuilegium quod habent quidam abbates de populo benedicēdo, & quibus possint abbates conferre tonsuram. Ioan. And.

Alexander quartus. *a*

ABbates, quos Apostolica sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali priuilegio insigniuit: in ecclesiis, quæ ad eos pertinent pleno iure, quando in eis diuina officia celebrant, possunt post missarum solennia & vespertinas ac matutinas laudes benedictionem solennem super populum elargiri. Alibi autem publicè aut per vias, ciuitates, castra, & villas, populis, & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant. Nisi hoc eis expresso *b* apostolico priuilegio sit concessum. Nec eis *c* licitum sit aliis, quàm monasteriorum suorum conuersis, & qui ad illa conuolauerint, & in quos ecclesiasticam & quasi episcopalem iurisdictionem obtinent, primam clericalem conferre tonsuram. Nisi eis id competat ex pleno præfatæ sedis indulto.

CAP. IIII.

Exempti in locis non exemptis oratoria vel capellas sine diœcesanorum licentia construere non possunt, nec in exemptis sine licentia papæ. Nec possunt exempti assumere causas proprias suorum liberorum hominū in se: etiam si illi sint sui censuales, Ioan. And.

Idem.

AVctoritate sedis apostolicæ de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas, in locis non exemptis sine diœcesanorum locorum ipsorum licentia exempti construere non præsumant: neque in sic constructis nec tempore interdicti (casibus expressis in iure duntaxat exceptis) celebrent vel faciant celebrari diuina. Quod si talia præsumpserint, ab his per locorum ipsorum ordinarios compescantur. Et si quas propter hoc exemptorum ipsorum conseruatores in eos sententias protulerint, illas penitus reuocamus. Inhibemꝰ insuper, ne in locis etiam exemptis hoc ipsi exempti facere audeant: nisi super his licentiā vel priuilegium habeant sedis apostolicæ speciale. Causas quoq; siue lites proprias suorū hominum liberorū, quę videlicet tantum ad ipsos homines pertinēt, iidem exempti suo nomine, siue vt actores siue vt defensores aliquatenus nō assumāt. Etiam si sint ipsis dicti homines censuales: cum id nequaquam licitum sit eisdem.

CAP. V.

Priuilegium papæ, quod quis excommunicari, suspendi, vel interdici non possit, non extenditur ad sententias ordinariorum: nisi tale priuilegium sit concessum regibus, reginis, vel ipsorum filiis vel religioso loco vel ordini. h.d. Ioan. And.

Clemens quartus.

NE aliqui de indultis apostolicis confidentes, alios confidentius in suo iure molestent, & ordinariorum iurisdictionem condemnent pariter & eludant: Omnes indulgentias & priuilegia quibuscunq; singularibus personis ecclesiasticis vel secularibus cuiuscunque sint præeminentiæ, dignitatis, conditionis aut status, quòd interdici à quocunq;, vel excommunicari non possint, nec terræ vel ecclesiæ ipsorum, ecclesiastico interdicto supponi, sub quacunq; forma verborum concessa. Illis per quæ regibus & reginis eorumque filiis, necnon & religiosis quibuscunq; non personarum tantum, sed ordinum priuilegiatorum vel locorum ratione in hoc immunitas huiusmodi conceditur duntaxat exceptis) de fratrum nostrorum consilio ad ordinariorum sententias & processus edicto perpetuo prohibemus extendi.

CAP. VI.

Inferiores prælati, quibus per priuilegiū cōceditur vsus mitræ, si sunt exempti in prouincialib. & episcopalib. cōciliis, vti possūt mitris auri frixatis nō habētib. lamınas aut

a *al. ita: & illi quoad hæc.* b *De intellectu vide Decium in cap. tuarum. nu. 49. ext. de priuileg.* c *al. illorum.* d *Al. ita: aliquem sic vtrobique, &c.* e *Al. monachū.* f *Vide concil. Trident. sess. 3. de reform. c. 1. in fine.*

a *In manuscriptis ita: Alexan. III.* b *al. expressè.* c *Vide concilium Triden. sess. 23. de reform. c. 10.*

gemmas. Et si non sunt exempti, albis & planis vtantur, aliis locis vtantur vt indulta permittunt.

Idem.

VT apostolicæ sedis benignitas (quæ nonnullis abbatibus, *a* aliisq; prælatis, quibus non competit ex propria dignitate, cōcessit in ecclesiarū suarum gloriam, & honorem, quòd mitra *b* & aliis pontificalibus vti possint) prouideat ne inde scandala oriantur, sic tamen, quòd ipsi priuilegiati suorum priuilegiorum non frustrentur effectu, & ex maioritate ac decore maiori ornatuum, maioritas appareat dignitatum: De fratrum nostrorum consilio præsenti decreto statuimus, vt abbates & alij, quibus mitræ vsus est ab eadem sede concessus, exempti quidem in prouincialibus conciliis, & episcopalibus synodis (quibus nonnulli eorum interesse tenentur) mitris tantummodo aurifrisiatis (non tamen aureas vel argenteas laminas, aut gemmas habentibus) vti possint: Non exempti verò simplicibus, & albis ac planis vtantur. In aliis verò locis exemptis, & non exemptis mitris liceat illis vti, prout concessa eis ab eadem sede indulta permittunt.

CAP. VII.

In prima parte demōstrat, quid iuris, cum quis solo priuilegio se dicit exemptum. In secunda ibi, si autem, quid iuris cum super hoc, præscriptionem allegat. In tertia ibi, quòd si tales. quid iuris, cum allegat vtrumq;. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

CVm *c* personæ ecclesiasticæ tam religiosæ, quàm seculares plura præsumunt, quæ ipsis infamiam pariunt, & aliis inferūt læsionem, prætextu exemptionis vel libertatis, quam asserunt se habere: ordinariorum correctiones & ordinationes subterfugientes, ac eorum forum siue iudicium declinantes: Nos volentes super hoc de salubri remedio prouidere: statuim⁹ vt ij, qui se asserunt p priuilegia seu indulgentias apostolicę sedis exemptos: à locorū ordinariis *d* requisiti, huiusmodi priuilegia vel indulgentias (quibus se dicunt fore munitos) ipsis ordinariis in loco congruo & securo, aut aliquibus prudentibus viris omni suspicione carentibus, ad hoc per dictos ordinarios deputatis intra terminum competentē pro facti qualitate ipsorum ordinariorum, vel delegatorū suorum arbitrio moderandum, iusto impedimento cessante ostendere, ac ad legendum integraliter, *e* exhibere: necnon de articulis, de quibus controuersia fuerit, transcriptum tradere teneantur. Si autē ad fundandam intentionē suam super huiusmodi libertate solummodo præscriptionē canonicam duxerint opponēdam: eisdē ordinariis vel delegatis ab eis viris prudentibus nō suspectis, de præscriptione huiusmodi facere debent fidē. Quòd si tales priuilegio & præscriptione asserant se munitos: priuilegiū quidem ipsum exhibeant, vt in primo huiusmodi constitutionis articulo superius est expressum. Et si priuilegium exhibitū non ad plenū per se sufficiat ad exemptionem seu libertatem huiusmodi comprobandam, sed tale est, quod saltē causam præbeat præscribēdi: coram personis prædictis annorum xl. præscriptionem teneantur probare, præscriptionisq; probatione pendente, licet ordinariorum intentio de iure communi fundetur: tamen quia de priuilegio (quod saltem causam præscribēdi præbet, faciunt fidē in libertatis vel exemptionis possessione: non violenta, non clandestina, nec concessa precario, de qua fidē coram eisdem fecerint, non turbentur: si vero priuilegium per se sufficiens, quando solo priuilegio se defendunt, vel saltem tale, quod præscriptioni canonicę causam præstet, cùm præscriptionem allegant, non exhibuerint, vt est dictum (cum de iure communi ordinariorum intentio sit fundata) sua iurisdictione vti possint in eosdem libere: donec de præscriptione canonica (vt premissum est) fecerint plenam fidem.

a *Abbates an dicantur esse prælati, vide Gomianum in cap. præsenti de offi. ord lib. 6.* b *Vide Barbatiam in cap. volentes. extr. de off. deleg.* c *Vide Antonium Capycium decisione Neapolit 209.* d *Supplent Dom. & Phil. seu alij, quorum iurisdictio fundata est iure communi aut statuto priuilegio notorio: quia Notorium facti, vt late Ancharanus, operatur idem quod notorium iuris. Font.* e *Vide Bart. in rubri. ff. de noui ope. nun. & l. prætor. ff. de eden. Fon.*

CAP. VIII.

Interdictus est ingressus ecclesiæ regularibus vel secularibus (quamuis exemptis) qui scienter celebrant vel celebrari faciunt diuina in ciuitatibus vel locis interdictis: nisi secundum permissionem iuris, vel qui excommunicatos vel interdictos publicè ad diuina officia, sacramēta vel sepulturam admittunt. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

EPiscoporum *a* & aliorum prælatorū querelis frequentib. & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui seculares aut regulares quantumcunq; exemptionis seu libertatis sedis apostolicæ priuilegiis communiti, cuiuscunq; ordinis, religionis, status vel conditionis existant, scienter celebrent vel faciāt celebrari diuina in ciuitatibus, *b* castris, villis (nisi quatenus eis à iure conceditur) seu locis aliis interdictis ab ordinariis siue delegatis iudicibus vel à iure: aut excommunicatos publice vel interdictos ad diuina officia seu ecclesiastica sacramēta, vel ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui verò cōtrà præsumpserint (præter alias pœnas à iure statutas) ingressum ecclesiæ sibi nouerint interdictum: donec de transgressione huiusmodi ad arbitrium eius, cuius sententiam contempserint, *c* satisfecerint competenter.

CAP. IX.

Primo ponit quando eximitur ecclesia, quid importet. Secundò, quando ipsius canonici. Tertiò, quando clerici. Et ista ordinatè declarat in qualibet partium affirmatiuè & negatiuè loquendo, secundum Ioann. And.

Idem.

PEr *d* exemptionem ecclesiæ concessam, ipsa ecclesia & ipsius monachi vel canonici, clerici etiam & conuersi, perpetuoq; oblati (non autem ecclesiæ eiusdem presbyter, qui parœcianorum curam habet, quo ad ea, quæ ad curam eandem pertinent, nec ipsi parœciani etiam) intelliguntur exempti. Verùm si canonici alicuius ecclesiæ eximantur: ipsi soli canonici, non autem ecclesia vel alij eius clerici, sunt exempti. Si autem clerici cuiusuis ecclesiæ eximantur: tunc tam canonici, quàm alij clerici eximuntur, non tamen ecclesia: nisi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur.

CAP X.

Formas priuilegiorum ponit hæc decretalis: quarū quędam exemptionem conferunt, quædam non. Ioan. And.

Idem.

SI papa in aliquo priuilegio vel scriptura non facta principaliter sup donatione *e* vel sententia exemptionis seu libertatis, aliquam ecclesiam ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ pertinere, vel consimilia verba narret: non propterea illius ecclesiæ exemptio est probata, nisi de libertate aliter doceatur. Si autem ecclesiæ vel monasterio exemptionis priuilegiū concedendo, vel super ipsius exemptiones sententiando (cū de ipsius exemptionis negotio ageretur) asserat ipsam

a *Vide clement. ex frequentibus. de sent. excommu. Calderinum consil. 4. tit. de sent. excommu. & late Felinū in cap. à nobis. extr. de exceptio.* b *Ciuitatis appellatione quid veniat, vide per Felinum in c. Rodulphus. ext. de rescrip.* c *Al contempserint.* d *Præter doctores hic vide Decium consil. 15.* e *Al. datione.*

ecclesiam

ecclesiam fore exemptam: aut eam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ, vel ad Romanam ecclesiam specialiter aut sine medio vel etiam simpliciter pertinere: per hoc plenè debet exempta huiusmodi ecclesia indicari. Cum enim iure communi omnes ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam ecclesiam pertineant, si id alicui cõcedatur ecclesiæ, vel de ea per sententiã iudicent: ex hoc ipsius comprobatur exemptio: vt priuilegij nihil alias allatura concessio ei, cui conceditur, & sententia nullum aliter datura subsidium ecclesię (pro qua fertur) prærogatiuã (cum verba aliquid operari debeant) conferat gratiæ specialis. Et est idem, si priuilegium contineat, vel ipse papa per modum exprimat suprascriptũ, quòd ecclesia sit libera: seu quod potiatur Romanæ ecclesiæ libertate: vel quòd in hoc prærogatiua gaudeat speciali: aut si dicat indefinitiuè, quod ecclesiæ Romanæ annuũ censum soluat, ad perceptæ indicium libertatis: siue quo d ipsam ecclesiam eximit ab ordinarij *a* potestate: vel quod non audeat illic episcopus cathedram collocare, aut imperandi (seu ordinationem quamuis leuissimam faciendi) exercere aliquã potestatem. Similiter si aliqui recipiantur in proprios & speciales subiectos, censentur exempti. Non sic si in proprios & speciales filios Romanæ ecclesiæ sint suscepti: tales quippe exempti propterea non existunt. Si verò dicatur simpliciter, quod aliqua ecclesia Romanæ ecclesiæ annuum censum soluat: non propter hoc exempta ecclesia dici debet. Idem dicimus si circa aliqua per priuilegium concedatur libertas, & clausula de eẽsu annuo persoluendo sequatur: vt si aliquibus quod ab alio, quam à papa seu eius legato excommunicari, suspendi aut interdici nõ possint, vel aliquid aliud specialiter à sede apostolica sit indultum: vel etiam dicatur, quod in speciales Romanæ ecclesiæ filios sint assumpti, & sequatur in priuilegio, quod ecclesiæ Romanæ ad indicium *b* libertatis perceptæ annuum censum soluãt. His enim & consimilibus casibus sic *c* in certis priuilegiati articulis, ordinariorum iurisdictioni quantum ad alia sunt subiecti. Licet autem sic diuersos priuilegiorum, quibus ecclesiæ ac monasteria eximuntur, tenores ad litium materiam amputandam duxerimus designandos: per hoc tamen aliis exemptionum (si reperiantur) seu aliarum libertatũ modis vel eorum effectibus nolumus aliquatenus derogari.

CAP. XI.

Priuilegiati vt tempore interdicti possint celebrare diuina clausis ecclesiis, alios etiam extraneos admittere non possunt. Et si fuerit singularis persona super hoc priuilegiata, familiares suos admittit: secus in familia conuentus aliter priuilegiati. Hoc priuilegio non gaudet ille, cuius culpa ponitur interdictum. hoc dicit. Dominicus.

Idem.

Licet *d* vobis concessum existat, vt interdicti tempore ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, voce submissa diuina celebrare possitis: ad ea tamẽ aliquos etiam si aliunde venerint (nisi super hoc priuilegiati existant) recipere nulla ratione debetis. Cum conceditur singulari personæ, vt modo præmisso tempore interdicti celebrare valeat, vel audire diuina: eius familiares domestici ad audiendum cum ea, & celebrandum sibi diuinum officium, licitè admittuntur. Non sic autem in familiaribus alicuius conuentus, seu collegij est censendum. illi enim nisi priuilegiati fuerint, admitti non debent. Huiusmodi quoq; concessione gaudere non potest is, cuius causa seu culpa, dolo vel fraude fuit *a* sententia interdicti prolata, seu qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione lata extitit, præbuit consilium, auxilium, vel fauorem.

CAP. XII.

Episcopi cum altari viatico celebrare possunt, & sibi facere celebrari: ita tamen, quod non violent interdictum. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

Quoniam episcopi *b* eorumque superiores se habent diuersis ex causis à suis ecclesiis & diœcesibus absentare frequenter, nec semper possunt commodè ad ecclesias accedere pro missa celebranda vel audienda in ipsis, sine qua eos transire non decet absque causa rationabili vllam *c* diem: præsenti constitutione indulgemus eisdem, vt altare possint habere viaticum, & in eo celebrare, ac facere celebrari vbicunq; absque interdicti transgressione illis permittitur celebrare vel audire diuina.

a *Al. ordinaria.* b *Alias, iudicium.* c *Al. ita: sic scriptu priuilegiati articulu. al. ita: sic insertis priuilegiati articulis, &c.* d *de materia vide latissimè in c. alma mater. infrà de sent. excom.*

DE INIVRIIS, ET damno dato.

TITVLVS VIII.

CAP. VNICVM.

Repræsaliæ contra personas ecclesiasticas concedi, vel concessæ extendi non debent. contrà facientes (nisi reuocent intra mensem) singulares sunt excommunicati, vniuersitates interdicta. Ioan. And.

Gregorius decimus, *in concilio generali Lugdunensi.*

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio *d* repræsalias nominat, in quibus alius pro alio prægrauatur, tanquam graues legibus, & æquitati naturali contrariæ, ciuili sint constitutione prohibitæ. Vt tamen earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in illis specialius inhibentur eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsorum *e* aut quantumcunq; generaliter prætextu cuiusuis consuetudinis (quam potius reputamus abusum fore) concessas, ad illas extendi præsenti decreto districtius inhibemus. Illi autem, qui contrà fecerint, aduersus personas easdem pignorationes, seu repræsalias concedendo, vel extendendo ad eas (nisi præsumptionem huiusmodi reuocauerint à concessionis, vel extensionis tempore intra mensem) si personæ singulares fuerint, sententiam excommunicationis incurrant: si verò vniuersitas, ecclesiastico subiaceat interdicto.

DE POENIS.

TITVLVS IX.

CAP. I.

De veteri iure poterit archiepiscopus cùm in prouincia sua iurisdictionem suam exequitur, punire notorios inturiantes, sibi, nuncis, & familiæ suæ, si per id sua iurisdictio impeditur: alias non, nisi consuetudo amplius tribuat: sed hodie tales iniurias tunc punit, etiam si iurisdictionem non impediant. h. d.

Innocentius quartus.

Romana *f* ecclesia: & infra. Licet autem Remen. archiepiscopo suam prouinciam visitanti eos, qui tũc sibi, vel suæ familiæ, aut aliis, quos propter hoc per eandem prouinciam dirigit, & etiam

a *al fuerit.* b *Et an appellatione episcopi veniat electus, vide Felin. in cap. eam te. de rescript. vers. tertiò restringitur.* c *al. ita: nulla die.* d *Vide l. librorum. §. quod tamen Cassius. ff. de legat. 3. Bart. in l. Labeo. ff. de sup. le.* e *al. ipsarum.* f *Vide Alex. cons. 135. lib. 1. incipiente, circa primum dubium, vnde intelliges quando quis possit esse iudex in propria causa.*

quando concilium conuocat eos, qui nunciis suis, quos pro illo vel aliàs per prouinciam ipsam sua debita iurisdictione vtendo transmittit, iniuriari præsumunt: si hac occasione sua in his impediatur iurisdictio, pro iniuria huiusmodi (dummodo existat notoria) propria auctoritate punire, nisi amplius ei de Remensis ecclesiæ consuetudine competere dignoscatur. Sibi etiam & metropolitanis aliis in suis prouinciis (dum sic in illis iurisdictionem exercent) puniendi manifestas & notorias offensas tunc eisdem illatas vel suis (etiam si exinde impediri iurisdictionem huiusmodi non contingat) libera sit de nostra speciali concessione facultas.

CAP. II.

Docet hæc Decretalis, quibus assistentibus fieri debeat degradatio, de quibus vestibus, ornamentis, libris & instrumentis in degradatione fiat expoliatio, & quibus verbis vtatur ipse degradans. Ioan. And.

Bonifacius VIII. *Biteren. episcopo.*

DEgradatio *a* qualiter fieri debeat, à nobis tua fraternitas requisiuit. Super quo tibi taliter respondemus, quòd verbalis degradatio seu depositio ab ordinibus vel gradibus ecclesiasticis est à proprio episcopo sibi assistente, in degradatione clericorum in sacris constitutorum ordinibus, certo episcoporum numero definito canonibus facienda: quanquam proprij episcopi sententia sine aliorum episcoporum præsentia sufficiat in degradatione eorum, qui minores duntaxat ordines receperunt. Actualis verò siue solennis cœlestis militiæ militis, id est clerici degradatio (cùm ad eam fuerit procedendum) fiet vt exauctorizatio eius, qui militiæ deseruit armatæ, cui militaria detrahuntur insignia, sicq; à militia remotus castris reiicitur, priuatus consortio & priuilegio militari. Clericus igitur degradandus vestibus sacris indutus, in manibus habens librum, vas, vel aliud instrumentum seu ornamentum ad ordinem suum spectans, ac si deberet in officio suo solenniter ministrare, ad episcopi præsentiam adducatur: cui episcopus publicè singula, siue sint vestes, calix, liber, seu quæuis alia, quæ illi iuxta morem ordinandorum clericorum, in sua ordinatione ab episcopo fuerint *b* tradita, seu collata, singulariter auferat, ab illo vestimento seu ornamento, quod datum vel traditum fuerat vltimo inchoando, & descendendo gradatim degradationem continuet vsque ad primam vestem, quæ datur *c* in collatione tonsuræ, tuncque radatur caput illius seu tondeatur, ne tonsuræ seu clericatus vestigium remaneat in eodem. Poterit autem episcopus in degradatione huiusmodi vti verbis aliquibus ad terrorem illis oppositis, quæ in collatione ordinum sunt prolata, dicendo presbytero hæc vel similia verba in remotione planetæ: Auferimus tibi vestem sacerdotalem, & te honore sacerdotali priuamus: sicque in remotione reliquorum insignium similibus verbis vtens in ablatione vltimi, quod in collatione ordinum fuit primum, infra scripto, vel alio simili modo pronunciet siue dicat: Auctoritate Dei omnipotentis patris & filij & spiritussancti ac nostra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus, degradamus, spoliamus, & exuimus te omni ordine, beneficio & priuilegio clericali.

CAP. III.

Quamuis inuentio carceris fuit ad custodiam: tamè potest quis puniri pœna carceris perpetuo & ad tempus. Io. An.

Idem.

QVamuis *d* ad reorum custodiam non ad pœnam carcer specialiter deputatus esse noscatur: Nos tamen non improbamus seu conuictos (eorum excessibus & personis, cæterisq; circunstantiis prouida deliberatione pensatis) in perpetuum vel ad tempus prout videris expedire, carceri mancipes ad pœnitentiam peragendam.

CAP. IIII.

Pœna alicui imposita, & eius posteris, non extenditur ad posteros lineæ fœmineæ: nisi aliud in iure, vel sententia sit expressum. hoc dicit. Zen.

Idem.

VBicunq; *a* alicui & eius filijs seu posteris vsque in certam generationem pœna imponitur ab homine vel à iure, pœna ipsa eos tantum afficit, qui per masculinam, non per fœmininam lineam descendere dignoscuntur. Nisi aliud in iure vel sententia sit expressum.

CAP. V.

Primò punit insequentes, percutientes, aut capientes cardinales, & eius criminis socios. Secundò, eorum filios & nepotes. Tertiò, ipsis insectatoribus pœnam addit. Quartò, quam satisfactionem cùm absoluentur, facere debeant: & quid per absolutionem consequantur. Quinto, de nudis consiliariis, vel simpliciter fauentibus huic crimini. Sextò, ad collaterales permittit pœnas extendi. Septimò, ponit de insequentibus clericos vel religiosos familiares papæ vel cardinalium. Octauò, ponit de occidentibus cardinales. Nonè, dicit potestates seculares nihilominus pœnis legalibus contra tales vti debere, & hanc constitutionem etiam facere obseruari: & contra facientibus pœnam imponit. Ioan. Andr.

Idem.

FElicis recordationis Honorij papæ tertij, prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, quibusdam additis detractis de communi fratrum nostrorum consilio, ac in perpetuum valitura constitutione sancimus: vt si quis deinceps in hoc sacrilegij genus irrepserit, quod sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalem fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut ceperit, vel socius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, aut consilium *b* dederit vel fauorem, aut post ea receptauerit vel defensauerit scienter eundem: sic vt reus criminis læsæ maiestatis perpetuo sit infamis, diffidatus *c* nihilominus & bannitus, sit intestabilis, vt nec testamenti liberam habeat factionem, nec ad alicuius bona ex testamento vel ab intestato vocetur: quatenus ab omni successione repulsus, publicaque repulsa confusus minus inueniat suæ malitiæ successorem: fiant *d* habitationes eius desertæ, & vt non sit, qui eas inhabitet, dentur cuncta ipsius ædificia in ruinam, & vt perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur: nullus ei debita reddere, nullus respondere in iudicio teneatur: quicquid etiam in donis inuenitur ipsius fisci, vel reipublicæ dominio applicetur, vt ex illis nil transmittat ad posteros, sed potius cum ipso quodammodo damnentur & sua. Si qua verò feuda, locationes, officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit eis ipso iure priuatus, quæ sic liberè ad ecclesias reuertantur, quod ecclesiarum rectores de ipsis pro sua voluntate disponant. Quod si quis prædictorum filium vel filios habeat nepotem, vel nepotes per rectam lineam descendentes, beneficiarum seu beneficiatos quouis beneficio (etiam si pontificalem adeptus vel adepti fuerint dignitatem) sint eis ipso iure priuati: spe promotionis omnino sublata. Nulli præ-

a *Qualiter hodie fieri possit degradatio, vide cõcil. Triden. sess. 13. de refor. c. 4. adde citatos in c. 1. sup. de hæret. eod. li.* b *al. fuerunt.* c *al. traditur.* d *Vide Io. Anania n. c. ambitio. de apostat. & Felin. in c. cum sit. de for. compet.*

a *Præter Doctores hic vide aliqua p Decium in c. nouit. de Indic.* b *Vide Decium in c. 1. de off. delegati.* c *Diffidare & bãnire quid significet, docuit Angelus de Perusio consil. 13. Ganimanus in c. 1. de homicid. lib. 6. & Petrus Gudofredus in Anth. gasaros. c. de hæret.* d *Psalm. 62.*

terea

terea talium filiorum atq; nepotum ex virili sexu descendentium ab eisdem, alicuius aperiatur ianua dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani, seu ad alicuius loci regimen sit ascensus, sit eis postulandi negata facultas, sit notorie *a* iudicatus, & quodlibet aliud officium seu ministerium publicum interdictum: in iudiciis eorum assertio contra quēquam nihil fidei, nihil credulitatis inueniat, vt ad testimonium prorsus reddantur indigni: sit eis ad ordines ascensus inhibitus, sit ad beneficium vel officium ecclesiasticum denegatus accessus, *b* & (vt magis famosa sit eorum infamia) ad actus legitimos nullus eis pateat aditus, nulla porta pandatur eisdem super aliquo præmissorū, omni *c* spe dispensationis adempta. Præsenti nihilominus adiicimus sanctioni, vt ex insecutione prædicta, sicut ex iniectione manuum violenta, ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quàm alij suprà dicti tanti mali participes, quandiu in sua cōtumacia perdurarint, singulis diebus dominicis & festiuis pulsatis campanis, & cādelis accensis, per omnes illius loci ecclesias, in quo tātum facinus fuerit attentatum, necnon ciuitatū & diœcesum vicinarum *d* excōmunicati publice denuncientur: *e* nec ab alio, quàm à Romano pōtifice possint absolutionis beneficiū obtinere, nisi duntaxat in mortis. *f* articulo constituti.

Quum autem fuerint absoluendi: primò sufficienter & idoneè caueant quòd inferendæ pœnę parebūt, & auxiliante domino pœnitentiam peragent iniungendam: deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumq; locorum diebus dominicis & solennibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & ferulas deferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publicè fustigentur: ituri postmodum vltra mare, & ibidem acturi pœnitentiam per tres annos ad minus, nec exinde postmodū reuersuri absque sedis apostolicæ licentia speciali. Verūm cùm talis gratiam reconciliationis meruerit (beneficio absolutionis obtento) indulgeatur ei licentia, vt suam & suorum iniuriam prosequatur: & debitorum illorum, quæ contracta fuerint, *g* de postmodum acquisitis repetitio non negetur. Illud autem non duximus omittendum, quòd si quis fuerit in præmissis nudo consilio aut simplici fauore culpabilis, iudex in talem pœnam metiatur ex culpa: vt secundum quod excessus exegerit, vindicta procedat. Cæterùm, quia dignum est, vt nefandi ratione flagitij vltionis feueritas amplius extendatur, & propter enormitatem culparum, plagarum modus exuberet, nec pœnis solitis contenteur: statuimus, vt ad collaterales fratres, videlicet nepotes, & pronepotes talium possit extendere pœnas in huiusmodi nostra constitutione contentas, circunspectio Romani pontificis prout circunstantiæ rationabiles suadebunt.

Præmissis etiam dignum censuimus annectendum: vt si quisquam aliquo prædictorum excessuum, quenquam de clericis vel religiosis nostræ familiæ, vel cardinalium afficere forte præsumpserit, proportionetur pœna delicto: ita quòd vindicta ex æquo excessu respondente ab offensa nostrorum cohibeātur deinceps manus temerariæ formidine vltionis, quas Dei vel nostra seu fratrum nostrorum reuerentia non coërcet. Si quis verò per se vel per alium occiderit cardinalem (quod absit) vel dederit causam mortis: vltra quàm præmissa contineant, sic in eum potestas iurisdictionis insurgat, sic rigor vltionis insiliat, quòd contra vitæ subsidium mortis solatium inuocet, viuens pœnæ non culpæ, vindictæ speculum non offensæ. Per hoc quoq; secularibus potestatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt. quis enim locus regiminis poterit esse tutus, quis rector securitate gaudebit, si Romana ecclesia (quæ omnium ecclesiarum disponente domino caput est & magistra) casibus istis subiicitur, si eius filij speciales huiusmodi periculis exponuntur? Quem ecclesiæ filium, quem fidei zelatorem contumelia tanta non tangeret, & confusio tam aspera non moueret? Porrò si filius est, dolebit: si fidelis, matre fidei læsa lædetur. Quapropter si princeps, senator, consul, potestas, vel alius dominus siue rector contra præsumptores prædictos tam ipse, quàm officiales ipsius intra mensem (postquam res ad notitiam eorum peruenerit) eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Ciuitas verò quæuis alia, præter vrbem, quæ talia facienti vel facientibus seu præsumentibus, in his consilium vel auxilium dederit aut fauorem, vel intra mensem saltem taliter delinquentes (prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit) non duxerit puniendos, pontificali & supra sit eoipso dignitate priuata, & nihilominus remaneat interdicta.

a *Al. notariè.* b *Al. ascensus.* c *Al. omnino* d *Loca vicina quæ dicantur, vide per Alex. consil. 57. lib. 3.* e *Al. nuntiantur.* f *Quoniam in mortis articulo nulla est reseruatio, atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes, à quibusuis peccatis & ceusuris absoluere possunt: ita concilium Triden: sess. 14. c 7. tit. de casuum reseruatione.* g *al. fuerunt.*

DE POENITENTIIS, ET remissionibus.

TITVLVS X.

CAP. I.

Quæstores non citant aliquos, licet eos monere possint. Et in concedendis indulgentiis non excedant archiepiscopi statutum concilij generalis. h.d. Zen.

Innocentius quartus *in concilio Lugdunensi.*

ROmana ecclesia: & infra. Quæstoribus *a* autem fabricæ Remen. ecclesiæ, Remen. archiepiscopus, siue eius officiales citandi suffraganeorum ipsius ecclesiæ subditos (quos iidem quæstores sibi resistere, aut nolle parere dixerint) vt super hoc compareant coram ipsis, nequaquam tribuant potestatem. Super benigna verò ipsorum receptione ac subuentione ipsi fabricæ facienda: possunt eosdem suffraganeos & alios Christi fideles Remen. prouinciæ charitatiuè monere. In cōcedendis quoq; indulgentiis nō excedat Remen. archiepiscopus statutum concilij generalis.

CAP. II.

Confessio generalis confessoris non tangit episcopo specialiter reseruata, nec obtentu consuetudinis potest quis sibi eligere confessorem. h.d. Zen.

Bonifacius octauus.

SI episcopus suo subdito concesserit, vt sibi possit idoneum eligere confessorem: Ille quem is elegerit, in casibus, qui eidē episcopo specialiter reseruantur, *b* nullam habet penitus potestatem: Quum in generali concessione illa non veniant, quæ non esset quis verisimiliter in specie concessurus. Nulla quoque potest consuetudine introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam confessorem sibi eligere valeat, qui eum possit soluere vel ligare.

CAP. III.

Decretalis, cùm ex eod. in pluribus episcopis indulgentibus locum habet. h.d. Zen.

a *Prædicatores quæstuarios omnino sustulit concil. Trident. sess. 5. de reform. cap. 2. in fine, & sess. 21 de reform. cap. 5.* b *Vide concil. Trident. sess. 14. de sanctissimo pœnitentiæ sacramento. can. 11.*

Idem.

INdulgentiæ, a quæ ab vno vel pluribus episcopis in ecclesiarum dedicationibus vel aliis quibuscunq; casibus conceduntur: vires non obtinent, b si statutum excesserint concilij generalis.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis, suspensionis, & interdicti.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Iudex qui excommunicat, suspendit, vel interdicit: in scriptis hoc faciat, & causam conscribat, & requisitus exemplum sententiæ tradat intra mensem. Qui contra fecerit, per mensem ab ingressu ecclesiæ & diuinis est suspensus, & relaxabitur illa sententia per superiorē absq; difficultate, & condēnabitur lator in expensis, & alias pœna condigna. Si sic suspensi celebrāt vt prius, sunt irregulares: nec absoluuntur ab alio quàm à papa. h.d. Ioann. And.

Innocentius quartus *in concilio Lugdunensi.*

CVm c medicinalis sit excommunicatio, non mortalis: disciplinans, nō eradicans: dum tamē is, in quem lata fuerit, non contemnat: cautè prouideat iudex ecclesiasticus, vt in ea ferenda ostendat se prosequi, quod corrigentis fuerit d & medētis. Quisquis igitur excommunicat, excommunicationē in scriptis proferat, & causam excōmunicationis expressè conscribat, propter quam excommunicatio proferatur. Exemplum verò huiusmodi scripturæ teneatur excommunicato tradere intra mēsem, si fuerit requisitus, super qua requisitione fieri volumus publicum instrumentum, vel literas testimoniales confici sigillo authentico consignatas. Si quis autem iudicum huiusmodi constitutionis temerarius extiterit violator, per mensem vnū ab ingressu ecclesiæ, e & diuinis officiis nouerit se suspensum. Superior verò, ad quem recurritur, sententiam ipsam sine difficultate relaxans, f latorem excommunicato ad expensas, & omne interesse condemnet, & aliàs puniat animaduersione condigna, vt pœna docente discant iudices quàm graue sit excōmunicationum sententias sine maturitate debita fulminare. Et hęc eadem in suspensionis & interdicti sententiis volumus obseruari. Caueant autē ecclesiarum prælati & iudices vniuersi ne prædictam pœnā suspensionis incurrant: quoniam si cōtingeret eos sic suspensos diuina officia exequi sicut prius, irregularitatem non effugient iuxta canonicas sanctiones: super qua non nisi per summum pontificem poterit dispensari.

CAP. II.

Qui petit absolui ad cautelam, docēs excommunicationis sententiam in se latam esse nullam: absoluetur cuiuscunq; contradictione non obstante: nisi dicatur & probetur intra octo dies excommunicatus pro manifesta offensa. Qui probat se excommunicatum post appellationem: probatione pendente in iudiciis euitabitur, extra iudicium verò non. h.d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SOlet a à nōnullis in dubium reuocari, an cùm aliquis per superiorē absolui postulat ad cautelam, dum in se latam excommunicationis sententiam asserit esse nullam: sine cōtradictionis obstaculo munus ei debeat absolutionis impendi? Et an ante absolutionem huiusmodi is, qui se offert in iudicio probaturū se post appellationem legitimam excōmunicatione innodatum, vel intolerabilem errorem in sententia fuisse patenter expressum: sit in cæteris (excepto probationis illius articulo) euitandus. In prima igitur dubitatione sic statuimus obseruandum, vt petenti absolutio non negetur, quamuis in hoc excommunicator vel aduersarius se opponat: nisi eum excommunicatū pro manifesta dicat offensa. In quo casu terminus octo dierum indulgebitur sic dicenti: vt si probauerit quod opponit, non relaxetur sententia, nisi prius sufficiens præstetur emenda: vel competens cautio de parēdo iuri si offensa dubia proponatur. In secunda verò quęstione statuim⁹, vt is, qui ad probandum admittitur, pendente probationis articulo, in cæteris, quæ vt actor b in iudiciis attentauerit, interim euitetur. Extra iudicium verò in officiis, postulationibus, & electionibus, ac aliis legitimis actibus nihilominus admittatur.

CAP. III.

Excommunicatio lata in participantes excommunicatis in locutione & similibus (canonica monitione non prǽmissa) non tenet. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

STatuimus, c vt nullus iudicum participantes cum excommunicatis ab eo in locutione & aliis, quibus ligatur participans excommunicatione minori, ante monitionem canonicam excommunicare maiori excommunicatione præsumat: saluis constitutionibus contra illos legitimè promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato. Quòd si ex locutione & aliis quibus participans labitur in minorem, excommunicatus fortius indurescat: poterit iudex post monitionem canonicam huiusmodi participantes consimili damnare censura. Aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat: & proferentes pœnam legitimam poterunt formidare.

CAP. IIII.

Episcopi nullā interdicti vel suspensionis incurrunt sententiam, nisi in sententia sint expressi. h.d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVia periculosum est episcopis & eorum superioribus, propter executionem pontificalis officij, quod frequenter incumbit, vt in aliquo casu interdicti vel suspensionis incurrant sententiam ipso facto: Nos deliberatione prouida duximus statuendum, vt episcopi & alij superiores prælati nullius constitutionis occasione, sententiæ siue mandati prædictam incurrant sententiam vllatenus ipso iure: Nisi in ipsis de episcopis expressa mentio habeatur.

CAP. V.

Huius decretalis quinq; sunt dicta. Primum, quòd archiepiscopus sententias latas à subditis suorum suffraganeorum, nisi hoc habeat de consuetudine non relaxet. Secundum, quòd generalis sententia archiepiscopi ligat tantum subditos. Tertium, quòd pro præteritis vel præsentibus culpis, monitione non præmissa, ab eis lata sententia est iniusta. Quartum, quòd pro futuris culpis vel iam commissis, scilicet nisi satisfaciant, excommunicare

a *Vide B. Thomam in quæstionibus additis ad 3. part. q. 16. art. 3.* b *Vide l. iusiurandum quid ex conuentione. §. 1. ff. de iureiur. & l. falsus. ff. quod cum falsu. Font.* c *Vide concil. Trident. sess. 25. de reform. c. 3. & cur excommunicatio dicatur medicinalis, luculenter docet Ioannes Rosensis aduersus Lutherum, art. 2. & Couarruuias in cap. alma mater. de senten. excomm. lib. 6. in init.* d *al. est.* e *Nota hic ex mente Dominici, quòd non poterit domi in oratorio celebrare. Font.* f *Vide l. prolatam. C. de sent. & inter. omn. ind. Font.*

a *Vide Abb. Felin. & alios in c. apostolicæ ext. de excep. vbi multa tradunt de absolutione ad cautelam huc spectantia.* b *Vide Dec. in c. intelleximus. extra de iudiciis.* c *De participantibus cum excommunicatis, vide c. sicut apostolo. 21. q. 3. & ibi latè Turrecr. & B. Thom. in quæstionibus additis ad 3. part. q. 23. artic. 1. 2 & 3.*

municare

municare non debent: nisi mora, culpa, vel offensa, vel alia iusta causa subsit. Quintum, quòd in vniuersitatem vel collegium non feratur excommunicationis sententia: sed in illos, qui culpabiles extiterunt. Ioan. Andr.

Idem.

ROmana ecclesia: & infra. Cæterùm interdicti, suspensionis, vel excommunicationis sententias latas ab officialibus archidiaconorum, seu quibuslibet aliis iurisdictionem habentibus suffraganeorum Remen. ecclesiæ subditis, Remen. archiepiscopus & eius officiales (omissis ipsis excommunicationibus) non relaxent: salua contraria super hoc consuetudine, si quam habent. Porrò excommunicationum sententiæ à Remen. archiepiscopo, suisq; officialib⁹ generaliter promulgatæ, subiectos eiusdem iurisdictioni archiepiscopi tantum ligant. Sed nec in specie nec in genere pro culpis & offensis præteritis vel præsentibus, excommunicationum sententias absque competenti monitione præmissa promulgent, & si contra præsumpserint, iniustas nouerint esse illas. Caueant etiam, ne tales sententias excommunicationis, *b* siue specialiter, siue generaliter in aliquos, *p* futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione vel culpa seu offensa præcesserit, quibus merito ad iniungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis (quam in ipsis sententiis exprimant) causa subsit. In vniuersitatem vel collegium proferri excommunicationis sententiam penitus prohibemus: volentes animarum periculum vitare, quod exinde sequi posset, cum nonnunquam contingeret innoxios huiusmodi sententia irretiri: sed in illos duntaxat, de collegio vel vniuersitate, quos culpabiles esse constiterit, promulgentur.

CAP. VI.

Prælatus contra potentiam temporalem etiam spiritualigladio, scilicet ecclesiastica censura se tueri potest. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem *in eodem c.*

DIlecto filio decano Aurelianensi: & infra. Præterea cum omnes leges, omniaq; iura vim vi repellere, cunctisq; sese defensare permittant: licuit *d* vtiq; ipsi decano (si prædictus balliuus eum bonis suis mundanis iniuriose spoliare, vel ea violenter occupare præsumpserit: vt superius est expressum) contra illius violentiam iniuriamq; se tueri. Et quoniam aduersus eius nimium potentiam sufficiens temporalis defensio sibi forte non aderat, potuit se etiam spiritaliter gladio videlicet vtendo ecclesiastico defensare: ac recurrere propter hoc ad arma spiritalia, quæ sunt ecclesiæ propria, & pro suo munimine illis vti: præsertim cùm dictus balliuus post latas in eum ab *e* eodem decano ex aliis causis excommunicationis sententias (sicut idem decanus asseruit) ipsum tanquam exinde prouocatus, sententiis ipsis contemptis, bonis spoliasset eisdem: & propter hoc postmodum ipse decanus sententiam tulerit interdicti, tanquam spiritali se mucrone defendens contra illius iniuriam & violentiam sibi ab eodem occasione prædictarum sentẽtiarum, & in ipsarum contemptum illatum. Et quidem cùm liceat cuilibet suo vicino vel proximo pro repellenda ipsius iniuria suum impartiri auxilium, imò si potest & negligit: videatur iniuriantem fouere, ac esse particeps eius culpæ: licuit profectò ipsi decano proprio sibimet subuenire subsidio, & suammet temporalem iniuriam sua propria spiritali defensione tueri: sicque vtrunq; quodammodo gladium & temporalem & ecclesiasticum alterum videlicet altero adiuuare: maximè quia hi duo gladij consueuerunt (exigente necessitate) sibi adinuicem suffragari, & in iuuamen alterius subuentione mutua frequentius exerceri.

a *al. ita: Idem in eodem al. ita: Innocentius quartus, in concilio Lugdunensi.* b *Dictio excommunicationis, deest in antiquioribus exemplaribus etiam impressis.* c *in manusc. desunt hæc duo verba in eodem.* d *Vide Dec. in c. eum non ab homine in primo not. de iudic. & in c. significasti. de off. deleg.* e *Hæc duo verba, ab eodem decano: desunt in manuscriptis.*

CAP VII.

Excommunicatos à subditis suffraganeorũ, archiepiscopi nõ possunt absoluere: sed excõmunicatos à suffraganeis vel officialib, bene, si ad eos appellatum fuerit. h. d. Io. And.

Idem.

VEnerabilibus: & infra. Cæterùm Rothomagen. archiepiscopo vel eius officiali non licet excommunicatis ab archidiaconis vel aliis subditis suffraganeorum ipsius archiepiscopi (cùm nec excommunicantium nec excommunicatorum sint iudices) absolutionis beneficium impartiri: excommunicatos autem ab ipsius suffraganeis vel eorum officialibus possunt absoluere, si ab ipsis litigantibus ad eos *a* fuerit prouocatum. Neutra verò partium appellante, si qua ipsarum per archiepiscopum vel eius officialem ab excommunicatione contra eam lata pro reliqua postulet se absolui: vel alias coram eis de parte aduersa querimoniã sine appellationis interpositione deponat: non est in hoc ab ipsis (cùm sui non sint iudices) audienda. Sed si excommunicatus deponat apud eos de suffraganeo, vt imponatur ei pœna, & pro suo interesse super iniusta excommunicatione querelam: audire vtique debent eum; secus autem si conqueratur de ipso, vt relaxetur huiusmodi sententia contra se ab eo pro alio promulgata: quoniam tueri hanc causam non ad ipsum suffraganeum, sed ad eum pro quo est sententia lata, spectat. Attamen si suffraganeus vel extra iudicium pro suorem defensione *b* iurium, vel etiam in iudicio ex suo procedens officio *c* inquirendo, videlicet vel simile quid agendo aliquem excommunicet: in hoc casu conueniens est ipse suffraganeus coram archiepiscopo, vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suam.

Archiepiscopus in casibus, in quibus iurisdictionẽ habet ante cognitionem causæ absoluit excommunicatum ad petitionem partis vel officio, nisi dicatur excommunicatus pro manifesta offensa vel cõtumacia: & contumaciæ præsumptæ & manifestæ ponit exempla. h. d. Ioan. And.

Porrò archiepiscopus vel eius officiales excommunicatos à suffraganeis, semper antequam audire causam incipiant, in casibus, in quibus eis iurisdictio competit, iuxta ecclesiæ formam debent absoluere: vtpote si post diffinitiuam fuerit excommunicationis sententia promulgata. & ad eos *d* fuerit appellatum: exceptis casibus, in quibus iura prohibent post sententiam appellare. Similiter si suffraganeus extra iudicium excommunicet aliquem pro eius offensa, vel pro sui defensione iuris, & super hoc querimoniam ille proponat, est ille primitus iuxta formam ecclesiæ absoluendus: nisi suffraganeus probaturum se offerat, quod pro manifesta offensa excommunicationis, eum vinculo innodauit. Idem est, etiam si quenquam pro præsumpta contumacia (videlicet quia citatus præfixo sibi termino non comparuit) excommunicatione constringat:

a *Amplius in alio casu no. vt per Abbatem in ca. in literis de off. deleg. vbi vide omnino Decium.* b *Vide no. in cap. nouit. de off. leg. & Inn. c. ex parte. supra de verb. signi. Eon.* c *Vide Inno. c. humilis de maior. & obedien. Bart. in l. 2. de adult. ff. Eont.* d *Al, ipses.*

quia si sit ligatus proposita querimonia *a* petat ab archiepiscopo se absolui, siue quãdo suffraganeus ex suo processit officio, siue quãdo est ad ipsum archiepiscopũ ante sententiam diffinitiuam appellatum, & ab aduersario proponatur, quòd absoluendus non sit, nec pandi ei debeat iudicij aditus, nisi prius expensas restituat, & iudicio sisti exhibeat cautionem: ipseque respondeat, quòd rectè contumax reputari non debet, pro eo quòd in itinere captus, vel etiam alio impedimento detentus in termino comparere nequiuit: tunc protinus sibi iuxta formam, ecclesiæ beneficium debet absolutionis impendi. Secus autem, si se contumacem confiteatur, vel alias de contumacia sua constet, quia forte prædixerat in iudicio quòd minimè compareret: tunc enim (cùm manifesta sit cõtumacia, & manifesta reputetur offensa) non est ei (nisi primò expensarum satisfactione, ac de stando iudicio cautione præstita) absolutio impendenda. Et hoc ipsum est in similibus obseruandum: sicut si aliquis ad certum locum citetur, & ille proponat ipsum non esse sibi tutum, & iudex postea in eum (quia nõ probauit hoc, nec comparauit) sententiã excommunicationis promulget. nam tunc si excommunicatus ipse ad superiorem appellet, & ante omnia se ab eo petat absolui (cùm probare coram eo velit ipsum locum non existere sibi tutum) in hoc est proculdubio audiendus, cùm præsumpta solummodo eius contumacia videatur. Sed si iudex pronunciasset locum illum esse idoneum & securum, & ille non comparauisset, ac ideo excommunicassset eundem: ipse postmodum super hoc (nisi post latam interlocutoriam intrà decendium pronocasset) nullatenus audire debet.

Excõmunicatio lata post appellat. interpositã ex causa probabili, non statim pronuntiatur nulla: sed fieri potest relaxatio ad cautelam, etiam antequam incipiat de veritate causæ cognoscere. Idem si dicatur lata per intolerabilem errorem: & in contrarium error ille probabiliter defendatur. Ioan. And.

Sed si ex causa legitima seu probabili quis appellet: puta quia locus non est tutus, & post appellationem huiusmodi excommunicatione ligetur, ac deinde constet superiori, quòd ad ipsum ex tali causa extitit pronocatum: non tamen illico pronunciare debet excommunicationis sententiam fore nullam, sed potest eam ad cautelam iuxta formam ecclesiæ relaxare.

Si certũ est excommunicationẽ esse iustam, sit remissio: si certum est eã iniustam, nõ fit: si est dubiũ, fieri potest relaxatio: sed honestius est remittere, tenet tamẽ relaxatio, vbi archiepiscopus est iudex, licet nõ fiat remissio. h. d. Io. And.

Sanè si certũ est excommunicationis sententiam esse *b* iustam, velut cùm propter manifestũ excessum est in aliquem promulgata: superior iudex (nisi periculũ sit in mora) excommunicatũ ad excommunicatorẽ prorsus remittere debet: nec debet eũ absoluere, nisi excommunicator requisitus maliciosè illi absolutionis beneficiũ deneget exhibere. Si verò constet huiusmodi sententiam esse iniustã, nequaquã remittendus est ad suã excommunicatorẽ excõmunicatus: sed debet sine difficultate aliqua mox absolui. Quòd si dubitetur, vtrum iusta sit vel iniusta, superior (nisi excõmunicatori deferat) relaxare iuxta formã ecclesiæ potest illã: quanquã honestius & conuenientius agat, si ei deferat in hoc casu. Vbi autẽ superiori competit de excommunicatione cognoscere, absolutio seu relaxatio, quam ipse fecerit, tenet, licet forsitan sit iusta: quoniam etsi cõtrarius litigatoris, non tamẽ contra ius constitutionis absoluit.

Archiepiscopus in casibus, in quibus communicare potest. si consuetudo habet, emendas pecuniarias exigere potest. hoc dicit. Ioan. And.

Deniq; à subditis suffraganei emẽdas pecuniarias *a* potest archiepiscopus secundum consuetudinem regionis exigere in casibus, in quibus ei licet eos excommunicationis vinculo innodare.

Summatur supra in. §. sed si ex causa ibi videas.

Potest quoq; archiepiscopus beneficium absolutionis iuxta formam ecclesiæ nonnunquam impendere, ad cautelam: vtpote si asseritur in excommunicationis sententia, intolerabilem errorem fuisse, patenter expressum, id est, aliquid sub vi præcepti vel mandati apertè in ea contineri, quod communiter vel in suo genere est peccatum: veluti si dicat forte aliquis se à suffraganeo excommunicatum fuisse pro eo quod eleemosynam pauperi tribuebat, vel quia faciebat aliquid aliud, quod in se bonum est, aut quia non operabatur id, quod suo actu illicitum est & prauum, & suffraganeus ipse asserat quod pro digna & rationabili causa, vel pro cõseruanda vel exequenda iustitia hoc illi prohibuisset, vel etiam iniunxisset: nam tunc archiepiscopus ad cautelam absoluere potest eum.

Summarium habeo supra in. §. Sed si ex causa. ibi vide.

Similiter si aliquis proponat se ante diffinitiuã sententiam in iudicio, vel extra, post appellationem ex causa legitima interpositam, vinculo excõmunicationis adstrictum: potest archiepiscopus, postquam sibi de hoc constiterit (etiam priusquam incipiat de veritate causæ appellationis cognoscere) absolutionis illi beneficium ad cautelam iuxta formã ecclesiæ impartiri.

CAP. VIII.

Iudex ecclesiasticus compellit iudicẽ laicũ repellere excõmunicatos ab actib. iudiciarijs sibi phibitis. h. d. Io. An.

Alexander quartus.

DEcernimus, vt iudices seculares per censuram ecclesiasticam ab ecclesiasticis iudicibus (canonica monitione præmissa) repellere excommunicatos ab agendo, patrocinando *b* & tostificando in suis curiis & iudiciis compellantur.

CAP. IX.

Non valet excommunicatio lata in participantes, nisi fuerint moniti nominatim. Et canonica monitio dicitur, quæ habet dierum internalla: nisi necessitas facti aliud suadeat. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Gregor. X. *in concilio generali Lugdun.*

COnstitutionem felicis recordationis Innocentij papæ quarti, prædecessoris nostri, quæ prohibet participantes *c* excommunicatis ea participatione, quæ solam minorem excommunicationem inducit (monitione canonica non præmissa) maiori excommunicatione ligari, decernens promulgatam aliter excõmunicationis sententiam non tenere: ad tollendum omnem ambiguitatis scrupulum declarantes decernimus, ita demum esse monitionem canonicam in hoc casu, si aliis rite seruatis, eos qui monentur, exprimat nominatim. Statuimus quoque, vt inter monitiones, quas (vt canonicè promulgetur excommunicationis sententia) statuunt iura præmitti: iudices siue monitionibus tribus vtantur, siue vna pro omnibus obseruent aliquorum dierum competentia interualla: Nisi facti necessitas aliter ea suaserit moderanda. *d*

CAP. X

Relaxatio ad cautelam, in generali interdicto non habet locum. h. d. Dom.

---

a De Anch. hic remittit ad 23. q. 5. c. si vos. 21. q. 5. si quis cuiuslibet. Pont. *b Quod lucratur patrocinando, debet excommunicatus restituere, vel erogare in pauperes: quia malè est quæsitum. ca. cum sit. de Iudæ. Pont.* *c Vide Fran. Arc. l. 1. ff. de ver. obli. ca. lex diuina. 27. q. 2. & nutu dicimur loqui etiam. vbi lex expressè meminit de re. cap. cum apud de sponsa. Pon.* *d Vide Bald. in 1. de preci. imp. offer. Dom. Pon.*

a Per viam supplicationis restitutionis in integrum appellationis. Dom. Pon. *b Alsfore.*

Idem

Idem *in eodem.*

PRæsenti generali declaramus edicto, beneficium relaxationis ad cautelam quo ad interdicti sententias in ciuitates, castra vel quælibet alia loca, siue terras aliquas generaliter promulgatas, locum aliquatenus non habere. *f. 5.*

CAP. XI.

Primò excommunicat certis limitationib. dantes licentiam offendendi in personis vel rebus suis, vel suorũ: exercentes contra aliquos ecclesiasticam censuram, vel exercere facientes, vel illam seruantes. Secundò ibi, eadem, pœnã prorogat ad vitetem, vel motu proprio id agentem. Tertiò, qui autem pœnam aggrauat, hoc dicit. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

QVicunque pro eo, quòd in reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel quoslibet ministros eorum, aut quoscunq; aliquos excommunicationis, suspensionis, seu interdicti sententia fuerit promulgata: licentiam alicui dederint occidendi, capiendi alias in personis, aut bonis suis, vel suorũ *a* grauandi eos, qui tales sententias protulerunt, siue quorũ sint occasione prolatæ, vel easdem sententias obseruantes, seu taliter excommunicatis cõmunicare nolentes (nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si ad bonorum captionem occasione ipsius licetiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint intra octo dierum spacium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa,) eoipso sententiam excommunicationis incurrant. Eadẽ quoq; sententia sint innodati omnes, qui ausi fuerint prędicta licentia data vti vel aliquod præmissorũ, ad quæ committenda dari licentiã prohibuimus: aliàs committere suo motu. Qui autem in eadem sententia permãserint duorum mensium spacio: extunc ab ea non possint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere. *f. 5.*

CAP. XII.

Si malefactor captus à iudice laico dicit se clericum: huius rei cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Et si notoriè vel publica fama, vel communi æstimatione habetur pro clerico, statim fit remissio. Item si prius se gerebat pro clerico: & modò deprehensus fuit in habitu clericali. Si autem prius gerebat pro laico, licet modò in clericali habitu deprehensus fuerit, non fiet remissio, donec fuerit de clericatu probatum, sed interim contra eum iudex in nullo procedit. h. d. Ioan. And.

Bonifacius octauus.

SI iudex *b* laicus malefactorem captum detineat, & is se clericum dicens ad curiam ecclesiasticam petat remitti, vel curia ipsa eum tanquam suum clericum repetat iudice illum inficiante clericum, ac ob hoc minimè remittendum: dubitationis huiusmodi, an scilicet sit, qui reperitur clericus, ad iudicem ecclesiasticum (quia de re ecclesiastica & spiritali, vocato tamen iudice seculari, vel alio, cuius interest) cognitio pertinebit. Et si notorium fuerit, quòd idem malefactor sit clericus, qui huiusmodi priuilegio gaudere debeat, statim absq; alia cognitione vel fama publica de hoc extiterit, aut ipse pro clerico communiter habebatur: incontinenti etiam ante cognitionem de clericatu, ecclesiasticæ curiæ debet reddi. Idem esse cẽsemus, si reus ipse ante deprehensionem pro laico publice se non gerens, deprehensus fuit in habitu clericali, tonsuram videlicet, & vestes deferens clericales: nam talem debemus clericum (donec constet de contrario) reputare. Sicut de illo, qui in possessione ingenuitatis existit: si dicatur ab alio libertinus, legalis fanxit auctoritas, vt probandi necessitate non ipse, sed aduersarius adstringatur. Iustum est enim vt ipse talis, quem gestat ex habitu (quousq; appareat aliud) præsumatur, qualis is esse, cuius fert habitum comprobatur. Ex stigmate namque consueto Fabricensibus *a* imprimi, latitans Fabricensis agnoscitur. Et custodes aquarũ (quos hydrophylacas nominant) quæ eis infigi solet annotatione signati manifesti sunt omnibus, & angariarum nomine non tenentur. Isque status alicuius esse videtur, in quo ipse deprehenditur, donec cõtrarium doceatur. *b* Non sic autem volumus obseruari, si ante deprehensionem pro laico publicè se gerebat, ac pro tali communiter habebatur, quamuis deprehensionis tempore repertus fuerit in habitu clericali: tunc enim restituendus non est, quousque fidem de titulo fecerit clericali, cuius eidem probationis onus incumbat, propter præsumptionẽ, quæ aduersus ipsum orta est ex declaratione laicalis habitus præcedenti. Contra eum tamen interim quiuis processus iudicis penitus conquiescat. *f. 5. 6.*

a *Vide Bald. in l. hos reb. ff. sol. matrimon. Bart. in l. nam & Seruius ff. de neg. gest. & l. quoniam multa C. ad leg. Iul. de vi, & c. sicut nob. de testibus. Font.* b *Vide Alexan. cons. 8. lib. 1. & cons. 61. lib. 4. Bald. in l. si qua per calumniam c. de episcop. & cleric. canonistas. in c. cum non ab homine ext. de iudi. latè Couarruuias in practicis quæstion. c. 33. & Grammaticum decision. 81.*

CAP. XIII.

Non tenet suspensio vel interdictum lata in participantes: non præmissa monitione canonica. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

STatutum Gregorij papæ x. factum ad declarationẽ constitutionis Innocentianæ, quę prohibet participantes excõmunicatis ea participatione, quæ solum *c* minorem inducit, maiore excommunicatione ligari monitione canonica non præmissa: in suspensionis & interdicti sententiis (quæ pro huiusmodi participatione plerumq; ab ordinariis vel delegatis *d* iudicibus promulgantur) præcipimus inuiolabiliter obseruari. Decernentes easdem sententias non tenere aliter promulgatas. *f. 5.*

CAP. XIIII.

Per negligentiam non prosequentis debito tempore appellationem, excommunicatio post eam lata non conualescit: sed potuit tunc denunciari, & debebit vitari, donec de sententia docuerit. h. d. Ioan. And.

Idem.

LIcet excommunicationis sententia post appellationem legitimam promulgata, per negligentiam appellantis appellationem suam minimè prosequentis non ratificetur, nec etiam conualescat: Excommunicatus tamen nominatim, vel specialiter & expressè, qui post appellationem legitimam excommunicationis sententiam asserit in se latam: si appellationem eandem intra tempus *e* ad ipsam prosequendam ab homine, vel à iure statutum non fuerit (vt debuit) prosecutus, lapso eodem tempore excommunicatus publicè nunciari, & nedum in iudicialibus, sed etiam in extraiudicialibus euitari, ac à legitimis actibus remoueri debebit, quousq; quòd post appellationem legitimam excommunicatus fuerit, vel aliàs de ipsius sententiæ docuerit nullitate. *f. 5.*

CAP. XV.

Prælatus capi faciens & includens, etiam per laicos clericum nondum incorrigibilem, excommunicatus non est: nec etiam ipsi capientes. Secundò dicitur si alij dat fideiussores de parendo iuri, detineri non debet: nisi iusta causa id suadeat. hoc dicit. Ioan. And.

a *Vide Alciatũ lib. 1. prætermissorum, verbo militia.* b *Vide c. tuã. de ordin. cog. l. præsens. C. ad l. Iuliam de plag.* c *al. solam.* d *Nota quòd delegati possunt excõmunicare, suspẽdere, interdicere: quanquã hoc in literis delegationis no exprimatur secundũ Doct. vide not. super eod. statimus. Font.* e *Vide Abbat. in c. testimonium. ext. de testib.*

Idem.

SI a clericos tuæ iurisdictioni subiectos propter commissos excessus, etiam per laicos capi facias, & eos (ne fugiãt) in carcere pœna debita postea castigandos includas: te vel capientes eosdem (licet nondum appareat incorrigibiles illos esse) nulla credimus excommunicatione innodari. Cùm in his (nisi aliàs ex proposito excedatur in ipsis) temeritas vel iniuria nequeat deprehendi. Eosdem quoq; clericos si de parendo iuri tibi fideiussoriam dederint cautionem, detinere non debes: nisi excessus enormitas, vel alia causa rationabilis eos suaserit detinendos.

CAP. XVI.

Interdicto clero non est interdictus populus, nec è conuerso. Interdicta ciuitate propter delictũ domini, ciues nõ interdicti extra ipsam audiunt diuina. Interdicto populo singulares de populo intelliguntur interdicti. h. d. Io. And.

Idem.

SI sententia interdicti proferatur in clerum, non intelligitur (nisi aliud sit expressum in ea) interdictꝰ populus: nec etiam è conuerso. Vnde vno interdicto ipsorũ, alius licitè admittitur ad diuina. Cæterùm cùm propter delictum domini, vel rectoris est ciuitas interdicta: ciues eiusdem (qui culpabiles non existunt, dum modo & ipsi propter dominum, vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti) possunt extra ipsam licitè interesse diuinis. Cùm vero alicuius terræ populus interdicto nodatur, singulares ex eo personæ, quas interdictas esse constat, (ne sententia effectu careat, cùm diuinorum auditio, & sacramentorum perceptio populo, vt vniuersis non competant) non debent alicubi (casibus expressis à iure duntaxat exceptis) audire diuina, vel ecclesiastica recipere sacramenta.

CAP. XVII.

Interdicta ciuitate, suburbia & continẽtia ædificia dicũtur interdicta. Et interdicta ecclesia, capella cõtigua, & cœmeterium contiguũ dicitur interdictum. h. d. Ioa. And.

Idem.

SI ciuitas, b castrum, aut villa, subiiciantur ecclesiastico interdicto: illorum suburbia, & continentia ædificia eo ipso intelligi volumus interdicta. Nam licet prædicta videantur aliàs murorum ambitu terminari: hoc tamen casu ne vilipendi valeat sententia interdicti (quod fieret si posset in ipsorum suburbiis, vel continentibus ædificiis licitè celebrari, vt prius) expedit interpretationem fieri latiorem. Ratione quoq; simili si sit ecclesia interdicto suppositа, c vel subiecta: nec in capella eius celebrari, nec in cœmeterio ipsius eidem ecclesiæ contiguis poterit sepeliri. Secus si ei contigua non existant.

CAP. XVIII.

Celebrans scienter in ecclesia polluta vel præsente excommunicato maiori excommunicatione: irregularitatem non contrahit. Domin.

Idem.

IS, qui in ecclesia sanguinis aut seminis effusione polluta, vel qui præsentibus maiori excommunicatione nodatis, scienter celebrare præsumit: licet in hoc temerariè agat, irregularitatis tamen (cùm id nõ sit expressum in iure) laqueum non incurrit.

Scienter celebrans in loco interdicto, in casibus non permissis, irregularis & ineligibilis est. h. d. Domi.

Is verò, qui scienter in loco celebrat supposito interdicto (nisi super hoc priuilegiatus existat, aut à iure sit concessum eidem) irregularitatẽ incurrit: à qua nequit per alium, quàm per Romanum pontificem liberari, & adeò efficitur ineligibilis, quod nec ad eligendum cum aliis debebit admitti.

CAP. XIX.

Tempore interdicti chrisma, die cœnæ domini confici potest. hoc dicit.

Idem.

QVoniam a in baptismo & cõfirmatione (quę nedum pueris, sed adultis, propter moræ periculum exhiberi possunt, licitè tempore interdicti) chrismatis vtimur vnctione: posse (licet terra interdicta existat) chrisma die cœnæ domini confici, dubium non existit.

CAP. XX.

Suspensus ab ingressu ecclesię in ea diuina celebrans, est irregularis. Et moriens impœnitens suspensione illa durante, caret ecclesiastica sepultura. Et suspensio ab ingressu ecclesię vel officio, per appellationem sequentem non suspenditur. h. d. Domi.

Idem.

IS, cui ecclesiæ interdictus ingressus (cùm sibi per cõsequens censeatur in ipsa diuinorũ celebratio interdicta) irregularis efficitur, si cõtra interdictũ huiusmodi diuinis in ea se ingerat in suo agẽs officio sicut priꝰ. Talis quoq; si hoc interdicto durante decedat, non debet in ecclesia vel cœmeterio ecclesiastico (nisi b pœnituerit) sepeliri. Sanè sicut excõmunicatio, sic ab officio vel ab ingressu ecclesiæ lata suspensio, aut ipsius effectus, per appellationẽ sequentẽ minimè suspenduntur.

CAP. XXI.

Religiosum clericum verberantem, absoluit episcopus eo casu, quo absoluere clericum. h. d. Domi.

Idem.

REligioso, qui manus violẽtas in clericũ secularem iniecit (ne hoc prætextu habeat materiã euagandi) poterit ab episc. eo casu absolutionis beneficiũ exhiberi, quo secularis clerico posset, si aliũ clericũ percussisset.

Verberans nouitium religionis, excommunicationem incurrit. h. d Domi.

Quamuis c autẽ is, qui religionẽ ingreditur, religiosus censeri cũ effectu non possit, donec sit tacitè vel expressè professus: si qs tamẽ violẽtas manus in eũ iniiciat, excõmunicationis latæ à canone vinculũ nõ euadit.

CAP. XXII.

Absolutus propter mortis periculum, vel aliud impedimentum ab eo, à quo aliàs non poterat: si cessante impedimento se non præsentat, cùm commodè possit, ei à quo aliàs absolui debebat, recidit in eandem sententiam. Idem in absoluto, qui se debet alicuius conspectui præsentare, si hoc non faciat. Ioan. And.

Idem.

EOs qui à sententia canonis vel hominis (quũ ad illum, à quo aliàs de iure fuerãt absoluendi, nequeãt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimũ pro absolutionis beneficio habere recursum) ab alio absoluũtur: si cessante postea periculo, vel impedimẽto huiusmodi se illi, à quo his cessantibus absolui debebãt, quam citò commodè poterunt, contempserint præsentare, mandatum ipsius super illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi & satisfacturi, prout iustitia suadebit: decernimus (ne sic censuræ illudant ecclesiasticæ (in eandem sententiam recidere ipso iure. Idem statuimus de his, quibus) cùm à sed. apost..

a *Vide al. conf. 8. l. 1. incip. videtur super primo dubio. & conf. 149. l. 6. incip. in causa inquisitionis.* b *Et an appellatione ciuitatis veniãt terræ sibi recommendatæ, vide Ancha. in cle. ne Romani. & sane. de elect. vbi asserit non venire & quæ sit ratio, vide Cur. in conf. 204. li. 2. & quid veniat appellatione ciuitatis, tradit Felin. in c. Rodulphus ext. de rescript.* c *Hæc duo verba suppositа, vel desunt in manuscriptis codicib..*

c *Vide text. & ibi doct. in c. non est. in fi. extr. de sponsa.*

b *In manuscriptis codicibus ita: nisi prius pœnituerit, &c.* c *Vide Fel. c. cum deputati extr. de iud. & Iaso. leg. pen. ff. de in. om. iud.*

vell

vel à legatis ipsius absolutionis beneficium, à quibusuis sententiis consequuntur) iniungitur, vt ordinariorum suorum, vel aliorum quorumlibet suscepturi pœnitentiã, ab eisdem se cõspectui repræsentent, & passis iniuriam, seu iis, quib. propter hoc obligati existunt, satisfactionem exhibeant competentem: si hęc quum primùm commode poterunt, non curauerint adimplere.

CAP. XXIII.

Si percussionem in clericum sine meo mandato, tamen nomine meo factam ratam habeam, excommunicatus sum: secus si meo nomine non sit facta. Ioannes Andreas.

Idem.

CVm quis absque tuo mandato manus iniicit *a* in clericum tuo nomine violentas: si hoc ratum habueris, excommunicationem latam à canone incunctanter incurris.

Cùm ratihabitio retro trahatur, & mandato debeat comparari. Si verò iniectio eadem tuo nomine non sit facta: tunc licet pecces ratam habendo eandem, non tamen propter hoc excommunicationis vllius *b* vinculo innodaris. Cùm quis ratum habere nequeat, quod eius nomine non est gestum.

CAP. XXIIII.

Tempore interdicti etiam sani ad pœnitentiam admittuntur, nisi sint excommunicati: qui non nisi in mortis articulo admittũtur, vel nisi causam dederint interdicto: qui non admittentur, nisi satisfaciant, vel caueant prout possunt. Item illo tempore missæ, et alia diuina officia sub pœna distributionum, sicut prius, in ecclesiis celebrantur ianuis clausis: plane sine excommunicatis & interdictis, & sonitu campanarum, & quater in anno aliè cum campanis & ianuis apertis celebrare possunt, & excl usis excommunicatis interdictos admittere: ita tamen quod hi propter quorum excessum latum est, non appropinquent altari. In ceteris seruandum est interdictum. Et reuocata sunt priuilegia, vltra id quibuscunq; concessa. h. d. Ioan. And.

Idem.

ALma mater ecclesia plerunq; nonnulla rationabiliter ordinat & consultè: quæ suadente subiectorũ vtilitate, postmodum consultius, ac rationabilius reuocat, *c* in meliusve commutat. Sanè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutum, vt in terris seu locis ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & sacramentis exceptis) diuina celebrentur officia, vel ministrentur ecclesiastica sacramenta. Quia vero ex districtione huiusmodi statutorum excrescit indeuotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt: ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur, cum fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati: non tantummodo morientes, sed *d* etiam viuentes, tam sani etiam quàm infirmi, ad pœnitentiam (quæ propter pronitatem & facilitatem hominum ad peccandum, summe necessaria est) licitè admittantur dum tamen excommunicati nõ fuerint, quos admitti (præterquam in mortis *e* articulo) nolumus ad eandem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est sententia interdicti, vel qui ad perpetrandum delictum, cuius occasione ipsum interdictum est latum præbuerunt auxilium, consilium vel fauorem: nisi de ipso delicto (si sint tales, quòd id facere valeant) prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam derint cautionem, aut si satisfacere nequeunt, vel huiusmodi cautionem præstare iurauerint, quod quum poterunt satisfacient: & ad satisfactionem huiusmodi per eum, vel per eos qui facere infam debent & possunt præstandam dabunt consiliũ, & auxilium, ac iuxta posse suum fideliter laborabunt: non est pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum. Nec tunc etiam quò ad istos vel alios, qui circa hoc minimè deliquerũt (vbi ciuitas vel locus alius, seu vniuersitas interdicti existunt) facienda est relatio interdicti, sed est eis solummodo iniungenda pœnitẽtia salutaris. Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia dicantur diuina officia sicut prius: submissa tamen voce & ianuis clausis, excõmunicatis ac interdictis exclusis, & campanis etiam non pulsatis. Et tam canonici, quàm clerici ecclesiarũ, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur: si ad officia non venerint supra dicta, distributiones easdem amittant: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent. In festiuitatibus verò natalis domini, paschæ, ac pentecostes, & assumptionis virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & ianuis apertis alta voce diuina officia solenniter celebrentur, excommunicatis prorsus exclusis, sed interdictis admissis: quibus ob reuerentiã dictarum solennitatum, vt ipsi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum *a* facilius inclinentur) præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: sic tamen quòd illi, propter quorum excessum interdictum huiusmodi est prolatum, altari nullatenus appropinquent. Cæteris, quæ circa obseruationem interdictorum à nostris sunt prædecessoribus instituta, in suo robore duraturis: non obstantibus quibusuis priuilegiis, ecclesiis, monasteriis, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis, secularibus, vel regularibus, exemptis & non exemptis, sub quauis forma vel expressione verborum ab apostolica sede concessis, quæ contra tenorem præsentis constitutionis nullis volumus suffragari, cùm quibuslibet, tam secularib⁹, quàm regularibus sufficere debeat vt tempore interdicti modo præmisso diebus celebrent supra dictis.

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Declarat hìc Innocentius quid significet verbum priuilegij: recipimus vos in proprios filios ecclesiæ Romanæ: & quis locus dicatur esse desertus. hoc dicit. Ioan. And.

Innocentius quartus.

VEniens: & infra. Per illa verba priuilegij, in speciales & proprios ecclesiæ Romanæ filios vos recepimus: dictos fratres exemptos non intelligi, & ipsos ex illo in proprios eiusdem ecclesiæ filios fuisse receptos, quòd ab alio quàm à Romano pontifice vel legato ab eius latere *b* destinato: interdici vel excommunicari à quoquam non valeant declaramus. Illum locum desertum in præmissis intelligimus, qui non habitatus penitus, neque cultus fuerit, vel vltra memoriam hominum, secundum indulgentiam Lucij est sub Saracenorum potestate detentus: censentes ecclesias in talibus desertis locis, à fratribus ipsis constructas, seu etiam construendas in eo plena libertate gaudere: vt secundum indulgentiam Lucij,

a *al. iniecerit.* b *al. illius.* c *Vide l. 1. C. de cad. tol. vbi dicit Bald. quod sicut medicus secundum tempora alterat medicinas, ita legislator leges. Fon.* d *al. ita: sed & viuentes.* e *Nam in mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atq; ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possunt. ita Concil. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.*

a *al. effectum.* b *Pet. de Anchar. negat per hunc text. probari legatos cognoscere posse de causis exemptorum, quia hic est priuilegium non ius commune. Non æquiparãtur ordinariis, qui exemptos non iudicant. not. sup. de offic. leg. translatione. Fon.*

nihil ab ipsis legis diœcesanæ nomine valeat per episcopos exigi: quæ (secundum priuilegium Alexandri) non possint interdicto, seu excommunicationi supponi: quas in locis huiusmodi dicti fratres habeant potestatem (petita à sede apostolica licentia) construendi, easque cum suis plebibus per suos clericos idoneos gubernent, qui ratione plebium examinandi episcopis præsententur: vt ab eis curam recipiant animarũ, cùm plebes episcopis sint subiectæ. Cęterùm dicti fratres decimas de laboribus & noualibus suis, quos propriis manibus aut sumptib. excolunt, aut aliis bonis sibi à Deo præstitis, conuentibus clericorum ordinis sui (à quibus quarta vel tertia nullatenus exigatur) cum integritate persoluant: salua moderatione concilij generalis.

In aliis eorum possessionibus iure cõmuni, seu quolibet alio ecclesiis parœcialibus, & diœcesano episcopo reseruato: Per declarationem autem huiusmodi nolumus defensionibus aliis, seu iuribus partium derogari.

CAP. II.

Declarat manifestum & euidens esse synonyma, & idem significare, quo ad casum decret. de elect. Si fortè. Ioan. And.

Nicolaus tertius. *a*

COnstitutionem felicis recordationis Gregorij papæ prędecessoris nostri editam in concilio Lugdunen. vt si fortè inter cætera quæ obiiciuntur electo, aut postulato, seu aliàs promouendo ad aliquam dignitatem euidentem scientiæ, vel alium personæ defectum opponi contingat, de illo primitùs cognoscatur, & si opponentem inuentum fuerit destitui veritate: à causæ illius prosecutione totaliter sit exclusus, & aliàs puniatur, ac si in obiectorum probatione omnium defecisset: In illo, qui manifestum defectum in visu, auditu, & aliis corporis *b* sensibus, necnon & in memoria, & etiam intellectu opponit electo locum habere: ac quo ad intentionem constitutionis ipsius manifestum & euidens, idem supponere declaramus.

Declarat conspiratores & coniuratores, qui iurauerunt & statuerunt de non recipiendo aliquem in canonicum ad mandatum papæ, donec possent resistere. Ioan. And.

Cæterùm canonicos cuiusuis ecclesiæ, qui statutum fecerunt solenniter, & iuramento firmarunt, quòd ecclesiam suam & seipsos contra omnes impetrantes canonicatum ipsius ecclesiæ defenderent vsq; ad ius vel sententiam, quantum possent ad iudicium domini papæ, vel specialis mandati eiusdem: & quod communibus expensis, ac cum procuratorio sigillo capituli sigillato eadem defensio fieret: & quòd, quandiu aliquis de canonicis eiusdem ecclesiæ defensionem huiusmodi, & oppositionem vellet prædicto modo subire, alij canonici non possent nec deberent recipere in canonicum, nec habere pro canonico in capitulo, vel extra capitulum impetrantem: conspiratores & coniuratores contra sanctam Romanam ecclesiam, ac libertatem, obedientiam & auctoritatem ipsius decernimus, & eosdem tanquam conspiratores ac coniuratores secundum sanctiones canonicas puniendos.

Statutum de non recipiendo aliquem ad papæ mandatum: multis ex causis est detestabile & illicitum. h. d.

Statutum quoq; ipsum (quod capitulo prælibato & singulis eius personis libertatem obedientiam eidem ecclesiæ Romanæ debitam exhibendi saltem vsque ad sententiam & *c* pontificum Romanorum iudicium, seu speciale mandatum liquido interdicit, promptum futurorum grauaminum & expensarum discrimen ingerens, contra legitimas sanctiones laudabile votum execrantium lites vetat: iniustam litem mouere compellit, iniquæ controuersiæ, seu liti cedendo: bonam fidem seu conscientiam agnoscere prohibet, & adigit ad peccandum) conspirationem & coniurationem continere contra libertatem & auctoritatem sedis apostolicæ manifestè: ac alias detestabile, prorsusq; illicitum reputamus.

a *In pleriſq; antiquis codicib. eſtiã impreſſum ita: Nicolaus quartus.* b *al. corporeis.* c *al. & Pontificis Romani, &c.*

CAP. III.

Constitutio amplissima pœnæ cunctas declarans hæsitationes quæ circa diui Francisci regulam contingere possunt: præsertim an fratres minores (quos cordigeros vocant) illius regulæ professores sint ad omnia euangelij consilia obligati. Et vtrum aliquid proprium habere, & pecuniam recipere, legataq; sibi relicta agnoscere valeant: cum multis aliis ambiguitatibus hic luculentissimè resolutis.

Idem.

EXiit qui seminat *a* seminare semen suum. De sinu patris in mundum veste, scilicet humanitatis indutus Dei filius Iesus Christus, verbum euangelicum saturus in singulos probos & reprobos, insipientes & ignaros, studiosos & desides, & iuxta prophetam colonus futurus, in terram semẽ suum doctrinam euangelicam sine delectu dispersit in omnes, qui omnia tracturus ad se, omnes saluare venerat: qui tandẽ seipsum Deo patri pro salute omnium in redemptionis humanæ precium immolauit. Licet autem hoc semen in singulos communicatiua Dei charitate dispersum, aliud ceciderit secus viam, super corda scilicet dæmonum suggestionibus peruia: aliud supra petram, corda scilicet nullo fidei vomere penetrata: aliud inter spinas, corda scilicet hominum diuitiarum solicitudinibus lacerata. Et ideo vnum prauis affectibus conculcatum, aliud aridum, quia gratiæ carebat humore: reliquum verò legitur inordinatis solicitudinibus suffocatum. Aliud tamẽ mite cor, & docile terra bona suscepit, hoc est minorum fratrum mitis & docilis in paupertate ac humilitate per almum Christi confessorem Franciscum radicata religio: qui ex illo vero semine germinans germen illud, per regulam sparsit in filios, quos sibi & Deo per suum ministerium in obseruatione euangelij generauit. Isti sunt filij, qui docente Iacobo verbum æternum Dei filium, insitum humanæ naturæ in horto virginalis vteri potens saluare animas in mansuetudine susceperunt. Hi sunt illius sanctæ regulæ professores, quæ euangelico fundatur eloquio, *b* vitæ Christi roboratur exemplo: fundatoris militantis ecclesiæ, apostolorum eius sermonibus actibusq; firmatur. Hæc est apud Deum & patrem munda & immaculata religio, quæ descendens à patre luminum per eius filium exemplariter & verbaliter apostolis tradita, & deinde per spiritum sanctum beato Francisco, & eum sequentibus inspirata: totius in se quasi continet testimonium trinitatis. Hęc est, cui (attestante Paulo apostolo) nemo decætero debet esse molestus: quam Christus stigmatibus suæ passionis confirmauit, vulens institutorem ipsius passionis suæ, signis notabiliter insigniri. Sed nec si contra fratres ipsos minores & regulam hostis antiqui cessauit astutia, quin potius contra eos nitens superseminare zizaniam, interdum æmulatores agitatos inuidia, iracundia, & indiscreta insciția concitauit: mordentes fratres & eorum regulam, quasi illicitam, inobseruabilem, & discriminosam caninis latratibus lacerantes, non attendentes hanc sanctam regulam (vt prædicitur) præceptis ac monitis salutaribus institutam, apostolicis obseruationibus roboratam, per plures Romanos pontifices *c* approbatam, &

a *In antiquioribus codicib. etiam impreſſa ita, Exiit qui seminat, & infrà: & mox ſequitur decretalis Priuilegiũ ex prima etiam gloſſa hic conſtat olim nõ fuiſſe ſolitã apponi integram: ſed deciſè id initium tantum.* b *Non tamen per omnia, vt in extrauag. quorundam. & adhuc. Fontanus.*

c *Honorium I I I. Innocentium I I I. Gregorium I X. Font.*

etiam pos-

etiam per sedem apostolicam confirmatam, tot diuinis testimoniis communitam, quæ credibilia facta sunt nimis in tot sanctis viris, *a* in obseruantia huius regulæ agentibus & finientibus dies suos, quorum non nullos sanctorum catalogo sedes eadem ex eorum vita, & miraculis fecit asscribi. Ac nouissimè, quasi dieb. istis per piæ memoriæ Gregorium papam nonum, prædecessorem nostrum approbatam esse ex euidenti vtilitate, quam de ipsa consequitur vniuersalis ecclesia in generali Lugdunensi concilio declaratur. Nec nos minus attendimus, imò profundius cogitamus, sicut pensare debēt subtilius cæteri catholicæ fidei professores: quia ipse Deus ordinem prædictum & eius obseruatores inspiciens, sic eos ab insurgentibus in ipsos rancoribus salutari subsidio præseruauit, quod nec ipsos fluctus tempestuosus allisit, nec animos in ordine ipso degentium constrauit: quin potius in vigore regulari concrescant & amplientur in suorū obseruantia mandatorum. Veruntamen, vt ordo prædictus (quibuslibet præcisis anfractibus) distincta & pura vigeat claritate, & sicut fratres eiusdem ordinis nuper in generali capitulo congregati prouiderant: dilectis filiis generali & nonnullis aliis prouincialibus eiusdem ordinis ministris, qui in capitulo ipso conuenerant, in nostra præsentia constitutis, cùm ad plenam obseruationem regulæ eiusdem in vigore spiritus eorum feruere noscatur intentio: Visum est nobis (vt mordacibus huiusmodi mordendi vias præcluderemus) aliqua, quæ in ipsa regula videri poterant dubia declarare: nonnulla per prædecessores nostros etiam declarata pleniori claritate differere: in aliquibus etiam regulam ipsam contingentibus puritati eorundem conscientiæ prouidere. Nos autem, qui à teneris annis ad ordinem ipsum affectus nostros *b* ereximus in illis succedendo: cùm aliquibus eiusdem confessoris sociis, quibus eius vita & conuersatio nota erat, super ipsa regula & sancta ipsius beati Francisci intentione frequenti collatione tractauimus. Et tandem cardinalis ac postmodum eiusdem ordinis per prædictam sedem gubernator & protector, & corrector effecti, conditiones prædicti ordinis ex imminenti nobis cura palpauimus in apostolatus officio: tam de pia intentione confessoris prædicti, quàm de iis, quæ regulam ipsam & eius obseruantiam contingunt: ex prædictis longa etiam experientia informati, nostros ad ordinem præfatum conuertimus cogitatus. Et tam ea, quæ per eosdem prædecessores approbata & declarata esse noscūtur: quàm etiam ipsam regulam & eam contingentia, maturitate plena discussimus. Nonnulla in præsenti serie statuimus, declarauimus, certius approbauimus, approbata confirmauimus, addidimus, & concessimus plura etiam ordinando seriosius & clarius, quæ infra scriptis articulis plenius exprimuntur. In primis, quia (sicut intelleximus) ab aliquibus hæsitatur, an fratres eiusdem ordinis, tam ad consilia, quàm ad præcepta euangelij teneantur: tum quia in regulæ prædictæ principio habetur, Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: tum ex eo, quod in eadem regula continetur sic: Finito verò anno probationis recipiantur ad obedientiam promittentes vitam istam semper & regulam obseruare: tum etiam, quia in fine ipsius regulæ continentur hæc verba, Paupertatem, & humilitatem, ac sanctum euangelium domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus.

Licet felicis recordationis Gregorius papa nonus prædecessor noster hunc articulum & nonnullos alios eiusdem regulæ declarauerit: quia tamen eius declaratio propter aliquorum insurgentium in fratres & regulam inordinatos vel mordaces insultus, & multorum postea emergentium casuum considerandos euentus, in aliquibus obscura, in aliquibus semiplena, & in multis etiam contentis in ipsa regula insufficiens videtur: Nos obscuritatem ac insufficientiam huiusmodi præfatæ interpretationis declaratione amouere volentes, & cuiuslibet ambiguitatis scrupulum in eisdem de singulorum mentibus pleniotis expositionis certitudine amputare.

Dicimus, quòd cùm in principio regulæ non absolutè, sed cum quadā modificatione, seu specificatione ponatur: Regula & vita minorum fratrum hæc est: scilicet domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, viuendo in obedientia, sine proprio, & in castitate: quæ tria eadem regula multum arctè prosequitur, & nihilominus alia nonnulla subnectit præcipiendo, prohibendo, consulendo, monendo, hortando, & sub aliis verbis, ad aliquem modorum reducibilibus prædictorum: de intentione regulæ liquere valet apertius: vt illud, quod in professione, quasi absolutè subnecti videtur, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare, & quod in fine subiungitur, & sanctū euangelium domini nostri Iesu Christi, quod firmiter promisimus, obseruemus: totum ad ipsius regulæ modificatum vel determinatum seu specificatum principium reducatur: videlicet ad obseruantiam euangelij (vt prædicitur) per ipsam regulam in illis tribus modificatam vel determinatam, seu specificatam. Cùm non sit verisimile ipsum sanctum verbum ab ipso semel cum quadam modificatione, vel determinatione, seu specificatione prolatum: licet quasi succinctorie repetitum voluisse in sui repetitione data sibi per eum modificatione seu specificatione sine certa causa carere. Et vtriusque iuris argumenta nos doceant, *a* ea quæ in principio ad medium & ad finem: illa verò, quæ in medio ad finem atq; principiū, & ea, quæ in fine ad vtrunque vel eorum alterum sæpe referri. Et dato, quòd absolutè diceretur omnino, Promitto sanctum euangelium obseruare, non *b* professor huiusmodi intenderet se ad omnem consiliorum obseruantiam obligare: quod vix aut nunquam posset ad literam obseruare, propter quod talis promissio illaqueare profitentis animum videretur. Clarè videtur promissionem huiusmodi ad alium intellectum absque intentione promittentis non debere perstringi: nisi vt obseruantia euangelij sic, sicut tradita reperitur à Christo, videlicet quòd præcepta vt præcepta, & consilia vt consilia à promittentibus obseruentur. Quem intellectum etiam in eisdem verbis habuisse idem beatus Franciscus in serie sui processus in regula patenter ostendit: cum aliqua euangelica consilia indicat, vt consilia sub verbis monitionis, exhortationis & consilij, nonnulla verò sub prohibitione ac verbo præcepti: per quod patet, quòd non fuit loquentis intentio, *c* quòd fratres ex professione huiusmodi regulæ ad omnia consilia, sicut ad præcepta euangelica tenerentur: sed solum ad illa consilia, quæ in eadem regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus sunt expressa. Vnde nos ad fratrum eiusdem ordinis conscientias plenariè serenandas declaramus, quòd ex professione eiusdem regulæ, fratres ipsi ad ea tantum euangelica obseruanda consilia sunt adstricti, quæ in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus

a *Quos ponit Ant. circa finem tertiæ partis suæ chronicæ.* b *Idem dicit Ioan. 22. in extrauag. quorundam, ver. nunc verò post princ. Font.*

a *Quæ vide in gloss. rubr. 1. eod. de reg. iur. tit. de præs. Fon.* b *al. cum professor, &c.* c *Ecce ex verbis colligitur intentio. Font.*

exprimuntur. Ad nonnulla verò alia per euangelium data consilia eo magis, secundum exigentiam sui status tenentur plus quàm cæteri Christiani, quo per statum perfectionis, quem per professionem huiusmodi assumpserunt, se obtulerunt domino holocaustum medullatum per contemptum omnium mundanorum. Ad omnia autem, quæ in ipsa regula continentur, tam præcepta quàm consilia, quàm cætera ex voto professionis huiusmodi, non aliter tenentur, quàm eo modo, quo in regula ipsa traduntur: vt scilicet teneantur ad eorum *a* obseruantiam, quæ in eadem regula ipsis sub verbis obligatoriis indicuntur. Cæterorum vero obseruantiam, quæ sub verbis monitoriis, exhortatoriis, informatoriis, & instructoriis, seu quibuscunq; aliis continentur: eatenus magis condecet de bono & æquo eos prosequi, quo imitatores tanti patris effecti Christi semitas elegerunt. Porro cùm ipsa regula expressè contineat, quòd fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sitq; declaratum per eundem prædecessorem nostrum Gregorium nonum, & nonnullos alios hoc seruare debere, tam in speciali, quàm etiam in communi: quam sic arctam abdicationem venenosis obtrectationibus aliquorum insensata damnauerit astutia, fratrum eorundem perfectionis claritas in talium imperitis sermonibus lacerctur: dicimus quòd abdicatio proprietatis huiusmodi omnium rerum non tam in speciali, quam etiam in communi propter Deum meritoria est & sancta: quam & Christus viam perfectionis ostendens, verbo *b* docuit & exemplo firmauit: quamq; primi fundatores militantis ecclesiæ, prout ab ipso fonte hauserant, volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ exempla in eos deriuarunt. Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse: nam sic Iesus Christus, cuius perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit quòd interdum infirmorum imperfectionibus condescendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret: sic infirmorũ personam Christus suscepit in loculis: sic & in nonnullis aliis infirma humanæ carnis assumens (prout euangelica testatur historia) non tantum carne, sed & mente condescendit infirmis. Sic enim humanam naturam assumpsit, quòd in suis operibus perfectus existens, in nostris factus humilis: in propriis permansit excelsus. Sic & summæ charitatis dignatione ad actus quosdam nostræ imperfectioni conformes inducitur, quod à summæ perfectionis rectitudine nõ curuatur. Egit nanq; Christus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma sicut interdum & in fuga patet & loculis: sed vtrunq; perfectè perfectus existens, vt perfectis & imperfectis se viam salutis ostenderet, qui vtrosq; saluare venerat: qui tandem mori voluit pro vtrisq;. Nec quicquam ex his insurgat erroneè, quod taliter propter Deum proprietatem omnium abdicantes tanquam homicidæ sui vel tentatores Dei viuendi discrimini se committant: sic enim seipsos committunt diuinæ prouidentiæ in viuendo, vt viam non contemnant prouisionis humanæ: quin vel de iis, quæ offeruntur liberaliter, vel de iis, quæ mendicantur humiliter, vel de iis, quæ cõquiruntur per laboricium sustententur, qui triplex viuendi modus in regula prouidetur expresse. Profectò si (iuxta promissum saluatoris) nunquam deficiet fides ecclesię: per consequens nec opera misericordiæ subtrahentur, ex quo Christi pauperibus omnis ratio diffidentiæ cuiuslibet videtur esse sublata. Et quidem vbi (quod non est aliquatenus præsumendum) hæc cuncta deficerent, sicut nec cæteris: sic nec ipsis fratribus iure poterit in extremæ necessitatis articulo ad prouidendum sustentationi naturæ via omnibus extrema necessitate detentis concessa præcluditur: cum ab omni lege extrema *a* necessitas sit exempta: nec talem abdicationem proprietatis omnimodæ, renunciationem vsus rerum cuiquam videatur inducere. nam cum in rebus temporalibus sit considerare præcipuum, proprietatem, possessionem, vsumfructum, ius vtendi, & simplicem facti vsum, & vltimo tanquam necessario egeat, licet primis carere possit vita mortalium: nulla prorsus potest esse professio, quæ à se vsum necessariæ sustentationis excludat: verum condecens fuit ei professioni, quæ sponte deuouit Christum pauperem in tanta paupertate sectari, omnium abdicare dominiũ & rerum sibi concessarum necessario vsu fore contentam. Nec per hoc, quod proprietatem vsus & rei cuiusq; dominium à se abdicasse videtur, simplici vsui omnis rei renunciasse conuincitur: qui inquam vsus non iuris, sed facti tantummodo nomen habens, quod facti est tantum: in vtendo præbet vtentibus nihil iuris, quinimo necessariarum rerum, tam ad vitæ sustentationem, quam ad officiorum sui status executionem (excepto quod de pecunia infra subiungitur) moderatus vsus: sed secundum eorum regulam & veritatem omnimodam concessus est fratribus: quibus rebus fratres licitè vti possent durante concedentis licentia, & iuxta id, quod in præsenti serie continetur. Nec his obuiare dignoscitur, quod ciuilis prouidentia in humanis rebus humane constituit: videlicet non posse vsum vel vsumfructum à dominio perpetuo *b* separari: quod ne dominium dominis (semper absceedente vsu) redderetur inutile, temporalem vtilitatem tantum in constituendo prospiciens ista decreuit. Retentio namq; dominij talium rerum cum concessione vsus facta pauperibus, non est infructuosa domino, cum sit meritoria ad æterna & professioni pauperum opportuna, quæ tanto sibi censetur vtilior, quanto commutat temporalia pro æternis. Profecto non fuit confessoris Christi regulam instituentis intentio: quinimo contrarium in ipsa conscripsit, contrarium viuendo seruauit, cum & ipse temporalibus ad necessitatem vsus fuerit, & in pluribus locis in regula vsum talem licere fratribus manifestet. Dicit namque in regula quod clerici faciant diuinum officium ex quo habere poterunt breuiaria: ex hoc patenter insinuans, quod fratres sui habituri essent vnum breuiarij & librorũ, qui sunt ad diuinum officium opportuni. In alio quoq; capitulo dicitur, quod ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & aliis fratribus induendis, per amicos spirituales solicitam curam gerant, secũdum loca & tempora & frigidas regiones: sicut eorum necessitati viderint expedire. Alibi etiam exhortans fratres per congruum laboris exercitium ad ocium euitandum: dicit quod de mercede laboris, pro se & suis fratribus corporis necessaria recipiant. In alio quoque capitulo continetur, quòd fratres vadant pro eleemosynis confidenter. Habetur *c* etiam in eadem regula, quòd in prędicatione, quam fratres faciunt, sint examinata & casta eorum eloquia ad vtilitatem & ędificationem populi: annunciando eis vitia, & virtutes, pœnam & gloriam. Sed constans est, q̃ hæc præsupponunt scientiã: scientia requirit studium, exercitiũ verò studij cõuenienter haberi nõ potest, sine vsu librorũ. *d*

a Verba obligatoria sunt: teneantur: habeant; & alia declarata in clem. exiui. & vt autem. hæc. §. præterea eum. Font. *b Extrauag. quia quorundam. declarat hæreticum asserere, quod Christus nec in speciali, nec in communi proprium habuerit. Font.*

a De consecr. distin. 1. sicut & infrà ead. dist. 4. c. sanctũ. c. quod non est. cum gl. de reg. iur. Font. *b Vide l. omnium. ff. de vsu fr. l. antiquas. C. eod. Font.* *c Vide concil. Trid. sess. 5. de reform. c. 2.* *d Libri sunt ad scientiam necessarij, vide Oldrad. cons. 84. inci. an expedias habere multos libros.*

Ex quibus.

Ex quibus omnibus satis claret ex regula ad victum, vestitum, diuinum cultum & sapientiale studium necessariarum rerum vsum fratribus esse concessum. Patet itaque sanæ intelligentibus ex prædictis regulam quo ad abdicationem huiusmodi, non solum obseruabilem, possibilem & licitam, sed meritoriam & perfectam: & eo magis meritoriam, quò per ipsam professores ipsius magis à temporalibus propter Deum (sicut prædicitur) elongantur. Ad hæc cum fratres ipsi nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possint etiam in communi, & cùm aliquid propter Deum ipsius offertur, conceditur, vel donatur, ea (si secus non exprimat) offerentis, concedentis, vel donantis, verisimiliter credatur intentio, vt rem huiusmodi oblatam, concessam, vel donatam perfectè concedat, donec auferat, à se abdicet, ac in alios tranferre cupiat propter Deū, nec sit persona, in quam loco Dei congruentius huiusmodi rei dominium transferat, quàm sedes prefata vel persona Rom. Pontif. Christi vicarij, qui pater est omnium, & fratrum minorum nihilominus specialis. Ne talium rerum sub incerto videatur esse dominiū, cùm patri filius suo modo, seruus domino, & monachus monasterio res sibi oblatas, concessas vel donatas acquirant, omnium vtensilium & librorum, ac eorum mobilium præsentium & futurorum, quæ & quorum vsumfructum, scilicet ordinibus vel fratribus ipsis licet habere proprietatem & dominium *a* (quod & ferè Innoc. papa IIII. prædec. noster feciſſe dinoscitur) in nos & Romanam ecclesiam planè & libere pertinere ac præsenti constitutione in perpetuum valitura sancimus. Præterea loca empta de eleemosynis diuersis & oblata seu concessa fratribus, sub quacunque forma verborum (licet fratres sibi cauere debeant, quod huiusmodi verbis statui suo incompetentibus non vtantur) à diuersis seu pro indiuiso possidentibus, seu certas partes in ipsis locis habentibus, in quibus ipsi possidentes pro indiuiso, seu certas partes habentes nihil sibi in oblatione seu concessione huiusmodi reseruauerint: similiter & in ius & dominium ac proprietatem nostram & ecclesiæ prædictę eadem auctoritate suscipimus. Loca verò seu domos pro habitatione fratrum à singulari persona vel collegio vel ipsis fratribus ex integro concedenda seu etiam offerenda (si talia de voluntate conferentis fratres inhabitare contigerit) perseuerante tantum voluntate concedentis inhabitent. Ac illa libere præter ecclesiam & oratoria ad ecclesiam destinata, & cœmeterium, quæ tam ad præsentia, quam ad futura in ius ad proprietatem nostram & prædictæ Romanæ ecclesiæ simili modo & auctoritate recipimus: mutata concedentis voluntate, ac ipsis fratribus patefacta dimittant: in quorum locorum dominio seu proprietate nihil nobis vel prafatæ Romanæ ecclesiæ retinemus omnino: nisi ea specialiter de nostro seu ipsius Romanæ ecclesiæ recipiantur assensu, & si in eisdem locis reseruauerit dominium, sibi in concedendo concedens, præter inhabitatione n fratrum speciale *b* dominium in ius ecclesiæ sæpedictæ non transeat: sed potius plene liberum maneat concedenti. Insuper nec vtensilia, nec alia præter eorū vsum ad necessitatem & officiorum sui statūs executionem (non enim omniū rerum vsum habere debent vt dictum est) ad vllam superfluitatem, diuitias, seu copiam, quæ deroget paupertati, vel ad thesaurizationē, vel eo animo, vt ea distrahant, siue vendant, recipiant, nec sub colore prouidentiæ in futurum: nec alia occasione: quinimo in omnibus appareat in eis, quo ad dominium omnimoda abdicatio, & in vsu necessitas. Hoc autem secundum exigentiam personarum & locorum ministri & custodes simul & separatim in suis administrationib. & custodiis cum discretione disponāt: cum de talibus interdum personarū qualitas, temporum varietas, locorū conditio, & nonnullæ alię circunstantiæ plus minusve ac aliter prouideri requirant: ista tamen sic faciant ꝙ semper in eis & eorum actibus paupertas sancta reluceat, prout ipsis ex eorum regula inuenitur indicta. Cęterum cùm in eadem regula sit super præcepti districtione prohibitū, ne fratres recipiāt per se vel per alios denarios vel pecuniam vllo modo: idq; fratres in perpetuum seruare cupiant, & velut iniunctū necesse habeant adimplere: ne ipsorū puritas in huiusmodi obseruatione præcepti maculetur in aliquo, & ne fratrum conscientiæ aliquibus aculeis stimulentur. Articulum istum propter detrahentiū morsus profundius, quam nostri prædecessores fecerint assumētes, ac ipsum clarioribus determinationibus prosequentes dicimus in primis, quòd fratres ipsi à mutuis cōtrahendis abstineant, cùm eis mutuū contrahere (ipsorū statu considerato) non liceat: *a* possint tamen ipsi pro satisfactione facienda pro eorū necessitatibus, quę pro tempore occurrerint (cessantibus eleemosynis, de quibus satisfieri cōmodè tunc non posset) citra cuiuslibet obligationis vinculū dicere, quod per eleemosynas & alios amicos fratrū ad solutionem huiusmodi faciendam intendant fideliter laborare. Quo casu procuretur à fratrib⁹, quòd ille, qui dabit eleemosynam, per se vel per alium non nominandū ab ipsis si fieri poterit. Sed ab eo poti⁹ iuxta suū beneplacitum assumendū: huiusmodi satisfactionem faciat in totū vel in partem: prout sibi dominus inspirabit. Si tamen ipse hoc nollet facere, vel non posset, vel quia recessus eius immineat, aut quia quibus hoc velit cōmittere, notitiā non habet fideliū personarum, seu quacunque alia occasione vel causa: declaramus & dicimus, quòd in nullo regulæ puritas infringitur, aut quomodolibet ipsius obseruantia maculatur: si fratres ipsi alicuius vel aliquorum sibi curent dare notitiam, vel aliquos seu aliquem nominare, aut etiam præsentare: cui vel quibus si eleemosynā facienti placuit, committi possit executio prædictorum, ac ipsius habeatur assensus super subrogationibus infra scriptis. Ita tamen, quòd penes ipsum dantem dominio, proprietate, ac possessione ipsius pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam, plenè, liberè, ac integrè remanentibus, in ipsa pecunia nihil omnino fratres iuris habeant nec administrationē, seu dispēsationem, nec contra personam nominatam, vel non nominatam ab eis cuiuscunque conditionis existat, in iudicio, vel extra actionem, persecutionem, aut aliquod aliud ius intentent, qualitercunq; persona prædicta in commissione huiusmodi se habeat: liceat tamē fratribus suas necessitates insinuare, ac specificare; vel exponere personæ prædictæ, ac ea rogare, quòd soluat. *b* Possint etiam personam eandem exhortari ac inducere, quòd fideliter in re commissa se habeat, & animæ suæ saluti in commissa sibi executione prouideat. Ita tamen, quod ab omni eiusdem pecuniæ administratione, seu dispensatione, & contra prædictam personam actione seu persecutione (vt prædictum est) fratres abstineant omnimodo. Si verò personam huiusmodi nominatā, vel non nominatam à fratribus (quo minus per se possit exequi, quod prædicitur) contigerit per absentiam, infirmitatem, voluntā-

a *De hoc dominio vide extrau. Ioan. 22. incip. ad conditorem canonum. tit. de verb. signific. & extrauag. quorundam. eod. tit.* b *al, tale.*

a *Quia tibi de meo fit inum, quod pronomen fratri minori non conuenit: & hanc prouisionem circa pecuniam approbat clem. exiui. ibi vide à. §. porro, vsque ad. §. proinde. Font.* b *Quid de hæredibus talis personæ: vide. j. eod. §. in eo casu. Font.*

rem, seu locorum distantiam, ad quæ ipse nollet accedere, in quibus esset solutio seu satisfactio facienda, vel per occasionem aliam impediri: liceat fratribus cum conscientiæ puritate quandam aliam personam subrogandam ad præmissa in nominando & aliis (si ad primam dantem non possint vel nolint habere recursum) cum ista persona facere, sicut supra proximè declarauimus ei licere cum prima: duarum enim personarum ministerium per viam subrogationis (vt dictum est) communius & generalius videtur posse in prædictorum executione sufficere, cùm prædicta satisfactio præsumatur posse celeriter expediri. Si tamen (vt interdum dictum est) propter locorum distantiam, in quibus esset satisfactio facienda, & conditiones seu circunstantias alias, casus emergeret, in quo videretur plurium personarum subrogandarum ministerium opportunum: liceat ipsis fratribus in hoc casu iuxta negocij qualitatem (seruato modo prædicto) plures personas assumere, nominare, seu præsentare ad istud ministerium exequendum. Et quia oportet & expedit fratrum necessitatibus, non solum illis, pro quibus iam esset solutio, seu satisfactio facienda (vt superius proximè dictum est) sed etiam imminentibus, siue tales necessitates ingruentes immineant, quæ breui tempore expediri valeant, siue tales licet paucæ comparatiuæ, quarum prouisio ex sui conditione necessario tractum *a* temporis habet: vt in libris scribēdis, ecclesiis seu ædificiis ad vsum habitationis ipsorum construendis, libris & pannis in locis remotis emendis & aliis similibus, si quæ occurrerint cum moderamine supradicto salubriter prouideri. Sic in istis necessitatibus clarè distinguimus: sic in eis fratres posse tutè & salua cōscientia procedere declaramus: videlicet vt ingruēti vel imminenti necessitate, quæ breui tempore, vel quæ interdum ex aliquibus circunstantiis non sic breui (vt supra in proximo casu dictum est) valeat expediri: tam quo ad dantem eleemosynam, quàm quo ad nominatum vel substitutum in omnibus & per omnia (sicut in articulo solutionis pro necessitatibus præteritis faciendæ supra proximè declarauimus) procedatur. In ea verò necessitate quantumcunque præsentialiter ingruenti, quæ tamen ex qualitate sui (vt prædicitur) tractum temporis habet innexum, *b* quia in eo casu verisimile est, quòd tum ratione distantiæ locorum, quæ expeditio necessitatis ipsius ex sui conditione requireret: tum etiam circunstantiarum ipsius necessitatis ratione pensata frequenter casus acciderent, in quibus ad expeditionem necessitatis huiusmodi oporteret, quòd per diuersas manus & personas transiret: pecunia necessitati huiusmodi deputata: quarum omnium personarum impossibile quasi esset dominum principalem pro ipsa necessitate pecuniam deputantem seu etiam substitutum ab eo, & tertium etiam ab ipso substituto (si casus talis accideret) postea subrogatum habere notitiam: declaramus & diximus, quòd in hoc articulo præter dictos duos modos in necessitatibus præteritis & ingruentibus, quæ possint breui tempore vel interdum non breui (vt supra exprimitur) expediri (vt prædiximus) obseruandos, ad obseruandam ipsius regulæ ac professorum eius omnimodam puritatem. Quod si præsto sit eleemosynæ huiusmodi elargitor, vel eius nuncius, qui possit hoc facere & velit: expresse illi prædicatur à fratrib. quòd sibi placeat vt (dominio talis pecuniæ cum libera potestate reuocandi sibi pecuniam ipsam penes ipsum semper vsque ad conuersionem ipsius in rem deputatam liberè remanente, vt in aliis duobus casibus superius dictum est) per quorumcunq; manus pecunia seu eleemosyna ipsa tractetur, siue personas ab eo vel à fratribus nominatas totum suo consensu, voluntate ac auctoritate procedat, quo assensum suum præbente prædictis: securè fratres re empta vel acquisita, de illa pecunia, per quemcunque (iuxta modum annotatum superius) vti possint. Ad maiorem autem prædictorum omnium claritatem ac in perpetuum valitura prouisionis serie, declaramus, quòd fratres (præfatis modis, vt prædicitur circa pecuniam in supportandis eorum præteritis & ingruentibus necessitatibus obseruatis) non intelligantur nec dici possint per se vel per interpositam personam pecuniam recipere, contra regulam vel professionis sui ordinis puritatē: cum manifestè pateat ex præmissis ipsos fratres non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ: verumetiam à cōtractione qualibet ipsius, & ab ea pecunia penitus alienos. In eo verò casu quando (antequam ipsa pecunia in licitum rei habendæ vel vtendæ commercium sit conuersa) concedentem pecuniam mori contigerit: si concedens in concedendo dixerit vel expresserit, quòd persona deputata pecuniam ipsam in necessariū vsum fratrum expenderet: quicquid de ipso concedente viuendo vel moriendo contingeret, siue concedens huiusmodi hæredem reliquerit, siue nō: possint fratres ad personam deputatam (non obstante concedentis morte, vel hæredis contradictione) pro ipsa pecunia expendenda recurrere: *a* sicut poterant ad ipsum dominum concedentem. Quia verò puritatem ipsius ordinis intima cordis affectione zelamus, cùm in prædictis casibus ad determinatam necessitatem (vt prædicitur) per aliquam pecuniam concedi contigerit, concedens pecuniam rogari possit à fratribus, quòd si quid de pecunia ipsa (habita necessitate determinata) supererit, cōsentiat ipse concedens, quòd residuum præfatæ pecuniæ in res alias pro aliis ipsorum fratrum prædictis necessitatibus conuertatur, quo non consentiente prædictis ipsum residuum (si quod fuerit) restituatur eidem. Caueant tamen fratres, quòd solicitè se coaptent, vt non plus scienter concedi consentiant, quàm verisimiliter æstimari possit rem necessariam, pro qua pecunia ipsa conceditur, valituram.

Et quia *b* prædictorum seriosa expositione à dante vel recipiente de facili possit errari: vt clarius vtilitati dantium, puritati ordinis, simplicitati aliquorum simplicium, saluti animarum hinc inde securius consulatur: intellectum illum, qui satis in hoc casu à sanè intelligente percipitur, præsentis ac in æternū valituræ constitutionis serie lucidamus, volentes illum ad communem deduci notitiam: videlicet quòd semper quando pecunia fratrib. ipsis mittitur vel offertur (nisi expresse per mittentem vel offerentem aliud exprimatur) prædictis modis prorsus obligata intelligatur & missa.

Non enim verisimile est, aliquem eleemosynæ suæ sine expressione modum illum præfigere, per quem & donans merito, vel illi, *c* quorum necessitatibus intendit per donum huiusmodi prouideri, *d* vel effectu doni, vel suæ conscientiæ puritate fraudentur. Ad hæc quia fratribus ipsis interdum in vltimis voluntatibus sub diuersis modis nonnulla legantur, nec expresse, quid de his agendum sit, in regula vel prædecessorum nostrorum declarationibus continetur: ne in ipsis dubitari contingat in posterum prouidendo legantibus, & fratrum conscientiis præcauendo declaramus, ordinamus, & dicimus, quòd si testator modum, secundum quem fratribus (eorum conditione inspecta) recipere non liceret, exprimat in legando: vt si legaret fratribus vineam vel agrum ad excolendum, domum ad locandum, vel similia verba in similibus proferret, aut modos similes in relinquendo seruaret: à tali legato & eius receptione per omnem modum fratres abstineant.

a *al. tractu.* b *al. annexum.*

a *Obseruatis modo & forma, &c. ita tamē. 5. eo. Fon.* b *al. ita: & quia in prædictorū, &c.* c *al. & illi.* d *al prouidere.*

Si verò

Si verò modum licitum fratribus in legando testator expresserit: vt si diceret, Lego pecuniam pro fratrū necessitatibus expendendam, vel domum, agrum, vineam & similia: ad hoc, quòd per certam personam vel personas idoneas distrahantur, & pecunia de rebus ipsis accepta in ædificia vel alia fratrum necessaria conuertatur, aut in legando similibus modis vel verbis vtatur. In hoc casu illud in omnibus & per omnia (consideratis eorum necessitatibus & moderaminibus supradictis) quantum ad fratres seruari decernimus, quod per nos est superius in concessis pecuniariis eleemosynis declaratum. Ad quæ legata soluenda tam hæredes testatorum, quàm executores se liberales exhibeant. *a* Et etiam prælati & seculares, quibus de iure vel consuetudine prouisio ista competeret (cùm expedierit) se ex officio suo promptos exhibeant ad pias voluntates deficientium adimplendas.

Nam & nos etiam per modos licitos & fratrum regulæ congruos intendimus prouidere, quòd hæredum cupiditas legitimis ictibus feriatur: ne pia defunctorum destituatur intentio, ac ipsi fratres pauperes opportunis auxiliis non fraudentur. Si verò fratribus ipsis generaliter aliquid absque modi expressione legetur, in hoc legato sic indeterminatè relicto in omnibus & per omnia intelligi ac seruari volumus, & in perpetuum præsenti constitutione iubemus, quod supra in pecunia seu eleemosyna fratribus indeterminatè oblata vel missa voluimus, ac expressimus obseruari: videlicet vt sub modo licito fratribus intelligatur esse relictum: ita quòd nec legans merito, nec fratres ipsi effectu relicti fraudentur.

Quia verò libros & alia mobilia, quibus tam ordo quàm fratres vtuntur, quorum dominium (cùm non sint dominij aliorum) ad præfatam ecclesiam specialiter spectare dinoscitur: interdum contingit seu expedit vendi vel etiam commutari: fratrum vtilitatibus & eorum conscientiis prouidere volentes, eadem auctoritate concedimus, vt commutatio talium rerum, & ad eas res, quarum vsum fratribus licet habere, de generalium & prouincialium ministrorum in suis administrationibus coniunctim vel diuisim auctoritate procedat: quibus etiam de dispositione vsus talium rerum concedimus ordinare. Si verò res huiusmodi æstimato precio vendi contingat: cum fratribus ipsis per se vel per alium recipere pecuniam (regula prohibente) non liceat: ordinamus & volumus, quòd talis pecunia seu precium recipiatur & expendatur in rem licitam: cuius vsum fratribus licet habere per procuratorem à præfata sede vel à cardinali: gubernationem per ipsam sedem gerenti eiusdem ordinis deputandum iuxta modum in superioribus necessitatibus præteritis & ingruentibus ordinatum. De vilibus autem mobilibus vel parum valentibus licet expræsenti nostra concessione fratribus (pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta & rationabili causa) obtenta super hoc prius superiorum suorum licentia, iuxta quod inter fratres in generali, vel in prouincialibus capitulis, tam de ipsis rebus vilibus seu parum valentibus & earum valore, quam præfata licentia, scilicet à quibus & qualiter sit habenda extiterit ordinatum: intra & extra ordinem aliis elargiri. *b* Licet autem contineatur in regula, quòd fratres habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, & videri possit illa fuisse instituentis intentio, quòd necessitate cessante pluribus non vtantur: declaramus, quòd possint fratres de licentia ministrorum & custodum coniunctim & diuisim in administrationibus sibi commissis, cum eis videbitur (pensatis necessitatibus & aliis circumstantiis, quæ secundum Deum & regulam attendendæ videntur) vti pluribus, nec per hoc videantur à regula deuiare: cùm etiam in ipsa dicatur expresse, quod ministri & custodes de infirmorum necessitatibus & fratribus induendis solicitam curam gerant, secundùm loca & tempora & frigidas regiones. Et quanquam prædicta regula contineat, quòd de fratribus induendis & necessitatibus infirmorum ministri tantum & custodes solicitam curam gerant: & dictio illa tantum *a* adeò ministros & custodes in hac cura perstringere videatur, quòd ab ea cæteros prima facie excludat: quia tamen solicitè considerare nos conuenit, & tempus regulæ institutæ, quo fratres isti ad comparationem præsentem numero pauci erant, & forsan ministri & custodes videbantur tunc ad ista procuranda posse sufficere: ac nihilominus multiplicationes fratrum & moderni temporis qualitatem: nec sit verisimile beatum Franciscum institutorem regulæ vel ipsis ministris & custodibus impossibilitatis iugum voluisse prægigere, vel ex ipsius impossibilitatis consequentia fratres ipsos suis necessitatibus velle carere: concedimus, quòd ipsi ministri & custodes possint per alios huiusmodi curæ solicitudinem exercere. Debent etiam & alij fratres curam huiusmodi, quæ præfatis ministris & custodibus præcipuè incumbit ex hac regula, cùm sibi ab illis commissa fuerit gerere diligenter. Continetur quoque in regula, quòd fratres, quibus gratiam dedit Dominus laborandi, laborent fideliter & deuotè. Ita quòd (excluso ocio animæ inimico) sanctæ orationis & deuotionis spiritum non extinguant. Quia verò ex verbo isto fratres ipsos de ociositate vitæ, & de regulæ transgressione improbè notare interdum hactenus aliqui sunt conati: nos morsus huiusmodi nefarios reprimentes, declaramus, quòd consideratis verbis prædictis & forma seu modo loquendi, sub quibus fratres ad huiusmodi exercitium inducuntur, non videtur ea fuisse institutentis intentio, quòd vacantes studio vel diuinis officiis & ministeriis exequendis manuali labori seu operationi subiiceret, vel ad hoc illos arctaret. Cùm exemplo Christi multorum sanctorum patrum labor iste spiritalis tanto illi præponderet, quanto, quæ sunt animæ, corporalibus præferuntur. Ad alios verò, qui se in prædictis spiritalibus operibus non exercent, *b* nisi tales aliorum fratrum licitis seruitiis occupētur (ne ociosè viuant) verba prædicta declaramus extendi. Nisi & tales tam excellentis, & notabilis contemplationis, & orationis existerent, quod meritò propter hoc non essent à tanto bono pro huiusmodi exercitio subtrahendi. fratres enim quicunque studio vel diuinis ministeriis non vacantes, sed aliorum fratrum studio vel aliis diuinis officiis & ministeriis vacantium seruitiis inhærentes tantum, pro seruitiis eisdem cum ipsis, quibus seruiunt, sustentari merentur: quod astruitur illa æqua lege, qua strenuus pugnator ille *c* Dauid iuste decreuit, videlicet, quòd descendentium ad prælium, & remanentium ad sarcinas, portio æquaretur. Verùm quia expresse continetur in regula: quòd fratres non prædicent *d* in episcopatu alicuius episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum: nos in hoc & deferentes regulę, & nihilominus auctoritatem apostolicæ plenitudinis conseruantes: dicimus, quòd prædictum verbum ad literam sicut regula ipsa protulit, obseruetur: nisi per sed. apostol. circa hoc pro vtilitate populi Christiani fit concessum, vel ordinatum aliud, vel in posterū concedatur, seu etiam ordi-

a *Notat. quòd index secularis interponit se circa legata pia. Font.* b *Vide Cle. exiui. § præterea. & extrauag. quoniam. 6. in primis. Font.*

a *Nota quòd constitutio ex ratione superuenienti ampliatur.* b *hoc est, non concionantur ad plebē, non psallut, non conleguni. Font.* c 1. *lib. Reg. c.* 30. d *Vide omnino Conc. Trid. sess. 5. de reform. ca. 2. & sess. 24. de reform. c. 2.*

netur. a Et quia in eodem capitulo regulæ immediate subiungitur, quòd nullus fratrum populo penitus audeat prædicare, nisi à ministro generali fuerit examinatus, & etiam approbatus: ac ab eo prædicationis officium sibi sit concessum. Nos & statum præteritum ipsius ordinis in paucitate sui, & modernum in ampliato fratrum numero ac vtilitatem animarum (vt condecet) aduertentes: concedimus nedum generalem examinare & approbare fratres prædicaturos in populis, ac illic concedere licentiam prædicandi, quatenus personæ idoneitatem & prædicationis officium licentia ipsa respiceret, prout in regula continetur: verumetiam prouinciales ministri hoc possint in capitulis prouincialibus cum definitoribus, quod etiam hodie obseruari dicitur & in fratrum priuilegiis cõtineri: quam quidem licentiam præfati ministri reuocare & suspendere valeant & arctare: sicut & quando id eis videbitur expedire. Sed quoniam in desideriis nostris hoc geritur, vt ad Dei gloriam salus proficiat animarum: ac dicto ordini per quem iugiter ad amorem diuinum affectio Christianæ religionis accenditur, meritum & numerus augeatur concedimus & præsenti statuto firmamus licere non solum generali, sed etiam prouincialibus ministris personas fugientes à seculo in fratres recipere: quæ ministrorum prouincialium licentia per ipsum generalem (sicut expedire viderit) possit arctari. Vicarij verò prouincialium ministrorum ex officio vicariæ licentiam hanc sibi nouerint interdictam: nisi per ministros eosdem (quibus hoc posse committere vicariis & aliis licere decernimus) hoc ipsis vicariis specialiter committatur. Caueant tamen ipsi prouinciales, quòd hoc non indiscretè, non passim, sed sic considerate committant, vt illos, quibus hoc committi contigerit fidelibus consiliis fulciant, quæ omnia discretè procedant. Nec indifferenter omnes admittantur ad ordinem: sed illi tantum, qui suffragantibus eis literatura, idoneitate, vel aliis circunstantiis possint vtiles esse ordini: sibique per vitæ meritum, ac aliis proficere per exemplum. Insuper dubitantibus fratrib. prædicti ordinis, an pro eo, quod in regula dicitur, vt decedente generali ministro, à prouincialibus ministris & custodibus in capitulo pentecostes fiat electio successoris, omnium custodum multitudinem oporteat ad generale capitulum conuenire: aut (vt omnia cum maiori tranquillitate tractentur) sufficere possit, vt aliqui de singulis prouinciis, qui vocem habeant aliorum, intersint. Taliter respondemus, vt scilicet singularũ prouinciarum custodes vnum ex se cõstituant, quem cum suo prouinciali ministro pro seipsis ad capitulum dirigent: voces aut vices suas committentes eidem. Quod etiam cõstituerint per seipsos: statutum huiusmodi duximus approbandum. Quod idem prædecessor noster Gregorius nonus in casu huiusmodi dicitur respondisse. Denique b quia continetur in regula supra dicta, quòd fratres non ingrediantur monasteria monacharũ, præter illos, quibus à sede prædicta concessa fuerit licentia specialis: quantum hoc de monasteriis pauperum monialium inclusarum fratres attentius intelligẽdum esse crediderint: cùm eorum sedes præfata curam habeat specialem, & intellectus huiusmodi per constitutionem quandam tempre regulæ datæ, viuente adhuc B. Francisco, per prouinciales ministros fuisse credatur in generali capitulo declaratus: iidem fratres certificari nihilominus postulauerunt, an hoc de omnibus generaliter, cùm regula nullũ excipiat, an de illis solum monasteriis monialium prædictarum debeat intelligi? Nos vtiq; generaliter id esse prohibitum de quarumlibet cœnobiis monialium respondemus: & nomine monasterij volumus claustrum, domos, & officinas interiores intelligi: pro eo, quòd ad alia loca vbi homines seculares conueniunt, possint fratres illi causa prædicationis vel eleemosynæ petendæ accedere, iis quibus id à superioribus suis pro sua fuerit maturitate vel idoneitate concessum exceptis, seu pro prædictarum monasteriis inclusarum, ad quę nulli datur accedendi facultas sine sedis eiusdem licentia speciali: quod etiam ipsum idem prædecessor noster Gregor. IX. in eo casu dicitur respondisse. Cæterùm sanctæ memoriæ confessor Christi Franciscus mandasse dicitur circa vltimum vitæ suæ (cuius mandatum ipsius dicitur testamentum) quòd verba ipsius regulæ non glossentur, & (vt verbis vtamur eisdem) quod sic, vel sic intelligi debeat, non dicatur: adiiciens, quòd fratres nullo modo literas aliquas ab apostolica sede petent: & alia quædam interserens, quæ non possent sine multa difficultate seruari, propter quod fratres hæsitantes, an tenerentur ad obseruantiam testamenti prædicti, dubitationem huiusmodi per eundem prædecessorem nostrum Gregor. IX. petierunt de ipsorum conscientiis amoueri: qui (sicut asseritur) attendens periculum animarum & difficultates, quas propter hoc possent incurrere, dubietatem de ipsorum conscientiis amouendo, dixit fratres ipsos ad ipsius mandati obseruantiã non teneri, quod sine consensu fratrum, & maximè ministrorum, quos vniuersos tãgebat, obligare nequiuit, nec successorem suum quomodolibet obligauit: cùm non habeat imperium par in parem. Nos autem circa præsentem articulum nihil duximus innouandum. a Ad hoc à nonnullis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus circa declarationem ipsius regulæ & ipsam regulam contingentia diuersas literas intelleximus emanasse. Sed nec per hoc mordacium prædictorum contra regulam ipsam & fratres quieuit insultus: nec per ipsas literas statui fratrum prouidere b in multis, in quibus de nouo vel aliter necessario prouidendum esse multorum postea casuum contingentium experientia indicauit. Nos itaq; ne literarum huiusmodi & præsentis constitutionis diuersitas vel intellectus aduersitas in prædictorum obseruatione fratrum animos perturbaret: & vt plenius, clarius & certius eorum statui & obseruantiæ prædictæ regulæ consulatur in omnibus, & singulis illis articulis, quos constitutio ipsa continet, quanquam ipsi vel eorum aliqui contineantur in aliis literis apostolicis supradictis: Hanc nostram constitutionem, declarationem, seu ordinationem tantum à fratribus ipsis præcisè, ac inuiolabiliter decernimus perpetuis temporibus obseruandam. Cum igitur ex prædictis & aliis per nos cum multa maturitate discussis, regula ipsa licita, sancta, perfecta, & obseruabilis, nec vlli patens discrimini euidenter appareat: illa & omnia supra scripta per nos statuta, ordinata, concessa, disposita, decreta, declarata etiam & suppleta, de apostolicæ potestatis plenitudine approbauimus, confirmamus, & volumus existere perpetuæ firmitatis. In virtute obedientiæ districtè præcipientes, quod hæc constitutio sicut cæteræ constitutiones, vel decretales epistolæ legatur in scholis. Et quia sub colore liciti nonnulli contra fratres ipsos & regulam in legendo, exponendo, atque glossando possent dirum virus suæ iniquitatis effundere: ac ipsius constitutionis intellectum ipsum in diuersas & aduersas sententias producentes suis adinuentionibus deprauare: & opinionum diuersitas ac distortio intellectus multorum pios animos posset

a *Nota bene, quòd Papa potest constituere expresse cõtra constitutionem alicuius facti: etiam si vita & constitutio sua sit per alios Pontifices approbata. Font.* b *Vide Concil. Trid. sess. 25. tit de regularibus & monialib. c. 5. & extrauag. Pij Papæ Vincip. & si mendicantium.*

a *Vide hùc. §. & §. quia sub colore. auth. si qua mulier. C. de sacrosc. eccl. et Bal. l. nõ dub. de leg. Fõt.* b *al. prouidetur.*

inuoluere,

inuoluere, & à religionis ingressu multorũ corda subtrahere: talium detrahentium vitanda peruersitas cogit nos viam ipsis ad prædicta præcludere, & certum procedendi modum hanc constitutionem legentibus præfinire. Itaque sub pœna excommunicationis & priuationis officij ac beneficij districtè præcipimus, vt præsens constitutio cùm ipsam legi contigerit, sicut prolata est, sic fideliter exponatur ad literam: concordantiæ, contrarietates, seu diuersæ vel aduersæ opiniones à lectoribus, seu expositoribus nullatenus inducantur. Super ipsa constitutione glossæ non fiant (nisi forsan, per quas verbum vel verbi sensus, seu constructio, vel ipsa constructio quasi grammaticaliter ad literam vel intelligibilius exponatur.) Nec intellectus ipsius per legentem depraue tur in aliqno seu distorqueatur ad aliud, quàm litera ipsa sonat. Et ne secundum prædicta contra detractores huiusmodi oporteat vlterius laborare: vniuersis ac singulis cuiuscunq; præeminentiæ, conditionis, aut status districtè præcipimus, ne contra prædictam regulam & statum fratrum prædictorum seu contra præmissa per nos statuta, ordinata, concessa, dispositа, decreta, declarata, suppleta, approbata, & etiam confirmata dogmatizent, scribant, determinent, prædicent, seu prauè loquantur publicè vel occultè. Sed si quid penes aliquem in his ambiguitatis emerserit, ad culmen prædictæ sedis apostolicæ deducatur, vt ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio: cui soli concessum est in his statuta condere, & edita declarare. Glossantes verò in scriptis constitutionem ipsam aliter, quàm eo modo, quem diximus. Doctores vero insuper & lectores, dum docent in publico, ex certa scientia & deliberatè intellectum constitutionis huiusmodi deprauantes, facientes quoque commentum, fripturas, seu libellos, ac ex certa scientia & deliberatè determinantes in scholis, seu prædicantes contra prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegiis, vel indulgentiis, aut literis apostolicis, quibuscunque dignitatibus, personis, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunque forma vel expressione verborum concessis, quæ nolumus aliquibus in præmissis quomodolibet suffragari) excommunicationis sententiæ, quam nunc in ipsos proferimus, se nouerint subiacere: à qua per neminem nisi per Romanum Pontificem possint absolui. *a* Insuper tam iustos contra quos per nos excommunicationis est prolata sententia, quàm alios (si qui fuerint) contra præmissa vel eorum aliquod venientes, ad sedis memoratæ volumus deduci notitiam: vt quos prouisus modus æquitatis non arcet à vetitis, compescat rigor apostolicæ vltionis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, ordinationis, concessionis, & dispositionis, suppletionis, approbationis, confirmationis, & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Siriani xviij. calendas Septembris, Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. IIII.

Exemptis cellis alicuius monasterij, quid appellatio cellæ significet, hic ostendit. Ioan. And.

Bonifacius VIII.

PRiuilegium monasterio tuo concessum, vt monachi siue fratres in cellis ad monasterium ipsum spectantibus habitantes, ab alio, quàm à Papa, vel eius legato excommunicari, aut suspendi, vel ipsæ cellæ interdicto supponi non possint: non fratres in prioratibus, ecclesiis, seu capellis eiusdem monasterij commorantes, aut ipsos prioratus, ecclesias vel capellas ab ordinariorum iurisdictione in aliquo, sed residentes tantum in cellis, & cellas ipsas (hoc est loca secreta & solitaria, quæ ab hominum separata conuictu sunt ad contemplandum & Deo vacandum specialiter deputata) defendat.

CAP. V.

Priuilegiato aliquo, vt possit conferri beneficia clericorum suorum: quid appellatio clericorum suorum designet, ostendit. Ioan. And.

Idem.

SIcut nobis significare curasti, tibi gratiosè concessimus, vt beneficia clericorum tuorum cedentium vel decedentium possis conferre: quodque iidem clerici præbendarum suarum fructus percipiant, ac si in suis ecclesiis personaliter residerent. Verum quia dubitas, qui clericorum tuorum appellatione debeant contineri: Breui respondemus oraculo, quòd illos in his & similibus casibus tuos volumus intelligi clericos, qui per te non quæsiti, propterea vel recepti sine fraude & fictione qualibet verè tui clerici familiares existunt; & in tuis expensis continuè domestici commensales. Etiam *a* si quos ex illis aliquando pro tuis gerendis negociis abesse contingat.

DE REGVLIS IVRIS.

Bonifacius VIII. *b*

Regula. j.

BEneficium ecclesiasticum non potest licitè sine institutione canonica obtineri.

Idem. Regula ij.

Possessor malæ fidei vllo tempore non præscribit.

Idem. Regula iij.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Idem. Regula iiij.

Peccatũ *e* non dimittitur, nisi restituatur ablatum.

Idem. Regula v.

Peccati venia non datur nisi correcto.

Idem. Regula vj.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Idem. Regula vij.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Idem. Regula viij.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

Idem. Regula ix.

Ratum *d* quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Idem. Regula x.

Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non est dubium comparari.

Idem. Regula xj.

Cùm sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quàm actori.

Idem. Regula xij.

In iudiciis non est acceptio personarum habenda.

Idem. Regula xiij.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

Idem. Regula xiiij.

Cùm quis in ius succedit alterius, iustam ignorantiæ causam censetur habere.

Idem. Regula xv.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

---

a *In isto ver. nota, quod Papa potest sibi rebellantes excommunicari, & vltra adhuc aliter punire. Font.*

a *Alias, ita: etiam si ex illis aliquos aliquando, &c.* b *alias, ita: idem.* c *Ex B. August. epist. 54. ad Macedonĩ refert. Ino in decreto par. 13. c. 4. & par. 15. & 25.* d *Fr. de Ruin. consil. 27. lib. 4. & consil. 129. eod. lib.*

Idem. Regula xvj.

Decet concessum à principe beneficium esse mansurum.

Idem. Regula xvij.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Idem. Regula xviij.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure ab initio non subsistit.

Idem. Regula xix.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

Idem. Regula xx.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Idem. Regula xxj.

Quod semel placuit, amplius disciplicere non potest.

Idem. Regula xxij.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

Idem. Regula xxiij.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Idem. Regula xxiiij.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur: cùm habeat parêre necesse.

Idem. Regula xxv.

Mora sua cuilibet est nociua.

Idem. Regula xxvj.

Ea, quæ fiunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Idem. Regula xxvij.

Scienti & consentienti non fit iniuria neq; dolus.

Idem. Regula xxviij.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

Idem. Regula xxix.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Idem. Regula xxx.

In obscuris minimum est sequendum.

Idem. Regula xxxj.

Eum, qui certus est, certiorari vlterius non oportet.

Idem. Regula xxxij.

Non licet actori, quod reo licitum non exitit.

Idem. Regula xxxiij.

Mutare consilium quis non potest, in alterius detrimentum.

Idem. Regula xxxiiij.

Generi per speciam derogatur.

Idem. Regula xxxv.

Plus semper in se continet, quod est minus.

Idem. Regula xxxvj.

Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere.

Idem. Regula xxxvij.

Vtile non debet per inutile vitiari.

Idem. Regula xxxviij.

Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nisus extitit impugnare.

Idem. Regula xxxix.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

Idem. Regula xl.

Pluralis locutio, duorum numero est contenta.

Idem. Regula xlj.

Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

Idem. Regula xlij.

Accessorium naturam sequi congruit principalis.

Idem. Regula xliij.

Qui tacet, consentire videtur.

Idem. Regula xliiij.

Is, qui tacet, non fatetur: sed nec vtique negare videtur.

Idem. Regula xlv.

Inspicimus in obscuris, quod est verisimilius, vel quod plerunque fieri consueuit.

Idem. Regula xlvj.

Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille vti debebit.

Idem. Regula xlvij.

Præsumitur ignorantia, vbi scientia non probatur.

Idem. Regula xlviij.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria, vel iactura.

Idem. Regula xlix.

In pœnis benignior est interpretatio facienda.

Idem. Regula l.

Actus legitimi conditionem non recipiunt neque diem.

Idem. Regula lj.

Semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlterius transferendum.

Idem. a Regula lij.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

Idem. Regula liij.

Cui licet, quod est plus, licet vtique, quod est minus.

Idem. Regula liiij.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Idem. Regula lv.

Qui sentit onus, sentire debet commodum, & è contra.

Idem. Regula lvj.

In re communi potior est conditio prohibentis.

Idem. b Regula lvij.

Contra eum, qui legem dicere potuit, apertius est interpretatio facienda.

Idem. Regula lviij.

Non est obligatorium, contra bonos mores præstitum iuramentum.

Idem. Regula lix.

Dolo facit, qui petit, quod restituere oportet eũdem.

Idem. Regula lx.

Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

Idem. Regula lxj.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Idem. Regula lxij.

Nullus ex cõcilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Idem. Regula lxiij.

Exceptionem obiiciens, non videtur de intentione aduersarij confiteri.

Idem. Regula lxiiij.

Quæ contra ius fiunt: debent vtique pro infectis haberi.

Idem. Regula lxv.

In d pari delicto vel causa, potior est conditio possidentis.

Idem. Regula lxvj.

Cùm non stat per eum ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac si impleta fuisset.

Idem. Regula lxvij.

Quod alicui suo nõ licet nomine: nec alieno licebit.

---

a *Per hanc regulam dicunt Phil. Ioan. And. non tolli sponsalia per matrimonium ob consanguinitatem resolutum, & fallit hac regula in iis quibus tacita voluntas sufficit. de leg. 1. plenè in princ. Aug. Fab. §. posteriori. quibus modis in form.* b *Vide c. cum dilectus. de consuet.* c *Vide D. Thom. 2. 2. p. 89. art. 7.* d *De commodo possessionis, vide Doctor. in l. quoties. C. de rei vind.*

Idem

Idem. Regula lxviij.

Potest quis per alium, quod potest facere per seipsum.

Idem. Regula lxix.

In *a* malis promissis fidem non expedit obseruari.

Idem. Regula lxx.

In alternatiuis electoris *b* est electio, & sufficit alterum adimpleri.

Idem. Regula lxxj.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus.

Idem. Regula lxxij.

Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum.

Idem. Regula lxxiij.

Factum legitimè retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit inchoari.

Idem. Regula lxxiiij.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet aliis in exemplum.

Idem. Regula lxxv.

Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

Idem. Regula lxxvj.

Dictum *c* personæ, non debet in detrimentum ecclesiæ redundare.

Idem. Regula lxxvij.

Rationi congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

a Vide B. Thom. 2.2.q.29.art.7. & Turrecrema. in cap. si aliquid. 2.2.q.4. b In omnibus antiq. codicibus legitur, debitoris. c Vide gloss. in c. de dilat. gloss. in c. placuit. 26. q.3. Innoc. in c. cum dilectus. de ordin. cognitionum. Ant. de Butrio in c.1. de dolo & contum. & Doctor. in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles.

Idem. Regula lxxviij.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Idem. Regula lxxix.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur.

Idem. Regula lxxx.

In toto partem, non est dubium contineri.

Idem. Regula lxxxj.

In generali concessione non veniunt ea, quę quis nō esset verisimiliter in specie concessurus.

Idem. Regula lxxxij.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem præsumitur non habere.

Idem. Regula lxxxiij.

Bona fides non patitur, vt semel exactum iterum exigatur.

Idem. Regula lxxxiiij.

Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

Idem. Regula lxxxv.

Contractus *a* ex conuentione, legem accipere dignoscuntur.

Idem. Regula lxxxvj.

Damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi debet, non aliis *b* imputare.

Idem. Regula lxxxvij.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

Idem. Regula lxxxviij.

Certum est, quòd is committit in legem, qui legis verba complectens, contra legis nititur voluntatem.

Data Romæ apud sanctum Petrum V. nonas Martij. Pontificatus nostri anno quarto.

a Nota quòd conuentio partium legem inducit, quæ in contractibus seruanda est. Philip. b al. aliq.

FINIS.

CONSTITVTIONES CLEMENTIS PAPÆ QVINTI, IN CONSILIO VIENENSI EDITAE.

PRÆFATIO.

IOANNES Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis, doctoribus, & scholaribus vniuersis Bononiæ commorantibus, salutem & apostolicam benedictionem a

QVoniam nulla iuris sanctio, quantumcunque perpenso digesta consilio ad humanæ naturæ varietatem, & machinationes eius inopinabiles sufficit, nec ad decisionem lucidam, suæ nodosæ ambiguitatis attingit: eo præsertim, quòd vix aliquid adeò certum clarumq; statuitur, quin ex causis emergentibus (quibus iura iam posita mederi non possint) in dubium reuocetur: Quia etiam ab adolescentia viri procliuis ad malum sensualitas humana declinat per quod morum subuersio in clero & populo frequenter obrepit: necessaria est superioris auctoritas, vt tam per determinationis opportunæ suffragium tollat ambigua, lites auferat, altercationes dirimat, & obscura succidat, quàm per cultoris prouidi sarculum extirpet vitia, virtutes inserat, corrigat excessus, moresq; reformet. Hæc sanè felicis recordationis Clemens Papa quintus prædecessor noster prouidenter attẽdens, & prouidè cupiens deformatorum reformationi prospicere, soluere difficilia, ac sanctiones quæstionibus & negociis imminentibus consonas promulgare: Dudum nedum in Concilio Vienensi, quinetiam ante & post ipsum concilium constitutiones plurimas edidit, in quibus multa vtilia statuit atq; salubria, & nonnulla dubia in iudiciis & extra frequentata decidit. Et licet eas collectas in vnum volumen, & sub congruis titulis collocatas mittere decreuisset, & dare in commune subiectis: assidua tamen occupatio circa magna, ac sortis humanæ conditio, quæ ipsum de medio sustulit, in causa fuerũt, quare suum in hac parte propositum non impleuit. Nos etiam (qui sicut eidem licet immeriti) in apostolatus officio, domino permittente, successimus sic & in affectus plenitudine, in iis, quæ compendium vniuersi concernunt successisse debemus, tot grandibus agendis & arduis fuimus, à nostræ promotionis exordio circumsepti, quòd tam ex hoc, quàm ex causis rationabilibus aliis, quas sub silentio prouidimus committendas prædictas vobis communicare constitutiones fuimus hactenus impediti. Nunc igitur (opportunitate captata) illas vobis jub bulla nostra transmittimus. Vniuersitati vestræ per apostolica scripta mandantes, quatenus eas prompto affectu suscipiatis, & studio alacri, eis sic vobis manifestatis & cognitis vsuri decæterò in iudiciis & in scholis. Data Auinion. b viij. Kalendas Nouemb. Pontificatus nostri anno secundo.

---

a Hanc benedictionem primò introduxit Papa Cletus, loco cuius scribitur ab ecclesia præcisis, Spiritum saniorıs consilij. Et licet ista benedictio omnibus prosit; qui tamen non studeant, non gaudent priuilegio studij Z. Van. Font. b De his vide C. de contra & constipul. l. optimam 2. q. vltim. bellorum de proba. quoniam de re, iur. ab. lib. 6. de quo in Spe. de instrum. edit. §. restat.

DE SVM-

DE SVMMA TRINITATE, ET FIDE CATHOLICA.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. VNICVM.

Fatetur concilium vnicum DEI Filium in essentia DEI æternaliter subsistentem, verum corpus humanum assumpsisse de Virgine, & in eo passum, & iam mortuum lanceæ perforatum, approbans in hoc ordinem, quem tradidit Euangelista Ioan. h. d.

Clemens V. *in concilio Viennensi.*

FIDEI catholicæ fundamento, præter quod (teste apostolo) nemo potest aliud ponere, firmiter inhærentes: apertè cum sancta matre ecclesia confitemur vnigenitum Dei filium, in iis omnibus, in quibus Deus pater existit vnà cum patre æternaliter subsistentem: partes nostræ naturæ simul vnitas (ex quibus in se verus Deus existens, fieret verus homo) humanum, videlicet corpus passibile, & animam intellectiuam, seu rationabilem, ipsum corpus verè per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore, in virginali thalamo ad vnitatem suæ hypostasis & personæ. Et, quòd in hac assumpta natura, ipsum Dei verbum pro omniū operanda salute, non solum affigi cruci, & in ea mori voluit, sed etiam emisso *a* iam spiritu perforari lanceæ sustinuit latus suum: vt exinde profluentibus vndis aquæ & sanguinis, formaretur vnica & immaculata, ac virgo sancta, mater ecclesia, coniunx Christi. Sicut de latere primi *b* hominis soporati, Eua sibi in coniugiū est formata: vt sic certæ figuræ primi & veteris Adæ (qui secundum apostolū *c* est forma futuri) in nostro nouissimo Adam, id est, Christo veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quā propheta vidit *d* Ezechiel animalibus cæteris Euangelicis transuolantem, beati Ioannis, videlicet apostoli & Euangelistæ, qui sacramenti huius rem gestam narrans, & ordinem in Euangelio suo, dixit: *e* Ad IESVM autē cùm venissent, vt viderūt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis & aqua: & qui vidit, testimonium perhibuit, & verum est testimonium eius: & ille scit, quia vera dicit, vt & vos credatis. Nos igitur ad tam præclarum testimonium, ac sanctorum patrum & doctorum communem sententiam apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) aciem conuertentes sacro approbante concilio: declaramus prædictum apostolum & Euangelistam Ioannem rectum in præmissis factæ rei ordinem tenuisse: narrando, quòd Christo iam mortuo, vnus militum lancea latus eius aperuit.

Reprobat & hæreticam iudicat doctrinam, quæ habet, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuæ, verè, & per se, humani corporis non sit forma. Ioannes Andreas.

Porrò *a* doctrinam omnem, seu positionem temerè asserentem, aut vertentem in dubium, quòd substantia animæ rationalis, seu intellectiuę, verè ac per se humani corporis non sit forma: velut erroneam, ac veritati catholicæ inimicam fidei, prædicto sacro approbante concilio reprobamus: Definientes, vt cunctis nota sit fidei syncerę veritas, ac præcludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintrent, quòd quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, quòd anima rationalis, seu intellectiua non sit forma corporis humani per se & essentialiter: tanquam hæreticus sit censendus.

Asserens confitendum vnum baptisma, sicut vnum Deum & vnam fidem, approbat opinionem, quæ habet per illud conferri, etiam paruulis (quò ad habitum) informantem gratiam & virtutes. Ioan. Andr.

Ad hoc *b* baptismā vnicum baptizatos omnes in Christo regenerans est, (sicut vnus Deus ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum. Quod celebratum in aqua, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: credimus esse tam adultis, quàm paruulis, communiter perfectum remedium ad salutem. Verùm, quia quantum ad effectum baptismi in paruulis, reperiuntur doctores quidam theologi opiniones contrarias habuisse.

Quibusdam ex ipsis dicentibus, per virtutem baptismi paruulis quidem culpam remitti: sed gratiam non conferri. Aliis è contra asserentibus, quòd & culpa *c* eisdem in baptismo remittitur, & virtutes, ac informās gratia infunduntur, quò ad habitum & si non pro illo tempore, quò ad vsum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi (quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis) opinionem secundam (quæ dicit, tam paruulis, quàm adultis conferri in baptismo informantem gratiam & virtutes) tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum, ac doctorum modernorum theologiæ magis consonam, & concordem sacro approbante concilio duximus elidendam.

a *Vide Guidonem Carmelitam in summa de hæresibus. tit. de hæresibus. Petri Ioan. mod. & eius sequacium, cap. 3.* b *Genesis 2.* c *Rom. 5.* d *Ezechiel cap. 1.* e *Ioannis cap. 19.*

a *Vide concil. Later. sub Leone X. Sess. 8. in decreto. incip. apostolici regiminis.* b *al. at hoc.* c *al. ipsis.*

DE RESCRIPTIS.

TITVLVS. II.

CAP. I.

Maior prælatus pro membru suis (etiam si sunt de mensa) reum conuenire non potest, per rescriptum apostolicū, nisi vbi possent administratores membrorum. Contra faciens in expensis & interesse punitur, & processus est irritus. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

ABbates, *a* aut alij religiosi, quibuslibet administrationibus præfidentes, occasione prioratuum, seu aliorum locorū subditorum eisdem, nullum auctoritate literarum apostolicæ sedis, vel legatorum ipsius, quomodolibet valeant cōuenire. Nisi vbi, & coram quibus, prioratuum & locorum ipsorum prioribus aut aliis gubernatoribus hoc liceret. Nec occasione locorum ad mensas pertinentium eorundem, aliud in ipsis super hoc liceat, quàm si loca sic præmissa, speciales sub eis gubernatores haberent. Si quis autem aliquem contra hæc vexare præsumpserit, in expensis sibi & interesse per iudicem (coram quo vexatio fiet huiusmodi) condemnetur: omnisque processus contra præmissa habitus sit irritus ipso iure.

CAP. II.

Principalis officialis episcopi & prior conuentualis, licet obedientiarius, delegari possunt a papa: officialis verò foraneus, vel prior claustralis non. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

ET si *b* principalis officialis episcopi, aut religiosus conuentualē obtinens prioratum (quamuis ad prioratum eundem prior non consueuerit per electionem assumi) à sede apostolica, vel legato eiusdem, dari valeat delegatus: In officiali tamen foraneo aut religioso, monasterij seu priore claustrali, nequaquam hoc volumus obseruari.

CAP. III.

Breuia non potest summari.

Idem *in eodem.*

AVditor *c* in Romana curia deputatus à nobis, de beneficio (quòd pronunciabit alicui de iure fore debitum) poterit sibi absq; commissione alia *d* (vt eniteatur circuitus) prouidere.

CAP. IIII.

Expectans beneficium perdit gratiam, si consequitur aliud quod cum illo, quod expectat, de iure tenere non potest. Ioan. Andr.

Idem.

GRatiæ, vt de dignitate, vel beneficio curato tibi prouideatur, renūciare videris, *e* si ante adeptionem eiusdem aliud beneficiū pacificè assequaris, quod simul de iure cum dignitate, vel beneficio virtute dictæ gratiæ tibi debito, retinere non posses, licet illud resignaueris, aut sis resignare paratus.

CAP. V.

Gratia super vacaturo non comprehendit beneficium post datam in substantia creatum. h. d. Io. de Imol.

Idem.

LIteras nostras super conferendo tibi beneficio vacaturo directas, ad beneficium post datam ipsarum creatum, statuimus non extendi. *f*

a *Si habent dignitatem principaliter cap. hac constitutione. de offic. deleg. lib. 6. Bald. per illum text. in auth. habita. cap. ne fil. pro pat. glo. c. à subdiacono. distinct. 93. quæ gloss. limitatur à Dom. ibi per c. quia & quanquam. de præbend. lib. 6. Barb. Fontanus.* b *vide l. fin. C. de edict. diui Hadrian. tollend. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de secund. tab. c vltima voluntas. 12. quæst. 2. Fontan. & vide concil. Trident. Sess. 10. 25. de reformat. cap. 10.* c *vide doct. in ca. super eo. de offic. deleg. & Alexan. in l. more. ff. de iurisd. omn. iud.* d *vide l. si princ. ff. de oper. nou. nunciat. & Bar. in l. cum fundum. & si seruum tuum imprudens. ff. si certum pet. Fontanus.* e *vide c. 1. de iu. l. diui fratres. ff. de lib. cau. Bar. in quid tamen. §. si arbiser. ff. de arbit.*

DE ELECTIONE, ET electi potestate.

TITVLVS III.

CAP. I.

Religiosus eligi non potest ad prælaturam non episcopalem alterius religionis vel habitus: si contra fiat, est irritū. h. d. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm rationi non congruat, vt homines disparis professionis vel habitus, simul in eisdem monasteriis socientur: Prohibemus, ne religiosus aliquis in abbatem, vel prælatum alterius religionis, vel habitus decæterò eligatur. Quòd si secus actum extiterit, sit eo ipso irritum & inane *a*: Per hoc autem, quin religiosus in episcopum, secularis vel cuiuslibet regularis ecclesiæ, licitè possit eligi, non intendimus prohibere.

CAP. II.

Cœtus cardinalium sede vacante iurisdictionem papalem non exercet, nisi in quantum permittit concilium Lugdunense: nec illud, vel eius partem alterare potest. Ioannes Andreas.

Idem.

NE Romani electioni pontificis indeterminata opinionum diuersitas aliquod possit obstaculum vel dilationem afferre: Nos inter cætera præcipuè attendentes, quòd lex superioris per inferiorem tolli nō potest, opinionem astruere (sicut accepimus) satagentem, quod cōstitutio felicis recordationis Gregorij papæ X. prædecessoris nostri, circa electionem præfatam edita in concilio Lugdunen. per cœtum cardinalium Romanæ ecclesiæ (ipsa vacante) modificare possit, corrigi, vel immutari, aut quicquam ei detrahi, siue addi, vel dispensari quomodolibet circa ipsam seu aliquam eius partem, aut eidem etiā renunciari per eum, tanquam veritati non consonam de fratr. nostrorum consilio reprobamus, *b* irritum nihilominus & inane decernentes, quicquid potestatis aut iurisdictionis ad Romanū, dum viuit, pontificem pertinentis (nisi quatenus in cōstitutione prædicta permittitur) cœtus ipse duxerit (eadem vacante ecclesia) exercendum.

Officium camerarij vel pœnitentiariorum papæ durat eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus cardinalium pro tempore vacationis alios surrogare. Io. And.

Eo tamen prouiso, quòd si eiusdem ecclesiæ camerarium, aut maiorem, vel aliquos alios ex pœnitentiariis (quorum officium per obitum eiusdem pontificis nolumus expirare) per mortem, vel alias deficere quouis modo contingat, valeat idem cœtus ad tempus vacationis huiusmodi pro numero deficientiū, vel ampliori etiam, quantum ad pœnitentiarios (si hoc eidem cœtui concorditer expedire videbitur) alios surrogare.

Determinans diœcesim intelligi id, quod in concilio dicitur de territorio & districtu, statuit moriente papa extra curiam, ipsius electionem fieri debere, in loco, vbi erat causarum & literarum audientia, licet suspensa: nisi prius ordinatum esset de curia transferenda. Io. And.

Sanè cùm iuxta constitutionem prædictam papa extra ciuitatem, in qua cum sua erit curia, moriente in ciuitate, in cuius districtu seu territorio moritur, sit regulariter successoris electio celebranda, districtus, seu

a *Vide c. capitulum sanctæ crucis. de rescript. l. ex facto. ff. de vulga. & pupill.* b *Ad hæc vide l. eum qui. §. fin. ff. de iurisdict. omn. iudic. Fontan.*

territorij

territorij nomine, diœcesim hoc casu intelligẽdam fore censemus. Eo tamen adiecto, quòd si in certo loco causarum & literarum apostolicarum audientia remanente, papam alibi mori cõtingat, non ibi, sed vbi prædicta fuerit audientia, memorata electio celebretur: etiam si eadem audientia tempore mortis huius vacare noscatur: nisi forsan ante mortem eandem, ordinatum esset per papam de curia transferenda, quo casu seruetur prouisio constitutionis prædictæ.

Prouidet casui, quo contingeret cardinales omnes exire conclaue.

Porrò si Romano non electo pontifice, cardinales omnes simul vel successiuè (quod absit) exire contingeret conclaue deputatum eisdem: ij, (ad quos pertinet executio constitutionis prædictæ) illos ex ipsis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem conclaue (quam citò poterunt) reintrare compellant. *a* Pœnas in dicta constitutione cõtentas (nisi hoc fecerint) incursuri. Cardinales autem huiusmodi conclaue reintrantes, ad electionem iam dictam procedant: & aliàs constitutionem præfatam obseruent, secundum statum, in quo erant in eodem conclaui, quando ipsum (vt præmittitur) exiuerunt.

Statuit cardinales per exceptionem excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, ab electione non repelli. Ioannes Andreas.

Cæterùm, vt circa electionem prædictam, eo magis vitentur dissensiones, & schismata, quo minor eligẽtibus aderit diffidendi facultas: decernimus, vt nullus *b* cardinalium cuiuslibet excommunicationis, suspensionis, aut interdicti prætextu, à dicta valeat electione repelli. Iuribus aliis circa electionẽ eandem hactenus editis, plenè in suo robore duraturis.

Electos & alios (qui mittere vel ire tenẽtur ad curiam) adstringit ad id sede vacante. h.d. Ioan. And.

Verùm, quia tam ex prouisis remediis, quàm ex orationibus ad Deũ super huius negotio effundẽdis, quòd breuiter huiusmodi celebretur electio, præsumendum est probabiliter, & sperandum *c* statuimus, vt electi & alij (qui ex quacunq; causa ad sedem apostolicã venire vel mittere sunt adstricti) ad ipsam, cùm vacat ac si non vacaret *d* venire vel mittere teneantur.

CAP. III.

Primò ponit formam, secundum quam appellans appellationem tenet intimat appellato, vt per ipsam causa beneficialis ad curiam deuoluatur. Secundò prouidet cum appellatus vel ipsius specialis procurator nequit haberi. Tertiò, prouidet cùm permetum appellati, vel suorum intimatio fieri non potest. Quartò, vitiat intimationem aliter factã. Quintò, prorogat hunc modum intimandi ad alios casus. h.d. Ioan. And.

Idem.

CAusam electionis, postulationis, seu prouisionis, per appellationem ab ipsa vel occasione ipsius, ad sedem apostolicam emissam: tunc demum ad sedẽ eandem deuolui censemus, cùm in appellati aut procuratoris eiusdem in ipsa causa specialiter constituti præsentia interposita fuerit, aut eorum alteri intra mensem ab interpositione ipsius vel saltem post lapsum eiusdem mensis (quam cito commodè fieri poterit) legitimè intimata: porrecto videlicet sibi sub scriptura authentica vel perlecto *e* illius tenore & copia modo consimili (si petita fuerint) inde facta. Quòd si forsan appellatum abesse, & procuratorem talem non inueniri contingat, in domo, quam ipse appellatus habitare communiter consueuit: vel (si domus eadem in remotis existat) in ecclesia cathedrali, in cuius ciuitate vel diœcesi consistit beneficium: & nihilominus vtroq; casu in ecclesia vel beneficio, de quo agitur, volumus appellationem huiusmodi publicari, ac de ipsa quandocunque petitum fuerit, copiam modo præmisso fieri appellato. Verum, si propter appellati aut suorum metum, vel potentiam intimatio fieri nequeat (vt præfertur) appellationem eandem in loco aliquo publico sic solenniter volumus publicari, quòd ad appellati seu eius procuratoris notitiam possit verisimiliter peruenire. Intimatio verò aliter facta, omni careat iuris effectu: Nec causa per appellationem eandem ad sedem censeatur deuoluta prędictam, nisi ad appellatum eius plena & certa notitia, intra tempus prædictum aliter peruenisset. Idem quoq; in aliis casibus obseruari volumus, in quibus requiritur intimatio facienda.

CAP. IIII.

Decretalis, Vt circa, locum non habet, cùm appellans suum suum vel ecclesiæ directè prosequitur: sed cùm in formam vel personas opponit crimina vel defectus: quorum circunstantias, si non specificat, super illis non auditur, etiam si iuret illas didicisse de nouo. Nec etiam in eadem causa super illis auditur alius non appellans & prosequens commune non proprium interesse: potest tamen assistere appellanti. Appellans, qui non seruat formam, etiam si appellationi renunciat, per viam querelæ non prosequitur obiecta, nec etiam alia: nisi in casibus exceptis. Omissio formæ licet appellantem à probatione repellat, non tamen infirmat probationem super his legitimè factam aduersarij confessione vel aliter. h.d. Io. And.

Idem.

COnstitutionẽ, vt circa *a* editam in concilio Lugdunensi, locum decernimus non habere, quando, quæ opponuntur, directè respiciunt ius ecclesiæ, vel opponentis personæ: sed tantum vbi per competitorem *b* vel oppositorem quemlibet appellantem in formã aut personas defectus vel crimina opponuntur. Cæterùm quum circa crimina vel defectus debitam circumstantiarum specificationem prædictus omittit appellans, non est postmodum in prosecutione negotij super his audiendus, etiam si circunstantias huiusmodi vel probationes earum per iuramentum asserat, ad se peruenisse de nouo. Sanè, si quis cuius interest, ab electione, postulatione, vel prouisione, duxerit appellandum, opponendo crimina vel defectus, forma dictæ constitutionis omissa, eodem postmodum appellationem huiusmodi prosequente, alius superueniens non appellans, contra appellatum in eadem causa principaliter admitti non debet, pro interesse communi eosdem articulos prosequendo, licet appellanti possit assistere ne colludat: non tamen ei propter hoc prosecutionem proprij interesse denegamus. Insuper si appellans ab electione, postulatione vel prouisione per viam querelæ simplicis causam agat, vel eam appellato agẽte defendat, repellitur ab obiectib. in appellatione sua expressis & aliis, nisi constiterit ipsum formam seruasse prædictam, præterquam in casibus in constitutione præmissa exceptis: etiam si appellationem suam nõ prosequatur, nec exhibeat, & illa se asserat nolle vti: dum tamen de ipsa corã iudice fiat fides: quia per ipsum ius repellendi eundem aduersario est quæsitum. Illius verò constitutionis formæ omissio, licet appellantem ab obiectibus in

a *Vide Bart. in l. si fideiussor. §. meminisse. ff. de lega. 1.* b *al. ita: vt nullus ex cardinalibus.* c *vide Bald. in l. 1. col. 4. Cod. de Latin. liber. tol. quanquam.* d *Consule l. mortuo. ff. de ind. c. caueant. 3. quæst. 9. Panorm. in d. c. licet. Fontanus.* e *Not. idem esse scripturam legere, aut legendam exhibere. Vide l. item apud Labeo. §. consilium autem, iuncta l. lex Cornelia. §. si quis liber.*

a *Hic not. Card. quòd lex aut capitulum allegandum est per suum principium. Fontanus.* b *Nota differentiam inter competitorem & oppositorem, & quis sit competitor: dic, vt in gl. eiusdem. Oppositor autem est, quando electus est vnicus, vt lit. pend. c. & 2. lib. 6. Zabarel.*

formam electionis, vel personas eligentium, vel electi propositis vel proponendis, & eorum facienda probatione repellat *a* probationem tamen factam, super his per aduersarij confessionem, *b* vel aliàs legitimè non infirmat.

CAP. V.

Sine speciali licentia papæ nullus prouidere potest eccle siæ cathedrali clero carenti & populo Christiano. Religio sus per prælatũ licentiari non debet vt tali prouisioni con sentiat: cõsentiens, etiã si fuerit consecratus, priori prælato subiacet: nec in episcopum recipitur, nec ad aliquẽ honorẽ promouetur: quæ contra fient, irrita decernit. Io. Andr.

Idem.

IN plerisque ecclesiis nedum (quod dolentes referimus) præsidio facultatum priuatis: sed & clero carentibus & populo Christiano multos frequẽter & religiosos præsertim improuida superiorum prouisio ad pontificatus assumit honorem: qui nec (vt expediret) prodesse, nec præesse (vt deceret) valentes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio serenitatem pontificalis obnubilant dignitatis. Volentes igitur cõtra temeritatem tam facientium, quàm vt frequentius recipientium prouisiones huiusmodi prouidere: de consilio fratrum nostrorum statuimus, vt nullus decætero, quãtacunq; dignitate præpollens (nisi speciali super hoc auctoritate sedis apostolicæ fulciatur) de pastore prouideat cathedrali ecclesiæ sibi qualitercunq; subiectæ, quæ clero careat & subditis Christianis: Nullusq; religiosus à suo vnquam, quòd prouisioni tali consentiat, licentietur prælato. Quòd si licentiatus etiam huiusmodi prouisioni consenserit, & in episcopum se fecerit aut permiserit consecrari, in episcopali nullatenus recipiatur honore: Sed in tantæ ambitionis pœnam sub religionis, aut monasterij sui prælato semper se degat humilis, iaceatq; prostratus, quòd nullus eidem in religione sua vel extra, ad gradum honoris vel administrationis cuiuslibet sit ascensus.

Nos enim quicquid cõtra præmissa vel aliquod præmissorum contigerit attentari, irritum esse decernimus & inane, contraria quacunque consuetudine non obstante. Sanè circa præfatas ecclesias premissa sic specialiter prouidenda decernimus, quod circa prouisionem quarumlibet aliarum, facultatem superiorum, nec coarctare intendimus, nec vltra iuris communis limites ampliare.

CAP. VI.

Capitulum Quarundam, quo ad discordiam & minoritatem numeri, intelligitur: quo ad voces facti, non secundum iuris fictionem. h. d. Ioan. And.

Idem.

QVod circa religiosorum electiones super discordia & minoritate numeri Bonifaciana constitutione cauetur, de discordia & numeri minoritate, quæ in facto non in fictione vel iuris effectu consistunt, debere intelligi declaramus.

CAP. VII.

Emolumentum ex iurisdictione & sigillo curiæ, vel aliàs pertinens ad prælatum cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ ea vacante: non obstante consuetudine (deductis expensis) reseruandum est successori: nisi tunc certæ dignitati competat iurisdictio cum ipsius emolumento. Io. And.

Idem.

STatutum super bonis à prælatis cathedralium regularium & collegiatarum ecclesiarum dimissis, aut obuenientibus tempore vacationis earum, futuris successoribus fideliter reseruandis editum: locum declaramus habere in omni emolumento, quod prouenit ex iurisdictione, & sigillo curiæ ecclesiasticæ vel secularis: aut aliàs vndecunq;, quod ad prælatos (ecclesiis nõ vacantibus) pertineret, consuetudine qualibet contraria non obstante: ita tamen quod in istis & similibus rationabiles deducantur expensæ. Cæterùm ad singulares personas, ad quas ratione dignitatum, quas obtinent, iurisdictio cum eius emolumento deuoluitur: sede vacante de consuetudine, priuilegio, vel iure alio speciali, nolumus præsentem constitutionem extendi.

CAP. VIII.

Concessio licentiæ generalis religioso de consentiendo electioni factæ vel fiendæ, non valet. Io. de Imol.

Idem.

CVm concessa religioso à superiore suo licentia, vt electioni vel prouisioni (si quam de ipso contigerit fieri) suum dare possit assensum, ambitionis vitio viam paret: nullius eam existere volumus firmitatis.

a *Nota hic confessionem in iudicio nullo facto non valere. Idem dixit Innoc. c. fi. de re. spolia. Panor. Ferr.* b *In quacunq; parte litis opponatur secundũ Imol. Sed Franc. dicit, sane exceptionem dilatoriam: & ideo quia in istis spiritalibus non contestatur l. s. cle. sæpe. opponendam antequam procedatur ad illa quæ alias fiunt post litem contest. per & & quæ sit dixi. c. 1. §. 10. 2. lib. 6. Ferr.*

DE RENVNCIATIONE.

TIT. IIII.

CAP. VNICVM.

Renunciatio dignitatis vel beneficij facta, per procuratorem ad hoc constituũ tenet: licet prius procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & superiore, cui fiebat cessio ignorante: nisi per malitiam ipsorum vel aliorum reuocatio ipsis fuerit occultata. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm a illusio & variatio in personis ecclesiasticis maximè sint vitandæ, præsenti constitutione sancimus, vt, si quis ad cedendum pontificali aut alij cuilibet dignitati, *b* vel beneficio procuratorem sponte ac libere constituerit, & ipsum ignorantem postmodum duxerit quomodolibet reuocandum: teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsius vel illius (in cuius manibus cessio fuerat facienda) notitiam reuocatio huiusmodi sit deducta. Nisi forte per ipsos aut alios malitiosè factum fuerit, quo minus ad eos vel eorum alterum ante cessionem potuerit reuocatio peruenisse.

DE SVPPLENDA NEGLIgentia prælatorum.

TIT. V.

CAPVT VNICVM.

Si prælati regulares non conferũt intra sex menses prioratus, administrationes, & ecclesias vacantes, quæ non sunt de mensa, sed solent spectare (licet obedientiarios rectores) habere: diœcesani auctoritate sua, vel apostolica, si sint exempta, conferunt illa personis, quibus per prælatos fuerant conferenda. Nec permittunt illa applicari mensis prælatorum vel pensionibus grauari. Declarantur etiam decret. de offic. ordin. præsenti: & de præbend. cùm singula. in talibus prioratibus & ecclesiis locum habere. Ioannes And. eas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

QVia regulares prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut quæuis alia beneficia, ad eorum dispositionem spectantia cùm va-

a *Vide Felinum in c. ex parte decani. ext. de rescrip.* b *sub ista voce dixit Card. in. per hunc text. non comprehendi episcopatum. Felin. in rubr. de maior. & obed. in coll. 6. Ferr.*

cant;

cant, interdum committere negligunt, vel conferre intra tempus in Lateranen. a concilio constitutum: diœcesani locorum in non exemptis sua, in exemptis verò apostolica auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorundem. Prioratus, ecclesias, administrationes & beneficia huiusmodi, illa b videlicet, quæ consueuerunt per seculares clericos gubernari, secularibus clericis: alia verò, quæ religiosis duntaxat committi sunt solita vel conferri, religiosis monasteriorum, quorum prælati huiusmodi negligentes fuerint conferendo. Eadem quoq; auctoritate diœcesani suffulti nullo modo permittant, quòd iidem prælati prioratus, ecclesias, administrationes, aut beneficia huiusmodi applicent mensis suis: pensionésve nouas eis imponant aut veteres augeant, siue, quod ipsis de nouo impositæ, siue auctæ soluantur. Præmissa verò de prioratibus, ecclesiis, administrationibus, & beneficiis, intelligimus, quæ non sunt de mensa prælatorum ipsorum, sed speciales priores, administrationes seu rectores consueuerunt habere: licet priores seu administratores huiusmodi liberè possint ad claustrum (cum oportuerit) reuocari. In quibus etiam constitutionem Bonifac. pap. octaui prædecess. nostri bona beneficiorum vacantium occupari à prælatis vel aliis prohibentem, ac nihilominus in prioratibus huiusmodi & ecclesiis illud Bonifacij eiusdem statutum, quod religiosum quemcunq; pluribus præesse prohibet prioratibus, aut ecclesiis curam animarum habentibus (etiam si cura ipsa non per eum, sed per alium habeat exerceri) locum sibi censuimus vindicare: licet etiam eisdem prioratibus cura non immineat supradicta.

DE AETATE ET QVALITATE, & ordine præficiendorum.

TITVLVS VI.

CAP. I.

Diœcesani seruare debent, & à suis subditis seruari facere iura loquentia de qualitate personarum præficiendarum ecclesiis. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm d ecclesiæ, quibus præficiuntur personæ minus idoneæ scientia, moribus vel ætate, grauia propter hoc (vt docet experientia) nonnunquam perferant in spiritualib. & temporalibus detrimenta: Nos volentes per locorū diœcesanos, quibus ratione officij hoc competit, præcipuè super hoc diligentius præcaueri: eis districtè iniungimus, vt ipsi statuta canonica, quæ super præficiendis personis in huiusmodi ecclesiis hactenus emanarunt, diligentius per seipsos obseruent: & faciant à suis subditis inuiolabiliter obseruari. si diuinam offensam & sedis apostolicæ debitam vitare voluerint vltionem.

CAP. II.

In capitulo cathedralis ecclesiæ vel collegiatæ vocem non habet, qui non est subdiaconus. Habens beneficium, cui annexus est ordo, post annum, nisi prius (impedimento cessante) promoueatur ad illum, in capitulo vocem non habet donec fuerit ordinatus, & interim perdit distributionem dimidiam. Ioan. And.

Idem.

VT e ij, qui diuinis in cathedralibus vel collegiatis secularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur: statuimus vt nullus decætero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis liberè concedatur) nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi verò, qui dignitates, personatus, officia, vel præbendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacificè nunc obtinent in eisdem ecclesiis vel obtinuerint in futurum: nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoueri fecerint intra annum, extunc donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earundem. Ipsisque distributionum, quæ dantur iis, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur: non obstantibus quibuslibet cōsuetudinibus vel statutis. Pœnis aliis, quæ contra tales promoueri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

CAP. III.

In xviij. anno ad subdiaconatum. In xx. ad diaconatum. In xxv. ad presbyteratū potest quis liberè promoueri. k. d. Ioan. And.

Idem.

GEneralem ecclesiæ obseruātiam volentes antiquis iuribus in hac parte præferri: decernimus, vt (alio non obstante impedimento a canonico) possit quis liberè in decimooctauo ad subdiaconatus, in vigesimo ad diaconatus, & in vigesimoquinto ætatis suæ anno, ad presbyteratus ordines promoueri.

DE OFFICIO VICARIJ.

TITVLVS VII.

CAPVT PRIMVM.

Iura loquentia de ecclesiis curatis locum habent, qui ad tria in vicariis perpetuis ecclesiarum parœcialium. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

QVæ de ecclesiis curam animarum habentibus per receptionem aliarum similium amittendis: Ac de ipsarum rectoribus promouendis ad sacerdotium: Et de eorum ætate, à iure statuta noscuntur: in perpetuis b ecclesiarum parœcialium vicariis & assumptis ad eas volumus obseruari.

DE OFFICIO ET POTESTATE iudicis delegati.

TITVLVS VIII.

CAPVT VNICVM.

Iudex ad receptionem testium in ciuili & executor, ad prouidendum certæ personæ cognitione præmissa à papa deputati licitè subdelegant.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

IVdices super receptione testium in causa ciuili: Necnon executores ad prouidendum aliquibus, & per inquisitionem solertem eos esse vitæ laudabilis & conuersationis honestæ repererint, à se de apostolica deputati, aliis possint committere licitè vices suas.

---

2 Id est, concil. Later. sub Alex. III. c. 8. b Vide concil. Trident. Sess. 14. de refor. c. 6. c al. ita: illa verò, &c. d vide concil. Trident. Sess. 24. de reform. c. 12. e vide concil. Trident. Sess. 7. de reform. cap. 12. & Sess. 24. de reformat. cap. 12.

a Dictio Impedimento deest in antiquioribus exemplaribus. b De vicariis perpetuis, vide multa per Felinum in cap. 6. perpetuas. extr. de fid. instru.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

TITVLVS IX.

CAPVT VNICVM.

Episcopi ita debent corrigere clericorum excessus, quòd metu pœnæ ipsi arceantur, & alij pertimescant. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

VT clericorum audacia, qui prætextu priuilegij clericalis ordinis *a* impunitatem excessuum obtinere sperantes, nonnulla multoties committunt enormia, per quæ nimirum diffamatur ecclesia, & scandala grauia in populo generantur, potissimè cùm talia per episcopos, ad quos horum spectat correctio deferantur (vt plurimum) incorrecta, propensius compescātur: eisdem episcopis districtè iniungimus, *b* quatenus sic circa correctionem clericorum huiusmodi vigilanter intendant, & diligēter sui officij debitum exequantur, quòd & iidem clerici metu pœnæ, à suis arceantur in solenniis, *c* & alij eorum exemplo perterriti prosiliri ad similia merito pertimescant.

CAP. II.

Valet collatio beneficij facta à collatore quolibet citra legatum apostolicum, nō facta mentione de beneficio, quod prius habebatur, cui fit. h. d. Ioan. And.

Idem.

ETsi ab apostolicæ sedis legato, de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinenti, non valeat, ni si de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis: in aliis tamen quibusliber collationem beneficiorum habentibus, hoc nolumus obseruari.

DE PROCVRATORIBVS.

TITVLVS X.

CAP. I.

Qui scieus sine protestatione recipit instrumentum, vel literas suæ procurationis, quibus constituens pro ipso cauebat: super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

INstrumento vel literis, quibus te aliquis in causis suis procuratorem constituens pro te debito modo cauit, simpliciter (nulla facta protestatione) à te scienter receptis, non potes postea recusare defensione illius: imò cogi poteris ipsum defendere in omnib. causis & negotiis, ad quæ prædicta instrumenta seu literæ se extendunt. Cum per hæc ad omnia tuum præstitisse videaris assensum.

CAP. II.

Procurator habens mandatum iurandi & omnia faciendi, quæ requirunt speciale mandatum, contra electum vel prouisum, opponere non potest crimina vel defectus. Ioannes Andreas.

Idem.

NOn potest procurator ad agendum vel defendendum *a* iurandumq; de calumnia & veritate dicenda, & generaliter ad omnia alia, quæ speciale mandatum exigunt cōstitutus (nisi aliud super hoc in mandatis habeat) opponere personam electi seu eius, cui est prouisio facienda vel facta, crimina *b* vel defectus: Cùm sub generalitate tali grauiora non veniāt, vel maiora, quàm in ipso procuratorio sint expressa.

CAP. III.

Religiosus etiam pro conreligioso: nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia superioris, nec etiam alium constituere, nec substituere: licet hoc habeat in mandatis. Ioan. And.

Idem.

REligiosis procurator, etsi per alium religiosum sui alterius monasterij fuerit constitutus, sicut nō potest sine sui superioris licentia procurationis *c* officium susc̄ipere, nisi pro suo in eadem lite consorte: Ita potest alium procuratorem constituere seu substituere, etiam si per constituentem hoc sibi expressè fuerit commissum.

CAP. IIII.

Per obitum rectoris ecclesiæ reuocatur procurator ab eo pro ecclesia constitutus, etiam quo ad negotia iam cœpta.

Idem.

PRocuratorem à prælato, rectore, vel alio quolibet pro ecclesia *d* sua vel beneficio constitutum, per mortem constituentis reuocari censemus. Etiam quo ad negotia iam incœpta, & causas in quibus per ipsum lis fuerit ante mortem huiusmodi contestata.

DE RESTITVTIONE IN integrum.

TITVLVS XI.

CAP. VNICVM.

Ecclesia probans se læsum per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & intra quadriennium à tempore læsionis.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

AB ecclesia *e* aduersus lapsum temporis, in quo se læsam affirmat, in integrum restitutio peti potest: & causa restitutionis huiusmodi finiri debet intra quadriennium continuum à tempore læsionis, etiam si minus quadriennio tempus læsionis existat. Sed non fiat restitutio, nisi ad tantum tempus, quantum se læsam fore probabit.

a *D. tio ordinis, deest in antiquioribus exemplaribus.* b *Si negligant, peccant mortaliter. 4. distinct. eo. denique Auster. Fontanus.* c *Ob istam causam puniuntur rei in ipso loco delati, scilicet in authent. si vero. cap. de adulter. Fontanus.*

a *Idem & multo magis si ad alterum tantum, cum tūc procuratoris minor esset potestas.* b *Crimina intellige magna, vel parua, dum amen talia sint quæ probata repellerent electum à beneficio, de quo agatur iuxta ca. 1. de elect. lib. 6. & Clem. constit. sup. de eccl. Bon. facim.* c *al. procuratoris.* d *vide c. si tibi absenti. de præben. lib. 6.*

e *De intellectu huius Clementinæ Matthæus de Afflictis decis. 17.*

FINIS LIBRI PRIMI.

CLE-

CLEMENTINARVM

LIBER SECVNDVS.

DE IVDICIIS.

TITVLVS I.

CAP. PRIMVM.

Constitutio Bonifacij, quæ habet, quòd citationes etiam extra dies solennes publicè factæ, de mandato papæ, in audientia literarum apostolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cum curia sua degit, arctent citatum, ac si ad eum personaliter deuenissent: restringitur ad eos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tute non potest adiri. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

DVDVM a Bonifacius papa VIII. prædecessor noster constituit, vt citationes auctoritate apostolica de personis quibuscunq;, ac etiam vndecunq; ad instar edictorum in albo prætoris propositorum, etiam extra dies solennes, in quibus Romani pontificis processus consueuerunt facere generales, ipso papa specialiter & ex certa scientia, id mandante factæ, in apostolicarum audientia publica literarum, vel in papali palatio publicè postmodum maioris ecclesiæ loci, in quo Romanus pontifex cum sua curia residebit, ianuis affigendæ, sic valeant, atq; arctent citatos post lapsum terminum, b quem (considerata distantia locorum) citationibus ipsis apponi conuenit competentem, ac si ad eos personaliter deuenissent. Quia verò statutum ipsum rationabiliter editum, propter malitiam temporis, tunc instantis nonnullis nimis rigorosum videtur: Nos rigorem ipsum mansuetudine temperantes, idem statutum, & præfatum modum citandi restringimus ad illos tantum, & in illis locum volumus sibi vendicare, qui faciunt, impediunt, vel procurant per se vel per alios quoquo modo, ne ad eos possit citatio peruenire: vel quorum domicilia siue loca non possunt tutè libereve adiri. Porrò ei, quod circa citationes absentium, tam diebus solennibus, quàm aliis, ecclesia c Romana diuersis ex causis interdum facere consueuit, per præsentem constitutionem seu moderationem, in nullo volumus derogari.

CAP. II.

In causis etiam pendentibus beneficialibus, decimarum, matrimonialibus, & vsurarum, & ipsas tangentibus, procedi potest simpliciter & de plano, absq; iudiciorum strepitu & figura. Ioan. Andr.

Idem.

DIspendiosam prorogationem litium (quam interdum ex subtili ordinis iudiciarij obseruatione causarum docet experientia prouenire) restringere in subscriptis casibus cupientes: Statuimus, vt in causis super electionibus, postulationibus, vel prouisionibus, aut super dignitatibus, personatibus, officiis, canonicatibus, vel prabẽdis, seu quibusuis beneficiis ecclesiasticis, aut super decimis, ad quarum etiam præstationem possunt, qui tenentur ad eas præmoniti censura ecclesiastica coerceri, necnon super matrimoniis vel vsuris, & eas quoquo modo tangẽtibus ventilandis procedi valeat, decætero simpliciter & de plano ac sine strepitu iudicij & figura: Volentes non solum ad futura negotia, sed ad præsentia, & adhuc etiam per appellationem pendentia hoc extendi.

a *Modus citandi per edictum in forma huius Clement. locum habet in solo Papa, vt not. hic Zabarella, eum videto.* b *al. termini.* c *In quodam manuscripto ita: Ecclesia Romana diuersis ex causis processus interdum, &c.*

DE FORO COMPETENTI.

TITVLVS II.

CAPVT VNICVM.

Concedit concilium certo casu episcopis expulsis à suis sedibus, quòd in locis aliarum diœcesium seruata forma, quam limitat, possint procedere contra expulsores, consiliatores, & fautores, & inter subditos ius dicere. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

QVamuis sacris canonibus sit generaliter interdictum, ne quis episcopus iurisdictionem in diœcesi exerceat aliena: nos tamen episcopis, qui à suis sedibus proteruia impiorum expulsi non audent propter metum persequentium in suis ciuitatibus vel diœcesibus, aut earum parte aliqua residere, nec iurisdictionem ad se spectantem per se, vel per alium inibi exercere, ne iniuria in eorum expulsione ipsorum irrogata ecclesiis hoc prætextu remaneat impunita: duximus indulgendum, vt in diœcesibus alienis in ciuitatibus videlicet, vel locis insignibus suis ecclesiis vicinioribus, in quibus poterunt securè morari, & iurisdictionem suam libere exercere possint, contra suos expulsores, & eorum in hac parte consiliarios & fautores (dummodo ciuitates, vel loca huiusmodi eisdem expulsoribus, consiliariis, & fautoribus sint secura, & ipsi personaliter vel ad domum, si hoc tute fieri valeat: alioquin publicè in ecclesia cathedrali loci vel domicilij eorundem citati fuerint) libere procedere, prout iustitia suadebit.

Si verò dicti episcopi ausi nō fuerint huiusmodi suos expulsores, vel eorum cōsiliarios & fautores dicto modo citare, vel ipsi malitiosè impedimentū præstiterint, ne potuerint sic citari: licitum sit eisdem episcopis, vt expulsores, consiliarios, & fautores eosdem diebus aliquibus dominicis vel festiuis cùm populus conuenerit ad diuina: vt sic facta citatio, ad eos peruenire verisimilius *a* præsumatur, citent vel citari faciant publicè in ecclesiis ciuitatum vel locorum insignium prædictorū, & procedant deinde contra ipsos, si citati taliter statuto ipsis peremptorio termino competēti coram eisdem episcopis noluerint comparere: ac si citati legitimè alias extitissent.

Eisdem etiā episcopis indulgemus, vt inter suos subditos (ne ob defectum iustitiæ dispendium aliquod patiantur) possint in diœcesibus alienis, in quibus moram traxerint (dummodo per se vel per alium hoc in suis propriis diœcesib. facere non audeant, vel non possint), iurisdictionem suam omnimodam exercere. Ita tamen, quòd subditi, qui expulsores vel eorū fautores, aut consiliarij non fuerint vltra duas dietas, à fine suæ diœcesis non trahantur. Volumus insuper, vt ante omnia à diœcesanis locorum, in quibus moram traxerint, petāt licētiam in præmissis: quam si obtinere nequiuerint, *b* procedant nihilominus, prout superiùs est expressum. Sanè si prædicti episcopi asseruerint, se non fuisse ausos præfatos expulsores, consiliarios, vel fautores, personaliter, vel ad domum, aut publice (vt præmittitur) in eorum ecclesia cathedrali citare: vel ipsos malitiosè præstitisse impedimentum, ne per eos potuerint sic citari, aut quòd in suis diœcesibus iurisdictionem per se, vel per alium contra ipsos exercere nequeunt, vel non audent: stari super his volumus assertionibus eorundem. Ipsis districtius iniungentes, sub interminatione diuini iudicij, ne circa præmissa contra conscientiam, quicquā mendaciter, aut dolosè asserant vel confingant. Eorundem autem episcoporum sententias & processus, quos in præmissis casibus, in aliis diœcesibus duxerint faciendos, denuncient, seu denunciari faciant, per suas diœceses conuicini episcopi, cùm ab eis fuerint requisiti. Per præmissa quoque nullum ex transcursu temporis quanticunq; , vel alias quoquo modo locorum diœcesanis vel aliis quibuscunq; iurisdictionem habentibus in locis præmissis in quibus prædicti episcopi, sic expulsi iurisdictionem (vt prædicitur) *c* exercebunt, præiudicium generetur.

DE CAVSA POSSESsionis & proprietatis.

TIT. III.

CAPVT VNICVM.

In causa beneficiali delata, etiam per appellationem ad curiam, vtraq; pars potest petitorium & possessorium intentare. Et ante causæ conclusionē potest spoliatus suspenso petitorio suo vel aduersarij possessorium prosequi. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CAusa *d* beneficiali per appellationem, ad sedem apostolicam legitimè deuoluta, tam appellanti, quàm appellato licere decernimus, nedum petitorium, sed & possessorium intentare. Et in spoliantis odium ante causæ conclusionem suspendere petitorium à se, & ab aduersario intentatum, in solo possessorio procedendo.

a *Al. verisimiliter.* b *al. nequibunt.* c *al. præmittitur.* d *vide Paul. de Cast. consil. 277. lib. 1. & de intellectu Couarruuiam lib. 1. Var. resol. c. 18. num. 13.*

DE DOLO ET CONtumacia.

TITVLVS IIII.

CAPVT VNICVM.

Appellans ante definitiuam, etiam à definitiua lata, ea absente citato vel non, appellare potest: nisi prima appellatio fuerit friuola manifestè: quo casu non appellat, tanquam manifestus contumax. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI ante *a* definitiuam sententiam, à iudice quis appellando recedat, & iudex suæ appellationi nō deferens eo citato, vel etiam non citato vlterius in causa procedens, contra ipsum etiam absentem sententiam definitiuam promulget, poterit idem appellās à dicta sententia, intra tempus debitum appellare: Nisi eius prima appellatio esset friuola manifesta.

a *Not. quod appellari potest ante diffinitiuam, quod est verum indistinctè in iure canonico, dum tamen appelletur ex causa rationabili. c. vt debitus. ext. de appell. sed de iure ciuili non appellatur, nisi in certis casib. Labarella.*

VT LITE PENDENTE nil innouetur.

TITVLVS V.

CAP. I.

Si duo litigantes super beneficio, moriantur: siue vterq; in curia, vel solus possidens, vel neutro possidente alter tantum, altero alibi moriente: ad papam & in conuersis casibus ad ordinarium spectat collatio, si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur: si superstes, vel alius, cuius interfit, litem prosequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio spectat. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI duobus in Romana curia, super beneficio sibi collato litigantibus, in eadem curia mori contingat vtrunq;, collationem huiusmodi beneficij, ad Romanum pontificem: si verò extra dictam curiam, ad ordinarium decernimus pertinere: nisi forsan alius ab eis in dicto beneficio ius haberet. Quòd si vnum in dicta curia, alterū verò extra mori contingat: si moriens in curia beneficium possidebat, ad Romanum pontificem: si verò alius, ad ordinarium pertineat collatio supradicta. Neutro autem ipsorum beneficium possidente, erit Romanus pontifex, propter auctoritatis prærogatiuam, in collatione huiusmodi præferendus. Si verò alter tantummodo siue possessor, siue petitor decedat, si superstes, vel alius, cuius interfit, causam nihilominus prosequatur (cum interim beneficium de iure conferri non possit) ad quem collatio eius pertineat, futuras declarabit euentus. Nam si ad defunctum pertinuisse beneficium fuerit declaratum: pertinebit ad papam, si ille in curia, vel ad ordinarium, si extra curiam sit defunctus. Quòd si ad neutrum illud spectasse cōstiterit, ad ordinarium collatio pertinebit. Salua tamen, in præmissis omnibus Rom. pont. potestate: ad quem ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumq; beneficiorum ecclesiasticorum plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur pertinere.

CAP. II.

Lis dicitur pēdere, quo ad hoc, vt nihil debeat innouari: cùm citatio legitimè peruenit ad partem, vel per eam stetit, quo minus perueniret, cum tali expressione, quod potuit instrui super quo conueniatur. Ioan. And.

Idem.

CVm lite pendente, nihil debeat innouari: litem quo ad hoc pendere censemus, postquam à iudice

competen-

competenti, in ea citatio emanauit, & ad partem citatam peruenit: vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam peruenire. Dum tamē in citatione prædicta talia sint expressa, per quæ plene possit instrui, super quibus in iudicio conuenitur.

DE SEQVESTRATIONE possessionum & fructuum.

TIT. VI.

CAPVT VNICVM.

Si super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennio non possedit in petitorio vel possessorio vna definitiua fertur in curia, etiam si nulla fore dicatur, ipsius beneficij sequestratio per loci ordinarium fieri debet, quam impediens, vel sequestratos fructus occupans, excommunicatus est: & si est de litigantibus, cadit à iure suo, & respicit pendentia. Ioan. And.

Idem a.

AD compescendas litigantium malitias, definimus, vt vna contra possessorem definitiua sententia super beneficio apud sedem apostolicam, duntaxat in petitorio vel possessorio promulgata, beneficium ipsum, etiam si dignitas, vel personatus existat, & curam habeat animarum, à possessore huiusmodi (dum b tamē triēnio pacificè antea ab eo possessum non fuerit) per loci ordinarium, apud aliquam personā idoneam sequestretur, quæ plenam de ipso & debitam curam gerens, id, quod de fructibus ipsius (debitis eiusdem supportatis oneribus) superesse contigerit illi restituat, qui finalē in causa victoriam obtinebit. Si quis autem sequestrationem huiusmodi impedire, vel fructus sequestratos quoquo modo præsumpserit occupare, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto: à qua (nisi impedimento prius amoto, & occupatis per eum fructibus restitutis) nullatenus absoluatur. Et nihilominus, si de litigantibus fuerit: à iure (quod sibi in huiusmodi beneficio, vel ad ipsum forsitan competebat eidem) hoc ipso se nouerit cecidisse: Præmissis nedum circa futura, sed etiam circa per appellationem pendēria negocia obseruandis. Non obstante si contra præfatam sententiam, de nullitate forsan opponatur.

DE PROBATIONIBVS.

TITVLVS VII.

CAPVT VNICVM.

Verbaliterarum apostolicarum, quibus papa proprium factum narrat, plenè probant, si super illis gratia vel intentio papæ fundatur. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

LIteris nostris, quibus nos dignitates quaslibet seu beneficia collationi nostræ, vel sedi apostolicæ reseruasse, aut resignationem beneficij alicuius recepisse, vel recipiendi potestatem alij commisisse, vel aliquem excommunicasse, seu suspendisse, seu aliquem capellanum nostrum vel familiarem fuisse, vel alia similia, super quibus gratia, vel intentio nostra fundatur, feciſſe narramus, censemus super sic narratis fidem plenariam adhibendam. Volentes ad præterita & pendentia (etiam per appellationem) negocia hoc extendi.

DE TESTIBVS.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Per testes Christianos conuinci possunt Iudæi & Sarraceni non obstantibus contrariis priuilegiis regum & principum: quibus si vtantur, subtrahitur illis Christianorum commercium. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm Iudæi quidam & Sarraceni (sicut accepimus) quòd super ciuilibus aut criminalibus cōuinci per Christianos non possint, se priuilegiis regum & principum tueantur (quia id nedum iuri contrarium, sed & Christianæ religioni opprobriosum est quamplurimum & aduersum) reges eosdem & principes a in domino exhortamur, ne concedant huiusmodi decætero priuilegia, vel seruent aut seruare permittant, etiam iam concessa. Quòd si Iudæi, aut Sarraceni priuilegiis talibus vti præsumpserint: Christianorum communio eis subtrahatur, sic, quòd Christiani ab eorum abstinere communione censurā ecclesiastica (si opus fuerit) compellantur.

CAP. II.

Publicatis attestationibus, testes produci non possunt (etiam in causa appellationis) super eisdem articulis vel directè contrarijs. Ioan. And.

Idem.

TEstibus ritè b receptis, & eorum attestationibus publicatis, sicut non licet super eisdem vel directo contrariis articulis alios vel eosdem testes in principali causa producere, sic non debet in appellationis causa licere. Cum non minus in appellationibus, quam in principali causa subornatio sit timenda.

DE IVREIVRANDO.

TIT. IX.

CAP. VNICVM.

Iuramēta, quæ Romanæ ecclesiæ præstant Romani principes, fidelitatis existunt. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

ROmani principes c orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Roma. ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanū pontificem eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem personę, ad imperialis celsitudinis apicem assumendæ, necnon vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita, non reputarunt indignū, seque illi, & eidem ecclesiæ, quæ à Græcis imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes ius & potestas eligendi regem in imperatorem, postmodum promouendum peruenit, adstringere vinculo iuramenti, prout tam mos obseruationis antiquæ, temporibus nouissimis renouatæ, quam forma iuramēti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. Dudum sanè inter quondam Henricum imperatorem, tūc Romanorum regem, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ regem, graui discordia suscitata: Nos multis grandibusque periculis, quæ exinde proueniura verisimiliter timebantur, intendentes celeri & opportuno remedio obuiare, quibusdam ex fratribus nostris sanc. Ro. eccl. card. existentibus, tunc in vrbe pro reformanda pace, & solidanda concordia inter reges eosdem literas nostras, sub certa forma duximus destinandas, inter alia inserentes in eis, quòd cum ipsi reges eiusdem ecclesiæ specialissimi filij, sibi iuramento fidelitatis, & aliàs multipliciter essent adstricti: ipsius ecclesiæ debeant esse promptissimi defensores,

a *In vno manuscripto ita habetur.* b *Vide c. commissa. de elec. in 6. not. Bart. & moderni in l. Celsus. ff. de vsucap. Font.*

a *Qui debent Iudæos punire: vide l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cler. & gloss. in ca. Iudæi. ij. de Iud. Font.* b *Vide l. prima. § adeunt ædilem. ff. de ædil. edict. & l. apud eum § imperator. ff. de manumi.* c *Al. Imperatores.*

Dictis autem literis in notitiam dicti Henrici ad impetrium iam promoti sic deductis, idem Henricus ab eisdem cardinalibus requisitus, vt super contentis in illis suum propositum responderet: quasi molestè tulisset, quòd de iuramẽto fidelitatis huiusmodi, per eum præfito in dictis literis mentio haberetur, non familiariter nec secretè, vt tractandæ pacis qualitas exigebat, sed multis tabellionibus accersitis & requisitis ab eo, quòd de responsionibus suis conficerent publica instrumenta, inter cætera publicè (præsente multitudine hominum copiosa) respondit, *a* se non fore cuiquam ad iuramentum fidelitatis adstrictum, & quòd nunquam fecerit iuramentum, propter quod foret ad iuramentum fidelitatis alicui obligatus, & quòd ipse nesciebat quòd antecessores sui Romani imperatores vnquam iuramentum huiusmodi præstitissent, simulans se immemorem iuramentorum, quæ nobis ante coronationem suam præstiterat, & post coronationem etiam innouarat. Nos itaque attendentes, quòd huiusmodi responsio, si sub dissimulatione pertranseat, vel silentio pallietur, posset in magnum & euidens præiudicium Rom. eccles. redundare, dignum admodum & opportunum fore perspeximus, vt de iuramentis huiusmodi constitutioni præsenti aliqua breuiter annectamus. Dictus nanque H. quamprimùm fuit in regem Romanorum electus, solennes *b* ad nos nuncios destinauit: dans eis per suas patentes literas plenum & speciale mandatum exponendi nobis pro eo deuotionem ipsius & reuerentiam filialem, quam ad nos & Rom. eccles. syncero gerere se dicebat affectu: necnon petendi & impetrandi à nobis fauorem & gratiam consuetos: offerendi quoque nobis & præstandi pro eo, & in ipsius animam debitæ nobis, & eidem ecclesiæ fidelitatis, & cuiuslibet alterius generis iuramentum, ac nihilominus petẽdi à nobis per nostras sibi manus impendi vnctionem, consecrationem, & Romani imperij diadema. Præfatis itaq; nunciis in nostra & fratrum nostrorum præsentia constitutis, ac secundum dicti tenorem mandati Auinione, vbi tunc eramus cum nostra curia residentes in publico consistorio, in quo erat prælatorum, & aliorum, tam clericorum, quam laicorum non modica multitudo, præmissis per eos coram nobis expositis supplicando petitis humiliter, & oblatis: Nos eodem mãdato & decreto electionis eiusdem H. ex parte principum tam ecclesiasticorum, quam secularium, qui eum dem elegerant, nobis per dictos nuncios præsentatis, plena cum eisdem fratribus deliberatione discussis, factaque nobis de electione huiusmodi concordi & legitima plena fide, examinata quoq; persona ipsius H. pro ut absentia patiebatur eiusdem, & de ipsius fide, probitate, & aliis, quæ in persona imperatoris sunt meritò requirenda, cum pluribus prælatis, & aliis magnæ auctoritatis viris, qui eiusdem H. mores, conditionem, & statum plenius nouerant, inquisito, eiusque persona, cuius etiam nos & fratres nostri aliqualem notitiam prius habebamus, propter quod facilius transiuimus in examinatione huiusmodi idonea reputata, ipsum nominauimus, denunciauimus, & declarauimus regem Romanorum, ipsius approbantes personam, eumque sufficientem & habilem declarantes, ad susciendam imperialis celsitudinis dignitatem, ac decernentes vnctionem, consecrationem, imperiique Romani coronã, sibi per manus nostras debere concedi. Et subsequenter à præfatis nunciis, sufficiens ad hoc ab eo (vt premittitur) mandatum habentibus, secundum formam in decretis, quæ incipit, Tibi domino, comprehensam fidelitatis recepimus iuramentum. Postque idem H. consecrationis & coronationis suæ tempore aliud eisdem cardinalibus, quos ad impendendum sibi huiusmodi consecrationis & coronationis insignia miseramus, ad vrbem illud nostro nomine recipientibus iuramentum præstitit corporale, quod in libro Pontificali Rom. præstandum Pontif. per imperatorem coronationis suæ tẽpore continetur, cuius tenor dignoscitur esse talis: Ego H. Romanorum rex annuente domino futurus imperator, promitto, spondeo & polliceor, atque iuro coram Deo, & beato Petro, me decætero protectorem, procuratorem *a* & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ in omnibus necessitatibus, & vtilitatibus suis custodiendo & conseruando possessiones, honores, & iura eius, quantum diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meũ recta & pura fide, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei euangelia. Cæterùm, quin iuramenta huiusmodi fidelitatis existant, a retro Romanis principibus, non fuit hactenus hæsitatum: imò tam quondam Albertus rex Romanorum immediatus prædecessor memorati Henrici Bonifacio papæ octauo prædecessori nostro tempore approbationis eiusdem Alberti, quam Rodolphus pater ipsius, & alij prædecess. eiusdem Romanorum reges diuersis nostris prædecessoribus iuramentum fidelitatis & obedientiæ præstiterunt. Idemque Bonifac. memoratum A. iuramento huiusmodi ab eo recepto, de fratrum suorum consilio (præsente prælatorum, & aliorum multitudine copiosa) auctoritate apostolica recepit in specialem suum filiũ & ecclesiæ memoratæ, ipsumque in regem Romanorum assumpsit, in imperatorem postmodum promouendum. Verùm, quia sæpefatus H. qui in proximis diebus suis, de hac luce subtractus, non virtutem & mentem, sed nudum verborum infectans corticem, sensumque confundens, iuramenta restringendo prædicta, curiosè videbatur asserere (vt præfertur) illa ad debitum fidelitatis huiusmodi non extendi: nouo modo curiositatis huius luculentæ veritatis antidotum ipsius declarationis oraculo prouidimus aponendum. Quia ergo capitulis iuramento fidelitatis contentis solicita meditatione pensatis ipsa capitula in præfatis imperatoris iuramentis, quantum ad effectum, mentem, & virtutem ipsorum non est dubium contineri: Nos præmissis & aliis rationibus, ne quis in Romanum assumptus principem, vel in posterum assumendus, an iuramenta huiusmodi per dictum H. imperatorem præstita, & per successores ipsius in futurum præstanda fidelitatis existant, in dubitationem deducere audeat, vel super his contrarium astruere veritati: auctoritate apostolica de fratrum nostrorum consilio declaramus illa iuramenta prædicta *b* fidelitatis existere, & censeri debere. Porrò præter iuramenta prædicta, idem Henricus suorum inhærens prædecessorum vestigiis, priusquam ingrederetur Italiam, vel ibidem iura aliqua exerceret, sub testimonio suarum patentium literarum in manibus dilecti filij Ioannis de Mollianis *c* scholastici ecclesiæ Talensis capellani nostri ad hoc specialiter per nos missi, nostro & præfatæ ecclesiæ nomine recipientis promisit, & tactis sacrosanctis euangeliis iuramento firmauit, quòd eandem ecclesiam & fidem catholicam pura fide totisque viribus conseruaret reuerenter, & etiam defensaret, omnemque hæresim, schisma, & hæreticos quoslibet, fautores, receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse: ac nunquam cum Sarraceno, pagano, schismatico, seu alio quolibet communionem *d* catholicæ fidei

a *Vide Bar. in l. stipendium. ff. de verbo. oblig.* b *Vide c. ad apostolicæ. de reiudic. lib. 6. & q. c. est ita. & 46. dist. nobilissimus. Fon.*

a *Dictio procuratorem, deest in antiquioribus codicibus.* b *Dictio prædicta, deest in antiquioribus codicibus.* c *Al. Melanu.* d *Ad hæc vide l. non dubito. ff. de ca. & Innoc. cap. primo, de schis. doc. in ca. quod super hu. de vo. Fon.*

non

non habente, aut cum aliquo alio præfatæ ecclesiæ inimico, vel rebelli, seu eidem manifeste suspecto vnionē quamlibet seu parentelam aut confœderationem iniret sed tam nostram, quam successorum nostrorū personas, honorem & statum manuteneret, defenderet, & conseruaret contra omnes homines cuiuscunque existerent præeminentiæ, dignitatis, vel status. Eidem etiam *a* adiiciens iuramēto, quòd manuteneret semper atq; seruaret priuilegia omnia per prædecessores suos reges ac imperatores Romanos, præfatæ Romanæ, & aliis quibuslibet ecclesiis quocunque concessa tempore, & continentiæ cuiuscunque: ipsaque omnia & specialiter ac præcipue per claræ memoriæ Constantinum, Karolum, Henricum, Otonem quartum, Federicum secundum, atque Rodulphum, prædecessores ipsius super concessione, recognitione, aduocatione, annotatione, quittatione, & libera dimissione terrarum & prouinciarum Romanæ ecclesiæ vbilibet positarum, quarum etiam multas nominatim expressit, sedi apostolicæ Romanisque pontificibus super *b* quocunq; tenore concessa recognouit, cōfirmauit, & ex certa scientia innouauit, ac etiam de nouo concessit: & terras ipsas atque prouincias recognouit ad ius & proprietatem ipsius ecclesiæ plenissime pertinere: easque nihilominus ex abundanti de nouo ecclesiæ sæpefatæ donauit, sub prædicto se obligans iuramento, quod ipsas, aliquámve ipsarum partem nullo vnquam tempore occuparet, seu (quātum in eo esset) ab alio permitteret occupari. Nec in eis, aut aliqua parte ipsarū iura aliqua, possessiones, aut tenutas haberet, seu quomodolibet possideret, nec in eis etiam potestarias seu cuiusuis capitaniæ, aut iurisdictionem quamcunque per se, vel per alium exerceret, quodque (vt princeps catholicus & sæpe dictæ ecclesiæ aduocatus atq; defensor) ipsam iuuaret, & consiliis, & auxiliis illi adsisteret opportunis, contra quoscunque inobedientes & rebelles eidem: & præcipue contra occupantes seu turbantes terras prædictas seu prouincias, vel partem quamlibet earundem. Sub eodem etiam iuramento promisit, quòd tam ipsam Romanam ecclesiam, quàm alias ecclesias, libertatem ecclesiasticam, bona, iura, prælatos, & ministros ecclesiarum ipsarum manuteneret, conseruaret, atque defenderet suo posse. Et quòd ecclesiæ Romanæ vasallos contra iustitiam nullatenus offensurus, deuotos ac fideles ecclesiæ etiam in imperio constitutos benignè tractaret: nec eos opprimeret contra iustitiam aut (quantum in eo esset) per alium opprimi sustineret: sed in suis potius iuribus & iustitiis conseruaret. Hoc quoque iuramentum & etiam pristinum pro eo nobis per suos nuncios (vt præmittitur) præstitum receptis suæ coronationis insignibus innouauit, prout in patentibus ante coronationem ipsam eius regio magno sigillo & aliis post coronationem eandem eius imperiali aurea bulla munitis, inde confectis literis (quas in archiuis Ro. ecc. reponi, & diligenter conseruari fecimus) plenius continetur.

DE EXCEPTIONIBVS.

TIT. X.

CAP. VNICVM

Exceptio excōmunicationis opponitur dilatoriè quandocunque, peremptorio non obstante. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

EXcommunicationis exceptio dilatoriè, in qualibet parte litis opponi potest, termino peremptorio per iudicem assignato, ad proponendum exceptiones declinatorias & dilatorias, non obstante: seruata tamen constitutione felicis recordationis Innocent. papæ IIII. edita circa hoc in concilio Lugdunensi.

a *Dictio etiam, deest in antiquioribus codicibus.*
b *Al. sub.*

DE SENTENTIA ET RE iudicata.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Qui tres sententias contrarias in quauis causa reportauit, de illarum nullitate non aget, nec excipit ipsarum executione non facta: & respicit etiam pendentia. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

VT a calumniis litigantium occurratur, is, qui in beneficiali vel alia quauis causa tres contra se in petitorio vel possessorio sententias reportauit, ad agendum de nullitate ipsarum, vel alicuius ex eis nullatenus admittatur, donec huiusmodi sententiæ plenarie fuerint executioni mandatæ. Similiter si ille, contra quem tres sententiæ definitiuæ latæ fuerint, ab interlocutoria vel grauamine ante prolationem ipsarum vel earum alicuius se appellasse, & causam appellationis huiusmodi adhuc pendere proponat: sententiarum prædictarum executionem tali prætextu nolumus impediri. Quæ ad causas qualitercunque etiam per appellationem pendentes duximus extendenda.

CAP. II.

Sententia lata contra citatum extra citantis territoriū existentem, nulla est ipso iure. h. d. Ioan. And.

Idem.

PAstoralis cura solicitudinis nobis diuinitus super cunctas Christiani populi nationes iniuncta, nos inuigilare remediis subiectorum, eorundē periculis obuiare, & scandala remouere compellit. Sane cùm iamdudum inter quondam Henricum imperatorem Romanum, & charissimum in Christo filium nostrum Robertum Siciliæ regem grauis fuisset materia turbationis exorta, asserente deinde imperatore prædicto, quòd cū quibusdam ipsius subditis rex confœderationes & conspirationes fecerat in ipsius maiestatis offensam: Quodque tractauerat & ordinauerat, vt ciuitates quædam sub imperij & imperatoris eiusdem obedientia consistentes, contra eum, & imperium rebellarent, gentesque suipsius fultæ subsidio, nonnullas alias imperij ciuitates & castra (inde violēter electis ipsius imperatoris officialibus) occuparunt, & pro ipso rege occupata tenebant: Ac aliàs etiam in vrbe & alibi in imperij, & in imperatoris eiusdem contemptum, & suæ maiestatis iniuriam, & reipublicæ detrimentum multa grauia fuerunt *b* per regem eundem ac malitiam & instigationem ipsius tam à suis stipendiariis, quàm à subditis imperatoris commissa.

Præhabitis per imperatorē eundem quibusdam processibus contra eum absentem tamen, quamuis legitimè (iuxta imperatoris assertionem) citatum: ac quod supradicta erant notoria per imperialem interlocutoriam declarat imperator ipse regem affirmans propter præmissa læsę maiestatis criminis reū esse, in eum peremptoriè (vt dixit) & sufficienter citatū, sed comparere contumaciter recusantē, tanquā rebellem, proditorem & hostem imperij, ac reū criminis supradicti, priuationis omniū dignitatū quocunq; cōprehensarum titulo, & quib. se intitulabat rex ipse, auctoritatem quoq; honorū, prouinciarum, terrarum, bonorum, iuriū & iurisdictionū, tam perpetuorum, quàm temporalium, & si quādo veniret in suam & imperij fortiā, mutilationis c

a *De intellectu vide Oldradum consil. 106. incip. ad litteras executoria.* b *Al. fuerant.* c *Vide l. vel capitalis. ff. de pœn. & l. transigere. C. de transact. cum l. criminali. C. de iurisd. omnium iud. atque l. 1. C. ne Christia. nom. & Feli. in c. ex literis. xi. col. de constit.*

etiam capitis sententiam promulgauit, omnem supplendo defectum, si quis forsitan fuerat ex solennitate iuris omissus in processibus memoratis: præmissa (vt asseruit) faciens exigente iustitia, & de imperiali etiam potestate. Verùm quia huiusmodi sententia, quæ non à discretione matre virtutum, sed à nouerca iustitiæ, voluntaria scilicet, iudicantis præcipitatione processit, partus forsan de se deteriores haberet, si ipsius sententiæ inefficacia in publicum præconе iustitia non proderet: Nos circa eam tali vti prouisione volentes, quæ (detectis ipsius defectibus) seminata per eã extinguat pericula, & in ratione reddenda sit posteris profutura, ipsam subiiciendam esse prouidimus limæ iustitiæ, ac rectæ libramini rationis. Eiusdem igitur causis & continentia necnon & conditione illorũ, à quo, & in quem lata fuit diligenti debita consideratione pensatis, patenter ex eis illius astruitur euidentia nullitatis: & manifestè arguitur temeritas promulgantis. Notorium quippe ac indubitatum existit, quod grandis exercitus tempore dictorum processuum & sententiæ, continuè imperatori assistens, regem ipsum & suos persequebatur odio capitali: Pisanaq; ciuitas, in qua lata fuit memorata sententia regem capitali habebat odio notorio & antiquo. Esto igitur, quòd rex ipse, aliàs ad præmissa fuisset legitimè per imperatorem citatus: nunquid venire debuit ad iudicem exercitu feroci ac grandi, ipsique citato (vt præmittitur) odioso stipatũ? Nunquid etiam debuit comparere in loco admodum populoso, multum potenti, ac præfato in eum odio prouocato? Quis enim auderet, vel qua ratione audere aliquis teneretur consistorij talis subire *a* iudicium, & se in hostium sinu reponere, ac ad mortem per violentam iniuriam non per iustitiam inferendam vltroneum se offerre? Hæc quidem iure tuentur, hæc de more vigentur, hæc humana fugit ratio, hæc abhorret natura. Desiperet igitur, qui citationem huiusmodi saperet arctasse citatum. Vt *b* illud tanquam notissimum nullatenus omittamus, quòd regem extra districtum imperij in regno, scilicet, Siciliæ, notoriè ac continuè tempore supradicto morantem citare non potuit imperator, nec citatio, si quam forsan de ipso intra imperi fines fecit, citatum extra imperium constitutum arctauit. Nos quoque regis ordinarius iudex, quòd ad imperatoris iudicium citaremus, vel citari aut remitti faceremus eundem, nequaquam fuimus requisiti: imò licet ad nos & turiam nostram temporibus illis rumores frequenter de curia imperatoris venirent, & iuxta eum etiam quidam ex fratribus nostris essent, prius tamen dictæ sententiæ promulgatio, quàm aliquid de processibus antecedentibus ad audientiam nostram peruenit. Denique licet rex ipse terras aliquas ab imperatore tenere dicatur in feudum: non tamen in eis, sed in regno præfato domicilium suum fouebat: vnde imperator in ipsius personam nulla ratione terrarum huiusmodi (nisi ex natura feudorum) debitam superioritatem habebat. Quòd si punitio crimininis intra districtum imperalem cõmissi, ad imperatorem forsan pertinuisse asseratur: Verum est quidem si in eodem districtu fuisset inuentus delinquens, vel ad illum de more remissus. Dici ne ergo sententia meruit, quæ à iudice, qui per regem tute adiri non potuit, & in loco notorie (vt præfertur) non tuto, in absentem nec citatum legitimè ac inauditum per consequens & indefensum non maturo fuit iudicio, sed præcipitio, & de tanto præsertim crimine promulgata? Rursus non est silentio relinquendum, quòd ipse rex noster & ecclesiæ Romanæ ratione regni prædicti notorie subditus homoque ligius & vasallus, ac *a* in eodem regno, non vt præmittitur, in imperio certum continuum & notorium suum habens domicilium, ac originem inde trahens, imperatori eo modo nõ subfuit, quòd in eum crimen *b* læsæ maiestatis commiserit, quantumlibet in sententia supradicta contenta veritatem indubiam cõtinerent, sicq; nedum nõ iure, imò nec cum iuris colore tulit imperator sententiam supradictam *c* in regem, ex causa, quæ veritatis subsistentiam nõ habeat, propter quã etiam, quatenus in eo fuit, regem eundem priuando regno & regia dignitate ac terris etiam aliis, & iurisdictionibus perpetuis & temporalibus, quæ sub eo nullatenus vel ab eo, sed à nobis, & sub nobis tenebat: nec non procedendo contra regem eundẽ ex illis, quæ per ipsius stipendiarios ac nonnullos imperatoris eiusdem subiectos per malitiã & instigationẽ regis ipsius, contra eum fuisse cõmissa in vrbe dicebat: Cùm etsi illa fuissent ibidem reuera commissa, punitio tamen eorum in regem veluti extra districtum imperij commissorum ad imperatorem nullatenus pertineret: inhibendo etiam in eadem sententia sub magnarum appositione pœnarum, quarum aliquas sibi applicari mandauit, ne quis dicto regi præsumeret in suis respondere debitis, in ipsiúsve familiaritate, vel seruitio remanere, aut eidem contra ipsum imperatorem quouis modo impendere consilium, auxilium, vel fauorem, cùm debitores, seruitores, & auxiliatores eiusmodi extra imperium & in regno cõstituti prædicto nullatenus imperatori subessent, nec ex committendis in regno eodem dictis possent pœnis adstringi vel aliqualiter cõdemnari per ipsum: absoluendo quoque ab omni fidelitate, obligatione, seruitio, promissione, ac pacto prouincias omnes, ciuitates, & castra, & *d* loca ipsiusque vasallos, & feudatarios, & alios quoslibet eidem regi quomodolibet obligatos cùm includerentur in absolutione huiusmodi terræ & personæ nobis & ecclesiæ Romanę, subiecte, propriæ terminos potestatis excessit, in messem nostræ mittens perperam suam falcem. Cæterum defectus supletio circa processus adhibita supradictos, nõ tantum valet ad iustificationem ipsorum & sententiæ supradictæ, quantum ad eorum suggillationem & notam, cùm nullam super præmissis potestatem haberet imperator in regem, sibi aliàs, quàm vt præfertur non subditum, non citatum *e* legitimè aut remissum, & extra districtum ipsius continue ac notoriè consistentem, nec prædicta suppletio circa subditum, etiam ad ea potuisset de ratione referri, per quæ de crimine præsertim sic grauí delato defensionis (quæ à iure prouenit naturali *f* facultas adimi valuisset: cum illa imperatori tollere nõ licuerit, quæ iuris naturalis existunt. Vt igitur sicut memorata sententia iuris caret effectu, sic auctoritate & nomine rei careat iudicatæ, vt nec in opinione communi aut vulgi labiis nomen habere sententiæ mereatur: vt etiam in magnum iustitiæ ac pacis obsequium scandalosis occurratur periculis, quæ cum nostra & ecclesiæ prouinciarum multorum regnorum & gentium turbatione non modica possent occasione ipsius, pro tempore suboriri: Nos tam ex superioritate, quam ad imperium non est dubium nos habere, quàm ex potestate, in qua (vacante imperio) imperatori succedimus: & nihilominus ex illius plenitudine potestatis, quam Christus rex regum, & dominus dominantium nobis, licet immeritis, in persona beati Petri cõcessit, senten-

a *Alias ita: subire iudicium se in Hostium sinu reponere ad mortem, &c.* b *Al. vt id.*

a *In quodam manuscripto ita: ac in eodem regno vt præmittitur non Imperio certum, &c.* b *Vide l. Pantomimus. ff. de acq. hær.* c *Alias sæpe dictum.* d *Hæc duo verba & loca desunt in antiquioribus codicib.* e *De hac re vide Vldericum Zasium. l. vlt. §. eodem tempore. ff. de ori. iu. Bal. in l. fi. C. de legat.* f *L. vt vim, vbi latè doctores. ff. de Iustit. & iure.*

tiam

tiam & processus omnes prædictos, & quicquid ex eis secutum est vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse ac esse omnino irritos & inanes, nullumque debere aut debuisse sortiri effectum seu nocumentum vel notam afferre cuiquam vel quomodolibet attulisse. Ipsosque nihilominus, quatenus processerunt de facto, & quicquid ex eis secutum est, vel ob eos vel in posterum sequi posset, in irritum reuocamus.

DE APPELLATIONIBVS.

TIT. XII.

CAPVT PRIMVM.

Valet appellatio coram maiore parte plurium iudicum. Sed appellato est appellatio, delatio, & termini præfixio intimanda. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI à iudicibus *a* duobus aut pluribus fuerit appellandum, quia fortè de facili eorum præsentia simul haberi non posset: liceat coram ipsis vel maiori parte ipsorum appellare, & apostolos petere separatim, valebitque appellatio talis, ac si simul fuisset in eorum præsentia ab omnibus appellatum. Est tamen appellato ignoranti appellationis, necnon delationis eorum & termini præfixionis, si subsecutæ fuerint, intimatio legitimè facienda.

CAP. II.

Sufficit apostolos peti vno contextu sæpius & instanter: ad quos recipiendos, si iudex certum terminum statuat, appellans illos non petens in termino, appellationi renunciat: Idem cum iudex statuit terminum iuris incertum, intra quem appellans illos debito non petiuit, vel oblatos recipere renuit.

Idem.

QVamuis rigor iuris exposcat eũ, qui appellat debere petere apostolos congruo loco & tempore sæpius & instanter: Nos tamen antiquam & communem obseruantiam litigantium sequi & æquitatem rigori præferri, volentes decernimus sufficere, quòd per appellantem simul vno contextu apostoli instanter & sæpius postulentur. Verùm si iudex à quo appellatur, certum terminum ad recipiendos apostolos appellanti assignet, & appellans in assignato sibi termino non cõpareat coram eo, nec petat apostolos sibi tradi, appellationi suæ renunciasse videtur. Similiter si iudex appellanti responderit intra iuris terminum apostolos se daturum, appellationi suæ renunciasse appellans intelligitur, nisi intra dictum terminum cõgruo loco & tempore instanter, & sæpius saltem vno contextu petat apostolos ab eodem iudice sibi dari, *b* vel si recipere recusat oblatos.

Ponit tres casus, quibus appellans non habens apostolos appellationem prosequi potest. h. d. Ioan. And.

Quòd si iudex in termino ad dandũ apostolos præfixo, per eum ipso appellanti petenti non dederit: aut si dum peterentur apostoli, responderit se daturum eosdem, nullo termino certo sibi præfixo, vel intra iuris terminum se eos asseruerit velle dare, & postea per appellantem congruo loco & tempore sæpius & instanter vno contextu etiam requisitus, eos non curauerit intra eundem terminum exhibere, appellationẽ suam extunc prosequi possit appellans, ac si expresè fuissent eidem apostoli denegati.

CAP. III.

Appellans, prosequi & finire tenetur appellationem extraiudicialem intra annum à die interpositæ appellationis vel illati grauaminis: quo non facto (impedimento iusto cessante) appellatio est deserta. h. d.

Idem.

SIcut appellationem iudicialem, sic & extraiudicialem intra annum à die interpositionis ipsius, vel à die illati grauaminis, vbi à futuro grauamine appellatur, prosequi & finire tenetur appellans. Quòd si iusto impedimento cessante non fecerit, debebit eius appellatio deserta censeri.

CAP. IIII.

Tempus ad prosequendam appellationem ab homine vel à iure præfixum nõ currit appellanti compromisso durante, vel de partium expresso consensu: nisi periculo imminente ex mora iudex aliud decernat.

Idem.

QVandiu *a* appellationis prosecutio per compromissum, vel aliàs de partium expresso consensu differtur: tempus ad prosequendum eandem ab homine vel à iure præfixum, currere nolumus appellanti: Nisi fortè iudex videns, ex dilatione periculum imminere, præciperet in illa procedi.

CAP. V.

Ante definitiuam appellanti non licet prosequi causas, in appellatione nominatim non expressas. Nec processus primi iudicis iustificari vel impugnari potest, nisi ex actis coram eo.

Idem.

APpellanti ab interlocutoria vel à grauamine iudicis, non licet alias causas prosequi, quàm in appellatione sua nominatim duntaxat expressas: nec processus primi iudicis ex nouis, aut de nouo probãdis iustificari potest, vel etiam impugnari: sed tantum ex illis, quæ acta fuerunt vel exhibita coram ipso.

CAP. VI.

Prosecutio appellationis desertæ non impedit, quin sententia censeatur in rem iudicatam transiuisse. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

SI *b* appellationem per negligentiam appellantis desertam appellans ipse cum appellato, aut appellatus etiam per se & principaliter prosequatur: non ideo minus in rem iudicatam censebitur transiuisse sententia, à qua fuerat appellatum.

CAP. VII.

A peremptoria repulsa ex alio, quàm propter ineptitudinem, secundò appellans & succumbens non auditur super ea, in appellatione à definitiua. h. d. Ioan. And.

Idem.

CVm à repulsione exceptionis peremptoriæ, secundò appellans succumbit, non est in causa appellationis postmodum à definitiua emissæ audiendus vlterius super ea: Nisi tunc ritè proposita ex eo prius repulsa fuisset, quia proponebatur ineptè.

a *Nota quod indefinitè dicitur iudicibus, in omnibus igitur cuiuscunq; speciei iudicibus vendicat sibi locum, vt in glos. in Pet. de Ancha.* b *Aliàs, tradi.*

a *De intellectu, vide Matheſilanum in Authen. si tamen. c. de temp. appell.* b *Pro limitatione huius cle. vide Abbatem in ca. ex parte. el. 2. ext. de rest. & de materia ibidem plenissimè Felin.*

FINIS.

CLEMENTINARVM

LIBER TERTIVS.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. PRIMVM.

Punit clericos coniugatos & alios personaliter, & publicè carnificum & tabernariorum officium exercentes, qui per diœcesanos nominatim & tertiò moniti, illud officium non dimittunt, vel dimissum reassumunt. Excitat etiam diœcesanos contra illos clericos, qui seculares actus exercent. Ioannes Andreas.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

DIOECESANIS *a* locorum districtè præcipimus, vt clericos carnificum seu macellariorum aut tabernariorũ officium publicè & personaliter exercentes, nominatim & tertiò moneant, vt sic ab huiusmodi officiis intra conuenientem terminum monentium ipsorum arbitrio moderandum desistant, & quod ipsa nullo vnquam tempore reassumant. Qui si aliter moniti, ab his non destiterint, aut ipsa (vt præmissum est) exercendo resumpserint quandocunque, coniugati omnino, non cõiugati verò in rebus: & si omnino incedant vt laici, in personis priuilegiũ clericale, quamdiu præmissis institerint, eoipso amittant. Aduersus verò alios clericos negociationibus vel commerciis secularibus vel officiis non conuenientibus clericali proposito publicè insistentes, vel arma portantes, sic canonica seruare studeant instituta, quòd & illi ab excessibus compescantur huiusmodi, & ipsi de damnabili circa hæc negligentia nequeant reprehendi.

CAP. II.

Præmisso exordio, punit primò clericos beneficiatos, vtentes publicè virgata vel partita veste. Secundò, subdiaconos, & diaconos. Tertiò omnes clericos, tonsuram publicè cum tali veste portantes. Quartò, habentes dignitatem, personatum, beneficium curatum, & sacerdotes & religiosos publicè portantes talem vestem vel infulam. Quintò, punit omnes prædictos, vtentes tabardo notabiliter breui, integrè foderato. Sextò, certas caligæ clericis interdicit. Ioan. Andr.

Idem.

QVoniam, *b* qui abiectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere, & in publico portare rationabili causa cessante præsumit, professorum illius ordinis prærogatiua se reddit indignum: præsenti constitutione sancimus, quod quicunque clericus virgata vel partita veste publicè vtetur (nisi causa rationabilis subsit) si beneficiatus extiterit, per sex menses à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet, sit eoipso suspensus. Si verò beneficiatus nõ fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus: per idem tempus reddatur eoipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum. Idem quoque censemus, de clericis aliis vestem talem simul & tonsuram publicè deferentibus clericalem. Dignitatem verò, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, necnon cæteri in sacerdotio constituti ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci, morum intrinsecam honestatem ostendere, si (præterquam ex causa rationabili) publicè vestem ferant huiusmodi, aut infulam seu pileum *a* lineum publicè portent in capite: sint eoipso beneficiati videlicet à perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinent, suspensi per annum. Cæteri verò sacerdotes & religiosi quilibet, per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcunque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Sed & tales & cæteri quicunque clerici vtentes epithogio seu tabardo foderato vsque ad ora, & ita breui, quod vestis inferior notabiliter videatur: epithogium ipsum seculares clerici & religiosi administrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus. Cæteri verò religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare in pios vsus aliquos conuertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, cæteri verò inhabilitatis pœnas prædictas, per idem tempus se nouerint incurrisse. Huic insuper adiicimus sanctioni, vt clerici, præsertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis, aut viridibus publicè non vtantur.

a *Vide concil. Trident. sess. 22. de reform. ca. 1. & Bernardinum Diaz. in præ. crimin. cano. cap. 63.* b *Hanc constitutionem innouat & ampliat concilium Triden. sess. 14. de reform. cap. 6.*

DE PRAEBENDIS ET DIgnitatibus.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clausula inserta literis gratiosis super dignitate concessis, per quam prouideri mandatur, ne animarum cura (si dignitati imminet) negligatur, vel per quam inhibetur electionem fieri dignitatis: non facit extendi gratiam ad dignitatem curatam, vel ad quam quis per electionem assumitur. h. d. Ioan. Andr.

a *Al. pileum inuenum.*

Clemens

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI dignitatem habenti de alia prouideri mandemus *a* dispensantes cum eo, vt simul vtramque valeat retinere, de animarum cura, quæ illis vel alteri earum imminet nō habita mentione, gratia huiusmodi velut surreptitia nullius penitus est momenti: quanquam confectis super ea literis sit insertum, quòd animarum cura (si dignitatibus ipsis vel alteri earum immineat) nullatenus negligatur. Ad hoc si alicui prouideri mandemus, de dignitate ad cuiuscunq; vel quorumcunque collationem, prouisionem, seu quamuis dispositionem aliam in certa ecclesia pertinente, quam intra mensem duxerit acceptandam: inhibentes illi vel illis, ad quorum collationem, prouisionem, seu electionem, dignitates in ipsa ecclesia pertinere noscuntur, ne interim ad collationem ipsarum, seu prouisionem procedant, vel quenquam eligant, ad easdem de dignitate, ad quam consueuit quis per electionem assumi, impetranti non poterit prouideri: cùm in concessione gratię (ad quam non augendam, sed exequendam debent, quæ de inhibitione sequuntur referri) nullam de electione fecerimus mentionem. 6.

CAP. II.

Literæ super prouisione clericorum non ineludunt hospitalia, & loca similia, & habentia iura spiritualia: nisi id exprimatur. h. d. Ioan. And.

Idem.

PEr literas à sede apostolica, vel legatis ipsius super prouisione quorumlibet clericorum directas, de xenodochiis, leprosariis, eleemosynariis, seu hospitalibus (etiam si ecclesias vel capellas, decimas, aut alia spiritalia iura noscātur habere) nulli posse decernimꝰ *b* prouideri: Nisi hoc in apostolicis literis caueatur expressè.

CAP. III.

Quo casu vacat vna dignitas, per receptionem alterius, vacant etiam plures.

Idem.

SI plures *c* obtinens dignitates, aliam dignitatem aut beneficium curam animarum habens acceptet: dispensatione super hoc legitime non obtenta: eius possessione adepta pacificè, dignitates, quas prius habebat, ipso facto vacare censemus.

Sicut si dignitatem vnicam obtinenti alia similis cōferatur, eius pacifica possessione habita, prima de iure vacaret.

CAP. IIII.

Valet prouisio facta proprio motu papæ tacentis beneficia prouisi quæcunque sint, & quotcunque. hoc dicit. Ioannes Andreas.

Idem.

SI Romanus pontifex de beneficio alicui motu proprio prouideat, de beneficiis, quæ obtinet non habita mentione: prouisionem seu gratiam huiusmodi fore validam declaramus: qualiacunq; fuerint beneficia, dignitates, aut personatus cum cura vel sine cura, & in numero quantocunque, *d* quæ is habebat, cùm sibi prouisio facta fuit.

CAP. V.

Expectans beneficium, ad collationem episcopi deuolutum, ad illius capitulum obtinere non poterit: deuolutum tamen ad episcopum, vel etiam ad papam ex cuiuscunque negligentia poterit obtinere.

Idem.

SI de beneficio ad cuiuscunque episcopi collationem spectante alicui conferendo scribamus: sibi illud conferri nō poterit, cuius collatio ex negligentia ipsius episcopi, ad eiusdem capitulum deuoluta existit. Licet prouideri sibi possit, de illo etiam, cuius ad ipsum episcopum ex sui capituli vel alterius cuiuscunque, siue ad nos ex ipsius episcopi, & aliorum in hoc eidem succedentium negligentia collatio fuerit deuoluta.

CAP. VI.

Adeptus in ecclesia dignitatem habentem præbendam annexam, perdit primam præbendam, quam habebat in illa. h. d. Ioan. And.

Idem.

SIiuxta nostri formam mandati canonicatū & præbendam ecclesiæ Rutinensis adeptus, dignitatem, quam duxerit acceptandam, ibidem expectet, archidiaconatum *a* inibi post vacantem, non obstante quòd certa sit sibi annexa præbenda, poterit acceptare: primaq; præbenda hoc ipso vacabit, quòd secundam cum archidiaconatu prædicto pacificè fuerit assecutus.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

TIT. III.

CAP. VNICVM.

Decretum conditionale ante conditionis euentum non afficit potestatem ordinarii, vel alterius collatoris: secus quando acceptationi beneficij tempus adiicitur cum decreto. Et qui beneficium vacans ab executore petit vel recepit, illud intelligitur acceptasse: quæ vacatio nota dicitur expectanti, ex quo in loco beneficij publicè scitur.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm *b* ei, quem in scientia reputamus idoneū, si per inquisitionem executoris sibi deputati à nobis repertus fuerit esse vitæ laudabilis, & conuersationis honestæ de beneficio certi valoris alicui prouideri mandamus, adiicientes, quod de beneficio minoris valoris possit eidem, si voluerit prouideri, ac extunc etiam inane decernentes & irritum, si secus à quoquam quauis auctoritate cōtigerit attentari. Quia decretum huiusmodi in euentum duntaxat prædictarum conditionum suum fortitur effectum: antequam extet prima conditio, beneficium prætaxati valoris, & etiam minoris priusquam suam impetrans super valore huiusmodi voluntatem declaret, conferri liberè poterit per ordinarium, aut alium executorem à nobis ad prouidendum de tali beneficio deputatum. Sicut autem fore censemus, quum decreto appositio alicui prouideri mandamus de beneficio, quod intra mensem à vacatione ipsius notitia duxerit acceptandum: vt appositio mensis eiusdem aliquid afferat impetranti. Quin etiam beneficium, quod acceptare poterat, petendo sibi per suum executorem conferri, aut recipiendo sibi præsenti collatum: ipsum ex hoc acceptare, & collationem taliter sibi factam valere censemus. Cæterùm, vt tam diuturnis vacationibus, quàm fraudibus & litibus occurratur: prædictæ vacationis notitiam impetrātem interpretamur habere, ex quo ipsa vacatio in loco, vel ecclesia huiusmodi beneficij publicè nota erit. Imputet quidem sibi si hoc casu, quo de ipsius commodo agitur, id quod per se, vel per alium scire potuerit, ignorauit.

---

a *De mandatis de prouidendo vide quod nouissimè sanciuit concilium Trident. sess. 24. cap. 19.* b *Nota quod hoc verbum facit ne cum ius, & hoc tenet Zenze. de hoc de iud. decernimus. Zabarel.* c *Vide concil. Trid. sess. 7. de refor. c. 4. & sess. 24. de refor. c. 17.* d *Al. quotcunq.*

a *Nota quòd archidiaconatus est dignitas. vide Doctor. in ca. de multa. de præb. Archidiaconum, in c. 1. de consuet. lib. 6. & Abbatem in ca. nouit. de iudic.* b *Nota quòd promouendus ad beneficium, debet esse idoneus. de quo præter Doct. hic vide Canonistas in c. si eo tempore, de reser. lib. 6. & in ca. ei cui. de præben. eod. lib. Abb. in c. dudum. de elect. & Fel. in cap. vlt. de præsumpt.*

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Religiosus, qui concedit alicui ad vitam vel certum tempus iura, reditus vel possessiones administrationis cui praeest, suspensus est ab officio, nisi duo concurrant: nec valet concessio. duos casus excipit. h. d. Ioan. And.

Clemens V. a *in concilio Vienensi.*

MOnasteriorum, & aliarum administrationum regularium dispendiis occurrere cupientes, perpetuo prohibemus edicto, *b* ne quis religiosus monasterio, prioratui, ecclesiæ, seu administrationi cuiuis præsidens, iura, reditus, aut possessiones eiusdem alicui ad vitam eius, seu aliud certum tempus, pecunia etiam inde recepta quouis modo concedat: nisi necessitas aut vtilitas monasterij, prioratus, ecclesiæ aut administrationis huiusmodi hoc exposcat, conuentus sui, aut si conuentum non habeat, prælati proprij, assensu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem contra hoc fecerit, *c* pœnam suspensionis ab officio eoipso incurrat, nec ex concessione ipsius recipienti, ius aliquod acquiratur. Verùm præmissa ad locationes vel etiam redituum aut fructuum venditiones, ad tempus modicum faciendas, declaramus vllatenus nõ extendi.

CAP. II.

Episcopus vnire potest ecclesiam alteri, vel loco religioso donare, etiam non vocato rectore, vel defensore. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

SI d vna ecclesia alteri ecclesiæ, seu dignitati alicui vel præbendæ per episcopum, suo consentiente capitulo vniatur, aut religioso loco donetur, ex eo quòd rector ipsius ad hoc vocatus, vel si vacabat, defensor ei super hoc datus non extitit: nequaquam id poterit impugnari. Quòd si episcopus (sui etiam capituli acceden te consensu) mensę suę vel ipsi capitulo aliquam duxerit ecclesiam vniendam: hoc irritum esse decernimus & inane, contraria quauis consuetudine non obstante.

DE RERVM PERMVTATIONE.

TITVLVS V.

CAPVT VNICVM.

Collatio de beneficiis causa permutationis vacantibus facta alij, quàm permutantibus, non tenet. h. d. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

NE concessione iuris vtentibus præsertim circa spiritualia illudatur, si qua *e* beneficia ex causa permutationis, ab aliquibus resignata, aliis, quàm ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse volumus firmitatis.

DE TESTAMENTIS ET vltimis voluntatibus.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Ordinarius loci rationem exigit à religiosis etiam exemptis de testamentorum executionibus, quas gesserunt: & si circa id deliquerint, illos punit.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

REligiosis etiam exemptis, deputatis ad executionem cuiuslibet vltimæ voluntatis, circa ipsius executionis officium (quod vtique non possunt, nisi à superiori suo petita super hoc licentia & obtenta susceperint) volentes præscindere materiam delinquendi: Præsentis constitutionis auctoritate statuimus, quòd tales etiam si prælationis fungantur officio, locorum ordinariis debitam reddere, ipsique ordinarij ab eisdem absque dolo, fraude seu negligentia de susceptæ executionis officio teneantur exigere rationem: Illos, quos circa id deliquisse reperierint, in aliorũ exemplum pœna debita (quocunque non obstante priuilegio) punituri.

DE SEPVLTVRIS.

TIT. VII.

CAP. PRIMVM.

Excommunicati sunt etiam exempti, qui in casibus non permissis defunctos sepeliunt in cœmeteriis tempore interdicti: vel qui scienter sepeliunt excommunicatos publicè, nominatim interdictos, vel manifestos vsurarios. Ioannes Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

EOs, *a* qui propriæ temeritatis audacia defunctorum corpora, non sine contemptu clauium ecclesiæ, in cœmeteriis interdicti tempore, in casibus non concessis à iure, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, vel vsurarios manifestos scienter sepelire præsumunt: decernimus ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere: à qua nullatenus absoluantur, nisi prius ad arbitrium diœcesani episcopi eis, quibus per præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem exhibuerint competentem: Nullo eis circa præmissa exemptionis, vel quouis alio priuilegio, sub quacunque forma verborum concesso aliqualiter suffragante.

CAP. II.

Pars, quæ titulum respicit, hoc intendit: Prædicatores & minores in locis suis liberè sepeliunt illos, qui hoc liberè elegerint. De funeralibus tamen, & quibuscunque obuentionibus & relictis, etiam de quibus alias non deberent canonica, quartam & non vltra soluens ecclesiæ parœciali. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

DVdum à Bonifacio papa octauo prædecessore nostro infrà scripta edita decretali, Benedictus papa vndecimus prædecessor noster aliam illius reuocatoriam promulgauit: quæ quia (vt probabit effectus) nedum pacis ab auctore ipsius speratæ fructum non attulit, quinimò discordię, pro qua sedanda processerat, fomentum non modicum ministrauit: nos eam omnino cessantes, aliam à præfato Bonifacio editam, sacro instante & approbante concilio innouamus, subiicientes tenorem illius, qui dinoscitur esse talis: Bonifacius episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Super cathedram præeminentis pastoralis diuina disponente clementia constituti: etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt: quasi torrens, prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris: cogitationibus plurimis distrahamur, circa id tamen feruentibus *b* votis intendimus, vacamus instantius, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis *c* gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectũ fidelium animarum (præcisis radicitus diffidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarum antistites, ad curam & regimen gregis dominici depu-

---

a *Al. ita: idem.* b *Propter expressionem huius verbi hæc constitutio ab omnibus vt lex generalis est seruanda. vt l. 3. c. de legibus. Bonifacius de Vital.* c *Al. attentauerit.* d *Circa vniones vide statuta in conci. Trid. sess. 7. de refor. ca. 6. & sess. 24. de refor. c. 13. & 15. & sess. 25. de refor. ca. 9.* e *In vetustioribus codicibus, etiam impressis constanter legitur ita: si beneficia ex causa, &c.*

a *De intellectu vide Decium in c. ad hæc. ext. de priuil.*

b *Alias, frequentibus.* c *Al. numinis.*

tatos,

tatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, *a* animarum identitas perseueret. Scimus enim, & ex euidentia facti colligimus, quòd non nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant, rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim si quidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes & clericos parœcialium ecclesiarum, per diuersas mũdi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorũ & minorum ordinum fratres, ex altera (pacis æmulo, satore *b* zizaniæ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata, super prædicationibus fideliũ populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungẽdis eisdem, & tumulandis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca noscuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferẽtes incommoda filiorum, reducentes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris clausura solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quàm onusta dispendiis, quamq; in diuinæ maiestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta: Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omnimodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente *c* domino suscitandam: grandi quoq; desiderio cupientes, vt huiusmodi negocium, quod potissimè insidet cordi nostro, finem salubrem & celebrem per apostolicæ solertiæ studium consequatur, diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei & exaltationẽ catholicæ fidei, quietum statũ partium prædictarum, ac salutis animarũ fidelium incrementum: de *d* ipsorum fratrum consilio, auctoritate apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorum, ac in plateis cõmunibus *e* liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquam si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex more fieri solent diebus illis, quibus prædicari solẽniter consueuit, ad funera etiam mortuorum, & in festis specialibus, siue peculiaribus eorundem fratrum, possint iidem fratres, & liceat eis liberè prædicare: nisi fortè illa hora, qua solet ad clerum in prædictis locis Dei verbum proponi, episcopus vel prælatus superior cleru. ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione, vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, vel proponere verbũ Dei, nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati, & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta: nisi episcopus vel prælatus superior per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiam & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatib. & dioecesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dinoscuntur, vel in ciuitatibus & dioecesibus locis ipsis vicinis, in quib⁹ loca huiusmodi non habentur, magistri *f* priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales *g* & prouinciales ministri & custodes minorũ ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorũ eorundem locorum se conferant per se vel per fratres quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & dioecesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (prout secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorũdem. Ac deinde præfati magistri, priores, prouinciales & ministri ordinum prædictorum, eligere studeãt personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas atq; peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus, & dioecesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ, confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pœnitentias salutares, & beneficium absolutionis in posterum *a* impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & dioeceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum ad huiusmodi officium exercendum esse debet, prout *b* vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Et si iidem prælati petitam licentiam confessionum huiusmodi audiendarum concesserint: illam præfati magistri, ministri, & alij cum gratiarum recipiant actione, dictæq; personæ sic electæ commissum sibi officium exequantur. Quòd si fortè iam dicti prælati, quenquã ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo amoto vel subtracto loco ipsius, similiter eisdem præsentandus prælatis possit & debeat alius surrogari. Si verò idem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt premittitur) audiendas electis, huiusmodi exhibere licentiam recusarint: nos ex nunc ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium libere licite audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atq; eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concessionem nequaquam intendimus personis, seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus sacerdotibus est à iure concessa: nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoq; statuto, & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesiis, vel locis suis vbilibet constitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis, & ecclesiis memoratis. Verum ne parœciales ecclesiæ & ipsarum curati, siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prædicare, seu proponere verbum Dei, & cõfessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudẽtur, cùm operarius mercedis exhibitio debeatur: auctoritate apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorum ordinum fratres, de obuentionibus omnibus tam funeralibus, quàm quibuscunq; & quomodocunque relictis distinctè vel indistinctè, *c* ad quoscunque certos, vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta, siue canonica portio dari, siue exigi non consueuit, vel non debet de iure: necnon de datis vel

a *Al. & animorum, &c.* b *Al. Satoreq;.* c *Alias ita: auctore domino.* d *Al. ita: de fratrum nostrorum consil. &c.* e *Vide l. sicut locum. §. fin. ff. quemad. seruitus amitt.* f *Alias, magister.* g *Al. generalis minister.*

a *Hæ duæ dictiones, in posterum: desunt in antiquioribus codicibus.* b *Al. ita: prout vniuersitas cleri, & populi multitudo, vel paucitas exigit eorundem.* c *Vide l. tutor petitur. §. 1. ff. de cast. pe. l. à filio. §. fi. ff. de ali. & cibu. leg. Font.*

qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit quomodocunque directè vel indirectè fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem quartam partem (quam auctoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus, seu curatis largiri integrè teneantur. Facturi & curaturi, quòd nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiusmodi minimè debetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data, vel donata procedant, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandũ, vel donandum fratribus ipsis existeret: in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent. In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare: vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquã in hac parte agi fortasse contigerit (præter id, quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio, in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autem huiusmodi, nihil valeant parœciales, rectores, curati, & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id, à quoquam possint aliqualiter coërceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgentias, verbo seu scripto, sub quacunque forma vel expressione, seu conceptione verborum, à nobis vel prædecessoribus nostris Romanis pontificibus cuicunque ordinum prædictorum concessa, necnon consuetudines, conuentiones, statuta & pacta in quantum sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria, ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus: quinimò cassa, vacua & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Cæterùm vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parœciales & curatos, siue rectores prædictos, præsentiũ tenore rogamus & hortamur attentè, nihilominusq; *a* eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina & apostolicæ sedis reuerentia, prædictos ordines & professores eorum habentes affectu beneuolo commendatos, fratribus ipsis non sic difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos, piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & *b* propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis, tãquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorũ participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non admittant, vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum saluris incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte: apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines & professores eosdem vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immeritò turbaretur, nec eadẽ æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet: ipsoque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret.

DE DECIMIS, PRIMITIIS, & oblationibus.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Ponit quatuor casus, in quibus religiosi grauantes, vel fraudantes ecclesias, circa decimas eis debitas, si requisiti per illos, quorum interest, non desistunt intra mensem, vel de vsurpatis vel retentis, intra duos menses non fecerint emendam, suspensi sunt ab officiis, administrationibus, & beneficiis: & talia non habentes sunt excommunicati. Secundus, tertius, & quartus casus ibi, Seu qui. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

REligiosi *a* quicunque, qui noualium aut aliàs decimas ecclesiis debitas ad eos ex aliqua causa legitima nõ spectantes appropriare sibi præsumpserint, aut exquisitis fraudibus, siue coloribus vsurpare: Seu, qui de animalibus familiarium & pastorum suorum, vel aliorum etiam animalia ipsa eorum gregibus immiscentium: Seu, qui de animalibus, quę in fraudem ecclesiarum in pluribus locis emũt, emptaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipsis tenenda: Seu, qui de terris, quas tradunt aliis excolendas decimam solui ecclesiis non permiserint, aut prohibuerint: nisi post requisitionem per eos, quorum interereit, super hoc eis factam à præmissis destiterint intra mensem, aut si de iis, quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, intra duos menses damnificatis ecclesiis emendam non fecerint competentem: sint, & tamdiu maneant ab officiis, administrationibus & beneficiis suis suspensi, donec destiterint & satisfecerint, vt superius est expressum. Quod si religiosi huiusmodi administrationes, vel beneficia non habeant: eo casu, quo alij supradicti saspensionis, ipsi sententiam excommunicationis incurrant, ante satisfactionem condignã nullatenus absoluendi: priuilegiis nõ obstantibus quibuscunq;. Cæterùm præmissa extendi nolumus ad animalia, quæ per religiosorum ipsorum donatos seu obstatos tenentur: dum tamen illi religiosis eisdem cum effectu donauerint, aut obtulerint se & sua.

CAP. II.

Decima beneficiorum alicui concessa, sibi debetur secundum taxationem, & de moneta currente. Nec possunt collectores propter hoc distrahere, vel occupare ornamenta diuinis officiis deputata. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

SI beneficiorum decima cuius simpliciter concedatur ad tempus, secundum taxationem decimę in illis partibus, in quibus fiet concessio, consuetam, & ad monetam currentem *b* communiter ipsa decima leuari poterit & debebit. Nec per collectores, *c* leuatores, siue exactores ipsius decimæ, ecclesiarum calices, libros, & alia ornamenta diuinis officiis deputata, ex causa pignoris vel distractionis capi vel recipi volumus, nec distrahi, seu quomodolibet occupari.

DE REGVLARIBVS ET transeuntibus ad religionem.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Professi ordinum mẽdicantium, etiam licitè transeuntes ad non mendicantes, licet administrationes habeant, non habent vocem in capitulo, etiam si aly de capitulo id concedant: nec deinceps consequi possunt administrationes, prioratus, vel officia, etiam tanquam vicarij: nec pro se vel aliis animarum curam gerere: & irritat contra factum. vltimò ponit casum exceptum. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

a *Al. ita: nihilominus eis districtè præcipiendo mandantes, &c.* b *Al. & propositionu.* c *In antiquioribus codicib. etiam impressis desunt hæc tria verba: primitiis & oblationibus.*

a *Vide concil. Trid. sess. 25. de refor. c. 12.* b *Vide Geminianum consil. 137. & Albertum Brunum consil 98.* c *De potestate collectorum, & subcollectorum, & an debeat constare per literas, vide Rotam decis. 266. in nouis.*

Vt.

VT professores cuiusuis paupertatis ordinis cò libentius, in qua vocati sunt vocatione persistere, transeuntesque ad non mendicantium ordinem in eodem conuersari quietius studeant, quo in ipsis discordiarum & schismatum productiua ambitio reprimetur : *a* Sacro concilio approbante statuimus, mendicantes quoslibet, qui ad nõ mendicantium ordines etiam auctoritate apostolica transibunt in posterum, quive hactenus transiuerunt, quamuis nunc prioratus, administrationes, vel officia, aut curam animarum vel regimen quodcunque obtineant inibi, vocem aut locum in capitulo non habere : etiam, si hoc sibi ab aliis liberè concedatur. Ad *b* prioratus quoque, administrationes, aut quæcunq; in antea non assumi officia, etiam tanquam vicarios seu ministros vel locorum aliorum tenentes : quodq; animarum curam & regimen, nec pro se possint, nec pro aliis exercere. Quicquid autem in contrarium attentatum fuerit, sit irritum ipso iure, quouis priuilegio non obstante. Ad illorum autem mendicantium ordines, quos apostolica sedes eo modo subsistere *c* voluit, vt eorum professoribus, ita in illis remanere liceret, *d* quòd nullũ ex tunc admitterent ad professionem eorum, quibusque concessit licentiam generalem ad approbatos alios ordines transeundi, præsentem nolumus constitutionem extendi.

CAP. II.

Puber per annum deferens habitum nouitiorum non patenter distinctum ab habitu professorum, intelligitur professus. Ioan. And.

Idem.

EOs, qui deinceps in discretionis cõstituti ætate nouitiorum habitum in aliqua religione per annum portauerint, hoc ipso religionem illam decernimus esse professos : Nisi huiusmodi habitus in colore, scissura, vel forma se distinctum patenter exhibeat ab habitu professorum.

DE STATV MONACHORVM, vel canonicorum regularium.

TITVLVS X.

CAP. I.

Præmittit exordium breue, in quo constitutionis causam ponit, & generale interdictum monachorum nigrorum, circa exquisitum ornatum vel notabilem excessum in vestibus, cibis, potibus, equitaturis, & lectisternis.

Clemens V. *in concilio Viennensi.*

NE in agro dominico, sacra videlicet monachorum nigrorum religione, indecorum aliquid obrepat, aut vitiosum quicquam perniciose *e* in segetem coalescat, sed vt in illa potius flores honoris & honestatis fructus in vbertate succrescant : eis in vestibus inordinatũ omnem seu exquisitum ornatum, aut cultum, necnon in cibis & potibus, equitaturis & lectisterniis, quemuis notabilẽ interdicẽtes excessum.

Specialiter prouidet circa vestes habitui proximas, almutias, caputia, calceamenta, zonas, cultellos, calcaria, sellas, & frænos ipsorum : & vltimò, circa habitum superiorem. Ioan. And.

Statuimus, vt superior vestis ipsorum habitui proxima, nigri, bruni, aut albi coloris existat, iuxta morem apud eos seruari solitum in regione, qua degunt, nec in qualitate pãni regularis excedatur modestia, nec quæratur quod preciosius & subtilius, sed quod vtilius valeat inueniri. Sit etiam vestis ipsa rotunda per circuitũ & non scissa, nec longitudine nimia, aut breuitate notanda : largas etiam manicas habeat vsque ad pugnum protensas, non consutitias vel quomodolibet botonatas. Almutiis de panno nigro vel pellibus caputiorum loco cum caputiis habitus, quem gestauerint, sint contenti : iuxta tamen dispositionem abbatis, scissis super humeros, & honestis caputiis vti possint. In vestibus sendatum pro foderaturis non portent. Aestiualibus largis aut botis altis pro calceamentis vtantur. Nullus zonam, cultellum, calcaria cum ornatu deferre, aut cũ sella clauorum ornatu decorata superfluo, vel nimis aliàs sumptuosa, siue cum fræno ferraturã ad ornatum habente equitare præsumat. Rursus in locis, in quibus fuerit congregatio duodecim monachorum aut supra, intra septa monasterij, abbas, prior, aut alius præsidens portet flocum de panno, pro flocis aut cucullis in ipso monasterio consueto : monachi verò alij in monasteriis, in quibus flocos soliti sunt portare, debent etiam vti eis. In aliis autem monasteriis & intra domos & alios prioratus, vbi non est tanta congregatio monachorum, cucullas clausas deferãt & honestas. Cùm verò abbates, priores, aut alios præsidentes & monachos alios extra monasterium proficisci continget : flocum, cucullam, aut capam clausam habeant, & subtus capã si eam portauerint cucullam deferant, aut si maluerint scapulare. Cùm autem ad seruiendum in diuinis officiis albis vel sacris vestibus induentur, aut cùm occupabuntur in operibus, vti eis liceat scapulari. Verùm ne ex diuersa acceptione, quam in diuersis regionibus huiusmodi vocabula, flocus videlicet, & cuculla dicuntur habere, hæsitandi circa præmissa materia relinquatur : cucullæ nomine habitum longum & amplum, sed manicas non habentem : nomine verò floci habitum, qui longas & amplas habet manicas, nos intelligere declaramus.

Prouidet circa monachorum confessionem, communionem, expositionem regulæ, & institutionem nouitiorum. Ioan. Andreas.

Sanè *a* singulis mensib. tam in monasteriis, quàm extra (sublata occasione quacunque) ad confessionem saltem semel accedant omnes & singuli monachi. Et in prima dominica mensis cuiuslibet in monasteriis semper cõmunicent, nisi ex causa forte, quam abbati, priori, aut pœnitentiariis monasteriorum non differant intimare, eorumque iudicio vel abstineant vel accedant. Regula quoq; cùm in capitulo legitur ab illo, qui præest ipsi capitulo, vel alio, cui hoc ipse iniunxerit, propter iuniores vulgariter exponatur. Nouitiis etiam fidelis deputetur instructor, tã in diuinis officiis, quàm in obseruantia regulari.

Prouidet circa venationes & aucupationes monachorum. Ioan. And.

Porrò à venationibus & aucupationibus omnes semper abstineant, nec eis interesse, aut canes, vel aues venaticos per se vel alios tenere præsumant, nec à familiaribus secum morantibus teneri permittant, nisi saltus, viuaria, vel garenas proprias, vel ius venandi in alienis haberent, in quibus cuniculi vel feræ aliæ forsan essent, quo casu hoc eis permittitur : dum tamen intra monasteria seu domos, quas inhabitant, aut eorũ clausuras venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem.

Punit certos prædictorum transgressores : omnes alios puniri iubens iuxta disciplinam regulæ. Ioan. And.

Si quis autem præmissorũ temerarius extiterit vio-

a *Al. reprimatur.* b *In manusc. vetusto satis & emendato ita : Ad prioratus quoslibet administrationes, aut quæcunque etiam annua officia non assumi, & tanquam vicarios seu ministros vel loca aliorum tenẽtes, &c.* c *Al. sustinere.* d *Al. liceat.* e *Al. perniciosam in segetem.*

a *Iste & comprehendit canonicos regulares, ne rubrica sit superflua, contra l. si quando ff. de lega. 1. & c. solitæ de maiorit. & obed.*

lator, regulari subiaceat disciplinæ. Et nihilominus si sotulares non corrigiatos & altos, aut caputia (vt præfertur) non fissa portare præsumpserit, siquidem abbas, vel prior non habens abbatem propriū fuerit, per annum se nouerit à beneficiorum collatione suspensum: Si verò alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus. Quòd si nullam habeat, eo ipso per annū reddatur inhabilis ad administrationem & ecclesiasticum beneficium obtinendum. Si qui verò eorum venationi aut aucupationi clamosè, vel aliàs, cum canibus aut auibus ex proposito interfuerint: iuxta præmissam personarum distinctionem dictarum suspensionis & inhabilitatis pœnas, per biennium ipso facto incurrant. Abbate autem vel priore à collatione (vt præmittitur) beneficiorum suspenso, ad priorē claustralem, cum consilio & assensu conuentus vel maioris partis ipsius, eorundē beneficiorū collatio deuoluatur.

Prouidet contra professos euntes ad curias principum, vel aliàs vagantes, vel intra septa monasterij arma tenentes. Ioan. Andr.

Quia verò nonnulli monachorum ipsorum (sicut accepimus) suaui iugo obseruantiæ regularis abiecto, interdū (propriis relictis monasteriis se in eis securè morari non posse fingētes, vel alio colore quæsito) per curias principum euagando discurrunt: & nisi à prælatis eorum petita pensio vel subuentio assignetur eisdem, conspirantes in illos, eisque proditionem vel alia grauia imponētes, eos capi & incarcerari, ipsorumq; monasteria comburi procurant, & interdum monasteriorum ipsorum bona in totum vel *a* in partem non modicam occupare præsumunt: Nos eorum in hac parte reprobis ausibus obuiare volentes, hoc edicto perpetuo prohibemus, ne monachi aut regulares canonici administrationem aliquam non habentes, ad curias principum absq; speciali prælatorum suorum licentia se conferre præsumant. Quod si vt suis prælatis aut monasteriis damnum aliquod inferant, *b* ad dictas curias se conferre præsumpserint, excōmunicationis sententiam eos incurrere volumus ipso facto. Prælatis eorum districtè nihilominus iniungentes, vt ipsos à prædictarum curiarum accessu & aliis quibuslibet vagationibus & discursu diligenter compescere, ac super hoc non parentes eisdem, seuerè corrigere non omittat. Præfatæ quoque sententiæ, monachos infra sepra monasteriorum, sine licentia abbatum suorum arma tenentes, decernimus subiacere.

Prouidet circa monachorum solitudines. Ioan. And.

Ad hæc prędecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, perpetuo prohibemus edicto, ne monachi singuli in singulis sibi commissis administrationibus vel prioratibus habitare præsumant: Sed si prouentus prioratuum seu administrationum huiusmodi duobus forte non suppetant, iidem prioratus seu administrationes, nisi per abbates ad sustentationem duorum sufficientes reddantur, locis aliis vicinioribus, ad eorum monasteria pertinentibus, vel ipsorum monasteriorum officiis, aut inter se inuicem, prout erit commodius, cum consilio & assensu abbatum, per locorum ipsorum ordinarios vniantur, Monachis locorum, quę aliis vnientur prioribus, ad claustrum primitus reuocādis, & clericis seruitutis ibidem: de locorum ipsorum prouentibus prouisione debita facienda.

Prouidet de priorum ætate, & ipsorum sacerdotio, professione, & habitatione. Ioan. And.

Cęterum prioratus conuentuales alicui, nisi xxv. annum attigerit: alij verò curam animarum habentes, etsi cura ipsa per seculares habeat presbyteros exerceri, cuiquam nisi xx. annum peregerit, conferri nequeāt aut committi. Qui autem prioratus istos vel illos habuerint, intra annum computandum à tempore collationis seu commissionis sibi factæ de eis & possessionis eorum adeptę, vel intra vigesimumquintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum non conuentuales prioratus eis commissi fuerint, aut collati, se faciant ad sacerdotium promoueri. Quod si (cessante rationabili causa) non fecerint, eo ipso nulla etiā monitione præmissa, prædictis prioratibus sint priuati: qui ipsis iterū ea vice nullatenus conferantur. Sanè prioratus aliquis siue administratio cōmitti alicui vel conferri non possit, nisi expresse professus fuerit ordinem monachalē: neque prioratus aut administrationes extra monasteria obtinentes, permittātur in monasteriis, sed teneantur in ipsis prioratibus seu administrationibus (quacūque non obstante consuetudine) residere: nisi ex studiorum vel alia causa rationabili ad tempus fortè ab huiusmodi residentia excusentur.

Prouidet de monachorum ordinatione & ipsorum doctrina. Ioan. And.

Ad ampliationem autem cultus diuini: statuimus, quòd monachi quilibet ad monitionem abbatis se faciant ad omnes ordines sacros (excusatione cessante legitima) promoueri. Rursus, vt ipsis monachis proficiēdi in scientia, via opportuna non desit: in singulis ipsorum monasteriis, quibus ad hoc suppetunt facultates, idoneus teneatur magister, qui eos in primitiuis scientiis instruat diligenter.

Confirmat & innouat decretalem supra eodem: Cum ad monasterium, & cap. In singulis. h. d. Ioan. And.

Præmissa igitur omnia & ea nihilominus, quæ felicis recordationis Innocentius papa quartus prædecessor noster, circa statum monachorum ipsorum pro vberiori cultu obseruantiæ regularis, quo ad vsum camisiarum, abdicationem proprietatis, silentium, & esum carnium, ac de earum capitulis de triennio in trienniū celebrandis, & etiam quoad quælibet alia statuit (quæ omnia innouamus & approbamus) expresse, volumus & statuimus firmiter obseruari.

CAP. II.

Moniales, quæ nulli subsunt nisi papæ, & canonici seculares, per ordinarios: & alia exempta per suos prælatos debent annis singulis visitari. Et ponit numerum personarum visitationi interesse debentium. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem*.

Attendentes, *a* quòd vbi gubernaculum disciplinæ contemnitur, restat, vt religio naufragetur, prouidendum censuimus esse præcipuè, ne per contemptū huiusmodi in iis, quæ se Christo voto celebri despōderunt, quicquam reperiatur incongruum, quod in regularis ponat honestatis gloria maculam, & diuinā meritò possit offendere maiestatem. Hoc igitur sacro approbante concilio duximus statuēdum, vt singula monialium monasteria per ordinarios exempta, videlicet, quæ ita sedi apost. quòd nulli alij subiecta noscuntur, apostolica: non exempta verò ordinaria auctoritate, ac exempta alia per alios, quibus subsunt annis singulis debeant visitari. Visitatores autem huiusmodi solicitudinis studium diligenter impendant, vt moniales ipsæ, quarum nonnullas dolentes audiuimus in subscriptis excedere pannis sericis, variorum foderaturis sandaliciis, comatis & cornutis crinibus, scacatis & virgatis caputiolis non vtantur: non choreas, non festa secularium prosequantur, non die noctúve per vicos & plateas incedant, aut voluptuosam alias vitam ducant, easque solertius retrahant, ab insolentiis quibuslibet & mūdi huius illecebris, ac inducant easdem

a *Al. ita: vel in parte non modica.* b *Vide l. quisquis. C. ad leg. Iul. maie. & Io. Andr. in c. in pœnis. de reg. in lib. 6.*

a *Vide concilium Trident. sess. 25. titu. de regularibus. cap. 2.*

ad im-

ad impendendum in monasteriis suis deuotum & debitum domino famulatum. Ad quæ omnia obseruanda moniales easdem (non obstantibus exemptionibus & priuilegiis quibuscunque, quibus tamen quo ad alia nolumus præiudicium generari) per illos, de quibus supra dictum est, compelli iubemus remediis opportunis. Statuimus insuper, vt quæuis ad regimen abbatiarum assumptæ in monasteriis, in quibus abbatissæ sunt solitæ benedici, intra annum à suæ confirmationis tempore computandum, *a* munus benedictionis suscipiant: alioquin à iure suo (nisi subsit causa rationabilis) prorsus se nouerint ceoidisse, per illos, ad quos id pertinet prouisione de abbatissis monasteriis ipsis canonicè facienda. Illas quoq; *b* mulieres, quæ vulgò dicũtur canonicè seculares, & vt seculares canonici vitam ducũt, non renunciantes proprio, nec professionem aliquam facientes, per locorum ordinarios, si exemptæ non fuerint, suæ: si verò exemptæ fuerint, apostolica auctoritate præcipimus visitari. Per hoc tamen non intendentes earum statum, regulam seu ordinem approbare. Ipsos autem visitatores notariis duobus, & personis duabus suæ ecclesiæ quatuorque viris aliis honestis vtique & maturis præcipimus in ea quam visitando facient inquisitione fore contentos. Si qui verò visitatores ipsos in præmissis impedire præsumpserint, seu aliquo præmissorum (nisi moniti resipiscant) ipso facto excommunicationis sententiam se nouerint incursuros, priuilegiis, statutis, & consuetudinibus quibuslibet in contrarium minimè valituris.

DE RELIGIOSIS DOMIbus, vt episcopo sint subiectæ.

TITVLVS XI.

CAP. I.

Mulieres statum beguinarum sectantes & de nouo assumentes, ac religiosis in hoc dantes consilium vel fauorem, ipso facto sunt excommunicati: status tamen pœnitentiales per hoc non interdicitur, secundum Paulum.

Clemens V. *in concilio Viennensi.*

CVm de quibusdam mulieribus beguinab. vulgariter nuncupatis (quæ cum nulli promittant obedientiam, nec propriis renuncient, neque profiteantur aliquam regulam approbatam, religiosæ nequaquam existunt: quanquam habitum, qui beguinarum dicitur, deferant & adhæreant religiosis aliquibus, ad quos specialiter trahitur, affectio earundem) nobis fide digna relatione insinuatum extiterit, quod earum aliquæ quasi perductæ in mentis insaniam, de summa trinitate ac diuina essentia disputent & prædicent, ac circa fidei articulos & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducant, & multos super his decipientes simplices, eos in errores diuersos inducant, aliaque quamplura periculum animarum patientia *c* sub quodam velamine sanctitatis faciant & committant: Nos tam ex his, quàm ex aliis de ipsarum opinione siniistra frequẽter auditis, eas merito suspectas habentes, statum earundem sacro approbante concilio perpetuò duximus prohibendum, & a Dei ecclesia penitus abolendum: eisdem & aliis mulieribus quibuscunq; sub pœna excõmunicationis, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto, iniungentes expressè, ne statum huiusmodi dudum forte ab ipsis assumptũ quoquo modo sectentur vlterius, vel ipsum aliquatenus de nouo assumant. Prædictis verò religiosis, per quos eædẽ mulieres in huiusmodi beguinagij statu foueri, & ad ipsum suscipiendum induci dicuntur, sub simili excommunicationis pœna, quam eoipso, quod secus egerint, se nouerint incursuros, districtius inhibemus, ne mulierés aliquas prædictum statum (vt præmittitur) dudum assumptum sectantes, aut ipsum de nouo forsitan assumentes quomodocunque admittant: ipsis super eo sectando vel assumendo præbentes vllo modo consilium, auxilium, vel fauorem, nullo contra præmissa priuilegio valituro. Sanè per prædicta prohibere nequaquam intendimus, quin si fuerint fideles aliquæ mulieres, quę promissa continentia vel etiam non promissa honestè in suis conuersantes hospitiis, pœnitentiam agere voluerint: & virtutum domino in humilitatis spiritu deseruire, hoc eisdem liceat, prout *a* dominus ipsis inspirabit.

CAP. II.

Ponens constitutionis causam, statuis hospitalia reformari per collatores ipsorum, & cogi rectores eorum ad conseruationem locorum & suorum iurium, & ad hospitalitatem tenendam: statuens per locorum ordinarios suppleri defectum vel negligentiam collatorum, etiam circa exempta. Ioan. And.

Idem.

QVia contingit interdum, quòd xenodochiorum, leprosariarum, eleemosynariarum, seu hospitaliũ rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res & iura ipsorum interdum ab occupatorum & vsurpatorũ manibus excutere negligunt: quinimo ea collabi & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittũt, & non attento, quòd loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogationibus dotata fuerunt, vt pauperes infectique lepra reciperentur inibi, & ex prouentibus sustentarentur illorum, id reuuunt inhumaniter facere: prouentus eosdem in vsus suos damnabiliter conuertentes: *b* quum tamen ea, quæ ad certum vsum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant non ad alium (salua quidem sedis apostolicæ auctoritate) conuerti: Nos incuriam *c* & abusum huiusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante sancimus: vt ij, ad quos id de iure vel statuto in ipsorum fundatione locorum appositio, aut ex consuetudine præscripta legitimè vel priuilegio sedis apost. pertinet, loca ipsa studeãt in prædictis omnibus salubriter reformare, ac occupata, deperdita, & alienata indebite in statum reduci debitum faciant, & ad ipsarum miserabilium personarum receptionem & sustentationem debitam, iuxta facultates & prouentus locorum ipsorum rectores prædictos compellere non omittant. In quo, si forte commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, vt etiam si pia loca prædicta exemptionis priuilegio minuta consistant, per seipsos vel alios impleant omnia præmissa & singula, & rectores eosdem vtique non exemptos propria: exemptos verò & alios priuilegiatos apostolica ad id auctoritate compellant. Contradictores cuiuscunque status aut conditionis existant, ac præbentes eisdem circa præmissa consilium, auxilium, vel fauorem, per censuram ecclesiasticam & aliis iuris remediis compescendo: nullum tamen per hoc exemptionib. seu priuilegiis ipsis, quo ad alia præiudicium generando.

Præcipit hospitalia in beneficium non concedi, nisi in duobus casibus, & reprobat contrariam consuetudinem, submittens, quales esse debeant, quibus administratio ipsa committitur, & de ipsorum incremento, inuentario & ratione reddenda: & decretum apponit. Ioan. And.

Vt autem præmissa promptius obseruentur, nullus ex locis ipsis secularibus clericis in beneficium conferatur etiam si de consuetudine (quam reprobamus pe-

a *Al. numerandum.* b *Vide Archidiaconum in c. si quis suadente. 7. q. 4.* c *Al. parantia.*

a *Al. ita: prout ipsis dominus ministrabit.* b *Ad hunc locum vide l. legatum. ff. de admi. re. ad ciuit. pert. re. uera de const. dist. 2. ver. no. c. quamuis de pœn. lib. 6.* c *Al. iniuriam.*

aitus) hoc fuerit obseruatũ, nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi prouidendum. Sed eorum gubernatio viris prouidis, idoneis, & boni testimonij committatur, qui sciant, velint, & valeant, loca ipsa, bona eorum ac iura vtiliter regere, & eorum prouentus & reditus in personarũ vsum miserabilium fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta cõuertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione diuini iudicij illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio seu administratio committetur: ad instar tutorum & curatorum iuramentũ præstare, ac de locorum ipsorũ bonis inuentaria *a* conficere, & ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis annis singulis, de administratione sua teneantur reddere rationem. Quòd si secus à quoquam fuerit attentatum: collationem, prouisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis.

Declarat constitutionem non extendi ad hospitalia religiosorum vel militarium ordinum. b. d.

Præmissa verò ad hospitalia militarium ordinũ, aut religiosorum etiam aliorum extendi minimè volumus: quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctæ obedientæ virtute mandamus, vt in illis secundum suorum ordinum instituta & antiquas obseruantias prouidere pauperibus, & hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum arcta *b* districtione cogantur, statutis aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in præmissis.

Conseruat antiquas consuetudines talium locorum, circa diuina officia & sacramenta. Ioan. And.

Cæterum nostræ intentionis existit, quòd si qua sint hospitalia, altare, vel altaria, & cœmeteriũ ab antiquo habentia & presbyteros celebrantes & sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrãtes: seu si parœciales rectores consueuerint in illis *c* exercere præmissa, antiqua consuetudo seruetur, quo ad exercenda & ministranda spiritalia supradicta.

DE IVRE PATRONATVS.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Si præsentatio ad ecclesias per patronos ecclesiasticos, in quibus ipsi non consueuerunt omnia onera supportare, non assignetur intra terminum competentem congrua portio, diœcesanus eam assignare debebit. Quod locum non habet, quando onera sunt per patronos supportanda, hoc dixit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

VT constitutio, quę ad ecclesiam aliquã, quemuis etiam ad exemptorum præsentationem admitti consuetudine non obstante contraria prohibet, nisi præsentato de prouentibus eiusdem ecclesiæ, talis coram diœcesano portio fuerit assignata, vnde iura possit episcopalia soluere, & sustentationem habere congruam, sicut expedit obseruetur, ipsam declarare, ac *d* quædã adiicere consulta huiusmodi sacri concilij approbatione prouidimus. Diœcesanis sub obtestatione diuini iudicij districtius inhibentes ne præsentatum aliquem per quamcunque personam ecclesiasticam ius præsentandi, ad ecclesiam aliquem habentem admittant, nisi intra certum terminum competentem per diœcesanos *e* ipsos præsentatibus præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis (vt præscribitur *a* congrua de prouentibus ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem præsentantes, intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato: statuimus, vt extunc diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud canonicum obsistat) admittere, & in pœnam præsentantium, ad diœcesanos ipsos potestas assignationis huiusmodi deuoluatur. Præcipimus autem diœcesanis eisdem, sub ipsius obtestatione diuini iudicij, ipsorumque conscientias oneramus, quod moderationem portionis *b* ipsius debitè faciant, nec odio vel fauore, vel aliàs in pluri vel minori, circa illam scienter excedant. Sanè in prioratuum vel aliorum, tam regularium, quàm secularium locorum ecclesiis, in quibus religiosi vel alij, ad quos eorum reditus pertinere noscuntur, prædicta consueuerunt onera supportare, præmissa nullatenus obseruentur: sed onera omnia, quæ ecclesiarum ipsarum perpetuis presbyteris, aut vicariis incumberent, si dicta eis assignatio facta esset, religiosi & alij supradicti plenè subire, ac presbyteros, seu vicarios ipsos decenter tractare, necnon sustentationem eis præstare sufficientem, & congruam teneantur. Ad quæ omnia integraliter adimplenda, & nihilominus ad obseruationem debitam assignationis per diœcesanum in casu alio (vt præmittitur) faciendæ, religiosos prædictos, & alios quoslibet à diœcesanis eisdem ecclesiastica volumus censura compelli. Non obstantibus exemptionibus aut aliis quibuslibet priuilegiis, consuetudinibus, vel statutis, quæ circa præmissa, vel eorum aliquod religiosis ipsis aut aliis, in nullo volumus suffragari.

CAP. II.

In plures hæredes vnius ex pluribus patronis transit impatronatus per stirpes. h. d. Ioan. And.

Extra. de cler. 7. Idem.

PLures *c* ab vno ex patronis ecclesiæ relicti hæredes, vocem duntaxat vnius habebunt in præsentatione rectoris. Et (vt facilius prouideatur ecclesiis) non inconueniens reputamus, patronos ipsos inter se posse liberè conuenire, de rectore ab eis alternis vicibus præsentando: Quibus etiam ex eadem causa permittimus, vt plures ad vacantem ecclesiam possint eo modo præsentare personas, quòd vna ex eis eligi per episcopum valeat, & admitti.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBVS, & procurationibus.

TIT. XIII.

CAP. I.

Religiosi subire tenentur onera, quę incumbebant ecclesiis per eos ante hoc concilium, ac quæsita: nisi priuilegio, exemptione vel alia iusta causa inuentur: quæ priuilegia vel exemptiones non iuuant in ecclesiis post consilium asquirendis. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CVm sit naturæ consonum illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur, hac in perpetuum valitura cõstitutione sancimus, vt religiosi quicunque pro monasteriis, & ecclesiis, quæ ad eos quocunque sint titulo deuoluta, procurationes legatorum sedis apostolicæ, ac iura episcopalia, & alia præstari pro ipsis antequam ad eos peruenissent, solita prompte soluere studeant: nisi forsan sedis apostolicæ priuilegio, exemptione, vel alia causa legitima, ab his se valeant excusare. Priuilegia verò, seu exemptiones huiusmodi ad monasteria, seu ecclesias, quæ ad eos obuenire contingeret, in posterum volumus non extendi.

a *Al. inuentarium.* b *al. ecclesiastica.* c *al. statim illu partibus, &c.* d *In antiquioribus codicibus constanter legitur. ita ac si quædam, &c.* e *al. episcopos.*

a *Al. præmittitur.* b *al. pensionis.* c *De intellectu vide Lambertinum de iure patron. artic. 12. q. 1. par. 1. num. 55.*

CAP.

CAP. II.

Ponit quædam grauamina, quæ prælati inferebant exẽptis, præcipuè Cistercienſibus, & illa fieri prohibet: ſtatuens, quod epiſcopi, qui in monaſteriis Cistercienſis ordinis charitatiuè procurantur, ſint contenti cibariis, quæ per illos ſibi miniſtrantur. Si verò procurantur ex debito, ipſis volentibus carnes miniſtrari, debent extra ſepta monaſterij, vel ſaltem extra portã, quæ dicitur regularis. Ipſorum etiam eleemoſynarij fragmenta menſarum poſſunt pauperibus erogare. hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

AD a noſtrum (quod dolentes referimus) peruenit auditum, quòd eccleſiarum prælati ad monaſteria Ciſtercienſis ordinis accedentes, licet ab eis charitatiuè recipiantur, & eis curialiter neceſſaria miniſtrentur, cibis tamen regularibus non contenti, contra priuilegia dicti ordinis carnes petunt: & ſi eis non miniſtrentur, auferunt violenter. Et licet in locis eiſdem fiant eleemoſynæ competenter, ipſi tamen prælati ipſis religioſis inuitis alias eleemoſynas faciunt, etiam in aliquibus locis, in quibus procurationes non habent, de conſuetudine vel de iure. Pro equitaturis quoque ferrandis, licet ferris non egeant, & eoci eorum ſui officij ratione pecuniam exigunt & extorquent: Nec compoſitiones ſuper procurationibus inter prælatos ipſos & eos initas eis ſeruant. Ipſis etiam in recipiendis procurationibus ita graues exiſtunt, quòd ipſis in eorum monaſteriis & eccleſiis procurationes recipientibus longi temporis victum breuis hora conſumit: & dum procurationes recipiunt, canes venaticos, falcones & accipitres ſecum habent. Et niſi voluntati ſatisfiat eorum, valuæ monaſteriorum, ſeu eccleſiarum per violentiam ſæpe franguntur, & ornamenta eccleſiæ exportantur, pluresque procurationes recipiunt vna die ſedis apoſtolicæ priuilegio non ſuffulti, interdum in pecunia numerata, viſitationis etiam officio non impenſo, & occaſione dictarum procurationũ, iidem prælati ab ipſis frequenter exigunt, quæ illis ſoluere non tenentur, intolerabilia eiſdem grauamina cumulantes. Sunt *b* & nonnulli qui procurationes nunciorum apoſtolicæ ſedis, aliaque extraordinaria onera exemptis, & aliis religioſis pro maiori parte imponunt: vt ſe ac presbyteros liberent ſeculares religioſos ad ordinandum huiuſmodi onerum diſtributionem minimè aſſumentes: In multis etiam aliis præfati prælati, exempta monaſteria, & ipſorum eccleſias vtroque illis iure ſubiectas, grauant in procurationibus recipiendis, & oneribus inſolitis imponendis: Nos igitur ſuper his volentes de opportuno remedio prouidere, ſacri approbatione concilij duximus ſtatuendum, vt ſi epiſcopi non cauſa viſitationis, ſed charitatiuæ hoſpitalitatis, ad monaſteria venerint ſupradicta, victualia gratioſè recipiant, quæ charitatis gratia eis fuerint miniſtrata. Ipſis autem epiſcopis, ad monaſteria venientibus ſupradicta & procurationes ibidem recipientibus ſibi debitas de iure communi, cõſuetudine, priuilegio, vel iure alio ſpeciali in domibus ipſorum monaſteriorum, extra tamen ſepta ipſorum exiſtentibus, ſi quæ fuerint ad hoc aptæ, alioquin intra ſepta ipſa, non tamen intra portam, quam regularẽ appellant, carnium pro congruentia temporis ſi voluerint (priuilegio non obſtante quocunque) cibaria miniſtrentur. Nec inconueniens reputamus, ſi fragmenta, quæ de menſis ipſorũ epiſcoporũ & ſuorum familiariũ colligũtur, per ipſorũ epiſcoporũ eleemoſynarios ibidẽ pauperib. erogẽtur. Ab aliis aũt grauaminib. expreſſis ſuperius, prælati diligenter *c* abſtineant, ſi Dei & apoſtolicæ ſedis indignationem voluerint euitare.

CAP. III.

Diœceſani, quibus hoc conſtat, illos qui exigendo à clericis pedagia, vel guidagia excommunicati ſunt vel interdicti, publicare debent. Ioan. Andr.

Idem *in eodem.*

PRæſenti a conſtitutione iubemus, vt locorum diœceſani contra eos qui ab eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis pro earum rebus proprijs, quas non negociandi cauſa deferunt, aut deferri faciunt: vel tranſmittunt, pedagia vel guidagia ſuo vel alieno nomine exigunt, vel extorquent in animarum ſuarum periculum, & eorum à quibus ea exigunt, præiudiciũ & grauamen, excommunicationis & interdicti ſententias à iure prolatas: poſtquam de *b* his ipſis conſtiterit, omnino publicent, vel à ſuis ſubditis, tamdiu faciant publicari, donec illi ſic exacta *c* reſtituerint, & de tranſgreſſione huiuſmodi ſatisfecerint competenter.

DE CELEBRATIONE *d* MISSARUM, & aliis diuinis officiis.

TIT. XLIII.

CAP. I.

Prælati, ad quos ſpectat correctio, & illi negligentibus, ſuperiores ipſorum debent eſſe ſolicti, vt horis debitis in cathedralibus regularibus & collegiatis eccleſiis hymnæ canonicæ deuotè pſallantur: & quod in eccleſiis aliis celebretur conuenienter & debitè diuinum officium & nocturnum principaliter. hoc intendit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

GRaui e nimirum turbatione mouemur, quòd ex nonnullorum rectorum negligentia, quæ dum ſpem impunitatis permittit, multam nutrire peſtilentiam conſueuit, in ſubditis, plerique eccleſiarum miniſtri modeſtia ordinis clericalis abiecta, dum offerre Deo ſacrificium laudis fructum labiorum ſuorum in puritate conſcientiæ & animi deuotione deberent, horas canonicas dicere, ſeu pſallere, tranſcurrendo, ſyncopando extranea quidem & plerunque vana, prophana, & inhoneſta intermiſcendo colloquia, tarde ad chorum conueniendo, ſeu eccleſiam ipſam abſque rationabili cauſa ante finem officij exeundo frequenter, aues interdum portando, ſeu faciendo portari, caneſque ſecum ducendo venaticos, ac quaſi nihil prætendentes de clericali militia, in corona, veſtibus, & tonſura, diuina etiam celebrare, aut eis intereſſe nimis indeuotè præſumunt. Nonnulli etiam tam clerici, quàm laici, præſertim in feſtorum certorum vigiliis, dum in eccleſiis deberent orationi inſiſtere, non verentur in ipſis earumq; cœmeteriis choreas facere diſſolutas, & *f* interdum canere cantilenas, ac multas inſolentias perpetrare, ex quibus eccleſiarum, & cœmeteriorum violationes, inhoneſta, variaque delicta quandoq; ſequuntur, & eccleſiaſticum plerunq; perturbatur *g* officium, in diuinæ maieſtatis offenſam, & aſtantium ſcandalum populorum. In multis inſuper eccleſiis cum vaſis, veſtimentis, & cæteris ornamentis ad diuinum cultum neceſſariis, indecentibus vtique (penſatis earum facultatibus) deſeruitur. Ne igitur tranſgreſſiones inualeſcant huiuſmodi, aliisque veniant in exemplum, ſacri concilij approbatione hoc

a *Vide c. cum apoſtolus. extra de cenſib. & c. 1. 2. & 3. eod. tit. lib. 6. & vid. concil. Trid. ſeſſ. 24. de refor. c. 3. vbi plenè de materia viſitationis.* b *al. ſunt etiam, &c.* c *al. ita: diligenter prorſus abſtineant.*

a *Nota quòd res clericorum gaudent eodem priuilegio quo res eccleſiarũ. c. vlt. de vti. & honeſt. cler. c. eccleſiarum ſeruos. 12. q. 1. Anchar.* b *al. de ipſis eos conſtiterit, &c.* c *al. extorta.* d *al. ita: de celebratione Miſſarum, & aliorum officiorum.* e *de materia huius clement. præter Doct. hic vide canoniſtas in c. 1. & c. dolentes. ext. de celeb. miſſar.* f *al. ita: etiam interdum, &c.* g *al. perturbant.*

ferí prohibentes: ſancimus, vt illi, ad quos id pertinet, & in eorum ſi vtique exempti non ſint negligentiam, vel defectum locorum ordinarij: ſi verò exempti fuerint, aut alias circa hoc priuilegiati ſuperiores ipſorum (omni negligentia vel incuria penitus relegata) circa reformanda præmiſſa, & eorũ ſingula corrigenda, necnon vt in cathedralibus, regularibus, & collegiatis eccleſiis horis debitis deuotè pſallatur: In aliis verò conuenienter & debitè celebretur diuinum *a* diurnum & nocturnum officium, ſi Dei & apoſtolicæ ſedis indignationem euitare voluerint, ſolicitam curent diligentiam adhibere: contradictores cenſuram eccleſiaſticam (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliisque opportunis remediis compeſcendo, facientes prout ad eos ſpectat in his, & aliis quæ ad diuinum cultum, & morum reformationem pertinent, ac eccleſiarum & cœmeteriorum reſpiciunt honeſtatem, ſacrorum ſtatuta canonum, ad quæ ſcientia diligens curent adhibere ſtudium, irrefragabiliter obſeruari.

CAP. II.

Clerici etiam religioſi, domeſtici, commenſales cardinalium vel epiſcoporum, ſe poſſunt illis in diuinis officijs coaptare. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

DIgnum prorſus & congruum arbitrãtes, quòd clerici tam religioſi, quam alij cardinalium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac quorumcunque pontificum gratiam, & communionem apoſtolicæ ſedis habentiũ, commenſales domeſtici ſe poſſint ipſis in diuinis officiis coaptare, vt illud, quod iidem cardinales, ſeu pontifices dicent, officium licitè dicere valeant: Nec ad dicendum aliquod aliud teneantur ſacri approbatione concilij indulgemus.

DE BAPTISMO, ET EIVS effectu.

TITVLVS XV.

CAP. VNICVM.

In fontibus eccleſiarum, non in priuatis domibus, debet baptiſma concedi: duos caſus excipit, & tranſgreſſores puniri præcipit. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

PRæſenti *b* prohibemus edicto, ne quis decætero in aulis vel cameris, aut aliis priuatis domibus: ſed duntaxat in eccleſiis, in quibus ſunt ad hoc fontes ſpecialiter deputati, aliquos (Niſi regum vel principum, quibus valeat in hoc caſu deferri, liberi exiterint, aut talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad eccleſiam abſque periculo, propter hoc acceſſus haberi) audeat baptizare. Qui autem ſecus præſumpſerit, aut ſuam in hoc præſentiam exhibuerit, taliter per epiſcopum ſuum caſtigetur, quòd alij attentare ſimilia non præſumant.

DE RELIQVIIS ET VENEratione ſanctorum.

TIT. XVI.

CAP. VNICVM.

Feſtum corporis Chriſti celebrari debet feria quinta, poſt octauam Pentecoſtes, & certæ indulgentiæ conceduntur in iis, qui in feſto vel intra octauam officio vel horis intererunt. h. d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienenſi.*

SI Dominum in ſanctis eius laudare iubemur, dignum profectò, iuſtum & ſalutare nobis exiſtit, vt ſibi in ſui quo nos quotidie ſpiritualiter reficit memoriam corporis, laudes feſtiuæ venerationis & gratias referamus. Hac igitur conſideratione inducti, conſtitutionem à bonæ memoriæ Vrbano papa quarto prædeceſſore noſtro ſuper hoc editam, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictè præcipimus obſeruari: cuius tenor ſequitur in hæc verba: Vrbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum dei, venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, & aliis eccleſiarum prælatis, &c. Tranſiturus de hoc *a* mundo ad patrem ſaluator noſter dominus Ieſus Chriſtus, cùm tempus ſuæ paſſionis inſtaret ſumpta cœna, in memoriam mortis ſuæ inſtituit ſummum & magnificum ſui corporis & ſanguinis ſacramentum, corpus in cibum, & ſanguinem in poculum tribuendo. Nam quoties hunc panem manducamus, & calicem bibimus, mortem domini annũciamus. In inſtitutione quidem huius ſacramenti dixit ipſe apoſtolis, Hoc facite in meam commemorationem: vt præcipuum & inſigne memoriale ſui amoris eximij, quo nos dilexit, eſſet nobis hoc præcelſum, & venerabile ſacramentum: memoriale, inquam mirabile ac ſtupendum, delectabile, ſuaue, tutiſſimũ, ac ſuper omnia prẽcioſum, in quo innouata ſunt ſigna, & mirabilia immutata, in quo habetur omne delectamentum, & omnis ſaporis ſuauitas, ipſaque dulcedo domini deguſtatur, in quo vtique vitæ ſuffragium conſequimur & ſalutis. Hoc eſt memoriale dulciſſimum, memoriale ſacratiſſimum, & memoriale ſaluificum, in quo gratam redemptionis noſtræ recenſemus memoriam, in quo à malo retrahimur, & in bono confortamur, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementa, in quo profectò proficimus ipſius corporali præſentia ſaluatoris. Alia nanque, quorum memoriam agimus, ſpiritu mente q; complectimur: ſed non propter hoc realem eorum præſentiam obtinemus. In hac verò ſacramentali Chriſti commemoratione Ieſus Chriſtus præſens ſub alia quidem forma, in propria verò ſubſtantia eſt nobiſcum. Aſcenſurus enim in cœlum dixit apoſtolis, & eorum ſequacibus, Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi: benigna ipſos promiſſione confortans, quòd remaneret & eſſet cum eis, etiã præſentia corporali. *b* O digna & nunquam intermittenda memoria: in qua mortem noſtram recolimus mortuam, noſtrumque interitum interiiſſe, ac lignum viuificum ligno crucis affixum, fructum nobis attuliſſe ſalutis. Hæc eſt commemoratio glorioſa, quæ fidelium animos replet gaudio ſalutari, & cum infuſione lætitiæ deuotionis lachrymas ſubminiſtrat. Exultamus nimirum noſtram memorando liberationem, & recolendo paſſionem dominicam, per quam liberati ſumus, vix lachrymas continemus. In hac itaque ſacratiſſima commemoratione aſſint nobis ſuauitatis gaudium ſimul & lachrymæ: quia & in ea congaudemus lachrymantes, & lachrymamur deotè gaudentes, lætas habendo lachrymas, & lætitiam lachrymantem: nam & cor ingenti perfuſum gaudio, dulces per oculos ſtillat guttas. O diuini amoris immenſitas, diuinæ pietatis ſuperabundantia, diuinæ affluentia largitatis: dedit enim nobis dominus omnia, quæ ſubiecit ſub pedibus noſtris, & ſuper vniuerſas terræ creaturas contulit nobis dominij principatum. Ex miniſtris etiam ſpirituum ſuperiorũ c nobilitat & ſublimat hominis dignitatem. Adminiſtratorij nanque ſunt omnes in miniſterium, propter eos qui hæreditatem ſalutis capiunt deſtinati. Et cùm tam copioſa fuerit erga nos eius munificentia, volens adhuc ipſe in nobis ſuam exuberantem charitatẽ præcipuè liberalitate monſtrare, ſemetipſum nobis exhibuit, & tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, attribuit ſe in cibum. O ſingularis & admirãda liberalitas, vbi donator

a *Al. ita: diurnum officium pariter & nocturnum.*
b *Conferunt tradita per B. Thom. par. 3. q. 82. art. 3.*

a *In antiquioribus codicibus deeſt dictio hoc.* b *Vide gl. in l. 1. ff. quod met. cau. & gl. in l. 2. C. in quibus cau. colo. lib. 11.* c *Al. ſupernorum.*

venit

venit in donum, & datum est idem penitus cum datore. Quàm larga & prodiga largitas, cùm tribuit quis seipsum. Dedit igitur nobis se in pabulum: vt quia per mortem homo corruerat, & per cibum ipse releuaretur ad vitam, cecidit homo per cibum ligni mortiferum, *a* releuatus est homo per cibum ligni vitalis. In illo pependit esca mortis, in isto pependit vitæ alimentum. Illius esus meruit læsionem, istius gustus intulit sanitatem: gustus sauciauit, & gustus sanauit. Vide quia vnde vulnus est ortum, prodiit & medela: & vnde mors subiit, exinde vita euenit. De illo siquidem gustu dicitur: *b* Quacunq; die comederis, morte morieris. De isto verò legitur: *c* Si quis comederit ex hoc pane, viuet in æternum. Hic est cibus, qui plenè reficit, verè nutrit summeque impinguat: non corpus sed cor, non carnem sed animam, non ventrem sed mentem. Homini ergo, qui spirituali alimonia indigebat, saluator ipse misericors, de nobiliori & potentiori huius mundi alimento pro animæ refectione pia dispositione prouidit. decens quoque liberalitas extitit, & *d* conueniens operatio pietatis, vt verbum Dei æternum, quod rationabilis creaturæ cibus est & refectio, factum caro, se rationabili creaturæ carni & corpori, homini videlicet, in edulium largiretur: *e* panem enim angelorum mãducauit homo, & ideo saluator ait, *f* Caro mea verè est cibus. Hic panis sumitur, sed vere non consumitur: manducatur, sed non transmutatur: quia in edentem minimè transformatur, sed si digne recipitur, sibi recipiens conformatur. O excellentissimum sacramentum. O adorandum, venerandum, colendum, glorificandum, præcipuis magnificandum laudibus, dignis præconiis exaltandum, cunctis honorandum studiis, deuotis prosequendum obsequiis, & synceris mentibus retinendum. O memoriale nobilissimum intimis commendandum præcordiis, firmiter animo alligandum, diligenter reseruandum in cordis vtero & meditatione, ac celebratione sedula recensendum. Huius memorialis cõtinuam debemus celebrare memoriam, vt illius, cuius ipsum fore memoriale cognoscimus, semper memores existamus: quia cuius donum, vel munus frequentius aspicitur, huius memoria strictius retinetur. Licet igitur hoc memoriale sacramentum in quotidianis missarum solenniis frequentetur: conueniens *g* tamen arbitramur & dignum, vt de ipso semel saltem in anno, ad confundendam specialiter hæreticorum perfidiam & insaniam, memoria solennior, & celebrior habeatur. In die namque cœnæ Domini, quo die ipse Christus hoc instituit sacramentum, vniuersalis ecclesia pro pœnitentium recõciliatione, sacri confectione chrismatis, adimpletione mandati, circa lotionem pedum & aliis, quamplurimum occupata, plenè vacare non potest celebrationi huius maximi sacramenti. Hoc enim circa sanctos, quos per anni circulum veneramur, ipsa obseruat ecclesia, vt (quamuis in letaniis & missis, ac aliis etiam ipsorum memoriam sæpius renouemus) nihilominus tamen ipsorum natalitia certis diebus per annũ solennius recolat, festa propter hoc eisdem diebus specialia celebrando. Et quia in his festis circa solennitatis debitum aliquid per negligentiam aut rei familiaris occupationem, aut aliàs, ex humana fragilitate omittitur: statuit ipsa mater ecclesia certam diem, in qua generaliter omnium sanctorum commemoratio fieret, vt in hac ipsorum celebratione communi, quicquid in propriis ipsorum festiuitatibus omissum existeret, *h* solueretur. Potissimè igitur exequendum est erga hoc viuificum sacramentum corporis & sanguinis IESV Christi, qui est sanctorum omniũ *a* gloria & corona, vt festiuitate ac celebritate præfulgeat speciali, quatenus in eo, quod in aliis missarum officiis, circa solennitatem est forsitan prætermissum, deuota diligentia suppleatur, & fideles (festiuitate ipsa instante) intra se prætérita memorantes, id quod in ipsis missarum solèniis secularibus forsan agendis impliciti, aut aliàs, ex negligentia vel fragilitate humana minus plenè gesserunt, tunc attentè in humilitate spiritus & animi puritate restaurent. Intelleximus autem olim, dum in minori essemus officio constituti, quòd fuerat quibusdam catholicis diuinitus reuelatum, festum huiusmodi generaliter in ecclesia celebrandum. Nos itaque ad corroborationem, & exaltationem catholicæ fidei, dignè ac rationabiliter duximus statuendum, vt de tanto sacramento, præter quotidianam memoriam, quam de ipso facit ecclesia, & solennior & specialior annuatim memoria celebretur: certum ad hoc designantes & describentes diem: videlicet, feriam quintam proximam, post octauam Pentecostes: vt in ipsa quinta feria deuotæ turbæ fidelium propter hoc ad ecclesias affectuosè concurrant, & tam clerici quàm populi gaudentes, in cantica laudum surgant: tunc enim omnium corda & vota, ora & labia, hymnos persoluant lætitiæ salutaris: tunc psallat fides, spes tripudiet, exultet charitas, deuotio plaudat, iubilet chorus, puritas iocundetur: tunc singuli alacri animo pronaque voluntate conueniant, sua studia laudabiliter exequendo tanti festi solennia celebrantes: & vtinam ad Christi seruitium, sic eius fideles ardor inflammet, vt per hæc & alia proficientibus ipsis meritorum cumulis apud eum, qui sese dedit pro eis in precium, tribuitque se ipsis in pabulum, tandem post huius vitæ decursum eis se in præmium largiatur. Ideoque vniuersitatem vestram monemus & hortamur in domino, & per apostolica scripta in virtute sanctæ obedientię districtè præcipiendo mandamus, in remissionem peccaminum iniungentes, quatenus tam excelsum, & tam gloriosum festum prædicta quinta feria singulis annis deuotè ac solenniter celebretis, & faciatis studiosè per vniuersas ecclesias ciuitatum vestrarum & diœcesium celebrari: subditos vestros in domnica, dictam quintam feriam proximè præcedente, salutaribus monitis solicitè per vos & per alios exhortantes, vt per veram & puram confessionem, eleemosynarum largitionem, attentas & sedulas orationes, & alia deuotionis & pietatis opera taliter se studeant præparare, quòd huius pretiosissimi sacramenti mereantur fieri participes illa die, possintque ipsum suscipere reuerenter, ac eius virtute augmentum consequi gratiarum. Nos enim Christi fideles ad colendum tantum festum & celebrandum donis volentes spiritualibus animare, omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui matutinali officio festi eiusdem in ecclesia, in qua idem celebrabitur interfuerint, centum: Qui verò missæ, totidem: Qui autem in primis ipsius festi vesperis interfuerint, similiter centum: Qui vero in secundis, totidem: Illis verò, qui primæ, tertiæ, & sextæ, nonæ ac completorij officiis interfuerint, pro qualibet horarum ipsarum, quadraginta: Illis autem, qui per octauas *b* illius festi matutinalibus, vespertinis, missæ, ac prædictarum horarum officiis interfuerint, centum dies singulis octauarum ipsarum diebus de omnipotentis Dei misericordia, ac beatorum apostolorum eius Petri & Pauli auctoritate confisi, de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus.

a *Aliàs, mortiferi.* b *Genes. 2.* c *Ioan. 6.* d *al. ita: & non inconueniens, &c.* e *Psal. 77.* f *Ioan. 6.* g *Vide concilium Tridentinum Sess. 13. de sanctissimo Eucharistia sacramento, cap. 5. & canon. 6.* h *Aliàs, extitit.*

a *Philipp. 4.* b *al. octauam.*

DE IMMVNITATE ECclesiarum.

TITVLVS XVII.

CAP. VNICVM.

Reuocat & pro infectis vult haberi decretalem, clericu, eod. tit. lib. 6. cum suo declarationibus. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

QVONIAM ex constitutione Bonifacij papæ octaui prædecessoris nostri, quæ incipit, Clericis laicos, & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda grauia sunt secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) præsumitur [a] verisimiliter in futurum: Nos de consilio fratrum nostrorum constitutionem & declarationem, seu declarationes prædictas, & [a] quicquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus reuocamus, & eas haberi volumus pro infectis: Volentes & firmiter statuentes illud (contra quoscunque laicos exigentes seu extorquentes ab ecclesiis ecclesiasticisq; personis tallias seu collectas aut exactiones quascunq;, & contra dantes ad id faciendum consilium, auxilium, vel fauorem, necnon & circa præstandas subuentiones laicis ab ecclesiarum prælatis aliis viris ecclesiasticis) inuiolabiliter obseruari, quod super his à prædecess. nost. in Lateranen. & generali conciliis, quæ nos sub obtestatione diuini iudicij præcipimus obseruari districtè, salubriter est prouisum.

2 *Al. præsumantur.*

2 *In vetusto codice manuscripto ita: ac omnia & singula contenta in eis penitus, &c.*

FINIS LIBRI TERTII.

CLEMENTINARVM

LIBER QVARTVS.

DE CONSANGVINITATE, ET AFFINITATE.

TITVLVS VNICVS.

CAP. VNICVM.

Scienter contrahens matrimonium in gradu consanguinitatis vel affinitatis prohibito, vel cum moniali: excommunicatus est ipso iure: & publicari debet & vitari. Idem in professo & professa vel constituto in sacris. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

EOS, [a] qui (diuino timore postposito in suarum periculum animarum) scienter in gradibus consanguinitatis, & affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonialiter non verentur: Necnon religiosos & moniales ac clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, refrænare metu pœnæ ab huiusmodi eorum temeritatis audacia cupientes: Ipsos excommunicationis sententiæ ipso facto decernimus subiacere. Præcipientes ecclesiarū prælatis, vt illos, quos eis constiterit taliter contraxisse, excommunicatos publicè tamdiu nuncient, seu à suis subditis faciant nunciari, donec suum humiliter recognoscentes errorem separentur abinuicem, & absolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoq; iuribus, quæ sic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari.

2 *Vide concil. Trident. Sess. 24. de reform. matrimon. cap. 5. & de intellectu beatum Antoninum tractat. de excommunicatione, cap. 34. adde Couarruuiam lib. 4. decretal. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 8.*

FINIS LIBRI QVARTI.

CLE-

CLEMENTINARVM

LIBER QVINTVS.

DE MAGISTRIS, ET NE ALIQVID EXIGATUR pro licentia docendi.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT I.

In studiis Romanæ curiæ, Parisien. Oxonien. Bononien. & Salamantino, debent esse magistri catholici scholas regentes in linguis, Hebraica, Arabica, & Chaldæa, duo scilicet, pro qualibet lingua. Et statuitur per quos eis debeat de stipendiis & sumptibus prouideri.

Clemens V. *in Concilio Vienensi.*

INTER a solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti cura reuoluimus, vt errantes in viam veritatis inducere, ipsosq; lucrifacere Deo (sua nobis cooperante gratia) valeamus: hoc est, quod profectò desideranter exquirimus, ad id nostræ mentis sedulò destinamus affectum, ac circa illud diligenti studio & studiosa diligentia vigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrũ desiderium assequendum b diuinorum eloquiorũ sit expositio congrua, ipsorumq; fidelis prædicatio admodum opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noscantur inaniter, vacuaq; redire, si auribus linguam loquentis ignorantium proferantur. Ideoq; illius, cuius vicem in terris (licet immeriti) gerimus imitantes exemplum, qui ituros per vniuersum mundum ad euangelizandũ, apostolos in omni linguarum genere fore voluit eruditos, viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus vtuntur infideles præcipuè, abundare sanctam affectamus ecclesiam, qui infideles ipsos sciant, & valeant sacris institutis instruere, christicolarumq; collegio, per doctrinam Christianæ fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare.

Vt igitur peritia linguarum huiusmodi possit habiliter per institutionis efficaciam obtineri: Hoc sacro approbante concilio scholàs in subscriptarum linguarum generibus vbicunq; Romanam curiam residere contigerit, necnon in Parisien. & Oxonien. Bononien. & Salamantino studiis prouidimus erigendas: Statuentes, vt *d* in quolibet locorum ipsorum teneantur viri catholici sufficientem habentes Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ linguarum notitiam: duo videlicet, vniuscuiusq; linguæ periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas solicitè doceant, earumque peritiam studiosa in illos institutione transfundant: vt instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint (Deo auctore) producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Quibus equidem in Romana curia legentibus e per sedem apostolicam: in studiis verò Parisiensi, per regem Franciæ: in Oxonien. Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ, ac Vualiç: in Bononiensi, per Italiæ: in Salamantino, per Hispaniæ prælatos, monasteria, capitula, conuentus, collegia exempta & non exempta, & ecclesiarũ rectores in stipendiis competentibus & sumptibus volumus prouideri: contributionis onere singulis iuxta facultatum exigentiam imponendo. Priuilegiis & exemptionib. quibuscunq; contrariis nequaquam obstantibus, quibus tamẽ nolumus, quo ad alia præiudicium generari.

a *Vide Ludouicum Gomezium in regulã Cancellariæ de idiomate, vbi plenè de materia linguarum.* b *al. exequendum.* c *al. contingat.* d *al. ita: vt in locorum ipsorum studiis, &c.* e *al. regentibus.*

CAP. II.

Is, ad quem spectat magisteriũ vel doctoratũ tribuere, prius à doctorando recipiat iuramentũ, quòd in solennitate sua non expendet vltra summã trium milium Turon. argenteorum. Quod si nõ fecerit, etiã si sit episcopus, per sex menses à collatione magisterij est suspensus. h.d. Ioan. And.

Idem.

CVm sit nimis absurdũ, vt quis cum vanitate & imperitia ad honorem ascendat peritiæ literarũ, non sine turbatione miramur illum apud scholasticos inualuisse abusum, quod plerique eorũ, qui in quauis scientia ad doctoratus vel magisterij assumuntur honorem, quum sua solenniter principia faciunt aut sui recipiũt insignia doctoratus, circa cibos, vestes, & alia sic in expensis excedunt, quod & ipsi transeunte expensarum huiusmodi vanitate vacui plerunq; remaneant & grauati. Et cæteri, qui vel nolunt vel nequeunt similes expensas subire, hac occasione frequẽter à receptione honoris huiusmodi retrahuntur. Volentes igitur de opportuno super his remedio prouidere, illis ad quos vbilibet pertinet honorem tribuere memoratum, districtè præcipimus, vt quoscunq; ab eis decætero dictũ recipientes honorem, iuramẽto prius adstringant, ne vltra tria milia Turonen. argenteorum *a* in solẽnitate, circa huiusmodi doctoratum aut magisterium quomodolibet adhibenda expendãt. Ipsosq; nihilominus (nisi forsan nobilis *b* conditionis extiterint) vt intra summam prædictam huiusmodi moderentur expensæ, efficaciter exhortantes, ac si hoc illorum congruere statui viderint, iuramentum exigẽtes ab eis, quod certos, intra summam præfatam taxandos, ab ipsis expensarum terminos nõ accedant. Si quis autem pontificali etiã *c* dignitate præfulgens, non recepto prius iuramẽto præfato, honorem cuiquam tribuerit supradictum: à collatione magisterij seu doctoratus cuiuslibet; per sex menses sequentes eoipso nouerit se suspensum.

a *al. argenti.* b *al. notabilis.* c *dicitio Etiam deest in antiquioribus exemplarib. & impressis.*

DE IVDAEIS ET SARracenis.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Principes Christiani compescere debent Sarracenos sibi subiectos, ab inuocatione publica nominis Machometi, & a peregrinatione, quam facere solent ad sepulcrum ipsius. b.d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

CEDIT quidem in offensam diuini nominis & opprobrium fidei Christianæ, quòd in quibusdam mundi partibus principibus Christianis subiectis, in quibus interdum seorsum, interdum verò permixtum cum Christianis habitant Sarraceni, sacerdotes eorum Zabazala vulgariter nuncupati, in templis seu Mesquitis suis, ad quæ idem Sarraceni conueniunt, vt ibidem adorent perfidum Machometum, diebus singulis, certis horis in loco aliquo eminenti eiusdem Machometi nomen (Christianis & Sarracenis audientibus) alta voce inuocant & extollunt, ac ibidem verba quædam in illius honorem publicè profitentur: Ad locum insuper vbi olim quidâ sepultus extitit Sarracenus, quem vt sanctum Sarraceni alij venerantur & colunt, magna Sarracenorum earundem partium & etiam aliarum confluit publicè multitudo, ex quibus nostræ fidei non modicum detrahitur, & graue in cordibus fidelium scandalum generatur. Quum autem hæc in *a* diuinæ maiestatis displicentia non sint vllatenus toleranda, sacro approbante concilio, ipsa in terris Christianorum districtius fieri deinceps inhibemus vniuersis & singulis principibus catholicis, sub quorũ dominio dicti Sarraceni morantur, & fiunt prædicta, sub obtestatione diuini iudicij obnoxius *b* iniungentes, quatenus ipsi tanquam veri catholici & Christianæ fidei sæduli zelatores opprobrium quod tam ipsis, quàm cæteris Christicolis per præmissa ingeritur, debita consideratione pensantes: ipsum (vt proinde æternæ beatitudinis præmium assequantur) de terris suis omnino auferant, & à suis subditis auferri procurent: inhibendo expressè, ne præfata inuocatio seu professio nominis ipsius sacrilegi Machometi publicè, aut peregrinatio prælibata ab aliquo in eorum existente dominio audeat attentari decætero, vel quomodolibet sustineri. Si verò, qui secus præsumpserint, taliter ob diuinam reuerentiam castigentur ab ipsis, quod alij eorum exemplo perterriti à præsumptione simili arceantur.

DE HAERETICIS.

TIT. III.

CAPVT I.

Præmittit constitutionis causam. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

MVLTORVM querela sedis apostolicæ pulsauit auditum, quòd nonnulli inquisitores per sedem eandem contra prauitatem hæreticam deputati, metas sibi traditas excedentes, sic interdum extendunt *d* suæ potestatis officium, vt quod in augmentum fidei per circunspectam eiusdem sedis vigilantiam salubriter est prouisum (dum sub pietatis specie grauantur innoxij) cedat in fideliũ detrimentũ.

Ponit constitutionem de officio inquisitionis exercendo per diœcesanos & inquisitores, primò ponens quinq; quæ potest alter sine altero. Secundò tria, quæ non potest: & decretum apponit submittens, quomodo impeditus vel interesse nolens committit alij, vel consentit. Ioan. Andr.

Propter quod ad Dei gloriam & augmentũ eiusdem fidei, vt negotium inquisitionis huiusmodi eò prosperetur felicius, quò deinceps eiusdem labis indago solennius, diligentius, & cautius peragetur: ipsum tam per diœcesanos episcopos, quam per inquisitores a sede apostolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuslibet commodi temporalis affectione semotis) decernimus exerceri. Sic quòd quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare siue capere, ac tutæ custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus vel manicis ferreis, si ei visum fuerit faciendum: sua per quo ipsius conscientiam oneramus, necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiusmodi negotio, secundum Deum & iustitiam viderit expedire. Duro tamen tradere carceri siue arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad custodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad sententiam procedere contra eos, episcopus sine inquisitore, aut inquisitor sine episcopo diœcesano, aut eius officiali, vel episcopali sede vacante, capituli super hoc delegato, si sui adinuicem copia habere valeant, intra octo dierum spatium, postquam se inuicem requisierint, non valebit. Et si secus præsumptum fuerit, nullum sit & irritum ipso iure. Verùm si episcopus vel eius capituli sede vacante delegatus cum inquisitore, aut inquisitor cum altero eorundem, propter præmissa nequeat, aut nolit personaliter conuenire: possit episcopus vel eius seu capituli, sede vacante delegatus inquisitori, & inquisitor episcopo vel eius delegato, seu sede vacante illi, qui ad hoc per capitulũ fuerit deputatus, super illis committere vices suas, vel suum significare per literas consilium & consensum.

Prouidet circa muros vel carceres hæreticorũ, ipsorum claues, custodes, & custodum ministros. Ioan. And.

Sanè, quia circa custodiam carcerum hæreticalium, qui muri in quibusdam partibus vulgariter nũcupantur, multas fraudes dudum intelleximus perpetratas: Nos *a* volẽtes super hoc prouidere, statuimus vt quilibet talis carcer vel murus, quem decætero episcopo & inquisitori prædictis volumus fore communẽ, duos custodes habeat principales, discretos, industrios & fideles: vnum, quem volet episcopus, & prouidebit eidẽ: alium, de quo voluerit inquisitor, cui etiam prouidebit: & quilibet prædictorum custodum sub se alium bonum & fidum poterit habere ministrum. In quolibet etiam conclaui eiusdem carceris siue muri, erunt duæ claues diuersæ: quarum vnam vnus, aliam alius tenebit prædictorum custodũ, & eam cum officio ministrãdi, quæ incarceratis fuerint ministranda, suo poterit committere vel subdelegare ministro.

Ponit iuramentum custodum, ministrorum suorum, & notariorum, & aliorum officialium. Io. And.

Porrò coram episcopo vel capitulo sede vacante & inquisitore prædictis vel substitutis ab eis custodes supradicti, antequam suum officium exequantur, iurabunt ad sancta Dei Euangelia corporaliter à se tacta, & in custodia immuratorum & aliorum pro crimine supra dicto in sua custodia positorũ & ponendorum, omnem diligentiam & solicitudinem, quam poterunt, fideliter adhibebunt. Et quod alicui incarcerato nihil vnus in secreto *b* loquetur, quin hoc audiat alter custos. Et quod prouisionem, quam incarcerati recipiunt ex ordinatione communi, & illud quod a parẽtibus & amicis, vel aliis personis fidelib. offeretur eisdem (nisi

a *Dicto In, deest in antiquiorib. cod. etiam impressis.*
b *in antiqu. eitam impressis constanter legitur, abnoxius.*
c *De materia & intellectu vide Dd in c. vt commissi, c. 5. per hoc, de hæret. lib. 6.* d *al. excedunt.*

a *De materia istius §. vide Zanch. tract. de hæret. c. 8. & 10. Gondisaluum tractat. de hæret. quæst. 11. Sylues. in verb. hæres. 2.* b *vide Archidiac. in cap. clericus. §. 1. dist. & in c. si peccauerit. 2. quæst. 1. Ioan. And. in c. vlt. de hæret.*

episcopi

episcopi & inquisitoris vel suorum commissariorum ordinario refragetur) ipsis fideliter & absq; deminutione aliqua ministrabunt, nec in his fraudem aliquã adhibebunt. Et idem iuramentum & coram eisdem personis ministri custodum, prius quàm suum exerceant officium exhibebunt. Et quia sæpe contingit episcopos proprios habere carceres, sibi & dictis inquisitoribus non communes: volumus & districtè præcipimus, vt custodes ad incarceratorum pro dicto crimine custodiam per episcopos, vel sede vacante per capitulum deputandi, & eorum ministri coram dictis inquisitoribus vel substitutis ab eis præstent simile iuramentum. Notarij a quoque inquisitionis coram episcopo & inquisitore vel substitutis ab eis, iurabunt suum officium fideliter exercere. Et idem fiet de aliis personis necessariis ad prædictum officium exequendum.

Punit episcopos, inquisitores, & eorum substitutos qui faciendo, vel omittendo delinquunt in officio. h. d.

Verum, quia nimis est graue ad exterminationem prauitatis prædictæ non agere, quod ipsius contagiosa enormitas agendum requirit, graue est quoq; & damnatione dignissimum malitiosè insontibus eandem imponere prauitatem: episcopo & inquisitori prædictis ac aliis ad dicti executionem officij substituendis ab eis, in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ præcipimus, vt sic discretè & prompte contra suspectos vel diffamatos, de huiusmodi prauitate procedãt, quòd malitiosè aut fraudulenter tantam labem, seu quod ipsos in executione officij inquisitionis impediat, falsò alicui non imponant. Quod si odij, gratiæ, vel amoris, lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iustitiam & conscientiam suam omiserint, contra quenquam procedere vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, aut obtentu eodẽ, prauitatem ipsam vel impedimendum officij, sui alicui imponendo, eum super hoc præsumpserint quoquomodo vexare (præter alias pœnas, pro qualitate culpæ imponendas eisdem) episcopus aut superior suspensionis ab officio per triennium, alij verò excommunicationis sententias eoipso incurrant. A qua quidem excommunicationis sententia, qui eandem incurrerint: nisi per Romanum pontificem nequeant, præterquàm in mortis articulo, b & tunc satisfactione præmissa, absolutionis beneficium obtinere: nullo in hac parte priuilegio suffragante.

Confirmat antiqua iura huic constitutioni non obuia. Ioan. Andr.

Alias sanè, quæ circa præmissum inquisitionis officium à nostris sunt prædecessoribus instituta (quatenus præsenti decreto non obuiant) sacri approbatione concilij roborata, in sua volumus firmitate manere.

CAP. II.

Primò, ponens constitutionis causam, determinat ætatẽ inquisitorum. Secundò, punit inquisitores, qui prætextu officij pecuniam illicitis modis extorquent, vel ob delictum clericorum; ecclesiarum bona confiscant. Tertiò, præcipit notariis, officialibus & socijs, vt hoc facientes reprehendant, & superiorib. denuncient si probare possint. Quartò, prohibet inquisitoribus abusum armorum, & circa quantitatem vel qualitatem officialium. h. d. Ioan. And.

Idem *in eodem.*

NOlentes splendorem solitum negotij fidei per actus indiscretos & improbos quorumuis inquisitorum hæreticæ prauitatis, quasi tenebrosi fumi caligine obfuscari: hoc sacro concilio approbante statuimus nullis ex nunc, nisi qui quadragesimum ætatis annum attigerint, officium inquisitionis prædictæ committi inquisitoribus, & tam ipsorum, quàm episcoporum seu capitulorum, sede vacante super hoc deputatis commissariis, quibuscunq; districtius iniungentes, ne prætextu officij inquisitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant: nec scienter attendent ecclesiarum bona ob clericorum delictum a prædicti occasione officij fisco etiam ecclesiæ applicare. Quòd si secus in his vel eorum altero fecerint, excommunicationis sententiæ eos subiacere decernimus ipso facto. A qua non possint absolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorserint, plenè satisfecerint de pecunia sic extorta: Nullis priuilegiis, pactis, aut remissionibus super hoc valituris. Notarij verò & officiales dicti officij, necnon fratres & socij inquisitorum & commissariorum ipsorum, qui dictos inquisitores aut commissarios, secrete nouerint talia commisisse (si indignationem Dei & apostolicæ sedis vitare voluerint, & offensam) ipsos grauiter arguere & corrigere studeant in secreto. Quòd si taliter ea seiuerint, vt ea probare valeant: si sit opus, hæc prælatis inquisitorum & commissariorum eorundem, ad quos id pertinebit, nunciare solicitè debeant. Qui equidem prælati inquisitores & commissarios prædictos reos inde repertos ab officiis amouere, & amotos alias punire debitè seu corrigere teneantur. Prælatis autem inquisitorum id negligentibus agere, præmissa omnia nunciari per prædictos locorum ordinarios volumus: quibus, vt ea in apostolicæ sedis notitiam perferant, in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus & mandamus. Porrò inquisitoribus ipsis districtius inhibemus, vt nec abutantur quomodolibet concessione portationis armorum, nec officiales, nisi sibi necessarios habeant tales, qui se conferant ad sua cum inquisitoribus ipsis officia exequenda.

CAP. III.

Damnat sectam Beguardorum & Beguinarũ Alemaniæ, & octo ipsius errores, excitans diœcesanorum & inquisitorum officium, contra illos. h. d. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

AD nostrum (qui desideranter in votis gerimus, vt fides catholica nostris prosperetur tẽporibus, & prauitas hæretica de finibus fidelium extirpetur) non sine displicentia grandi peruenit auditum, quòd secta quædam abominabilis, quorundam hominum malignorũ, qui Beguardi, & quarundem infidelium mulierum, quæ Beguinæ vulgariter appellantur, in regno Alemaniæ (procurante satore malorum operum) damnabiliter insurrexit: tenens & asserens doctrina sua sacrilega & peruersa inferius designatos errores. Primò, videlicet, quòd homo in vita præsenti tantum & talem perfectionis gradũ potest acquirere, quòd reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit: nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere, posset aliquis Christo perfectior inueniri. Secundò, quòd ieiunare non oportet hominem, nec orare postquam gradum perfectionis huiusmodi fuerit assecutus: quia tũc sensualitas est ita perfectè spiritui & rationi subiecta, quòd homo potest licere corpori concedere quicquid placet. Tertiò, quòd illi, q̃ sunt in prædicto gradu perfectionis & spiritu libertatis, nnn sunt humanæ subiecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur: quia (vt asserunt) vbi spiritus Domini, ibi libertas. Quartò, quòd homo potest ita finalem beatitudinem, secundùm omnem gradum perfectionis in præsenti as-

a *De iuramento notariorum Hostiens. & Doct. in cap. vt officium. & ad conscribendas. de hæret. lib. 6. & in cap. sicut ne clerici vel monach.* b *In mortis articulo nulla est casuum reseruatio, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis & censuris absoluere possunt: ita concil. Trident. Sess. 14. cap. 7. de casuum reseruatione.*

a *Delictum prælati quando noceat ecclesiis. vide Felin. in c. ad audientiam. de rescr. & Alex. cons. 23. lib. 1.*

sequi, sicut eam in vita obtinebit beata. Quintò, quòd quælibet intellectualis natura in seipsa naturaliter est beata: quodq; anima non indiget lumine gloriæ ipsam eleuante ad Deum videndum, & eo beatè fruendum. Sextò, quod se in actibus exercere virtutum est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes. Septimò, mulieris osculum (cùm ad hoc natura non inclinet) est mortale peccatū: Actus autem carnalis (cùm ad hoc natura inclinet) peccatum non est, maximè cùm tentatur exercens. Octauò, quod in eleuatione corporis IESV Christi, non debent assurgere, nec eidem reuerentiam exhibere: asserentes, quod esset imperfectionis eisdem, si à puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderent, quod circa ministerium seu sacramentum Eucharistiæ, aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogitarent: Nonnulla etiam alia sub simulata quadam sanctitatis specie dicunt, faciunt & cõmittunt, quæ oculos diuinæ maiestatis offendunt: & graue in se continent periculum animarum. Cùm autem ex debito commissi nobis officij huiusmodi sectam detestabilem, & præmissos ipsius execrandos errores (ne propagentur vlterius, & per eos corda fidelium damnabiliter corrumpantur) extirpare ab ecclesia catholica necessario habeamus.

Nos sacro approbante concilio, sectam ipsam cum præmissis erroribus damnamus & reprobamus omnino: inhibẽtes districtius, ne quis ipsos decæterò teneat, approbet vel defendat. Eos autem qui secus egerint, animaduersione canonica decernimus puniendos. Porro diœcesani & illarum partium inquisitores hæreticæ prauitatis, in quibus Beguardi & Beguinæ huiusmodi commorantur, suum officium circa eos diligenter exerceant, inquirentes de vita & conuersatione ipsorum, qualiterve sentiant de articulis fidei & ecclesiæ sacramentis. In illos verò, quos culpabiles reperirent (nisi abiuratis sponte prædictis erroribus pœnituerint, & satisfactionem exhibuerint competentem) debitam exerceant vltionem.

DE HOMICIDIO VOluntario, vel casuali.

TIT. IIII.

CAP. VNICVM.

Furiosus, infans, vel dormiens, hominem mutilans, vel occidens, non efficitur irregularis: nec etiam ille, qui aliter mortem vitare nequiens, suum inuasorem occidit, vel mutilat. h.d.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI *a* furiosus, aut infans, seu dormiens, hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens, suum occidit vel mutilat inuasorem.

DE VSVRIS.

TIT. V.

CAP. VNICVM.

Officiales communitatum, facientes, dictantes, vel scribentes statuta super vsuris soluendis, non repetendis, vel non restituendis, vel iudicantes secundum illa, vel non dolentes illa (si possint) intra tres menses de libris communitatum, vel illa seruantes, excommunicati sunt. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

EX *b* graui ad nos insinuatione peruenit, quòd quorundam communitates locorum in offensam Dei, & proximi, ac contra iura diuina pariter & humana vsurariam approbantes quodammodo prauitate, per statuta sua iuramento quandoq; firmata, vsuras exigi, & solui nedum concedũt, sed *a* ad soluendas eas debitores scienter compellunt, ac *b* iuxta ipsorum continentiam statutorum grauia imponendo plerunq; vsuras repetentibus onera, aliisq; vtendo super his diuersis coloribus, & fraudibus exquisitis repetitionem impediunt earundem. Nos igitur pernicios his ausibus obuiare volentes, sacro approbante concilio statuimus, vt quicunq; communitatum ipsarum potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, consiliarij, aut alij quiuis officialis statuta huiusmodi decætero facere, scribere, vel dictare, aut quòd soluantur vsuræ, vel quòd solutæ, cùm repetuntur, non restituantur plenè ac libere, scienter iudicare præsumpserint, sententiã excommunicationis incurrant. Eandem etiam sententiam incursuri, nisi statuta huiusmodi hactenus edita de libris communitatum ipsarum (si super hoc potestatem habuerint) intra tres menses deleuerint, aut si ipsa statuta siue consuetudines effectum eorum habentes quoquo modo præsumpserint obseruare.

Fœneratores in causis vsurarum edere coguntur libros rationum suarum. Ioan. Andr.

Cæterùm, quia fœneratores sic vt plurimum contractus vsurarios occultè ineunt & dolosè, quòd vix conuinci possunt de vsuraria prauitate, ad exhibendũ cùm de vsuris agetur suarum codices rationum, censura ipsos decernimus ecclesiastica compellendos.

Pertinaciter asserens exercere vsuras nõ esse peccatum, hæreticus est. Ioan. Andr.

Sanè si quis in illum errorem inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat exercere vsuras non esse peccatum: decernimus velut hæreticum puniendum, locorũ nihilominus ordinariis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes, vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos inuenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel suspectos de hæresi procedere non omittant.

DE EXCESSIBVS PRAElatorum.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Prouiderat Greg. contra xxvij. grauamina, quæ prælati religiosis inferebant. eod. tit. Nimis 1. & 2. hoc verò concilium prouidet contra xxx. à quibus prælatos cessare præcipit, & per suos subditos cessare facere: iubens ipsorum priuilegia & iura seruari. h.d. Ioan. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

FREQVENS & assidua nos quorundam religiosorum querela circunstrepit, quòd plerique; episcopi, & eorum superiores ac cæteri ecclesiarũ prælati ipsorum religiosorum quietẽ iniustè in subsequentibus multipliciter inquietãt. Quidam enim exemptos capiunt, & incarcerant in casibus non concessis à iure. Quidam per grauium interminationem pœnarum impediunt, ne debentes exemptis decimas seu reditus illos soluant eisdem; Néve aliqui missas eorum audiant; Molentes in molendinis, & coquentes in furnis eorũ: Seruiẽtes quoq; & vasallos, & domesticos eorundem: vel alios qualitercunq; contrahentes, & participantes cum ipsis suspendunt, interdicunt, & excommunicant absq; causa rationabili pro libito voluntatis, bona illorum interdum nihilominus illicitè occupantes. Et appellationibus, quas prædicti exempti ob prædicta, vel alia grauamina rationabiliter interponunt quandoq; minimè deferentes, appellantes occasione appellationum huiusmodi interdum capiunt, aut capi faciunt, &

a *Hanc Clementinam latissimè repetiuit Didacus Couarruuias: eum videto* b *Pro materiæ intellectu vide S. Thomam 2. 2. q. 78. per totam quæstionem.*

a *al. sed & ad soluendum easdem, &c.* b *al. ante, carceri*

carceri mancipari. Quidam præterea capellanos in ecclesiis pleno iure spectantibus ad eosdem (licet nulla causa subsit legitima) celebrare non sinunt, nec administrare parœcianis ecclesiastica sacramenta. Nonnulli *a* etiam indebitè abbates, monachos & conuersos exemptos, nec non & clericos ipsis pleno iure subiectos, si eis non pareant in iis etiã, in quibus non tenentur eisdem, inconsulta facilitate suspendunt, excommunicant, capiunt, & incarcerant, ac loca & ecclesias interdicunt ipsorum. In exigendo insuper ab ipsis exemptis, ipsorumq; subditis subsidia charitatis excedũt nimium contra eos. Et insolitas ac indebitas ipsis contra iura exactiones imponunt: Nouos census & indebita onera parochialibus imponunt ecclesiis, in quibus exempti ius obtinent patronatus: Processus iustè factos, seu sententias iustè latas à delegatis sedis apostolicæ, vel à conseruatoribus pro exemptis, publicari seu executioni mandari à suis subditis, non permittunt. Tabellionibus publicis inhibent, ne instrumenta conficiant: Et iudicibus ne iustitiam faciant, ac iurisperitis ne consilium vel auxilium præbeant in causis, seu negotiis eorundem: Præsentatos per exemptos ad ordines vel beneficia, quorum præsentatio ad eos pertinet, nolunt admittere, nisi præsentantes ponant obedientiam in salutatione literarum, quas pro huiusmodi præsentatione transmittunt: Ecclesiis quoque vacantibus, in quibus monasteria ius obtinent patronatus (repulsis personis idoneis præsentatis ad eas) personas instituũt inhabiles & indignas. Quidam etiam ecclesias curam animarum habentes ad mensam abbatum spectantes: quarum fructus quandoq; clericis secularibus tradũt, seu concedunt ad firmam, clericis ipsis decedentibus suis conferunt clericis, quanquam ipsæ propter hoc ecclesiæ in veritate non vacent. Nonnulli quoq; in ecclesiis monachorum iura ipsorum iniustè sibi appropriant, & de ipsorum reditibus, vt volunt, ordinant, ita quòd rectoribus earum *b* non remanet vnde valeant sustentari. Quidam cum armis & erecto vexillo, molendina, & alia bona contra iustitiam destruunt exemptorum, quæ etiam tanto tempore possederunt, quòd de contrario memoria non existit: Mittuntque frequenter ad monasteria suarum ciuitatum, & diœcesum suos consanguineos & nepotes, & interdum animalia sua cum custodibus, vt eis de bonis monasteriorum debeat prouideri: Abbates insuper, & priores monasteriorum frequenter compellunt, vt suis consanguineis, & nepotibus monasteriorum suorum, seu prioratuum possessiones *c* concedant in perpetuum, vel ad tempus: quas quidem concessiones, vel *d* pensiones nos nullas esse volumus ipso iure: Eosdem quoq; abbates, & priores quandoq; compellunt ad præsentandum sibi ad ecclesias vacantes, in quibus ius obtinent patronatus, & ad monachandum interdum suos familiares consanguineos, vel nepotes. Frequenter etiam permittunt, & tacitè consentiunt, quòd in suo dominio temporali per milites vasallos, & ipsorum temporales officiales monasteriorum bona mobilia & immobilia per violentiã occupentur, in casibus non permissis à iure, & aliæ variæ iniuriæ personis ecclesiasticis & monasteriorum hominibus irrogentur. Præterea interdum iniustè abbates, priores, ac alios beneficiatos beneficiis suis priuãt, vt sic fructus beneficiorum illorum percipere valeant primo anno prætextu priuilegij, quod asserunt se habere, quod vsq; ad certum tempus fructus beneficiorũ vacantium possint percipere primi anni: Quibus non contenti, equos, boues, thesaurum, & alia bona monasteriorum & beneficiorum vacantium illicite occupãt, quæ essent futuris successoribus reseruanda. Quidam militibus, & aliis potentibus dignitatum suarum reditus, & prouentus vendunt ad tempus, vt per ipsos exempti vicini fortiùs opprimantur, nonnulli etiam indebitè monasteria dirimunt. Alij domos & hospitalia, & alia bona monasteriorum mobilia & immobilia frequenter occupant, & detinent occupata: Pluries quoque sine causa iusta impediunt ne exempti loca sua valeant reparare. Quidam statuta faciunt, per quæ derogatur priuilegiis exemptorum. Et generaliter, quam plures prælati religiosis præsertim exemptis, & priuilegiati in personis, & rebus suis ac iuribus ac spiritualibus, & temporalibus graues inferunt, contra iustitiam, & eorum priuilegia iniurias, & iacturas. Verum quia vna est regularium & secularium prælatorum & subditorum exemptorum, & non exemptorum vniuersalis ecclesia, extra quam nullus omnino saluatur, quorum omnium vnus est dominus, vna fides, & vnum baptisma: decet vt omnes, qui eiusdem sunt corporis, vnius etiam sint voluntatis, & sicut fratres adinuicem vinculo charitatis sint adstricti. Decet igitur vt & prælati, & alij tam exempti, quàm non exempti suis iuribus sint contenti, & alter in alterius iniuriam non prosiliat seu iacturam. Vniuersis itaq; prælatis ecclesiarum præsentibus sanctionis edicto districtè præcipiendo mandamus, quatenus ipsi à prædictis grauaminibus omnino cessantes, & cessare suos subditos facientes, viros religiosos, exemptos, priuilegiatos, & non exemptos mendicantes, & non mendicantes charitatiuè tractent & foueant, & sua iura, & priuilegia inuiolabiliter eis seruent. Et quoniam plus solet timeri, quod specialiter, quàm quod generaliter inhibetur; eisdem prælatis districtissimè inhibemus, vt abbates, priores, & alios religiosos, ne ad sua generalia, vel prouincialia vadant capitula, impedire quomodolibet non præsumant.

a *In vetusto quodam manuscript. ita: Nonnulli etiam abbates indebitè monachos & conuersos etiam exemptos.* b *alias, eorum.* c *alias, pensiones.* d *Hæc duo verba, vel pensiones, non habentur in antiqu. codicibus etiam impressis.*

DE PRIVILEGIIS, ET excessibus priuilegiatorum.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Ponit sex casus, in quibus religiosos excommunicat, & absolutionem papæ reseruat: & priuilegiis, & exemptionibus non obstantibus eos per ordinarios locorum denunciari præcipit. Ioan. Andr.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

RELIGIOSIS, qui clericis aut laicis sacramẽtum vnctionis extremæ, vel Eucharistiæ ministrare, matrimoniáue solennizare, non habita super his parœcialis presbyteri licentia speciali, aut qui excommunicatos à canone, præterquam in casibus à iure expressis, vel priuilegiis sedis apostolicæ concessis eisdem, vel à sententiis per statuta prouincialia aut synodalia promulgatis, seu (vt verbis eorum vtamur) à pœna & culpa absoluere quenquam præsumpserint: excommunicationis incurrant sententiam ipso facto per sedem apostolicam duntaxat absoluendi, quos etiam locorum ordinarij (postquam de hoc eis constiterit) excommunicatos faciant publicè nunciari, donec de absolutione ipsorum eis fuerit facta fides, nullo religiosis eisdem super hoc exemptionis, vel alio priuilegio suffragante.

Ponit septem culpas religiosorum, à quibus eos præcipit abstinere sub certis pœnis, quas eis imponi iubet: & quas prælatis ipsorum imponit, si non satisfecerint. Ioannes Andreas.

Quibus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub-

interminatione maledictionis æternæ districtius inhibemus, ne in sermonibus suis ecclesiarum prælatis detrahant. a Aut etiam retrahant laicos ab ecclesiarum suarum frequentia vel accessu, seu indulgentias pronuncient indiscretas. Neve (cùm confectionibus b testamentorum intererunt) à restitutionibus debitis, aut legatis matricibus ecclesiis faciendis retrahãt testatores: Nec legata, vel debita, aut malè ablata incerta sibi aut aliis singularibus sui ordinis fratribus, vel conuentibus in aliorum præiudicium fieri, seu erogari procurent: Nec etiam in casibus sedi apostolicæ, aut locorum ordinariis reseruatis quenquam absoluere: Aut personas ecclesiasticas, præsertim coram iudicibus delegatis à nobis, suam contra eos iustitiam prosequentes, vexare indebitè, aut ad loca plura, & præsertim multũ remota conuenire præsumant. Si quĩ verò præmissa, vel aliquod de præmissis attentare præsumpserint, per duos menses subiaceant pœnis illis, quę secundum eorum regulam, vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis consueuerunt imponi. Super quibus absq; manifesta necessitate cum eis non valeat dispensari. Cæterùm prælati eorum nisi de iis, quæ occasione præmissorum c excessuum, ad eos quoquo modo peruenerint ecclesiis aut personis ecclesiasticis damnificatis, vel læsis satisfactionem plenariam exhibuerint intra mensem, postquam super hoc fuerint requisiti, suspensionis sententiam vsq; ad satisfactionem debitam eoipso incurrant, non obstantibus d præmissis statutis, aut quibuslibet priuilegiis, cuiuscunq; tenoris existant.

Ponit moderationem circa duos primos casus. hoc dicit. Ioan. Andr.

Sanè religiosis illis, quibus est ab apostolica sede cõcessum, vt familiaribus suis domesticis aut pauperibus in hospitalibus suis degentibus, sacramenta possint ecclesiastica ministrare: nullũ ex præmissis volumus quo ad hoc præiudicium generari.

CAP. II.

Archiepiscopi per loca exempta prouinciæ suæ faciunt crucem ante se deferri: ipsi etiam & diœcesani ibi benedicunt, audiunt diuina, & illa celebrãt, & faciunt celebrari: per hoc tamen exemptis, vel priuilegiatis in aliis nullum fit præiudicium. Io. Andr.

Idem *in eodem.*

ARchiepiscopo e per quæuis loca exempta suæ prouinciæ facienti transitũ, aut ad ea forsan declinanti, vt crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, diuina officia priuatim, vel publicè ibidẽ audiat, & ea etiam in pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine pontificalibus celebrari (quouis priuilegio contrario non obstante) sacro approbante concilio præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus episcopo, vt in locis eisdem suæ diœcesis possit populo benedicere, audire diuina officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari. Sic tamen, quod prætextu concessionis huiusmodi, in locis ipsis exemptis, vel circa hoc priuilegiatis, nullam aliam iurisdictionem idem archiepiscopus, vel episcopus exerceat, f nec personis exemptis, vel priuilegiatis molestiam inferat g, vel grauamen, nullumq; h exemptioni, vel priuilegiis eorundẽ aliud præiudicium generetur, nec ipsis archiepiscopo, vel episcopo ius aliud quomodolibet acquiratur.

a *Vide omnino concil. Lateranen. sub Leone X. Sess. 11. in decreto incip. Supernæ maiestatis præsidio.* b *al. facientibus* c *al. prædictorum.* d *In antiq. etiam impressu constanter legitur ita: non obstantibus in præmissis statutis, &c.* e *vide notata per Doct. in c. 1. vi lite pendẽ. & in cap. antiqua. de priuileg.* f *alias exerceant.* g *al. inferant.* h *al. ita: nullumq; exemptioni eorum vel priuilegiis aliàs præiudicium generetur.*

DE POENIS.

TITVLVS VIII.

CAPVT PRIMVM.

Percutiens episcopũ, capiens, & banniens, vel hoc mandans, vel ratificans, socius, conciliarius, fautor, & defensator, cum suis posteris, ciuitas in hoc delinquens, & eius officiales, pœnis variis per concilium puniuntur. Io. And.

Clemens V. *in concilio Vienensi.*

SI quis a suadente diabolo in hoc sacrilegij genus proruperit, quòd quemuis pontificem iniuriosè, vel temerè percusserit, aut ceperit, seu banniuerit, vel hæc mandauerit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel socius in his fuerit facientis, aut consilium in his dederit, aut fauorem, seu scienter defensauerit eundem: in illis casibus de prædictis, in quibus excommunicationem per iam editos canones non subiret, sit huius nostræ constitutionis auctoritate (non obstante quacunq; consuetudine, quam reputamus approbante sacro concilio potius corruptelam) anathematis mucrone percussus, à quo nequeat, nisi per summum pontificem (præterquam in articulo mortis) absolui. A feudis insuper, locationibus, officiis, & beneficiis spiritalibus siue temporalibus, quæ ab ecclesia, cui sic offensus præest episcopus, obtinet, cadat hoc ipso, ac ad eandem ecclesiam liberè reuertantur. Ipsius filij per masculinã descendentes lineam vsq; ad generationem secundam (omni spe dispensationis adempta) reddantur ipso facto inhabiles ad ecclesiastica beneficia in ciuitate, & diœcesi, in quibus idem episcopus præsidet obtinenda. Terra quoque ipsius (dum tamen vltra vnam diœcesim non contineat) vsq; ad condignam satisfactionem eiusdem. Necnon b locus aut loca, in quibus captus episcopus detinebitur, quandiu detentio ipsa in eisdem duraverit, ecclesiastico subiaceat interdicto. Quòd si terra eiusdem duas diœceses, vel vltra cõtineat, diœcesis domicilij principalis ipsius c, & illa etiam, in qua fuerit delictum commissum, si sua sit, & duę aliæ, quę sub ipso sunt eidem loco magis vicinæ, interdicto subiaceant supradicto. Et quia eo maior erit ipsius confusio, quo sua fuerit culpa patentior, quousq; dignam d satisfactionem præstiterit, per omnes illius loci, in quo commissum est facinus, necnon ciuitatum, & diœcesẽ vicinarũ ecclesias quibuslibet diebus dominicis, & festiuis, pulsatis campanis, & candelis accensis excommunicatus publicè nuncietur. Et cùm absoluẽdus fuerit, sufficienter & idoneè caueat, quòd inferendæ pœnæ parebit, & auxiliante domino pœnitentiam peraget iniungendã. Ciuitas autem, quæ præmissa, vel eorum aliquod in episcopum suum commiserit interdicto (donec satisfecerit) subiaceat memorato. Potestas verò, consiliarij, balliuus, scabini, aduocati, consules, rectores & officiales ipsius, quocunq; nomine censeantur, in præmissis culpabiles existẽtes, similiter excommunicationis sententiæ, à qua (nisi vt præmittitur) non valeant absolutionis obtinere beneficium, sint subiecti. Quæ e omnia tanto magis in episcoporum interfectoribus sunt seruanda, quanto in eos seuerior, quã in præfatos pœna debet exurgere, & grauioris indignationis aculeus desæuire.

Excusat rigorem dicens, quòd grauiores pœnæ deberent imponi. Ioan. Andr.

Nec super hæc quisquã miretur, quòd præmissa perpetrantibus pœnas nõ inferimus grauiores. licet enim (q̃ dicere pudet) hæc proh dolor frequenter occurrãt,

a *De intellectu huius clement. vide Ioannẽ Lupum in tract. de libert. eccles. part. 2. quæst. 1.* b *al. ita: necnon locus aut localia, in quibus, &c.* c *al. ita: & illa etiam terra in qua, &c.* d *al. condignam.* e *al. ita: quæ etiam tanto magis, &c.*

multis

multisque grassantibus opus esset exemplo, & ex dignitate offensi pœnam meriti deceat offendentis. Episcopi enim dicuntur sanctissimi, Christi legati existunt, spirituales sunt patres, nostriq; fratres & coepiscopi, columnæ comprobantur ecclesiæ: quare grauem oporteret esse pœnam culpæ violantis dignitatē tantæ præeminentiæ adæquandam. Volumus tamen ad præsens in pœnarum exaggeratione temperare rigorem: ad pœnas alias processuri, si protervitatem delinquentium hoc exposcere videamus.

Repetit ius antiquum de absolutis in mortis articulo, qui sanati reincidunt, si non satisfaciant. Ioan. And.

Sanè si quis in aliquo casuum prædictorum fuerit ab excommunicationis sententia in mortis articulo absolutus, nisi postquam pristinæ restitutus fuerit sanitati, quàm cito commodè poterit conspectui Romani Pontificis se præsentare curauerit, eius mandatum *a* humiliter receperus, prout iustitia suadebit: in eandem excommunicationis sententiam reincidat ipso facto. Quamuis enim super hoc satis plenè in iure alibi sit prouisum: ne tamen aliquis in hoc ex ignorantia iuris se satagat excusare, hoc expresse præmissis duximus annectendum.

CAP. II.

Procurantes capi viros ecclesiasticos, vt renuncient beneficiis, vel vt citati non vadāt ad curiam: præter pœnam excommunicationis, quam per canones antiquos incurrūt, si sint prælati, à perceptione fructuum per triennium sunt suspensi, inferiores verò beneficiis sunt priuati: Eandem pœnam incurrunt ipsi citati, qui se capi procurant. Resignatio etiam sic facta non tenet: etiam si per prælatos recepta fuerit, vel ratificata, hoc dicit. Ioan. And.

Idem.

MVltorum ad nos grauis querela deduxit, quòd nonnulli obtinentes temporale dominium viros sæpe ecclesiasticos capere, captosq; donec sua resignēt beneficia, aut ne citati ad apostolicam sedem ab homine, vel à iure venire ad ipsam valeāt, ausu detinere sacrilego non verentur: citatos eosdem in exitu eorum districtuum *b*, vt plurimum capientes. Considerātes igitur, quantum ex his tam nostro, & apostolicæ sedis honori, quàm personarum ecclesiasticarum quieto, & prospero statui non sine damnata exempli pernicie deroget: sacro approbante cōcilio statuimus, vt præter sententiam canonis, quam facientes, & fieri procurantes præmissas incurrere dignoscuntur, procurantes ipsi personæ ecclesiasticæ existentes: à perceptione fructuū ecclesiarum suarum si fuerint prælati, triennio sint suspensi. Quòd si inferiores extiterint, eo ipso obtentis beneficiis sint priuati: Illis pœnam incursuris eandem, qui ne citati (vt præmittitur) ad sedem apostolicam veniant, sed vt se sub obtentu huiusmodi à veniendo excusent à potestate seculari se capi (vt interdum contigisse audiuimus) procurarint. Sane resignationes beneficiorum modo supradicto extortas (licet à resignātium ipsorum prælatis receptæ, aut ratæ habitæ fuerint) nullius omnino decernimus *c* esse firmitatis: Locorum ordinariis iniungentes, vt postquam eis constiterit aliquos sibi subiectos pœnā & sententiā incurrisse, præmissas ipsas publicare non differant: executionique debitæ (prout ad eos pertinuerit) demandare.

CAP III.

Excommunicat religiosos mendicantes transgressores constitutionis Bonifac. de excess. prælat. ca. vnic. lib. 6. Item omnes religiosos, qui in sermonibus, vel alibi proferunt aliqua, vt retrahant à solutione decimarum: quarum solutionem certis diebus & in confessionibus suadere tenentur sub certis pœnis, quas incurrunt: Nisi sint tales, quorum monasteriis, vel ecclesiis, cōpetat percipere decimas. Ioan. Andr.

Idem.

CVpientes eos, quos ad obseruantiam iurium, virtutum præmia non inducunt, tam adiectarum exaggeratione pœnarum, quàm adiiciendarum de nouo formidine à temerariis ausibus refrænare, transgressores constitutionis, quæ religiosis mendicantibus domos ad habitandum, vel loca quæcunque de nouo recipere, recepta hucusq; mutare, vel ea transferre in alios cuiusuis alienationis titulo interdicit. Illos *a* etiam religiosos, qui aliqua vt audientes à decimarum ecclesiis debitarum solutione retrahāt, in sermonibus suis, vel alibi proferre præsumunt: excommunicationis subiacere sententiæ decernimus ipso facto.

Et quia nisi fiat, quod bonum est, à malo abstinere non sufficit, religiosis omnibus iniungimus sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt quoties populo prædicabunt in prima dominica, quarta & vltima quadragesimæ, & in festis Ascensionis dominicæ, Pentecostes, Natiuitatis beati Ioannis Baptistæ, Assumptionis, & Natiuitatis beatissimæ virginis Mariæ matris Dei audiētes expresse studeant informare, si ab ecclesiarū rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorundem requisiti fuerint: Necnon & iis quorum confessiones audient conscientiam facere, quòd decimas soluere nō omittant. Quòd si fortè in prædicationibus hoc ipsum supradictis diebus suadere scienter omiserint, per superiores eorum grauiter arguantur. Quibus etiam superioribus in virtute sanctæ obedientiæ districtè præcipimus, vt contra taliter omittentes statuta pœnalia faciant, secundum quæ sic acriter puniant transgressores, quòd pœna eorum sit cæteris in exemplum: Constitutione bonæ memoriæ Gregorij Papæ decimi *b* prædecessoris nostri circa hæc edita in suo nihilominus robore duratura. Qui verò scienter postposuerint confitentib^o conscientiam facere de soluendis huiusmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipso facto suspensi, donec confidentibus ipsis (si hoc ipsum sibi dicendi commodè facultatem habuerint) conscientiam fecerint: Exinde excommunicationis incursuri sententiam ipso facto, si prædicare præsumpserint prædicta negligentia (vt præmittitur) non purgata. Ad *c* religiosos tamen monasteriorum, vel rectores ecclesiarum decimas percipientium nolumus hoc extendi.

Excommunicat violatores Decreti de sepult. lib. 6. & absolutiones Papæ reseruat. h. d. Ioan. And.

Sanè temerarios violatores cōstitutionis illius, quæ religiosis & clericis secularibus prohibet, ne aliquos ad vouendum, iurandum, vel fide interposita, seu alias promittendum inducant vt sepulturam apud eorum ecclesias eligant, vel iam electam vlterius immutent: similem sententiam (pœna in dicta constitutione contenta in suo perdurante robore) incurrere volumus ipso facto ab alio, quàm à sede apostolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus absoluendos: nullis priuilegiis, aut statutis cuiuscunque tenoris existant, super his vsquam edendis.

---

a *al. mandata.* b *al. ita: suorum districtuum, &c.* c *Vide c. abbas quod met. cauf. & l. qui in carcerem. ff. quod metus cauf. fecit.*

a *Vide Concil. Trident. sess. 25. de reform. ca. 12.* b *In manuscripto codice, legitur non.* c *In antiquioribus codicibus etiam impressis constanter legitur ita: ad religiosos tamen monasteriorum vel ecclesiarum decimas percipientium, &c.*

DE POENITENTIIS ET remissionibus.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Damnatis ad mortem hoc petentibus, pœnitentia concedi debet: nec valet contraria consuetudo. Secundò, locorum ordinarios ad hoc exequendum excitat: ibi. Locorum. h.d. Ioan. And.

Clemens V. *in Concilio Vienensi.*

CVm *a* secundum statuta canonica vltimo deputandis supplicio, negari (si petant) non debeat pœnitentiæ sacramentum, abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum aboleri omnino volentes: iustitiarios omnes & dominos temporales, vt ab huiusmodi desistant abusu hortamur in domino, & obsecramus per viscera misericordiæ Iesu Christi: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eos ad hoc cùm primùm commodè poterunt diligenter monere, & (si necesse fuerit) ecclesiastica censura compellere non omittant.

CAP. II.

Repetit concilium generale, de quæstorib. non admittendis, sine literis apostolicis vel diœcesanorũ. Et addit per diœcesanos literas apostolicas prius examinari. h.d. Ioan. And.

Idem.

Abusionibus, *b* quas nonnulli eleemosynarũ quæstores in suis, pponunt prædicationibus, vt simplices decipiant, & aurũ subtili vel fallaci potius ingenio extorqueant ab eisdem: cùm in animarũ cedat *c* periculum, & scandalum plurimorum, viam (prout est nobis possibile) præcludere cupientes, iuxta statuta *d.* cõcilij generalis duximus prohibendũ districtè, ne quæstores aliqui (nisi apostolicas vel diœcesani episcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittãtur, nec permittantur (cùm solum ipsis competat indulgentias sibi concessas insinuare populo, & charitatiua postulare subsidia suppliciter ab eodẽ) vllatenus ipsi populo prædicare, nec aliud exponere, q̃ quod in literis cõtinebitur suprædictis. Literas quoq; apostolicas diœcesani episcopi (ne q̃d fraudis cõmitti valeat per easdẽ) antequam admittãt quæstores ipsos examinent diligenter.

Ponit octo reprehensibiles actus quæstorum, quos fieri prohibet: & contraria priuilegia reuocat. Ioan. And.

Ad hæc cum aliqui ex huiusmodi quæstoribus, sicut ad nostram audientiam est perlatũ, non sine multa temeritatis audacia, & deceptione multiplici animarũ, indulgentias populo motu suo proprio de facto cõcedant, super votis dispensent, à periuriis, homicidiis, & peccatis aliis sibi confitentes absoluãt, male ablata incerta (data sibi aliqua pecuniæ quantitate) remittant, tertiam, *e* aut quartam partem de pœnitentiis iniunctis relaxent, animas tres, vel plures parẽtum vel amicorum illorum, qui eleemosynas eis conferunt, de purgatorio (vt asserunt mendaciter) extrahant, & ad gaudia paradisi perducant, benefactoribus locorum, quorum quæstores existunt, remissionem plenariam peccatorum indulgeant, & aliqui ex ipsis eos à pœna, & à culpa (vt eorum verbis vtamur) absoluant.

Nos abusus huiusmodi, p quos censura vilescit ecclesiastica, & clauium ecclesiæ auctoritas ducitur in contemptũ omnimode aboleri volentes: ea per quoscunq; quæstores fieri vel attentari decætero districtius inhibemus: Omnia & singula priuilegia, si qua super præmissis, vel eorum aliquo siue aliquibus locis, ordinibus vel personis quæstorum huiusmodi quomodocunq; *a* concessa (ne ipsorum prætextu sit eis materia, talia vlterius præsumendi) auctoritate apostolica, quãtum ad præmissa penitus reuocantes.

Delinquentes quæstores per episcopos puniri præcipit, non obstantibus priuilegiis. h.d. Ioan. And.

Quæstores autem, qui deinceps in præmissis vel aliquo præmissorum deliquerint, vel alias etiam quibuscunque suis priuilegiis abusi fuerint, sic per locorum episcopos puniri volumus (nullo prorsus eisdem quæstoribus in hac parte priuilegio suffragante) quod à suis temerariis ausibus, qui vbiq; (vt communis habet assertio) nimium excreuerunt, pœnæ formidine propensius compescantur.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis, suspensionis, & interdicti.

TITVLVS X.

CAP. I.

Religiosi etiam exempti violantes interdictum positum per sedem apostolicam vel ordinarium loci, vel generalem cessationem diuinorum factam per prouinciale concilium, vel eum, qui hoc possit, seruatam per cathedralẽ, vel matricem ecclesiam loci, excommunicati sunt ipso facto: Non obstantibus priuilegiis, conuentionibus, consuetudinibus & statutis: & respicit pendentia. h.d. Ioan. And.

Clemens V. *in Concilio Vienensi.*

EX *b* frequentibus prælatorum querelis accepimus, & nosipsi experiẽtia certa probauimus, in minoribus constituti, quod plerunque religion nunc patenter excusationibus fucatis, & frivolis innitentes, tunc latenter ecclesiarum suarum ianuis perforatis, aut in eis factis fenestris, seu modis aliis exquisitis nõ absq; damno cathedraliũ, & parochialium ecclesiarum & scandalo plurimorum, dirumpendo nerium ecclesiasticæ disciplinæ, ciuitatum, terrarum, & aliorum generalia locorum interdicta præsumptione damnabili violare præsumunt. Nos igitur in sancta Dei ecclesia, cui (disponente Domino) præsidemus: quæ quidem vnica est, & vnum Deum prædicat atque colit, vnam fidem firmiter & simpliciter cõfitetur, vniformitatem (quantum cõmodè possumus) conseruare volentes: circa interdictorum obseruantiam prædictorum auctoritate sedis apostolicæ, vel à locorum ordinariis positorum, de fratrum nostrorum consilio districtè præcipiendo mandamus, quatenus religiosi, quicunque tam exempti quàm non exempti, cuiuscunque ordinis & conditionis existant, cùm cathedralem vel matricem, seu paræcialem *c* loci ecclesiam illa viderint, aut sciuerint obseruare (non obstantibus quibuscunque appellationibus, antea etiam ad eandem sedem, vel alium, seu alios interiectis, & aliis obiectibus, quibuscunque) absque dolo & fraude cum moderatione tam decretalis Alma, inuiolabiliter *d* conseruent. Alioquin non seruantes, excommunicationis sententiæ, hoc ipso volumus subiacere. Quod etiam in interdictis, & in cessationibus à diuinis indictis per prouincialium conciliorum statuta, vel ipsorum auctoritate, cùm maius sit prouinciale concilium, quàm singularis prælati prouinciæ, ac iudicium integrum, quod plurimorum sententiis comprobatur, volumus obseruari. In cessationibus vero generalibus à diuinis ciuitatum, terrarum, & aliorum locorum, quas aliquando ex cõsuetudine, vel alias capitula, collegia,

a *Vide notata per Doct. in c. 2. ext. de furtis.* b *Quæstorum nomen & vsum omnino aboleuit Concil. Trid. sess. 21. de refor. c. 9.* c *al. cedunt.* d *al. statutum.* e *al. ita: tertiam aut quartam partem aliis de pœnitentiis, &c.*

a *al. quoquomodo.* b *Not. ex verbo frequentibus quod iura adoptantur ad ea quæ frequenter emergunt de hoc, de spon. impub. literas Labarel.* c *Hæc duo verba: seu parochialem, desunt in antiquioribus exemplarib. etiam impressis.* d *al. ita: inuiolabiliter ea seruent.*

vel

vel conuentus secularium, aut regularium ecclesiarum sibi vindicant (quia ipsos hoc vnico lumine ad repellendas iniurias eis factas priuare nolumus, nec debemus) idem intelligimus obseruãdum. Ipsi verò sint diligenter attenti, vt statuta Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum super his edita, diligenter obseruent. Porrò hanc *a* sanctionem ad pendẽtia trahimus: non obstantibus priuilegiis, conuentionibus, statutis, & consuetudinibus quibuslibet, quæ contra præmissa, seu aliquod præmissorum religiosis ipsis in nullo volumus suffragari.

CAP. II.

Domini temporales, qui cogunt aliquos in loco interdicto celebrare diuina, vel qui per præcones faciunt, tunc ad illa audienda populum euocari, vel prohibent, ne publicè excommunicati vel interdicti super hoc, per illos, qui missas celebrant, moniti ecclesias exeant, & ipsi nominatim moniti, qui non exeunt, excommunicati sunt, & per papam absoluendi. h. d. Ioan. Andr.

Idem ⌣.

GRauis ad nos prælatorum querela perduxit, quòd nobiles *b* quidam, & Domini temporales (terris eorum ecclesiasticis suppositis interdicto) nedum in locorum suorum capellis, sed & in collegiatis & aliis insignium locorum ecclesiis missas, & alia diuina officia publicè, & solenniter faciunt celebrari. Ad officia eadem celebranda, nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum (quod est deterius) compellentes: hisque non contenti excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed & voce præconia populos etiam interdictos, vt (interdicti non obstante sententia) ad audiendas missas huiusmodi veniant, faciunt euocari. Nonnulli quoque ipsorum suis plerunque subiectis, ne licet excommunicationis, vel interdicti sententia publicè sint nodati) de ecclesiis, dum in ipsis missarum celebrantur solennia, instantibus, etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur: Ex quo frequenter contingit q (non sine Dei offensa cleric, ac populi scandalo) ipsa missarum solennia remaneant inexpleta. Ne igitur excessus sic graues excedentium impunitate trahantur ab aliis in exemplũ, presumptores prefatos, qui in locis interdicto suppositis, quẽquam decætero diuina celebrare officia, quomodolibet cogere: Aut q modo prædicto, ad officia eadẽ audienda aliquos excommunicationis præsertim, vel interdicti ligatos sententia euocare: Seu, qui ne excommunicati publicè, aut interdicti de ecclesiis, dum in ipsis missarum aguntur solennia, à celebrantibus moniti, vt exeant, phibere *c* Necnõ excommunicatos publicè & interdictos, qui in ipsis ecclesiis nominatim à celebrantibus, vt exeant moniti remanere præsumpserint, excommunicationis sententia (à qua per sedem duntaxat apostolicam possint absolui) sacro approbante concilio innodamus.

CAP III.

Fratres minores si tempore interdicti recipiunt in suis ecclesiis ad diuina fratres, & sorores tertij ordinis excommunicati sunt, nec priuilegia iuuant. h. d. Ioan. And.

Idem ⌣.

CVm ex eo, quòd religiosi viri fratres minores in suis recipiunt ecclesiis ad audienda diuina officia tempore interdicti, fratres & sorores de ordine tertio (quem B. Franciscus instituit) existentes, qui cõtinentes, seu de pœnitentia nuncupantur, scandalum aliorum, qui ab his excluduntur, mentibus generetur, censura vilescat ecclesiastica, & minoris auctoritatis interdicti sententia reputetur. Eisdem fratribus minoribus districtius inhibemus, ne decætero aliquem, vel aliquos prædictorum (etiam si super hoc, hi vel illi priuilegiis quibuscunq; muniti extiterint, quæ ipsis in nullo prorsus, quo ad hoc volumus suffragari) ad diuina in suis ecclesiis tempore interdicti quoquomodo admittant. Quod si fecerint, eo ipso excommunicationis sententiæ se nouerint subiacere, à qua per alium, quam per Romanum Pontificem, vel satisfactione præmissa per locorum episcopos (quos auctoritate apostolica fungi volumus in hac parte) absolutionis beneficium nequeant obtinere ⌣.

CAP. IIII.

Si Papa etiam scienter excommunicato participat, illum per hoc non absoluit, nisi exprimat hoc se velle. Et si scienter sub titulo dignitatis aliquem nominet vel honoret, per hoc illum in dignitate non approbat. Ioan. And.

Idem ⌣.

SI summus Põtifex scienter etiam excommunicato participet literis, verbo, vel osculo, seu alio quouis modo: ipsum per hoc absoluere nulla ratione censetur, nisi se velle forsitan exprimat illũ ex hoc pro absoluto haberi. Similiter quoque, si quem sub titulo cuiuslibet dignitatis, ex certa etiam scientia, verbo, cõstitutione, vel literis nominet *a* honoret, seu quouis alio modo tractet: per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quicquam ei tribuere noui iuris.

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XI.

CAP I.

Declaratur in aliquibus ca. Exiit, eod. tit. lib. 6. præsertim an fratres minores teneantur ad obseruationem eorũ omnium, quæ in regula sub verbis imperatiui modi ponãtur: deinde multa inseruntur, ad quæ fratres ipsi obligãtur. Et consequenter eorum nouem excessibus prolixè discussis, de electione ministri ipsorum luculentissimè tractatur.

Clemens V. in Concilio Vienensi.

EXiui de paradiso, dixi rigabo hortum plãtationum: ait ille cœlestis agricola, qui verè fons sapientiæ, verbum Dei à Patre in patre manens genitum in æterno, nouissimè diebus istis (fabricante sancto spiritu) in vtero virginis caro factum, exiuit homo ad opus arduum redemptionis humani generis peragendum: exemplar *b* se dando cœlestis vitæ præbens hominibus semetipsum. Verum, quia plerunque morralis vitæ solicitudinibus pressus homo, mentis aspectum ab exemplaris huiusmodi intuitu *c* diuertebat: verus noster Salomon in solio militantis ecclesiæ hortum voluptatis inter cæteros quendam fecit, à procellosis mundi fluctibus elongatum, in quo quietius ac securius vacaretur contemplandis, seruandisque huiusmodi operibus exemplaris in hunc mundum introiuit ipse, vt rigaret ipsum fœcundis aquis spiritualis gratiæ & doctrinæ. Hic hortus siquidem est fratrum minorum sancta religio, quæ muris regularis obseruantiæ firmiter vndique circunclusa, intra se solo contenta Deo, adornatur abunde nouellis plãtationibus filiorum. Ad hunc veniens dilectus Dei filius mortificantis pœnitentiæ myrrham metit cum aromatibus, quæ suauitate mira vniuersis odorem attrahentis sanctimoniæ circunfundunt. Hæc est illa cœlestis vitæ forma & regula, quam descripsit ille cõfessor Christi eximius sanctus Franciscus, ac seruandam à suis filiis verbo docuit, pariter & exemplo. Quia verò dictæ sanctæ regulæ professores, ac æmulatores deuoti,

a *al. ita: porrò hãc etiam sanctionẽ, &c.* b *Nobiles qui dicantur & cur ita vocentur, latè docet Tiraquell. tract. de Nobilitate. c. 2.* c *In manuscripto, ita: prohibere, vel etiam impedire, necnon, &c.*

a *Vide Felinum in rubr. proœmij Gregoriani, & in c. cum regressimum. de offi. delegat.* b *al. ita: exemplar sequendo cœlestis, &c.* c *al. continuo.*

vt & alumni & veri filij tanti patris affectabãt, sicut & feruenter affectant, ad purum, & ad plenum præmissam regulam firmiter obseruare: attendentes quædam, quæ dubium poterant afferre sensum in ipsius regulæ serie contineri, pro ipsorum declaratione habenda recurrerunt prudenter olim ad apicem apostolicæ dignitatis, a vt certificati per ipsam, cuius pedibus etiam per ipsam regulam sunt subiecti, possent domino (pulsis cunctis dubiis) cum plena charitate conscientiæ deseruire. Horum autem piis, ac iustis supplicationibus, plures prædecessores nostri Roman. Pontif. successiuè (sicut dignum erat) applicantes aures & animum, de clarauerunt ea, quæ dubia videbantur: ediderunt nonnulla, & aliqua concesserunt, sicut expedire videbant fratrum conscientiis, ac puræ obseruantiæ status. Verùm, quia plerunque vbi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratæ, quæ in via Dei quodcunq; deuium expauescunt, non sunt ad plenum ex dictis declarationibus dictorum omnium fratrum conscientiæ quietatæ, quia circa aliqua ad regulam, ipsorumq; statum pertinentia, dubitationum in ipsis fluctus aliqui generentur & oriantur, sicut ad aures nostras pluries, & de quàm pluribus in publicis & priuatis consistoriis est perlatum. Quapropter per ipsos fratres nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus prædictis dubiis, quæ occurrerãt, & quæ possunt occurrere in futurum, adhibere opportuna declarationis remedia, de benignitate sedis apostolicæ curaremus.

Nos igitur, cuius animus ab ætate tenera pia deuotione efferbuit ad huiusmodi professores regulæ, & ad ordinem ipsum totum: nunc autem ex communi cura pastoralis regiminis, quam immeriti sustinemus, ad ipsos fouendos, dulcius & attentius gratiosis fauoribus prosequendos, tanto prouocamus ardetius, quanto frequentius intenta mente reuoluimus fructus veteres, quos ex eorum exemplari vita, & salutari doctrina, toti vniuersali ecclesiæ continue cernimus prouenire, tam pia supplicantium intentione commoti ad peragendum diligenter quod petitur, studia nostra duximus conuertenda: ipsaque dubia, per plures archiepiscopos & episcopos, & in theologia magistros, & alios literatos, prouidos, & discretos examinari fecimus diligenter. Cùm igitur *b* in primis ex eo, quòd in dictæ regulæ principio habetur: Regula & vita fratrum minorum hæc est, scilicet, Domini nostri Iesu Christi sanctum Euangelium obseruare, in obedientia viuendo sine proprio, & in castitate. Itẽ infrà: Finito verò anno probationis *c* recipiantur ad obedientiam, promittentes vitam istam semper & regulam obseruare. Item circa finem regulæ, paupertatem, & humilitatem, & sanctum Euangelium Domini nostri Iesu Christi, quòd firmiter promisimus obseruemus: Fuit hæsitatum, an fratres eiusdem ordinis ad omnia, tam præcepta quàm consilia euangelij, ex professione suæ regulæ teneantur. Quibusdam dicentibus, quòd ad omnia, aliis autem asserentibus, quòd ad sola illa tria consilia, videlicet, viuere in obedientia, in castitate, & sine proprio, ad ea quæ sub verbis obligatoriis ponuntur in regula obligantur: Nos circa hunc articulum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes: ipsumq; articulum, quo ad aliquid clarius prosequentes dictæ hæsitationi duximus respondendum, quòd cùm votum determinatum *d* cuiuslibet habeat cadere sub certo, vouens regulam nõ potest dici teneri ex vi voti huiusmodi ad ea consilia euangelica quæ in regula non ponuntur. Et quidem B. Francisci conditoris regulæ, hæc probatur fuisse intentio, ex hoc, quòd quædam euãgelica consilia in regula posuit aliis præmissis. Si enim per istud verbum, Regula & vita fratrum minorũ hæc est, &c. Intendisset eos ad omnia consilia euangelica obligare, superfluè & nugatoriè quædam eorum (suppressis cæteris) in regula expressisset. Cùm autem natura termini restrictiui hoc habeat, q sic excludit ab ipso extranea, quod cuncta ad ipsum pertinentia concludit. Declaramus & dicimus, quòd dicti fratres non solũ ad illa tria vota nudè & absolutè accepta, ex professione suæ regulæ obligantur, sed etiam tenentur ad ea omnia implenda, quæ sunt pertinentia ad hæc tria prædicta, quæ regula ipsa ponit. Nam si hæc tria prædicta tantum præcisè & nudè promittentes se seruare regulam viuendo in obedientia, castitate, & sine proprio, & non etiam ad omnia contenta in regula, quæ hæc tria modificant, arctarẽtur: pro nihilo & vanè proferrentur hæc verba: Promitto semper hanc regulam obseruare: ex quo ex his verbis nulla obligatio nasceretur. Nec tamen putandum est, quòd B. Franciscus professores huius regulæ, quantum ad omnia contenta in regula modificantia tria vota, seu ad alia in ipsa expressa intenderit, æqualiter esse obligatos: quin potius apertè discreuit, quòd quo ad quædã ipsorum ex vi verbi transgressio est mortalis, & quo ad quædam alia non. Cùm ad quædam ipsorum verbum apponat præcepti, vel æquipollentis eidem, & quo ad aliqua verbis aliis sit contentus. Item quia præter ea, quæ expressè verbo præcepti, ac exhortationis, seu monitionis ponuntur in regula: nõnulla verbo imperatiui modi negatiuè vel affirmatiuè appositò inferũtur, hactenus extitit dubitatum, an tenerentur ad ista, vt ad habentia viam præcepti. Et quia (vt intelleximus) nõ minuitur hoc dubium, sed augetur ex eo, quòd felicis recordationis Nicola. Papa tertius *a* prædecessor noster nosci tur declarasse, q fratres ipsi ex professione suæ regulæ sunt adstricti ad ea consilia euangelica, quę in ipsa regula præceptoriè vel inhibitoriè, seu sub verbis æquipollentibus exprimuntur: & nihilominus ad eorum omnium obseruantiam, quæ in ipsis eadem regula verbis obligatoriis indicuntur: supplicauerunt prædicti fratres, vt ad ipsorum conscientias seruandas *b* declarare, quæ horum censeri debeant, præceptis æquipollentia ac obligatoria dignaremur. Nos itaque, qui in synceris horum conscientiis delectamur: attendentes, quòd in iis, quæ animæ salutem respiciunt, ad vitandos graues remorsus conscientiæ pars securior est tenenda: *c* dicimus quòd licet fratres non ad omnium, quæ sub verbis imperatiui modi ponuntur in regula, sicut ad præceptorum, seu præceptis æquipollentium obseruantiam teneantur. Expedit tamen ipsis fratribus ad obseruandam puritatem regulæ & rigorem, quòd ad ea sicut ad æquipollentia præcepti se nouerint obligatos, quæ hîc inferius annotantur. Vt autem hæc, quæ videri possunt æquipollẽtia præceptis ex vi verbi, vel saltem ratione materiæ, de qua agitur, seu ex vtroq; sub compendio habeantur: declaramus, quòd illud, quod ponitur in regula, de non habendo plures tunicas, quàm vnam cum caputio, & aliam sine caputio. Item, de non portandis calceamentis, & de non equitando extra casum necessitatis. Item, quòd fratres vilibus induantur. Item, quòd ieiunare à festo

a *Cap. exiit & penult. eod. tit. li. 6. Eont.* b *Vide Concil. Trident. sess. 25. tit. de regularib. & monialibus. c. 1.* c *Vide Concil. Trident. sess. 25. tit de regularibus & monialib. cap. 15.* d *Vide B. Thom. 2. 2. q. 88. art. 1, 2. & 3.*

a *In antiquis Codicib. etiam impressis constanter legitur, ita: Nicolas Papa IIII. & decretalis exiit. de qua loquitur iste text. quæ habetur eod. tit. lib. 6. etiam tribuitur Nicolao IIII. in antiquiorib. & emendatioribus exemplaribus, sicut in hac editione obseruatum est.* b *al. seruandas, id clarificandas, siue ad serenitatem & tranquillitatem deducendas.* c *ad hæc vide c. consilium. & gl. de obseruatione c. inuenis. de sponsal. c. in festum 34. q. 2.*

omnium

omnium sanctorum vsq; ad Natale Domini, & in sextis feriis teneantur. Item, quòd clerici faciant diuinum officium, secundum ordinem sanctæ Romanæ ecclesiæ. Item, quòd ministri & custodes pro necessitatibus infirmorum, & fratribus induendis solicitam curam gerant. Item quòd si quis fratrum in infirmitatem ceciderit, alij fratres debent ei seruire. Item, quòd fratres non prædicent in episcopatu alicuius episcopi, cùm ab eo illis fuerit contradictum. Item, quòd nullus audeat penitus populo prædicare, nisi à generali ministro vel aliis, quibus secundum declarationem prædictam id competit, fuerit examinatus, approbatus, & ad hoc institutus. Item, quòd fratres qui cognoscerent se non posse præmissam regulam specialiter obseruare, debeant & possint ad suos ministros recurrere. Item, quòd omnia quæ ponuntur in regula ad formam habitus, tam nouitiorum, quàm etiam professorum, necnon ad receptionis modum ac professionem spectantia, nisi recipientibus, quo ad habitum nouitiorum (sicut dicit regula) secundum Deum aliter videantur. Hæc, inquam, omnia, sunt à fratribus, tanquam obligatoria obseruanda. Item ordo communiter sensit, tenet & tenuit ab antiquo, quòd vbicunque ponitur in regula hoc vocabulum, Teneantur: obtinet vim præcepti: & obseruari debet à fratribus sicut tale. Cæterum quia Christi confessor prædictus agendorum, ac seruandorum circa recipiendos ad ordinem ministris & fratribus modum præbens: dixit in regula, quòd caueant fratres & eorum ministri, ne sint soliciti de rebus suis temporalibus, vt libere faciant de eis, quicquid ipsis à Domino fuerit inspiratum: licentiam tamen habeant ipsi ministri mittendi eos, ad aliquos Deum timentes, si consilium requiratur, quorum consilio sua bona pauperibus erogentur. Dubitauerunt & dubitant multi fratrum, an liceat ipsis de bonis ingredientium quicquam recipere si donetur, & si ad dandum personis & conuentibus possint eos inducere sine culpa: si etiam ad disponendum de distributione rerum talium debeant ipsi ministri, seu fratres dare consilium, vbi ad consulendum alij, quàm ex ipsis, ad quos ingressuri mittantur, possint idonei inueniri. Nos autem considerantes attente intendisse sanctum Franciscum, suæ regulæ professores, quos fundauerat in maxima paupertate, ab affectu temporalium rerum ipsorum ingredientium per dicta verba specialiter & totaliter elongare: vt quantum est ex parte fratrum ipsorum receptio ad ordinem sancta & purissima appareret, & ne aliquo modo oculum viderentur habere ab bona eorum temporalia, sed ad ipsos tantum diuino seruitio mancipandos dicimus [a] decætero debere tam ministros, quàm fratres cæteros à dictis inductionibus ad sibi dandum & suasionibus, necnon & dandis circa distributionem consiliis abstinere: cùm per hoc ad timentes Deum fratus alterius mitti debeant non ad fratres, vt verè cunctis pateant esse tam salubris instituti patrum studiosi, zelatores seduli & perfecti. Cum vero facere de rebus suis, quod Dominus inspirabit, ipsamet regula ingredientibus liberum velit esse: non videtur, quin liceat eis recipere, consideratis scilicet eorum necessitatibus, & moderaminibus declarationis iam dictæ, si quid de bonis suis intrans, sicut & cæteris pauperibus per modum eleemosynæ liberè velit dare. Cauere tamen in acceptione oblatorum talium decet fratres, ne ex receptorum quantitate notabili præsumi possit siniſter oculus contra ipsos. Præterea cùm dicatur in regula, quòd illi, qui iam promiserunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam sine caputio, qui habere voluerint. Item, quòd fratres omnes vestimentis vilibus induantur: Nosq; prædicta verba declaramus æquipollere præceptis: volentes hæc determinari plenius, dicimus quantum ad numerum tunicarum, quòd pluribus vti non licet: nisi in necessitatibus, quæ haberi possunt ex regula, secundum quod hunc passum memoratus prædecessor noster plenius declarauit: Vilitatem autem vestium, tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam intelligi debere dicimus, quæ secundum consuetudinem, vel conditionem patriæ debeat, quantum ad colorem panni, & precium vilitatis merito reputari, non enim quo ad regiones omnes potest determinatus vnus modus in talibus assignari. Huiusmodi etiam vilitatis iudicium ministris & custodibus, seu guardianis duximus committendum, eorum super hoc conscientias onerantes: ita tamen, quòd seruent in vestibus vilitatem. Quorum etiam ministrorum, custodum, & guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua necessitate possint ipsi fratres calceamenta portare. Deinde, cum duobus temporibus annotatis in regula, scilicet à festo omnium sanctorum, vsque ad natiuitatem Domini, & maximè quadrageſimæ, in quibus ieiunare tenentur, inseratur in eadem regula: Aliis autem temporibus non teneantur, nisi sexta feria ieiunare: & ex hoc voluerunt aliqui dicere, quòd dicti ordinis fratres non tenentur, nisi ex condecentia ad alia ieiunia, quàm ad ista: declaramus debere intelligi eos nõ teneri ad ieiunium aliis temporibus, præterquam in ieiuniis ab ecclesia constitutis: non est enim verisimile, quòd vel institutor regulæ, vel etiam cõfirmator absoluere ipsos intenderit à seruandis illis ieiuniis, ad quæ de communi statuto ecclesiæ obligantur cæteri Christiani. Porro cum dictus sanctus, volens fratres suos super omnia à denariis, seu pecunia esse totaliter alienos, præcepit firmiter fratribus vniuersis, vt nullo modo denarios, vel pecuniam recipiãt per se vel per interpositam personam: istumq; articulum declarans idem prædecessor noster, casus & modos posuerit, quibus seruatis à fratribus non possint dici, nec debent per se, vel per alium pecuniæ receptatores contra regũlam, vel sui ordinis puritatem, dicimus fratres teneri cauere summoperè, quòd pro aliis causis, & sub modis aliis, quam ponat dicti prædecessoris nostri declaratio, ad dantes pecunias sine deputatos nuncios non recurrant: ne (si secus ab ipsis attentatum fuerit) transgressores præcepti & regulæ, merito possint dici. Nam vbi aliquid alicui generaliter prohibetur, quod expresse nõ conceditur, intelligitur denegatum. Quocirca quæstus omnis pecuniæ, ac oblationum pecuniarum receptio in ecclesia, vel alibi, cippi vel trunci ordinati ad offerentium, seu donantium pecunias reponendas, necnon & quicunque recursus alius ad pecunias, seu habentes ipsas, qui per declarationem prædictam non conceditur, hæc inquã omnia sunt eis simpliciter interdicta. Cùm etiam recursus ad amicos speciales expresse tantùm in duobus casibus, secundum regulam concedatur, videlicet, pro necessitatibus infirmorũ, & fratribus induendis: idque pie & rationabiliter considerata necessitate vitæ ad alias necessitates fratrum pro tempore occurrentes, cessantibus eleemosynis, seu etiam ingruentes, sæpedictus prædecessor noster duxerit extendendum: Attendant fratres præfati, quòd pro nullis causis aliis, quam prædictis vel similibus in via vel alibi recurrere licet eis ad amicos huiusmodi: siue sint dantes pecunias, seu deputati per ipsos, siue nuncij vel depositarij, seu alio quouis nomine appellentur, etiam si concessi per eandem declarationem modi, circa pecuniam integrè seruarentur. Denique cum idem confessor summè affectauerit suæ regulæ professores, totaliter esse abstractos ab affectu & desiderio terrenorum, & specialiter à pecunia & eius vsus, totaliter expertos, sicut probat prohibitio de recipienda pecunia in regula sæpius repetita: curare fratres vigilanter necesse est, quòd cùm

[a] *Alias, ita: dicimus omnino debere tam ministros, &c.*

ex causis prædictis & modis ad habentes pecunias deputatas pro ipsorum necessitatibus recurrere oportebit, ad tenentes ipsas quicunq; hi fuerint principales, vel nuncij in omnibus sic se gerant, quòd se cunctis ostendant in dictis pecuniis (sicut nec habent) penitus nil habere. Quapropter præcipere, quòd & qualiter pecunia expendatur, computumque exigere de expensa, eam quomodocunque repetere siue deponere, aut de bonis facere capsulâ pecuniæ, vel eius clauem deferre, hos actus & consimiles sibi fratres illicitos esse sciant. Prædicta enim facere ad solos dominos pertinet, qui dederunt, & eos, quos ipsi deputauerunt ad hoc ipsum. Proinde cùm vir sanctus, paupertatis præmissæ in regula modum exprimens dixerit in eadem: Fratres nihil sibi approprient, nec domum, nec locum, nec aliquam rem: sed tanquam peregrini & aduenæ in hoc seculo in paupertate, & humilitate domino famulantes vadant pro eleemosyna confidenter. Sicq; declaratum extitit per nonnullos prædecessores nostros Romanos Pontifices hanc expropriationem intelligi debere tam in speciali, quàm etiam in communi, propter quod & rerum omnium concessarum, oblatarum, & donatarum fratribus (quas & quarum vsum facti, scilicet ordini vel *a* ipsis fratribus licet habere) proprietatem & dominium in se, & Romanam ecclesiam receperunt, dimisso ipsis fratribus in eis tantummodo vsu facti simplicis: Ad nostrum fuerunt deducta examen, quæ in ordine fieri dicebantur, & videbantur prædicto voto & puritati ordinis repugnare: videlicet, vt ea prosequamur ex ipsis, quæ remedio credimus indigere, quod se institui heredes non solum sustinent, sed procurant. Item, quòd reditus annuos recipiunt interdum in tam notabili quantitate, quòd conuentus habentes totaliter inde viuunt. Item, quòd cum ipsorũ negocia, etiam pro rebus temporalibus in curiis agitantur, assistunt aduocatis & procuratoribus, & ad instigandum eosdem se ibidem personaliter repræsentãt. Item, quòd executiones vltimarum susciptiunt voluntatum, & gerunt, seque intromittunt quandoq; de vsurarum vel malè ablatorum dispositionibus, seu restitutionibus faciendis. Item, quod alicubi non solum excessiuos hortos, sed etiam vineas magnas habent: de quib. tam de oleribus, quàm de vino multum colligitur ad vendendum. Item, quòd temporibus messium, vel vindemiarũ sic copiosè granum, & vinum mendicando, vel aliunde emendo colligũtur à fratribus, & in cellariis & granariis recondun tur, quod per anni residuum, absq; eorum mendicatione possunt transigere vitam suam. Item, quòd ecclesias vel alia ædifficia faciũt, vel procurant fieri in quantitate & curiositate figuræ & formæ, ac sumptuositate notabiliter excessiua, sic quòd non videntur habitacula pauperum, sed magnatum. Paramenta etiam ecclesiastica in plerisq; locis tam multa habent, & tam notabiliter preciosa, quòd excedunt in his magnas ecclesias cathedrales. Equos insuper, & arma eis oblata in funeralib. recipiunt indistincte. Tamen communitas fratrum & specialiter rectores ipsius ordinis asserebãt, quòd prædicta, seu plura ex ipsis in ordine non fiebant, quod & si qui reperiuntur rei in talib. rigidè puniũtur, nec non contra talia, ne fiant, sunt facta pluries ab antiquo statuta in ordine multum stricta. Cupientes igitur nos ipsorum fratrum prouidere conscientiis, & cuncta dubia (quantum possibile nobis est) de ipsorum pectorib. remouere, ad prædicta modo qui sequitur respondemus. Cùm enim ad veritatem vitæ pertineat, vt id, quod exterius agitur, interiorem mẽtis dispositionem & habitum repræsentet: necesse habent fratres, qui se expropriatione tanta à temporalibus abstraxerunt, ab omni eo, quod dictæ expropriationi esset, vel posset videri contrarium, abstinere. Quia igitur in successionibus transit non solum vsus rei, sed & dominium suo tempore in heredes. Fratres autem præfati nihil sibi in speciali acquirere, vel eorum ordini possunt etiam in communi. Declarando dicimus, quòd successionum huiusmodi, quæ etiam ex sui natura indifferenter ad pecuniam, & etiam ad alia mobilia & immobilia se extendunt (considerata sui puritate voti) nullatenus sunt capaces. Nec licet eis valorem hæreditatum talium, vel tantam earum partẽ, quòd præsumi posset hoc in fraudem fieri, quasi sub modo & forma legati sibi dimitti facere, vel sic dimissa recipere, quin potius ista sic fieri ab ipsis simpliciter prohibemus. Cumq; annui reditus inter immobilia censeantur à iure, ac huiusmodi reditus obtinere paupertati, & mendicitati repugnet: nulla dubitatio est, quòd prædictis fratribus reditus quoscunque, sicut & possessiones, vel eorum *a* etiam vsum (cum eis non reperiatur concessus) recipere vel habere (conditione considerata ipsorum) non licet. Amplius cùm non solum quod malum esse dinoscitur, sed & omne, quod speciem habet mali, sit à viris perfectis specialiter euitandum: Ex talibus autem assistentiis in curiis & instigationibus, cùm de rebus agitur in ipsorum commoda conuertendis, creduntur verisimiliter ex iis, quæ foris patent (de quibus habent homines foris iudicare) in ipsis rebus fratres *b* assistẽtes aliquid quærere tanquam suum: nullo modo debent huiusmodi voti, & regulæ professores se talibus curiis & litigiosis actibus immiscere, & vt testimonium habeant ab iis, qui foris sunt, & puritati satisfaciant voti sui, ac euitetur per hoc scandalum proximorum. Verumetiam cum dicti ordinis fratres, non solum à receptione, proprietate, dominio, siue vsu ipsius pecuniæ, verumetiam à contrectatione qualibet ipsius, & ab ea sint penitus alieni, quemadmodum sæpedictus prædecessor noster in declaratione huiusmodi regulæ planè dixit: Cumq; dicti ordinis professores pro nulla re temporali possunt in iudicio experiri, prædictis fratribus non licet, nec competit, quin potius (considerata sui puritate status) debent sibi scire interdictum, quòd huiusmodi executionibus, & dispositionibus se exponant: cum hæ sæpius absq; litigio & contrectatione, vel administratione pecuniæ nequeant expediri. Veruntamen in his exequendis dari consilium ipsorum statui non obsistit, cùm ex hoc ipsis circa bona temporalia nulla iurisdictio, siue actio in iudicio, siue dispensatio tribuatur. Licet verò non solum sit licitum, sed & multum conueniens rationi, quòd fratres, qui in laboribus spiritualibus orationis & studij sedulè occupantur, hortos & areas habeant competentes ad recollectionem, vel recreationem sui, & interdũ ad seipsos post labores huiusmodi corporaliter deducendos, necnon ad habenda necessaria hortalicia pro seipsis: habere tamen hortos aliquos, vt colantur, ac olera & alia hortalicia precio distrahantur, necnon & vineas, repugnat suæ regulæ, & ordinis puritati, secundum quod dictus prædecessor declarauit, ac etiam ordinauit: quòd si talia ad vsus proxime dictos, vt puta agrum, vel vineam ad colendum, & consimilia fratribus legarentur, per omnem modum fratres à receptione talium abstinerẽt: cùm etiam præmissa habere, vt precium fructuum suis temporibus habeatur, *c* ad naturam & formam prouentuum appropinquet. Rursus cùm prædictus sanctus tam in exemplis vitæ, quam verbis regulæ ostenderit se velle, quòd fratres sui, & filij diuinæ prouidentiæ innitentes, suos in Deum iacerent cogitatus, qui volucres cœli pascit, quæ non congregant in horrea, nec seminant, nec metunt: non est verisimile voluisse ipsum eos habere gra-

a *al. ita: vel ipsis.*

a *al. earum.* b *al. ita: fratres & assistentes, &c.*

c *alias, habeant.*

naria

naria vel cellaria, vbi quotidianis mendicationib. deberent sperare posse transigere vitam suam. Et idcirco non ex timore leui relaxare *a* se debent ad congregationes & conseruationes *b* huiusmodi faciendas: sed tunc tantum cùm esset multum credibile ex iam expertis, quòd non possent vitæ necessaria aliter inuenire. Hoc autem ministrorum, & custodum simul, & separatim in suis administrationibus & custodiis (cùm guardiani & duorum de conuentu loci diseretorum sacerdotum, & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu) duximus iudicio relinquendum, eorum super hoc specialiter conscientias onerantes. Hinc est etiam, quòd cum vir sanctus fratres suos in paupertate summa ac humilitate fundare voluerit, quo ad affectum pariter & effectum, sicut ferè regula tota clamat, conuenit ipsis, quòd nullo modo deinceps fieri faciant, vel fieri sustineãt ecclesias, vel alia quæcunq; ædificia, quæ (considerato fratrum inhabitantium numero) excessiua in multitudine & magnitudine debeat reputari: Ideoque volumus, quòd vbique in suo ordine deinceps temperatis & humilibus ædificiis sint contenti, ne huic tantæ paupertati promissæ, quod patet oculis, contrarium foris clamet. Quamuis etiam paramenta & vasa ecclesiastica ad honorem diuini nominis ordinentur, propter quem omnia fecit ipse Deus: tamẽ qui absconditorum est cognitor, ad animum sibi ministrantium respicit principaliter, non ad manum: nec per illas sibi vult seruiri, quæ suorum seruitorum cõditioni & statui dissonarent, propter quod sufficere debent eis vasa & paramenta ecclesiastica decentia in numero, & in magnitudine sufficientia competẽter. Superfluitas autem, aut nimia preciositas, vel quæcunque curiositas in his, seu aliis quibuscunq; non potest ipsorum professioni, vel statui conuenire: cum enim hæc sapiant thesaurizationem, seu copiam, paupertati tãtæ, quo ad humanum iudicium, derogant manifestè. Quapropter præmissa seruari à fratribus volumus, & mandamus. Circa equorum verò & armorum oblationes, illud decernimus in omnibus, & per omnia obseruandum, *c* quod per declarationem prædictam in pecuniarijs nosc itur eleemosynis definitum. Ex præmissis autem succreuit non parum scrupulosa quæstio inter fratres: videlicet, vtrũ ex suæ professione regulæ obligentur ad arctum & tenuem, siue pauperem vsum rerum. Quibusdam ex ipsis credentibus & dicentibus, quòd sicut quo ad dominiũ rerum habent ex voto abdicationem arctissimam, ita ipsis quo ad vsum arctitudo maxima & exilitas est indicta. Aliis in contrarium asserentibus, quòd ex professione sua ad nullum vsum pauperem, qui non exprimatur in regula, obligãtur: licet teneantur ad vsum moderatum temperantiæ, sicut & magis ex condecenti, quàm cæteri Christiani. Volentes itaque conscientiarum prædictorum fratrum prouidere quieti, & his altercationibus finem dare: declarando dicimus, quòd fratres minores ex professione suæ regulæ specialiter obligantur ad arctos vsus, seu pauperes, qui in ipsorum regula continentur, & eo obligationis modo, sub quo continet, seu ponit regula dictos vsus. Dicere autem, sicut aliqui asserere perhibentur, quòd hæreticum sit tenere vsum pauperem includi vel non includi, sub voto euangelicæ paupertatis præsumptuosum & temerarium iudicamus. Demum, quia ex eo, quòd dicta regula per quos & vbi fieri debeat ministri generalis electio tradens, nullam fecit de ministrorum prouincialium electione vel institutione penitus mentionem, oriri super hoc poterat dubitatio inter fratres: Nos volentes posse ipsos clarè ac securè procedere in omnibus factis suis: declaramus, statuimus etiam & ordinamus in hac constitutione in perpetuum valitura, vt cùm alicui prouinciæ de ministro fuerit prouidendum, ipsius ministri electio *a* penes capitulum prouinciale resideat, quam idem capitulum die sequenti, qua fuerit congregatum facere teneatur. Ipsius autem electionis confirmatio ad ministrũ pertineat generalem. Et si quidem ad electionem huiusmodi per formam scrutinij procedatur (& votis in diuersa diuisis) electiones plures in discordia celebrari contingat: illa, quæ à maiori parte capituli numero (nulla zeli vel meriti collatione aut considerationè habita) fuerit celebrata, exceptione seu contradictione quacunque alterius partis non obstante, per dictum generalem ministrum de consilio discretorum de ordine (prius tamen ex officio, prout spectat ad ipsum diligenti examinatione præmissa) confirmetur vel etiam infirmetur, prout eis secundum Deum visum fuerit expedire. Et si fuerit infirmata, ad capitulum prouinciale electio huiusmodi reuertatur. Cæterùm, si capitulum memoratum die prædicta ministrum eligere prætermittat: extunc ministri prouincialis prouisio ad generalem ministrum libere deuoluatur. Verùm si ministro prædicto & capitulo generalibus ex certa, manifesta, ac rationabili causa videretur aliquando in prouinciis vltramarinis Hyberniæ, seu Græciæ, seu Romæ, in quibus hactenus alius prouidendi modus dicitur ex causa certa & rationabili fuisse seruatus, expedire ministrum prouincialem per ministrum generalem, cum proborum ordinis consilio potius, quàm per capituli prædicti electionem præfici in prouinciis Hyberniæ, etiam vltramarinis irrefragabiliter: In Romana verò vel Græcia, quando minister dictæ prouinciæ moreretur, vel absolueretur citra mare: illa vice seruetur absq; dolo, partialitate & fraude (super quo eorum conscientias oneramus) quod super hoc dictus minister cum dictorum proborum consilio duxerit ordinandum. In destitutione verò dictorum ministrorum prouincialium, seruari volumus, quod super hoc hactenus de ipso ordine extiterit obseruatum. Cæterùm si contingeret eosdem ministro generali carere, per vicarium ordinis fiat super hoc, quod faciendum fuerit per eundem ministrum vsquequo prouisum fuerit de generali ministro. Porro, si quid de huiusmodi ministro prouinciali secus attentari fortè contigerit, illud ipso facto sit irritum & inane. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum, dictorum commissionis, responsionis, prohibitionis, ordinationis, mandati, constitutionum, iudicationum, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem, &c.

a *al. laxare.* b *al. obseruationes.* c *al. seruandum.*

CAP. II.

Determinat & declarat, quid significent hæc verba inserta in iudicialibus commissionibus, quæ fiunt à principe vel à iure: scilicet, quòd procedatur simpliciter & de plano, & sine strepitu & figura iudicij. Ioan. And.

Idem *Clemens* b *V.*

SAepe contingit, quòd causas committimus, & in earũ aliquibus simpliciter, & de plano ac sine strepitu & figura iudicij procedi mandamus: de quorum significatione verborum à multis contenditur, & qualiter procedi debeat, dubitatur. Nos autem dubitationem huiusmodi (quantum nobis est possibile) decidere cupientes, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt iudex, cui taliter causam committimus, necessariò libellum non exigat, litis contestationem non postulet, in tempore etiam feriarum ob necessitates hominum indultarum à iure procedere valeat, amputet dilationum materiam, litẽ quanto poterit faciat breuiorem, exceptiones, appellationes dilatorias, &

a *De modo electionis faciendæ vide nouissimè sancita in Conc. Trid. sess. 25. tit. de regularib. & monialib. c 7.* b *Hæc duo verba, Clemens V. absunt à vetustiorib. codicibus.*

frustratorias repellendo, partium aduocatorum, & procuratorum contentiones & iurgia, testiumque superfluam multitudinem refrænando. Non sic tamen iudex litem abbreuiet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur. Citationem vero, ac præstationem iuramenti de calumnia vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Verùm quia iuxta petitionis formam pronunciatio sequi debet, pro parte agentis, & etiam reisi quid petere voluerit, est ipso litis exordio petitio facienda, siue scriptis, siue verbo: actis tamen continuò (vt super quibus positiones & articuli formari debeant, possit haberi plenior certitudo, & vt fiat definitio clarior) inserenda. Et quia positiones ad faciliorem expeditionem litium, propter partium confessiones, & articulos ad clariorem probationem vsus longæuus in causis admisit: Nos vsum huiusmodi obseruari volentes, statuimus, vt iudex sic deputatus à nobis (nisi aliud de partium voluntate procedat) ad dandum simul vtrosque terminum dare possit, & ad exhibendum omnia acta & munimenta, quibus partes vti volunt in causa post dationem articulorum diem certam, quandocunque sibi videbitur, valeat assignare, eo saluo, quòd vbi remissionē fieri contingeret, pro testibus producendis possint etiam instrumenta produci, assignatione huiusmodi non obstante. Interrogabit etiam partes, siue ad earum instantiam, siue ex officio vbicunque hoc æquitas suadebit. Sententiam verò definitiuam (citatis ad id, licet non peremptoriè partibus) in scriptis, & (prout magis sibi placuerit) stans vel sedens proferat: etiam (si ei videbitur) conclusione non facta, prout *a* expetitione & probatione, & aliis actitatis in causa fuerit faciendum. Quæ omnia etiam in illis casibus, in quibus per aliam constitutionem nostram, vel alias procedi potest simpliciter, & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, volumus obseruari. Si tamen in præmissis casibus solennis ordo iudiciarius in toto, vel in parte non contradicentibus partibus obseruetur, non erit processus propter hoc irritus, nec etiam irritandus. Data Auinion. xiij. Kalend. Decembris, Pontificatus nostri anno secundo.

a *In antiquioribus etiam impressis constanter legitur, ita: prout expetitione & probatis & aliis, &c.*

Clementinæ constitutiones accuratè castigatæ, cum summariis admodum familiaribus finiuntur.

EXTRAVAGANTES SEV CONSTITVTIONES VIGINTI, A IOANNE PAPA XXII. EDITAE.

DE ELECTIONE ET ELECTI potestate.

TITVLVS PRIMVS.

CAPITVLVM PRIMVM.

Electi, qui pro suorum electionum negocio ad curiam venire tenentur, etiam sede vacante non tenentur de necessitate in ipsa curia moram trahere: & licet alibi morentur, nullum eis præiudicium generatur. facit clem. Ne Romani. §. fin. eod. tit.

AD onus apostolicæ seruitutis superna dispositione vocati, ambiguitates ex quibus possent ecclesiis dānosa prouenire, dispendia tollere cupientes, de potestatis plenitudine, ac fratrum nostrorum consilio ordinamus, quòd quibuscunque electis qui ad sedem apostolicam venire, vel mittere tenebantur, ac ipsorum electionum instructoribus, qui in veniendo ad sedem ipsam, & se præsentando ipsa sede vacante, vel non vacante seruauerūt tempora à canonibus instituta (dummodo præsentaliter affint in ciuitate Lugdun. vel fuerint Auinione in Kalendis Octobris) vbicunque sede vacante moram traxerint, nullum ipsis, seu eorum iuri præiudicium ex mora interim facta vbilibet generetur: sed eorum iura circa electiones huiusmodi hoc non obstante perinde seruentur illæsa, ac si apud sedem apostolicam moram traxissent. Non obst. prædecessorum nostrorum constitutionibus quibuscunque: quibus tamen quo ad alia nullum volumus præiudicium generari. Nulli ergo, &c. nostræ ordinationis infringere, &c. Datum Lugduni. viij. Idus Septembris, anno primo.

CAP. II.

Beneficio vacante, cuius fructus ad certum tempus debentur alicui annalia habenti, vel alij, qualiter debeant fructus ipsi diuidi inter ipsum annalia habentem, & beneficiatum: & diuisione facta, cuius sit electio, hæc declarat cōstitutio. Et potuisset poni sub tit. de rescript. vel Ne sed. va. vel vt eccl. benefic. vel de verborum signific.

SVscepti regiminis nos cura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absq; dispendio ministrorum, & cultus

detrimento

detrimẽto diuini seruari viderimus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis ecclesiis obseruetur, & à longis retro temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus primi vel secundi, aut alterius cuiuscunq; sequentis anni beneficiorum vacantium in eisdem defuncto vel fabricę, aut ecclesiis, vel personis habentibus annalia de consuetudine, priuilegio, vel statuto applicantur in totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens sequitur, quòd commodè nequeunt ad impendendam seruitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existũt. Nos *a* de illo super his remedio prouidere volentes per quod hi & illi in fructuum prædictorum perceptione participent, & ecclesię debitis seruitiis non fraudentur: præsenti decreto statuimus de fratrum nostrorum consilio, quòd illi, qui fructus prædictos sibi *b* hactenus integrè vendicabant ex priuilegio, consuetudine vel statuto nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodq; beneficiorũ ipsorum consueuit in solutione decimę taxari, prętextu cuiuslibet priuilegij, consuetudinis, vel statuti quouis modo percipiant, sed ipsius summę perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo prędicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus eosdem soliti fuerant (vt præfertur) cũ integritate percipere, pro se mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam demittere memoratam: quo casu percipiendi quod maluerint illis relinquimus optionem: sic, quòd intra decem dies, postquam sciuerint beneficia ipsa vacare, iis quib⁹ annalia *c* ipsa debentur ex priuilegio, cõsuetudine, vel statuto, vel ipsorum annalium *d* collectores, quam partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationẽ, vel illa dimissa residuum, nulla subhastatione præmissa eligere teneãtur. Quam electionem, si intra dictos decem dies non fecerint (vt dictum est) ex tunc ad eum, cuius est beneficium, huius optio vel electio transeat ipso iure. Et hoc in ecclesiis & partibus illis, in quibus beneficia maiora, & alia quæ ad solutionem decimę sunt taxata, volumus obseruari: in illis verò ecclesiis & partibus, in quibus decimarum taxatio non est facta, seruetur quod fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quod *e* decimam soluere consueuit, per medium diuidantur: quorum medietatem habeat is cui annalium *f* per alterum de prædictis modis perceptio est concessa. Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficium est concessum, pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis præfata medietate noluerit esse contentus, altero contentari volẽte, pars nolentis transeat ad volentem: *g* & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio congruè faciens deseruiri, ac eius supportans onera consueta. Et si quicquam aliquis prædictorũ vltra præmissa perceperit, illudq; his, ad quos pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu: eo ipso si episcopus vel superior prælatus fuerit, à pontificalibus & ingressu ecclesiæ sit suspensus. Si autem capitulum, vniuersitas, vel collegium, interdicto se nouerint (donec prædicta cum integritate restituerint) subiacere. Si verò aliqua singularis persona ecclesiastica vel mũdana id fecerit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, a qua sine restitutione præmissa, præterquam in mortis articulo minimè absoluatur: Non obstantibus. quibuscunque priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus & statutis iuramento *a* confirmatione sedis apostolicę, aut alia quacunq; firmitate vallatis, quę omnia, quo ad hoc auctoritate apostolica reuocamus, & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo, &c. nostræ constitutionis, reuocationis, cessationis irritationis & voluntatis, &c.

a *Vide l. fundo. C. de omni agro deser. lib.* 11. b *al. ibi* c *al. annualia.* d *al annualium.* e *al. quos.* f *al. annualium.* g *Vide l. si totam. ff. de acqui. hæred. l. hæs scriptura. & si ff. de condi. & demon. Font.*

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Quia multi assumebant dominium, & se creari faciebant potestates & capitaneos in comitatu Sabinæ & aliis locis hic nominatis, qui sunt de patrimonio ecclesiæ Romanæ: inhibetur ne tales decætero assumantur, neq; illis tanquam talibus obediatur: & quòd nullus huiusmodi præeminentiam sibi audeat adscribere sine speciali licentia sedis apostolicæ. Et si sint aliquæ ciuitates, quæ habeant ius eligendi tales capitaneos per sedem apostolicam confirmados, vetat papa, quòd ante confirmationem debitam nulla eis tanquam talibus præstetur obedientia.

Ecclesiæ Romanæ suorumq; fidelium dispendia dissimulare non possumus, quin postquam nobis cognita fuerint, aduersus ea opportunis remediis occurramus. Attendentes igitur grauia nocumenta, quæ nonnullis ciuitatibus, terris, castris, intra patrimonium beati Petri in Tuscia, comitatum Sabinę & terram Arnolphorum cõstitutis eidem ecclesiæ Romanæ subiectis, & personis singularibus eorundem, ex diuersorũ tam nobilium, q̃ etiam aliorũ vsurpato regimine prouenerunt, & volentes super hoc in posterum eorum dispendiis præcauere: Omnibus & singulis comitatibus, seu vniuersitatibus, & singulis personis ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum intra patrimonium, comitatum & terram prædictos constitutis, in quibus videlicet nobis, seu quibusuis officialibus nostris ius *b* competit deputandi vel instituendi potestates, capitaneos, dominos vel rectores aut officiales quoslibet alios, ne ipse potestatem, capitaneũ, dominum rectorem vel defensorem, seu quemcunque alium officialem, quocunq; nomine censeatur, in ciuitatibus, castris, terris & locis prædictis, aut eorum aliquo eligere, assumere, vocare vel recipere, retinere aut iam electo vel assumpto vocato seu recepto, tanquam potestati seu capitaneo, rectori seu defensori vel officiali obedire quoquo modo præsumant: néve taliter electus, assumptus, receptus seu vocatus, huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ, seu defensariæ, aut quodcunq; aliud cuiusuis nominis officium recipere, acceptare, assumere vel gerere (nisi de nostra & apostolicæ sedis licentia speciali) quomodolibet audeat: sed assumptum omnino dimittat. Vbi verò ad communitates seu vniuersitates, & singulares personas ciuitatum, terrarum, castrorum, & locorum prædictorum, vel eorum aliquem ius competit eligendi potestatem, capitaneum, dominum, vel rectorem seu officialem quemlibet alium, qui per nos seu quosuis officiales nostros debeat aut cõsueuerit confirmari, ne ante debitam confirmationem obtentam ipse, vel earum aliquæ sic electo tanquam potestati seu capitaneo, rectori vel defensori seu officiali in quibusuis obediant, néve taliter electus quousque confirmationem habuerit (vt præfertur) huiusmodi potestariæ, capitaneatus, dominij vel rectoriæ, seu defensariæ, aut

a *Vide c. cum non deceat. de electio. lib.* 6 *& in verbo, pacta. Clem. dudum. de sepul.* b *Vide Constant.* 26. *dist. & 23. q. 8. conuenior. de cleric coniug. c. ex parte. in authent. quomodo oper. episc. colum,* 1. *in princ.*

cuiusuis alterius no minis officio se immiscere, vel illud gerere, aut exercere quouis modo præsumat, aucto ritate apostolica districtius inhibemus. Decernentes extunc irritum & inane, quicquid contra huiusmodi inhibitionis tenorem contigerit attentari. Nulli ergo, &c. nostræ inhibitionis, & constitutionis infringere. Datum Auinioni 4. nonas Augusti, Anno 2.

DE PRAEBENDIS ET dignitatibus.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Tempore huius cap. obtinentes plures dignitates, personatus, vel beneficia curam animarum habentia ex dispensatione, virtute illius non poterunt retinere, nisi vnum: & reliqua tenebũtur resignare verbaliter, & realiter coram ordinario sub testimonio publico intra mensem à tempore notitiæ huius ca. nisi fuissent cardinales aut regum filij. Illi autem, qui plura talia sine dispensatione obtinebant, poterũt vltimum retinere, reliquum formã præscripta, & sub eodem tempore resignare. Qui verò deinceps tale habuerit beneficium, si cum illo secundũ simile receperit, quàm primum illius possessionem habuerit, vel per eum steterit quo minus habeat, primum quo est ipso iure priuatus, modo prædicto resignare teneatur: alias virum q; perdit, & inhabilis fit ad sacros ordines suscipiendos, & ad quodcunq; beneficium habendum. Tandem, qui dicantur ordinarij, quantũ ad præmissa, & quæ sint beneficia curam animarum habẽtia, hic manifestatur h. d. hæc extrauagans, quæ est notabilis, & multum practicabilis, & grauim obligat, quam ca. de multa. eod. tit. in antiq. vt patet ad oculum.

EXecrabilis quorũdam tam religiosorum, quàm secularium ambitio, quæ semper plus ambiens eo magis sit insatiabilis, quo sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium à nobis, & prædecessoribus nostris Romanis pontificibus nõ tam obtinuisse, quàm extorsisse plerunq; noscuntur, quod vnus interdum etiam ad vnum beneficium ecclesiasticum minus idoneus, in diuersis ecclesiis nedum vicinis, sed etiam ab inuicem longè distantibus, imò nonnunquam in diuersorum regnorum partibus situatis, duas aut tres, aut plures dignitates, personatus, officia seu prioratus, aut diuersa ecclesiastica beneficia curam animarum habentia possit dispensatiuè (cùm alias nõ liceret de iure communi) recipere, & simul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia, subscripta sequuntur, quod videlicet interdum vnus, qui vnicum, quamuis modicum vix officium impleret sufficienter, plurimorum sibi vindicet stipendia, quæ multis literatis viris vitæ puritate ac testimonio bonę famę pollentibus, qui mendicant, possent abunde sufficere, æqua distributione collata, habentibus ipsa paratur vagandi materia, diuinus cultus minuitur, hospitalitas in ipsis beneficiis debita non seruatur. Et dum non sunt sui in vnaquaq; regione rectores, ecclesiarũ detrahitur commodis, & honori, quæ carentes defensorum auxilio in iuribus suis, & libertatibus multipliciter collabuntur, & ruinis patent ędificia nobilia quæ magnificentia extruxerat decessorum: & (quod amariùs est dolendum) animarũ cura negligitur, & vitiorum sentibus fomentum periculosè præbetur. Nos itaq; tot malis tantisq; disciminibus occurrere cupientes, omnes & singulas dispensationes super receptione aut retentione pluriũ dignitatum, personatuum, officiorum, prioratuum aut beneficiorum, quibus cura animarum sit annexa, sub quacunq; forma, vel expressione verborum à nobis, vel prædictis prædecessoribus cuicunq; personæ concessas (Cardinalibus tamen sanctę Romanæ ecclesiæ, qui circa nos vniuersali ecclesiæ seruiendo singularum ecclesiarum commoditatibus se impendunt, ac regum filiis, qui propter sublimitatem eorum ac generis claritatem sunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratrib. nostris habita diligenti, de ipsorum consilio, & ex certa scientia nostra, in forma subscripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium beneficiorum multitudinem refrenemus: ipsique impetrantes fructu dispensationum huiusmodi totaliter non frustrentur. *a* Statuimus itaque & de fratrum ipsorum consilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex dispensatione legitima pluralitatem huiusmodi dignitatum, personatuum, officiorum aut prioratuum seu beneficiorum, quę alias absq; dispensatione obtinere nequibant, vnum tantum ex dignitatibus, personatibus, officiis, prioratibus, ecclesiis vel beneficiis huiusmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, personatu vel officio, prioratu, ecclesia, vel beneficio sine cura, quę habere malue rit, prætextu dispensationis sufficientis circa id eisdem indultæ possint licitè retinere. Quæ tamen teneantur eligere intra mensem numerandum, à tempore notitiæ constitutionis istius: cæteris beneficiis cum cura, vel sine cura, quæ ipsius dispensationis prętextu tenebant, & quæ aliter non poterant de iure absq; dispensatione licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinario sub testimonio publico intra idem tempus verbaliter, & realiter cum effectu dimissis. absque eo quòd ad illa nunquam sine noua collatione ab eo qui facere poterit facienda redire, aut eorum administrationi se immiscere præsumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiusmodi nostri moderaminis retinere poterant (vt præfertur) sint ipso iure priuati, & prorsus inhabiles ad similia beneficia obtinenda. Per hoc autem iis, qui dignitates, personatus, officia, vel alia beneficia, curam animarum habentia ex dispensatione, quæ ius *b* tribuat iuxta nostram moderationem præscriptam obtinent, & alia similia beneficia nostrarum, vel alias corũdem prædecessorum auctoritate literarum expectant: cum quibus est, vt illa cum vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licitè valeant, dispensatum, nolumus derogari, quin ea cum vacabunt, intra dicti temporis spaciũ possint eligere, & dimissis aliis recipere in forma præscripta, ac licitè retinere: pœnas similes incursuri, si huic nostræ contraire præsumpserint sanctioni. Porrò, quia quorundam oculos sic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plurima talia beneficia simul absque dispensatione canonica retinere præsumunt: Nos de illis præsenti decreto statuimus, vt omnia & singula beneficia sic detenta, illo tãtum retento, quod vltimo receperunt, dummodo in eo ex collatione canonica competat ius eisdem, intra tempus, vt præscribitur, limitatum, verbo & facto ac sine fraude coram ordinario sub testimonio similiter publico dimittere teneantur. Quod si non fecerint, etiam illo sint ipso iure priuati, in quo ius eis alias competebat: & inhabiles penitus ad quæcunque obtinenda ecclesiastica beneficia censeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curam habens annexam: si antea simile beneficium obtinebant, illud (quo ipso iure postquam secundi possessionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessantibus, quo minus habeant, steterit, priuati noscuntur) absq; morę dispendio in ordinariorum manibus dimittere debeant pari modo: Alioquin extunc sint ipso iure secundo priuati, & nedum ad sacros suscipiendos ordines, quin etiam ad habendum

a *al. fraudentur.* b *Not. tex. pro statuto faciente mentionem de beneficiis, quæ iure obtinentur. nam in tali veniunt beneficia dispensatiuè retenta, per tex. hic Font.*

quodcunq;

quodcunq; beneficium ecclesiasticum inhabiles reputarentur. Quæ omnia & singula beneficia vacatura (vt præmittitur) vel dimissa nostræ & sedis apostolicæ dispositioni de ipsorum fratrum consilio reseruamus: Inhibentes, ne quis præter Romanum pontificem quacunq; sit super hoc auctoritate munitus, de huiusmodi beneficiis disponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alias innouare quoquo modo presumat. Nos enim, si secus actum seu attentatum fuerit, irritum decernimus & inane. Cæterum ordinarios intelligimus in casibus suprascriptis episcopos, in quorum ciuitatibus vel diœces. consistunt beneficia seu aliquod eorum, quæ debent secundum præmissa dimitti, aut ipsi, qui ea debent dimittere, commorantur, vel ecclesiis cathedralibus vacantibus capitula earundem: & hi de beneficiis tam dimissis, quam (vt præmittitur) perditis, nos, vel apostolicam sedem certificare studeāt, quamprimum commode poterunt indulatè, vt de illis salubriter disponere valeamus. Quantum autem ad modificationem attinet ante factam, illa duntaxat, & non alia beneficia ecclesiastica quocunq; nomine nuncupentur, curam animarum habere censemus, quæ parœcias habent, in quibus est animarum cura, non per vicarios perpetuos, sed per rectores aut ministros beneficiorum ipsorū vel illorum temporales vicarios exercenda: necnon & illa, quorum ministris ratione beneficiorum huiusmodi competit visitare, inquirere, procurationes recipere, suspendere, excommunicare, seu ab excommunicationis & suspensionis sententiis absoluere de consuetudine vel de iure: iuribus aliis de animarum cura loquentibus in suo robore, quo ad cętera permansuris. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, statutorum, constitutionum, reseruationis, inhibitionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinioni 13. Calend. Decembris, Anno 2.

DE CONCESSIONE PRAEbendæ, & ecclesiæ non vacantis.

TITVLVS IIII.

CAP. I.

Executores gratiarum & iudices causarum à sede apostolica deputati, in diœcesibus iam diuisis procedere possunt, sicut ante diuisionem poterant. Et congruè ponitur sub hoc titulo, cùm loquatur de executoribus, de quibus frequens mentio habetur in tit. de concess. præben. lib. 6. paret in ca. Executor. ca. Si capitulo, & cap. Si soli. Et potuisset situari sub tit. de rescrip. vel de off. deleg. vel de præt.

SEdes *a* apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrum, illamq; sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniat commodum, quòd aliis non imminеat detrimentum.

Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus ac diœcesibus sic multiplicauit altissimus, quòd in earum singulis singulorū vultus nequibat (vt eum decet) vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere, salubriter intendentes, in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas ciuitates, & ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis, proprias, distinctas & limitatas diœceses iussimus assignari. Verum quia plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis, quam à prędecessoribus nostris Romanis pontificibus apostolicas obtinuerunt literas super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris diœces. vacaturis: quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ. Nos amonere volentes cuiusuis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarū super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, & prouidè considerantes attentius, quòd per ordinationem seu diuisionem nostram prædictam ius ad rem expectātibus dicta beneficia antea competens ex ratione mutari nō debet, quin adeo efficax in diuisis diœcesibus maneat, sicut prius erat: auctoritate præsentium declaramus, quòd omnes, & singulæ gratiæ super beneficiis vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis, vel prædictis prædecessoribus personis quibuscunque concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quàm in aliis diœcesibus decisis ab illis eisdem modo, & forma possint suo ordine *a* per executores inde datos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diuisiones sæpefatas poterant & debebāt. Idem etiam declaramus, quo ad literas apostolicas iustitiam continentes: vt videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de huiusmodi diœcesibus diuisis existunt, possint iuxta earum tenorem prouidè procedere, ac si dictæ diœceses, de quibus mentio in literis eisdem habetur, integræ remansissent. Nulli, &c.

CAP. II.

Nullus impediat capitula, archidiaconos, & alias personas in iuribus, quæ sibi cōpetebāt in ecclesiis integris, quin illa iura percipiant post diuisionē ipsarum, sicut ante solebant percipere: quoniā in beneficiis diuisis habet quis eadem iura, quę habebat in integris: Et hoc cap. sub hoc tit. fuit positum, quoniam declarat præcedens, vt clarè patet Concor. cap. quia monasteriū. de relig. dom. in antiquis.

AD apostolatus nostri peruenit auditum, quòd aliquarum ecclesiarum per nos ab aliis ecclesiis ex certis causis, quę ad hoc nostrum animum induxerunt, auctoritate apostolica diuisarum, prælati & subditi capitulis, archidiaconis, & aliis personis ecclesiarum, à quibus supradictæ ecclesiæ sunt diuisæ, multipliciter iniuriari præsumunt, non permittentes eos vti iurisdictionibus & iuribus suis, sicut ante diuisionem huiusmodi vtebantur. Quia igitur intentionis nostræ non extitit, nec existit per diuisionem episcopatuum ecclesiarum, à quibus diuisiones factæ sunt capitulis, archidiaconis, vel aliis personis velle aliquatenus derogare, nisi quatenus in diuisionum huiusmodi literis apostolicis continetur expresè: Nos præsentis auctoritate statuti vniuersis prælatis, capitulis, & aliis quibuscunque personis ecclesiasticis ecclesiarum decisarum, & in cathedrales ecclesias per nos auctoritate apostolica erectarum præcipimus, & mandamus, ne capitula, archidiaconos, & alios personatus, vel dignitates, officia, seu beneficia in prædictis primariis ecclesiis obtinentes, quo minus visitationes exerceant, procurationes recipiant, iurisdictiones, & iura archidiaconalia, & alia bona obtineant in prædictis decisis diœcesibus, sicut ante diuisionem huiusmodi obtinebant, nisi quantum in diuisionum huiusmodi literis apostolicis caueatur expresè, impediāt quoquo modo, quousque per sedem apostolicam aliud fuerit ordinatum. Si enim aliqui contra præsens præceptū agere, vel facere præsumpserint: nos præsumptores tales digna curabimus animaduersione punire. Nulli, &c. nostrorū

a *Hęc extrauagans habetur inter communes sub tit. officio deleg. cum glossa. Guillelmi de Montelaudano.*

a *Ad hæc vide glossin tit. de defen. ciuit. §. igitur. co. 3. Fida Clau. Cantiunculā in loco ab ordine Imol. Nicol. Euer.*

præcepti, & mandati infringere, &c. Datum Auinioni 5. Calend. Octobris, Anno 5.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TIT. V.

CAP. VNICVM.

Vacante sede imperiali, cùm iurisdictio ad papam deuoluitur, sub pœna excommunicationis hic prohibetur, quòd nullus tunc nomen vicarij, imperatoris, vel alterius cuiuscunq; officij retineat, assumat, vel resumat, nullusq; ei obediat, vel auxilium præbeat: aliàs excommunicatio in personas, & interdictum in terras (nisi intra duos menses resipuerint) profertur. Tandem modus huius processus publicandi exprimitur. h.d.

SI fratrum & coepiscoporum nostrorum, & aliorum quorumlibet iura illibata seruari, & ab omni fore dispendio diminutionis extranea cupimus, & ad illud libenter nostræ solicitudinis studium adhibemus: multò fortius equidem pro nostris & Romanæ ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus & honoribus conseruandis ex iniuncto nobis officij debito apostolicæ prouisionis partes tenemur impendere, ne temporibus nostris vsurpationis iniuriam subeant, aut detrimentum cuiusuis derogationis incurrant. Sane in nostram & fratrum nostrorum deductum est (fama diuulgante) notitiam, quod licet de iure sit liquidum, & ab olim fuerit inconcusse seruatum, quod vacante imperio, sicut & nunc per obitum quondam Henrici Romanorum imperatoris vacasse dinoscitur, quum in illo ad secularem iudicem nequeat haberi recursus, ad summum pontificem, cui in persona beati Petri terreni simul & cœlestis imperij iura Deus ipse commisit, imperij prædicti iurisdictio, regimē & dispositio deuoluuntur, & ea ipse (durante ipsius vacatione imperij) per se, vel alium seu alios exercuisse noscitur in imperio memorato: nonnulli tamen in Italiæ partibus potestatis & dignitatis fastigium illicitè ambientes, in nostrum & Romanæ sanctæ matris ecclesiæ (quantum in eis est) præiudicium euidens, ac diminutionem honoris & iuris, vicariatus seu alterius cuiuscunq; nomen officij, quod ipso imperatore viuente ex ipsius commissione gerebant in certis terris, territoriis siue locis post decessum ipsius absque nostra, vel apostolicæ sedis petita, vel obtenta licentia retinere sibi, & nonnulli etiam de nouo assumere, quod non gesserant, aut gestū antea posteaq; dimissum resumere temerariis ausibus præsumpserunt, quo vel quibus adhuc nō verentur abuti, & sub eius, vel eorum colore multa facere, & fecisse noscūtur, quæ in nostram, & ecclesiæ prædictæ, iniuriā aperte redundant, non abhorrētes per id variis inuolui criminibus, nec diuinæ maiestatis formidantes offensam. Quia igitur error, cui non resistitur, approbari videtur, & latum pandit delinquentibus sinum, qui eorum peruersis conatibus non resistit: Nos volentes nostris & ecclesiæ sponsæ nostræ iuribus, & honoribus in hac parte prospicere, & malis ac scandalis, quæ ex retentione, assumptione, seu resumptione huiusmodi orta sunt hactenus, & quæ periculose possent in antea suboriri celeriter obuiare, necnon periculis animarum huiusmodi retinentium, assumentium, seu resumentiū nomina, & eis abutentium (vt præfertur) salubriter occurrere cupientes, præsentium auctoritate monemus sub excommunicationis pœna omnes, & singulos cuiuscunque status, præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis existant, etiam si patriarchali, vel quauis alia superiori siue episcopali, vel regia, seu alia quacunq; prefulgeant dignitate, qui post vacationem imperij absq; nostra, vel sedis prædictæ licentia huiusmodi vicarij seu cuiusuis alterius officij nomen vbilibet retinuerunt, assumpserunt, seu resumpserunt & retinent: & qui assument, vel resument fortassis in posterum, & sub tali donationis pallio abusi sunt, & abutuntur, vel etiam abutentur potestate, vel iurisdictione quacunque seu eius exercitio publicè, vel occultè, quatenus decetero etiam a denominatione huiusmodi seu cuiuscunque assumptione, resumptione ac retētione prædictis, necnon vsu, potestate, & exercitio supradictis prorsus abstineant, & omnino desistant. Inhibentes insuper sub pœna prædicta omnibus, & singulis patriarchis, prælatis, & etiam aliis superioribus ac regibus, ciuitatibus, comitatibus, vniuersitatibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, comitibus, vicecomitibus, baronibus, & aliis omnibus cuiuscunque sint dignitatis, conditionis aut status, ne prædictum huiusmodi nomen, seu aliud quodlibet in eodem imperio retinentes (vt præfertur) aut assumentes vel eorum aliqui sub denominatione, vel titulo huiusmodi nominum, seu procuratores, commissarios, iudices, aut vices eorum gerentes quocunq; colore quæsito recipiant, vel admittant, nec vt vicariis seu vicario aut officialibus imperij pareant, vel intendant, aut pareri, vel intendi faciant, vel permittant, nec in his eis, vel ei quomodolibet præstēt auxilium, consilium, vel fauorem. Alioquin in omnes, & singulos patriarchas, prælatos, & superiores, & inferiores, reges, & cæteros denominationem prædictam (vt præmissum est) retinentes, assumētes, seu resumentes, ac illius prætextu exercentes quæcunq; officia, potestates seu iurisdictiones, & recipiētes eos, vt vicarios, vel officiales imperij, aut commissarios eorum, vt talium, & in parentes seu obedientes eis, vt talibus, aut præstantes in hoc sibi consilium, auxilium, vel fauorē, nisi intra duorū mensium spacium a die datæ præsentium numerandum penitus resipuerint, vel se licentia sedis apostolicæ super hoc ostenderint communitos, excommunicationis in singulares personas, & in terras, & loca ipsorum, & quaslibet communitates, vniuersitates, ciuitates, aut villas interdicti sententias de fratrum nostrorum consilio publice promulgamus. Contra eos nihilominus spiritaliter, & temporaliter grauius processuri, prout inobedientia eorum exegerit, qualitas facti suaserit, & viderimus expedire. Et vt quibuslibet parendi talibus tollatur occasio: omnes & singulos, qui huiusmodi vicariatus nomen retinentibus, assumentibus, seu resumentibus iuramento fidelitatis tenentur adstricti, a iuramento huiusmodi, quantum ad hoc, de potestatis plenitudine absoluentes, auctoritate apostolica firmiter inhibemus eisdem, ne talibus, vt vicariis, vel officialibus imperij aliquatenus pareant, vel intendant. Et insuper omnes pactiones, obligationes, confœderationes, & colligationes a quibuscunq; super hoc quomodolibet initas, iuramēto vel quacunque firmitate vallatas omnino dissoluimus, viribus vacuamus, irritamus, & quatenus de facto processerint, reuocamus. Ac huiusmodi, & quælibet alia iuramenta quibuslibet super his præstita, per quæ posset in prædictis nostris, & ecclesiæ nostræ prædictæ iuribus derogari, præsertim cùm iuramentum vinculum iniquitatis esse non debeat, relaxamus. Cæterum vt huiusmodi processus verius ad communem omnium notitiā deducatur, chartas seu membranas processum continentes eundem, in ecclesia Auinionensi appendi, vel affigi ostiis seu superliminaribus faciemus, quæ processum ipsum suo quasi sonoro præconio, & patenti iudicio publicabunt: Ita quòd omnes & singuli, quos processus ipse contingit, & contingere potest, nullam postea possint excusationem prætendere, quòd ad eos talis processus non peruenerit, vel quod ignorauerint eundem: cùm non sit verisimile remanere quo ad ipsos incognitum, vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auin. in domo episcopali, pridie Calend. Aprilis, Anno primo.

DE VO-

DE VOTO, ET VOTI redemptione.

TITVLVS VI.

Votum per susceptionem sacri ordinis solennizatum, licet impediat matrimonium sequens, nō tamen præcedens: etiam si nondum esset per carnis copulam consummatū. Et durante matrimonio, etiā nondum cōsummato: nullus præsumat accipere aliquem de sacris ordinibus: quod si fecerit dissoluto etiam matrimonio, nec in illo ministrare, nec ad superiores ascendere poterit, nisi aliquam de religionib. approbatis ingrediatur, & eius regulam expressè, vel tacitè profiteatur. Est autē talis coniugatus sic ordinatus per diœcesanum mouendus, vt religionem ingrediatur, si matrimonium nondum est consummatum: quod si renuerit, & vxor institerit, compellitur per excōmunicationem ad matrimonij consummationem. hoc dicit. Et est casu notabilis, & qui satis efferri non posset.

CAP. VNICVM.

ANtiquæ concertationi finem cupientes imponere, ac animarum periculis inde prouenientib. salubriter prouidere, de fratrum nostrorū consilio præsenti declaramus edicto, quòd licet votum solennizatum per sacri susceptionem ordinis, quantum ad impediendum matrimonium contrahendum, ac ad dirimendum, si post contractum fuerit, secundùm statuta canonum sit efficax reputandum: ad dissoluendū tamen prius contractum, etiam si per carnis copulam nō fuerit consummatum (quum nec iure diuino, nec per sacros reperiamus canones hoc statutum) inualidum est censendum: auctoritate apostolica districtius inhibentes, ne quispiam durante matrimonio, nondum etiam consummato aliquem de sacris ordinibus præsumat susscipere, nisi prout sacris canonibus nouerit conuenire. Quod si secus à quoquam forsitan attentatū fuerit: ordinamus, quòd nec matrimonio soluto in sic susscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum valeat promoueri. Nisi aliquam de religionibus approbatis (quarum professio ad castitatis custodiam, & abdicationem temporalium, & sui superioris obedientiā suos professores astringat) ipsum canonicè contigerit ingredi, ac eius regulam expressè, vel tacitè profiteri: quo casu diœcesanus super præmissis & singulis præmissorum cum eo dispensare valeat, nisi sit aliud canonicum, quod obsistat. Ad ingressum huiusmodi sic ordinatum (si matrimonium consummatū non fuerit) per diœcesanum instanter moneri præcipimus, & induci: quod si forsan renuerit adimplere, ipsum (si sponsa eius institerit) per censuram ecclesiasticam compellendum decernimus contractum matrimonium consummare. Nulli, &c. nostrarum declarationis, inhibitionis, ordinationis, præcepti & constitutionis infringere. Datum Auinioni Calend. Decembris, Anno septimo.

DE RELIGIOSIS DOMIBVS.

TITVLVS VII.

Secta & religio fratricellorum, siue beguinorum, qui se dicebant de tertio ordine beati Francisci, cassatur: quoniā inter cæteros errores ecclesiastica sacramenta despiciebāt. Et sub pœna excōmunicationis omnib. iniungitur, vt nulli deœtero talē ritū assumant: & ne episcopi ipsum concedere præsumāt. Vide c. fin. eod. tit. in antiq. & ca. 1. eod. ti. l. 6.

CAP. VNICVM.

SAncta [a] Romana atq; vniuersalis ecclesia, cui auctore domino, licet immeriti, præsidemus, sicut religiosa & pia vota benigno fauore prosequitur, sic superstitiosos conatus insolentium hominum [a] detestatur, videlicet ne sub ouina pelle gregem dominicum truculentia lupi rapacis inuadat, sub pietatis imagine virus hæreticæ prauitatis obrepat, & sub prætextu conuersationis angelicæ incautis mentibus spiritus malignus illudat: cuius rei gratia sacris canonib. est interdictum, ne aliquis nouum ordinem aut religionem inueniat, vel habitum nouæ religionis assumat: sed quicunq; ad religionem venire voluerit, ingrediatur vnam de religionibus approbatis. Nonnulli tamen profanæ multitudinis viri, qui vulgariter Fratricelli seu fratres de paupere vita, Bizochi siue Beguini vel aliis nominibus nuncupantur in partibus Italiæ, necnon in insula Sicilien. comitatu prouinciæ Narbon. & Tholosanen. ciuitatibus, & diœcesib. & prouinciis, aliisq; diuersis cismarinis & vltramarinis partibus, contra dictos canones habitum nouæ religionis assumere, congregationes & conuenticulas facere, & superiores sibiipsis eligere, quos ministros seu custodes vel gardianos aut nominibus aliis appellant: plurimos ad eorum sectam recipere & loca de nouo construere seu constructa recipere, in quibus habitant in communi publicè mendicare (quasi eorum secta foret vna de religionibus per sedem apostolicam approbatis) temeritate damnabili præsumpserunt, & præsumunt etiam incessanter. Et vt ipsorum error veritas, & impietas religio reputetur, plurimi eorū regulam seu ordinem fratrum minorum, quem sanctus Franciscus instituit, se profiteri ad literam conseruare confingunt: quanquā in obedientia generalis, vel prouincialium ministrorum ipsius ordinis non morentur: prætēdentes se à sanctæ memoriæ Celestino papa quinto prædecessore nostro huius status seu vitæ priuilegiū habuisse: quod tamen etsi ostenderent, nō valeret, cùm bonæ memoriæ Bonifacius papa octauus prædecessor noster, ex certis causis rationabilibus omnia ab ipso Celestino prædecessore nostro concessa, quæ per ipsum Bonifacium non cōtingeret approbari, viribus penitùs vacuauerit, dictumq; vitæ priuilegium nō inueniatur, per eundem Bonifacium approbatum. Quidam aurem eorum dictum habitum, & viuendi ritum à quibusdam episcopis seu eorum superioribus, vel aliis ecclesiarum prælatis habuisse profitentur, quos nec eis concedere licuit contra formam concilij generalis. Nonnulli etiam ex ipsis asserentes se esse de tertio ordine beati Francisci pœnitentium vocato prædictum statum & ritum eorum sub velamine talis nomine satagunt palliare: cùm tamen in regula ipsius tertij ordinis talis viuendi ritus nullatenus sit concessus. Et quia in errorum baratrum faciliter ruunt, qui conceptus proprios patrum definitionibus anteponunt: ipsorum quamplurimi (sicut fide digna relatione percepimus) à veritate catholicæ fidei deuiantes, ecclesiastica sacramenta despiciunt ac errores alios studeant multipliciter seminare. Cùm itaq; talium damnanda temeritas in eiusdem fidei detrimentum, fidelium scandalum, præfati minorum & aliorum ordinum opprobriū & etiam suarum & aliarum animarum perniciē redundare noscatur sectam, ritum, & statum huiusmodi, non obstantibus præmissis eorum excusationib[us], quas frinolas reputamus, & quicquid per eos communiter vel diuisim sub religionis, cōuentus, collegij seu congregationis nomine vel colore attentatum extitit, vel existit, de fratrum ipsorum consilio auctoritate apostolica nullius fuisse & esse decernimus firmitatis: & quatenus de facto processerunt de consilio & auctoritate præmissis reuocamus omnino, ac perpetuæ prohibitioni subiicimus, & ab ecclesia Dei penitus abolemus. Eisdem personis & aliis quibuscunq; sub pœna excommunicationis, quam eas (si secus fece-

a *De Beguinorum secta & errorib. vide Guidonē Carmelitam in summa de hæresib. tit. de hæresib. Beguinorū, et Nicolaum Eymericū in directorio inquisitorū. part. 2. q. 15.*

a *Vide l. qui sub conditione. ff. de condi. instit. l. non erit. § diuus. ff. de inoffic. test.*

rint) incurrere volumus ipso facto, iniungentes expressè, ne statum siue sectam & ritum huiusmodi ab ipsis assumptum sectentur vlterius, vel ipsum de nouo assumere quoquo modo præsumant. Episcopus quoque & eorum superiores & etiam alios prælatos quoscunque, qui prædictis personis vel aliis ritum viuendi & habitum supradictos, præter specialem apostolicæ sedis auctoritatem deinceps concesserint: prædictę excommunicationis pœnæ ipso iure decernimus subiacere. dignum est enim vt adulterinas plantationes, quas non pater cœlestis, sed humanæ temeritatis audacia plantat, apostolici culminis censura diuellat: nec patiatur in agro dominico peruersæ congregationis vepres exerescere, cui proprium est (diuina opitulante gratia) virtutes serere, ac vitia radicitus extirpare. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. 3. Calend. Iannuarij, Anno 2.

DE IVDAEIS ET SARracenis.

TITVLVS VIII.

CAP. VNICVM.

Vt Petrus filius regis Castellæ pio ductus proposito facilio Agarenos infideles à regno Granatæ expelleret: lata fuit excommunicationis sententia in omnes prohibita portantes ipsis infidelib. & Sarracenis præfati regni Granatę. Concor. c. lta quorundam, &c. Ad liberandam. eod. tit. in an.

COpiosus in misericordia dominus, qui de sua abundãtia pietatis corda fidelium ad suæ maiestatis obsequia deuotionis ardore succendit, præcordiis dilecti filij nobilis viri Petri infantis nati claræ memoriæ Sancij regis Castellę, adeo copiose gratiam cœlestis inspirationis infudit, quod sibi delectabile reputat propriam exponere in ipsorum prosecutione personam. Pio quidem nobilis ipse ductus proposito, tanquam strenuus athleta domini negotium impugnationis perfidorum Agarenorum, à quibus regnum Granatæ in Dei contumeliam detinetur, tutorio nomine, charissimi in Christo filij nostri Alfonsi Castellæ regis illustris, qui sub teneritudine puerilis ætatis adhuc dinoscitur constitutus: assumpsit sub spe cœlestis auxilij feruenter & viriliter prosequendum. Cum igitur omnia cupiamus obstacula remouere, per quæ dicti negocij prosecutio posset quomodolibet impediri, vniuersis & singulis cuiuscunq; conditionis, præeminentiæ vel status existant, districtius inhibemus, ne arma, equos, ferrum, ligamina, victualia & alia quæcunq; prohibita per Romanos pontifices prædecessores nostros, ad terras Aegypti deferri ad Sarracenos dicti regni Granatæ intra triennium incipiendum à Cal. Aprilis proxime secuturi, quomodolibet deferre præsumant. Nos enim omnes & singulos, qui dictum regnum arma, equos, ferrum, ligamina & victualia supradicta & quæcunq; prohibita contra tenorem huius nostræ prohibitionis deferre præsumpserint, illis pœnis & sententiis, quas deferentes huiusmodi prohibita in Alexandriam, vel ad Aegypti partes incurrunt, decernimus subiacere. Et nihilominus omnes & singulos, qui Sarracenis Granatæ præstabunt (dicti negocij prosecutione durante) auxilium, consilium vel fauorem, aut prosecutionem dicti negocij directè, vel indirectè, secretè vel publicè impedire, vel turbare fortè præsumpserint: excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto. Nulli ergo nostræ inhibitionis, constitutionis, & voluntatis, &c. Dat. Auin. 5. Kal. Martij. Anno 1.

DE TORNEAMENTIS.

TITVLVS IX.

CAP. VNICVM.

Constitutio Clementis in quibusdam regnis torneamenta inhibens sub pœnis excommunicationis & interdicti, hic reuocatur: & illi, qui huius occasione sententias incurrerant, absoluuntur.

QVia in futurorum euentibus sic humani fallitur incertitudo iudicij, vt quod coniectura probabili ex nunc interdum attenta considerationis vtile pollicetur, reperiri damnosum quandocunque contingat: nonnunquam quod consulte statuitur, ex fanioris inspectione iudicij consultius reuocatur. Sane felicis recordationis Clemens papa quintus prædecessor noster attentè considerans generale passagium in concilio Vienen. pro terræ sanctæ subsidio salubriter ordinatum, per torneamenta & hastiludia: siue iuxtas non leuiter impediri: tum quia frequenter sic ipsum passagij negocium prosecuturos exinaniunt, quod ad eius executionem efficiuntur impotentes, tum quia interdũ quamplures à crucis assumptione retrahunt, dum ab illis abstinere (aliis ea exercentibus) erubescunt: torneamenta ipsa & hastiludia, siue iuxtas in regnis Franciæ, Angliæ, & Almanię, & aliis nõnullis prouinciis, in quibus ea consueuêre frequentius a exerceri specialiter interdixit: in faciẽtium ea, vel id eis prę stantium opem, consilium, vel consensum, & illorum etiam in quorum locis, vel districtibus fierent, non prohibentium hoc cũ possent, & illorum procedentes ad illa in domibus suis recipientium, vel commercium quomodolibet exercentium cum eisdem personas excommunicationis, & in terras interdicti sententias promulgando, absolutione ab excommunicatione huiusmodi præterquam in mortis articulo sedi apostolicæ reseruata. Verum quoniam (vt intelleximus) per sententiam huiusmodi periculum animabus ingeritur, & pro eo maxime negotio dicti passagij derogatur: quia nonnulli militari cingulo abstinent, & quia vacare militiæ metu præsertim ipsius sententiæ non præsumunt, propter quod idoneos & voluntarios ad terræ prædictæ subsidium in regnis eisdem contingit pauciores solito reperiri. Nos ad dilectum filium nobis viri Philippi claræ memoriæ regentis Franciæ, & Nauarræ regis, & aliorũ de domo regia, necnon quamplurium magnatum & nobilium, tam in regno Franciæ, quàm aliunde considerantium præmissa discrimina repetitæ supplicationis instantiam, sententias excommunicationis & interdicti præfatas præmissorum supplicationibus inclinati, & ducti considerationibus antedictis, & ex causis etiam rationalibus aliis in fauorem sæpefati negocij, de fratrum nostrorum consilio reuocamus: eos, qui propter exercitium torneamentorum seu hastiludiorum ipsorum huiusmodi sententias incurrerunt, absoluentes ab illis, & cum eis qui sic ligati, vel in locis propterea interdictis diuina celebrarunt officia, super irregularitate inde contracta auctoritate apostolica dispensantes. Datum Lugduni 16. Calend. Octobris, Anno 1.

DE CRIMINE FALSI.

TIT. X.

CAP. VNICVM.

Falsificantes monetam regis Franciæ, & aliorum locorũ circumuicinorum aliquo de quatuor modis hic prolixè declaratis, ipso facto excommunicationem incurrunt: à qua absolui non possunt, nisi à papa, præterquam in mortis articulo. De falsificantibus sigillum ipsius regis Franciæ, habes ea. Ad audientiam. eod. tit. in antiq.

PRodiens quasi ex adipe iniquitatis multorum scelerator funesta cupiditas eos in perniciem præcipitare conatur, dum sequi miserabilẽ eius ingluuiem satietatis nescientem moderamina non ve-

a *V. de gl. in l. tale pactum. & fi. ff. de pactis. l. scire oportet. & fi. ff. de ext. tut. gl. in verbo præsumentes, reputata singul. vlt. 1. de reser. & l. 1. C. de rapt. virgi. & Bald. in cap. 1. & fi quis rusticus. de pa. ten. Font.*

rentur

tentur: ipsi etenim turpium lucrorum se fœcibus immergentes, ambitiosis nexibus inuoluuntur: Dei timorem damnabili cæcitate postponunt, & quasi ambulantes in tenebris non vitant excidia personarum. Nuper siquidem ad nostri apostolatus auditum multorum relatio fide digna perduxit, quòd nonnulli nullam habentes auctoritatem iuris, vel consuetudinem, seu priuilegium faciendi, monetam falsam ostendunt, & fabricant in regno Franciæ, & locis circumuicinis.

Alij verò monetam falsam sub vero signo charissimi in Christo filij nostri Caroli regis Francorũ & Nauarræ illustris studiosè deprauant, & ex hoc cadit à suo recto pondere. Quamplures etiã in locis circumuicinis, quib. de iure, aut consuetudine, seu priuilegio ius competit fabricandi monetam, signum proprium monetæ regiæ monetæ suæ, quam fabricant, imprimere seu insculpere moliuntur, eiusdem quantitatis & iocunditatis, literarum figuræ quam habet moneta regia monetæ suę, quã fabricant, quantum possunt similius, speciem & formã insculpunt, constituunt, & imponunt: & quamuis moneta prædicta eorum ad vsurpatam similitudinem perducta deficiat à iusto pondere argenti, & solito in regia moneta, & more, & consuetudine obseruato: simplices tamen & populares personæ non habentes inter monetas tantæ similitudinis peritiam discernendi, falluntur quotidie ea occasione in vsu monetarum, recipientes monetas falsò assimilatas pro veris. Sunt & alij qui scienter falsas monetas extra regnum prædictum emunt, & post intra regnum ipsum eas portant, vendunt & expendunt. Nos igitur attendentes, quod iidem falsarij & fabricatores monetarum talium & emptores prædicti per hoc se dignos maledictione constituunt, eos, qui (vt præmittitur) præmissa moliri, aut fabricare, aut emere, vel portare ad regnum prædictum scienter præsumpserint felicis record. Clementis papæ quinti prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, excommunicationis sententia innodamus: absolutione prædictorum nobis & successoribus nostris, præterquam in mortis *a* articulo, reseruata. Nulli, &c. nostræ innouationis infringere, &c. Datum Auinioni 5. Nonas Iulij. Anno 7.

DE PRIVILEGIIS.
TIT. XI.
CAP. VNICVM.

Priuilegia, si qua sint, quibus aliqui nobiles Campaniæ & Maritanę dicebant se munitos circa bannitorum receptionem, hæc constitutio propter causas hic insertas reuocat & annullat.

AD nostri apostolatus peruenit auditum, quòd nonnulli nobiles & communitates intra nostras Campaniæ, Maritinæq; prouincias constituti, asserentes per priuilegia sedis apostolicæ sibi fore concessum quod de prouinciis ipsis per rectorem eorũ qui est pro tempore, vel officiales curiæ rectoris eiusdẽ banniti in terris, ciuitatibus, castris, & locis eorum morari liberè possint, nec in illis idem rector bannitos ipsos capere valeat: eosdem bannitos in dictis terris, ciuitatibus, castris, & locis, non absq; derogatione sedis apostolicę manifesta recipiunt, & receptant. Nos igitur, qui benevoli more patris in prouinciarũ ipsarum tranquillitatis, & pacis commodis delectamur: super hoc (prout ad nostrum spectat officium) pro communi bono prouinciarum ipsarum de cõgruo volentes remedio prouidere; priuilegia supradicta cuiuscunq; tenoris existant, maximè cùm ipsorum prætextu maleficia remaneant in eisdem prouinciis impunita: pandatur ausus excessibus, cultus lædatur iustitiæ, dictiq; rectoris multipliciter impediatur officium, ac prouinciarum ipsarum status pacis fœdere violato, non absq; grandi reipublicæ detrimento subuerti posset scandalis, scisturis, ex nunc auctoritate apostolica ex certa scientia reuocamus, annullamus, & etiam irritamus, ac nullam habere decernimus roboris firmitatem. Nulli, &c. nostræ reuocationis & annullationis, & constitutionis infringere. Data Auin. 7. Idus Aug. Anno 6.

DE POENIS.
TIT. XII.
CAP. VNICVM.

Narratis facinoribus hominum Marchiæ, qui suos rectores & officiales occidere soliti erant, post enumerationem 17. modorum offensæ, totidem pœnas exprimit, quas incurrêt, qui decætero talia præsument: & propter patrum iniquitatem filios à quibuscunq; honoribus & beneficiis tãquam indignos repellit. Concor. ca. ad aures. & cap. in quibusdam. eod. tit. in antiq. & cap. felicis. eod. tit. lib. 6. iuncta Clemen. si quis suadente diabo. etiam in eod. tit.

DIerum *a* crescente malitia videmus mundũ in deteriora iugiter prolabi, sic (hominũ mentes affueta deprauante nequitia) malis passim cumulum supperaddi, vt & boni qui aliàs odirent virtutis amore delinquere, interdum cum peruersis admisti, concurrere cum illis in illicitis habeant, & in apertam malitiam prosilire. Est enim compescenda malorum audacia, vt saltem pœnæ formidine retrahantur à noxiis, sicq; boni sectando virtutem meliores effecti, non cogãtur cum illis perire. Sanè vulgaris famæ notorių publicat, & longè lateq; ipsa iniuriosa transgressus euidentia manifestat, quòd nonnulli de Marchia Anchonitana prouincia, nobis & Romanæ ecclesiæ subiecta, nedum olim temporib. diuersorum prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum gressus fidelitatis egressi, declinauerunt ad infidelitatis reprobę deuium: sed in diebus non longè præteritis cõtra nos, & ecclesiam eandẽ, & dilectum filium Amelium præpositum Bellimontis capellanum nostrum, prouinciæ memoratæ rectorem, ceruicẽ rebellionis erigere præsumpserunt, & in quosdam officiales & familiares suos crudeliter sæuientes, post graues illatas iniurias, & reprobrosas cõtumelias irrogatas eisdẽ, & post bona ipsorum violenta prædatione subtracta, eos cruentæ mortis suppliciis in ore gladij tradiderunt: inter quos pars dicitur fuisse non modica, cui mens sanior inerat, & tantæ temeritatis excessus non leuiter displicebat, sed habuerunt, vel inuiti furori consusæ multitudinis cedere, dum illius nequiuerunt conatibus obuiare. Nos igitur, vt mali pœnarum impositionibus grauium territi vereantur in antea in consimilis erroris inuium relabi, ac boni persistentes in sua fidelitate constanter non habeant propter illorum clandicare perfidiam, remediis quibus possumus præcauere volentes, & animarum suarum saluti, dictæq; prouincię pacifico statui paternis affectibus prospicere cupientes: de fratrum nostrorum consilio hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt quicunq; de prouincia ipsa, vel aliunde in ea prouincia moram trahens, clericus vel laicus famæ suæ prodigus (ipsius ecclesiæ calcata reuerentia) in hoc sceleris genus irrepserit, quòd rectorem seu rectores, qui pro tempore regimini dictæ

a In mortis articulo nulla est casuum reseruatio, atq; ideò omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunq; peccatis & censuris absoluere possunt. Ita conc. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.

a Hic potes videre tractatum D. Boerij, de seditionibus ciuibus. Et ego addo quod isti hic expressi, quia rebellauerũt contra ipsum vicecorrectorem positum à Papa, cõtra quem committitur crimen lesæ maiestatis. c. in primis in fi. 2. q. 1. inciderunt in illud crimen. Bart. in l. hostes. ff. de capt. & post. rem. Cynus in l. non eouitij. q. 4. de iniur. neq; isti qui facta fuerunt omnia in contemptum Papæ, possunt iniuriam remittere. arg. not. hi per Cynum. Fen.

prouinciæ in ſpiritalibus & temporalibus auctoritate apoſtolica præfuerint, vel ipſorum aliquem, aut eorum, vel alicuius ipſorum vicarium, aut iudicem, vel iudices, vel ipſius prouinciæ theſaurarium, aut locum tenentem eiuſdem (quod abſit) occiderit, aut ad offendendum illum, vel illos inſecutus extiterit, ceperit, captiuauerit, detinuerit, percuſſerit, aut etiam vulnerauerit, aut ipſorum aliquid, vel alias in locum, vbi moram traxerint, inſultum fecerit, aut ipſum, vel ipſos obſederit, ſiue de ſuo regimine, vel officio forſan expulerit, vel fugauerit, vel ſocius fuerit facientis, aut illum vel illos bonis aliquibus ſpoliauerit, vel prouinciæ ſupradictæ alicuius ciuitatis, caſtri vel loci de prouincia ipſa populum, communitatem vel vniuerſitatem, aut aliquos ex eis, vel quoſuis alios de prouincia ipſa directè vel indirectè, contra nos & præfatam eccleſiam, ſeu rectores, officiales & locum tenentes prædictos, vel ipſorum aliquem ad ſeditionem quomodolibet excitabit, ac rebellionem, ſeu conſpirationem perſe, vel per alium, ſeu alios facere, vel procurare præſumpſerit, vel ad ea, ſiue ipſorum aliquod dederit auxilium, conſilium, vel fauorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè cuiuſcunq; conditionis, ordinis, dignitatis aut ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani fuerint, etiam ſi patriarchali vel archiepiſcopali, ſeu epiſcopali, vel ſuperiori præfulgeat dignitate, perpetuò ſit infamis: vt nec ad teſtimonium vel alios actus legitimos admittatur. Sit inteſtabilis, vt nec teſtandi liberam habeat factionem, vel ad alicuius bona ex teſtamento, vel ab inteſtato vocetur. Nullus ei ſuper quocunq; negotio reſpondere, ſed ipſe aliis reſpondere teneatur. Nec quæuis cauſæ ad audientiam perferantur illius. Nec valeant eius ſententiæ, vel proceſſus. Nullus ei in quacunq; cauſa, vel negotio patrocinium præſtare præſumat. Nec ipſe ad patrocinandum aliis admittatur. Inſtrumenta confecta per eum, ſi forte officium tabellionatus exerceat, nullam habeant firmitatem: ſed potius cum actore damnato damnentur. Dignitatibus, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, vel mundanis, quæ obtinet, quæcunq; ſint, & quocunq; nomine cenſeantur, ſit eo ipſo priuatus, ac inhabilis, & indignus ad ea, & quælibet alia in poſterum obtinenda. Filij eius ad nullos honores eccleſiaſticos, vel mundanos, ad nullas dignitates, vel beneficia eccleſiaſtica, aut officia publica quomodolibet admittantur. Libertatibus & etiam immunitatibus realibus & perſonalibus, priuilegiis & indulgentiis quibuſcunq; ſub quacunq; forma verborum, ab apoſtolica ſede conceſſis extunc penitus careant. Vaſalli & homines à iuramento fidelitatis, & alia quauis obligatione, quibus tenentur iidem, ſint penitùs abſoluti. Feuda quoq; iura, honores, ac officia, & alia quæcunq; bona immobilia, quæ in dicta prouincia Marchiæ, & alibi vbicunque à prædicta Romana obtinent eccleſia, ſint eoipſo penitus confiſcata. Aliis verò feudis, iuribus, honoribus, officiis, & bonis immobilibus, quæ à quibuſcunq; aliis tenent eccleſiis ſint eo ipſo priuati: quæ ſic ad eaſdem eccleſias liberè reuertantur, quod de illis earum rectores pro ſua voluntate diſponant: mobilia verò bona ipſius concedimus fidelibus occupanda: Illud nihilominus adiicientes noſtræ huiuſmodi ſanctioni, vt ſic delinquens excommunicationis ſententiæ: Vniuerſitas verò, ſeu communitas, quæ deliquerit in prædictis, eiusq; territorium & diſtrictus interdicto eccleſiaſtico ſubiaceant ipſo facto: A qua quidem excommunicationis ſententia nullus ab alio, quàm à Romano pontifice poſſit abſolutionis beneficium obtinere, niſi duntaxat in mortis articulo [a] conſtitutus. Per hoc autem non adimimus ſecularibus poteſtatibus facultatem vtendi legibus contra talem, quas aduerſus ſic delinquentem catholici principes ediderunt. Dignum etenim eſt, vt quos timor Dei à malo non reuocat, pœnarũ moles in eos exaggerata compeſcat. Nulli, &c. noſtræ functionis, & ſanctionis inſuper, &c. Datum Auinion. 8. Calend. Septemb. Anno 3.

2 *Quia in mortis articulo nulla eſt caſuum reſeruatio. vide concil. Trident. ſeſſio. 14. c. 7. de caſuum reſeruatione.*

DE SENTENTIA EXCOMMVnicationis, ſuſpenſionis & interdicti.

TITVLVS XIII.

Taxatio gratiarum ſedis apoſtolicæ impetratarum, tam cum clauſulis conſuetis, quàm non conſuetis, hic non continetur. Et quot literas quotq; dictiones linea complecti debeat, declaratur: ad paupertatem reſpectu habetur. Contra tranſgreſſores pœna ſuſpenſionis ab officio vſq; ad ſex menſes, & quandoq; priuationis imponitur: & viua illam abbreuiatoribus ſententiam excommunicationis papa comminatur.

CAP. VNICVM.

CVm ad ſacroſanctæ Rom. eccleſiæ ſinum, velut ad matris vbera referta dulcedine, ac ad Rom. pont. Chriſti vicarij ſucceſſoris; Petri clemẽtiam tanquam ad patris plenam prouidentia, pietatẽ, orbis terrarum, & qui habitant in eo gratiarum ſpe a aſſiduè confluant vniuerſi: indignum credimus noſtris fore temporibus, vt quibus nos, & eccleſia ipſa exuberamus in gratiis, deficiamus in donis: ne murmurandi inde præſtetur occaſio, vnde gratitudine neceſſitas aderat collaudandi: neve ſcriptura reddat onuſtum, quod liberalitas fecerat gratioſum. Qua de re circa literarũ noſtrarum ſcripturas, regiſtri quoq; noſtri, necnon abbreuiatorum Rom. curiæ notas, illam in taxando volumus moderationem apponi, qua perſonæ, quibus gratiæ huiuſmodi conceduntur ſe gratias ipſas ab apoſtolica ſede liberaliter ſentiant conſecutas: ac literarum ipſarum ſcriptoribus regiſtri etiam noſtri notarumq; abbreuiatoribus antedictis, qui interdum in eis etiam multo labore deſudant, de ſuo labore cõgruè ſatisfiat. Ad tollendos igitur exceſſus, difficultates, circuitus & anfractus, qui poſſent ex variis literarum apoſtolicarũ taxationibus prouenire: ſanximus vt modus ſubſcriptus in huiuſmodi taxationibus obſeruetur; videlicet quòd litera gratiæ cum clauſulis conſuetis ſuper canonicatu, & prębenda, & alio beneficio eccleſiaſtico, cum cura vel ſine cura vacante, vel vacaturo, etiam ſi dignitas, officium, vel perſonatus exiſtat, decem Turonen. groſſis & non vltra taxetur: executio verò eiuſdem 12. Turonenſib. & non vltra taxetur: & idem in ſimilibus literis beneficialibus gratioſis, puta ſuper prioratu aliquo, adminiſtratione & huiuſmodi, ac executoriis earundem ſeruari debebit. Si verò eiſdem literis gratiæ, & executoriis earundem (vt ſupra) aliquæ, clauſulæ nõ communes, vel inſolitæ apponantur: circa taxationem clauſularum huiuſmodi congruè poterit ſic diſtingui, videlicet quòd non habeatur conſideratio in eiſdem maioris, vel minoris gratiæ eius, quod conceditur, nec quòd ipſius ſint maiores, vel pauciores fructus, reditus & prouentus, & ex hoc plus minuſve taxetur, ſed habeatur in taxando illa conſideratio ad laborem, vt ſcilicet longior ſcriptura magis, & minus breuior æſtimetur: hoc tamen circa huiuſmodi clauſulas apponendas addito moderamine in taxando, vt ſi ſcriptura clauſulę appoſitæ non faciat lineam, nec ipſa clauſula literæ taxationem augmentet. Si verò per ſe vel ſaltem aliis addita clauſulis faciat lineam, in quarta parte Turonen. groſſis taxetur: & ſic pro qualibet linea huiuſmodi ad-

a *Vide Innoc. VI. in regul. 66. vbi dicit quòd camera apoſt. eſt mater pecuniarum. Vide eundem in regul. 46.*

ditæ clau-

ditæ clausulæ in taxando quarta pars gross. Turon. addatur, & si quid superfuerit, & minus linea illud super flumen nec taxationem immutet. Lineam autem, quæ cetum & quinquaginta literas, seu xxv. cõtinet dictiones, intelligi volumus in hoc casu: & vt taxatio huiusmodi (dum exempla ponuntur) quodammodo procedat, inserta illa clausula. Verũ ne sub eo prætextu, &c. quæ quatuor continet lineas, vno Turon. grosso taxetur. illa etiam clausula, Præbendam verò ac dignitatẽ, quæ cum acceptatione reseruat, quæ quatuor & paulò plus continet lineas, vno Turon. grosso taxetur: & in similibus clausulis additis, secundum linearum numerum idem fiat. Eandem taxationem cum moderamine antedicto, quo ad præfatas literas in registro nostro seruari volumus, cùm fuerint registrandæ. Eandẽ etiã taxationem quo ad præfatarũ literarum notas, scilicet gratiæ cũ antedicto numero abbreuiatores obseruẽt. De executoriis verò huiusmodi gratiarum abbreuiatores ipsi, etiam si clausulæ non cõmunes, vel insolitæ apponantur eisdem, duos tantum recipiant Turonen. Hoc licet: sic in taxatione prædictarum literarum obseruari velimus, in forma tamẽ pauperum deferri volumus paupertati, & nostram taxationem in illa, videlicet octo Turon. grossi inuiolabiliter obseruari: nam beatum fore virum, qui super pauperem, & egenum intelligit, verbis propheticis *a* edocemur. Circa taxationem autem literarum, quæ per audientiam transeunt, nihil ad præsens aliud duximus ordinandum: sed rationabilis modus obseruetur in illis, qui solitus est hactenus obseruari: maximè secundum taxationẽ literarum ipsarum, quæ in libro prouinciali inuenitur esse conscripta. In quarum taxationibus literarum ex causis rationabilibus sustinemus, vt Turonen. grossi. quandiu scilicet Romana curia extiterit, citra montes Romanino succedat. Cæterùm vbicunq; de Turonen. grossi. in taxationibus prælibatis fit mentio: intelligi volumus, quandiu curia fuerit citra montes. Si verò vltra montes, Romæ scilicet, vel in aliis locis, vel Italiæ partibus curia ipsa consistiterit, in taxationibus antedictis Romaninus pro Turonen. ponatur. Ad hæc prædictæ nostræ additicimus sanctioni, vt si forsan (quod quãdoq; contingit) eueniat, videlicet quod non culpa, negligentia, vel defectu scriptoris, vel ex ignorantiæ cæcitate, aut torpore desidiæ, vel ex occupatione, distractione, aut alia quauis occasione abbreuiatoris, qui notã, ex qua litera grossa procedit ineptè formauerat, eadem grossa literis gratis fuerit rescribenda: hoc ipsi scriptori, vel illi, cuius litera huiusmodi fuerit rescribenda, non noceat, sed abbreuiatori debeat imputari, in tantum, vt eidem scriptori abbreuiator ipse satisfaciat integrè: iuxta taxationem eiusdem grossæ literæ rescribẽdæ. Cæterùm vt prædicta, quæ à nobis pro vtilitate publica sunt instituta salubriter, eò diligẽtiores sui obseruatores inueniant, quo transgressores ipsorũ maiori nouerint se pœna percelli: statuimus, vt præfati omnes, & singuli tam literarum nostrarum, quàm registri nostri scriptores, quàm abbreuiatores notarũ ipsarum (quibus etiam abbreuiatoribus specialiter vltra infra scriptas pœnas, quatenus prædictas taxationes obseruent sub excommunicationis pœna mandamus) qui contra præmissa fecerint plus scilicet præfatas nostras beneficiales literas, vel notas ipsarum, vel earundem in dicto registro scripturas taxando, exigẽdo vel recipiẽdo pro ipsis, quam superius sit taxatum: vsq; ad semestre tempus officio, in quo sic deliquerint, sint eo ipso suspensi. Et si secundo deliquerint in eodem, ipso facto eodem officio (quod quantum in ipsis fuerat, maculare conati sunt) perpetuò se priuatos agnoscant. Nulli ergo liceat, &c. Datum Auin. 4. Idus Decembris, Pontificatus nostri Anno primo.

a *Psal.* 40.

DE VERBORVM SIgnificatione.

TITVLVS XIIII.

CAP. I.

Cùm fratres minores indumentis vilibus secundum eorum regulam debeant indui, de qua vilitate sit intelligendum, hoc relinquit iudicio superiorũ, præcipiens sub pœna excommunicationis illis obediri, & reprehendens fratres, qui pro arbitrio suo habitus curtos, strictos & nouitatis plenos portabant, qui transgressores regulæ non dicentur, si in hoc superioribus obsequuntur. Superiores etiam arbitrari poterunt, an habenda sint granaria, & cellaria pro necessariis ad victum colligendis. Tandem fratres ipsos hortatur ad obedientiam, quam dicit paupertati, & castitati esse præferendam. b. d. & est valde notabilis. Concor. c. Exuis qui seminat. eod. tit. lib. 6. & Clem. Exiui de paradiso. eod. tit.

QVorundam exigit cæcæ scrupulositatis ambiguum, ac ipsorum quodammodo indocta scientia (ne dixerimus, quòd irreligiosa horũ iit vana, & in hoc superstitiosa religio) vt dum suis maulit temere sub conscientiæ velamento conceptibus, quàm prælatorum ordinis sui cum obedientiæ merito prouidè inhærere sententiis, nos post prædecessorum nostrorum, & præsertim felicis recordationis Nicolai quarti ac piæ memoriæ Clement. v. Romani pontificis super intellectu & obseruantia regulæ ordinis fratrum minorum, declarationes salubriter editas, solidas quidem & claras, & lucidas multaq; maturitate digestas, nostras domino fauente indubias ipsorum prædecessorum declarationib. declarationes adiungamus: sicq; dies *a* diei eructet verbum, & nox nocti scientiam manifestet, ne perperam paucorũ dicti ordinis fratrum (quod absit) insciti, recta ipsarum declarationum verba conuertẽs in deuium, illaq; suis eis profectò contraria accommodans sensibus ingrata Deo, superioribus cõtumax, præfato ordini detrahẽs, odiosa confratribus vnionem scindens, si valeat reddatur, ac graue in populo scandalum allatura quin potius (vt nostra vehementer flagitat intentio) antedictis profugatis incommodis, hæc sancta minorum fratrum religio, ad quam iamdudum (cùm minor nos gradus haberet) dilectionis, & deuotionis feruor incanduit, nunc verò post susceptum à nobis apostolicæ seruitutis iugum, ad illius religionis gubernatorem, protectionem, defensionemq; interius exteriusq; propitiã pastoralis curę solicitudo nos angit, paternæ cogit prouidentiæ debitum, ac internæ charitatis zelus accendit, quieta pace gaudeat, sancto proficiat ocio in numero ac merito, quàm & plurimum augeatur, blandéque in redeuntium filiorum suæ scilicet professionis ruat oscula, mactet vitulum, eorumq; liberis, & sedula corruat in amplexus: profectò quum ipsius religionis odor trahat, charitas attrahat, scientia lucidet, oratio mereatur, quę in conualle lachrymarum huius scilicet mundi miseria, vel cordis cõtritione, & humiliatione purissima ascensiones in corde suo disposuit, vt non solum in virtutem de virtute proficiat, sed in eisdem virtutibus permanẽs, quasi quibusdam harum ad profectionem tendentibus gradibus de die in diem facta se melior ascẽdat in altius, terrena despiciat, ac cœlestia complectatur: sicq; tandem diuino numine collocata in patria, tanto Deum secundum huius sanctæ ascẽsionis gradus cognoscat apertius, quantò nunc in huius peregrinationis angustiis illos conscenderit altiores. Nam secundum Dauid prophetam eximium, dum sanctam ecclesiã Deus suscipiet, in eius gradibus

a *Psalm.* 18.

dignoſcetur. Quapropter tantis incommodis tantisq; ciusdē ordinis excitati periculis, ac ad illa ſalubribus, & opportunis per eiusdem ſedis prouidentiam circunſpectam adhibendis ſummouenda remediis, noſtræ ſolicitudinis ſtudium cōuertentes ad Dei laudem, beati Franciſci præconium, eiusq; præfati ordinis pacem, conſolationemq; fidelium, necnon minus cautis, minusq; habentib. inobediendi, vel euagandi occaſionis ſubducendam materiā ad trepidandum vbi timor non aderat, ſcrupuloſam caliginem detergēdam, eosq; ſuauiter deducendos, vt filios ad ipſius religionis gremiū velut matris. Diligenti ſuper his perſcrutatione & matura deliberatione præhabitis de fratrum noſtrorum consilio infraſcriptas declarationes, commiſſiones, ordinationes, & præcepta, quæ inferius inferuntur, duximus adiungēda. In primis cum dicatur in regula, quòd illi, qui promiſerunt obedientiam, habeant vnam tunicam cum caputio, & aliam ſine caputio, qui habere voluerint. Item quod fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & ſuper prædictorum verborum ſenſu à præfatis prædeceſſorib. noſtris Nicolao & Clemente declarationes (vt præmittitur), limpidè emanarūt: dictusq; Clemens huius vilitatis iudicium miniſtris, cuſtodibus ſeu gardianis ordinis prædicti duxerit committendum, eorum ſuper hoc conſcientias onerando: nec ob hoc in quibuſdā ex fratribus antedicti ordinis volentibus plus ſapere quàm oportet ſapere, nouarū adinuētiones ambiguitatum ceſſauere quamplurimæ: vel non omnino non vetuſtarum explicatio quæſtionum, tam videlicet ſuper longitudine & latitudine, quàm groſſitie & ſubtilitate, forma & figura veſtimētorum ipſorum: quinimo adeo huiuſmodi adinuentiones & quæſtiones propria excreuere licentia, vt ex eiſdem fratribus aliqui habitus propterea curtos, ſtrictos, inuſitatos & ſqualidos, nouitate plenos ac diffidij non ignaros, cùm à communitate ordinis diſcreparent, aſſumerent, nec eos ad miniſtrorum, cuſtodum, gardianorum eorundem mandatum requiſiti deponerent, nec alios prout eiusdem ordinis communitas deferebat habitus, iuxta eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum arbitrium ducerēt reſumendos, dicentes in hoc eorundem prælatorum ſuorum non parendum fore arbitrio: cùm & ſuum ſic deſpectum regularem & cruciformem aſſererent: cæterorum verò ſuperfluum habitum irregularemque cenſerent: Nec huic eorum opinioni præfati Clementis declarationē ſæpius repetitam obeſſe. Nam licet miniſtris, cuſtodibus & gardianis præfatis veſtium vilitatis detur in illa iudicium, tamen inibi conſequenter adiungitur: ita tamen, quòd vilitatem in veſtibus ferunt, præſertim cùm & in declaratione prædicti Nicolai dicatur, quòd ſemper in eiſdem fratribus & eorum actibus paupertas ſancta reluceat, prout ipſis ex eorū regula inuenitur indicta: ac conſtitutionibus eiuſdem ordinis generalibus caueatur (vt aſſerunt) quod in omnibus, quæ ad habitū fratrum ſpectant, reluceat ſemper aſperitas, vilitas, & paupertas, vnde cum nec paupertatis, vel vilitatis oblatæ per miniſtros, cuſtodes, & gardianos veſtes exiſterent, nec ipſorum ſuperiorum ordinis ſui in deponendo veſtes quas gererent, nec in reaſſumendo, quas darent ſequi iudicium vllatenus tenebantur *a* generali miniſtro & cæteris fratribus, qui pro communitate eiusdem ordinis aderant ſuis rationibus (quas breuitatis cauſā omittimus) contrarium aſſerentibus ex aduerſo prout hæc & alia hincinde coram nobis & eiſdem fratribus noſtris ſcripto lecta, verboque fuere propoſita, ac etiam coram aliquibus ex fratrib. noſtris prædictis ſuper hoc deputatis à nobis præſertim per aliquos ex fratribus dicti ordinis, qui in prædictis communitatibus aduerſabantur eiſdem, fuerunt pluries repetita. Quocirca nos ſeriouſius rationibus prædictis auditis & aliis, illisq; plenius intellectis volētes perpetuum præfato finem dare negotio, de prædictorum fratrum noſtrorum conſilio declaramus & dicimus, quod quum (ſicut prætāgitur) dicatur in regula, quòd fratres omnes veſtimentis vilibus induantur, & cùm vilitatē huiuſmodi veſtium, tam habitus, quàm interiorum tunicarum illam præfatus Clemens intelligi debere decreuerit, quæ ſecundum conſuetudinem vel conditionem patriæ debeat, quātum ad colorem panni & precium vilitas merito reputari, atq; conſequenter huius vilitatis iudicium miniſtris, cuſtodibus, ſeu gardianis prædictis (ipſorum ſuper hoc conſcientias onerando *a*) duxerit committendum: prout in eiusdem Clementis literis ſuper hoc confectis plenius cōtinetur: in eorundem miniſtrorum, cuſtodum, ſeu gardianorum eodem modo iudicio eſt relictum. Nosque nihilominus præfatorum miniſtrorum, cuſtodum & gardianorum iudicio preſentium auctoritate committimus determinare, videlicet arbitrari atque præcipere: cuius longitudinis & latitudinis, groſſitiei & ſubtilitatis, formæ ſiue figuræ atq; ſimilium accidentium eſſe debeant, tam habitus, ipſorumque caputia, quam interiores tunicæ, quibus fratres omnes minores dicti ordinis induuntur, ac inſuper cuius quantæq; vilitatis indui eos ipſis veſtimentis oporteat, & an in veſtimentis huiuſmodi ſecundum regulam & declarationes eorundem prædeceſſorum noſtrorum & præfatas ordinis conſtitutiones, reluceat aſperitas, vilitas, & paupertas: vtrúmne quantum ad colorem, vilitatem, paupertatem quoq;, ac cætera *b* accidentia ſupradicta fratres veſtimentis induantur, vt debent: ſuper quibus eorundem miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum conſcientias oneramus: Statuentes & diſtrictè præcipiendo mandantes, quòd in prædictis & his ſimilibus eorum arbitrium, determinationem ſiue iudicium, generalis quidem in totius ordinis: prouincialium verò in prouinciarum miniſtrorum ac cuſtodum, & gardianorum adminiſtrationibus, cuſtodiis ac gardianiis ſiue conſimilibus ordinis memorati commiſſis eiſdem fratres omnes & ſinguli ſequi omnimodè, illisq; parere per omnia teneātur. Ac inſuper quod illorum ſequendo arbitrium determinationem ſiue iudicium illisq; parendo, nec ſint nec dici poſſint vel debeant, nec ipſi ſeipſos autument ſuæ regulæ vel cōſtitutionum ſui ordinis tranſgreſſores, maximè cùm nec expreſsè vel determinatè in prædicta fratrum minorum dicatur regula vel declarationibus antè dictis, quantæ longitudinis, quantæ latitudinis, quantæ groſſitiei vel ſubtilitatis, qualis formæ, qualisve figuræ huiuſmodi debeant eſſe veſtes, ſicut nec qualis quantæq; vilitatis eas eſſe oporteat, exprimitur in eadem: ſicque quodammodo eadem vrgente neceſſitate, æquitate non impari, vero ſenſu, veroq; id regulæ ſuadentibus intellectu, eiusdem Clementis inhærentes veſtigiis præfatorum miniſtrorum, cuſtodum, & gardianorum in prædictis horumq; ſimilibus fore iudicium, declarare compellimur, illaq; eis (vt prædicitur) committere inuitamur. Non enim particularium omnium certa poteſt dari ſcientia, neq; eorum (cùm infinita ſint) cōtingit fieri diſciplinam non ars, non regula circunſtantias ſingulas accidentiaque cuncta complectitur: ha-

bent in

a *Vide l. ſi verò. §. de viro. in 7. fallentia. ff. ſol. mat. & l. 2. C. de noxal. act. Bart. l. omnes. 6. q. principali. ff. de inſti. & iur. Panor. c. ſolitæ. 1. eod. de maioritate & obed. Font.*

† a *Vide hic quæ ego notaui in c. ſtatutum in §. aſſeſſorē. ſuper gl. relinquat de reſcri. l. 9. Font.* b *Nota hic expreſſum, quod cui competit cognoſcere de principali, competit etiam cognoſcere de iis quæ conſequenter accedunt. vide gloſſ. fin. infr. eod. in extraug. ad conditorem. Font.*

bent in illis maiores maioribus obsequi, illisq; intendere, non in certis solùm, verumetiam in dubiis: & in certis præsunt artibus, quibus obediant, præsunt regulis singulis, quibus obtemperent disciplinis, vt illarum finis egregius debitis obsequentium ministeriis subsequatur. Sic iudicans cuncta rimatur & discutit, leges casibus applicat, canonum decreta discernit: sic morbis aggrauatus medicum, sic virtus constans in medio sapientem prudentemq; deposcit: ne si quisq; regatur, vt appetit, confestim corruat, vt non quærit, neq; taliter conuiuentibus non ordo, sed horror inhabitet: adsit (quod absit) discordia: religans religio relegetur: sententiæ namq; variantur, vt capita, & crescit in stoli dis opinionibus phantasia. Eodem modo eisdemque quodammodo rationibus inuitati, cùm præfatorum ministrorum, vel custodum sub certa forma: simul scilicet & seperatim in suis administrationibus & custodiis, cùm *a* gardiani & duorum de conuentu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrũ consilio & assensu præfatus Clemens iudicio duxerit relinquendum, an sit multum credibile ex iam expertis, quod fratres ipsi absque granariis & cellariis non possint vitæ necessaria inuenire: quo casu granaria & cellaria congregationes & conseruationes huiusmodi eis ipsc concessit, prout in prædictis eiusdem Clementis literis plenius continetur. Nos de prædictorum fratrum nostrorum consilio eorundem ministrorũ & custodum sub eadem forma iudicio presentium auctoritate cõmittimus determinare, videlicet arbitrari atq; præcipere eo casu qualiter, vbi, & quando, & quoties granum, panem & vinum pro vitę fratrum necessariis, fratres ipsi quærere debeant, cõseruare siue reponere, etiam si reponenda sint prædictis granariis & cellariis conseruanda: Statuentes & districtè præcipiendo mandantes, quod in prædictis & his similibus eorundem arbitrium, determinationem siue iudicium generalis quidem in totius, prouincialium verò in prouinciarum, ministrorum ac custodum simul & seperatim administrationib. & custodiis ordinis memorati commissis eisdem, cum gardiani tamen (vt supra prædicitur) & duorum de conuẽtu loci discretorum sacerdotum & antiquorum in ordine fratrum consilio & assensu, fratres omnes & singuli obsequi omninodè, illisq; parère per omnia teneantur. Ac insuper quòd illorum sequendo arbitrium, determinationem siue iudicium, illisq; parendo, nec dici possint vel debeant, neq; ipsi seipsos autument suæ regulæ vel constitutionum sui ordinis transgressores. Ideoq; omnes & singulos fratres antedicti ordinis minorum, qui strictos, curtos & difformes habitus ab ipsius generalis ministri, & aliorum de dicta communitate habitus coram nobis & fratribus nostris, & aliis in Romana curia detulerunt, vel deferunt: monemus & hortamur in domino, eis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ & sub excommunicationis pœna per apostolica scripta mandantes, quatenus ad mandatum ipsius generalis deponãt, quos deferunt habitus, & aliis iuxta eiusdem generalis arbitrium determinationem siue iudicium (vt suprà prędicitur) induantur. Ipsiq; generali in omnibus istis & aliis, & per omnia secundum beati Francisci regulam & prædictas prædecessorum nostrorum declarationes, concessiones, & commissiones, in ipsis declarationibus comprehensas. & nostras commentas in præsentibus, humiliter obediant, pareant & intendant: non obstantibus quibuscunq; priuilegiis, indulgentiis, literis, libertatibus, immunitatibus, vel exemptionibus, eis, vel alicui ipsorum à præfato Clemente concessis vel appellationib. ab eis vel ipsorum aliquo ad sedem apost. interiectis quę (in quãtum possent derogare præsentibus) viribus vacuamus. Religio nanq; perimitur, si à meritoria subditi obedientia subtrahantur: magna quidẽ paupertas, sed maior integritas: bonum est obedientia maximũ, si custodiatur illęsa. nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur & animo, quos velut effrenes & liberos ditioni alterius humilis iugo propriæ voluntatis astringit. Ad hanc itaque fratres prædicti non inuiti, sed sponte redeant, hanc velint & appetant, hanc magnis desiderijs concupiscant, illudq; votis Canticorum *a* ingeminẽt: Osculetur me osculo oris sui, charitatis vtiq; & dilectionis, religionis huius obedientia sancta purificans: nam meliora sunt vbera tua præceptorum, siquidem & consiliorum quędam nutrientia pocula, vino, vnguentis optimis, scilicet bonæ famæ fragrantia suauitatis odorem. Nec formidẽt hi ad obedientiam ordinis Deo auctore, dum redeunt: nam prælatos suos (vt firmiter speramus, eisq; iniungimus) sibi benignos & mites inuenient, cæteros dulces atq; palpabiles, cùm sint & esse debeant omnes & singuli fratres in Christo, & clamitent: Quis mihi det te fratrem meum communi, scilicet patre beato Francisco congenitum, sugentẽ vbera matris meæ, religionis vtiq; & professionis eius velut matris cõtemplationis & electionis suauia & dulcia pocula, vt inueniam te foris ab eiusdem obseruantiis quodammodo disparem, & deosculer blandè, videlicet intra charitatis viscera te cõplexus: & iam me, imò & te nemo despiciat, profectò quos foris positos multi ac si diuisos, & desides fortasse despexerant, intus puta intra dilectionis interne precordia & conformis obseruantiæ clausura repositos, iam nemo despiciat, sed susciptentes eosdem dulcedine quisq; dignè laudibus efferat, & susceptos. Nulli ergo, &c.

a *Vide Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de instituto. Ioan. And. & post eũ Albex. in re. nullus ex consil. de reg. iur. lib. 6. & de materia huius text. est gl. posita in clem. exiui. §. rursus.*

CAP. II.

Præmissa qualiter glossantes decretalem, Exiit qui seminat. eod. tit. lib. 6. excommunicationem ipso facto non obstantibus quibuscunq; priuilegiis incurrunt, illam excõmunicationem vsq; ad sedis apostol. beneplacitum suspendit. Et per istam suspensionem contra fratres minores obloquendi non intendis tribuere occasionem.

QVia nonnunquam, quod coniectura profuturum credidit, subsequẽs experientia nociuum ostendit: non debet reprehensibile iudicari, si canonum conditor canones à se, vel suis prædecessoribus editos, vel aliqua in eisdem contẽta canonibus, reuocare, modificare vel suspendere studeat, *b* si ea obesse potius viderit, quàm prodesse. Sanè dudum felicis record. Nicolaus papa quartus prædecessor noster, quandã constitutionem declaratiuam, quæ incipit, Exiit super regula dilectorum filiorum fratrum ordinis minorum, quam beatus Franciscus almus confessor instituit, promulgauit: sub certis pœnis arctius interdicens, ne concordantiæ contrarietates, seu aduersæ vel diuersæ opiniones ab ipsius constitutionis lectoribus seu expositoribus aliquatenus inducantur nec super constitutione glossæ fiant ab aliquibus, nisi forsan, per quas verbum vel sensus ipsius vel ipsa cõstitutio quasi grammaticaliter & ad literam exponatur, nec intellectus ipsius per legentem distorqueatur ad aliud, quàm cõstitutionis eiusdem litera ipsa sonat: glossantes autem in scriptis constitutionẽ eandem aliter, quàm superius est expressum, facientes quõq; commenta, scripturas seu libros, & ex certa scientia & deliberatione determinantes in scholis, seu prædicantes contra contenta in constitutione prædicta, vel aliqua seu aliquod prædictorum (non obstantibus aliquibus priuilegiis seu

a *Cant. 1.* b *Vide quæ notani in cap. alma mater. de senten. excommun. lib. 6. Font.*

indulgentiis aut literis apostolicis, quibuscunq; personis, dignitatibus, ordinibus, aut locis religiosis vel secularibus generaliter vel singulariter sub quacunq; forma vel expressione verborum concessis: quę noluit aliquibus in prædictis quomodolibet suffragari) ipso facto excommunicationis sententiæ voluit subiacere. Nos autem attendentes, quòd argumentis frequenter & collationibus latens veritas aperitur, & quodque sub eadem litera sæpe latet multiplex intellectus, nec non esse difficile volentibus cõstitutionem prædictam perfectè legere ac intelligere, pœnas adiectas in constitutione huiusmodi deuitare: viam veritatis aperire volentes, & periculis, quæ ex prædictis possent literatæ personæ præcipuè scholasticæ incurrere, salubriter obuiare, præsertim cùm de nouo suborta sint aliqua dubia, circa quæ posset periclitari veritas, & erroribus via pandi, nisi liceret conferre super contentis in constitutione huiusmodi & disputare: prohibitiones & pœnas prędictas tam latas, quàm comminatas & earũ effectus, in fratrum nostrorum ac multorum archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum, nec non multorum professorum vtriusq; iuris, & multorũ sacræ theologiæ magistrorum præsentia, dum consistorij teneremus, auctoritate apostolica duximus vsque ad sedis apostolicæ beneplacitum suspendendas. Per suspensionem autem huiusmodi nequaquam cuiquam intendimus impartiri, quòd contra fratrum regulam prædictorum dogmatizare, scribere seu determinare, prædicare seu praue loqui liceat publicè vel occultè: quinimo hæc omnibus & singulis auctoritate prædicta districtius inhibemus. Ne autem in posterum præmissarum prohibitionem & pœnarum suspensio in dubium reuocari valeat, aut alicui propter defectum probationis impingi, quòd velut transgressor prohibitionum ipsarum in pœnam seu pœnas incideritantedictas: Nos volentes super hoc de opportuno remedio prouidere, chartas seu membranas suspensionem continentes eandem appendi seu affigi in maioris ecclesiæ Auinionensis ostiis, seu superliminaribus faciemus, quæ suspensionem prædictam suo quasi sonoro præconio & patenti iudicio publicabunt. Datum Auin. 7. Calen. April. Anno 6.

CAP. III.

Dominium rerum, quæ perueniebant ad fratres minores retentum ab ecclesia Romana, simplici vsu facti fratribus ipsis reseruato in c. exiit qui seminat. eod. tit. lib. 6. Summus pontifex refutat: multiplici ratione probans eos non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti. Et statuit quòd decætero nullum ius, nullumq; dominium habeat ecclesia Romana in huiusmodi rebus, quæ in posterum conferentur, vel offerentur ipsis fratribus. Hæc extrauagans est multum iuridica, & subtilis in plerisq; locis, præsertim vbi probat vsum simplicem non posse constitui in rebus vsu consumptibilibus.

AD conditorem canonum non est dubium pertinere, cùm statuta à se, vel prædecessoribus suis edita obesse percipit potius, quàm prodesse, ne vlterius obesse valeant, prouidere. Dudum siquidẽ felicis recor. Nicolaus quartus prædecessor noster attentè prospiciens in almi confessoris beati videlicet Francisci regula cõtineri, quod nihil sibi appropriet, neq; domũ, neq; locum, neq; rem aliquam aliam sui ordinis professores, ac considerans diligenter, quòd per piæ recordationis Gregorij papæ noni, & nonnullos alios prædecessores eiusdem fuerat declaratũ, hoc debere seruari, tam in speciali, quam in communi: necnon & considerauter attendens, nonnullos fratribus ipsis detrahere, impingentes eisdem, quòd regulam & declarationes huiusmodi non obseruabant, pieq; considerans ora contra præmissos fratres oblatrantium claudere, ac professorum ipsorum conscientiis prouidere, inter alia ordinauit & sanxit omnium vtẽtium & librorum, rerumque mobilium, & præsentium, & etiam futurorum, ecclesiarum quoq; & oratoriorum ac cœmeteriorum tam præsentium, quàm etiam futurorum, necnon & aliarum emptarum, & eleemosynis diuinis oblatarum seu concessarum dictis fratribus (in quibus tamen offerentes seu concedentes ipsa nihil in ipsis sibi ducerent reseruandum) proprietatem, & dominiũ plene ac liberè ad se, & Romanam ecclesiam pertinere, ipsa in se recipiens ac antedictam ecclesiam, simplici vsu facti duntaxat in rebus, & bonis huiusmodi reseruato fratribus antedictis. Et quia nonnunquam libros, & alia mobilia supradicta vendi expedit, seu etiã commutari: fratribus ipsis in eadem ordinatione concessit, vt res ipsas cum rebus aliis, quarum vsum habere licet ipsis fratribus (dummodo generalis, & prouincialium ministrorum coniunctim vel diuisim auctoritas intercederet) possent liberè cõmutare. Sed & quia fratribus ipsis pecuniam per se, vel per alium recipere ipsorum regula districtius interdicit, voluit & concessit, quod si vendi contingeret res mobiles antedictas precio æstimato, quòd huiusmodi precium per procuratorem deberet recipi à præfata sede, vel cardinali gubernatore eiusdem ordinis, deputandum per procuratorem eundem in rem licitam, cuius vsus esset permissus eiusdem ordinis fratribus expendendum: hoc adiecto, quod possent de vilibus rebus mobilibus, vel parum valentibus fratres ipsi pietatis seu deuotionis intuitu, vel pro alia honesta causa, & rationabili (obtẽta tamẽ super hoc superiorum suorum licentia) intra vel extra dictum ordinem ordinare. Quanquam autem pia consideratione motus prædecessor noster ordinauit, supradicta illa dicto ordini existimans profutura: ipsa tamen attento modo vtendi fratrum ipsorum ac dictæ ecclesię subsecuta patientia circa ipsum nõ profuisse, sed potius tam ipsis fratribus, quàm multis aliis obfuisse subsequẽs magistra rerum experientia nosci tur declarasse. Ipsis quidem fratribus quantum ad statum perfectionis nequaquam profuit reseruatio nominis supradicta: cum enim perfectio vitæ Christianæ principaliter, & essentialiter in charitate cõsistat, quæ ab apostolo perfectionis vinculum dicitur, & quæ vnit seu iungit aliqualiter in via hominẽ suo fini: ad quam per contemptum bonorum temporalium, & ipsorum expropriationem via disponitur per hoc præcipuè, quòd solicitudo, quam temporalia in acquirẽdo, conseruando, & dispensando exigunt, quæ plerunque ab actu charitatis retrahit, amputetur: restat quod si solicitudo eadem post expropriationem huiusmodi, quæ ante ipsam inerat, perseueret, ad perfectionem huiusmodi, talis expropriatio valeat nihil conferre: constat autem, quòd post ordinationem prædictam non fuerunt in acquirendis ac conseruandis bonis prædictis in iudicio, & extra minus soliciti, quàm ante illam fuerant fratres ipsi, quanquam sint religiosi mendicantes alij habentes aliqua in communi. Adhuc nec vtique profuit dictis fratribus ordinatio supradicta, quãtum ad hoc, quòd propter carentiam talis proprij se pauperiores dicere valeant, quàm si res ipsas cum illo (quo carere se dicunt) dominio obtinerent. Licet etiam prædecessor noster prædictus dominium earum rerum, quæ ipsis fratribus offerri seu conferri, aut aliàs obuenire contigerit, quarum tamen vsum facti duntaxat habere, licet ordini, vel fratribus antedictis (vsu facti simplici prædictis fratrib. reseruato) in se Romanamq; ecclesiam recipiendum duxerit, ac liberè pertinere decreuerit, vt superius est expressum: attento tamen ipsorum fratrum vtendi modo, & eius effectu, ac patientia

a. *De vtilitate disputationis, omnino vide syluam nuptialem Ioannis de Neuizan in princ. Font.*

tientia circa modum ipsum Romanæ ecclesiæ subsecuta, non ipse vsus fratrum dici debet, sed potius Romanæ ecclesiæ dominium esse simplex. Quis enim simplicem vsurarium dicere poterit, cui rem vsurariam licet permutare, vendere, ac donare? proculdubio hæc naturæ repugnare noscuntur, nec ad vsurariū pertinere, quæ tamen de rebus mobilibus antedictis faciunt fratres ipsi. Quòd autem dominium Romanæ ecclesiæ reseruatum simplex censeri debeat: ex hoc patet quòd ex illo nullum eidem ecclesiæ temporale obuenit hactenus commodum, nec speratur, quòd obuenire debeat in futurum, cùm nec intentio reseruantis, nec fratrum ipsorum fuerit, quòd ad quemcunq; aliū, quàm ad fratres dictarum rerum peruenire compendium, quod proculdubio modus vtendi fratrum ipsorum, & Romanę ecclesię subsecuta patientia euidenter declarauit. Et quòd talis intentio fuerit ordinantis, & ex hoc patet, quòd illarum rerum sibi, & ecclesiæ Romanæ dominium duntaxat retinuit, quarum vsum facti liceret habere ordini, vel fratribus antedictis: talis autem dominij carentia re in præsenti ac spe in futurum omnimodo denudati, quo ad paupertatem temporalem, quam altiorem (præmendicantibus aliis in communi habentibus) sibi vendicant dicti fratres, pauperiorem non efficit non habētem. Quod autem [a] quo ad res, quæ vsu consumuntur, nō sint censendi vsurarij fratres ipsi, ex sequentibus liquet satis: dicere siquidē, quòd in talibus rebus vsus iuris, vel facti separatus à proprietate rei seu dominio possit constitui, repugnat iuri, & obuiat rationi, nec prædecessoris nostri prædicta fuisse videtur intentio, Romanæ ecclesiæ taliū bonorum dominium reseruare. Quis enim sanæ mentis credere poterit, quòd intētio fuerit tanti patris vnius oui, seu casei aut frusti panis, & aliorum vsu consumptibilium, quæ sæpe fratribus ipsis ad consumendum è vestigio conferuntur dominium Romanæ ecclesiæ, & vsum fratribus retinere? profectò probabile non videtur, præsertim cùm illorum bonorum duntaxat dominium præfatæ ecclesiæ reseruauerit, quorum simplex vsusfacti pertinere potest ad fratres dicti ordinis, qđ nequaquam potest in rebus vsu consumptibilibus reperiri, in quibus nec ius vtendi nec vsus facti separata à rei proprietate seu dominio possunt constitui, vel haberi. Et quod de talibus rebus non intellexerit, euidenter ostendit, dum respondet legi dicenti, non posse vsumfructum à dominio perpetuò separari, ne dominiū dominis, semper abscedente vsu, inutile redderetur, quæ quidem lex de rebus illis intelligitur, quarum penes vnum vsus rei, & penes alium dominium possit (licet inutile) remanere, quod nequaquā in rebus vsu consumptibilibus potest esse, cùm in illis per vsum, vel abusum vsuarij substantia talis rei esse desinat, & per consequens proprietas etiam inutilis non subsistat. Cùm enim vsusfructus prout est in re constitutus, qui seruitus dicitur personalis, & pro quo reales competūt actiones, nihil sit aliud, quàm ius vtendi, nec vsus, qui etiam personalis est seruitus, sit aliud, quàm ius tantū vtendi rebus alienis salua rei substantia, id est, ius percipiendi fructus, & vtilitatem aliam in totum, vel pro parte suo nomine, qui possunt ex re, in qua vsusfructus seu vsus constituitur prouenire: propter quod proprietas reputatur inutilis, à qua perpetuò abscedit vsusfructus seu vsus constitutus rebus, ex quibus ipsis stantib. vsufructuario seu vsuario nulla possit vtilitas prouenire: patet quòd ad hoc, quòd talis vsusfructus, vel vsus in re aliqua constitui valeat, requiritur, quòd ex re illa possint fructus, vel vtilitas (salua ipsius rei substantia) ad fructuarium, vel vsuariū peruenire. Quòd si nulla ad ipsos posset ex re ipsa vtilitas (salua rei substantia) peruenire, quales res constat esse vsu consumptibiles, nequaquam posset in rebus ipsis cuiquam vsusfructus, vel vsus constitui, vel à quoquam haberi. Adhuc nec ius vtendi, quod nec est ius in re, nec seruitus personalis, sed mere ius personale, pro quo reales actiones nō competunt in rebus talibus, vel rebus ipsis vtendi potest cōstitui, vel haberi, cum & ius tale exigat, quòd ex reipsa, quæ ad vtendum conceditur tali modo ad vsuarium peruenire posset vtilitas aliqua, ac cum vsu permanere vsuarij substātia salua rei, quod nequaquā potest (sicut ad sensum potest percipi) in reb. vsu consumptibilibus reperiri. Rursus nec simplex vsus, qui nec est seruitus, nec pro illo competit ius vtēdi, in talibus rebus potest cōstitui vel haberi: cùm enim vti re aliqua, nihil sit aliud proprie, quàm fructus rei siue vtilitatem aliam in solidū vel ꝑ parte recipere, qui ex ea possunt (salua rei substantia) prouenire; restat quòd re illa vti quis nequeat, ex qua (eius salua substantia) nulla sibi prouenire potest vtilitas, quales res vsu cōsumptibiles esse constat. Ex quibus patet, quòd nec vsus, qui est seruitus personalis, nec ius vtendi quod non est seruitus, sed merè ius personale, nec actus ipse vtendi sine iure aliquo possunt in rebus vsu consumptibilibus constitui vel haberi, cùm quolibet præmissorū exigat, quòd ex re ipsa (salua rei substantia) possit habēti ius vtēdi, seu vtenti ex re ipsa vtilitas aliqua prouenire, ꝙ vtiq; in rebus nequit vsu cōsumptibilibus reperiri. Nec obuiat supradictis, quod idem prædeceſſ. noſt. in ordinatione prædicta etiam illorum, quę ad vitæ sustentationem pertinent, sibi & Romanæ ecclesiæ dominium reseruarit: hoc enim de rebus illis duntaxat debet intelligi, quæ vsu non sunt consumptibiles, sine quibus humana vita nō est sustentabilis, quę vtiq; non sunt pauca. Licet autem in rebus vsu consumptibilibus, nec ius vtendi: nec ipsum vti possit constitui vel haberi, ipsis tamen poterit ius abuti: Abuti autem (dum tractatur de rebus vsu consumptibilibus) pro rei consumptione sumitur, quod ei opponitur, quod est vti. Vti quidem præsupponit, ꝙ cum vsu salua rei substantia maneat, sed abuti exigit, quòd cum actu huiusmodi rei substantia consumatur: cum abuti nihil aliud, quàm contra naturam vsus vti in hac materia proprie possit dici. Licet autem quis re visibili absq; iure vtendi aliquo vti possit, ipsum tamen vti etiam in re tali absq; iure vtendi separato à dominio vel coniuncto, nec ab aliquo potest cōstitui, nec à quoquam haberi. Et quòd talis vsus constitui nequeat, ex hoc patet, quòd dare vel constituere quod suum non est, nec ad se pertinet, nemo potest, licet interdum illud dare possit aliter, quàm sit suum. Actus autem ipse vtendi ad vtentem pertinet, in quantum quis suorum actuum per liberum arbitrium & voluntatem dominus dicitur, cùm per hoc illos non exercere valeat, vel etiam exercere: non autem actus ipse vtendi ad eum pertinet, qui concedit alij, quod in re sua actum illum valeat exercere: quod vtique nihil est aliud, quàm quòd actum suum ad rem concedentis ad actum suum vtēs valeat applicare. Sicut qui equum suum alicui commodat non actum equitandi concedit commodatario, sed quòd actum illum in equo suo valeat exercere: quod non est vtiq; actum vtendi simplicem concedere sine iure, cum hæc concedere nihil sit aliud, quàm concedere ius vtendi: quod quidem ius vtendi separatum à proprietate, seu dominio in rebus, quæ vsu consumuntur, nequit constitui: vt patet manifestius ex prædictis. Præterea quòd simplex vsus, id est sine iure vtēdi à proprietate seu dominio separat⁹, etiā in re visibili habere nequeat, sic probatur. Si enim possit habere vsus talis, aut ante actum ipsum, aut in ipso actu aut post completum actum huiusmodi haberetur. Quod autē hoc nequeat fieri, ex hoc patet, quod

[a] *Vide gloss. positam in clem. exiui. & proinde. ver. solutio, videtur dicendum.*

non est, nequaquam haberi potest: patet autem quòd actus ipse antequam exerceatur, aut etiam dum exercetur, aut postquam perfectus est, in rerum natura non est, ex quo sequitur, quòd haberi minimè potest: licet enim & ante actum ipsum quis facultatem illam habeat exercendi, per hoc tamen actus ipse in rerum natura nisi in potentia, non existit: cùm autem actus est in fieri, nec adhuc quòd ipse actus in rerum natura sit, potest dici, licet, p eo quòd sit in fieri, dici possit: quod enim de actu, qui est in fieri, præteriit, vel futurum est, iam non est in rerum natura, sed memoria vel apprehensione tantum est, quare nisi prout in memoria vel apprehensione tantum est, haberi nequaquam potest. Quod autem in præsenti fit, momentaneum vel instantaneum est, quod vtique magis intellectu quam sensu percipi potest: vnde nec potest haberi pro tunc, nisi pro momento illo seu instanti, in quo cùm fit, potest dici actum, post actum completũ: licet si ex facto ipso producta res aliqua fuerit, res ipsa aliqua facta haberi valeat: factum tamen ipsum, quod iam transit, nisi in memoria (prout supra dictum est) nõ habetur. Præterea si simplex vsus absq; iure vtendi haberi possit ab aliquo, constat, quòd non iustus esset actus vtendi huiusmodi reputandus: cùm ille vsus fuerit, cui ius nõ competebat vtendi: talis autem vsus non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius ac detrahere noscitur manifestè. Quòd autem vsum non iustum conditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, nequaquam debet aliquis sapiens æstimare, imò quòd de iusto intellexerit ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione curauit adiicere, quòd illiarum rerum duntaxat in se & ecclesiam Romanam recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret habere fratribus seu ordini antedictis, subiungẽs nihilominus, quod non rerum omnium vsum habere debeãt fratres Christi, quantum autem ad vsum facti simplicem absq; omni iure vtendi attinet, nulla rerum quo ad fratres differentia est censenda: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permissis: quare præmissa rerum distinctio ad illum vsum facti potius est referenda, pro quo ipsis competit fratribus ius vtendi: quarundam enim rerum vsus fratribus ipsis prohibitus noscitur, & quarundam permissus: ex quo sequitur, quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, id est pro quo competat ius vtendi, & hoc conditor ipse canonis exprimit euidenter, cùm in eadem ordinatione adiecerit, quòd moderatus vsus in expressis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Præterea si in rebus consumptibilibus possit vsus constitui vel haberi nequaquam simplex, nec à rei substantia, proprietate, seu dominio separatus vsus huiusmodi posset dici, cùm per talem vsum, id est vtendi actum & in ipso actu, & cum ipso actu res consumatur huiusmodi, ac in ipsius rei exerceatur substantia, nec sine ipsius consumptione esse valeat vsus talis: ex quo patet, q vsus talis nec simplex nec separatus à dominio potest dici. Rursus a nedum fratribus ipsis ordinatio prædicta non profuit, sed etiam occasionaliter honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ non leuiter detrahit & detraxit. Nunquid non præfatæ ecclesiæ derogatur honori, si ipsam oporteat nunc in foro ecclesiastico, nunc in seculari, interdum quoque coram pedaneis iudicibus, & plerunque pro rebus paruis & vtilibus continuè litigare? Hoc autem notum est fieri, cum occasione retentionis dicti dominij omnes causæ occurrentes agendo vel defendendo pro bonis huiusmodi nomine Romanæ ecclesiæ virtute cuiusdam priuilegij à fe. re. Martino papa quarto prædecessore nostro concessi, super hoc agitentur, & (quod grauius est censendum) procuratores causarum huiusmodi multos vexare dicuntur indebitè, licet potestas attributa procuratoribus talibus per priuilegium antedictum, quo ad administrationem bonorum præmissorum dudum seruata non fuerit, nec seruetur, quæ omnia in notam & iniuriam sanctæ Romanæ ecclesiæ nõ est dubium redundare. Adhuc ordinatio antedicta ecclesiarum prælatis & rectoribus grauis existere nimium & molesta monstratur. Nunquid non graue præmissis potest existere, quod ipsos oporteat se opponere sanctæ Romanæ ecclesiæ quæ ipsorum caput noscitur & magistra, ac cum ea agendo vel defendendo litigare assiduè vel cedere iuri suo? hoc tamen oportet illos facere, cùm in multis dicti fratres prædictis existere dicantur iniurij, sicut multorum prælatorum & rectorum diuersarum prouinciarum adhuc in curia existentium habet insinuatio, qui quidem fratres facta sua per procuratores nituntur defendere antedictos. Nos itaque, qui veritatem tenemur colere, velut ille, qui illius, qui veritas noscitur, licet immeriti vicem teneamus in terris, illa volentes in sancta Dei ecclesia, quæ non verbo obtinent tantum, sed quæ re potius obseruari: præmissis in scrutinio rectæ considerationis adductis ac deliberatione cum fratribus nostris & multis aliis præhabita diligenti, dignum arbitrantes & congruum professores dicti ordinis non verbis tantum, non simulatis actibus, sed operibus claris veritate suffultis perfectioris status, ac altioris paupertatis sibi prærogatiuam præ aliis mendicantibus vendicare, ac nihilominus honori sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cuius obnubilari posset gloria, si tam peruersę simulationi, quę profecto & ipsis simulantibus officit, & aliis scandali materiam subministrat dissimulando illi occurrere consentiret: ac insuper volentes indemnitati prælatorum & rectorum salubriter super hoc prouidere, nolentes in posterum sub prætextu seu pallio talis dominij temporalis, verbalis, nudi ac ænigmatici tanta bona, quanta dicti fratres faciunt, infici, ac fomentum tantis malis, quanta procedunt ex simulatione huiusmodi ministrare. De fratrum nostrorũ consilio hoc edicto in perpetuum valituro sancimus, quòd in bonis, quæ in posterum conferentur, vel offerentur, aut alias quomodolibet obuenire continget fratribus seu ordini supradictis (exceptis ecclesiis, oratoriis, officinis & habitationibus, ac vasis, libris & vestimentis diuinis officiis dedicatis vel dedicandis, quæ ad ipsos obuenient in futurum, ad quæ se non extendunt adeo inconuenientia supradicta: propter quod constitutionem istam ad illa extendi nolumus) nullum ius seu dominium aliquod occasione ordinationis prædictæ seu cuiusuis alterius à quocunq; prædecessorum nostrorum super hoc specialiter æditæ Romanæ ecclesiæ acquiratur, sed quo ad hoc habeantur prorsus ordinationes huiusmodi pro non factis. Per hoc autem in his, quæ absque dictis ordinationibus in bonis prædictis ad dictam ecclesiam prouenire vel pertinere quomodolibet poterant, vel debeant, nullum eidem parari præiudicium volumus, sed illa sibi expressius intacta & inuiolata seruamus. Et quia præfatum Martini papæ prædecessoris nostri priuilegium dudum seruatum, quo ad administrationem bonorum præmissorum non extitit, nec seruatur, at ipsorum procuratorum officium, qui nominantur à ministris & custodibus dicti ordinis ecclesiæ Romanæ iniuriosum, ac multis aliis molestũ noscitur, & etiam onerosum, districtius inhibemus, ne deinceps pro recipiendis, petendis, extorquendis, defendendis seu administrandis bonis, quæ in posterum fratribus vel ordini prædictis offerri vel conferri, seu alias obuenire continget,

a *Vide Bart. lib. 2. minori c. 8. dist. dicentem constitutionem Martini non prorsus correctam, adde Baldum, relatum per Pet. de Anch. in clemen. Exiui.*

contingat, quisquam nominetur à quoquam, seu constituatur amodo nomine sanctæ Romanæ ecclesiæ procurator: nec occasione cuiusuis priuilegij, quicunque administrationem quorumcunque bonorum, quæ obuenire fratribus ipsis, vel ordini cõtinget in posterum in iudicio, vel extra agendo, vel defendendo, supplicando, vel aliàs quomodolibet assumere vel exercere dictæ ecclesiæ nomine audeat, nisi de sedis apostolicæ licentia speciali: decernentes irritum & inane, si secus à quoquam in posterum contigerit attentari: Non obstantibus quibuscunq; priuilegiis, à Martino papa prædicto, vel aliis prædecessoribus nostris ipsis fratribus vel ordini, sub quacunq; forma vel expressione verborum concessis. Per hoc autem dicti ordinis regulæ in aliquo non intendimus derogare, nec priuilegiis fratribus ipsis, seu eorum ordini ab apostolica sede concessis (nisi duntaxat quo ad præmissa & ista tangentia) præiudicium aliquod generare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ sanctionis, inhibitionis, constitutionis & intentionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. Datum Auinioni 6. Idus Decembris, pontificatus nostri, Anno 7.

CAP. IIII.

Opinio, quæ asserit Christum, & eius discipulos nihil habuisse, & in his quæ habuerunt nullum ius eis fuisse, erronea est & hæretica. Hæc extrauagans est valdè notabilis, & glossas habet profundas, quæ sunt ex sacræ scripturæ fontibus hauſtæ. Si diligenter extrauagantem præcedentem & sequentem inspexeris, locum hunc aptum fuisse assignatum, mea opinione dixeris.

CVm [a] inter nonnulos viros scholasticos sæpè contingat in dubium reuocari, vtrum pertinaciter affirmare redemptorem nostrum, ac dominum Iesum Christum eiusq; apostolos in speciali non habuisse aliqua, nec in communi, etiam hæreticum sit censendum diuersa & aduersa etiam sentientibus circa illud. Nos huic concertationi finem imponere cupientes, assertionem huiusmodi pertinacem, cum scripturæ sacræ, quæ in pleriſq; locis ipsos nonnulla habuisse asserit, cõtradicat expresè, ipsumq; scripturam sacram, per quam vtique fidei orthodoxæ probantur articuli, quo ad premissa fermentum aperte supponat continere mendacij, ac per consequens quantum in ea est eius in totum fidem euacuans, fidem catholicam reddat, eius probationem adimens, dubiam & incertam, deinceps erroneam fore censendam & hæreticam, de fratrum nostrorum consilio hoc perpetuo declaramus edicto. Rursus in posterum pertinaciter affirmare, quòd redemptori nostro prædicto eiusque apostolis iis, quæ ipsos habuisse scriptura sacra testatur, nequaquam ius ipsis vtendi competierit, nec illa vendendi, seu donandi ius habuerint, aut ex ipsis alia acquirendi, quæ tamen ipsos de præmissis fecisse scriptura sacra testatur, seu ipsos potuisse facere supponit expresè: cùm talis assertio ipsorum vsum, & gesta euidenter includat, in præmissis non iusta, quod vtiq; de vsu gestis, seu factis redemptoris nostri Dei filij sentire nefas est, sacræ scripturæ contrarium, & doctrinæ catholicæ inimicum assertionem ipsam pertinacem de fratrum nostrorum consilio deinceps erroneam fore censendam meritò ac hæreticam declaramus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum declarationum infringere, vel ausu ei temerario contraire. Si quis autem, &c. Datum Auinioni 2. Idus Nouemb. Anno 7.

CAP. V.

Reprobatur opinio illorum detractorum, qui præsumunt impugnare constitutiones Ioan. 22. Ad conditorem canonum. &, Cùm inter nonnullos: supra immediatè præcedentes. Et præmissis responsionibus ad omnes eorum obiectiones, tandem declarantur tanquam hæretici, & Romanæ ecclesiæ, rebelles, ab omnibus euitandi, si deinceps scienter verbo, vel scripto aliquid defendere, vel approbare contra illas præsumpserint. Hic habetur sub parte secunda & tertia, de clauium materia prolixa, & vtili disputatio.

QVia quorundam mentes sic patet mendacij dicitur excæcasse, quòd nostris constitutionibus, quarum vna incipit: Ad conditorem canonum: alia verò, Cùm inter nonnullos. vtiq; tam cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, quam cum multis archiepiscopis & episcopis, aliisque ecclesiarum prælatis, nec non & compluribus sacræ theologiæ magistris, ac vtriusque iuris professoribus deliberatione prahabita diligenti digestis, ac de præmissorum fratrum nostrorum consilio promulgatis: non absque multa temeritate plectibili, nisi sunt detrahere, & nituntur veritatem quam continent, per falsas insanias obfuscare. Nos tam pernicioſis ausibus, ne eorum doctrina pestifera simplicium animos labefacere, ac in sui erroris deuium deducere valeat: de eorundem fratrum consilio decernimus super hoc salubriter (vt sequitur) prouidere. Ad impugnandas autem constitutiones prædictas suprascripta ratione, tam verbo, quàm scripto vsi sunt publicè, sicut fertur: illud inquiunt, quod per clauem scientiæ in fide, ac moribus semel definierunt Romani pontifices, adeò immutabile perseuerat, quod illud successori reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare: licet de iis, quæ per clauem potestatis ordinauerint, asserant secus esse: in confirmatione autem regulæ ordinis fratrum minorum, Honorij tertij, Georgij noni, Innocentij quarti, Alexãdri quarti, Nicolai quarti prædecessorum nostrorum summorum pontificum hæc verba asserunt contineri: Hæc est regula euangelica Christi, & apostolorum imitatrix, quæ nihil in hoc mũdo habet proprium vel commune, sed in rebus, quibus vtuntur, habent simplicem vsum facti: his addere præsumentes præfatos summos pontifices, & multa concilia generalia per clauem scientiæ definisse paupertatem Christi, & Apostolorum constitisse perfectè in expropriatione cuiusliber temporalis dominij ciuilis & mundani, & sustentationem eorum in solo & nudo vsu facti etiam constitisse: ex quibus nituntur concludere non licuisse nec licere ipsorum successoribus contra præmissa aliquid immutare. Ideoque cum constitutio nostra in ratione prædicta, contra definitiones prædictorum prædecessorum nostrorum (sicut asserut) definierit Christum & apostolos in iis quę habuerunt habuisse non tantum simplicem vsum facti, sed ius faciendi de ipsis, eosque ipsos feciſſe scriptura sacra testatur: pertinacem assertionem dicentium ipsos ius huiusmodi minimè habuisse: cum actus illorum fuisse concludant non iustos, quod de Christo nefas est dicere, hæreticam declarando, concludere satagunt, licet falso nobis non licuisse declarare, vel statuere suprædicta. Item quia constitutio. Ad conditorem canonum: contra definitiones prædictas fratres minores asserit non posse habere in re aliqua simplicem vsum facti, nituntur similiter concludere contra ipsam. Quòd autẽ quod in ratione prædicta præmittitur: videlicet, quòd illa, quæ per clauem scientiæ in fide ac moribus à summis pontificibus semel sunt definita, eorum successoribus reuocare non licet in dubium, nec contrarium affirmare, licet secus sit (sicut dicũt) in iis quę per clauem potestatis per summos pontifices ordinantur, prorsus sit contrarium veritati, patet ex sequentib. euidenter: primò quidẽ secundum illos, qui tenent clauẽ

a *Vide B. Antoniũ p. 4. tit. 12. c. 4. §. 23. & Turrecrem. in summa de Eccles. lib. 2. cap. 152. ad 10. argum.*

ſpiritalem nequaquam eſſe ſcientiam, ſed ligandi, atq; ſoluēdi poteſtatem: patet aſſertores prædictos ponendo eſſe ſcientiam, errauiſſe: pro quibus facit clauis definitio, quæ à doctoribus datur: Clauis eſt ſpecialis poteſtas ligandi atque ſoluendi, quia iudex eccleſiaſticus dignos recipere, & indignos excludere debet a regno. Item quia claues, de quibus agimus in collatione ſacerdotalis ordinis, conferuntur: conſtat autem, quòd ordinato in ſacerdotem ſcientia communiter nō confertur: quare ſecundum illos videtur, quòd ſcientia non eſt clauis, ſed potētia tantùm ligandi atq; ſoluendi debeat dici clauis. Adhuc ſecundum illos, qui ponunt vnam clauem ſpiritalem eſſe ſcientiam, & ſecundum illos, qui auctoritatem diſcernendi inter lepram & lepram eſſe aſſerunt clauem, & aliam poteſtatem ligandi atq; ſoluendi: noſcuntur euidenter erraſſe. Supponunt enim per claues huiuſmodi circa ea, quæ fidei ſunt, & alia poſſe per conſtitutionem aliquam definiri: claues autem, quæ in ſacerdotali conferuntur ordine, ad talia minime ſe extendunt: aliàs ſequeretur quòd circa præmiſſa poſſent conſtitutiones ſacerdotes ſimplices facere, quod falſum eſt euidenter. Si autem intendant claues iſtas extendere ad generalem poteſtatem attributam beato Petro, ſuisq; ſucceſſoribus in perſonam eiuſdem in commiſſione officij paſtoralis, per quam vtiq; videtur euidenter ipſis omnia conceſſiſſe, ſine quibus paſtoris vniuerſalis conuenienter cura nequit, ſeu officium expediri: adhuc claret ipſos etiam erraſſe. dicunt enim alium effectum habere illa, quæ per clauem ſcientiæ, & alium illa, quę per clauem potentiæ ſtatuuntur, ſupponētes alia per clauem ſcientiæ, & alia per clauem potētiæ ſtatui, ſeu etiam definiri, quod euidenter eſt falſum: per clauem enim ſcientiæ, ſiue per auctoritatem diſcernendi, ſeu cognoſcendi inter lepram & lepram (ſi ipſam dixerimus eſſe clauem, nil aliud per ipſum illi, cui datur, tribuitur, niſi auctoritas cognoſcendi. Ei autem, cui datur auctoritas de re aliqua cognoſcendi, de illa definiendi nō intelligitur eſſe data. Quare reſtat, quòd ad conuenienter ſtatuendum, ſeu aliquid definiendum, vtraque clauis, ſcilicet cognoſcendi & definiendi neceſſariò requiratur: vel quod ſoli claui potentiæ ſtatuere competat, & etiam definire: ſed ſicut lumen materiale clauigerum in vſum clauis materialis dirigit, & quaſi quantum ad hoc obtineat ſcientia vicem lucis. Et hoc ſaluator noſter in promiſſione clauium facta beato Petro ſenſiſſe videtur expreſsè, cùm poſt illam immediatè ſubiunxerit: Et quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis, nulla de ſcientia habita mentione. Quod autem ſubſequenter proponitur in ratione prædicta: videlicet, quòd in confirmatione & declaratione regulæ fratrum minorum, nonnullorum prædeceſſorum noſtrorum, videlicet Honorij tertij, Gregorij noni, Innocentij quarti, Alexandri quarti, Nicolai quarti, verba huiuſmodi continentur. Hæc eſt regula euangelica, &c. ſuprà poſita, vſque ibi in nudo vſu facti, etiā conſtitiſſe patet, prorſus obuiat veritati, Honorius quidem prefatā regulam abſq; declaratione aliqua confirmauit, in cuius confirmatione de verbis prędictis mentio aliqua non habetur, vt liquere poteſt cuilibet cōfirmationem huiuſmodi intuenti, niſi quatenus de vita euangelica habetur mētio in ipſa regula confirmata: ibi, cùm dicit: Hæc eſt regula fratrum minorū, videlicet domini noſtri Ieſu Chriſti ſanctū euangelium obſeruare, viuendo in obedietia, ſine proprio, & in caſtitate. Ex quibus verbis concludi non poteſt, quòd per ipſum prędeceſſorem noſtrum ea, quæ ipſi in verbis prædictis aſſerunt, fuerint definita: imò poteſt concludi potius, quòd vita euangelica, quam Chriſtus & apoſtoli tenuerunt, habere in communi aliqua non excludat, quum ſine proprio viuere non exigat, quod ſic viuentes nihil habeant in communi. In declarationibus quoque Gregorij, Innocentij & Alexandri prædictorum, qui eandem regulam abſq; confirmatione alia declarant, ſimiliter nulla prorſus fit mentio de prædictis: imò per eas euidenter oſtenditur eorum, quæ habere licet ipſis fratribus, vſum iuris ad ipſum ordinem pertinere. Gregorius quidem in ſua declaratione, quantum ad hoc, interſeruit, quæ ſequuntur: Dicimus, quod nec in ſpeciali, nec in communi debent habere proprietatem: ſed vtenſilium, librorum, & rerum mobilium, quas licet habere, ordo vſum habeat: & fratres, ſecundum quod generalis miniſter, & prouinciales ordinandum duxerint, his vtantur. Innocentius autem & Alexander præfati in ſuis declarationibus ſic dixerunt: Dicimus inſuper, quòd cùm in ipſa regula cōtineatur expreſsè, quod fratres nihil ſibi approprient, neq; domum, neque locum, neque aliquam rem, quòd nec in cōmuni, nec in ſpeciali debent proprietatem habere: ſed locorum, & domorum, & vtenſilium, & librorum, & eorum, quæ licet habere, ordo vſum habeat, & fratres ſecundum quod generalis & prouinciales miniſtri ordinandum duxerint, his vtantur. Cùm enim dicatur in declarationibus ſupradictis, quòd ordo vſum rerum habeat præmiſſarum, ad vſum iuris neceſſe eſt hoc referri: facta quidem, quæ ſingulorum ſunt, perſonam veram exigunt, & requirunt: ordo autem vera perſona non eſt, ſed repreſentata & imaginaria potius eſt cenſenda: quare, quæ ſunt facti, ſibi verè cōuenire nequeunt, licet ei poſſint congruere quæ ſunt iuris. Adhuc licet declaratio Nicolai quarti prædicti contineat, quæ ſequuntur: Hi ſunt illi ſanctæ regulæ profeſſores, qui euangelico fundantur eloquio, vitæ Chriſti roborantur exemplo, fundatorumq; militantis eccleſiæ apoſtolorum eius ſermonibus, & actibus firmantur. Et poſt in eadem declaratione ſubiunxit dicens, quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in ſpeciali, quàm in communi propter Deum meritoria eſt & ſancta, quam & Chriſtus viam perfectionis oſtendens, verbo docuit, & exemplo firmauit: quamque primi fundatores militantis eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, in volentes perfectè viuere, per doctrinæ ac vitæ ipſorum alueos direxerunt. Ex verbis tamen prędictis nequaquam poteſt colligi, quòd præfati prædeceſſoris noſtri Nicolai intentio fuerit, dicere, quod dicta regula, quo ad omnia, quæ continentur in ea, euangelico fundetur eloquio, ac vitæ Chriſti roboretur exemplo, nec quòd Apoſtolorum vita, & actibus ſit firmata. Conſtat enim, multa contineri in dicta regula, quæ nec Chriſtus verbo docuit, nec exemplo firmauit: vtpote, quod præcepit conditor regulæ fratribus vniuerſis, vt nulla modo denarium vel pecuniam recipiant per ſe, vel per interpoſitam perſonam, nec non & de multis aliis contentis in dicta regula: quæ vtique nec Chriſtus, nec apoſtoli verbo docuerunt, nec firmauerunt exemplo. Nec obſtat, quòd Chriſtus portare pecuniam apoſtolis, & diſcipulis, dum ipſos ad prædicandum mitteret, interdixit: quod tamen antequam eos mitteret, ipſis fuiſſe legimus interdictum. Quodque poſt reditum pecuniam portauerunt, in pleriſque locis euangelica veritas, & apoſtolica dicta teſtantur. Præterea Auguſtinus dicit expreſsè, quòd illud non fuit præceptum, ſed poteſtas recipiendi neceſſaria ab iis, quibus prædicabant euangelium, quam ſeruare apoſtolicis licuit, vel etiam non ſeruare. Sed hoc Romanus Pontifex prædeceſſor noſter Nicolaus, quo ad principalia tria vota, ſcilicet in obēdientia viuere, & ſine proprio, & in caſtitate, ac alia, ſi qua euāgelia reperiantur expreſſa, in dicta regula videtur intellexiſſe dicere in declaratione prędicta: quod vtiq; declarationibus noſtris in nullo

nullo obuiat supradictis: adhuc non apparet ipsum dixisse sustentationem Christi, & apostolorum eius in solo & nudo simplici consistere vsu facti: cùm, quo ad Christum & apostolos, nullam præfatus prædecessor noster Nicolaus in sua declaratione fecerit mentionem: imò sensisse satis videtur expresse, quòd ius aliud à proprietate habuisse potuerunt: cum de sola abdicatione proprietatis non iuris alterius in præfata declaratione, quātum ad ipsos attinet, mentio habetur. Adhuc idem Nicolaus prædecessor noster videtur sensisse, quòd Christus & apostoli etiam quo ad proprietatem habuerunt aliquid in communi, cum enim in sua declaratione prædicta verba de abdicatione proprietatis dixisse, respondens obiectioni tacitæ, quæ sibi de loculis, quos Christus habuisse in euangelio legitur, poterat fieri, statim quæ sequuntur, subiunxit: nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christū loculos habuisse: nam sic ipse Christus, cuius perfecta sunt opera in suis actibus, viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectioni condescendentes in viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas nō damnaret: sic & infirmorum personam Christum asserit in loculis suscepisse. Aliàs impertinens de loculis fuisset obiectio, nisi intellexisset Christum etiam quo ad proprietatem loculos habuisse. Præterea si diceretur Christum in loculis habuisse tantummodo simplicem vsum facti, frustra diceretur, quòd in personam infirmorum ipsos Christus habuit loculos: cum secundum eum perfectis etiam conueniat habere simplicem vsum facti. Et si quæratur, propter quos infirmos istos loculos habuerit: Augustinus, cuius dictum insertum est in decretis, respōdet dicens: Habebat dominus loculos à fidelibus oblata conseruans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: vnde constat ipsum de suis discipulis hoc sensisse. Nec hoc scilicet in communi & quo ad proprietatem aliqua habere derogat, iuxta dictum Greg. ix. prædicti, altissimæ paupertati, qui in quadam sua decretali dicit expresse, fratres prædicatores & minores in altissima paupertate Christo pauperi famulari: & tamen constat ipsos prædicatores habere in communi etiam quo ad proprietatem aliqua, quod eorum regulæ & statui non repugnat. Hoc etiam Alexander prædecessor noster prefatus in condemnatione libelli, contra statum prædicatorū & minorum editi videtur sensisse, in qua aliquando de dictis fratribus, quæ sequuntur subiunxit, cùm insuper respōdet, quòd iidem fratres omnia propter Deum dereliquerint, exilia vitę subsidia mendicantes, Christumque imitentur pauperem, perfectionem euangelicam amplexando: propter quod euidenter apparet eos nō solùm in statu saluandorum existere, sed etiam perfectorum, & per suæ religionis obseruantiam, quæ quidem ipsius perfectionis euangelicę tenet formam, in æternę retributionis præmio præcellentem gloriam promereri: vbi quidem expresse dicit, prædicatores Christum pauperem imitari, ipsosque perfectionem euangelicam amplexari, & in statu existere perfectorum, quodque ipsorum religionis obseruantia perfectionis euāgelicæ tenet formam, & tamē constat ipsos habere posse etiam quo ad proprietatem aliqua iuxta eorum regulam in communi. Nec obstat, quòd dicit Innoc. alias Celestinum v. prædecessorem nostrum dixisse, altam paupertatem esse habere pauca propria propter Deum: altiorē, quæ nulla habet propria, tamē habet in communi: altissimam, quæ nihil habet in hoc mundo, nec in proprio, nec in communi. dicimus quidem quòd hoc dixerit, non vt Papa, sed vt frater Petrus de Tarātasia in quadam postilla sua, quare dicta præmissorum summorum Pontificum sunt ei meritò præferenda. Dicunt etiam quòd Apostolus de tali altissima loquitur paupertate, dicēs: Et altissima paupertas eorum abūdauit in diuitias simplicitatis eorum. quod euidenter est falsum: quia ibi loquitur de paupertate Macedonum, qui etiam in speciali bona temporalia obtinebant: de quibus Apostolus asserit, quod supra vires suas miserāt eleemosynas sanctis. Quod autem dicitur in declaratione Nicolai prædecessoris nostri contineri, quòd fratres minores in rebus, quę eis obueniunt, habent tantum simplicem vsumfacti: dicimus quòd si ipse intellexerit simplicem vsum facti denudatum omni iure, ita quod fratres ipsi seu ordo nullum ius habeant vtendi, hoc est expresse contra declarationem Greg. Innoc. Alex. summorum Pontif. prædictorū, quibus expresse quòd talium bonorum ordo vsum habeat, continetur, quod de vsu iuris est intelligendum necessariò, vt superius est probatum. Adhuc dicimus quòd est cum hoc impossibile, scilicet vsum facti simplicem absq; iure aliquo (quod nihil aliud, quàm ipsum vti propriè potest dici) posse in re aliqua etiam vsu non cōsumptibili ab aliquo obtineri prout in decre. ad cōditorem canonum, est probatum: & *a* Aug. in li. xi. de actu, tenet expresse. Præterea si simpliciter vsus denudatus ab omni iure haberi posset ab aliquo, constat quòd actus vtēdi huiusmodi esset reputandus non iustus, cùm ille vsus fuerit, cui ius non competebat vtendi: vsus autem non iustus ad perfectionis statum nequaquam pertinet, nec perfectioni aliquid adiicit, sed sibi repugnare potius noscitur manifestè. Quod autem vsum talem non iustum cōditor canonis fratribus ipsis intellexerit reseruare, probabile non videtur: imò quòd de iusto intellexerit, ex eo potest euidentius apparere, quòd in eadem ordinatione adiicit, quòd illarum rerum duntaxat in se & etiam Rom. eccl. recipiebat dominium, quarum vsum facti liceret habere fratribus seu ordini antedictis: subiungens quod nō rerum omnium, vsum habere debeant fratres ipsi. Quantum autem ad vsum facti simplicem absq; omni iure vtendi attinet, nulla rerum potest censeri differētia quo ad fratres: sic enim vti de facto possunt prohibitis, vt permissis. Ex quo sequitur quòd vsus facti, de quo ordinatio loquitur, de tali intelligi debeat, qui iustus sit, & pro quo cōpetat ius vtendi, & ipse videtur conditor canonis ex eo etiā sensisse, quod in eadem ordinatione subiūxerit, quod moderatus vsus in expensis prius rebus ipsis fratribus est concessus. Rursus impugnatores constitutionum huiusmodi asserere publicè perhibentur, quòd libellum & dicta magistrorum asserētium dictam paupertatem & vitam dictorum fratrum nō esse euangelicam & apostolicam, summi Pōtifices damnauerunt, districtius per apostolicas literas inhibentes, ne quisquam præmissa vel aliquod præmissorum contumaciter astruere seu quomodolibet præsumeret defensare, statuentes, quòd præsumens contrarium tanquam contumax, eccles. Rom. rebellis, ac vt hæreticus haberetur. Ad quod dicimus assertionem huiusmodi falsam esse: non enim continetur in sentētia supradicta, quòd contra faciēs, vt hæreticus haberetur, quæ quidem quo ad hoc continet, quæ sequuntur: Nos enim nihilominus auctoritate præsentium districtius inhibemus, ne quisquā præmissa, vel aliquod præmissorum pertinaciter asserere, vel quomodolibet defensare præsumat: quicunq; verò hoc præsumpserit, tanquam contumax, & ecclesiæ Roman. rebellis ab omnibus fidelibus habeatur, non fuit adiectum quòd vt hæreticus *b* haberetur, vt patet in serie sententiæ condemnationis prædictæ. Rursus asseruisse dicuntur publicè huiusmodi assertores,

a al. ita: & Augustin. de doctrina Christiana tenet, &c.
b Nota text. bene. & quis dicatur hæreticus, vide gloss. clemen. 1. de vsu. c. hæreticus. 24. quæst. 3. & Ioan. de Turrecre. lib. 4. part. 1. c. 2. Font.

quòd abdicatio iuris in cuiuscunque rei proprietate & in vsu eius est sancta & meritoria propter Deum, & à Christo in seipso seruata, apostolis imposita & ab ipsis sub voto assumpta: nec propter hoc vsus facti ad sustẽtationem naturæ in Christo & apostolis conuincitur esse non iustus: sed tantò iustior atq; perfectior & Deo acceptior & mũdo exemplarior, quãtò plenius renunciatum fuerit omni iuri: per quod potest sic vtens pro vsu huiusmodi quomodolibet contendere vel in iudicio litigare. Quæ quidem assertio cõtinet multa falsa: cùm neq; Christum expropriationem prædictam omnis iuris in cuiuscunq; rei proprietate, & in eius vsu in se seruasse, nec eam imposuisse apostolis neq; sub voto ab ipsis fuisse receptam, euangelica seu apostolica doceat historia: sed contrarium euidentius manifestat. Quod autem in prędicta assertione adiicitur, quòd per abdicationem iuris prædicti, videlicet proprietatis, is vsus facti ad sustentationem naturæ in Christo & apostolis non cõuincitur esse non iustus, sed tantò iustior, &c. impossibilitatem includit & errorem dictũ huiusmodi euidẽter. Impossibile enim est actum humanum extrinsecum esse iustum, si exercens actum ipsum nullum ius habeat illum exercendi: imò non iustus seu in iustus, necessariò conuincitur talis vsus. Item est absurdum & erroneum, quòd actus alicuius non habẽtis ius actum huiusmodi faciendi sit iustior & Deo acceptior, quàm habẽtis, cum concludat actum iniustum iustiorem & Deo acceptiorem existere, quàm sit iustus. Ex præmissis autem inferre nitũtur, (vt fertur) quòd prędictorum summorum Pontificum definitio, quã definierunt de paupertate Christi & apostolorũ ac fratrum minorum prædictorum regula (prout superius expressa) per nos non potuit mutari, proculdubio falsa asserunt dicendo prædeces. nostros definiuisse talia, vt superius est probatum: & adhuc sic loquẽtes, dum per talia constitutiones nostras impugnare satagunt, constitutiones illas, quibus se adiuuant, ostendunt (si eorum falsę assertiones veræ existerẽt) fore inualidas, erroneas & infirmas. Si enim nobis non licuit cõtra constitutionem Nicol. IIII. prædeces. nostri, in qua se fundant, præcipuè aliquid statuere commune, nec sibi licuit contra statuta Gregor. Innoc. & Alexan. prędictorum statuere aut aliquid declarare, quod tamen ipsum feciss̃e (secundũ eorum assertionem) nosc̃itur euidenter: cùm enim illi declarauerint, quod ordo minorum habet vsum earum rerum, quas licet eis habere, quod ad vsum iuris est referẽdum necessario, vt superius est probatum: ipse verò secundum ipsos statuit, quòd nec ordo, nec fratres ius vtendi habeant, sed tantummodo simplicem vsum facti & insuper ordinauit, decreuit & statuit huiusmodi constitutionẽ, ordinationem & declarationem suam duntaxat à fratribus ipsis pręcisè & inuiolabiliter perpetuis temporibus obseruãdam: cõstat non solùm quòd contra declarationes prædeces. prædictorum ordinauerit: sed ipsum illas quantum ad ea, quæ sua declaratio continet etiam reuocasse. Ipse quoque prædecessor noster in sua declaratione subiunxit, ad sedis apostolicæ declarationem & ordinationem eorum, & circa ea, quę ipse declarauerat pertinere, sic dicens. Si quid in prædictis ambiguitatis emerserit, hoc ad culmen sedis apostolicę deducatur: vt ex auctoritate apostolica sua in hoc manifestetur intentio, cui solùm concessum est in his statuta condere, & condita declarare: cuius tamẽ contrarium asserunt huiusmodi assertores. Adhuc patet, quòd asserunt esse falsum: licet enim Innoc. III. prędictus in generali concilio interdixisset nouas religiones institui: tamen successores ipsius (non obstante interdicto huiusmodi) plures leguntur ordines confirmasse, qui etiam (aliquibus exceptis) fuerunt postea per Gregor. IX. prædecessorem nostrum dissoluti certo modo in concilio generali. Si igitur post interdictum generalis concilij licuit summis Pontificibus non confirmatos in totum dissoluere, non est mirum, si quod declarat circa regulas ordinum solus summus Pontifex vel ordinat, liceat eius successoribus declarasse, seu aliàs immutare. Patet autem quòd neque Honorij confirmatio, neque Gregor. neque Alexand. neque Nicolai prædictorum facta fuerit in concilio generali, cùm per nullum ipsorum fuerit generale concilium celebratum, licet Innoc. IIII. celebrauit concilium generale, tamen in illo, nec auctoritate alicuius cõcilj facta fuit ipsius declaratio supradicta. Nicolaus autem IIII. nec celebrauit generale concilium, nec aliquid circa dictam regulam declarauit. Gregorius autem IX. prædictus, nec confirmauit, nec declarauit dictam regulam: sed in generali concilio vbi cassati fuerunt nonnulli mendicantium ordines, dictorum fratrum minorum, & prædicatorum ordines non cassauit, sed asseruit approbatos, sic dicens: Ad eos, quos euidens ex eis vtilitas ecclesiæ vniuersali prouenies perhibet approbatos, præsentem non patimur constitutionem extendi. Præterea dicant nobis, vbi legunt assertiones huiusmodi, quòd ad fidem vel mores pertineat, Christum & apostolos non habuisse in ijs, quæ habuerunt, nisi simplicem vsum facti, profectò directè hoc ad fidem non pertinet: cùm de hoc articulus non sit aliquis, nec sub quo valeat comprehendi, vt patet in symbolis, in quibus articuli fidei continentur: nec etiam reductè, ne quasi hoc sacra scriptura contineat, quo negato tota scriptura sacra redditur dubia: & per consequens articuli fidei, qui habent per scripturam sacram probari, reddun tur dubij & incerti: hoc enim in scriptura sacra nõ poterit, sed contrarium reperiri. De fratribus autem minoribus prædictis constat, quòd de ipsorum paupertate & simplici vsu facti, seu de dominio eorum, quæ ipsis offeruntur, quòd summus Pontifex illud sibi & Romanæ ecclesiæ reseruauerit vel potuerit reseruare, nec quod illud reseruatum successori abiicere non liceat, si hoc expedire viderit, seu quòd procuratores constitutos auctoritate summi Pontificis pro negociis ordinis prædictis successoribus reuocare nõ valeat, in prædictis symbolis, euangelio, neq; actibus apostolorum & epistolis mentio aliqua non habetur. Vnde non possunt ex prędictis concludere, nisi falsò quin contra ordinata per summos Põtifices circa talia valeat succes sor aliud ordinare: quòd Nicolaus præfatus expresse in sua declaratione inseruit, vt superius plenius continetur. Nos itaque ne fabricatores mendaciorum huiusmodi ac etiam assertores de tam pestifera, erronea & damnata doctrina, confutatione ac confusione vtique omni digna gloriari valeãt, & alios trahere in errorem cum ausu arreptando ac petulantia improba ausi defendere publicè fuerint damnatam per constitutionem prædictam hæresim, ac etiam probare, videlicet quòd Christus & eius apostoli in ijs, quæ habuisse leguntur, tantùm habuerint abs̃q; iure aliquo simplicem vsum facti, ex quo (si verũ esset) sequeretur vsum Christi fuisse non iustum: quod profectò blasphemiam continet, & est catholicæ fidei inimicum, cùm hoc de pertinaci animositate ac erronea non sit dubium processisse, omnes & singulos, qui verbo ac scripto per se, vel alium seu alios talia publicè præsumpserunt: ipsos quoque qui eos docuerunt in talibus, & vt præmissa facerent in damnatam incidisse hæresim, ac vt hæreticos euitandos fore de fratrum nostrorũ consilio declaramus. Si quis autem damnatas per constitutionem, cùm inter prædictam, hæreses vel ipsarum alteram deinceps scienter verbo, vel scripto defendere, vel approbare præsumpserit, de fratrum eorundem consilio decernimus, vt tanquam hæreticus ab omnibus euidenter habeatur. Adhuc quòd constitutionem

nostram

nostram, Ad conditorem canonum, supradictam insano ausu impugnare nisi sunt (sicut fertur) districtius de eorundem fratrum consilio inhibemus, ne quisquam contra definita, ordinata seu facta per ipsam verbo, vel scripto scienter approbet aliquid, vel defendat. Si quis vero contra præsumpserit, tanquam contumax, & rebellis Roman. eccles. ab omnibus habeatur. Nulli ergo, &c. Data Auinion. iiij. idus Nouembris Pontificatus nostri anno nono.

Constitutionum viginti Ioannis vigesimi secundi finis.

EXTRAVAGANTES COMMVNES, A DIVERSIS ROMANIS PONTIFICIBVS POST SEXTVM EDITAE CVM SVIS (VT vocant) summulis.

DE CONSVETVDINE.

TITVLVS PRIMVS.

CAPVT VNICVM.

Consuetudo impediens ne legati sedis apostolicæ recipiantur, non valet: & illa non obstante legati ipsi sunt ab omnibus recipiendi, & eos impedientes ipso facto excommunicationem incurrunt, & eorum terræ ecclesiastico subiiciuntur interdicto.

Ioannes XXII.

SVPER gentes & regna Romanus Pontifex à Domino cõstitutus, cùm personaliter singulas regiones circuire non possit, nec circa gregem sibi creditum curam pastoralis solicitudinis exercere: necesse habet interdum ex debito impositæ seruitutis suos ad diuersas mundi partes (prout necessitates emerserint) destinare legatos, qui vices ipsius supplẽdo, errata corrigant, spera in plana conuertant, & commissis sibi populis salutis incrementa ministrent. Veruntamen aliqui huiusmodi officium, & potestatem ipsius Roman. Pontificis, quam non ab homine, sed à Deo recepit, sub suo arbitrio redigere molientes, legatos ipsos nisi ab eis petiti fuerint, vel de beneplacito eorum transmissi, sibi terras subiectas (dicentes hoc eis de consuetudine competere) ingredi non permittunt. Nos huiusmodi consuetudinem, non tam irrationabilem, quàm nonnunquam animarum saluti cõtrariam, detrahentemq; apostolicæ potestati, auctoritate apost. penitus reprobantes, legatos ipsos ab omnibus, cuiuscunq; præeminentiæ, conditionis, aut status fuerint, debere admitti decernimus: nec eos prætextu cuiusuis consuetudinis impediri posse à quoquam Christiano nomine gloriante, quo minus regna, prouincias & terras quaslibet, ad quę ipsos destinari contigerit, ingrediantur liberè, ac commissæ sibi legationis officium exerceant in eisdem. Qui verò decætero super prædictis dictos legatos, aut etiam nuncios, quos ad quascunque partes pro causis quibuslibet sedes ipsa transmiserit, præsumserint impedire, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Regna, terræ, & loca quælibet subiecta eisdem tandiu sint eo ipso ecclesiastico suppositа interdicto, quandiu in huiusmodi contumacia duxerint persistendum. Non obstantibus quibuslibet indulgẽtiis, aut priuilegiis, imperatoribus ac regibus, seu quibuscunq; aliis sub quibuscunq; modis, tenoribus & formis à sede ipsa concessis, quæ contra præmissa nullis volumus suffragari.

DE POSTVLATIONE prælatorum.

TITVLVS II.

CAP. VNICVM.

Minores xxvij. annis seculares, & mendicantes religiosi, ad certas ecclesias prohibentur postulari: & puniuntur tam postulantes, quàm postulati.

Ioannis XXII.

DIspendiis & periculis variis, quæ ex subscriptis postulationibus possent ecclesiis euenire, & vacationum diuturnitatibus, quæ consueuerunt nonnunquam ex postulationibus irrationabilibus prouenire, ac dispendiis, quæ inde frequenter ecclesiæ incurrunt ad futuram rei memoriam obsistere cupientes: illum, qui vigesimum septimũ non attigerit annum, ad cathedralem, necnon professorem cuiusuis mendicãtium ordinis ad inferiores cathedralibus ecclesias, ad monasteria extra suos ordines postulari edicto perpetuo prohibemus. Quod si secus postulatũ fuerit, & attentatũ, irritum ac nullius penitus sit momẽti. Et qui sciẽter processerint ad eandẽ, ea vice postulãdi,

ac eligendi potestate priuatos, ac beneficiis, quæ in ipsa obtinebũt ecclesia, ad quam postulationem huiusmodi fecerint, per triennium nouerint se suspensos. Postulatos verò, qui postulationis de se factæ negociũ fuerint per se, vel per alium in Romana curia prosecuti, illud ibi proponi in publico, vel priuato consistorio facientes, etiam se duntaxat dispositioni sedis apost. committendo, si se annum xxvij. non attigisse sciuerint (vt præfertur) vsq; ad xxxv. annum. Cæteros verò secu lares & religiosos extra suorum administrationes ordinum perpetuò ineligibiles, ac impostulabiles esse decernimus: ac prorsus inhabiles ad quascunq; dignitates ecclesiasticas, & beneficia quælibet obtinenda.

DE ELECTIONE.

TITVLVS III.

CAP. VNICVM.

Multis probat argumẽtis promotos in curia non debere ad propria redire sine literis suæ promotionis. Qui si secus fecerint, pro prælatis non sunt habendi: pœnasq; incurrunt hîc expressas. Et de ista extrauaganti facit mentionẽ Panor. in ca. qualiter de elect. dicens, quòd nullus antequã habeat literas apostolicas super sua promotione, debet ad ministrare, nec debet recipi ab ecclesia tãquam prælatus: aliàs recipientes, & receptus incurrunt pœnã, de qua hic.

Bonifacius VIII.

INiunctæ nobis debitum seruitutis exposcit, vt qui ad reformãdos in clero mores & actus (prout nobis ex alto permittitur) solertius intendimus: ibi præcipuè reformationis accommodę remedium apponamus, vbi maius respicimus periculum imminere. Sanè quàm periculosum existat, quòd aliquis in officio, dignitate vel gradu fore se asserat, & pro tali etiã habeatur, nisi prius ipse, quod asserit, legitimis ostenderit documentis: tam ex ciuilibus, quàm ex canonicis institutis colligitur euidenter. Asserenti namq; cummandatis principis se venisse, credendum non est, nisi hoc scriptis probauerit. Nec similiter creditur se asserenti legatum. Nunquam enim apost. sedis moris fuit absq; signatis apicibus vndecunque legationem susci pere. Sed nec dicenti se delegatum sedis eiusdem, creditur vel intenditur, nisi de mandato apostolico fide doceat oculata. Similiter clerici ad alienam diœcesim sine suorum ordinariorũ literis venientes, nec in suis recipiantur ordinibus, nec ad superiores ascendant. Clerici quoq; & monachi qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur (nisi muniti veniant suo rum literis prælatorum) non sunt clerici vel monachi reputandi. Si quis præterea in clerũ electum se dicat, si sacerdotem sese nominet, hoc scrutandum est: quia non sine periculo est in talibus communicatio indiscussa. Quod autem in illis, qui se episcopos, vel superiores prælatos, aut etiam abbates, priores, seu alios monasteriorum rectores quocunq; nomine censeantur, appellant, sit discussio celebris, & diligens facienda, luculẽter appareat: si scãdala & pericula grauia (quę ipsorum parere posset communicatio indiscussa) diligentius attendantur. Hinc nos cuidens euocat ratio: vt cum præmissis aliis casibus, qui minoris existunt periculi, sit ex constitutionibus editis iam prouisum: hunc vltimum, qui pericula grauiora minatur, nequaquam sine prouisionis opportunæ remedio relinquamus. Præsenti itaq; perpetuò valitura constitutione sancimus, vt episcopi & alij prælati superiores, necnon abbates, priores & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocunq; nomine censeantur, qui apud dictã sedem promouentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias, & monasteria absq; dictę sedis literis huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant: nulliq; eos absque dictarum literarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intẽdant. Quòd si forsan contra præsumptum fuerit, quod per episcopos, prælatos, abbates, priores, & alios monasteriorũ regimina exercentes prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur: nec quicquã interim iidem episcopi vel prælati, abbates, priores, vel regimina exercentes, de ecclesiarum vel monasteriorum prouentibus percipiant eorundem. Capitula verò & conuentus ecclesiarum & monasteriorum ipsorum, & alij quicunque ipsos absque huiusmodi dictæ sedis literis recipientes, vel obedientes eisdem, tamdiu sint à beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec su per hoc eiusdem sedis gratiam meruerint obtinere. Similiter quoq; episcopi, prælati, abbates, priores, & alij monasteriorum regimina exercentes prędicti soluto fidelitatis & obedientiæ iuramento non præstito. Illi etiam Pontifices, quos apud prædictam sedem pallium continget recipere, absque literis traditionis ipsius pallij, nequaquam ab eadem discedant: discedentes verò (quousque huiusmodi iuramentum præstiterint, & literas obtinuerint) nihil de ipsarum ecclesiarum & monasteriorum prouẽtibus percipiant. & quicquid interim per eos (vt de aliis prędicitur) actum fuerit, viribus non subsistat.

CAP. II.

Si religiosus electus non petierit ipse, vel eius electores licentiam consentiendi intra tempus moderandũ pro præsentia vel absentia superioris, est eo ipso priuatus iure sibi ex electione quæsito, & possunt electores alium eligere. b. d. addit ad cap. quàm sit. de elect. in vi.

Benedictus XI.

SI religiosus, qui absque sui superioris licentia electioni de se factæ consentire non potest, illam post electionem sibi præsentatam, vel eius electores intra tempus pro eiusdem superioris præsentia vel absentia moderandum, nequaquam obtineat: dat generale cõcilium Lugdunense electoribus extunc ad electionem aliam procedendi liberam facultatem. Verùm quia frequenter dubitatum est, an etiam sit eo ipso iure (si quod ei competebat ex huiusmodi electione) priuatus: statuimus illo eum hoc ipso fore priuatum.

CAP. III.

Quatuor patriarchalibus ecclesiis vacantibus, statuitur illis non posse prouideri Romano Pontifice inconsulto: quòd si secus factum fuerit, irritum decernitur.

Idem.

SAncta *a* Romana ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à Deo, vtpote mater vniuersorum Christi fidelium, & magistra quatuor patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexãdrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanã quartum locum voluit obtinere, ipsasque multis prærogatiuis & honoribus ac priuilegiis decorauit: de quarum prouisionibus cùm eas vacare contingit: tanto est accuratius cogitandum, & attentius prouidendum, quantò maioris eminẽt altitudine dignitatis, & periculose erraretur in prouisionibus earundem. Super hoc igitur cum fratrib. nostris habita deliberatione matura, inter alia nostræ considerationi occurrit, quòd omnes (proh dolor) prædictarũ sedium patriarchaliũ ciuitates, aut sunt destructæ, aut occupatæ ab infidelibus vel à schismaticis detinentur, ipsarum capitulis seu conuentibus & canonicis, dispersis vndique extra ciuitates ipsas, per alias regiones, seu loca à ciuitatibus ipsis remota.

a Vide notata per Doct. in c. antiqua. extra de priuileg.

Ex quo contingit (sicut experientia nuper nos docuit) quod vacante Constantinopolitana ecclesia, per mortem bonæ memoriæ Petri patriarchæ, solum per vnum dumtaxat eius canonicum fuit de nouo pastore electio celebrata, aliis canonicis suis agentibus in remotis: dictus tamen electus iuri, si quod sibi ex electione huiusmodi competebat, in nostris manibus sponte, ac libere resignauit. Ideoq; de eorundem fratrum consilio & apostolicæ potestatis plenitudine statuimus, vt quandiu ciuitates ipsæ schismaticorum, aut infidelium subsunt, aut subcrūt ditioni, aut detinebuntur per eos, canonici dictarum patriarchalium sedium, cum eas vel ipsarum aliquam, seu aliquas vacare cōtigerit ad electionem, postulationem, seu quamuis prouisionem de præficiēdo sibi patriarchā vel pastore nullo modo procedant, quousque ad apost. sedis notitiam deducatur. Nos enim à data præsentium decernimus irritum & inane, si secus per prædicta capitula conuentus vel canonicos, aut quemuis alium vel alios sciēter vel ignoranter fuerit attentatum: non obstantibus quibuscunque ipsarum ecclesiarum, vel alicuius earum consuetudinibus vel statutis, iuramento, confirmatione dictæ sedis, vel quacunq; alia firmitate vallatis, seu constitutionibus, priuilegiis, vel indulgēiis sedis eiusdem, per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet, vel differri, & de quibus quorumq; totis tenoribus de verbo ad verbū in nostris literis habenda esset mentio specialis. Nulli ergo, &c. Data Laterani. x. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno vij.

CAP. IIII.

Cùm beneficia apud sedem apost. vacantia sint soli Papæ reseruata, ostendit, quæ & quorum apud sedem vacare dicantur eandem. Et primo loquitur de reseruationibus, secundò de pensionibus.

Ioannes XXII.

EX debito pastoralis officij, nobis quanquam immeritis superna dispositione commissi, periculis animarum &. ecclesiarum ac monasteriorum dispendiis, quæ ob ipsorum vacationes diutinas ipsis solent frequentius prouenire, congruis remediis (quantum nobis ex alto conceditur) salubriter occurrere intendentes, vt celerius & vtilius prouideatur ecclesiis, ac monasteriis antedictis: & vt Rom. eccl. quæ super ipsas ecclesias, ac monasteria ex diuina prouisione obtinere dignoscitur principatum, honor debitus impēdatur: prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum, præsertim feli. record. Bonif. viij. qui dignitates, personatus, ecclesias & alia ecclesiastica beneficia, & Cle. v. quitam huiusmodi dignitates, personatus, ecclesias, beneficia, quàm cathedrales ecclesias quaslibet, monasteria, prioratus, administrationes & officia quæcunque, quæ apud sedem apost. vacarent, prouisioni apostolicæ sub certis tenoribus reseruauerunt, vestigiis inhærentes: Nos ex causis rationabilibus, quæ ad id nostrum animum induxerunt, de fratrum nostrorū consilio non nulla detrahendo, aliqua declarando, & quædam addendo de nouo episcopales, & earum superiores sedes monasteria & regulares ecclesias, ad quę hi, qui eis pro tempore præficiendi sunt, etiam per electionem canonicam assumuntur, prioratus, officia vel administrationes eorundem, dignitates, personatus, præbendas, aliaque ecclesiastica beneficia cum cura vel sine cura, quocunque nomine censeantur, quæ apud prædictam sedem vacant ad præsens, & ex nunc in antea (donec Christi dignatio nos dignabitur vniuersalis ecclesiæ sponsæ suæ regimini præsidere) vacare contigerit apud eam: prouisioni nostræ de fratrum nostrorum consilio auctoritate apostolica reseruamus. Huiusmodi autem sedes, monasteria, ecclesias & alia præfata beneficia ecclesiastica, per mortem vel depositionem, ac priuationem eorum, qui ea obtinerent: per electionum cassationem postulationum repulsionem, renunciationem, quorumlibet prouisionem, translationem, siue per successionem muneris consecrationis, aut benedictionis dudum à dicto Clemente prædecess. noſt. promotis impēſi: nisi de ipsis disposuerit prædecessor, & à nobis, siue auctoritate nostra promouendis impēdendi apud sedem ipsam, vel etiam vbicunque aut quouis alio modo canonicè vacare, apud sedem intelligimus præfatam. Episcopales insuper vel alias dignitates, ecclesias, monasteria, & alia prædicta fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium apud dictam sedem, per eorum obitum vacare cēsemus, siue inibi, siue alibi vbicunque ipsos migrare contigerit de hac luce. Et hoc idem in dignitatibus & beneficiis quibuslibet (vt de aliis præmittitur) officialium nostrorum: videlicet vicecancellarij, eiusdem ecclesiæ camerarij, notariorum auditoris contradictarum, correctorum, scriptorum literarum, ac pœnitentiariorum nostrorum, necnon abbreuiatorum curiæ Romanæ locum sibi volumus vendicare. Rursus huius nostræ reseruationis edictum ad dignitates, & alia iam dicta capellanorum nostrorum commensalium, & quorumlibet aliorum ratione officij, vel ex causa legitima in dicta curia morantium, quando à nobis pro nostris, & eiusdem sedis negociis prosequendis, de ipsa curia quocunq; modo præmissi, vel aliqui eorū transmissi, aut legati vel nuncij fuerint: & eos vbilibet ante ipsorum ad præfatam curiam reditum (durante legatione, seu prosecutione ipsorum negociorum) rebus eximi contigerit ab humanis, duximus extendendum. Et idipsum etiam esse volumus in huiusmodi capellanis commensalibus: etiam si (vt præmittitur) nunc transmissi fuerint vbicunque, & ipsos rebus eximi contigerit ab humanis. Cæterum edictum ipsum trahimus ad sedes, monasteria, & alia suprædicta, quæ viuente adhuc dicto Clem. prædecessore nostro vsque ad eius obitum: nisi de ipsis per eum fuerit ordinatum, & deinde vsque ad datam præsentium apud sedem vacauerint eandē: illaq; vacare decernimus apud ipsam dummodo in eis ius in re, licet ad rem non sit, aliquibus acquisitum: Decernentes extunc irritum & inane, si secus in prædictis & singulis eorum scienter vel ignorāter, per quæcunq; seu quoscunque apostolica vel alia quauis auctoritate attentatum fuerit, vel contigerit in posterum attentari: Non obstantib. piæ memoriæ Gregorij decimi, ac Bonifacij octaui, & aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum constitutionibus super hoc editis: quatenus edicto essent, & sunt contrariæ memorato. Cæteris in ipsis constitutionibus contentis, in suo robore duraturis. Pensiones insuper annuas ab episcopis & eorum superioribus aliisque prælatis inferioribus, necnon quibuscunq: capellanis conuentibus, collegiis, vel singularibus personis factas & faciēdas personaliter, aliquib. ex eisdem cardinalibus, seu quibuscuis aliis ex prænominatis personis, & pensiones præterea seu assignationes quātitatum quarumlibet super certis prouinciis, diœcesibus, ecclesiis, monasteriis, & aliis ecclesiasticis locis aut ordinibus: etiam à quibuscuis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus factas præmissis personis, siue alicui earundem vel monasteria, prioratus, administrationes quaslibet, beneficia regularia vel alia quælibet quocunq. nomine censeantur, non cōsueta ab olim clericis secularibus assignari: huiusmodi personis vel alicui earundem collata, siue concessa in commendam, vel alio quouis titulo ab eisdem prædecessoribus, seu aliis episcopis, vel superioribus prælatis, capitulis, aut conuentibus, vel collegiis sub edicto prædicto nolumus aliquatenus comprehendi, quo minus eis cedentibus vel decedentibus: siue illa quouis alio modo dimittentibus, monasteria ipsa, prioratus, administrationes, beneficia, ac loca huiusmodi

modi, ad ecclesias, & monasteria siue alia loca religiosa, vel alia ecclesiastica: eorumque prælatos, siue personas, ad quas antea eorum dispositio pertinebat, seu quibus immediate subesse noscuntur, libere reuertantur: nisi eis quid canonicum obstiterit, vel de ipsis aliter duxerimus disponendum.

DE AVCTORITATE ET vsu pallij.

TITVLVS IIII.

CAP. VNICVM.

Pallij traditio per obiectum criminis vel defectus retardari non debet, nisi obiiciens præmisso iuramento, de obiectis promptam fidem faciat. Et quid sit promptam fidem facere, declarat.

Ioannes XXII.

MAlitiis hominum, quæ sæpe circa impediendam pallij dationem committuntur, volentes salubriter obuiare: hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt deinceps per obiectū cuiusuis criminis, seu defectus traditio pallij faciendæ iis, qui ad metropolitanarum ecclesiarum, seu aliarum regimē assumuntur, non impediatur in aliquo nec retardetur, nisi obiicientes firment corporali præstito iuramēto, se id malitiosè non agere, sed obiecta vera esse se credere, ac de obiectis offerant facere promptam fidem: & nihilominus ad pœnam talionis, seu extraordinariam se obligent arbitrio præsidentis. Promptam verò fidem intelligimus in hoc casu, si intra bimestris temporis spacium numerandum à die collationis in antea probauerint legitimè, quod opponunt. Quod si non fecerint (eorum obiectibus nequaquam obstantibus) ad ipsius traditionem pallij procedatur. Per traditionem autem huiusmodi, viæ accusationis, denunciationis, vel inquisitionis nullum volumus præiudicium generari.

DE OFFICIO CVSTODIS.

TITVLVS V.

CAP. VNICVM.

In religiosorum mendicantium conuentibus plures campanæ esse non possunt sine speciali Papæ licentia: plures autem campanulas in refectoriis, capitulis & alibi licitè possunt ipsi religiosi mendicantes habere. hoc dicit. Et est extrauagans notabilis: & quia pulsare cāpanas est custodis officium, vt patet eod. tit. cap. 1. in ant. ideo hic non abs re collocata est.

Ioannes XXII.

QVia cunctos orthodoxæ fidei professores, & viros præsertim ecclesiasticos sic hortamur adinuicem, & quo ad alios etiam conuersari, quod ex ipsorum gestis nullius offendatur iustitia, nec cuiquam scandali materia præparetur. Aduertentes quòd eo quòd nonnulli mendicantium ordinum professores in nonnullis suis cōuentibus plures campanas obtinent, & in posterum satagunt obtinere: cathedrales ac ecclesiæ aliæ suæ queruntur propterea iustitiæ detrahi, & exinde ciuitatibus locorum interdum afferri diuinis officiis impedimentum: videturque inter ipsos litigiis, & scandalis via aperiri. Nos præmissis obuiare cupientes periculis, pacemq; desiderantes inter ipsos (sine qua bene pacis auctor non colitur) obseruari: de fratrum nostrorum consilio hoc edicto perpetuo ordinamus, quòd religiosi dictorum ordinum mendicantium in nullo cōuentu suo, seu loco plures campanas habeant, sine sedis apostolicæ licētia speciali, sed vna tantummodo pro loco quolibet sint contenti. Quòd si forsan communitas seu vniuersitas aliqua ecclesiastica vel mūdana seu iidem religiosi pro illis in aliquo ipsorum locorum campanam aliam habuerint, vel nunc habent, non illam, sed aliā solam eorum specialiter vsibus deputatam pulsare valeant horis diurnis & nocturnis, missis & aliis consuetis. Cæterùm religiosis eisdem permittimus, quòd vbi hactenus plures campanas sine lite, & contradictione qualibet in vsus duntaxat proprios habuerint, & nunc habent, illis etiam deinceps libere vti possint. Aliis quibuscunque per eos habitis intra trium mensium spacium de suis locis seu campanilibus deponēdis, & nullatenus iterum reponēdis. Verùm campanulas, quę in refectoriis, sacristiis, capitulis, & aliis forsan officinis religiosorum ipsorum consueuerunt haberi, sub ista nostra ordinatione nolumus comprehendi. Nulli ergo, &c. Datum ij. Nouembris, Pontificatus nostri anno viij.

DE OFFICIO DELEGATI.

TITVLVS VI.

CAP. VNICVM.

Literæ apostolicæ impetratæ ad gratias seu ad lites in aliquibus ciuitatibus seu diœcesibus dum erant integræ, non obstante diuisione facta de ipsis in duas seu plures ciuitates seu diœceses, quæ diuisio facta propter diuini cultus augmentum, & populi incrementum, & etiam executores seu iudices earundem habeant sub eisdem modo & forma illum vigorem in sic diuisis, quem habebant in illis, dum integræ remanebant. a

Ioannes XXII. *episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

SEdes apostolica in suis actibus veritatem prosequens, lucem amans, libenter euitat nodosæ ambiguitatis inuolucrum: Illamque sibi semper in suis ordinationibus reseruare cautelam intendit, vt de illis ita proueniant commoda, quòd aliis non imminet detrimentum. Sanè pridem ad diuini cultus augmentum, & ad salutem populi, quem in nonnullis ciuitatibus, & diœcesibus sic multiplicarat altissimus, quòd in earum singulis singulorum vultus nequibat, vt deceret, vnicus pastor inspicere, aut alias partes boni pastoris implere: salubriter intēdentes in ipsis diœcesibus, quarum nonnullas in duas, & aliquas in plures diœceses duximus diuidendas, certas earum ciuitates ac ecclesias ereximus cathedrales, quarum singulis proprias distinctas & limitatas iussimus assignari. Verùm quoniam plures ante ordinationem seu diuisionem nostram huiusmodi tam à nobis, quàm à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus apostolicas obtinuerunt literas, super beneficiis ecclesiasticis in ipsis tunc integris diœcesibus vacaturis, quarum nonnullæ restant adhuc executioni mandandæ: Nos amouere volentes cuiusuis dubitationis scrupulum, qui circa executionem gratiarum super huiusmodi beneficiis concessarum posset forsan incidere, considerantes attentius quod per ordinationem seu diuisionē nostram prædictam, ius ad rem expectantib. dicta beneficia ante cōperens ex ratione immutari nō debet, quin adeò efficax in diuisis diœcesib. maneat, sicut in ipsis quondam integris: auctoritate præsentiū declaramus, quod omnes & singulæ gratię, super beneficiis vacaturis ante diuisionem huiusmodi in ipsis quondam integris diœcesibus à nobis, vel prædictis prædecessoribus nostris personis quibuscunq; concessæ, tam in ipsis nunc diuisis, quam in aliis diœcesibus decisis ab illis eisdem modo & forma possint suo ordine per executores demandatos, & alios, ad quos id pertinebit, ad debitam executionem adduci, quibus ante diuisiones fæpefatas poterant, & debebāt. Idem etiam declaramus quo ad literas apostolicas iustitiam continentes, vt videlicet iudices dati per illas in causis quarumlibet personarum, quæ nunc de eisdem diœcesibus diuisis existūt,

a *Hæc extrauagans habetur inter xx. Ioan. xxij. sub tit. de concess. præb. cum gl. domini Zenzelini.*

possint

possint iuxta earum tenorem perinde procedere, ac si dictæ dioeceses, de quibus mentio in eisdem literis habetur, integræ remansissent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. 3. Calen. Nouembris, Pontificatus nostri anno secundo.

DE OFFICIO IVDICIS ordinarij.

TITVLVS VII.

CAP. I.

Episcopus monasterium visitans non tenetur accipere monachos illius monasterij pro tabellionibus: etiam si hoc haberet consuetudo. Nec in actu visitationis debet esse solus, sed duos vel tres clericos cum notario, qui similiter sit clericus, secum assumat. hoc dicit.

Bonifacius VIII.

DEbent superioribus suis reuerētiam subditi: & dum salubriter ab eis pro culpis correctionem velut curantium medicamēta recipiunt, obedientiam exhibere tenentur. rursus oportet prepositos cum charitate *a* corrigere: decet eos inferre numiliter, quod docent, & paterna subiectos dilectione fouere. Si debitor delicatus effugitur, si onerosus creditor minime reperitur. Sanè dudum venerabili fratre nostro A. episcopo Dulmen. ad visitandum capitulum suæ ecclesiæ Dulmen. quæ regularis ordinis sancti Benedicti fore noscitur, descendēte: prior & capitulum ipsius ecclesiæ excipientes, quod de consuetudine erat ecclesiæ supradictæ, a tempore, cuius non erat memoria incōcesse seruata, quod episcopi Dulmen. qui fuerunt pro tempore per se solos absque aliis religiosis sibi adiunctis, vel clericis, vel laicis secularibus quibuscunque assumptis sibi, loco notarij monacho seu monachis capituli memorati, visitationē suam hactenus præfato impenderunt capitulo: supplicarunt eidem episcopo vt omnes tam clericos, quam laicos, religiosos & seculares (antequam visitationem actualiter exerceret) à capitulo præciperet amoueri: quibus amotis parati erant ipsum admittere ad visitationem huiusmodi peragendam. Et quia dictus episcopus eos super hoc non audiuit, quanquam protestaretur se velle omnes clericos suos, & alios (præter tres, vel quatuor, & notarium) remouere: & sic suam visitationem incipere & complere, idem prior & capitulum ad sedem apostolicam appellarunt. Proposito itaque huiusmodi negocio coram nobis, & auditis, & intellectis, quæ partes dicere voluerunt: nos considerantes, quòd consuetudo prædicta contra communem vtilitatem, facultatem probationum (quæ nō est angustanda) restringit, propter quod etiam, vt salua scilicet sit rerum probatio, quia publicè interest, ne veritas occultetur: cautū est iure, vt curent magistratus testari, id est testificari volentibus, seipsos, & alios testes, vel signatores præbere. Et statuit generale concilium, vt à iudicibus adhibeatur persona publica, vel duo viri idonei, qui acta conscribant. Quos quidem monachos ad prędicta, tum propter eorum professionem, quæ illorum vocem facit funestam, & ipsos arcet à iudiciis, & publicis siue ciuilibus actibus, nec patitur (prout cōstitutio nouella declarat) nisi in inquisitionis hæreticæ prauitatis causa, tabellionis (cuius vicē in hac parte duo viri per supradictum cōcilium obtinent) officium exercere: tū quia suspecti nec cōtra priorem, aut capitulum, quibus subsunt, quæ corrigēda inuenirentur, fideliter & rectè cōscriberent, constat non esse idoneos. Attēdentes quoque quod id episcopali non modicum detrahit dignitati, si ab episcopo, qui dignitatem propriam suo ingenio augere debet, & comites honoris sui causa adhibiti abducantur, seq; solum suspectis quandoq; forsitan, quos visitat, committere compellatur: dictam consuetudinem, per quam prælibati, prior & capitulum videntur nimium delicati tanquam non rationabilem reprobamus. Sed ne sit episcopus onerosus, decernimus, nostrorum prædecessorum vestigiis inhærentes, vt cùm ad visitationem decętero faciendam in ecclesia memorata descenderit, in visitationis actu duas, vel tres honestas personas clericali charactere insignitas, quarum vna ad minus sit religiosa ordinis supradicti, & vnum notarium clericum secum habeat, & non plures: Consuetudine aliqua obtenta, & compositione qualibet inter partes ipsas super hoc in contrarium facta hactenus non obstante. Nulli ergo liceat hanc pag. nostrarum reprobationis, constitutionis, &c. Datum Anag. x. Calend. Augusti. Pontificatus nostri anno viij.

CAP. II.

Beneficia plura incompatibilia obtinēs sine dispensatione, debet illa præter vltimum in manu ordinarij infra duos menses dimittere: alias pœnas incurrit hic positas. Et debet ordinarius tales plura beneficia obtinentes compellere ad ostendendam dispensationem: quod si non fecerit, ab ingressu ecclesiæ suspenditur. vide cap. ordinarij. eo. ti. lib. 6. quod si diligenter notetur, hæc extrauagans sub hoc tit. rectè collocata dicetur.

Ioannes XXII.

VT a quos virtutis amor à vitio ambitionis execrandæ, & auaritiæ cæcitate nō retrahit, saltem rigor coerceat disciplinæ: Statuimus, vt quicunq; plures dignitates, vel personatus aut parœciales ecclesias, aut dignitatem, vel personatum cum alio beneficio curam animarum habente, simul sine dispensatione canonica detinens, illo omnia & singula (illo duntaxat excepto, quod vltimo receperit, quod possit, si tamen in eo ex collatione canonica ius sibi competat, retinere) intra duos menses à die notitiæ huiusmodi nostræ constitutionis continuè numerandos efficaciter verbo, & facto, absque fraude aliqua in manu ordinarij dimittere teneatur: per eum, vel per eos, ad quem, vel ad quos eorum dispositio spectabit ea vice libere disponenda. Quod si non fecerit, etiam illo sit ipso iure priuatus, in quo ius competebat eidem: & inhabilis ad quæcunque beneficia obtinenda penitus censeatur. Qui vero deinceps receperit dignitatem, vel personatum, aut beneficium curam habēs animarum annexam, si prius simile beneficium obtinebat, primum quo postquam secundi possessionem habuerit, vel per eum (omni dolo, & fraude cessantibus) quò minus habeat, steterit, priuatus noscitur ipso iure, absque moræ dispendio in manu ordinarij omnino similiter dimittere teneatur, per eum, vel eos ad quem seu quos collatio seu ordinatio spectauerit, disponendum: quod nisi fecerit, ex tunc secundo sit ipso iure priuatus, & inhabilis ad sacros ordines, & ad quodcunq; beneficium ecclesiasticum obtinendum. Vt autem præmissorū fructus facilius subsequatur, omnibus & singulis ordinariis in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, quam eos (si in exequēdis subsequentibus negligentes fuerint) incurrere volumus ipso facto. districtè præcipimus, & mandamus, vt sub certa, & formidabili pœna eorum arbitrio infligenda, subditis suis plures dignitates & personatus aut ecclesias, quibus cura imminet animarum aut dignitatē, vel personatum cum alio beneficio, cui cura similis sit annexa, obtinentibus, iniungere debeant. quod dispensationes

a *Vide Concil. Trid. sess. 13. de reform. cap. 1.*

a *Vide Concil. Trid. sess. 7. de reform. ca. 2. & 4. & sess. 24. de reform. cap. 17.*

auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, vel dignitates obtinent, si quas habent, necnon & titulos ecclesiarum, dignitatum vel personatuum eorundem intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio, ordinariis ipsis, vel iis, quem, vel quos ad hoc duxerint deputandos, exhibere procurent. De processibus habendis super his exhibitis, propositis & productis, redditurі absque morae dispendio per scripta publica conficienda super his, sedem apostolicam certiorem.

DE MAIORITATE ET obedientia.

TITVLVS VIII.

CAP. I.

Omnes Christi fideles de necessitate salutis subsunt Romano Pontifici, qui vtrunq; gladium habet, & omnes iudicat, à nemine autem iudicatur. Hæc tamen extranagans regem Franciæ & regnicolas non amplius subiicit ecclesiæ Romanæ, quàm prius erant: vt patet. ſ. de priuil. mensis.

Bonifacius VIII.

VNam sanctam ecclesiam catholicam & ipsam apostolicam vrgente fide credere cogimur & tenere. Nosq; hanc firmiter credimus & simpliciter confitemur: extra quam nec salus est, nec remissio peccatorum, Sponso in Canticis *a* proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea. Vna est matri suæ, electa genetrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus: Christi vero Deus. In qua vnus Dominus, vna Fides, vnum Baptisma. Vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe, vnam ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia subsistētia super terram legimus fuisse deleta. Hanc autem veneramur & vnicam: dicente Domino in *b* Propheta: Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis vnicam meam: pro anima enim, id est, pro se ipso capite simul orauit & corpore, quod corpus vnicam scilicet ecclesiā nominauit, propter sponsi fidei sacramentorum & charitatis ecclesiæ vnitatem. Hæc est tunica *c* illa Domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte prouenit. Igitur Ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, non duo capita, quasi monstrum, Christus videlicet & Christi, vicarius Petrus, Petriq; successor, dicente Domino ipso Petro, Pasce *d* oues meas, inquit, & generaliter non singulariter has vel illas, per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci siue alij se dicant Petro eiusq; successoribus non esse commissos, fatean tur necesse se de ouibus Christi non esse: dicente Domino in Ioanne: Vnum *e* ouile & vnicum esse pastorem. In hac eiusq; potestate duos esse gladios, spiritalem videlicet & temporalem, euangelicis dictis instrui mur. Nam dicentibus Apostolis, Ecce gladij duo hic: in ecclesia scilicet, cùm Apostoli loquerentur, non respondit Dominus nimis esse, sed satis. Certè qui in potestate Petri temporalem gladiū esse negat, malè verbum attendit Domini proferentis, Conuerte gladium tuum *f* in vaginam. Vterque ergo est in potestate ecclesiæ, spiritalis scilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem auctoritatem spirituali subiici potestati. Nam cùm dicat Apostolus: Non *g* est potestas nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinatæ sunt, non autem ordinatæ essent, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior reduceretur per alium in suprema. Nam secundum B. Dionysium, Lex diuinitatis est, Infirma per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinem vniuersi omnia æquè ac immediatè, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritalem autem & dignitate & nobilitate terrenā quamlibet præcellere potestatem, oportet tantò clarius nos fateri, quanto spiritalia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarū datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius potestatis acceptione, ex ipsarum rerum gubernatione claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritalis potestas terrenam potestatē instituere habet, & iudicare si bona non fuerit: sic de ecclesia & ecclesiastica potestate verificatur vaticinium Hieremiæ: Ecce *a* constitui te hodie super gentes & regna: & cætera, quæ sequuntur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicabitur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritalis minor, a suo superiori. Si verò suprema, à solo Deo, non ab homine poterit iudicari: testante Apostolo, Spiritalis homo iudicat omnia, ipse autem à nemine iudicatur. Est autem hæc auctoritas (& si data sit homini, & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina ore diuino Petro data, sibiq; suisq; successoribus in ipso quem confessus fuit petra firmata: dicēte Domino ipsi Petro: Quodcunq; ligaueris, *b* &c. Quicunq; igitur huic potestati à Deo sic ordinatæ resistit, Dei ordinationi resistit, nisi duo (sicut Manichæus) fingat esse principia, quod falsum & hæreticum iudicamus: quia (testante *c* Mose) Non in principiis, sed in principio cœlum Deus creauit & terram. Porro subesse Romano Pontifici omni *d* humanæ creaturæ declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Datum Laterani, Pontificatus nostri anno octauo.

CAP. II.

Prælati nō discurrāt, præsertim habitu trāsformate: qui si ad curiā venerint, inde recedere non debent, sine Papæ licentia: alias ipsi & receptantes illos, excōmunicati sunt.

Ioannes XXII.

VT prælatorum inepta discursibus grauitas & simplicitas simulationibus obuia, & ipsorum ad Christi vicarium indenotio, religiositati quippe contraria non immeritò arguenda, cùm reuerentiam illorū sanctitas, lucem puritas, firmosque maturitas poscat gressus, vt sunt vita mūdi, fama clari, proficuiq; reddantur exemplo. Verùm quia ipsorum quorundam (vt fide dignorum habet assertio) eò vana prorupit, interdum ne dixerimus perniciosa temeritas, quòd (vestibus spiritalis sanctitatis abiectis dissimulato habitu) ad remotas à suis sedibus partes se transferunt. Quinimo ad sedem apostolicam clanculo nobis non visis nec insinuato *e* quòd venerint veniſſe, latitasse, discessisseque dicantur: nos ne tacentibus nobis non præcisus huiusmodi morbus inualeat, dum prouidum creditur, quod incautum: licitum, quod impune. Omnibus episcopis superioribusque prælatis sub obtestatione diuini iudicij inhibemus, ne absque rationabili causa timoris forte vel alia; extra suarum, ciuitatis, & diœcesis ac prouinciarum (mutatis habitibus) limites indiscrete discurrant. Inhibemus etiam, ne qui episcoporum & superiorum ipsorum latenter (præsertim habitu trāsformato) venientes ad curiam, de ipsa Romani Pontificis non præsentati conspectibus, vel saltem ab eo recedendi licentia non obtenta, recedant. Si qui verò episcoporum & superiorum huiusmodi nostræ inhibitionis contradictores extiterint, & absque ipsius Romani Pontificis recedēdi licētia concessa, eoq; non viso recesserint ab eadem, necnō si qui scienter receptauerint antedictos,

a *Cantic.6.* b *Psal.21.* c *Ioan.19.* d *Ioan.21.* e *Ioan.10.* f *Matth.26.* g *Rom.13.*

a *Hierem.1.* b *Matt.16.* c *Genesi.* d *Alias, ita: omnem humanam creaturam.* e *Alias, intimato.*

nisi

nisi id confestim eidem Romano pōtifici vel alicui per quē hoc ipsum ad eius crediderint deduci notitiā, manifestare curauerint (etiam si episcopali, archiepiscopali, patriarchali vel quauis alia dignitate præfulgeant) eos excommunicationis sententia innodamus.

CAP. III.

Prælati ad curiam non debent more noctuæ latenter venire, nec inde sine papali licentia recedere: aliàs infideles iudicantur, & sententia excommunicationis ligantur.

Ioannes XXII.

ET si deceat quoslibet subditorum curam exercere solicitè, & per omnia velut lucis filios ambulare: hoc tamen præcipuè ab ipsis exigitur, qui constituti per altitudinem dignitatis vt in specula, circa cōmissas sibi plebes pastorum simul & custodum partes implere tenentur, & coram ipsis laudabilium operū exemplo lucere. Ad nostrum sanè peruenit auditum, ꝙ nonnulli pontificali prædíti dignitate gregum suorū custodiam negligentes, & abhorrentes lucem, tanquam filij tenebrarum, nō verentur se ab ouium suarum cura, mercenarij more tempore longo subducere, & pontificali dignitate reiecta nō erubescunt vagari per deuia sub habitibus transformatis, ac contempto de exhibendo paribus & superioribus honore prēcepto, sic abiecti & indecori interdum ad sedem apostolicam clanculò declinare præsumunt, vbi more noctuæ, cuius intuitum nox illuminat, lux excæcat, de die latentes, horis tenebrarum, quos suis arbitrantur conformari desideriis, visitant, suos eis cuomentes conceptos iniquos, & conspirationes forsan illicitas aduersus nos & alios pertractantes, & demū abinde (non absq; notabili sedis prędictæ contemptu reuerentia tam consueta, quàm debita non exhibita Romano pontifici, & nec ab ipso petita licentia nec obtenta) recedunt. Nos igitur & ipsius sedis honori in hac parte prospicere, ac talium insolentiis finem imponere cupientes: de fratrum nostrorum consilio, generali prohibemus edicto, ne decætero presul ali quis sine sui superioris licentia, nisi pro negotiis ecclesiæ sibi commissæ extra suam diœcesim audeat pernoctare: firmiter statuentes, vt quicunq; pontifex ad Romanam curiam veniens papale palatium primitus visitet, ad papam (si hoc patiatur temporis opportunitas) intraturus, ac reuerentiam consuetam & debitam exhibiturus eidem: nullatenus recessurus à curia, nisi ab ipso super hoc petita licentia & obtenta. Quòd si secus à quoquam super his fuerit attentatum, nos quoscunque prelatos, quamuis etiam patriarchali dignitate fulgentes, sic ad sedem accedentes, & ab illa (vt prædicitur) recedentes, necnon quoslibet alios, qui tales apud sedem ipsam receptare præsumpserint, nisi ante receptionem huiusmodi eidem Romano pontifici significauerint aduentum illorum: decernimus eoipso notam infidelitatis incurrere, ac excommunicationis sententiæ subiacere. Nulli ergo, &c.

DE TREVGA ET PACE.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Sixtus papa volens discordiam ex pragmatica sanctione subortam sedare, ordinarijs regni Franciæ ad conferenda beneficia sex menses concedit. Facultatem concedendi sex gratias sibi retinet. Beneficia cardinalium & eorum, qui cardinalibus sunt familiares in regno Franciæ existentia, suæ dispositioni vsq; ad certum tempus reseruat. De beneficijs promouendorum quid fieri debeat, ostendit. Causas beneficiales in prima instantia vult in partibus terminari, in quibus ante definitiuam sententiam (nisi in vno casu) vetat appellari. Quid de causis in curia pendentibus faciendum sit narrat. Vt autem eadem causa in diuersis curijs, diuersis respectibus tractatur, quoniam paclo terminãda sit, hic recitatur. Taxas beneficiorum editas à Ioanne XXII. seruandas censet. Tandem tempus ponit, intra quod vult ista acceptari & seruari. Scias autem quòd huiusmodi concordata, tanquam iuri communi & decretis Constant. & Basilien. contraria, non sunt effectum sortita.

Sixtus IIII.

AD vniuersalis ecclesiæ regimen diuina disponente elementia vocatis, inter alia pro commissorum populorum votiua dilectione nil occurrit præstantius, quàm exorta inter personas ecclesiasticas (principis tenebrarum astutia) discordiarū fomenta per nostræ solicitudinis occursum protinus extinguere: vt (cuiusuis altercationis salubriter euulsis seminibus) pacis & tranquillitatis dulcedinem inter creditos nobis populos (diuina nobis assistente gratia) imponere & conseruare valeamus. Cupientes itaq;, vt suscitata retroactis temporib. discordia (proh dolor) in regno Francię, Delphinatu, aliisq; terris & dominiis charissimi in Christo filij nostri Ludouici Francorum regis illustris, inter nonnullas ex eisdem personas occasione cuiusdam constitutionis, quæ in eodem regno diutius inoleuit, quam personæ prædictę pragmaticam sanctionem vocant, ne si (quod absit) maiora fomenta sumeret, damna pariter & grauiora scādala, periculaq; subsequerētur, fine debito claudatur, & totaliter secludatur. Auctoritate apostolica ex certa scientia de fratrum nostrorum consilio omnibus & singulis prælatis & aliis personis ecclesiasticis regni, delphinatus, terrarū & dominiorum eorundem, ad quos dignitatum aliorumq; beneficiorum ecclesiasticorum, terrarum & dominiorū eorundem collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio pertinet: de quibusuis dignitatib. personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, & prębendis, nec non aliis beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, secularibus & regularibus ad eorum collationem, prouisionem, præsentationē, electionem, seu quamuis aliam dispositionem pertinentibus: quæ deinceps in Februarij, Aprilis, Iunij, Augusti, Octobris, & Decembris mensibus futuris perpetuis temporibus vacare contigerit (dummodo dispositioni apostolicę ex aliqua generali reseruatione in corpore iuris clausa, aut per alteram ex constitutionib. fœlicium recordationum Benedicti XIII. quæ incipit, Ad regimen. aut Ioannis XXII. Romanorum pontificum prædecess. nostrorum, quæ incipit, Execrabilis, seu constitutiones & regulas cancellariæ apostolicæ per nos super hoc editas reseruata generaliter nō existant) perinde ac si aliquæ à sede apostolica, vel eius legatis expectatiuæ literę nō emanassent, libere disponendi facultatem concedimus per præsentes. Et quia isti summi pontifices prædecess. nostri consueuerunt se in concessionib. gratiarum expectatiuarum *a* personis benemeritis exhibere liberales, nostræ intentionis existit concedere in regno, delphinatu, terris & dominiis regni huiusmodi vltra gratias expectatiuas per nos in eisdem regno, delphinatu, terris, & dominiis concessas (quibus in aliquo præiudicare non intendimus per præsentes, quasq; in suo robore permanere volumus) sex personis idoneis regnicolis: sex alias gratias expectatiuas ad quamlibet collationē, prouisionem, pręsentationem, seu quamuis aliam dispositionē singulorū ex prælatis, & aliis personis prędictis. Ex quibus quidem sex gratiis, duæ gratiæ expectatiuæ concedentur duobus clericis regnicolis idoneis, pro quibus rex ipse, & charissima in Christo filia nostra regina, ac dilectus filius nobilis vir delphinus Vienen. nec non magistri & præsidentes ac alij officiarij, in aliquo ex parlamentis regis eiusdē regni nobis super hoc vnanimiter supplicabunt, qui duo nominati per regem

a Gratias expectatiuas & mãdata de prouidẽdo nemini amplius cedi decreuit cõc. Trid. Sess 24. de refor. c. 19.

& reginam, delphinum, magistros, præsidentes, & officiarios præfatos gaudeant prerogatiuis ad instar familiarium nostrorum continuorum commensalium. Ipsisq; sex gratiis consumptis, alias sex gratias similes, aliis sex gratiis personis idoneis modo & forma præmissis concedere intendimus. Volumus autem, ac eiusdem auctoritate & tenore præsentium decernimus & declaramus, beneficia, quæ venerabilium fratrum nostrorū sanctæ Rom. eccl. cardinalium familiares continui cōmensales eorum familiaritate durante in regno, delphinatu, terris, & dominiis prefatis obtinent, & in posterū obtinebunt, dispositioni apostolicæ in posterum censeri reseruata, quandiu duntaxat cardinales præfati vitā duxerint in humanis, ac post obitum eorundem cardinalium per sex annos continuè sequentes. Quibus quidem sex annis elapsis, alij ad quos eorundem beneficiorum collatio, prouisio, præsentatio, electio, seu quæuis alia dispositio alias pertinet: de beneficiis familiarium huiusmodi in regno, delphinatu, terris, & dominiis prefatis consistentibus, in prædictis mensibus disponere valeant, huiusmodi reseruatione non obstante. Concedimus etiam, quod beneficiorum, quæ promouendi per nos, dignitates, seu beneficia consistorialia ipsarū prouisionum per nos de eorum personis faciendarum obtinebunt, ac in quibus, & ad quæ ius eis quomodolibet competit, ac competere poterit per promotiones ac dignitates, & alia beneficia consistorialia predicta, ac munus consecrationis eisdem promouendis impendendū, seu lapsum temporis de consecrandis episcopis à sacris canonibus definiti vacaturorum, si promotiones ipsæ in aliquo ex supradictis mensibus fiant, nisi beneficia ipsa essent, aliàs dispositioni apostolicæ (vt præfertur) reseruata, ad prælatos & personas supradictas. Si vero in aliis mensib. promotiones eisdem fieri contingat, ad nos & Roma. pontifices successores nostros collatio, prouisio, & omnimoda dispositio pertineat. Et quoniā sed. apost. notariorum magnus reperitur numerus, eorundem notariorum, qui habitum per eiusdem sedis notarios gestari solitum publicè & continuè gestant, & in posterum gestabunt, beneficia in eisdem regno delphinatu, & terris consistentia, duntaxat censeantur reseruata: quodq; [a] omnes & singulæ causæ beneficiales in partibus coram iudicibus competentibus vsq; ad definitiuam inclusiuè, in prima duntaxat instantia, in qua nulli ante definitiuam licet appellare, nec appellatio (si fuerit emissa) debeat admitti, nisi ab interlocutoria, vel à grauamine negotium principale minimè concernente, quod non possit per appellationem à definitiua sententia reparari. In aliis verò instantiis in Romana curia tractentur, cognoscantur, & fine debito terminentur. Causæ verò beneficiales pendentes in dicta curia inter nostros, aut dictorum cardinalium familiares cōtinuos commensales ipsis cardinalibus, in eadem curia præsentib. seu in aliqua legatione, aut recreationis causa secedentibus, necnon præfatæ sedis officiales, officia actu exercentes, aut alios à præmissis, qui per sex menses curiam prædictam secuti sunt, & sequuntur de præsenti, curiales, & quoscunque alios eorum aduersarios, super quibusuis beneficiis eisdem aduersariis auctoritate ordinaria collatis, per illos, quibus commississe reperiuntur, seu alios per nos ad id deputatos, seu etiam deputandos iudices audiantur, cognoscantur, decidantur, fineq; debito terminētur, ac executioni debitæ demandentur. Cæteræ verò similes causæ beneficiales inter quoscunq; alios pendentes, & quæ quibusvis iudicibus, seu auditoribus commissæ reperiantur, aliquibus iudicibus competentibus in regno Franciæ, auctoritate apostolica coram ittantur audiendæ, & cognoscendæ, decidendæ, & fine debito terminandæ, cum necessaria

a *Vide concil. Trident. Sess. 24. de reform. c. 20.*

earundem causarum aduocatione. Præterea, quia aliquæ ex supradictis causis in eadem Romana curia super petitorio, & diuersis curiis ipsius regni super possessorio tractantur: volumus, quod in eisdem causis in diuersis curiis super petitorio & possessorio vnico, & eodem contextu pendentibus (suspenso petitorio, & censuris super hoc latis) in possessorio in curiis eorundem iudicum, coram quibus causę possessorij pendeāt, de præsenti procedant, causæq; ipsæ super huiusmodi possessorio intra biennium terminentur, & finiantur. Alioquin biennio elapso liceat partibus ipsis procedere super petitorio, & vlterius dictis causis expeditis super possessorio, aut huiusmodi biennio elapso altera partium litigantium coram iudice competenti, auctoritate apostolica deputato poterit ius suum prosequi, ipseq; apostolicus iudex intra aliud biennium causam in petitorio terminare teneatur. Quod si non fecerit, causa ipsa ab eo auocata, & lis penitus extincta censeatur. Et si forsan aliquis eorundem iudicum cuiusuis sibi commissæ causæ expeditionem malitiosè prorogare, aut differre præsumpserit, excommunicationis, & omnium beneficiorum suorum priuationis pœnas ipso facto incurrat, à qua quidem excommunicationis pœna absolui nequeat, nisi à nobis & successoribus nostris Rom. pontificibus, præterquam in mortis articulo: [a] quodq; decætero in literis expediendis in regno Franciæ, Delphinatu, & terris, aliisq; dominiis prædictis seruentur taxæ super hoc editæ per Ioan. xxij. papam præfatum, & excessus, si qui fuerint, corrigantur. Et quia propter assiduas guerras & nouitates, quæ continuè vigent in dicto regno, prætenditur ecclesias, dum vacant grauatas, in taxa etiam reformata in concilio Cōstant. quæ reducta est ad medietatem antiquæ taxę, quod gratuatus in eadem taxa prælatus promouendus soluat cōmunia, & minuta seruitia, quæ plures ex Gallis annatam vocant: tantum pro vera æstimatione fructuum ecclesiæ & monasterij, ad quæ sit promotus, eaq; in dicta cancellaria, & camera apostolica inuiolabiliter obseruari mandamus. Et quia in supradictis concessionibus regnum, ac regem maxima sumus charitate complexi, credendum est, non immeritò, vt se deuotos & obedientes erga sanctam Romanam eccles. exhibeant. Quare volumus & eisdem auctoritate & tenore statuimus, q̄ præfatus rex intra quatuor menses præmissa acceptare & obseruare, ac in regno Delphinatu & dominiis huiusmodi obseruari facere, necnon intra alios duos præfatos quatuor immediatè sequentes menses super acceptatione & obseruatione, aliisq; præmissis omnibus & singulis per suas patentes literas nos & sedem præfatā certificare teneatur. Alioquin præsentes literæ, & inde secuta quæcunq; sint cassa & irrita, nulliusq; roboris vel momenti. Nos enim extunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum concessionis, intentionis, voluntatis, constitutionis, declarationis, indulti, mandati, & statuti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romę apud S. Petrum, Anno incarnationis dominicæ, 1472. septimo idus Augusti, Pontificatus nostri anno primo.

CAP. II.

Discordia inter religiosos mendicantes, & ecclesiarū parœtialium rectores in partibus Germaniæ quatuor de-

a *In mortis articulo nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunq; peccatis & censuris absoluere possunt: concilium Trident. Sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.*

legatis

legatis commissa, per eos sub certis formis & modis in pacem & concordiam conuersa fuit: quam Romanus pont. confirmat, præcipiens sub pœna excommunicationis illam a prælatis obseruari.

Sixtus IIII.

VIces illius, *a* qui supra petram ædificauit ecclesiã suam (meritis, licet insufficientibus) gerentes in terris, & per eius immaculata vestigia (quantum nobis ex alto conceditur) insedere satagentes, inter Christi fideles quoslibet, & præsertim sub vno atq; eodem sacerdotij vexillo nobiscum Deo militantes, pacem & charitatem inducere, & inductam conseruare, vigilanti solicitudine meditamur assiduè, & quæ iis contraria sunt falce vigilantiæ pastoralis ad radicem posita submouere, prout rerum & temporum circunstantiæ id non immeritò expoſcere dignoscuntur. Nuper siquidem pro parte, tam venerabilium fratrum nostrorum Maguntinen. & Treueren. archiepiscoporum, ac Herbipol. & Vormacien. & Spiren. episcoporum, quam dilecti filij nobis viri Philippi comitis Palatini Rheni, & ducis Bauariæ, qui vnus ex electoribus Romani imperij existit, ad nostrum peruenit auditum, quod inter dilectos filios prædicatorum minorum, & carmelitarum ordinum professores, & nonnullos parœcialium rectores, & alios etiam ecclesiarum prælatos, instigante illo qui tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret in partibus Germaniæ & præsertim in oppido Eslingen. Constan. dioeces. suscitata sunt nonnulla dissensionum & scandalorum fomenta ex certis causis tũc nobis expressis, quæ nisi per vigilantiam pastoralis officij celeriter succidantur, possent ad scandalum non modicum Christi fidelium illarum partium faciliter peruenire. Nos igitur attendentes, quod sacrosancta Rom. eccle. ab eius fundatione primæua in ordine sacerdotali, quem Petrus apostolus, & eius successores obseruarunt, instituta, & per viros prouidos & sacerdotes virtuosos adaucta, & longissimis temporibus feliciter conseruata extitit. Rursusq; animaduertentes, quod hodiernis temporibus hominum crescente malitia, nisi ager dominicus cultoribus idoneis, buccinatoribus Spiritus sancti, & præconibus verbi Dei (qui præter cæteros in ordinibus fratrum mendicantium gratia assistente diuina in copioso numero reperiuntur) assiduè coleretur, vepribus malorum, & sentib. vitiorum omnium celeriter obrueretur: non poruimus non ab intimis cordis nostri dolere, quod inter tales viros, qui se mutua charitate diligere, & alter alterius (iuxta apostolum *b*) onera portare deberent, discordiæ seminarium excitaretur. Vnde cum vellemus super his, ea qua decet maturitate consulere, venerabilibus fratribus nostris Guilielmo Hostien si, & Angelo Prænestinen. episcopis, & dilectis filiis nostris Iuliano tituli S. Petri ad vincula, ac Petro tituli S. Sixti presbyteris, cardinalibus viuæ vocis oraculo commisimus, & mandauimus, vt à singulis partibus prædictis, vel eorum procuratoribus legitimis, auditis hinc inde propositis, inter eas concordiam tractarent. Qui quidem episcopi & cardinales statutis loco & tempore, conuocatis, auditis, & intellectis partibus prædictis (vt præfertur) & in præmissis graniter & consultè procedentes, partes ipsas de communi earundem consensu ad concordiam infra scriptam perduxerunt. Videlicet, quod ipsi parœciani sacerdotes decæterò non dicant à mendicantibus hæreses processisse, cùm in veritate fides nostra sit illuminata, & ecclesia exaltata per eosdẽ, & præsertim per ordines prædicatorum & minorum, vt iura testantur. Quodq; fratres mendicantes non prædicent populos parœcianos non teneri audire missam in eorum parœciis diebus festiuis & dominicis, cum iure sit cautum illis diebus parœcianos teneri audire missam in eorum parœciali ecclesia: nisi forsan ex honesta causa ab ipsa ecclesia se absentarent: quodq; etiam nec fratres, nec curati inducant aliquo modo laicos ad eligendum sepulturam apud eos, & bene caueant propter pœnas, quas imponunt canones, cùm sit libera. Quod etiam ipsi mendicantes desistant prædicare, quod parœciani non sint obligati, saltem in paschate proprio confiteri sacerdoti: quia de iure *a* tenetur parœcianus (saltem in paschate) proprio cõfiteri sacerdoti. Per hoc tamen ipsi fratres mendicantes non censeantur exclusi, quo minus secundum iuris communis & priuilegiorum eisdem concessorum dispositionem, confessiones audire, & pœnitentias iniungere valeant. Quod etiam decæterò inter ipsos fratres mendicantes & curatos, quo ad effectum prædicandi, horas cantandi, & campanas pulsandi, seruetur consuetudo antiqua, quæ temporibus antiquis seruata fuit in ipso oppido Eslingensi. Et casu, quo veniat aliqua occasio siue necessitas, non fiat commutatio temporis, vel horæ, in ipsis prædicationibus fiendis: nisi de consensu partium. Quodq; etiam ipsi fratres in sermonibus eorum non detrahant prælatis, & rectoribus parœcialium ecclesiarum: Neq; etiam populos à suarum ecclesiarum parœcialium frequentia & accessu abstrahant, siue retrahant quoquo modo. Et viceuersa ipsi rectores & prælati aliquo modo non detrahant mendicantibus, sed illum fauorem, quem possunt, eis impendant, & in omnibus & per omnia præstent: ita, vt vera vnitas & perfecta charitas inter eos ostendatur. Nos itaque illius vices gerentes in terris, qui apostolis suis dixit: *b* Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis: cupientes super his opportunè prouideri, motu proprio, non ad alicuius super hoc nobis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra certa scientia & mera voluntate concordiam prædictam, ac omnia & singula per præfatos episcopos & cardinales ordinata (ad hoc, vt perpetuò inconcussa persistant) auctoritate apostolica, & ex certa nostra scientia approbamus, & confirmamus ac viribus perpetuò subsistere debere decernimus. Supplentes omnes & singulos defectus, tã iuris, quàm facti, si qui forsan interuenerunt in eisdem. Iniungentes nihilominus archiepiscopis, episcopis, plebanis, rectoribus, curatis, necnon prioribus, gardianis, & singulis fratribus, ordinum mendicantium sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam contra facientes, & quemlibet eorum contrafacientem incurrere volumus, eo ipso, à qua absolui nequeant, nisi de expresso consensu partis læsæ & debita satisfactione præuia, inuiolabiliter obseruent: Et quantum in eis est, ab aliis obseruari faciant. Et insuper quascunq; lites, & causas coram quibuscunq; causarum palatij apostolici auditoribus, seu alibi occasione præmissorum, inter dilectos filios decanum & capitulum ecclesiæ Spirenen. & curatum dicti oppidi, ac fratres prædictos indecisas pendentes: Illarum statu, tenores, & formas, & in eis gesta & actitata, præsentibus pro expressis habentes, ad nos harum serie, motu, scientia & auctoritate prædictis aduocamus, & litem seu lites ipsas penitus extinguimus: Et ambabus partibus prædictis litis huiusmodi consortibus, seu illis adhærentibus perpetuum silentium imponimus: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac priuilegiis eisdem fratribus in genere vel in specie concessis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Nulli ergo, &c. Datum Romę apud S. Petrum, Anno incarnationis dominicæ, 1478. xv. Cal. Iulij. Pontificatus nostri anno septimo.

a *Matth. 16.* b *Gal. 6.*

a *Cap. omnis vtriusque sexus. de pœn. & remiss.*
b *Ioan. 14.*

FINIS LIBRI PRIMI.

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER II.

De Iudiciis.

TITVLVS I.

CAPITVLVM VNICVM.

Decretalem, Super cathedram, quæ est in Cle. in cap. dudum. innouata, iubet obseruari: neque propter illam debent religiosi mendicantes esse molesti, & graues prælatis, neque prælati ipsis religiosis. Et si sint aliquæ iniuriæ, vel molestationes hincinde factæ: Papa vult iustitiæ complementum breuiter exhiberi summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu & figura iudicij, vel aliter, prout qualitas excessuum exigit: Non obstantibus quibuscunq; obstaculis, quæ possent his obuiare.

Ioannes XXII.

REQVENTES imò innumerosę quodammodo de diuersis mundi partib. venerabilium fratrum nostrorum episcoporum aliorumque superiorum prælatorum, necnon dilectorum filiorum, rectorum, curatorum, & parœcialium sacerdotum querelæ contra dilectos filios fratres prædicatorum & minorum ordinum, nostrum & sedis apostolicæ excitarunt auditũ, & clamorosis insinuationibus excitare & fatigare non cessant, quòd iidem fratres decretalem dudum editam à felic. re. Bonif. pap. VIII. prædec. nost. quæ incipit, Super cathedram. Ac per piæ memor. Clement. papam V. prædecess. nostr. in Vienens. concil. innouatam temerè obseruare non curant: sed ipsam transgredi non timentes, in eiusdem sedis contemptum, animarum suarum periculum, & eorundem & ecclesiarum paroecialium præiudicium & grauamen. Intelleximus quoq;, quòd plerunq; præfatis dictorum prædicatorum & minorũ, necnon eremitarum sancti Aug. & carmelitarum ordinum fratribus, in cuius ordinis dictorum eremitarum personis idem prædecessor Bonif. constitutionem prædictam, in qua tantum de ipsis prædicatorum & minorum caueb atur ordinibus, per omnia voluit postmodũ integraliter & inconcusse seruari. Et ad quem prædictorum carmelitarum fratrum ordinẽ, nos subsequenter constitutionem eandem, quo ad omnia in ea contenta duximus extendendam: à prædictis episcopis, prælatis, rectoribus, curatis, & sacerdotibus, contra tenorem constitutionis prædictæ graues iniuriæ atq; molestiæ in diuersis partibus inferuntur. Nuper pro parte Vien. fratris nostri archiepiscopi Burdegal. & dilectorũ filiorum capitulorum maioris Burdegal. & aliarum ecclesiarum, prioratuum, conuentuum, rectorum, curatorum, sacerdotum, & vicariorum, parœcialium, ac clericorum, tam regularium, quàm secularium ciuitatis & diœcesis prædictarum nobis extitit intimatum, quòd prædicti eorundem prædicatorum, minorum, eremitarum, & carmelitarum ordinum fratres cõtra tenorem decretalis eiusdem, multa eisdem & eorũ singulis grauamina & iniurias inferunt & iacturas. Quia igitur parum esset iura condere, nisi qui ea tueatur existat: Nos volentes de fratrum nostrorum consilio decretalẽ prædictam, Super cathedram, irrefragabiliter obseruari: Discret. v. per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrũm per vos, seu alium, vel alios, etiam si sint extra loca, in quibus estis conseruatores, seu iudices deputati, tam eiusdem archiepiscopo, capitulis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero ciuitatis, & diœcesis prædictarum, & eorum cuilibet aduersus prædictos, quàm econuerso eidem fratribus aduersus archiepiscopũ, capitula, prælatos, priores, conuentus, rectores, sacerdotes, vicarios ac clerum, præfatos, & singulos eorundem efficacibus defensionibus præsidio assistentes, ac facientes decretalem prædictam, quo ad omnia eius capitula, prout iacent, firmiter obseruari: nõ permittatis contra tenorem ipsius per memoratos fratres dictorum ordinum eisdem archiepiscopis, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, vel alicui seu aliquibus eorundem, nec etiam prædictos archiepiscopũ, capitula, prælatos, conuentus, rectores, curatos, sacerdotes, vicarios, ac clerũ, seu aliquem, vel aliquos ipsorum eidem fratribus grauamina, ac iniurias irrogari: Facturi ipsis hincinde, de quibuscunq; iniuriis, molestationibus, grauaminibus, & damnis vicissim illatis hactenus, & etiam in posterũ inferendis eisdem contra tenorem constitutionis eiusdem, in illis videlicet, quæ iudicialem requirunt indaginem, summariè, simpliciter & de plano, sine strepitu iudicij & figura, in aliis verò prout qualitas ipsorum exigit iustitiæ complementum: Molestatores minores & maiores huiusmodi, necnon contradictores quoslibet & rebelles quandocunque & quotiescunque expedierit, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo. Non obstantibus quibuscunque exemptionibus, specialibus vel generalibus, tam fratribus & ordinibus prædictis, vel alicui, seu aliquibus fratrum & ordinum eorundem, quam præfatis archiepiscopo, capitulis, prælatis, prioribus, cõuentibus, rectoribus, curatis, sacerdotibus, vicariis, ac clero, seu ipsorum alicui vel aliquibus, communiter vel diuisim, sub-

ſub quacunq; forma, vel expreſſione verborum ab eadem ſede conceſſis: ac eiuſdem Bonifacij, quo cauetur ne aliquis extra ſuam ciuitatem vel diœceſim, niſi in certis exceptis caſibus, & in illis vltra dietam vnam à fine ſuæ diœceſis ad iudiciū euocetur. Seu ne iudices, & conſeruatores à ſede deputati prædicta, extra ciuitatem & diœceſim, in quibus deputati fuerint, contra quoſcunq; procedere, ſiue alij vel aliis vices ſuas cōmittere, aut aliquos vltra vnam dietam à fine diœceſis eiuſdem trahere preſumant: dummodo vltra duas dietas aliquis extra ſuam ciuitatem auctoritate præſentiū non trahatur. Seu, quod de manifeſtis iniurijs, moleſtijs, & aliis, quæ iudicialem indaginē exigunt (pœnis in eos ſi ſecus egerint, & etiam id procurātes adiectis) conſeruatores ſe nullatenus intromittant, quam aliis quibuſcunque conſtitutionibus à Romano pontifice, tam de iudicibus delegatis & conſeruatoribus, quàm perſonis vltra certum numerū per literas apoſtolicas ad iudicem non vocandis, aut aliis edictis, quæ noſtræ poſſent iuriſdictioni, aut poteſtati, eiusq; exercitio liberè quomodolibet obuiare. Seu ſi tam eiſdem fratribus, vel eorum ordinibus, aut alicui, ſeu aliquibus fratrum & ordinum prædictorum, quàm archiepiſcopo, capitulis, prælatis, prioribus, conuentibus, rectoribus, curatis, ſacerdotibus, vicarijs, ac clero prædictis, vel aliquibus ipſorum, ſeu quibuſuis aliis communiter, vel diuiſim à præfata ſede ſit indultum, quòd excommunicari, ſuſpendi, vel interdici, ſeu extra vel vltra, circa vel alio quocunque modo ad iudicium euocari non poſſint, per literas apoſtolicas non faciētes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi & de eorū perſonis, locis, hominibus, ordinibus, & nominibus propriis mentionem. Et quibuslibet aliis indulgētiis, ſeu priuilegiis dictæ ſedis generalibus vel ſpecialibus, quorumcunque tenorum exiſtant, per quę præſentibus non expreſſa, vel totaliter nō incerta noſtræ iuriſdictionis explicatiō in hac parte valeat, quomodolibet impediri. Et de quibus quorumque totis tenoribus, de verbo ad verbum ſpecialem oporteat in noſtris literis fieri mentionem. Cæterum iudicibus, ſeu conſeruatoribus quibuſcunque per literas apoſtolicas ſub quacunque alia, quam præſenti verborum forma vel expreſſione confectas, eiſdem prædictorum prædicatorum, minorum, eremitarum, ac carmelitarum ordinum fratribus, ſeu ipſis ordinibus communiter vel diuiſim, ſuper damnis & iniurijs, & aliis quibuſcunq; rebus, ſeu negotiis aliàs deputatis, & ſubdelegatis eorū præſentibus & futuris auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus: ne aliquem ſeu aliquos auctoritate literarum papaliū prætextu ſeu occaſione quorumcunque damnorum vel iniuriarum, ſiue grauaminum, cōtra tenorem prædictæ conſtitutionis. Super cathedrā, ipſis fratribus, ſeu eorum ordinibus antedictis communiter, vel diuiſim à quibuſcunque perſonis illatorum hactenus, & etiam inferendorum in poſterū coram ſe alicui deinceps ad iudiciū vel alias quoquo modo vocare, ſeu in cauſam aliquatenus trahere præſumant. Inhibitionem huiuſmodi nō ſolum ad futura, ſed etiā ad quouis modo adhuc pendentia, & incœpta negotia volentes extendi: ac decernentes præfatas literas, & proceſſus eorum auctoritate quacunque habitos & habendos ad damna, grauamina, & iniurias huiuſmodi contra tenorem dictæ conſtitutionis illata & inferenda (vt dictum eſt) deinceps aliquatenus non extendi: ac etiam irritum & inane, ſi ſecus ſuper præmiſſis per quoſcunque ſcienter vel ignoranter contigerit attentari: Vobis nihilominus iniungentes, vt inhibitionem noſtram huiuſmodi ad dictorum iudicum, ſeu conſeruatorum & ſubdelegatorum notitiam, de quibus vobis expedire videbitur, deducere procuretis. Inſuper volumus & auctoritate apoſtolica decernimus, quòd quilibet veſtrūm proſequi valeat articulum etiam per alium inchoatum, quamuis idem inchoans nullo fuerit impedimento præpeditus canonico, quodq; à data præſentium ſit vobis & vnicuique veſtrūm in præmiſſis omnibus & eorū ſingulis cœptis & non cœptis præſentibus & futuris & præteritis, licitum procedere, ac ſi prædicta omnia & ſingula coram vobis cœpta fuiſſent, & iuriſdictio veſtra, & cuiuslibet veſtrūm in prædictis omnibus & ſingulis per citationem vel modum alium legitimum perpetuata extitiſſet: conſtitutione prædicta ſuper conſeruatoribus, & aliis quomodolibet in contrarium edita non obſtante. Datum Auinion. x. Calend. Februarij, Pontificatus noſtri anno vndecimo.

DE DILATIONIBVS.

TITVLVS II.

CAPVT VNICVM.

Præmiſſo eleganti exordio, oſtenſisq; periculis, quæ proueniunt ex falſorum florenorum fabricatione, citantur peremptorie fabricantes, data ſibi dilatione trium menſium, intra quos coram papa compareant: alias contra ipſos, eorum abſentia non obſtante procedetur, prout iuſtitia ſuadebit.

Ioannes XXII.

IN delictorum diuerſorum nexibus ac tenebris inuolutes, plerunque trahit in maiorum ſcelerum præcipitium moles præponderās peccatorum: nam etſi diuerſos diuerſa delicta coinquinent, ſunt tamen nonnulli, qui propriæ ſalutis immemores, delictis communibus, & vulgaribus nō contenti, ad profana, & vetita prorumpentes, ſic damnata cupiditate lucrorum, ac inexhauſta eorū voragine deuoluuntur, quod dum modo ſuas ingluuies, ad quas inhiant, expleant, ſe lucris illicitis, imo iacturis ſpiritalibus temerè immergētes, honori Dei, & animarum ſaluti, ac ſacrorum canonum, & imperialibus edictis, & iuribus communibus, capturas nefarias, & lucra illicita anteponunt. Sanè iamdudum ad noſtri apoſtolatus auditum multorum fide digna relatio ſæpius etiam repetita perduxit, & fama iam publica per facti euidentiam diuulgata effecit notorium, nonnullos eſſe in Lombardiæ ſuperioris, & Marchiæ Ianuenſis partibus, qui licentiæ temerariæ laxatis habenis, licere ſibi præſumentes illicita cudunt & fabricant, ſeu cudi & fabricari faciunt florenos auri, ſecundum formam, & ſignum, & coinum ac circunferentias literarum, qui in ciuitate Florentiæ (à tempore, cuius non extat memoria) cudi & fabricari ſunt ſoliti, & cuduntur & fabricantur etiam in præſenti. Et quamuis dicti floreni ad veram florenorum de Florentia ſimilitudinem fabricati in vero, & ſolito florenorum eiuſdem ciuitatis pondere communiter, & bonitate auri, & vero florenorum valore deficiant, ipſi tamen (ſimulata eorum effigie) perſonas, vt plurimūm ſimplices, & quandoq; etiam in huiuſmodi rebus expertas decipiunt: ipſasque damnis rerum, & periculis perſonarum exponunt, dum pro veris florenis ipſos recipiunt. Cùm etiam præterea in talibus plurimi nō habeant inter florenos, & florenos tantæ ſimilitudinis peritiam diſcernendi: Nos itaque tantis, & præcipuè animarum periculis affectu paterno occurrere cupientes, monemus omnes, & ſingulos talium præſumtores, ipſis nihilominus diſtrictius inhibentes, quatenus deinceps à cuſione, & fabricatione florenorum huiuſmodi ceſſent, realiter & effectualiter reſipiſcant. Nihilominus præſentis edicti peremptorij auctoritate citantes eoſdem, ac eorum ſingulos ſub pœna priuatio-

nis iuris, si quod eis super cudendis florenis competit, quã ipsos cessante iusto impedimento (si in exequẽdis mandatis nostris huiusmodi remissi, seu negligetes fuerint) incurrere volumus ipso facto: vt intra triũ mensiũ spacium a data præsentium numerãdum per se, vel per procuratorem idoneum apostolico conspectui se præsentent, proposituri, quo iure ipsis florenos competat ius cudendi, ac exhibituri priuilegium, si quod super hoc habeant, vel ius aliud, si quod sibi credant competere ostensuri. Et nihilominus super prædictis facturi, & recepturi, quod iustitia suadebit: Intimantes eisdẽ, quòd si non venerint, nos contra ipsos super præmissis, & ea tangentibus procedemus, prout expedire viderimus, & suadebit iustitia, ipsorum absentia non obstante. Vt autem huiusmodi nostra nunciatio atque citatio ad communem omnium notitiam deducatur, chartam siue membranam, citationem atque monitionem huiusmodi continentes, in maioris ecclesiæ Auinionensis affigi ostiis faciemus. Quæ processum huiusmodi suo quasi sonoro præconio, & patulo iudicio publicabunt: vt prædicti moniti, & citati, & alij quicunque, qui sua crediderint interesse, vel quos processus ipse contingit, nullam possint excusationem prætendere, quòd ad eos processus huiusmodi non peruenerit, vel quod ignorauerint eundem, cùm non sit verisimile remanere, quo ad ipsos, incognitum, *a* vel occultũ, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinion. 6. Calend. Decemb. Pontificatus nostri anno 9.

DE DOLO ET CONtumacia.

TITVLVS III.

CAP. VNICVM.

Citationes etiam extra dies solennes publicè factæ de mandato papæ, in audientia literarum apostolicarum, vel papali palatio affixæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo papa cum curia sua degit, arctant citatum ac si ad eum personaliter deuenissent. Restringitur tamen hæc extranagans ad illos, qui impediunt, ne ad eos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tutè adiri non potest, vt cap. 1. de iudic. in cle.

Bonifacius VIII.

REM non nouam aggredimur, neq; viam insolitam ambulamus: sed anterioris iuris calcatam vestigiis præsentis constitutionis indubitato roboramus suffragio & inconcusso munimine stabilimus. Est siquidem iam sancitum, quòd propositum publicæ citationis edictum eum arctet, qui impedit, aut facit etiam se celando, ne ad eum possit peruenire citatio. appareatque contumax, qui sic agit. Quodque in albo prætoris huiusmodi edicta proposita suæ iurisdictioni subiectos arceant, *a* & adstringant magis, quàm si voce præconia (quæ innotescit paucis) vel literis citarentur. Ius enim, quod talem modum citationibus proposuit, violenter præsumpsisse credendum est: vt quæ in eodem albo tot ipsius albi publicum locum frequentantium oculis paterent legenda, ad citati notitiam deuenirent. Vnde ad præbendam omnibus eorum, quæ sanciuntur plenam lectionem, & notionem, mandatur legem tabulis, aut lapidibus sculptam, sanctissimæ ecclesiæ describi porticib. & affigi. Premissis igitur in debitam considerationem deductis, ac in lance irrefragabilis rationis appensis: nos, qui vniuersis (disponente domino) præesse dignoscimur, volentes per hanc nouellam constitutionem aliquid circa prædicta statuta expressius inueniri: declaramus de fratrum nostrorum consilio, & nihilominus hoc edicto perpetuo valituro firmamus, & statuimus, vt citationes auctoritate apostolica de quibuscunque personis vndecunque, & vbicunque sint, cuiuscunque status dignitatis vel præeminentiæ ecclesiasticæ, vel mundanæ, etiam si imperiali vel regali fulgeant dignitate, præsertim si impediant, vel faciant per se, vel per alios quoquo modo, ne citationes ipsę ad eos perueniant, ex quacunque causa faciendo, vt citandorum domicilia, siue loca tute, vel libere adiri non possint: cum (prout scriptum est) existimare debeamus, an eò ire liceat, vbi est citatio facienda, perinde ad instar edictorum præfatorum propositorum in albo prætoris: etiam extra solennes dies in quibus Romani pontifices suos facere consueuerunt generales processus, publicè id nobis specialiter, & ex certa scientia iubentibus, factæ in audientia literarum nostrarum, aut in aula nostri palatij postmodum affigendæ ianuis maioris ecclesiæ loci, in quo Romana communis omnium Christiani populi nationum residebit curia: vt cunctis possint patere, & ita deferri citatis, sic valeant ac arcent citatos. post terminum lapsum, quem considerata locorum distantia) volumus citationibus ipsis competentem apponi, sicut si eos personaliter apprehendissent: Non obstantibus aliquibus priuilegiis, indulgentiis, & literis apostolicis generalibus, aut specialibus, quibuscunque personis pontificali, imperiali, regali, vel alia ecclesiastica, seu mundana dignitate præditis: aliisque inferioribus ecclesiis, monasteriis, locis, collegiis, & vniuersitatibus in quacunque forma verborum concessis: per quæ talium citationum effectus possit quomodoliber impediri: etiam si de ipsis, & eorum totis tenoribus de verbo ad verbum, aut de propriis nominibus personarum, monasteriorum, ecclesiarum, locorum illorum, quibus conceduntur, vel eorum ordinibus, aut dignitatibus oporteat in nostris literis fieri mentionem.

a Occultum non præsumitur, quod omnib. publicatur.

a Forta ßis legendum, arctent.

FINIS LIBRI SECVNDI.

EXTRA-

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER III.

DE VITA ET HONESTATE CLERICORVM.

TITVLVS PRIMVS.

CAP. VNICVM.

Præmissa musicæ artis plurima laude, cantorum lasciua melodia reprobatur, quia contra honestatem clericalem, quod ore cantabant, gestibus simulabant. Et cantores ipsi tam exempti, quàm non exempti per octo dies ab officio suspenduntur. Posset etiam hæc Extrauagans aptè locari sub tit. de celeb. miss.

Ioannes XXII.

DOCTA sanctorum patrum decreuit auctoritas, vt in diuinæ laudis officiis, quæ debitę seruitutis obsequio exhibentur: cunctorũ mens vigilet, sermo non cespitet, & modesta psallentium grauitas placida modulatione decantet. Nam in ore eorum dulcis resonabat sonus. Dulcis quippe omnino sonus in ore psallentium resonat, cùm Deum corde suspiciunt, dum loquuntur verbis: in ipsum quoq; cantibus deuotionem accendunt. inde etenim in ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipitur, vt fidelium deuotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumq; officium, & missarum celebritates assiduè clero ac populo sub maturo tenore, distinctaq; gradatione cantantur: vt eadem distinctione collibeant, & maturitate delectent. Sed nonnulli nouellæ scholæ discipuli, dum temporibus mensurandis inuigilant, nouis notis intendunt fingere suas, quam antiquas cantare malunt, in semibreues, & minimas ecclesiastica cantantur: notulis percutiuntur. nam melodias hoquetis intersecant, discantibus lubricant, triplis & motetis vulgaribus nonnunquam inculcant, adeò vt interdum antiphonarij, & gradualis fundamenta despiciant, ignorent super quoquo ædificant, tonos nesciant, quos non discernunt, imo confundunt: quum ex earum multitudine notarum ascensiones pudicæ, descensionesque temperatæ, plani cantus, quibus toni ipsi secernuntur adinuicem obfuscẽtur: currunt enim, & non quiescunt, aures inebriant, & non medentur: gestibus simulant, quod depromũt, quibus deuotio quærenda contemnitur, vitanda lasciuia propalatur. Non enim inquit fruſtra ipse Boetius, lasciuus animus, vel lasciuioribus delectatur modis, vel eosdẽ sæpe audiens emollitur, & frangitur. Hoc ideo dudum nos, & fratres nostri correctione indigere percepimus: hoc relegare, imo prorsus abiicere, & ab eadẽ ecclesia Dei profligare efficacius properamus. Quocirca de ipsorum fratrum consilio districtè præcipimus, vt nullus deinceps talia, vel his similia in dictis officiis, præsertim horis canonicis, vel cùm missarum solennia celebrantur, attentare præsumat. Si quis verò contra fecerit, per ordinarios locorum vbi ista commissa fuerint, vel deputandos ab eis in non exemptis, in exemptis verò per præpositos seu prælatos suos, ad quos aliàs correctio, & punitio culparum, & excessuum huiusmodi, vel similium pertinere dignoscitur, vel deputandos ab eisdem per suspensionem ab officio per octo dies auctoritate huius canonis puniatur. Per hoc autem non intendimus prohibere, quin interdum diebus festis præcipuè, siue solennibus in missis, & præfatis diuinis officiis aliquæ consonantiæ, quæ melodiam sapiunt, puta octauæ, quintæ, quartæ, & huiusmodi supra cantum ecclesiasticum simplicem proferantur: sic tamen, vt ipsius cantus integritas illibata permaneat, & nihil ex hoc de bene morata musica immutetur: maxime cùm huiusmodi consonantiæ auditum demulceant, deuotionem prouocent, & psallentium Deo animos torpere non sinant. Actum & datum, &c.

a *Eccles.* 47.

DE PRAEBENDIS ET dignitatibus.

TITVLVS II.

CAP. I.

Cùm beneficia in curia vacantia idoneis debeant conferri personis, illorum collationem papæ sibi reseruat. vide cap. 2. & 3. & cap. præsenti, eod. tit. lib. 6.

Bonifacius VIII.

PIAE solitudinis studio ducimur, vt dignitates, personatus, præbendæ, aliaq; beneficia ecclesiastica cum cura vel sine cura, quæ apud sedem apostolicam vacare noscuntur, personis cõferantur idoneis: a per quas in eis debita impendantur obsequia, & diuinorum cultus exerceatur solicitè in eisdem. Inde sit, quod nos huiusmodi dignitates, personatus, præbendas, ecclesias, & alia ecclesiastica beneficia quæ apud sedem eandem intra vnum mensem à data præsentium hactenus in curia vacauerint computandum, & quæ ex nunc apud eam vacauerint, in futurum prouisioni sedis eiusdẽ auctoritate apostolica reseruamus: Decernentes exnunc irritum & inane, si secus in hac parte scienter vel ignoranter, per quemcunq; seu quoscunq;, apostolica, vel alia quauis auctoritate contigerit attentari. Nulli ergo, &c. Datum Lateran. 3. nonas Maij, anno primo.

a *Vide concil. Trident. Sess. 24. de reform. c. 12.*

CAP. II.

Prouisiones sub titulo commendæ factas de ecclesiis patriarchalibus, archiepiscopalibus, episcopalibus, & monasterijs ad petitionem regum vel quorumcunq; magnatum, reuocat.

Clemens V.

EX superna prouidentia maiestatis, cuius vniuersa dispositione reguntur: ad apostolicę præeminentiã dignitatis (licet insufficientibus meritis) euocati, gregem dominicum nostræ vigilantiæ creditum vndique contemplamur: illumq; salubri studemus pastoris more vigili (quantum nobis ex alto permittitur) obseruãtia custodire, vt de illo possimus ad ipsius laudem, cuius exercemus vices in terris, dignam in extremo iudicio reddere rationem. Ideoq; nos diligens cura solicitat, continua pulsat instãtia, & curiosa solicitudo perurget, vt circa fidelium statum salubriter dirigendum sic efficacibus studiis & promptis operibus intendamus, quòd per nostræ cooperationis ministerium erga sanctam matrem ecclesiam deuotio filiorum concrescat, ipsorum cessent grauamina, & tranquillitatis ei proueniat incrementum: quòd tunc rectè agere credimus, cum molestis euentibus viam præcludimus, indirecta dirigimus, subtrahimus noxia, & salubria procuramus. Sane pridem nos, licet insufficientibus meritis, ad summum apostolatus apicẽ (sicut domino placuit) euocati, ab ipso nostræ promotionis exordio antiquæ notitiæ regum, prælatorum, magnatum, & aliorum nobilium personarum ecclesiasticarũ & secularium memores existẽtes, ac ipsorum aliquibus, tum quia in terris morãtes eorum gradũ huiusmodi promotionis habuimus, tũ quia solitæ ad eos amicitiæ specialibus affectibus ducebamur: Aliquibus vero ex assueta Romanorum pontificum liberalitate, quam in suis exercere sunt soliti nouitatibus: Volentes honoris & liberalitatis affluentia complacere, ad eorum importunas tamẽ & multiplicatas precum instantias, nonnullis clericis, & personis ecclesiasticis, religiosis & secularib. diuersorum ordinum dignitatis, cõditionum & statuum patriarchales, archiepiscopales & episcopales, ecclesias ac monasteria distincta pastoribus, sub commendę, vel custodiæ seu curæ vel guardię, aut administrationis titulo, nominéve notabili duximus perpetuò, ad vitam seu ad certi temporis spatium committenda, super his, an tales videlicet tantasq; gratias per nos fieri decuisset variorum arduorum negotiorum multiplicitate distracti, vsq; ad tempus, quo infirmitate satis periculosa nos his diebus visitauit omnipotẽs, nequiuimus cogitare plenariè. Verùm in debilitate ipsius ægritudinis constituti, à negotiorum vtcunq; discussione semoti, ad hoc sub diligenti examine direximus aciem nostræ mentis, demumq; prospeximus euidenter, quòd ecclesiarum & monasteriorum eorundem cura negligitur, bona & iura dissipantur ipsorum, ac subiectis eis personis & populis spiritaliter plurimũ & tẽporaliter derogatur, eisq; redundant ad noxam, quæ dicebantur cedere ad profectum: ac nedum ipsis, sed etiam Romanæ matri ecclesiæ, quæ disponente domino ipsorum caput fore dignoscitur & magistra, grauiora inde futura timentur pericula. Nolentes igitur his tot & tantis dispendiis vlterius causam relinquere: sed volentes potius opportunum & debitum in hac parte remedium adhibere, omnes & singulas promissiones huiusmodi per nos (vt præmittitur) factas, quibuscunq; cuiuscunque ordinis, dignitatis, aut status: sed etiam sanctæ Rom. eccles. cardinalibus quocunq; modo vel tẽporale factæ noscantur, auctoritate apostolica ex nunc ex certa scientia reuocamus, cassamus, & annullamus, & decernimus de cætero non habere aliquam roboris firmitatem. Nulli ergo, &c. Datum apud Pisatum Burdegalens. diœcesx. Calend. Martij, Anno secundo.

CAP. III.

Beneficia maiora & minora vacãtia & vacatura, præsertim in prouincia Burdegalẽ. Clemens V. certis ex causis dispositioni reseruauit, cum appositione decreti.

Clemens V.

ET si in temporalium dispositione bonorum habẽda sit discretionis cautela, præcipuè, vt ea dignè & laudabiliter disponantur: in ecclesiasticis tamen rebus multo fortius inuigilare nostra debet intentio, vt iuxta personarum cõditiones & status, ad diuini nominis laudẽ, & ipsarum vtilitatẽ prouideatur ex merito ecclesiasticis personis: cùm iuxta canonicas sanctiones a nihil sit, quod ecclesiæ Dei magis officiat, quàm q; indigni assumantur ad regimen animarũ. Hac igitur cõsideratione moti specialiter Burdegalen. ecclesiam, de qua licet immeriti fumus nouiter ad hũc statũ summi apostolatus assumpti, & monasteriũ sanctę crucis Burdegalen. ordinis sancti Benedicti etiam vacans per obitum quondam fratris Gulielmi de Bombio abbatis eiusdẽ. Et generaliter patriarchales, archiepiscopales, episcopales ecclesias, monasteria, prioratus, & quoslibet personatus, dignitates vel officia, cuiuscunq; ordinis & conditionis existant, necnon canonicatus, præbendas, ecclesias cum cura vel sine cura, & alia quælibet beneficia ecclesiastica quocunq; nomine appellentur, quæ apud sedẽ apost. vacare noscũtur ad præsens, & quæ toto nostri pontificatus tẽpore vacare contigerit in futurum: prouisioni, collationi & dispositioni nostrę & sedis eiusdẽ hac vice auctoritate apostolica reseruamus: Decernentes ex nunc irritum & inane, si qd contra hoc per quoscunq; quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum est hactenus, vel in posterũ contigerit attentari: Constitutione Clement. IIII. & Bonifac. VIII. Rom. pont. prædeceſſ. nost. & alia qualibet in contrarium edita non obstante. Et quia plus timeri solet, quod specialiter iniũgitur, quã quod generaliter imperatur, hac reseruatione nostra & decreto ligari volumus ignorantes. Et quia bullam nostram non habemus ad præsens, ad cautelam præsentium & memoriã futurorum huiusmodi reseruationẽ cum præmissi interpositione decreti scribi & in publicam formã redigi iussimus per Bernardum caprarij publicum notarium infra scriptũ: quã etiã sigilli (quo vtebamur olim Burdeg. ecclesię præsidentes) fecimus appensione muniri. Datũ Burdeg. 2. Cal. Aug. Põtificatus nostri año primo.

CAP. IIII.

" *Papa hic primò ambitionem & importunitatem quorundam religiosorum & secularium super obtinẽdis pluribus beneficiis dispensatiuè, qui insufficientes quandoq; erant pro vno, in diuersis locis, regnis & aliis locis distantib. recitans, apponit plures ex hoc contingentes inconuenientias: & tandẽ statuit, quòd omnes (exceptis cardinalib. ac regum filiis) qui super pluralitate beneficiorũ, quæ aliàs de iure non poterant obtineri, dispensationẽ obtinẽt, vnum cum cura, aliud sine cura, posiint à tempore notitiæ eligere intra mensem, & alia cũ effectu dimittere teneantur: aliàs omnib. sic dispensatis sint ipso iure priuati. Et idem de beneficiis, in quibus ius est ad rem dum vacabunt, de plurib. etiam talibus, intuitè tamẽ & sine dispensatione detentis, ordinat quòd vltimũ retineant & omnia alia dimittãt intra mensem, alioquin omnib. sint priuati. Item vult, quòd qui amodo talia receperint, dimissionẽ de primo faciant coram ordinario cũ effectu, alioquin sint omnib. ipso iure priuati: quæ omnia sic vacãtia dispositioni apost. sedis reseruat, interpretans ordinarios in hoc casu solos diœcesanos beneficiorum sic dimissorum. Item hoc vult de solis beneficiis intelligi: in quibus quis per se vel vicarium suum temporalem curam animarum vel spiritalem iurisdictionem exercet de cõsuetudine vel de iure. h. d. de Lau.*

a *In concil. Later. sub Inno. IIII. c. 26. referuntur c. nihil est. extr. de elect.*

Ioannes

Ioan. XXII. *epiſc. ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

EXecrabilis [a] quorundam tam religioſorum quàm ſecularium ambitio, quæ ſemper plus ambiens, eo magis inſatiabilis creditur, quo ſibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petẽtium a nobis & prædeceſſoribus noſtris Romanis pontificibus nõ tam obtinuiſſe, quàm extorſiſſe plerunque noſcuntur, vt vnus interdum etiam ad vnum beneficium eccleſiaſticum minus idoneus, in diuerſis eccl. nedum vicinis, ſed ab inuicem longè diſtantibus, imò nonnunquam in diuerſorum regnorum partibus ſituatis, plures quàm duas vel tres, aut plures etiã dignitates, vel perſonatus, officia ſeu priorat⁹, aut diuerſa eccleſiaſtica beneficia curam animarum habentia poſſit diſpenſatiuè, cùm aliàs non liceret de iure cõmuni recipere, & ſimul licitè retinere. Vnde inter cætera inconuenientia infra ſcripta naſcuntur, quòd videlicet interdum vnus, qui vnum quamuis modicum vix officium implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicat ſtipendia: quæ multis literatis viris vitæ puritate ac teſtimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicent, poſſent abundè ſuffiecere, æqua diſtributione collata. Habentibus ipſa paratur vagandi materia, diuini cultus minuuntur, hoſpitalitas in ipſis beneficiis debita non ſeruatur: & dum non ſunt ſui in vnaquaque regione rectores eccleſiarum, detrahitur cõmodis & honori: quæ carentes defenſorum auxilio in iuribus ſuis & libertatibus multipliciter collabuntur: ruinis patent ædificia nobilia, quæ magnificentia extruxerat deceſſorum: Et (quòd amarius eſt dolendũ) animarum cura negligitur, & vitiorum ſentib. fomentum periculosè præbetur. Nos itaque tot malis tantiſque diſcriminibus occurrere cupientes: omnes & ſingulas diſpenſationes ſuper receptione ac retentione plurium dignitatum, perſonatuum, officiorum, prioratuum, aut beneficiorum, quibus cura ſit animarum annexa, ſub quacunque forma vel expreſſione verborum à nobis, vel dictis prædeceſſoribus noſtris cuicunque perſonæ conceſſas. (Cardinalibus tamẽ ſanctæ Roma. eccleſi. qui circa nos vniuerſali eccleſiæ ſeruiendo ſingularum eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac regum filiis, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem ſunt potioris prærogatiua gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione ſuper hoc cum fratribus noſtris habita diligenti: de ipſorum conſilio & ex certa noſtra ſcientia in forma ſubſcripta duximus taliter moderandas, quòd per moderamen noſtrum effrenatam circa eaſdem perſonas talium beneficiorum multitudinem refrenemus, ipſiq́ue impetrantes fructu diſpenſationũ huiuſmodi totaliter non fruſtrentur. Statuimus itaque & de fratrum noſtrorum conſilio ordinamus, quòd obtinentes nunc ex diſpenſatione legitima pluralitatem huiuſmodi dignitatum, perſonatuum, officiorum, aut prioratuum ſeu beneficiorum, quæ aliàs abſque alia diſpenſatione legitima obtinere nequibant, vnum tantũ ex dignitatibus, perſonatibus, officiis, prioratibus, eccleſiis vel beneficiis huiuſmodi, quibus cura immineat animarum, cum dignitate, perſonatu, vel officio, prioratu, eccleſia vel beneficio ſine cura, quæ habere malierint prætextu diſpenſationis ſufficientis circa id eiſdem indultæ poſſint licitè retinere: quæ tamen teneantur eligere intra menſem numerandum à tempore notitiæ conſtitutionis iſtius. Cæteris beneficiis cum cura vel ſine cura, quæ ipſius diſpenſationis prætextu tenebant, & quæ aliter ante non poterant de iure abſque diſpenſatione aliqua licitè retinere, quæ nos extunc vacare decernimus, coram ordinariis ſub teſtimonio publico intra idẽ tempus verbaliter vel realiter cũ effectu dimiſſis: abſq; eo, q⁹ ad illa nunquam ſine noua collatione ab eo, qui facere poterit facienda redire, aut eorum adminiſtrationi ſe immiſcere præſumant. Alioquin tam his, quàm aliis omnibus beneficiis, quæ virtute huiuſmodi noſtri moderaminis retinere poterant, vt præfertur, ſint ipſo iure priuati, & prorſus inhabiles ad ſimilia beneficia obtineda. Per hoc autẽ iis, qui dignitates, perſonatus, officia, prioratus, vel alia beneficia curam animarũ habentia ex diſpenſatione, quæ ius tribuat iuxta noſtram moderationẽ præſcriptam obtinent, & alia ſimilia beneficia noſtrarum vel eorundem prædeceſſorum auctoritate literarum expectant, cum quibus eſt, vt illa cùm vacauerint recipere, & vnà cum obtentis retinere licitè valeant diſpenſatum: nolumus derogari, quin ea cùm vacauerint, intra dicti temporis ſpacium poſſint eligere, & dimiſſis aliis recipere in forma præſcripta ac licitè retinere: pœnas ſimiles incurſuri, ſi huiuſmodi noſtræ contraire præſumpſerint ſanctioni. Porrò quia quorundam oculos ſic auaræ cupiditatis vitium excæcauit, quòd plura talia beneficia ſimul abſque diſpenſatione canonica retinere præſumunt: nos de illis præſenti decreto ſtatuimus, vt omnia & ſingula beneficia ſic detenta (illo tamẽ retento, quod vltimo receperũt, dũmodo in eo ex collatione canonica cõpetat ius eiſdem) intra tempus vt præſcribitur, limitatum verbo & facto ac ſine fraude, corã ordinariis ſub teſtimonio ſimiliter publico dimittere teneantur. Quod ſi non fecerint, & illo ſint ipſo iure priuati, in quo ius eis aliàs cõpetebat, & inhabiles penitus ad quæcunq; obtinenda eccleſiaſtica beneficia cenſeantur. Qui verò deinceps receperint dignitatem vel perſonatũ, ſeu officium, aut aliud beneficiũ, curam animarũ habens annexã: ſi antea ſimile beneficiũ obtinebãt, illud quo ipſo iure (poſt quam ſecundi poſſeſſionẽ habuerint, vel per eos omni dolo, & fraude ceſſantibus, quo minus habeant, ſteterit) priuati noſcuntur, abſq; moræ diſpendio in ordinariorũ manibus dimittere debeãt, pari modo: Alioquin extunc ſint ipſo iure ſecundo priuati, & nedum ad ſacros ſuſcipiẽdos ordines, quin etiã ad habendum qd⁹cunq; aliud eccleſiaſticũ beneficiũ inhabiles reputentur. Quæ omnia & ſingula beneficia vacatura, vt præmittitur, vel dimiſſa noſtræ & ſedis apoſtolicæ diſpoſitioni, de ipſorũ fratrum conſilio reſeruamus: Inhibentes, ne quis præter Rom. pont. quacunq; ſit ſuper hoc auctoritate munitus, de huiuſmodi beneficiis diſponere, vel circa illa per mediũ permutationis, vel aliàs innouare hoc quoquo modo præſumat. Nos enim ſi ſecus actum, ſeu attentatum fuerit, irritũ decernimus & inane. Cæterùm ordinarios intelligimus in caſibus ſuprà ſcriptis epiſcopos, in quorum ciuitatibus, vel diœceſibus conſiſtunt beneficia, ſeu aliquod eorum, quę debẽt ſecundũ præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, cõmorantur, vel eccleſiis cathedralibus vacantibus capitula earundem. Et hi de beneficiis, tam dimiſſis, quàm (vt præmittitur) perditis nos vel apoſt. ſedem certificare ſtudeant, quamprimum commodè poterunt indilatè, vt de illis ſalubriter diſponere valeamus. Quã tum autem ad modificationem perſonatuũ attinet antè fatã, illa duntaxat, & non alia beneficia eccleſiaſtica quocunq; nomine nuncupentur, curam habere cenſemus, quæ parœcias habent, in quibus eſt animarum cura annexa, non per vicarios perpetuos, ſed per rectores, aut miniſtros beneficiorum ipſorum, vel illorum temporales vicarios exercenda. Necnon etiã illa quorum miniſtris ratione beneficiorum huiuſmodi competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, ſuſpendere, excommunicare, ſeu ab excõmunicationis & ſuſpenſionis ſententiis abſoluere de conſuetudine, vel de iure, iuribus aliis de animarum cura loquentib. in ſuo robore, quo ad cætera permanſuris. Nulli ergo omnino

[a] *Vide concil. Trid. ſeſſ. 7. de reform. cap. 2. & 4. & ſeſſ. 24. de reform. c. 17.*

hominum liceat hāc paginam noſtrorum moderationis ſtatutorum, conſtitutionum, reſeruationis, inhibitionis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auinioni, kalend. Decembris, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

CAP. V.

Epiſcopatus Tholozanus, in reditibus plurimum abundans, in nouam metropolim, propter multiplices cauſas hic expreſſas erigitur, cui pro ſuffraganeis eccleſiis ſunt deputatæ quatuor villæ in nouas ciuitates erectæ, adiecta cum illis eccleſia Apamiarum. Et quibus epiſcopis & archiepiſcopis prius ſuberant, quidq; earum cuilibet pro reditibus ſit aſſignatum, hic exprimitur: & tandem cenſuræ eccleſiaſticæ in rebelles proferuntur. Aduerte, quòd eccleſia de Vauro, & eccleſia de Mirapice, ſunt ſub eccleſia Tholozana tanquam ſuffraganeæ: licet de illis hic mentio nulla fiat. Vtilitas ex hoc capitulo habetur, quoniam cognoſcimus cauſas erigendi, & diuidendi eccleſias, alias a alijs ſubiiciendi, & alias ab alijs eximendi, & ad ſolum papam hæc omnia ſpectare: cui in ſingulari priuilegio maiores cauſæ maioraq; negotia reſeruantur. patet in cap. 1. de tranſlata. epiſco. cum ſuis concor.

Ioannes XXII.

SAluator noſter, cuius nutui cuncta ſeruiunt, *a* in agro mundi huius meſſem multam aſpiciens, & operariorum raritatem attendens, dominum meſſis rogandum eſſe, vt in illam operarios mitteret, cenſuit: & ipſe idem etiam exiens manè, veluti paterfamilias diligens, horis diei variis operarios in vineā ſuam miſit. Romanus itaque pontifex, ſicut eodem domino diſponēte vicarius eius in terris eſſe dignoſcitur, ſic & ipſius actibus (in quantū ſinit humana fragilitas) ſe conformare tenetur. Vbi ergo ſuperexcreſcere meſſem populi, videlicet multitudinem viderit, operarios debet opportunos adiicere, & iuxta propheticum verbum augere cuſtodiam: cuſtodes & cultores idoneos in dominicam vineā deſtinare. Sanè conſiderantes attentius, & intra pectoris clauſtra meditatione ſolicita reuoluentes, quòd in tanta multitudine populi, quanta fœcundauit altiſſimus ciuitatē, & diœceſim Tholozanā: ſingulorum vultus nequibat (vt condecet) vnicus paſtor inſpicere, aut alias partes boni paſtoris implere: quodque durum erat, atque difficile per talem latam & diffuſam diœceſim ad vnum tātum à perſonis eccleſiaſticis, & mundanis recurſum haberi. Attendentes etiā, quod licet Tholozanus epiſcopatus reditib. abundaret immenſis, non tamen ſupererat hucuſq; memoria, quòd ex ſuorum opulentia copioſa redituum aliquid in eccleſia, vel diœceſi Tholozana proueniſſet in diuini cultus augmentum: imò ſic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, vt multo iam tempore luxus circa carnis deſideria euectionū pompa, immenſitas clientelæ, immoderata diffluxio in parentes, ſumptus enormes, aut vſus extraordinarij ſibi vendicaſſent ibidem, quaſi totum patrimonium crucifixi: & verendum erat ne præſul vnicus Tholozanus incraſſatus *b* & dilatatus & exceſſiuis huiuſinodi opibus, aliàs ſuperbus periculoſè recalcitrans, Deum factorem derelinqueret, & à ſuo ſalutari recedens, pernicioſum exemplum in ſubditos deriuaret. Penſantes quoque, quòd ſanctæ memoriæ Clemens papa quintus, prædeceſſor noſter eodem etiam tempore, quo ciuitas & diœceſis antefatæ longè minus in populo, ac reditibus affluebant: tamen extunc benedicente domino incredibiliter creuerint in vtroque & iugiter creſcere dignoſcantur: ſpiritu beatæ cōſiderationis inductus, ad diuiſionem epiſcopatus eiſdem firmiter, dum viuere intendebat: licet morte præuentus ſuum in hac parte nequiuerit implere conceptum. Nos pium prædeceſſoris noſtri propoſitum in effectum volentes adducere, & tam diſſipare malum, quod prædictorum reditū copia exceſſiua produxit, quàm etiam cultum augere diuinum, & ſpiritalem animarum profectum, quos (ſi iuxta facultatis exigentiā, & diffuſam latitudinē dictæ diœceſis ſufficiens numerus in eadem vtilitate præſulum deputetur) in dubio prouenire ſperamus, promouere ſalubriter intendentes. Premiſſis & aliis ſuadentibus iuſtis cauſis, ex certa noſtra ſcientia de fratrum noſtrorum conſilio concordi, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ad laudē Dei, exaltationem eccleſiæ, fideliumq; ſalutem, epiſcopatū ipſum dictamq; diœceſim Tholozanam apoſtolica auctoritate diuidimus in quinq, diœceſes, quas per certos diſtingui limites faciemus: Volentes ac decernentes, quod præter ciuitatē Tholozanam, quæ ſuam propriam & diſtinctam habebit diœce. certis finib. limitandam, ſubſcriptæ quatuor villæ, quarum quamlibet, eiſdem conſilio & auctoritate in ciuitatem erigimus, & ciuitatis vocabulo inſignimus: ſcil. de monte Albano, pridem de Caturcen. diœce. cui adiicietur certa pars dictæ quondam diœceſis Tholozanæ: ac ſancti Papuli de Riuis, & de Lumberiis, & de ipſa quōdam Tholozana diœce. exiſtentes, iiij. ſeparatas diœce. habeant certis limitibus diſtinguendas. Quodque beati Martini de mōte Albano, vbi corpus ſancti Theodori confeſſoris dicitur eſſe reconditum, prædictæ ciuitatis montis Albani, & beati Papuli dictæ ciuitatis ſancti Papuli, Mariæ de Lumberiaco, ciuitatis præfatæ Lumberiaci, necnon beatæ Mariæ de Riuis eccleſiæ ipſius ciuitatis Riuenenſis ſint decætero & habeātur perpetuò eccleſiæ cathedrales. Et quia eccleſia Tholozana, ſicut ſolenniori ſtatu, & conditione potiori refulget, ſic & grandioris honoris titulis efferenda eſt, ipſam hucuſq; ſuffragat eam eccleſię Narbonenſ. ac totam quondā diœceſ. Tholozanam de fratrum noſtorum conſilio, & ex certa noſtra ſcientia, & apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, ab omni iuriſdictione, poteſtate, ab ſubiectione archiepiſcopi, capituli & eiuſdem eccleſiæ Narbonenſis penitus eximentes, eam ad laudem diuini nominis, & honorem eccleſiæ ſanctæ ſuę in archiepiſcopalem, ſeu metropolitanam erigimus, eamque honoribus & inſigniis ſedis metropolitanæ decoramus: auctoritate apoſtolica decernendo, vt ex nunc pro metropolitana eccleſia in perpetuum habeatur. Et quia etiam dignū eſt, vt ex quo de filia facta mater metropoliticæ dignitatis ſuſcepit inſignia, & ſuffraganearum congruū numerum filiarum, ac decentem prouinciam habeat: vt ad iudiciū archiepiſcopi Tholozani, qui pro tempore fuerit, omnes cauſæ ſuffraganeorum epiſcoporum & perſonarum eccleſiaſticarum, ac ciuitatum eiuſdem prouinciæ iuxta ſacrorum ſtatuta canonū referantur. Nos præfatas iiij. ciuitates & eccleſias cathedrales cum earum diœceſib. (vt præmittitur) diſtinguendas, necnon ciuitatem & eccleſiam Apamiarū cum ſua diœceſi, ex nunc ipſius eccleſiæ Tholozanæ ſuffraganeas, ac de prouincia Tholozana in perpetuum fore decernimus: & iure metrop. ſubiicimus, & ſubiectas eſſe volumus eas illi. Prænominatas montis Albani, quæ de diœceſ. Caturcen. & Bituricen. prouincia, & Apamiarum ciuitates & eccleſias, q̄ de prouincia Narbon. hactenus fuiſſe noſcūtur. Necnon reliquas tres ciuitates, & eccleſias ſancti Papuli Riuenen. Lumberiacen. quæ ab olim de diœce. Tolozana fuerunt, cum earum diœce. conuentibus, collegiis, ſiue capitulis à iuriſdictione, poteſtate, ac ſubiectione quacunque Bituricenſis & Narbonenſis archiepiſcoporum ac Caturcenſis, & quondam Tholozani epiſcoporum, capitulorum, & abbatum atque conuentuum, & ordinariorum quorumlibet aliorum eccleſia-

a *Matth. 9.* b *Deut. 8.*

ecclesiasticorum, quibus quomodolibet fuerant hucusque subiectæ, auctoritate præsentium perpetuo eximentes de prædictorum consilio, & plenitudine potestatis. De bonis autem, reditibus, prouentibus, & iuribus dicti quondam episcopatus Tholoza. ipsi Tholoza. decem milia & singulis aliis prædictis ecclesiis (Apamiarum excepta) cui de ipsis bonis, reditib. & prouentibus, iuribus, vltra illa, quæ habere dignoscitur, certam assignabimus portionem nostris aliis literis distinguendam (singula quinque milia librarum Turonen. annui reditus, & perpetui prouentus, quę quidem vnicuique illarum suisque pontificibus dignitate ac onere, & circumstantiis aliis attente pensatis) debere sufficere vidimus, præter reditus, prouentus, & iura, quæ ad prædictas ecclesias, & conuentus earum antea pertinebant, de quibus ad honorem Dei, & ipsarum ecclesiarum commodum intendimus ordinare: ex nunc auctoritate prædicta de consilio ac plenitudine memoratis concedimus, donamus, ac etiam deputamus percipienda integraliter per ipsarum ecclesiarum præsules, qui pro tempore fuerint in rebus & locis cuilibet magis adiacentibus & vicinis, iuxta distinctionem, seu limitationem diœcesium singularū, per alias nostras literas faciendam. Interim tamen distinctione, seu limitatione prædicta pendente: volumus, quod eorum quilibet summam eum contingentem pro rata accipiat annuatim de bonis, reditibus, prouentibus, & iuribus antedictis, per manus eorum, quos ad hoc prouiderimus deputandos. Residuum vero redituum, prouentuum, & iurium ipsorum, quod (facta de illis, vt præmissum est assignatione) supererit, necnon iurisdictionem spiritalem & temporalem, quæ ad dictum quondam episcopatum Tholoza. vsque ad tempus diuisionis huiusmodi pertinebat, & quæ distinctione, seu limitatione post tacta pendente faceremus, per idoneas exerceri personas. Ac beneficia, etiam si dignitates, personatus ac officia existant (exceptis his, ad quæ quis per electionē assumitur, & in quibus, vel ad quæ auctoritate literarum apostolicarum alicui, seu aliquib. ius est aliquod acquisitum, quibus per id nullum volumus præiudiciū generari) nunc & in antea vsq; ad distinctionē diœce. vacatura dispositioni nostræ ac sedis apostolicę de fratrum ipsorum consilio reseruamus. Hæc igitur per dictæ sedis prudentiam circunspectā sic statuta salubriter & vtiliter ordinata, perpetuis esse valitura temporibus, & robur incommutabilis firmitatis obtinere volentes: auctoritate prædicta districtius inhibemus, ne aliquis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis, aut status, etiam si archiepiscopali, vel episcopali, seu regia præfulgeat dignitate, huiusmodi ordinationem apostō. reseruationem, & alia supradicta quouis modo turbare, seu quomodolibet impedire præsumat. Nos enim ex nunc irritum decernimus & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia contrarium præsumpserint, nisi intra octo dierum spacium post publicationem præsentium resipuerint cum effectu excommunicationis in personas, & interdicti in vniuersitates, ac suspensionis in conuentus, capitula siue collegia, de consilio & auctoritate prędictis sententias promulgamus. à quibus non, nisi per Roma num pontificem absolutionis beneficiū (præter quam in mortis *a* articulo) valeant obtinere. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrarum diuisionis, voluntatis, constitutionum, erectionum, insignitionum, exemptionum, decorationis, subiectionis, concessionis, donationis, deputationis, reseruationis, inhibitionis, promulgationis, infringere, vel ei ausu, &c. Datum Auinion. vij. Kalend. Iulij, Pont. no. Anno primo.

a *In articulo mortis nulla est casuum reseruatio: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunque peccatis & censuris absoluere possunt. concilium Trident. sess. 14. cap. 7. de casuum reseruat.*

CAP. VI.

Impedientes episcopatus Tholozani erectionem in ecclesiam cathedralem, & eius diuisionem in v. diœce. vltræ penas in constitutione superiori declaratas perdunt feuda, & quæcunque beneficia spiritualia & temporalia. Et si sint personæ ecclesiasticæ, efficiuntur inhabiles ad quæcunque beneficia ecclesiastica.

Idem.

NVper certis ex causis, quæ nostrum & fratrum nostrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, quondam episcopatum Tholozanum in archiepiscopalem, seu metropolitanam ereximus ecclesiam: quatuor villas, quarum quamlibet insigniumus vocabulo ciuitatis, quatuor cathedrales ecclesias creauimus: vnam videlicet in villa montis Albani, quondam Caturcen. diœc. adiicienda sibi certa parte quondam diœc. Tholoza. alteram in villa Lumberiaci, aliam in villa sancti Papuli, & aliam in villa de Rinis & de Robestria quondam Tholo. diœc. Quas quidem ecclesias vna cum Apamiarum ecclesia, tanquam suffraganeas subiecimus ipsi metropolitanę Tholozanę ecclesię. De bonis quoque & reditibus dicti quondā episcopatus Tholozan. tam ipsi Tholozan. quam prædictis ecclesiis suffraganeis certam portionem, quam vnicuique illarum debere sufficere vidimus, prouidimus assignandam: totali bonorum & redituum ipsorum residuo, dispositioni nostræ & sedis apostolicę reseruato. Alia etiam circa præmissa fecimus, decreuimus, & ordinauim⁹ ex certa nostra scientia, de ipsorum fratrum concordi consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, districtius inhibentes, ne quis cuiuscunque præeminentiæ, ordinis, conditionis aut status, etiam si archiepiscopali dignitate fulgeret, ipsam ordinationem nostram impedire præsumeret vel turbare: ac decernentes ex nunc irritum & inane, si secus super his à quoquā quauis auctoritate contigerit attentari. Et nihilominus in eos, qui ex certa scientia cōtrarium facerent, nisi resipuerint cum effectu, intra octo dierum spacium post publicationem ordinationis ipsius, excommunicationis in personas, interdicti in vniuersitates, ac suspensionis sententias in capitula, conuentus, siue collegia duximus promulgandas, prout hæc & alia in apostolicis literis inde confectis plenius continentur. Verum quia ipsa nostra ordinatio eò efficacius & inuiolabilius speratur seruari, quo plurium & grauiorū vallata fuerit adiectione pœnarum: Nos ad obseruationem inconcussam ipsius eò amplius anhelantes, quò euidentius in diuini cultus augmentum & salutem fidelium animarum noscitur redundare, præfatis adiiciendo sententiis omnes & singulos scienter turbantes, aut impedientes ordinationem eandem, aut aliqua in illa contenta: seu turbantibus vel impedientibus dantes consilium, auxilium vel fauorem directè, vel indirectè, publicè vel occultè, cuiuscunque sint conditionis, dignitatis, ordinis aut status ecclesiastici vel mundani, etiam si archiepiscopali vel episcopali, aut maiori vel superiori prefulgeant dignitate: nisi intra octo dierum spaciū post publicationem præsentium ab huiusmodi impedimento, seu turbatione ac impensione consilij, auxilij vel fauoris resipuerint cum effectu, feudis, locationibus, officiis & beneficiis quibuscunq; spiritualib. & temporalibus, etiā si dignitates vel prælaturæ quæuis fuerint, quæ ab ecclesiis seu in ecclesiis quibuscunq; obtinebunt, seu obtinent, ex certa nostra scientia, & de ipsorū fratrū consilio & apost. plenitudine potestatis priuatos esse decernimus ipso facto. & sic liberè ipsa feuda, locationes vel officia aut beneficia spiritalia & tēporalia, dignitates

& prelaturæ ad ipſas, ad quas ſpectant, reuertantur ecclesias, & deuoluantur ad rectores, capitula ſeu collegia eorundem, quod de illis pro ſua voluntate diſponant: Et ad dignitates & prælaturas per electionē aut alium modum licitum idoneas perſonas aſſumāt. Perſonasque eccleſiaſticas, quæ culpabiles fuerint in præmiſſis inhabilitamus ad quæcunq; eccleſiaſtica beneficia obtinenda. Nulli ergo omnino hominum, &c. Datum Auinion. iiij. No. Auguſt. Pont. noſt. anno primo.

CAP. VII.

Executores quatuor dantur, ad pœnas ſuperiores ſolenniter publicandas.

Idem *Bartholomæo electo Narbo. diœce. Aguelmo de Blauia Engelmen. Eduen. Archid. & magiſtro Berengario de Lagio Lemouicen. & Narbo. eccleſiarum canonico.*

NVper ex certis cauſis, quæ noſtrum & fratrum noſtrorum animos ad id rationabiliter induxerunt, &c. (vt ſupra proxi. vſq; ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda) Quocirca diſcretioni veſtræ, per apoſt. ſcripta mandamus, quatenus priuationem & inhabilitationē noſtram huiuſmodi vos omnes ſeu tres, vel duo ſiue vnus ex vobis, per vos vel alium, ſeu alios in eccleſiis & ſolennibus locis & aliis, de quibus & quoties expedire videritis, ſolenniter publicetis: ne quiſquam valeat ea ignorantiam allegare. Datum Auinion. ij. Idus Nouembris, Pontifi. noſtri anno octauo.

CAP. VIII.

Diſpenſat cum quodam abbate, vt epiſcopus poſſit eſſe: licet defectum patiatur in ordinibus & ætate. Ex hac & ſequenti cognoſcimus cauſas, & formas diſpenſandi. Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt. ad Rom. 15.

Idem *Arnoldo electo Lumbanen.*

NVper ex certis rationabilib. & manifeſtis cauſis, quæ ad hoc noſtrum animum induxerunt, ciuitatem Lumbanen. olim villam de Lumbanis, tunc intra Tholozanæ diœceſ. limites conſtitutam, qui locus inſignis, ac multiplici cōmoditate dotatus exiſtit, de fratrum noſtrorum conſilio & apoſtolicę plenitudine poteſtatis per literas noſtras, ſub certa forma in ciuitatē ereximus, ciuitatisq, vocabulo duximus decorandam: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia abbatię illius loci de Lumban. ordinis ſancti Auguſtini extunc haberetur & exiſteret cathedralis: ac deinde volentes eidem eccleſiæ de paſtore idoneo ſalubriter prouidere, in te abbatem eiuſdem eccleſiæ virum vtiq; literatū & literarum ſcientia præditum, vitæ ac morum honeſtate decorum, diſcretionis & conſilij maturitate conſpicuum, direximus oculos noſtræ mentis, teque (non obſtante defectu ętatis, & ordinum, quem pateris, cùm tonſuratus modo in clericum, & in xxvij. ętatis tuæ anno, vel circa conſtitutus eſſe dicaris, ſuper quo tecum gratioſe duximus diſpenſandum) de fratrum noſtrorū conſil. ipſi eccleſiæ præfecimus in epiſcopum & paſtorem, curam & adminiſtrationem ipſius eccleſiæ tibi in ſpiritalibus, & temporalibus committendo. Vnde licet nondum ſit tibi munus conſecrationis impenſum, nec apoſtolicas literas promotionem tuam huiuſmodi continentes (cum illas non habeas) poſſis oſtendere. Nos tibi, vt (conſtitutione fcli. recor. Greg. pap. viij. præd. noſt. & quælibet alia ſuper hoc in contrariū edita, nequaquā obſtante) poſſis eiuſdem Eccleſiæ Lumban. & quorumcunq; bonorum ipſius adminiſtrationem accipere, ipſamq; adminiſtrationem liberè exercere, auctoritate præſentium indulgemus. Contradictis, &c. Datum anno IIII. vt ſuprà.

CAP. IX.

Hortatur quendam in multis commendatum, vt curam paſtoralem adminiſtret in eccleſia, quæ de nouo fuerat in cathedralem erecta. hìc autem inuenies multa notatu digniſſima, quæ debeant lectores ad deuotionem accendere.

Idem *venerabili fratri Bertrando epiſcopo montis Albani, ad vniuerſalis eccleſiæ regimen exercendum diuina diſpenſatione vocato.*

AD cuiusliber ſtatus eccleſiæ aciem ſolicitæ conſiderationis extēdimus, paſtorales partes officio vigilanti adhibentes, vt earum ſingulæ paſtoribus gubernentur idoneis, & prouidis rectoribus diſponantur. Quorum diſpenſatione prouida, & prouidentia circunſpecta (illius cooperante clementia, qui verè paſtor & rector agnoſcitur) ſpiritualium & temporaliū proficiant incrementis. Nuper ſiquidem ex certis & rationabilibus cauſis, quę ad hoc noſtrum animū induxerunt, ciuitatem olim villam montis Albani, tunc intra limites Caturcen. diœc. conſtitutam, qui locus inſignis exiſtit, ac vbertate multiplici hominum & rerum exuberat, de fratrum noſt. conſi. & apoſt. plenitudine poteſtatis ciuitatis vocabulo duximus decorandā: ſtatuentes ac etiam decernentes, vt eccleſia monaſterij illius loci montis Albani monaſterij caſa Dei ad Rom. eccle. nullo medio pertinentis, ordinis ſancti Benedicti Claremoten. diœce. tunc immediatè ſubiecta, extunc haberetur, & exiſteret eccleſia cathedralis: poſtmodum verò de celebri, ac ſalubri prouiſione ipſius eccleſiæ montis Albani, vt ſponſi ſolatio lætaretur, ſolicite cogitantes, ac volentes illum eidem præficere in paſtorem, de quo certam haberemus notitiam, quod eum clara morum inſignia redimerent, nec eſſet dubia eius charitas, circa plebem ſuo regimini committendam, & in cuius fiducia cōſiſteret ſalubriter ſecuritas ſubditorum. Ad te nunc monaſterij prędicti abbatem, quem literarum ſcientia præditum, vitæ & morum honeſtate decorum, diſcretionis & cōſilij maturitate conſpicuū, in temporalibus prouidum, in ſpiritualibus circunſpectum, nobis & fratribus noſtris placida tua cōuerſatio continuata, diu apud ſed. ap. approbauit, dixerimus oculos mentis noſtræ: quibus omnibus debita meditatione penſatis, de perſona tua nobis & eiſdē fratribus, ob tuorum exigētiam meritorum accepta, de ipſorum fratrum cōſilio & apoſtolicę plenitudine poteſtatis eidem eccleſiæ montis Albani prouidimus, præficientes eidem ſanctæ eccleſiæ teipſum in paſtorem, tibi curam & adminiſtrationem illius in ſpiritualibus & temporalibus committendo, ac tibi poſtmodum faciendo, per venerabilem Frat. no. Berengarien. epiſcopum Tuſculan. munus conſecrationis impendi. Firma ſpe fiduciaque tenentes, quòd eadem eccleſia monaſterij Albani (dominica aſſiſtente clementia) per tuæ circunſpectionis & induſtrię ſtudiū fructuoſum ſeruabitur à noxiis & aduerſis, & ſpiritualibus & temporalibus proficiet incrementis. Tolle igitur Dei iugum, tam leue collis humilium, quam ſuaue, ac dilectione paſcēdum, ſuſcipe gregem eius, ſuper quem noctis vigilias dilectus ſolicitusq; cuſtodit, vt liber non pateat aditus inuaſori, & dominus inſuſpicabili hora vēturus ſi te inuenerit, ſic agentem curſu conſummato, qui tuo labori proponitur, & horum fide ſeruata, quæ tuæ ſolicitudini committuntur, te repertum fidēlem in modico, ſupra multa conſtituat, ac in dilecta gaudiorum ſuorum tabernacula introducat. Datum, &c. Anno quarto.

CAP. X.

Declarat, an collector fructuū primi anni omnium beneficiorum eccleſiaſticorum vacantium & vacaturorum, vſque ad certi temporis ſpacium deputatorum, pro cameræ apoſto. oneribus facilius ſupportandis, poſſit cum obtinentibus beneficia conuenire: & an aliaria dotata cadant ſub tali reſeruatione, &c.

Idem *Hugoni de Mirabello canonico Ebredun. collectori fructuum primi anni, &c.*

Poſtulaſti.

POstulasti per apostolicæ declarationis euidentiam edoceri, quid tibi super dubiis infra scriptis circa cō missam tuæ industriæ recollectionem fructuum prædictorum (aliàs præbendarum, aut beneficiorum) imminentibus sit agendum. Tuæ itaq; consultationi breuiter respondentes, te scire volumus beneplaciti nostri esse super fructibus beneficiorum, quæ ita reperies in solutione decimæ iuxta verum taxata valorem, quod illum nequaquam excedunt, cum obtinentibus huiusmodi beneficia, prout melius & vtilius diœcesanis locorum (in quibus huiusmodi beneficia fuerint, quorū consilia in hac parte requiras) & tibi videbitur, valeas conuenire. Nos enim ipsorum diœcesanorum, & tuam conscientiam super his oneramus. Licet autem quotidianæ distributiones, per nos fuerint à perceptione fructuum prædictorum exclusæ, hoc tamen volumus de distributionibus ipsis intelligi, quæ dantur eis, qui horis interfunt: sic quòd illæ, quæ soluuntur his, qui sunt in ciuitate vel loco præsentes, quamuis horis non interfint eisdem, non sint ab onere dictæ recollectionis immunes. Porrù declarationem illam factam per nos in deputatione, seu reseruatione fructuum prædictorū, vt videlicet non extēdatur ad vicarias, seu capellanias, vt plurimū à decedentibus institutas ad missas pro ipsis decedentibus celebrandas, certis constitutis reditibus presbytero inibi celebranti, locū habere volumus in altaribus dotatis certis feudis vsuaticis seu censibus, vt capellanus inibi celebrare debeat pro dotantium animabus certis vicibus, singulis septimanis, & in ecclesia cathedrali horis interesse diuinis, dummodo valor annuus ipsorum altarium summam xx. lib. Turonen. non excedat. Alioquin includantur in deputatione, seu reseruatione prædictis. Vbi verò præbēda fuerit in decima pro tanto taxata, quòd parū posset canonico hebdomadario (cui certum pro illa seruitium imminet in ecclesia faciendum) post perceptionem taxationis huiusmodi remanere: volumus q̄ de taxatione ipsa pro huiusmodi seruitij onere portionem aliquam congruā prædicto hebdomadario dimittas, pro iam dicta camera nostra residuum percepturus. Cæterùm præbendas illorum, qui taxationē decimæ soluere recusantes abesse velle se simulant, vt taxationem ipsam diminuere compellantur: ne per illorum absentiam huius perceptione taxationis frauderis, quasi nil de præbēda percipere valeas, de qua non percipiunt aliquid, nisi fraudulēter in loco vel in ciuitate præsentes, quum tamen ecclesiæ fabrica tales præbēdas ex integro percipere dignoscatur: declaramus sub deputatione seu reseruatione cōprehendi præfata: vt videlicet eas iuxta deputationis nostræ modū percipere valeas, canonicorum ipsorum absentia non obstante. Ridiculum enim esset, vt eadem fabrica potiori, quàm nos priuilegio in talibus vteretur. De illis deniq;, qui licet per multos menses tenuerunt ecclesias, vel præbendas, nihil tamen se percepisse asserunt ex eisdem, cùm iuxta consuetudinem patriæ prædecessores eorum testati fuerunt de bonis illarum, propter quod ipsi obtinentes tales ecclesias tibi satisfacere nequeunt de fructibus antedictis: nihilominus offerentes, quòd tandiu fructus ecclesiarum ipsarum percipias, donec tibi fuerit inde plenariè satisfactum: placet nobis & volumus vt si est ita, oblationi huiusmodi condescendas. per hoc tamen non intendimus consuetudinē approbare prædictam. Datum Auinion. v. Idus Octobr. Pontificatus nostri anno secundo.

CAP. XI.

Cùm Romanus pontifex pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus fructus beneficiorum vacantium vsq; ad certum tempus reseruasset, circa illam reseruationem plurimæ ambiguitates ortæ sunt, quas hic soluit.

Idem.

CVm nonnullæ ecclesiasticę personæ in cathedralibus ecclesiis canonicatus, præbendas, dignitates, personatus, & officia, ac alia beneficia ecclesiastica obtinentes, reuocare conentur in dubium, an fructus, reditus, & prouentus primi anni beneficiorum ecclesiasticorum etiam vacantium, & quæ in diuersis orbis partibus vsq; ad triennium vacare contingeret, quos pro eccles. Rom. necessitatibus per nostras sub certa forma literas duximus reseruandos, iuxta tenorem literarum ipsarum cameræ nostræ soluere teneantur: præsertim cùm archiepiscopales, & episcopales ecclesiæ, ac regulares abbatiæ ab huiusmodi solutione fructuum (vt dicunt) in dictis literis eximantur: Nos dubitationē huiusmodi amputare volētes, auctoritate apost. declaramus, quòd cum sub appellatione archiepiscopalis, vel episcopalis ecclesiæ aut regularis abbatiæ, huiusmodi præbendæ, dignitates, personatus, & officia nequaquā intelligantur, nec etiam includantur: prædictos necnon & præbendarum, & officiorum monachorum, monasteriorum regularium, ac reditus abbatiarū seu abbatum earundem, quæ in beneficiis ecclesiasticis assignantur: distinctos fructus, reditus & prouentus includi in deputatione prædicta, & dictæ camerę iuxta prædictarum literarum tenorem debere persolui: ac id idē super solutione omnium fructuum, redituū, & prouentuum commendatariarum, curtuum seu grangiarum, monasteriorum, domorum & locorum; cōuentualium, quæ pro beneficiis ecclesiasticis (vt prędicitur) conceduntur (nisi duntaxat in fructibus illorū, quæ sunt forsan excepta) declaramus, & prędcipimus obseruari. Preterea cùm in aliquib. ecclesiis tā cathedralibus, quam aliis panis & potus pro quotidianis distributionib. ipsarum ecclesiarum canonicis, & personis de prębendarum ipsarum corporib. pro die quolibet deputetur: & etiam interdum certa quantitas bladi, & quandoq; certa pecuniæ summa, & aliquando alterū pro altero pro singulis mēsibus, vel hebdomadis etiam canonicis studiorum causa aut aliàs pro eorum negociis, de licentia capitulorum ecclesiarum ipsarum ab ecclesiis eisdem absentibus exhibeantur, & etiam persoluantur: declaramus auctoritate prædicta illam bladi quantitatem, & pecuniæ summam, quæ pro quolibet mense, vel hebdomada dictis canonicis (vt prædicitur) ministrantur, non debere pro quotidianis distributionibus computari, sed illa tātum, quæ prędfatis canonicis quotidie pro diurnis, & nocturnis horis distribuuntur sine fraude. Adiicimus insuper declarationi prędictę, quòd si obtinenti curatum beneficium, aliud sibi consimile collatū fuerit, vel etiam in posterum conferatur, post secundi beneficij pacificam possessionem adeptā, & fructuum perceptionem ipsius, nihil de fructibus eiusdem primi beneficii (nisi forsan super hoc dispensatione canonica sit munitus) percipere possit: sed pro dicta camera nostra iuxta formam dictarum literarum recipiantur, & etiam exigantur. Vbi verò fructuum, redituum & prouentuum beneficiorum ecclesiasticorum nō reperiretur certa taxatio: declaramus auctoritate prædicta, q̄ fructus, reditus & prouentus beneficiorum huiusmodi cùm vacare contigerit, per medium diuidantur, quorū medietas recipiatur pro camera prędicta, reliquam verò medietatem ille pro sua sustentatione percipiat, qui beneficium huiusmodi dignoscitur obtinere. Grangias autem, & alia loca Cistercien. ordinis & aliorum locorum regularium, in quibus gubernatores seu custodes, vel administratores ponuntur ad tempus, & remouentur ad voluntatem superiorum suorum, eorumq; fructus, reditus & prouentus auctoritate declaramus eadem in deputatione prędicta, ac literis nostris super illa confectis aliquatenus non includi. Nulli ergo omnino, &c. Datum Auinion. Nonis Ianuarij, Pont. nost. anno quarto.

CAP. XII.

Fructus amborum beneficiorum, quibus quandoq; beneficiatus priuatur, camerae apostolicae deputantur.

Idem.

CVm nonnullæ ecclesiasticæ personæ reuocare conentur in dubium, an si obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium ecclesiasticum, cui cura imminet animarum, aliud beneficium conferatur, eo casu, quo ambo beneficia ipsa successiue vacare contingit, eorundē amborum fructus primo anno, quo vacant ratione deputationis fructuum, reditu & prouentuum ecclesiasticorum tunc vacantium, & quæ vsque ad certum tempus vacare contingeret, quos pro ecclesiæ Romanæ necessitatibus releuandis per nostras literas duximus deputandos, nostræ cameræ debeantur. Nos ambiguitatem huiusmodi remouere volentes, auctoritate apostolica declaramus, amborum eorūdem beneficiorum fructus, reditus & prouentus (cum vtrumq; ipsorum vacet) pro eadem camera debere percipi & haberi. Nulli ergo, &c.

CAP. XIII.

Dispositioni apostolicæ reseruantur beneficia curialiū, & aliorum ad curiam accedentium, vel ab ea recedentiū, si moriantur in locis vltra duas dietas legales ab ipsa curia non distantibus.

Benedictus XII.

AD regimen ecclesiæ generalis, quanquam immeriti, superna dispositione vocati, gerimus in nostris desideriis, vt debemus, quod per nostræ diligentiæ studium ad quarumlibet ecclesiarum, & monasteriorum regimina, & alia beneficia ecclesiastica iuxta diuinum beneplacitum, & nostræ intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint, & prosint cōmittendis eis ecclesiis, monasteriis, & beneficiis præfatis. Præmissorum itaque consideratione inducti, & suadentibus nobis aliis rationalibus causis nōnullorum prædecessorum nostrorum Romanorum pōtificum vestigiis inhærentes, omnes patriarchales, archiepiscopales & episcopales ecclesias, & etiam monasteria, prioratus, dignitates, personatus & officia, necnon canonicatus & præbēdas, & ecclesias, cæteraq; beneficia ecclesiastica cum cura, vel sine cura, secularia, & regularia quęcunque, & qualiacunque fuerint, etiam si ad illa personæ consueuerint seu debuerint per electionem seu quemuis alium modum assumi, nunc apud sedē apostolicam quocunq; modo vacātia, & in posterum vacatura, necnon per depositionem, vel priuationem, seu translationem, aut muneris consecrationis suspensionem, per felicis recordationis Ioan. pa. xxij. præd. no. seu eius auctoritate factas, & per nos seu auctoritate nostra in antea faciendas vbilibet. Necnon si forsan tempore iam dicti prædecessoris aliqui in concordia vel discordia electi, vel postulati fuerint, quorum electio cassata seu postulatio repulsa, vel per eos facta renunciatio, & admissa per ipsum prædecessorem, vel auctoritate ipsius extiterint, seu quorum electorum, vel postulatorum, & in antea eligēdorum seu postulandorū ac renuncīantium electionem cassari, vel postulationem repelli, aut renunciationem admitti per nos, vel auctoritate nostra contingeret apud sedem prædictam, vel alibi vbicunque. Ac etiam per obitum cardinalium eiusdē eccl. Ro. ac officialium dictæ sedis: videlicet camerarij, vicecancellarij, notariorum, auditorum literarum contradictarum, & apostolici palatij causarum auditorum correctorum, & scriptorum literarum apostolicarum ac pœnitentiarij præfatæ sedis, ac abbreuiatorum, nec non commensalium, & aliorum quorumlibet capellanorum sedis eiusdem, & etiam quorumcunq; legatorum siue nunciorum, ac in terris ecclesiæ Romanæ rectorum, & thesaurariorum: per dictum Ioan. prædecessorem, vel nos specialiter deputatorum seu missorum hactenus, vel à nobis deputandorum, aut mittēdorum in posterum: nunc vacantia & in antea vacatura vbicunq; dictos legatos, vel nuncios seu rectores aut thesaurarios, anteqnam ad Romanā curiam redierint seu venerint, rebus eximi contigerit ab humanis. Necnon quorumlibet pro quibuscunq; negociis ad Romanam curiam venientium, seu etiam recedentium ab eadem, si in locis à dicta curia vltra duas dietas legales non distantibus iam forsan obierint, vel eos in antea transire contigerit de hac luce. Ac etiam simili modo quorumcunque curialium peregrinationis, infirmitatis, aut recreationis, seu alia quacunq; causa ad quæuis loca secedentium: si eos antequam ad dictam curiam redierint, in locis vltra duas dietas ab eadem curia (vt præmittitur) non remotis, dummodo eorum proprium domicilium non existat ibidem, iam forsitan decesserint, vel in posterum eos contigerit de medio submoueri: nunc per obitum huiusmodi vacantia, & in posterum vacatura. Rursus monasteria, prioratus, decanatus, dignitates, personatus, administrationes, officia, canonicatus, præbendas, & ecclesias, cęteraq; beneficia ecclesiastica, secularia & regularia, cum cura, vel sine cura, quęcunq; & qualiacunq; fuerint, etiam si ad illa personæ cōsueuerint, & debuerint per electionem, aut quēuis alium modum assumi, quæ promoti per dictum prędecessorem, vel eius auctoritate ad patriarchalium, archiepiscopalium, & episcopalium ecclesiarum, necnon monasteriorum regimina obtinebant tempore promotionum de ipsis factarum nunc vacantia. Et qui per nos seu auctoritate nostra in posterum ad eadem regimina promouendi tempore promotionis huiusmodi obtinebunt. Necnon etiam, quæ per assecutionem pacificam quorumcunq; prioratuum, dignitatum, personatuum, officiorum, canonicatuum & præbendarum ecclesiarū, & beneficiorum aliorum per nos, vel eundem Ioā. prædecessorem, seu auctoritate literarum nostrarum, vel ipsius Ioan. prædecessoris collatorum, & conferendorum in posterum, nunc vacantia, & in antea vacatura (plena super præmissis omnibus & singulis cum fratribus nostris collatione præhabita, & matura deliberatione secuta) ordinationi, dispositioni, & prouisioni nostræ (donec miserationis diuinæ clementia nos vniuersalis ecclesiæ regimini præsidere concesserit) de ipsorū fratrum consilio auctoritate apostolica reseruamus: decernentes ex nunc irritū, & inane, si secus super prędmissis, & quolibet eorum per quoscunq;, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attētari. Non obstantibus quibuscunq; constitutionibus à prædecessoribus nostris Rom. pontificibus editis, quatenus obsistere possent super enarratis articulis, vel alicui siue aliquibus eorundem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reseruationis & constitutionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorū eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. 3. Idus Ianuarij, Pōtificatus nostri anno primo. M.CCCXXXV.

CAP. XIIII.

Beneficia quæcunq; sint dispositioni apostolicæ reseruata, per talem reseruationem sunt affecta: ita quod illorum collatio non tenet, si per alium à Romano Pontifice fuerit facta.

Paulus Venetus papa II.

AD Romani Pontificis prouidentiam, & circumspectionem prouidam spectare dignoscitur, dubia iuris (ex quibus lites graues oriuntur indies) suæ declarationis oraculo terminare, prout (negociorum qualitate, & temporum conditione inspectis) conspexerit in domino salubriter expedire. Cùm itaq; nonnulli Romani Pontifices, prædecessores nostri per diuersas eorum constitutiones, quas suo tempore duntaxat dura-

re vo-

re voluerunt, quæcunq; beneficia ecclesiastica, quę sui, & sanctæ Romanæ ecclesiæ viuentium, & tunc existentium cardinalium familiares cõtinui cõmensales obtinebant, & in posterum obtinerẽt, eorum familiaritate durante: etiam si ab ipsa familiaritate per obitum cardinalium eorundem vel aliàs recessissent, necnon illa, quæ etiam fructuum & prouentuum cameræ apostolicæ debitorum collectores: & qui ipsorum prædecessorum temporibus sua officia exercerent, vniti succollectores durantibus eorum officijs obtinebant, ac in quibuscunq; locis vacauerint: cum irritantis appositione decreti, & deinde prædecessoribus ipsis sublatis de medio, ac eorum beneficiorum occurrentibus vacationibus, inter vtriusque iuris interpretes etiam officiales Romanæ curiæ sæpenumero hesitatum extiterit, an beneficia huiusmodi, propter reseruationem & decretum prædicta reseruata vel affecta, remanserint: ita quòd nullus præter Romanum pontifi. de illis disponere potuerit siue possit: reseruatione & decreto obsistentib. supradictis. Ac cum propter ambiguitatem huiusmodi varias quoq; iurisperitorum opiniones & discrepationes ipsas aduerteremus: plerunque pro reseruatione & affectione præmissis: interdum verò econtrà pronũciatum & definitum fore. Nos qui vigilis more pastoralis super his maturo prouidendum esse consilio non indigne censuimus: Et propterea in singulis causis super quibusuis beneficiis ecclesiasticis eãdem ambiguitatem quomodolibet concernentibus, vsque ad nostrũ beneplacitũ supersedere mandauimus: cupientes quẽadmodum nostro incumbit officio, dubiis huiusmodi finem imponere: subditorum obuiare dispendiis, & (ne lites fiant penitus immortales) de opportuno remedio prouidere: Felicis recordationis Vrbani V. Greg. IX. Bonifa. VIII. Romanorum pontificum, etiam prædecessorum nostrorum, qui ad submouenda altercationum fomenta & ambiguitates huiusmodi lucidandas, declarationes similes per suas literas ediderunt, vestigiis inhærendo, ac prouidè considerantes effectũ: per reseruationem manusq; appositionem eorundem prædecessorum in dictis beneficiis inesse productũ per obitum ipsorum nequaquam censeri debere reuocatum. Romani quoque pontificis manus appositionem prædictam tantæ efficaciæ tantæq; virtutis existere, vt etsi literæ apostolicæ super prouisionib. beneficiorum, aut de prouidendo mandaris, in quibus decretum & reseruatio huiusmodi apponuntur: ex aliqua causa suũ debitum non sortiantur effectum: facultatem tamen prouidendi de beneficiis taliter seruatis quibuscunque aliis fuisse ademptam huius perpetuæ & irrefragabilis constitutionis edicto de venerabilium fratrum nostrorum sanctæ Roma. eccles. cardinalium consilio omnia & singula beneficia ecclesiastica, secularia & cuiusuis ordinis regularia, etiamsi præpositatus, canonicatus, præposituræ, & præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, vel officia fuerint: etiamsi ad illa consueuerint, qui illis præficiuntur per electionem assumi, eisq; cura immineat animarum (vt premittitur) reseruata, & per Romanos põtifices successores nostros canonicè intrantes in posterum reseruanda, ac etiã quouis modo vacantia & in antea vacatura: per huiusmodi reseruationem & decretum remansisse & remanere semper affecta: nullumque de illis (cùm primùm vacare contigerit) præter eundem Romanum pontificem ea vice quouis modo disponere potuisse siue posse: hac tenus serie decernimus, & pariter declaramus. Quod tam in pendentibus etiam per appellationem, quàm in futurum super eisdẽ beneficiis (vt præmittitur) reseruatis committendis causis, per dilectos filios magistros capellanos nostros causarum palatij apostolici auditores, atque alios quoscunque delegatos & iudices vbilibet inviolabiliter obseruari: & secundum præmissa nec aliter sententiari & definiri volumus atque mandamus eis & eorum cuilibet, quauis alia super præmissis interpretãdi facultate sublata: Decernentes ex nũc irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, declarationis, volũtatis, mandati & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, anno incarnationis dominicæ. M. CCCC. LXVII. Kal. Septemb. Pontificatus nostri anno tertio.

NE SEDE VACANTE ALIquid innouetur.

TIT. III.

CAP. VNICVM.

Papa volens prouidere diuino cultui & ministris eiusdem, & occurrere dispendiis, quæ ipsis quotidie imminens propter occupationes vacantium ecclesiarum primi anni, quæ competunt ex diuersis titulis aliquibus ecclesiis seu personis: statuit quòd quando talis occupatio imminebit in beneficiis, quæ consueuerunt in decimæ solutione taxari, collectores ipsorum annalium sint contenti ipsa summa, pro qua consueuit dari decima, si ipsam eligendam duxerint, totali residuo penes eum, cui collatum est beneficium, remanente: vel dimissa eidem summa prædicta, possint dictum residuum sibi assumere, dum tamen alterum intra x. dies dicti, eligant collectores: aliàs post x. dies ipsorum optio in beneficiatum transeat ipso iure. In non taxatis autem fructus decimabiles illius anni diuidantur per medium, & vtrique eorum medietas tribuatur: ita quod si alter dimidia noluerit contentari, ipsa in volentem transeat ipso iure: Et si quicquam aliquis contra dictam ordinationem receperit, pœnas hic contentas incurrat.

Ioannes XXII. *episcop. seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

SVSCEPTI regiminis nos sura solicitat, vt quæ in ecclesiis non absque dispendio ministrorum & cultus detrimento diuini seruari videamus, per appositionem congrui moderaminis in melius reformemus. Cùm itaque in nonnullis ecclesiis obseructur, & à longis retroactis temporibus fuerit obseruatum, quòd fructus a primi vel secundi, aut alterius cuiusque sequentis anni beneficiorum vacãtium in eisdem defuncto vel fabricæ, aut ecclesiis vel personis habentibus annalia de consuetudine, priuilegio, vel statuto applicetur in totum: ita quòd illi, qui huiusmodi beneficia canonicè obtinent, & ad quos aliàs de iure fructus ipsi spectare deberent, nihil inde percipiunt: vnde illud inconueniens sequitur, quòd commodè nequeunt ad prouidendum seruitium debitum residere in ecclesiis, in quibus beneficiati existunt. Nos de illo super his remedio prouidere volentes, per quod hi & illi in fructuum perceptione prædictorum participent, & ecclesiæ debitis seruitiis non fraudentur: præsenti decreto statuimus de fratrũ nostrorum consilio, quod illi, qui fructus prædictos sibi hactenus integrè vendicabant ex priuilegio, de consuetudine vel statuto, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodque beneficiorum ipsorum consueuit in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis vel statuti quouis modo percipiant: sed ipsius summę perceptione duntaxat sint omnino contenti, totali residuo prędicta.

a. *Vide extrauagantem Pij V. Pontificis maximi, incip. Durum nimis.*

obtinentibus beneficia remanuuro: nisi forsan illi, qui fructus eosdē soliti fuerint (vt præfertur) cum integritate percipere, pro se mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus ipsa beneficia summam dimittere memoratam, quo casu percipiendi, quod maluerint, illis relinquimus optionē: sic quod intra x. dies postquàm sciuerint beneficia ipsa vacare, ij, quib. annalia ipsa debentur ex priuilegio, consuetudine vel statuto, aut ipsorū annalium collectores, quā partem habere voluerint, an scilicet decimæ taxationē, vel illa dimissa residuū (nulla subhastatione præmissa) eligere teneantur. Quam electionem si intra dictos x. dies non fecerint, vt est dictum, extunc ad eum, cuius est beneficium, huiusmodi optio vel electio transeat ipso iure. Et hoc in ecclesiis & partib. illis, in quibus beneficia maiora & alia quantū ad solutionē decimę sunt taxata, volumus obseruari. In illis verò partibus & ecclesiis, in quib. decimarum taxatio non est facta, seruetur quòd fructus & obuentiones beneficij tunc vacantis, quos in decima soluere consueuit, per medium diuidantur: quorū medietatem habeat is, cui annalium per alterū de prædictis modis perceptio est concessa: Reliquam verò medietatem percipiat ille, cui beneficiū est concessum pro sustentatione sua, & aliis ecclesiæ oneribus supportandis. Quòd si alter de prædictis prædicta medietate voluerit esse contentus, altero contētari nolente, pars volentis ipso iure transeat ad nolentem, & volens fructus & obuentiones illius beneficij percipiet vniuersos, eidem beneficio cōgruè faciens deseruiri, ac eius suppor tans onera consueta. Et si quicquā aliquis prędictorum vltra præmissa perceperit, illudq́; his, ad quos pertinebit intra mensem non restituerit cum effectu: eo ipso si episcopus vel superior prelatus fuerit, à pontificalib. & ingressu ecclesię nouerit se suspensum. Si autem capitulū, vniuersitas vel collegium, ecclesiastico interdicto se nouerit (donec prædicta cum integritate restituerit) subiacere. Si verò aliqua singularis persona ecclesiastica vel mundana id fecerit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, à qua, nisi restitutione præmissa (præterquam in mortis articulo) minimè absolua tur: non obstantib. quibuscunq; priuilegiis vel indulgentiis aut contrariis consuetudinibus, cōtrariis statutis, iuramento, confirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate vallatis. Quæ omnia quo ad hæc auctoritate apostolica reuocamus, cassamus, & irritamus & nullius deinceps esse volumus firmitatis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, reuocationis, cassationis, & voluntatis infringere, vel ei, &c. Siquis, &c. Datum, Auinio. Kalend. Nouemb. Pontifi. nostri anno ij.

DE REBVS ECCLESIAE non alienandis.

TITVLVS IIII.

CAP. VNICVM.

Bonorum ecclesiasticorum alienatio non tenet, & alienantes, & recipientes sunt excommunicati, prælatiq́; diuersis, diuersæ pœnæ imponuntur.

Paulus Venetus *Papa secundus.*

AMBITIOSAE *a* cupiditati, illorum præcipuè, qui diuinis & humanis affectati damnatione postposita: immobilia & preciosa mobilia Deo dicata, ex quibus ecclesiæ, monasteria & pia loca reguntur, illustranturque, & eorum ministri sibi alimoniam vendicāt, profanis vsibus applicare, aut cū maximo illorum ac diuini cultus detrimento exquisitis mediis vsurpare præsumunt, occurrere cupientes: Omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem: omneq́; pactum, per quod ipsorum dominium tranfertur concessionem, hypothecam, locationem, & conductionē vltra triennium, necnon infeudationem vel contractum emphyteuticum, præterquam in casibus à iure permissis, ac de rebus & bonis in emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & tūc ecclesiarum euidenti vtilitate ac de fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt, pro instantis temporis exigentia, hac perpetuò valitura constitutione præsenti fieri prohibemus: prædecessorum nostrorum constitutionibus, prohibitionibus, & decretis aliis super hoc editis: quæ tenore præsentium innouamus, in suo nihilominus robore permansuris. Si quis autem contra huius nostræ prohibitionis seriem de bonis & rebus ciusdem quicquam alienare præsumpserit: alienatio, hypotheca, cōcessio, locatio, cōductio, & infeudatio huiusmodi nullius omnino sint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quàm is, qui alienatas res & bona prædicta recepe rit, sententiam excōmunicationis incurrat: Alienanti verò bona ecclesiarum, monasteriorū, locorumq́; piorum quorūlibet inconsulto Rom. pon. aut contra præsentis constitutionis tenorem, si pontificāli vel abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus. Et si per sex menses immediatè sequentes, sub interdicto huiusmodi animo (quod absit) perseuerauerit indurato: lapsis mensibus eisdem è regimine & administratione suæ ecclesiæ vel monasterij, cui præsidet in spiritalibus & temporalibus, sit eo ipso suspensus. Inferiores verò prælati, cōmendatarij, & aliarum ecclesiarū rectores beneficia vel administratione quomodolibet obtinentes, prioratibus, prepositurīs, prepositatibus, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, canonicatibus, præbendis, aliisq́; ecclesiasticis cum cura & sine cura secularibus, & regularibus beneficiis, quorū res & bona alienarunt duntaxat, ipso facto priuati existant, illaq́; absq́; declaratione aliqua vacare censeantur, possintq́; per locorum ordinarios, vel alios, ad quos eorū collatio pertinet, personis idoneis (illis exceptis quæ propterea priuatæ fuerint) liberè de iure conferri: nisi aliàs dispositioni apost. sed. sint specialiter, aut generaliter reseruata. Nihilominus alie natę res, & bona huiusmodi ad ecclesias, monasteria & loca pia, ad quæ ante alienationem huiusmodi pertinebant, liberè reuertantur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ prohibitionis & innouationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Marcum, Anno do. incarn. M. cccc. lxviij. Kalend. Martij. Pont. nostri anno iiij.

a *Vide concilium Triden. sess. 25. de reform. cap. 11.*

DE EMPTIONE ET VENDITIONE.

TITVLVS V.

CAP. I.

Contractus emptionis & venditionis annui census cum conditione reuenditionis, declaratur hic nō esse vsurarius. Et in fine mandatur, quòd huiusmodi bulla publicetur.

Martius V. *venerabilibus fratribus Treueren. & Lubicen. ac Almicen episc.*

REGIMINI *a* vniuersalis ecclesiæ, quanquam immeriti disponente domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta creditæ nobis dispensationis officium, subditorum quorumlibet paci & quieti (quantum nobis ex alto conceditur) intenda-

a *De materia huius extrauagantis vide glos. & doctores in c. conquestus. de vsur. & Butrium & Imolam in ca. ad nostram. de empt. & vend. Anch. consil. 30. incip. Dubitari solet. Felinum in c. si cautio. de fide inst. & Sotum lib. 6. de Iust. & iur. q. 5. art. 3.*

mus.

mus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore, ne litis anfractum, seu scandalorum parturiant fomentū, nostro moderamine declarentur. Sanè petitio dilectorum filiorum vniuersorum cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis. Vratislauien. nobis exhibita continebat, quòd à centum annis citra, & supra, & à tanto tempore, & per tantum tempus, cuius contrarij memoria hominum non existit: in eisdem ciuitate & diœc. ac partibus aliis vicinis, quædam cōsuetudo rationabilis obseruata, præscripta, ac moribus vtentium approbata, ad communem hominum vtilitatem introducta fuisset. Pro quibus princeps, baro, miles, ciuis, siue oppidanus partium earundem, cùm hoc expedire videbatur, melius pro tunc non valentes sibi consulere personæ ecclesiasticæ, aut seculari collegio, aut vniuersitati, oppido vel ciuitati, super bonis suis, dominiis, oppidis, terris, agris, prædiis, domibus, & hæreditatibus vendere consueuit, & vendidit annuos census vnius, vel plurium marcarum, aut grossorum Pragentium nummi polonai, & pagamenti consueti: ad rationem, & pro qualibet marca annui cēsus, x. xj. xiij. xiij. marcæ, aut plus vel minus, secundum temporis qualitatem, prout ipsi contrahentes, tunc inter se conuenerant. Ipsi venditori tunc integraliter in pecunia numerata solui consueuerant, bonis in ipso contractu tunc expressis, pro ipsius census annui exolutione in perpetuum obligatis. Et semper in ipsis contractibus expresse ipsis venditoribus data fuit facultas atq; gratia, quòd ipsum annuum censum in toto, vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab ipsis emptoribus receperunt, quandocunque vellent libere absq; alicuius requisitione, contradictione, vel assensu possent extinguere & redimere, ac se ab ipsius census solutione extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi census venditores inuiti nequaquam per emptores arctari, vel adstringi valerent: etiam ipsis possessionibus, & bonis obligatis penitus interemptis, seu destructis. Fuitque, & est talis contractus emptionis & venditionis per episcopos Vratislauien. pro tempore existentes, & eorum officiales, necnon per diuersos dominos temporales locorum & terrarum, in quibus census huiusmodi constituti existunt, tanquam licitus & communi vtilitati deseruiens, sæpius confirmatus pariter & approbatus. Quodque etiam super huiusmodi censibus plurima beneficia ecclesiastica, collegia, canonicatus, & præbendę, dignitates, personatus & officia, vicariæ, altaria numero plus quàm duo milia, de expresso consensu, & voluntate dominorum temporalium, sub quorum territoriis dicta bona obligata consistunt, erecta, dotata, & fundata, authenticis eorūdem dominorum temporaliū literis sigillis sigillatis, & roboratis fore nosciuntur. Quodque etiam venditores eorundem censuum se nonnunquam ad ipsorum censuū solutionem, pœnis & censuris ecclesiasticis ordinariorū locorum sponte & libere submiserunt: sicuti etiam aliqui eorum tractu temporis compulsi fuerunt, & compelli consueuerunt. Tamen nonnulli ex venditoribus ipsis in arcum prauum conuersi, cupientes cum alterius pecunia locupletari, huiusmodi census hucusque per eos ante libere, & absque vlla contradictione solutos eisdem emptoribus, tam ecclesiasticis, quàm secularibus soluere contradicunt & recusant, confingentes huiusmodi emptionis & venditionis contractus fore, & esse vsurarios & illicitos: ipsos emptores ecclesiasticos & seculares, necnon collegia, canonicatus, & præbendas, & dignitates, personatus & officia, vicarias & altaria, ac beneficia huiusmodi ipsorum annuorū censuum: spoliant perceptione, & detinent spoliatos, in animarum suarum periculum: eorumq; emptorū præiudicium, damnum & grauamen. Et propterea, an contractus emptionis & venditionis huiusmodi liciti existant, à nonnullis hæsitatur. Quare pro parte eorundē cleri, nobilium, incolarum, & habitatorum ciuitatis & diœcesis. Vratislauien. nobis fuit humiliter supplicatū, vt an contractus huiusmodi liciti vel illiciti censeri debeant declarare, & aliàs eis in præmissis opportune, prouidere de benignitate apostolica dignaremur. Nos igitur huiusmodi supplicationibus inclinati: Quia etiam ex relatione dilecti filij nostri Gulielmi tituli sancti Marci presbyteri cardinalis, cui negocium huiusmodi cum peritorum consilio commisimus examinandum: comperimus contractus huiusmodi iuridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore. Ad huiusmodi ergo ambiguitatis tollendum dubium in præmissis, præfatos contractus, licitos, & iuri communi conformes, ac ipsorum censuum venditores, ad illorum solutiones (remoto cōtradictionis obstaculo) obligari auctoritate apost. tenore præsentium ex certa scientia declaramus: Non obstantibus præmissis, cæterisque contrariis quibuscunq;. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginā nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotētis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Volentes, quòd prædictæ literæ nostræ debitum sortiantur effectum: fraternitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut vnus vestrūm per vos, vel alium seu alios, præfatis emptoribus in præmissis opportuni fauoris præsidiū efficaciter impendentes, dictasq; literas, vbi, quando & quoties expedire videritis, auctoritate nostra solenniter publicātes, faciatis eadem auctoritate eisdem emptoribus, vel ipsorum procuratoribus eorum nominibus, per venditores, seu debitores censuum huiusmodi de præfatis censibus iuxta contractuū & cōuentionum inter ipsos habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi. Contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita compescendo. Non obstan. si aliquibus cōmuniter vel diuisim à sede ap. sit indultum, quòd interdici, suspendi, vel excōmunicari non possunt, per literas apostolicas non facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Datum Romæ, apud sanctos apost. 6. Nonas Iulij, Pontifi. nostri anno octauo.

CAP. II.

Contractum quendam emptionis & venditionis præcedenti similem declarat esse iniquum, & ab vsuris alienum. Et tandem in hoc præsentem bullam cunctis manifestari.

Calixtus III. *episco. Magdeburgen. Nurembergen. & Halberstaden. ecclesiarum decanis.*

REgimini a vniuersalis ecclesiæ quanquam immeriti disponente domino præsidentes, curis angimur assiduis, vt iuxta nobis crediti dispēsationē officij subditorum quorumlibet paci & quieti (quātum nobis ex alto conceditur) intendamus. Et dubia, quæ inter eos oriuntur pro tempore (ne litium anfractus exinde, seu scandala proueniant) debito (, put iustitia persuaserit) declarationis nostræ mīnisterio sopiantur. Sane pro parte venerabilis fratris nostri Ioannis episcopi Mersburgen. & dilectorum filiorum vniuersi cleri ciuitatis & diœcesis Mersburgen. nobis nuper exhibita petitio continebat. Quòd licet à tanto tempore, cuius contrarij memoria non existit, in diuersis Alimanię partibus, pro communi hominum vtilitate, inter habitatores & incolas partium earundem talis inoleuerit, hactenusque obseruata fuerit legitimè præscripta, ac moribus vtentium & ordinariorum permissione, & plerunque expressa ratificatione approbata consuetudo. Quòd ipsi habitatores & incolæ, siue illi ex eis, quibus id pro

a *Vide Doct. in proxima præcedenti extrauagāti citatos.*

suis statu & indemnitatibus expedire visum fuerit: super eorum bonis, domibus, agris, prædiis, possessionibus, & hæreditatibus annuos marcarum flore seu grossorum monetæ in partibus illis currentis, reditus, seu census vendentes pro singulis ex marcis florenis, siue grossis huiusmodi ab eis, qui illas, vel illos, siue reditus siue census ipsos emerint certum competens precium, in numerata pecunia secundum temporis qualitatem, prout ipsi vendentes & ementes in contractibus super his inter se firmauerunt, & recipere soliti fuere illa ex domibus, terris, agris, prediis, possessionibus, & hereditatibus predictis, qui in huiusmodi cõtractibus expressi fuerunt, prædictorum solutione redituum, & censuum efficaciter obligantes, in illorum vendentium fauorẽ. Hoc adiecto, quòd ipsi pro rata, qua huiusmodi per eos receptam dictis ementibus restituerent in toto, vel in parte pecuniam, à solutione redituum, seu censuũ huiusmodi restitutã pecuniam contingentium liberi forent penitus & immunes. Sed iidem ementes, etiam si bona, domus, terræ, agri, possessiones, & hæreditates huiusmodi processu tẽporis ad omnimodæ destructionis, siue desolationis reducerentur opprobrium, pecuniam ipsam etiam agẽdo repetere non valerent. Apud aliquos tamen hæsitationis versatur scrupulus, an huiusmodi contractus liciti sint censendi. Vnde nonnulli illos vsurarios fore prætendentes, occasionem querunt reditus, & census huiusmodi ab eis debitos non soluendi. Quare pro parte episcopi & cleri prædictorum asserentium, quod in talibus hic emptis censibus & reditibus, fructus, reditus & prouentus plurium ecclesiarũ, monasteriorum, hospitalium, & ecclesiasticorũ beneficiorum ciuitatis & diœcesis, ac partium predictarum, necnon ferè omnes quotidianæ distributiones, quæ in plerisq; ex ecclesiis ipsis diuinis interessentibus ministrari solent, consistere noscuntur: nobis fuit humiliter supplicatum, vt super his apostolicæ sedis declarationis oraculũ impartiri, & adiicere paterna dilectione curaremus. Nos igitur huiusmodi in hac parte supplicationibus inclinati, & factas ex cõmissione felicis recordationis Martini papæ quinti prædecessoris nostri desuper examinationem, & eiusdem prædecessoris nostri declarationem attentius perstringentes, suisque vestigiis inhærentes, ad omne super his ambiguitatis tollendum dubium præfatos contractus licitos, iurisq; conformes, & vendentes eosdem ad ipsorũ solutionem censuum & redituum, iuxta dictorum contractuum tenores (remoto contradictionis obstaculo) efficaciter teneri auctoritate apostolica præsentium serie declaramus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis infringere, vel ei ausu temerario cõtraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorũ Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ, M. CCCC LV. pridie Nonas Maij, pontificatus nostri anno primo. Volentes itaque, quod prædictæ literæ debitum sortiantur effectum, fraternitati vestræ per apostolica scripta mãdamus, quatenus vos vel duo, aut vnus vestrũm per vos vel alium, seu alios dictis præposito, decano, capitulo, ac aliis beneficiatis, opportunæ defensionis præsidio assistentes, dictasque literas (vbi & quando, ac quoties expedire videritis) auctoritate nostra solenniter publicantes, faciatis, & eadem auctoritate per venditores, seu debitores redituum & censuum huiusmodi dictis emptoribus, seu illis, quibus ipsorum redituum & censuum solutio præstanda fuerit, de eisdem censibus & reditibus iuxta contractuum & conuentionum super his habitorum formam & tenorem, plenam & debitam satisfactionem impendi, contradictores vero per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo: non obstante si aliquibus communiter vel diuisim à se. apo. indultũ existat, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas apostolicas nõ facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem. Datum vt suprà.

DE SEPVLTVRIS.

TITVLVS VI.

CAP I.

Corpora defunctorum exenterantes, & ea immaniter decoquentes, vt ossa à carnibus separata ferant sepelienda in terram suam, ipso facto sunt excommunicati.

Bonifacius octauus.

DETESTANDAE feritatis abusum, quem ex quodã more *a* horribili nonnulli fideles improuidè prosequuntur, nos piæ intentionis ducti proposito, ne abusus prædicti sæuitia vlterius corporã humana dilaceret, mentesque fidelium horrore commoueat, & perturbet auditum, digne decreuimus abolendum. Præfati nanque fideles huius suæ improbandæ vtique consuetudinis vitio intendentes, si quisquam ex eis genere nobilis, vel dignitatis titulo insignitus, præsertim extra suarum partium limites debitu *b* naturæ persoluat, in suis vel alienis remotis partibus sepultura electa, defuncti corpus ex quodam impiæ pietatis affectu truculenter exenterant, ac illud membratim, vel in frusta immaniter concidentes, ea subsequenter aquis immensa exponunt ignibus decoquenda. Et tandem (ab ossibus tegumento carnis excusso) eadem ad partes prædictas mittunt, seu deferunt tumulanda. Quod nõ solum diuinæ maiestatis conspectui abominabile plurimum redditur, sed etiam humanæ considerationis obtutib. occurrit vehementius abhorrendum. Volentes igitur (prout officij nostri debitum exigit) illud in hac parte remedium adhibere, per quod tantæ abominationis, tantæque immanitatis & impietatis abusus penitus deleatur, nec extendatur ad alios: apost. auctoritate statuimus & ordinamꝰ, vt cum quis cuiuscunque status aut generis, seu dignitatis extiterit: in ciuitatibus, terris, seu locis, in quibus catholicæ fidei cultus viget, diem decætero claudet extremum: circa corpora defunctorum huiusmodi abusus, vel similis nullatenus obseruetur, nec fidelium manus tanta immanitate fœdentur. Sed vt defunctorum corpora sic impiè, ac crudeliter non tractentur, deferantur ad loca, in quibus viuentes elegerint sepeliri, aut in ciuitate, castra, vel loco, vbi decesserint, vel loco vicino ecclesiasticæ sepulturæ tradantur ad tempus, ita quod demum incineratis corporibus, aut alias ad loca, vbi sepulturam elegerint, deportentur & sepeliantur in eis. Nos enim si prædicti defuncti executor vel executores, aut familiares eius, seu quiuis alij cuiuscunq; ordinis conditionis, status, aut gradus fuerint, etiam si pontificali dignitate præfulgeant, aliquid contra huiusmodi nostri statuti & ordinationis tenorem præsumpserint attentare, defunctorum corpora sic inhumaniter & crudeliter pertractando, vel faciendo pertractari, excommunicationis sententiam (quam exnunc in ipsos proferimus) ipso facto se nouerint incursuros: à qua non, nisi per apostolicã sedem (præterquam in mortis articulo) *c* possint absolutionis beneficium obtinere. Et nihilominus ille, cuius corpus sic inhumanè tractatum fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Nulli ergo, &c. Datum Lateranen. xij. Calend. Martij, Pont. nostri anno vj.

CAP. II.

Super prædicationibus, confessionibus & sepulturis, prouidet hoc cap. vt tollat contentiones, quæ olim erant

a *Al modo.* b *Mori, est naturæ debitum soluere.*
c *Vide concil. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruat.*

inter curatos ex vna parte, & Iacobitas, & Chordigeros ex altera. Hoc cap. licet fuisset sublatum per extrauagantem, Inter cunctas, quæ est infra de priuileg. est tamen hodie innouatum per Clemen. Dudum. de sepult.

Bonifacius octauus.

SVper cathedrâ præeminentiæ pastoralis diuina disponente clementia constituti, etsi multis & arduis, quæ in amplum Romanæ curiæ alueum vndique confluunt quasi torrens prægrauemur negotiis, curis excitemur innumeris, cogitationib. plurimis distrahamur: circa id tamen feruentibus votis intendimus, vocamus instantius, ac operosæ studium solicitudinis impartimur, vt ad diuini nominis gloriam, exaltationem catholicæ fidei, & profectum fidelium animarum (præcisis radicitus dissidiorum vepribus, & litigiorum anfractibus omnino subductis) inter ecclesiarum antistites, ad curiam & regimen gregis dominici deputatos, cæterasque personas, quas ordo clericalis includit, pacis tranquillitas vigeat, feruor charitatis exæstuet, inualescat concordiæ vnitas, animorum idẽtitas perseueret. Scimus enim, & ex euidentia facti colligimus, quòd nõ nisi in pacis tempore bene colitur pacis auctor: nec ignoramus, quòd dissensiones & scandala prauis actibus aditum præparant: rancores & odia suscitant, & illicitis moribus ausum præbent. Ab olim siquidem inter prælatos & rectores, seu sacerdotes, ac clericos parœcialium ecclesiarum per diuersas mundi prouincias constitutos ex vna parte, & prædicatorum & minorum ordinum fratres ex altera (pacis æmulo satore zizaniæ procurante) grauis & periculosa discordia extitit suscitata super prædicationibus fidelium populis faciendis, eorum confessionibus audiendis, pœnitentiis iniungendis eisdem, & tumulãdis defunctorum corporibus, qui apud fratrum ipsorum ecclesias, siue loca nosciuntur eligere sepulturam. Nos autem (pij patris more laudabili) molestè ferentes incommoda filiorum, reducẽtes ad exactæ considerationis examen, ac intra pectoris claustra solicitè reuoluentes, quàm sit plena periculis, quam onusta dispendiis, quamque in diuinæ majestatis conspectu reddatur exosa discordia supradicta. Et propterea intendentes paternæ solicitudinis studio illam prorsus euellere, ac omninodè submouere, nullis vnquam futuris temporibus fauente domino suscitandam: grandi quoque desiderio cupientes, vt huiusmodi negocium, quod potissimè insidet cordi nostro, finẽ salubrem & celerem per apostolicæ solertiæ studium consequatur: diligenti cum fratribus nostris deliberatione præhabita super eo, ad honorem Dei, & exaltationem catholicæ fidei, quietum statum partium prædictarum, ac salutis animarum fidelium incrementum de ipsorum fratrum consilio: auctoritate apostolica statuimus & ordinamus, vt dictorum ordinum fratres in ecclesiis & locis eorũ, ac in plateis communibus liberè valeant clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, hora illa duntaxat excepta, in qua locorum prælati prædicare voluerint, vel coram se facere solenniter prædicari, in qua prædicare cessabunt, præterquã si aliud de prælatorum ipsorum voluntate processerit, ac licentia speciali. In studiis autem generalibus, vbi sermones ad clerum ex morte fieri solent, diebus illis, quibus prædicari solenniter consueuit, ad funera etiã mortuorum, & in festis specialibus, siue peculiaribus eorundem fratrum possint iidẽ fratres & liceat eis liberè prædicare: nisi forte illa hora, qua solet ad clerum in prędictis locis Dei verbũ proponi, episcopus vel prælatus superior clerum ad se generaliter conuocaret, aut ex aliqua ratione vel causa vrgente clerum ipsum duceret congregandum. In ecclesiis autem parœcialibus fratres illi nullatenus audeant vel debeant prædicare, vel proponere verbum Dei, nisi fratres prædicti à parœcialibus sacerdotibus inuitati fuerint vel vocati: & de ipsorum beneplacito & assensu, seu petita licentia fuerit & obtenta, nisi episcopus vel prælatus superior, per eosdem fratres prædicari mandaret. Statuimus etiã & ordinamus auctoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca fratrum ipsorum consistere dignoscuntur, vel in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quib⁹ loca huiusmodi non habentur, magistri priores prouinciales prædicatorum, aut eorum vicarij & generales & prouinciales ministri, & custodes minorum ordinum prædictorum, ad præsentiam prælatorum, eorundem locorum se conferant, per se vel per fratres, quos ad hoc idoneos fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint in eorum ciuitatibus, & diœcesibus confessiones subditorum suorum confiteri sibi volentium audire liberè valeant, & huiusmodi confitentibus (quæ secundum Deum expedire cognouerint) pœnitentias imponere salutares, atque eisdem absolutionis beneficium impendere de licentia, gratia, & beneplacito eorundem. Ac deinde præfati magistri, priores, prouinciales, & ministri ordinum prædictorum, eligere studeant personas sufficientes, idoneas, vita probatas, discretas, modestas, atque peritas, ad tam salubre ministerium & officium exequendum: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciant præsentari prælatis, vt de eorum licentia, gratia, & beneplacito in ciuitatibus & diœcesibus eorundem huiusmodi personæ sic electæ confessiones confiteri sibi volentium audiant, imponant pœnitẽtias salutares, & beneficium absolutionis impendant, prout superius est expressum: extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ, per quas eas volumus, & non per prouincias deputari, confessiones nullatenus audituræ. Numerus autem personarum assumendarum, ad huiusmodi officium exercẽdum esse debet, prout vniuersitas cleri & populi, ac multitudo vel paucitas exigit eorundem. Etsi iidem prælati petitam licentiam confessionũ huiusmodi audiendarũ concesserint, illam præfati magistri, ministri, & alij cum gratiarum recipiant actione dictæq; personæ sic electę commissum sibi officiũ exequantur. Quòd si forte iam dicti prælati quenquam ex dictis fratribus præsentatis eisdem ad huiusmodi officium nollent habere, vel non ducerent admittendum: eo ameto, vel subtracto loco ipsius similiter eisdẽ præsentandus prælatis possit, & debeat alius surrogari. Si verò iidem prælati præfatis fratribus ad confessiones (vt prędmittitur) audiendas electis huiusmodi exhibere licentiam recusarint, nos ex nunc ipsis, vt confessiones sibi confiteri volentium, liberè licitęque audire valeant, & eisdem pœnitentias imponere salutares, atq; eisdem beneficium absolutionis impartiri gratiosè concedimus, de plenitudine apostolicæ potestatis. Per huiusmodi autem concessionem, nequaquam intendimus personis seu fratribus ipsis, ad id taliter deputatis, potestatem in hoc impendere ampliorem, quàm in eo curatis, vel parœcialibus sacerdotibus est à iure concessa, nisi forsan eis ecclesiarum prælati vberiorem in hac parte gratiam specialiter ducerent faciendam. Huiusmodi quoque statuto, & ordinationibus nostris adiicimus, vt fratres dictorum ordinum in ecclesiis vel locis suis, videlicet cõstitutis liberam (vt sequitur) habeant sepulturam: videlicet, quòd omnes ad eam recipere valeant, qui sepeliri elegerint in locis & ecclesiis memoratis. Verùm, ne parœciales ecclesiæ, & ipsarum curati siue rectores, qui ministrare habent ecclesiastica sacramenta, quibus noscitur de iure competere, prædicare, seu proponere verbum Dei, confessiones audire fidelium, debitis & necessariis beneficiis defraudẽtur, cùm operariis mercedis exhibitio debeatur: auctoritate apostolica constituimus & ordinamus eadem, vt dictorũ ordinũ fratres de obuentionib. omnibus tã funeralibus,

quàm quibuscũq; & quomodocunq; relictis, distinctè vel indistinctè, ad quoscunq; certos vel determinatos vsus, de quibus etiam quarta siue canonica portio dari, siue exigi non consueuit, vel non debet de iure, necnon de datis vel qualitercunque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis vel dantis, de qua decesserit quomodocunque, directè vel indirectè fratribus ipsis, vel aliis pro eisdẽ, quartam partẽ (quam auctoritate apostolica taxamus, & etiam limitamus) parœcialibus sacerdotibus, & ecclesiarum rectoribus seu curatis largiri integrè teneantur, facturi & curaturi, qp nec alij, nec aliis, à quibus quarta huiusmodi minime deberetur, ad ipsorum fratrum vtilitatem, vel commodum huiusmodi fiant relicta, aut in eos taliter data vel donata procedent, seu quod in morte, vel ab infirmis huiusmodi dandum vel donandum fratribus ipsis existeret, in eorundem dantium vel donantium sanitate, sibi dari vel donari procurent: In quibus per ipsos vitandis eorum intendimus conscientias onerare, vt si (quod absit) per fratres ipsos dolo vel fraude, quicquã in hac parte agi fortasse contigerit (præter id quod eos propterea dictis sacerdotibus, rectoribus, & curatis teneri volumus) etiam districta ratio in extremi iudicij examine requiratur ab eis. Vltra portionem autẽ huiusmodi nihil valeant parœciales, rectores, curati & prælati exigere supradicti, neque illis dicti fratres amplius impendere sint adstricti, neque ad id à quoquam possint aliqualiter coërceri. Nos etenim (vt in cunctis æqualiter & pacificè fauente domino procedatur) vniuersa priuilegia, gratias, indulgẽtias verbo, seu scripto sub quacunque forma, vel expressione, seu conceptione verborum à nobis, vel prædecessoribus nostris Romanis pontificibus cuicunq; ordinum prædictorũ concessi, necnon consuetudines, conuentiones, statuta & pacta in quantũ sunt præmissis, vel alicui præmissorum contraria: ea penitus reuocamus, vacuamus, cassamus, & irritamus, quinimò cassa, vel vacua, & irrita nunciamus, & decernimus nullius prorsus existere firmitatis. Cæterum vniuersos ecclesiarum prælatos cuiuscunque præeminentiæ, status, vel dignitatis existant, ac sacerdotes parœciales, & curatos, siue rectores prædictos præsentium tenore rogamus, & hortamur attente, nihilominusque eis districtè præcipiendo mandamus, quatenus pro diuina, & apostolicæ sedis reuerentia prædictos ordines, & professores eorum habentes affectu benevolo commendatos, fratribus ipsis non se difficiles, graues, duros, aut asperos, sed potius fauorabiles, propitios, ac benignos piaque munificentia liberales se studeant exhibere: sic eos in prædicationis officio, & propositionibus verbi Dei, ac in omnibus aliis supradictis, tanquam cooperatores eorum idoneos, & laborum suorum participes prompta benignitate recipiant, ac affectuose admittere non omittant: vt proinde illis æternæ beatitudinis præmium augeatur, & animarum salutis incrementa felicia procurentur. Nec ipsos lateat, quòd si secus ab eis agi fortasse contigerit in hac parte apostolicæ sedis benignitas, quæ ordines, & professores eosdem vbere fauore prosequitur, & gerit in visceribus charitatis, contra eos non immerito turbaretur, nec eadem æquanimiter pati posset, quin super hoc prouisionis opportunæ remedium adhiberet, ipsosque nihilominus cælestis indignatio principis digna pro meritis rependentis, cuius obsequia fratrum ipsorum sedulitas curiosa prosequitur, minimè præteriret. Nulli ergo omnino, &c.

DE DECIMIS.

TIT. VIII.

CAP. VNICVM.

Cùm Bonifacius decimam certis ex causis hic in principio expressis ab ecclesiis, & ecclesiasticis personis exigi statuisset, multa dubia circa illam suborta sunt, quæ hic clarè & prolixè manifestantur. vide textum cum gl. in Cle. 2. eod. tit. vbi hæc extrauagans in multis declaratur.

Bonifacius octauus, *collectori decimæ.*

DEclarationes, quas in negocio decimæ per nos nuper impositæ pro prosecutione guerræ ac negocij regni Siciliæ contra hostes de ecclesiis, & personis ecclesiasticis per totam Italiam, & cætera loca constitutis volumus obseruari (cuius quidem decimæ in illis partibus te superintendentem seu collectorem duximus deputandum) tales sunt: De reditibus, & prouentibus leprosariarum, domorum Dei, & hospitalium pauperum, qui in vsus leprosorum, infirmorum, & pauperum conuertuntur, decima non soluetur. Moniales etiam aliæque regulares personæ, quarum reditus, & prouentus ecclesiastici adeo sunt tenues & exiles, quòd de illis sustentari non possunt, sed pro habendo vitæ suæ sustentationem necesse habent publicè mendicare, & eleemosynas publicè petere: dictam decimam non persoluent. Seculares quoque clerici, quorum ecclesiastici reditus, & prouentus annui summam septem florenorum auri non excedunt, eandem decimam non præstabũt. Si verò vna persona plura habeat beneficia, quorum nullum per se acceptum dictam summam septem florenorũ auri annuatim attingat (simul tamen collecta in minimis prouentibus summam memoratam excedant, quotquot, vel quantumcunque modica fuerint de omnibus & singulis decima persoluetur, sed non soluetur de pitantiis monachorum. Similiter de iis, quæ à Christi fidelibus relinquuntur ecclesiis, vt ex eis perpetui emantur reditus. Item de xeniis prælatis, & aliis personis ecclesiasticis liberaliter factis, decima non soluetur. Soluentium decimam electioni seu arbitrio cõmittitur, vtrum ipsam velint soluere per totum tempus, quod durabit decima, pro rata prouentuũ, quos singulis annis, dicti temporis ipsos percipere contigerit, an per ipsum tempus pro rata communis æstimationis prouentuum eorundem. Sed vna via electa non licebit alicui variare ad aliam reuertendo. Et fiat & redigatur per collectores in scriptis electio huiusmodi expresse in prima solutione decimæ supradictæ: alioquin iuxta æstimationem communem per totum tempus soluere tenebuntur. Declaramus autem quòd ij, qui elegerint soluere decimam pro rata eorum, quæ perceperint annuatim, vendant prouentus beneficiorum suorum, quæ personalem residentiam non requirunt, & soluant decimam pro solo precio, quod receperint de eisdem. dum tamen contra hoc in fraudẽ decimæ nihil omnino agatur. Sed ecclesiastica persona, quæ in ecclesia sua, vel beneficio (qd residentiam personalem requirit) non residet, sed facit in eodem per firmarium, vel vicarium deseruiri, deputando ipsi vicario, vel firmario certam suorum prouentuum portionem: nõ de vicariatus seu firmarij portione, sed de vniuersis ipsius ecclesiæ, vel beneficij prouentibus decimam exhibebit. Declaramus etiam, quòd de syluis seu nemoribus, quæ non consueuernnt vendi, nil soluetur, nisi forte aliquid de illis venditum fuerit durante decima: & tunc æstimabitur quantum valere debent annui reditus partis venditæ secundum assiam, quæ consueuit fieri de nemoribus in partibus illis, in quibus nemus situatum fuerit, & de sola æstimatione decima persoluetur, & non de eo quod perciperetur de dictis syluis seu nemoribus, quæ vendi non consueuerunt, nisi fortè vendantur durante decima: qui tunc soluetur ex venditione pascuagij seu herbagij, aut alterius consimilis prouentus eorundem nemorum, & syluarum. Et si non vendantur huiusmodi pascuagia & similia, non soluetur decima

de his.

de his: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc attentetur. Idemq; de paſcuis, herbagiis, & conſimilibus obuentionibus ſyluarum volumus obſeruari. De ſtagnis, & piſcariis decima ſic ſoluetur, videlicet ꝙ fiet relatio de numero annorū, quibus ante venditionem vltimam vendita non fuerunt ad quantitatē precij ex ipſa venditione vltima recepti: vt precio diuiſo in partes ſecundum annorum terminum, durante decima, ſoluatur decima ipſa de tot partib. precij ex ipſa venditione recepti, quot fuerunt anni prædicti: vt ſi fortè ſunt quinq; anni elapſi, ex quo fuerat ſtagnū venditum, & tunc vendatur pro centum florenis, fiant de precio quinq; partes, & pro tribus annis, quibus durabit decima, ſoluetur ipſa decima de trib. partibus precij tantum videlicet lx. florenorum, & multiplicabuntur, & minuentur partes precij prout plures & pauciores fuerint dicti anni. De piſcariis autem fluminum, & lacuum, & venationibus ſi vendantur & ſyluis cæduis, idem quod de ſtagnis fiet. De piſcibus ſtagnorum, vel beluis garenarum, quos pro vſu, vel eſu ſuo conſumi, vel ſine fraude donari contigerit, decima nō ſoluetur. Et quia nōnulli obtinēt à monaſteriis, & eccleſiis, prioratus, grangias, domos, reditus, penſiones & cenſus, in ſoluenda de his decima credimus diſtinguendum: videlicet, an talia in beneficium habeantur, an ex contractu, an ex mera gratia. Si talia in beneficiū habeantur, ſiue hoc ſit conceſſum per ſedem Apoſtolicam, ſiue per ipſorum monaſteriorum, vel eccleſiarum perſonas, de illorum prouentibus ſoluetur decima. Cùm autem obtinentur talia ex contractu, puta ad penſionem, vel firmam annuam, in qua non eſt facta gratia obtinenti, ſed in hoc vterq; contrahentium ſtuduit conditionem ſuam facere meliorem: perceptores penſionis, vel firmæ de ipſa penſione, vel firma decimam exhibebunt. Si autem quis ante, vel poſt conceſſionem huius decimæ ad vitam propriam emit prouentus prioratuum, vel aliorum prædictorū pro aliqua pecunia, ita quòd in hoc ei ſcienter gratia non eſt facta, conſiderabitur quantū æſtimatione communi valeant annui prouentus, prioratus, grangiæ, domus, terrarum ſeu redituū huiuſmodi: & ſecundum hoc ab illis, quorum eſt horum propietas, qui inde precium pro futuro tempore receperint, per tres annos decima exhibebitur. Si autem in his gratia facta ſit obtinentibus, quia ſcienter pro minori precio, quàm valeant, ſunt talia vēdita, vel locata, ipſi obtinentes, & non monaſteriū, vel eccleſia de illo, in quo gratia facta eſt ipſis, & de reliquo, illi, quorum eſt proprietas, decimā exhibebunt. Si autem perſonis aliquibus pro iuſta mercede ſeu remuneratione laboris, vel obſequij præſtiti, vel præſtandi talia ſunt conceſſa: ij, quorum eſt illorum proprietas in decimatione prouentuum ſuorum, etiam horum prouentus meritò numerabunt: & de illis (ſicut de aliis, quos pro certis ſuis vtilitatibus expendunt) decimam exhibebunt. Quòd ſi hæc per illos, qui ea obtinebant, in alios ſunt translata (quia res tranſit cum onere ſuo) etiam circa illos, quæ prædiximus, ſeruabuntur. Nec deducentur expenſæ, quæ pro monachis (qui in talibus prioratibus, grangiis ſeu domibus, in beneficium ſeu ex mera gratia conceſſis, ex pacto teneri debent) fieri dignoſcuntur. Expenſæ autem illorum monachorum vel perſonarum, quæ teneri debent ex pacto in prioratibus, grangiis ſeu domibus ad iuſtam firmam ſeu penſionem conceſſis, ſiue determinatè, ſiue non: æſtimabuntur æſtimatione cōmuni, & talem æſtimationem monaſterium, vel eccleſia, cuius illorum eſt proprietas cum ſuis prouentibus decimabit. Prælati de procurationibus, quas in victualibus percipiunt, decimam non perſoluent: ſed qui eis præſtant huiuſmodi victualia, in decimatione ſuorum prouentuum, & redituum numerabunt, & ſoluent decimam de eiſdem. De illis autem procurationibus, quas prælati in pecunia numerata ritè percipiunt ab antiquo, & quas perciperent, etiam ſi non viſitarent, decimam præſtare tenentur. Prælatus autem, qui procurationem (quam ſine viſitatione potuit de iure percipere in pecunia numerata) remittit: quia remittit quòd ſibi debetur, & de quo ſoluiſſet decimam, ſi recepiſſet illud, tenetur ex tali procuratione decimam exhibere. Si verò procurationem, quam tantùm in victualibus licet percipi, fortaſſe remittit, perſona eccleſiaſtica, cui remiſſio facta eſt, huiuſmodi victualia cum aliis prouentibus ſuis cùm ſoluet decimam, æſtimabit: cùm etiam ſi non eſſet remiſſa, hoc facere teneretur. In ſoluendo decimam ſupradictam ſolę expenſę neceſſariæ, quę fiūt in re, ex qua fructus percipiuntur arando, colendo, & colligendo fructus, ſine quibus non poſſunt inde fructus percipi, deducentur. Expenſæ autem, quæ fiunt in caſtrorum cuſtodibus, cùm fiunt extra rem, vel etiam in ædificiis conſtruendis, vel conſeruandis nullatenus deducentur: ſic vt nec illæ, quæ in villis tuendis fierent in guerris ſeu etiam caualcatis. De iis quoque, quæ conſiſtūt in iuriſdictione, mero imperio, regalibus, atq; ſimilibus, ſoluetur decima deductis ſalariis moderatis, quæ ante conceſſionem decimæ conſueuerunt ſolui iudicibus, & officialibus ſimilibusque perſonis, ſine quibus iuriſdictio, & cætera ſimilia nequeunt expediri: ita tamen, quòd in fraudem decimæ nihil contra hoc penitus attentetur. Sed expenſæ officialium, iudicum & conſimilium perſonarum factæ in veſtibus ſiue victualibus minimè deducentur, ſicut nec aliæ expenſæ ſimiles factæ circa familiam prælatorum. Ratione autem ęris alieni, quo perſona ſoluens decimam obligata conſiſtit, nihil de decima minuentur, etiam ſi certæ res eccleſiaſticæ propter hoc à quoquam fuerint obligatæ. Item de furnis, & de molendinis decima præſtabitur. Soluetur autem de oblationibus, ſiue fiant pro benedictione nubentium, ſiue pro exequiis mortuorū, neconon de prouentibus ſingulorum prælatorum, & de emendis, quæ ab excommunicatis recipiuntur. De legatis quoq; ſibi & aliis perſonis eccleſiaſticis non perſonarum, ſed eccleſiarum, vel officiorum ratione relictis, decima perſoluetur. Pro decima ſupradicta nō exhibetur pecunia, niſi illa communiter curreret de mandato domini terræ, & quæ eſt moneta in locis, in quibus conſiſtent fructus & reditus vnde decima perſoluetur, nec aliqui pecuniam cambire cogentur eandem. Sed ſi ex probabilibus ſeu veriſimilibus præſumptionibus apparuerit quiſquam penſatis eius prouentibus minus debito notabiliter de decima perſoluiſſe, ita quòd ſuper hoc merito ſuſpectus debeat reputari: ex officio noſtro per viros idoneos deputandos à nobis faciemus inquiri ab illis, qui ſuper hoc ſcire valeant veritatem, videlicet de cōſilio diœceſani epiſcopi, vel alicuius deputandi ab ipſo, ſi ſit eius ſubditus, & non aliter, ſi epiſcopus ipſe vel deputatus ab eo commodè poſſit haberi: & tunc demum, & non prius ille, cuius prouentus fuerint taliter æſtimati, pro eo quòd minus ſoluerit, etiam nominatim excommunicabitur: ſi eius contumacia exegerit, & viſum fuerit expedire. Epiſcopi autem & abbates cæteræque perſonæ eccleſiaſticæ honorabiles non ſuſpectæ propriæ conſcientiæ relinquantur: ita, quòd ſufficiat, quo ad tales excōmunicationis ſententia, quæ in nullo modo ſoluentes, vel ſcienter adhibentes fraudem vel malitiam circa ipſius decimæ ſolutionem generaliter proferetur. Super his autem fiet compulſio per cenſuram eccleſiaſticam, prout nobis & illi cui hoc committendum duxerimus, viſum fuerit expedire. Proferatur autem (ſi expediens viſum fuerit) excommunicatio generaliter vel ſpecialiter in eos, qui contra ſolutionem decimæ vel ſuorum æſtimationem prouentuum, cùm fuerit facienda, fraudē vel malitiam ſcienter duxerint adhibendam.

Fiet autem solutio decimæ non ex ipsis rebus, quæ percipiuntur de prouentibus sed in pecunia numerata.

Soluetur autem decima illis quos ad hæc contigerit deputari.

Rector parœcialis, qui vrgente necessitate ecclesiæ, puta quia ipse residendo personaliter in eadem per se non sufficeret ipsi curæ, propter multitudinem parœcianorum vel diuisionem parœciæ suæ: sed necesse habet vnum vel duos vel plures capellanos conducere, & eis propter victum salarium constituere, salarium huiusmodi poterit in decimæ solutione deducere: sed ratione victus capellanorum ipsorum aliquid non deducet.

Quòd si in diuersis ciuitatibus & diœcesibus diuersa beneficia obtineantur, de vnoquoq; beneficio in ciuitate vel diœcesi, in qua illud fuerit, decima psoluetur.

De eleemosynis verò seu oblationibus datis ad opus fabricæ, maximè de his oblationibus, quæ in ciuitatib. & aliquibus castris & locis dictarum prouinciarum in certis festiuitatibus in candelis & aliis consueuerunt dari & offerri ad opus fabricæ deputatis, decima non soluetur.

Similiter nec de illis oblationibus, quæ colliguntur interdum per laicos, qui consortiales dicuntur: interdum per clericos, quæ ad opus consortij reducuntur, & quæ offeruntur vt luminaria in ecclesia, cruces & calices fiant & reparentur, & etiam ex illis pauperib. subueniatur, & sepeliantur corpora pauperum defunctorum. Prælati autem & clerici exules cuiuscunque conditionis aut dignitatis existant, de suis prouentibus ecclesiasticis decimam persoluent. Illæ quoque expensæ, quæ fiunt pro fossatis & aliàs pro terris ædificandis, vt vberiores fructus producant, & illæ, quæ fiunt in conseruandis & reparandis ædificiis molendinorum, domorum, seu apothecarum & similium, & ex quibus fructus & pensiones recipiuntur, & nisi repararentur, fructus ex eis percipi non valerent: de decima huiusmodi minimè deducentur. Nec etiam illæ, quæ fiunt pro custodia castrorum, quamuis fiant maiores solito.

Insuper de oblationibus minutissimis, quas percipiunt ecclesiasticæ personæ ratione ecclesiarum suarũ, pro sepulturis & dandis pœnitentiis, decima persoluetur. Et quia non occurrit nobis, quin quotidianæ distributiones prouentus ecclesiastici sint, de distributionibus quæ dantur in horis canonicis præsentibus, debere solui decimam declaramus.

Illi quoq;, qui deputati fuerint ad collectionem decimæ, cum eis, qui debent soluere decimam, de aliqua certa summa soluẽda pro decima, nequeunt conuenire.

De fructibus arborum & hortorum soluetur decima.

De his autem, quæ consumuntur vsu vel esu animalium, si sint ecclesiarum, soluetur decima, deductis expensis necessariis, quæ sunt pro custodia: si verò sunt personarum decima non soluetur.

Tu ergo in his solum Deum & iustitiam pro præmissis præ oculis habens, ex prædictis declarationibus in decidendis huiusmodi dubitationibus, quæ pro parte leuiter decidi poterunt, cõfirmationem accipias: super maioribus verò decisionẽ apostolici oraculi expectes.

Volumus quoque, & præsentium tibi auctoritate mandamus, vt in vnamquamque personam ecclesiasticam deputatarum tibi partium cuiuscunque ordinis, conditionis, vel dignitatis existat, quæ decimam ipsam nullo modo vel non integrè scienter, aut non secundũ verum valorem fructuum suorum perceptorũ, siue non in terminis constitutis exhibuerit, seu in illorum exhibitione malitiam commiserit siue fraudem: excommunicationis sententiam auctoritate nostra promulges: Et etiam in singulos, qui scienter impedimentum præstiterint directè vel indirectè, publicè vel occultè, quominus decimæ prædictæ soluantur. Et omnes & singulos, qui huiusmodi sententias latas incurrerint: per te & alios, singulis diebus dominicis & festiuis, pulsatis campanis & candelis accensis, vsque ad satisfactionem condignam excommunicatos publicè nuncies, & facias ab omnibus publicè euitari. Aggrauaturus aliàs manus tuas contra ipsos, prout proteruiam & contumaciam exigere videris eorundem: quòd si satisfacere decreuerint: post plenam & integram satisfactionem ab huiusmodi excommunicationis iuxta ecclesiæ formam absoluas eosdem, & dispenses cum eis super irregularitate, si taliter ligati non abstinuerint à diuinis: Proviso hactenus, quòd contra decimam huiusmodi non soluentes nullatenus sine speciali mandato apostolicæ sedis inuocetur brachium seculare: Quodque ad vasa sacra, paramenta, calices, cruces, & libros, aliaque bona mobilia ad cultum deputata diuinum, vel ad priuilegia ecclesiarum & monasteriorum, aliorumque locorum ecclesiasticorum, ipsius occasione decimæ manus nullatenus extendatur. Data Anagnin. Kalen. Octobris, Pontificatus nostri anno septimo.

DE REGVLARIBVS ET transeuntibus ad religionem.

TIT. VIII.

CAP. I.

Religiosi mendicantes, sub excommunicationis pœnæ prohibentur conuolare ad religionem non mendicantium, quocunq; quæsito colore, quam ipso facto incurrunt: tam recepti, quàm recipientes, quacunque licentia non obstante. Quid iuris sit de iam receptis, subdit.

Martinus III.

Vam ambitiosæ cupiditatis religiosis, potissimè mendicantibus præcludere cupientes: ad alios ordines præsertim monasticos (fucatis tamen coloribus afferentibus ob frugem melioris vitæ, aut arctioris obseruantiæ) tam sancti Benedicti, quam Cistercienses, Camaldulenses, Vallis vmbrosæ, canonicorum regularium sancti Augustini, vel aliorum monasticorum ordinum conuolare nitentibus, licentiam à sede apostolica seu legatis aut nunciis eiusdem sedis ad transferendum se de mendicantium ordinibus ad alios ordines, præsertim ea ratione (vt verisimile est, aut facti euidentia docet) vt liberius degant, dignitatesque & beneficia monastica consequi valeant, & ex certis aliis causis honestati non consonis obtinentibus. Ac volentes etiam conseruationi ordinum mendicantium prouidere: auctoritate apostolica ex certa scientia tenore præsentium declaramus & etiam decernimus: statuentes, quòd decætero nullus religiosus ordinũ mendicantium quorumcunque, cuiuscunque gradus, status, conditionis, vel religionis existat, quantumcunque & qualitercunque possit & debeat virtute cuiuscunq; licentiæ etiam indulti apostolici seu pœnitentiarij nostri curam gerentis, vel alia quauis auctoritate hactenus, etiam per literas apostolicas facultatum quarumuis tam legatorum vel nunciorũ sedis apostolicæ, quã alia auctoritate, maximè de trãsferendis fratribus, aut aliquibus præsertim ordinum mendicantium professoribus in genere vel in specie ab ordinibus huiusmodi mendicantium, sub quacunque verborum forma appareant, admitti aut recipi: per aliquos etiam superioris ordinis, seu monasterij, aut loci monastici, seu aliàs in monachum vel in fratrem alicuius ex ordinibus monasticis supradictis vel aliis expressis (ordine Carthusiensium duntaxat excepto) sub pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quàm recepti ipso facto incurrunt. Et quam exnunc prout extunc contra quemlibet transgressorem quomodolibet in præmissis scientia & auctoritate antefatis proferimus in his scriptis. Et à nemine, nisi duntaxat à Roma. pontifi. (præterquã in mortis

in mortis articulo) [a] excommunicati huiusmodi possint absolutionis beneficium quomodolibet obtinere. Et nihilominus secus facta non teneant, & nullius existant efficaciæ vel momenti: Decernentes etiam & volentes, quòd si quis hactenus virtute cuiusuis licentiæ seu mãdati huiusmodi fuisset receptus ad aliquem monasticum ordinem, & habitum consuetum gestari per monachos talis ordinis suscepisset, siue professionem emiserit siue non, sub dicta pœna teneatur in monasterio, in quo receptus fuerit (etiam si beneficia ecclesiastica seu rectorias ecclesiarũ quarumuis obtineat) stare in eius totali ordinatione, & in huiusmodi ordine monastico altissimo deseruire. Si quis autem prætextu huiusmodi licentiæ vel sine habitu vel cum habitu vagando incederet, monitione præuia teneatur & debeat intra terminum xv. dierum à die monitionis huiusmodi computandorum ad eius religionem vel ordinem, vnde cum licentia vel sine licentia recesserat, remeare. Quod si efficere neglexerit, post ipsum terminum tanquam notorius apostata excommunicatus in omnibus, & per omnia debeat per quemlibet reputari, & ab omnibus retractari, etiam per inuocationem auxilij brachij secularis, quoties fuerit opportunum. In futuris autem nullus ex professoribus alicuius ex ordinibus mendicantium huiusmodi in aliquem monasticum ordinem (Carthusiensium duntaxat excepto) possit aut debeat per quemcunque recipi vel admitti virtute alicuius licentiæ vel indulti, absque sedis huiusmodi licentia speciali sub dictis pœnis, & nihilominus secus facta non teneant ipso iure. Huiusmodi licentiis & indultis necnon constitutionibus apostolicis, & mendicantium ordinum prædictorum, etiam si de illis specialis & expressa, ac de verbo ad verbum in nostris literis mentio habita foret, & aliis contrariis non obstantibus quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, decreti, statuti, prohibitionis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Seben. 4. Kalen. Aug. Pontificatus nostri anno primo.

CAP. II.

Religiosi sine sui superioris licentia vltra mare euntes, sunt ipso facto excommunicati, nec ibi sunt ad prædicationem vel diuinorum celebrationem admittendi.

Ioannis XXII.

AD nostrum nuper relatio fide digna perduxit auditum, quod nonnulli religionis gestantes habitum, sed à veritate religionis omnino vacui, & à modestia penitus alieni: ad partes quandoque transmarinas se transferant, in quibus pauci fideles respectu infidelium commorantur. Et vt illi decipere facilius simplicium animos ac ipsos & alios in errores præcipitare seu retinere valeant, sub ouilla veste, ac humilitatis habitu lupinum animum occultantes, per doctrinas suas reprobas, & erroneas fidelium mentes, quantum in eis est, corrumpere satagunt: In ipsis partibus periculum nimium spargere non omittunt, necnon & os suum ponentes in cælum, lingua eorum falsidica transeunte super terram, S. Rom. eccle. detrahere constitutionibus, & alia multa à fide deuia in suis sermonibus, & secretis collocutionibus euomere insanis ausibus non verentur: ex quibus Deus offenditur, periculosa suscitantur scandala, paratur simplicibus laqueus, ipsique taliũ præsumptores de hæresi vehementer arguunt se suspectos. Nos itaque tantis obuiare periculis paternæ diligentiæ studiis cupientes: vniuersis & singulis religiosis cuiuscunque conditionis, religionis, ordinis, vel status existant, de fratrum nostrorum consilio districtius auctoritate præsentium inhibemus, ne ipsorum aliquis absque superioris ordinis sui licentia, sibi per ipsius literas patentes concessa, decætero ad partes se transferat antedictas. Superioribus ipsis nihilominus iniungentes, ne quibusuis sui ordinis fratribus (nisi duntaxat viris literatis, prouidis & expertis) huiusmodi licentiã impartiri præsumant. Nos enim quoscunq; præsumentes contrarium, quouis modo excommunicationis subiacere sententiæ volumus ipso facto. A qua nullus ab alio, quàm à Rom. pont. possit (nisi duntaxat in mortis articulo) absolutionis beneficium obtinere. Cæterum vniuersis ecclesiæ prælatis in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo, præsentium tenore mandamus, quatenus nullos religiosos ad partes se transferentes prædictas, nisi per patentes superioris sui ordinis literas de licentia speciali se illuc transferendi sibi concessa prælatis eisdem fecerint plenam fidem, in ciuitatib. suis & diœcesibus ac locis, & terris aliis ad prædicationis officium, vel diuinorum celebrationem admittant: sed ipsos potius velut apostatas capiant, seu capi faciãt, eos carcerali custodiæ (donec de dicta licentia speciali modo prædicto sibi constiterit) detinendo. Et nihilominus si quos religiosos approbare, quæ sedes apost. reprobauit, vel quæ alias sunt fidei obuia in suis prædicationibus, seu secretis collocutionibus dogmatizare perspexerint: vt tales (quibuscunque cessantibus priuilegiis) possint licite capere, & carcerali custodię, sicut suos possent subditos mancipare, licentiam impartimur. Et insuper tenore præsentium mandamus eisdem, vt de præmissis summarie, simpliciter & de plano, ac sine strepitu iudicij & figura, per se, vel alium, seu alios se solerter & fideliter studeant informare, quosque de prædictis, seu eorum aliquo repererint reos esse, iuxta statuta canonum in aliorum exemplum castigare pœnis debitis non postponant. Non obstantibus exemptionibus, & aliis quibuscunque priuilegiis, literis apostolicis eisdem religiosis, vel eorum ordinibus ab eadem sede concessis, vel in posterum concedendis etiam si de illis plena & expressa mentio, ac de verbo ad verbum in præsentibus sit habenda. Quæ quantum ad prædicta vel aliquod eorundem eisdem in nullo volumus suffragari. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. vj. Idus Maij, Pont. nostri anno ix.

[a] *Vide concil. Trid. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.*

DE RELIGIOSIS DOmibus.

TITVLVS IX.

CAP. VNICVM.

Licet beguinarum status sit propter multas vationes per Clementem v. reprobatus, permittitur tamen mulieribus fide dignis, quę nec sunt culpabiles nec suspectæ, sub habitu beguinarum viuere: nec sunt tales per ordinarios molestandæ. Vide cap. 1. eod. tit. in Clemen.

Ioannes XXII.

RATIO recta non patitur, vt innocentes ad pœna cum nocentibus iudicentur. Sanè feli. rec. Clemens papa v. prædeces. no. cùm de mulieribus, quæ beguinæ vulgariter nuncupantur, nonnulla ei fuissent præcipuè de Alemaniæ partibus insinuata sinistra, & præsertim quòd earum quædam de summa trinitate & diuina essentia disputarent, & prædicarent, ac circa articulos fidei, & ecclesiastica sacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducerent, & multorum simplicium animas in diuersos errores inducerent: ex his & aliis frequenter de illis auditis habens eas non indigna ratione suspectas, in illas, quæ statum huiusmodi nouiter assumptum, sectarentur vltrius: aut quæ illum de nouo assumerent, excommunicationis sententiam promulgauit. Verùm, quia in multis

mundi partibus plurimæ sunt mulieres, quæ similiter vulgò beguinæ vocatæ, segregatæ quandoque in parentum, aut suis, interdum verò in aliis, aut conductis sibi communibus domibus insimul habitantes, vitas deducunt honestas, ecclesias de nocte frequentant diœcesanis locorum, & præcialium ecclesiarum rectoribus reuerenter obediunt, curiositatem disputandi, aut auctoritatem, seu temeritatem potius prædicandi, nullo modo sibi vsurpant, nec se, vel alias, seu alios quoslibet præmissis opinionibus, erroribusq; involuunt: nec vlla super his est, aut fuit hactenus nota, seu suspicio contra eas, quæ ipsas dissimiles à luce sua constringeret, vt nullis earum, quæ perpetuam forte domino continentiam deuouerunt, occasio præbeatur ad lapsum: & ne periculis, damnis, & scandalis plurimis, quæ proinde verisimiliter sequerentur, pro prouisione ecclesiæ moderna occupentur: beguinas huiusmodi inculpabiles (vt præmittitur) nec suspectas sub prohibitione & abolitione præmissis (quia de ipsis prædecessor noster præfatus nullatenus sensisse dignoscitur) de fratrum nostrorum consilio declaramus, & volumus non includi: Locorum ordinariis nihilominus iniungentes, vt eas sub prætextu huiusmodi nullatenus molestari permittant. Et si quid forsan ex hoc in bonis, aut iurib. à quibuscunque contra eos attentatum est hactenus, vel attentari contigerit in futurum: per illos prædictos ordinarios auct. no. in statum reduci debitum volumus: Inuocato (si opus fuerit) auxilio brachij *a* secularis. Cæterùm statum beguinarum huiusmodi, quas esse permittimus (nisi de his per sedem apostolicam aliter ordinatum extiterit) nullatenus ex præmissis intendimus approbare. Locorum autē ordinarios, & alios, ad quos prædicta spectabunt, curam peruigilem & solicitudinē debitam præcipimus adhibere, ne præmissarum sequentes inuia, & ipsarum actus temerarios imitando, præmissis erroribus, & disputationum, & prædicationum temeritatibus se inuoluant: eas, quæ contra prædicta præsumpserint per censuram ecclesiasticam (appellatione postposita) compescendo. Porro mulieres, quodcunque nomen habentes, quæ de illis ex quibus prohibitio præcesserit, culpabiles se reddiderint, aut meritò notabiles vel suspectas esse, si statum vel habitum quoquo modo mutauerint, verè sub prædicta decernimus remanere censura: & taliter contra eas, per illos, ad quos pertinuerit, procedi volumus & mādamus, quòd ab errore de more reuocatæ, non vltra inficiant sanas oues.

DE CENSIBVS, EXACTIONIBUS, & procurationibus.

TIT. X.

CAP. VNICVM.

Taxat procurationes, pabula charitatis, & subsidium charitatiuum. Saluat priuilegia, conuentiones, consuetudines, & præscriptiones, & indemnitatem pauperum: inhibet contraueniri, punit transgressores, & eorum familiares, &c. Et locari debet sub rubrica, de censibus, & procurationibus.

Benedictus duodecimus *episcopus seruus seruorū Dei, ad perpetuam rei memoriam.*

VAs electionis Paulus apostolus egregius prædicator, se, & eos, qui secum erant, propriis manibus exhibebat, vt pseudo & subdolis operariis sub prædicationis specie lucra sectantibus locum præcluderet, & his, quos ipse pascebat pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Saue licet circa modestiam in exigendis procurationibus obseruandā à prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria emanauerint instituta: quia tamē (sicut experientia docet) nonnulli prælatorum, necnon diœcesis nunciorū, vel legatorum apostolicæ sedis, de quibus nullam faciunt mentionem expressè, sic se reddiderunt, & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, vt oppressi subditi huiusmodi onera nequeant supportare, & victum longi temporis breuis hora consumat. Nos attendentes, quòd parentes debent thesaurizare filiis, non delitiis fastidiosis eorum substantiam absorbere: ac cupientes pro diuersitate conditionum visitantium prælatorum & prouinciarum, ac ecclesiastarum etiam facultatum certum modum sufficienter visitantibus, & supportabilem visitatis in præmissis fore decætero obseruandum: de fratrum nostrorum consilio presentis cōstitutionis edicto statuimus, quòd cùm in Franciæ, Nauarræ, Maioricarū regnis, ac terris, prouinciis, & partibus adiacentibus, & in vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, Burgundiæ, Sabaudiæ prouinciæ, & Porcalquerij comitatibus archiepiscopi, & episcopi, ac alij prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de iure vel consuetudine competit, suos subditos personaliter visitabunt: Iidem archiepiscopi à suis, vel suffraganeorū suorum cathedralibus ecclesiis pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra trecentorum: à monasteriis verò & aliis ecclesiis, vel prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium, vel conuentum duodecim, vel plurium personarum vltra ducentorū ac quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium vel conuentum duodecim, vel plurium personarum, vltra ducentorum quinquaginta. Ab habentibus verò paucarum personarum collegium, seu conuentum, & quibusuis aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum. Episcopi verò ab ecclesiis cathedralibus, vltra ducentorum. A monasteriis verò & ecclesiis aliis ac prioratibus secularibus, vel regularibus collegium habentibus duodecim, vel plurium personarum, vltra centum & quadraginta. Ab habentibns verò personarum collegium paucarum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra centum & quadraginta. Abbatos quoque à monasteriis vel prioratibus habentibus collegiū duodecim vel plurium personarum, vltra centum. Ab aliis quoq; habentibus minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus & locis quibuscunque, vltra lxxx. Archidiaconi quoque, vltra xxxv., Archipresbyteri quoque, vltra viij. Turonen. argenti valorem recipere non præsumāt. Si verò præfati archiepiscopi, prælati, & personæ ecclesiasticæ ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: Iidem archiepiscopi à suis & aliis cathedralibus ecclesiis, vltra centum & xx. à monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus & regularibus, habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra centum. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra lxxx. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, vltra lxxx. abbates, vltra lx. archidiaconi, vltra xxx. Turonen. argenti valorem, non recipiant quoquo modo. In Alemanniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Boemiæ, Poloniæ, Norwegiæ, Daciæ, Scotiæ, & Suetiæ regnis, terris, ac prouinciis, & partib. eis dē adiacentib. archiepisc. & episc. alij quoq; prælati, & psonæ ecclesiasticæ, cū (vt præmittitur) psonaliter visitabunt. Iidem archiepiscopi & episcopi, etiā si primates existant,

a *Brachium seculare potest quandoq; ab ecclesia inuocari. c. 1. de off. ord. in antiq.*

existant, à suis, vel suffraganeorũ suorum ecclesiis cathedralibus, & personis earum pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volẽtibus in pecunia, vltra trecentum & viginti. A monasteriis verò & aliis ecclesiis, prioratibus, secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra cc. & lx. ab aliis verò monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus minus collegium habentibus: aliis quoque ecclesiis, prioratibus & locis, vltra ducentorum & viginti. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis, vltra ducentorũ & viginti. A monasteriis verò & aliis ecclesiis, & prioratibus secularibus, vel regularibus, habentib. collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra c. & lxxx. Ab habentibus verò collegium minus, & quibuslibet aliis ecclesiis, & prioratibus atq; locis, vltra centum & quinquaginta. Abbates insuper à monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium xij. vel plurium personarum, vltra centum. Ab habentibus vero minus collegium ac ecclesiis, prioratibus, & aliis locis quibuslibet, vltra lxxx. Archidiaconi verò, vltra quinquaginta. Archipresbyteri etiam, vltra decem Turonen. argenti valorem recipere non præsumant. Si verò iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticę ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiam si primates existant, ab huiusmodi ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atq; locis, vltra centum. Episcopi, vltra octoginta. Abbates vltra lx. archidiaconi, vltra xxx. Turon. argenti valorem pro procuratione qualibet vnius diei recipere nõ præsumant. In Castellæ quoq; legionis, Aragoniæ, & Portugalliæ regnis & dominiis, terris & prouinciis regum Castellæ, Aragoniæ, & Portugallię, & partibus adiacẽtibus etiam vicinis eisdem, excepto Sardiniæ & Corsicæ regno. Archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi à suis, & suffraganeorum suorũ ecclesiis cathedralibus, pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia vltra centum & quadraginta: à monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra centum & viginti. Ab habentibus vero minus collegiũ, aliisq; ecclesiis, prioratibus atq; locis, vltra centum. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesiis vltra centum: à monasteriis verò & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, vltra lxxx. Ab habentibus verò minus collegium, aliisq; ecclesiis, prioratibus & locis, vltra lx. Abbates etiam à monasteriis, vel prioratibus habentibus collegium xij. vel plurium personarũ, vltra quinquaginta. Ab habentibus minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus & locis, vltra xl. Archidiaconi verò, vltra vigintiquinq;. Archipresbyteri verò, vltra quinq; Turonen. argenti valorem recipere non attentent. Si verò proxime nominati archiepiscopi, episcopi, & prelati, & aliæ personę ecclesiasticæ, ex priuilegio apostolico, per alios visitare & procurationes recipere possint, in pecunia numerata. Iidem archiepiscopi, ab eisdem suis & suffraganeorũ suorum ecclesiis, vltra lxxx. A monasteriis verò & ecclesiis aliis, ac prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra lx. Ab habẽtibus verò minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus siue locis, vltra quinquaginta. Episcopi etiam ab eisdem ecclesiis monasteriis, prioratibus siue locis, vltra xl. Abbates verò, ab eorum monasteriis, prioratibus, ecclesiis siue locis, vltra xxx. Archidiaconi verò, vltra xx. Turon. argenti valorem recipere non attentent. In Apuliæ verò, Calabriæ, terræ laboris, Siciliæ, Lombardiæ, Tuscię, Sardiniæ, Corsicæ, & cæteris alijs Italiæ partibus, necnon Sclauoniç, Achaiæ, Cypri, & cæteris regnis, insulisq; & aliis, puinciis & partibus omnib. vltramarinis, & etiam transmarinis, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi ac prælati alij & personæ ecclesiasticæ consistentes, cum (vt præmittitur) personaliter visitabunt. Iidem patriarchæ & archiepiscopi à suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus pro procuratione vnius diei, siue in victualibus, siue à volentibus in pecunia, vltra lx. A monasterijs verò & ecclesiis aliis, ac prioratib⁹ secularibus, vel regularibus habentibus collegium xij. vel pluriũ personarum, vltra quinquaginta. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratib. atq; locis, vltra quadraginta. Episcopi etiam à cathedralibus ecclesijs, vltra quinquaginta: à monasterijs verò, alijsq; ecclesiis, & prioratibus secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra quadraginta. Ab habentibus verò minus collegium & ecclesijs alijs, seu prioratib. vel locis quibuslibet, vltra triginta. Abbates verò à suis monasterijs, vel prioratibus simile collegiũ, vel maius habentibus, vltra viginti. Ab habentibus verò minus collegium, & quibuslibet alijs ecclesijs, prioratib. atq; locis, vltra sexdecim, archidiaconi, vltra decẽ Turonen. argenti valorem non audeant recipere quoquo modo. Si verò prælati, patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, & personæ ecclesiasticæ proximè nominati, ex priuilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti patriarchæ, seu archiepiscopi ab eisdem suis, vel suffraganeorum suorum ecclesijs cathedralibus, vltra quadraginta. A monasterijs quoq; & ecclesijs alijs, ac prioratibus, secularibus, vel regularibus habentibus collegium duodecim, vel plurium personarum, vltra triginta. Ab habẽtibus vero minus collegium, & ecclesijs alijs prioratibus, siue locis, & subditis quibuscunq;, vltra vigintiocto. Episcopi quoq; à suis cathedralibus, & quibuslibet alijs ecclesijs, monasterijs, prioratibus atque locis, vltra viginti. Abbates etiam vltra decem, necnon archidiaconi, vltra quinq; Turon. argenti valorem recipere non præsumant. Ita, quòd expensæ seu sumptus vniuersi, seu taxatio pecuniaria huiusmodi procurationis totius diei, videlicet in pecunia, vel victualib. & necessarijs alijs, prædictam summam vel valorem aliquatenus non excedat: nec vltra dictas summas vel taxationes, seu valores earum prętextu cuiusuis consuetudinis, vel aliàs, vel ab ipsis prælatis, vel familiaribus earundem quicquam exigere, vel recipere liceat etiam à volentibus, quando ex conuentione vel consuetudine minus soluere consueuerint, quòd propter prædicta nõ plus soluant. Illud quoq; quod de archidiaconis superius diximus ordinandum, locum habere volumus etiam in decanis, præpositis, alijsq; personis ecclesiasticis superius non expressis, quibus visitationis officium & procurationis receptio ex priuilegio sedis apostolicę, vel de iure seu consuetudine competere dignoscuntur: Decanis ruralibus dũtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur, circa quos in receptione huiusmodi procurationis, id quod supra statutum est, de aliis archipresbyteris, volumus obseruari. Nostræ tamen intentionis existit, quòd si ex conuentione, vel cõsuetudine, tam ecclesiæ cathedrales, quàm collegiatæ & aliæ quælibet seculares, ac etiam monasteria, prioratus conuentuales, & loca alia quæuis ecclesiastica, earumq; capitula, collegia seu conuentus, rectores etiam & personæ prælatis quibusuis suis visitantibus (vt præfertur) minus debeant, vel consueuerint, quàm per nos superius est statutũ, ad soluendum vltra conuentionem vel consuetudinẽ huiusmodi nullatenus adstringãtur, sed super his circa eos consuetudo & conuentio huiusmodi obseruentur. Huiusmodi

etiam moderationes, & taxationes ad prelatos quoslibet, qui prætextu cuiuslibet cõsuetudinis in monasteriis, siue locis aliis ecclesiasticis gratis recipiãtur ad pabulum charitatis, extendimus & etiam prorogamus: prouiso nihilominus, quod in locis quibuslibet, secũdum quod maior vel minor rerũ copia fuerit in eisdẽ, nec non iuxta maiorem vel minorem personarum & cuectionum numerum huiusmodi visitantium expẽsarum maiorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quòd maiores expensæ non excedant summam superius limitatam. Insuper prædictis omnibus archiepiscopis, primatibus, episcopis, & aliis superius nominatis visitantibus, nec vltra conuentionem vel cõsuetudinẽ huiusmodi circa personas, & loca vbi fuerint, nec vltra moderationes & taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtius nihilominus inhibemus. Volentes etiam cõstitutionem præsentem pœnæ adiectione iuuari: statuimus, quòd si dicti visitantes per se, vel (si ex priuilegio eis competat) per alios visitationis officium exercuerint, & procurationes receperint (vt præfertur) ipsi vel familiares eorum vltra taxationes prædictas, aliquid scienter exegerint, vel receperint etiam à volẽte: duplum eius, quod ipsi iidem prelati, vel eis scientibus aut ratum habentibus eorum familia taliter exegerint vel receperint intra duos menses post receptionem, seu scientiam huiusmodi ecclesiis, monasteriis, & aliis locis à quibus illa receperint, restituere teneantur. Si verò dictis prelatis per alios visitantibus, ij, qui pro eis visitationibus officium exercebũt, per se vel alios vltra moderationes seu taxationes prædictas, quicquã exegerint, seu receperint etiam à volentibus: duplum eius, quod vltra receperint, ecclesiis & monasteriis vel locis aliis, à quibus id receptum fuerit, intra præfatum terminum restituere teneatur. Alioquin extunc dicti prælati, qui vltra moderationes & taxationes predictas, seu conuentionem vel consuetudinẽ, huiusmodi receperint in pecunia numerata, duplũ ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, siue locis vltra dictũ tempus restituere differẽtes, ingressum ecclesiæ, sibi nouerint interdictum. Ij vero pro dictis prælatis visitationẽ huiusmodi (vt præmittitur) exercentes, ab officio & beneficio nouerint se suspensos: quousq; grauatis ecclesiis, monasteriis, siue locis de huiusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant. Adiicientes constitutioni præsenti, quòd si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid vltra moderationes & taxationes præfatas per se vel alios prælato ignorante, nec ratum habẽte receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis, duplum eius, quod vltra receperit, de suo proprio intra duos menses, post receptionẽ huiusmodi ecclesijs, monasterijs, & locis alijs, à quib[a] illa receperit, reddere teneatur: Alioquin extunc recipiens, si clericus fuerit, tam diu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si verò laicus, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi nouerit interdictum, & à communione Eucharistiæ ipso facto nouerit se suspensum, donec de duplo huiusmodi grauatis ecclesijs, monasterijs, siue locis satisfecerit cum effectu: Nulla eisdem vltra moderationes, & taxationes prædictas recipientibus in his donantium remissionẽ liberalitate, vel gratia valitura. Cæterùm moderationes & taxationes huiusmodi in illis locis volumus obseruari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterij vel loci alterius facultates. In alijs autem tantam præcipimus modestiam adhiberi, quòd per hæc, quę ad exonerationẽ locorum ecclesiarũ statuendam prouidimus, nõ doleant se grauari: nec per hoc dicti prelati exigendi, amplius quam ipsi subditi pati possint indultam sibi existiment potestatẽ. Præmissis quoque adijciendo statuimus, q[p] si dicti prelati, vel aliquis eorum ex apostolica indulgentia, vel consuetudine seu de iure petãt sibi ab ecclesijs, monasterijs, & locis alijs, eorumq; capitulis, collegiis, vel conuentibus, rectoribus, seu personis moderatiuum, seu charitatiuũ subsidium exhiberi: nõ possint à singulis ecclesiis, monasteriis, siue locis pro subsidio huiusmodi vltra petere, vel recipere (etiam à volentibus) nisi quantum ascenderẽt singulæ procurationes in pactum, per nos superius moderatum, quas iidem prælati possent recipere, quando ex priuilegio per alium visitarent. Porrò Turon. prædictos, tales fore intelligimus, quòd xij. ipsorum valeant vnum florenum auri boni puri, & legalis ponderis, ac cunij Florentini. Per constitutionem autem huiusmodi nolumus, quòd prædicti prælati, vel alij, quibus visitationis officium, & procurationum receptio ex priuilegio sedis apostoliq́, vel alias de cõsuetudine, vel de iure competere dignoscuntur, ius visitandi, seu procurationes recipiendi, sibi valeant vendicare. Nec per constitutionem eandem aliis constitutionibus super præmissis, per prædecessores nostros dudum editis, quo ad alia contenta in eis, aliquatenus derogetur. Insuper abbatis Ciftercien. ordinis, sua monasteria visitantes, sub præfata constitutione nostra nolumus comprehendi, cum super his per aliam cõstitutionem nostram duxerimus specialiter prouidendum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum constitutionis, intentionis, inhibitionis, adiectionis, & præcepti ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. xv. Calend. Ianuarij, Pontificatus verò nostri anno secundo.

DE CELEBRATIONE missarum.

TITVLVS XI.

CAP. VNICVM.

Narratis perturbationibus plurimis, quæ ecclesiæ præsertim, per hæreticos inferuntur: ordinat Romanus pontifex, quòd dum missæ celebrantur, in quibus deuotius oratur, certæ preces hic expressæ ad Deum effundantur. Et vt Christiani ad id sint promptiores, viginti dies indulgentiarum cunctis hoc facientibus elargiuntur. Aduerte, quod sub hoc tit. apiè potuisset locari extrauagans docta, quæ est supra de vita & honest. cler. vt ibi tractatum est.

Ioannes XXII.

DISCIPVLORVM Christi [a] gesta nos instruũt vt in pelago huius mundi procella surgẽte ad diuinum confugium recurrere debeamus. Illi quidem commotione maris adeo grandi facta, vt fluctus in nauiculam quam IESVM sequentes intrauerãt, operirent, Christum dormientem vocibus excitarunt supplicibus, & aduersus ingruentes tempestatis impetus, ab eo salutis præsidium postularunt. Cùm itaq; catholicam ecclesiam, quę congregationem [b] fidelium comprehendit, videamus (quod dolẽtes referimus) pacis æmuli, zizaniorumque satoris malitia procurante, discordiarum flatibus concitatã, earumq; fluctus adeo eleuatos, quòd quasi operiant ipsam totam: hæreticos insuper ecclesiam ipsam cernamus, & schismaticos impugnare ferociter, ac vt inconsutilem domini tunicam scindant, multipliciter laborare. Cum fratribus nostris deliberatione præhabita diligenti, expediens, (imò necessarium potius) æstimamus, vt ad illum, qui ad dexteram patris residet in excelsis, qui caput est congregationis eiusdem, cuique potestas omnis, tam in cœlo, quàm in terra noscitur tradita, eique venti, & maria obsecundant, [c] leuemus cum manib. corda nostra,

a *Luc.* 8. b *vide Turrecrem. in summa de eccles. lib.* 1. *cap.* 1. c *Luc.* 8.

stra, ipsumq; deuotis pulsantes precibus, apud cum sedulis orationibus insistamus, vt insurgentes præmissæ fremitus tempestatis, quæ quasi vniuersoru Christicolarum regna concutit, subditos contra dominos violato fœdere erigit, hæreticis & schismaticis ac rebellibus ecclesiæ Dei, insurgendi contra ipsam eiusq; iura vsurpandi insania damnabili ausum pandit, flatus cessare, fluctusq; prædictos quiescere sua faciat omnipotẽti virtute: Cordaq; hæreticorum, schismaticorum, aliorumq; rebellium ad Dei ecclesię vnitatem ac deuotionem inclinet & habilitet, vel forsan cum præmissis pertinaciter intendant persistere, ipsorum elidat superbiam, eorumq; obstinatam malitiam suæ virtute dexteræ conterat, & prosternat. Corda quoq; subditorum ad eorum superiores, & eorum superiorum cõuertat ad subditos, ipsosq; dissidentes in concordię vnitate conciliet, confirmet: sicque det ipsis superioribus præsidere, quòd sic regnent, vt dirigantur: eorumq; regimen cedat subditis ad salutem perpetuam, quietem & pacem: nobisq; ipse cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur, modos & vias aperiat, per quos hoc, quod in votis gerimus, efficaciter promouere possimus. Et quia in missarum solenniis ad Deum cõsueuerunt preces effundi deuotius, de eorundem frat. con. ordimur, quòd in singulis missarum celebrationibus post dictum à celebrãte Pater noster, responsioneq; secuta anteq̃ in missa vlterius procedatur, illud Canticum, Lætatus *a* sum in iis quæ dicta sunt mihi totũ, cum Gloria patri, à religiosis clericis, & aliis literatis præsentibus cum deuotione dicant. *b* Et primò dicantur Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster. Et post isti versiculi subsequantur, Domine saluos fac reges. Et exaudi nos in die, qua inuocauerimus te. Saluum fac populum tuũ Domine, & benedic hæreditati tuæ. Et rege eos, & extolle illos vsq; in æternum. Fiat pax in virtute tua, Et abundantia in turribus tuis. Domine exaudi orationem meam, Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum, Et cum spiritu tuo.

Collecta.

Ecclesiæ tuę quæsumus Domine, preces placatus admitte: vt destructis aduersitatibus & erroribus vniuersis, secura tibi seruiat libertate, Per Dñm nostrum.

Hostium nostrorum quæsumus Domine, elide superbiam: eorum contumaciam dexteræ tuæ virtute prosterne. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Benedicat celebrans consequenter. Nos autem Christi fideles ad exequendũ supradicta promptius donis volentes spiritualibus animate, omnibus verè pœnitentibus, & confessis, tam his celebrantibus, quàm ipsis assistentibus obseruantibus supradicta, quàm aliis preces tunc deuotas Deo fundentibus, pro præmissis diebus, & missis singulis, quibus hæc fecerint, xx. dies de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, de iniunctis sibi pœnitentiis relaxamus. Nulli ergo, &c. Datum xij. Kal. Iulij. Anno xij.

DE RELIQVIIS, ET VENERATIONE SANCTORVM.

TITVLVS XII.

CAP. I.

Qui conceptionem immaculatæ virginis deuotè celebrabunt, in eodem festo, & eius octauis officio interuerunt, tales tribuuntur indulgentiæ, quales consequuntur Christi fideles in corporis Christi solennitate.

Sixtus IIII.

Cvm præexcelsa meritorũ insignia, quibus regina cœlorum virgo Dei genitrix gloriosa sedib. prælata æthereis, syderibus quasi stella matutina prærutilans deuotæ considerationis indagine perscrutamur, & intra pectoris arcana reuoluimus, q̃ ipsa (vtpote via misericordiæ, mater gratię & pietatis, amica humani generis, consolatrix pro salute fidelium, qui delictorum onere grauantur,) sedula oratrix, & peruigil ad regem quem genuit, intercedit: Dignum, quin potius debitum, reputamus vniuersos Christi fideles, vt omnipotenti Deo, pro cuius prouidentia eiusdẽ virginis humilitatem ab æterno respiciens, pro reconcilianda suo auctori humana natura lapsu primi hominis æternæ morti obnoxia, eam sui vnigeniti habitaculum sancti spiritus præparatione constituit: ex qua carnem nostræ mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, & immaculata virgo nihilominus post partum remaneret: de ipsius immaculatæ virginis mira conceptione gratias & laudes referant, & instituta propterea in Dei ecclesia missas, & alia diuina officia dicant, & illis intersint: indulgentiis, & peccatorum remissionibus inuitare, vt exinde fiant eiusdem virginis meritis, & intercessione diuinæ gratiæ aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius auctoritate confisi, auctoritate Apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus, & ordinamus, quòd omnes, & singuli Christi fideles vtriusque sexus, qui missam, & officium conceptionis eiusdem virginis gloriosæ, iuxta piam, deuotam, & laudabilem ordinationem dilecti filij magistri Leonardi de Nogarolis clerici Veronensis notarij nostri, & quæ desuper à nobis emanauit, missæ & officij huiusmodi institutionem in die festiuitatis Conceptionis eiusdem virginis Mariæ, & per octauas eius deuotè celebrauerint, & dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eandem prorsus indulgẽtiam, & peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta fœlicis recordationis Vrbani *a* IIII. in concilio Vienensi approbatæ *b* ac Martini V. & aliorum Romanorum pontificum, prædict. nostr. constitutiones, consequuntur illi, qui missam, & horas canonicas in festo corporis & sanguinis Domini nostri IESV Christi à primis vesperis, & per illius octauas iuxta Romanæ ecclesiæ constitutionem celebrant, dicunt, aut missæ officio, & horis huiusmodi interfunt: præsentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ, M. CCCC. LXVI. 3. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno vj.

CAP. II.

Excommunicationem ipso facto incurrũt prædicatores, asserentes diuam virginem in peccato mortali fuisse concepiam: qui etiam dicunt, quòd festum Conceptionis eius celebrantes, graniter peccant. Et vult præsentem constitutionem in locis populosis publicari.

Idem *in eadem materia.*

Graue *c* nimis gerimus, & molestum, cùm siniſtra nobis de quibusdã ecclesiasticis personis referuntur: Sed in eorum qui ad euangelizandum verbum Dei sunt deputati excessibus prædicãdo commissis, eò grauius prouocamur, quò illi periculosius remanent incorrecti. Cùm facilè deleri nequeant, qui multorum cordibus sic publicè prædicando diffusius, & damnabilius imprimuntur errores. Sanè cùm S. Rom. eccles. de intemeratæ semperq; virginis Mariæ conceptione publicè festũ solẽniter celebret, & speciale ac propriũ sup hoc

---

a *Psal.* 121. b *In aliis legitur, dicant.*

a *Hanc constitutionem Vrbani habes insertam in Clement. I. de reliquiis, & veneratione sanctorum.* b *Fortè approbatam.* c *vide concilium Trident. Sessio. 5. in decreto de peccato origin. §. vlti. & extrauagantem Pij V. pont. max. incip. super speculam Domini, vbi hoc sanctum confirmatur & approbatur.*

officium ordinauerit: nonnulli (vt accepimus) diuersorum ordinum prædicatores in suis sermonibus ad populum publicè per diuersas ciuitates, & terras affirmare hactenus non erubuerunt, & quotidie prædicare nõ cessant, omnes illos, qui tenent aut asserunt eandẽ gloriosam, & immaculatã Dei genitricem absq; originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse hæreticos: eiusdem immaculatæ conceptionis officium celebrantes, audientesq; sermones illorũ, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare grauiter. Sed & præfatis prædicationib. non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt: ex quorum assertionibus, & prædicationibus non leuia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, & maiora meritò exoriri formidãtur indies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus ac peruersis assertionibus ac scandalis, quæ exinde in Dei ecclesia exoriri possunt (quãtum nobis ex alto conceditur) obuiare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & certa scientia huiusmodi assertiones prædicatorum eorundem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præsumerent, eos qui crederẽt aut tenerẽt eandem Dei genitricem ab originalis peccati macula in sua conceptione præseruatã fuisse, propterea alicuius hæresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, vtpote falsas & erroneas, & à veritate penitus alienas: editosq; desuper libros prædictos id continentes, quo ad hoc auctoritate apostolica tenore præsentium reprobamus, & damnamus. Ac motu, scientia, & auctoritate prædictis statuimus, & ordinamus, quòd prædicatores verbi Dei, & quicunq; alij cuiuscunque status, gradus, aut ordinis ac conditionis fuerint, qui decætero ausu temerario præsumpserint in eorum sermonibus ad populũ, seu aliàs quomodolibet affirmare huiusmodi sic per nos improbatas, & damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquàm de præsentibus scientiam habuerint, excommunicationis sententiam eoipso incurrant: à qua ab alio, quàm Rom. ponti fice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia, & auctoritate similibus, simili pœnæ ac censuræ subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam virginẽ Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, hæresis crimen, vel peccatũ incurrere mortale: cùm nondum sit à Rom. eccles. & apostolica sede decisum, non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis contrariis quibuscunq;, quibus communiter, vel diuisim à sede apostolica indultum existat, quòd interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas apostolicas non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem. Et ne de præmissis aliquando valeant ignorantiam allegare: volumus, quòd locorum ordinarij requisiti præsentes literas in ecclesiis consistentibus in eorum ciuitatibus, & suarum diœcesum, & locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad diuina cõuenerit, sermonibus ad populũ mandent, & faciant publicari. Præterea, quia difficile foret præsentes literas ad singula loca, in quibus expediens fuerit deferre: etiam volumus, & dicta auctoritate decernimus, q̃ earundem literarum transsumpto *a* manu publici notarij confecto, & authẽtico alicuius prælati ecclesiastici sigillo munito, vbiq; stetur, prout staretur eisdem originalibus literis, si forent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, volũtatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autẽ hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum se nouerit incursurum. Datum Rom. apud S. Petrum, anno incarnationis dominicæ, 1483. prid. Non. Septemb. Pontificatus nostri añ. 13.

DE IMMVNITATE ECclesiarum.

TITVLVS XIII.

CAP. I.

Decretalis, clericis laicos. eod. tit. li. 6. habet locum tantum quò ad laicos tallias à clericis exigentes, & dantes illis auxilium, & non quò ad soluentes: præcipit deinde Lateran. & generalia concilia diligenter obseruari.

Benedictus XI.

QVOD *b* olim per feli. recor. Bonifaciũ papam VIII. præd. nost. contra laicos exigentes, siue recipiẽtes à clericis & ecclesiasticis personis tallias, decimam vel aliam quotam seu quantitatem aliquam de prouentibus bonorum suorum, aut ecclesiarum: necnon aduersus soluentes, aut promittentes, vel consentientes se solituros pœnis adiectis statutum est, quantum ad pœnas ipsas ex causa de consilio fratrum nostrorũ restringimus ad exigentes tantummodo, & ad exigendũ dantes auxilium, consilium vel fauorem: non autem, quo ad easdem pœnas in soluentibus aut recipientibus à sponte dantibus deinceps vendicet sibi locum. Cæterùm attendant solicitè ecclesiarum prælati, & alij clerici Lateran. consilium, quòd in huiusmodi subuentionib. solum casum necessitatis, aut communis vtilitatis, vbi laicorum ad id nõ suppetant facultates, deliberatione prouida noscitur excepisse: & deinde generale statuisse concilium propter quorũdam imprudentiã, etiam in hoc casu Rom. pont. (cuius interest cõmunibus prouidere vtilitatibus) primitus consulendum. Attentè igitur caueant ne prædictorum conciliorum transgressores existant, aliquid in casu prædicto: & multò magis si casus ipse non subsit, quoquo modo vel titulo inconsulto Rom. pont. occasione subuentionum dictarum concedendo laicis, vel etiam promittendo: Alioquin tanquam canonum, & tam solennium conciliorum temerarij transgressores, quas proculdubio (Deo propitio) idem infliget pontifex, grauissimas pœnas poterunt meritò formidare. Nulli ergo omnino hominum, &c.

PAstoralis cura solicitudinis super cunctas populi Christiani nationes, inuigilare remediis subiectorum, eorundem periculis obuiare, ac scandala remouere compellit. Sanè quoniam ex constitutione felicis recordationis Bonifac. &c. vt in Clem. I. eod. tit.

a *Instrumentum ex originali transsumptum quandoq; facit plenam fidem.* b *vide c. 1. eod. tit. in Clem. cum notatis ibid. per Dd.*

FINIS LIBRI TERTII.

Quartus liber vacat.

EXTRA-

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM,

LIBER V.

De Simonia.

TITVLVS I.

CAPITVLVM PRIMVM.

Pastus vel iocalia exigentes, & etiam dantes pro religionis ingressu, si sint singulares personæ excommunicationis: si conuentus vel capitulum, suspensionis sententias ipso facto incurrunt: cuius vtriusq; vinculi absolutio soli papæ reseruatur: aliis pœnis in suo robore duraturis, nisi ingredientes aliquid sponte, & sine pactione obtulerint. Quid de personis tam tali labe fœdatis, & bonis sic receptis faciendum sit: tandem patefacit.

Vrbanus III. *alias*, V.

ANE, *a* ne in vinea domini, nostræ (licet in sufficientibus meritis) commissa custodiæ, nascentes vepres & spinæ adeò conualescant, quod speratam fructificationē ipsius valeant impedire: diligentiæ nostræ incumbit officio, vt illas extirpare radicitus solerti studio procuremus. Sanè multorum fide dignorum relatione didicimus, quòd in nonnullis ecclesiis, monasteriis, prioratibus, & aliis locis religiosis, tam virorum, quam mulierum ordinum, regionum & partium diuersarum detestabilis, & à canonibus reprobata seruatur abusio, quòd cùm personæ aliquæ recipiuntur ab eis, ad obseruantiam regularem, ipsæ temeritate præsumptuosa pastus seu prandia capitulis & conuentibus ipsarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & locorum aut pecunias, aut iocalia, seu res alias ipsis ecclesiis, monasteriis, prioratibus & locis, seu præsidentibus eis, ex statuto seu consuetudine, quæ corruptela est potius dicenda, tribuere compelluntur: Ex quibus decori ecclesiasticæ & immaculatæ religionis detrahitur. Quamplures etiam, tam execratione huiusmodi criminis, quàm expensarum onere à sacræ religionis proposito retrahuntur: Ipsæq; ecclesiæ, monasteria, & loca famulantium Deo consuetis numeris remanent destituta, & in multorum mentibus fidelium scandalum generatur. Nos igitur huic morbo pestifero cupientes congruam adhibere medelam, & aliis pœnis in talia præsumentes inflictis à iure in suo robore duraturis, pœnam adiicere grauiorem: vniuersis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis & magistris, nec non abbatissis & priorissis, aliisq; prælatis, quouis nomine nuncupatis, & eorum officialibus quarumcunq; etiam ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum & locorum quorumlibet religionum, ordinum etiam militarium, tam exemptorum, quàm non exemptorum, quocunque nomine censeantur, ac capitulis & conuentibus & singularibus personis eorum, tenore præsentium auctoritate apostolica (quamuis sit eis à iure inhibitum) districtius inhibemus, ne tam à maribus quàm à mulieribus volentibus ingredi eorum religionem, ecclesias, monasteria, prioratus, domos seu loca, in earundem personarum receptione, aut ante vel post illam quocunq; pastus, prandia seu cœnas, pecunias, iocalia, aut res alias etiam ad vsum ecclesiasticum, seu quemuis pium vsum alium deputata, vel deputanda, directè vel indirectè petere vel exigere quoquo modo præsumant. Sed eas potius cum omnimoda pietate recipiant, ac in victu & vestitu sicut alias personas suarum ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, domorum, & locorum syncera charitate pertractent. Illa duntaxat quæ personæ ipsæ ingredientes pure & sponte, & plena liberalitate, omniq; pactione cessante dare vel offerre ecclesiis, monasteriis, prioratibus, domibus, & locis huiusmodi voluerint, cum gratiarum actione licitè recepturi. Nos enim, qui secus egerint, si sint singulares personæ tradantes, quàm accipientes, huiusmodi excommunicationis: si capitulum vel conuentus fuerit, suspensionis sententiis eoipso decernimus subiacere: A quibus (præterquam in mortis articulo) absolui nequeant absq; sed. apost. licentia speciali. Cæterùm personis illis vtriusque sexus, quæ iam labe huiusmodi sunt fœdatæ, earum prouidentes saluti, de benignitatis gratia eas liberantes, concedimus quòd per suos locorum diœcesanos hac vice duntaxat à crimine huiusmodi & nota infamiæ inde contracta auctoritate apostolica absoluantur: canonica proinde ipsis pœnitentia salutari imposita, de qua ipsorum discretioni videbitur expedire: & demum cum ipsis, vt in earum ecclesiis, monasteriis, prioratibus, dignitatibus, & locis licitè valeant remanere, misericorditer dispensetur. Insuper ergo personas illas, quæ in præmissis recipiendo aliqua contra canonicas sanctiones peccasse noscuntur, volentes nos reddere gratiosos: omnia recepta huiusmodi si ad communem vsum monasteriorum seu locorum eorum sunt applicata, ea ad dictū vsum licitè concedimus retineri. Si verò ad specialem vsum abbatis seu abbatissæ, prioris aut prioris, aut alterius singularis personæ retineantur: illa venire præcipimus in communi. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, constitutionis, concessionis, reprærcepti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si

---

a *Vide ca. non satis. cap. cum in ecclesiæ corpore, & c. Veniens, cum ibi notatis, extr. de simon. adde B. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 3. ad quartum argumentum.*

quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum 2. Nonas mensis Aprilis, Pontificatus nostri anno primo.

CAP. II.

Omnes simoniaci cuiuscunq; dignitatis aut status, sunt ipso facto excommunicati: nec habens simoniacè ordinati ordinis executionem. Et electiones aut aliæ prouisiones per simoniam factæ non valent, nec ius percipiendi fructus tribuunt. Mediatores etiam simoniæ eadem censura liguntur, qui à solo papa absoluentur. Et omnes prædicti sunt Romano pontifici reuelandi.

Paulus Venetus *papa II.*

CVm a detestabile scelus simoniacæ prauitatis, tam diuinorum quàm sacrorum canonum auctoritas abhorreat atq; damnet: Nos considerantes quod plures pœnarum grauitas, quàm Dei timor arcere solet à voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, vt horum pestiferum vitium non ex vsu solùm, sed etiam ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus euellatur: prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum vestigiis inhærentes, ac etiam omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, priuationis, & interdicti sententias, censuras & pœnas dudum à Romanis pontificibus prædictis, & pro talibus reputatis contra simoniacos quomodolibet latas, & illos, qui cuiuscunque status, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint: etiam si cardinalatus, patriarchali, episcopali, regali, reginali, vel alia quauis ecclesiastica seu mundana dignitatibus præfulgeant, & eorum quemlibet, tam manifestum, quàm occultum, quas ipso facto eos incurrere volumus, confirmantes & innouantes apostolica auctoritate, declaramus quòd omnes illi, qui simoniacè ordinati fuerint, à suorum sint ordinum executione suspensi. b Per electiones verò, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones, quas simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis ecclesiasticis, & quibusuis beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam ius nullatenus acquiratur, nec inde faciat aliquis fructus suos, sed ad illorum omnium quæ percepit restitutionem sub animæ suæ periculo sit adstrictus. Statuentes præterea, quòd vniuersi & singuli etiam præmissis dignitatibus prædicti, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quòd illa fiat, mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant: à qua nisi à Romano pontifice pro tempore existente non possint absolui, præterquam in mortis articulo constituti. Et vt huiusmodi labis contagio frequentius reprimatur, omnibus & singulis ecclesiasticis secularibusque personis cuiuscunque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis fuerint: in virtute sanctæ obedientiæ districtius iniungimus, vt eos omnes, quos simoniam huiusmodi commisisse vel procurasse, aut in ea mediatores esse sciuerint, pontifici prædicto, vel cui idem pontifex duxerit committendum, per se vel alios reuelare quantocius non omittant. Pro reuelatione huiusmodi etiam si complices c fuerint, non solùm veniam à nobis, sed etiam gratiam consecuturi, si eorum iudicio participes tanti criminis valeant coerceri. Quod si non fecerint, absolui non valeant donec prædicta reuelent, & complices huiusmodi detecti arctius puniantur.

Nulli ergo, &c. nostræ confirmationis, innouationis, declarationis, & voluntatis infringere, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominj M. CCCC. LXIIII. 9. Calend. Decemb. Pontificatus nostri anno primo. Publicata die 24. Nouemb. anno prædicto.

a *Vide extrauagentem Pij, V. incip. cum primum. & vt simoniacæ prauitatis, per quam hæc constitutio inuiolabiliter obseruari mandatur, & de intellectu decisionem Caßidori. 5. titul. de const.* b *Vide cap. de simonia. & ibi plenè per canonistas. extrà, de simonia. adde omnino beatum Thomam 2. 2. quæstio 100. articul. 2. ad quartum argumentum.* c *Complices criminis quandoque præmiantur. Codic. ad legem Iuliam maiestatis. l. qui suis. in fine.*

DE IVDAEIS.

TIT. II.

CAPVT I.

Christiani arma portantes ad infideles Christianos impugnantes, ipso facto sunt excommunicati, capientium seruis infames, & intestabiles, tam actiuè, quàm passiuè, & eorum bona confiscata. vide cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. extrà eod. tit.

Clemens V.

MVLTA a mentis amaritudine concitamur, grauisque doloris aculeus perfodit mentem nostram intelligentes, quòd renati fonte baptismatis in deuium aberrantes, qui deberent opprobrium illatum domino in terram hæreditatis suæ totis viribus vindicare, potius iniuriatoribus suis fauent, Sarracenorum videlicet horribili & perfidæ nationi: & degenerantes miserabiliter à statu fidelium, famæ propriæ immemores, & salutis obliti, inimicis crucis Christi, contra ipsius negocium, ferrum, equos, arma, & alia vetita, necnon victualia, & mercimonia in Alexandriam, & ad alia loca Sarracenorum terræ Aegypti deferre præsumunt. Ex quo manifestè apparet, quod Christianos, qui ad defensionem hæreditatis Domini ibidem pro fide remanserunt, talibus adiuti subsidiis irreuerenter impugnant: propter quod fidei negotium ibidem quodammodo noscitur deperire. Nos igitur qui ad liberandam terram ipsam operam dare intendimus (cum Dei adiutorio) efficacem, tam graues transgressus vlterius sustinere nolentes, felicis recordationis Nicol. pap. IIII. prædecess. nostr. vestigiis inhærentes, præsentium tenore statuimus, vt nullus arma, equos, ferrum, lignamina, victualia, & alia quæcunque mercimonia in Alexandriam, vel alia loca Sarracenorum terræ Aegyti deferre, mittere, vel portare, seu deportibus eorum, vt eisdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut eis aliàs auxilium vel fauorem præstare quoquo modo præsumat. Nos verò illos, qui contra huiusmodi constitutionem nostram ausu temerario venire præsumpserint, eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere: à qua absolui nequeant, nisi tantum de bonis propriis in dictæ terræ subsidium conuertendum exsolucrint, quantum ad partes prædictas detulerint, vel miserint, aut deferri, vel de ipsorum portibus extrahi permiserint deferendum: nec tunc etiam ab eadem (præterquam in mortis articulo) absoluantur sententia, absque mandato sedis apostolicæ speciali. Et nihilominus, si personas eorum capi contingat, in seruitutem & capturam illorum esse volumus, in quorum ceciderint captionem. Auctoritate insuper apostolica statuentes, vt illi, qui contra huiusmodi statutum nostrum quomodolibet venire præsumpserint, præter pœnas prædictas, quas ipso facto incurrant, perpetuò sint infames, & intestabiles habean-

a *Præter cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. extrà, de Iudæis. vide Clem. 1. eod. tit. & processum Bullæ in cœna Domini 87.*

tur: ita, quòd nec testari, nec legata eis, seu relicta percipere valeant, & insuper ad successiones, tam ex testamento, quàm ab intestato sint prorsus, & reddantur inhabiles, nec ad publica quælibet admittantur officia, sintq; illis omnes actus legitimi penitus interdicti, & tanquam excommunicati, hostesq; catholicæ fidei postquam de ipsorum huiusmodi temeritate constiterit) diebus dominicis & festiuis publicè nuncientur, & in fiscum bona eorum omnia deuoluantur.

CAP. II.

Iudæi ad fidem conuersi non sunt in bonis molestandi, ne sint deterioris conditionis post baptismum, quàm essent ante.

Ioannes XXII.

DIgnum *a* arbitrantes, & iuri consonum, fonte renatos baptismatis Iudaica cæcitate dimissa amplioribus fauoribus aut gratiis, quàm antea abundare: indecens & absurdum, vt qui in perfidia abundarent, cogantur mendicare fideles: vniuersis & singulis rectoribus, & aliis officialib. comitatus Venesini, aliorumq; comitatuum, & terrarum pertinentium ad apostolicam sedē districtè præcipimus & mandamus, quatenus conuersis huiusmodi & qui in posterum conuertentur, in possessionibus & bonis aliis quocūq; nomine censeantur, quæ in comitatibus & terris prædictis conuersionis tempore obtinebant, seu etiam obtinebunt, occasione prædicta nullam molestiam inferant, nec ab aliis inferri permittant: sed ipsis in his & aliis se fauorabiles exhibentes, ipsos ab iniuriis & molestiis protegant & defendant: vt sic de seruitute ad libertatem se transisse percipiant, nec redire prętextu mendicitatis odibilis ad dimissam perfidiam compellātur. Nulli ergo, &c. nostrorum præceptionis, & mandati infringere. Datum Authion. 10. Cal. August. anno 4.

DE HAERETICIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Decretalem, per hoc. eod. tit. lib. 6. declarat, bona hæreticorum per diœcesanos vsurpari vetans.

Benedictus XI. *Inquisitoribus hæreticæ prauitatis.*

EX eo, *b* quòd quædam nouella constitutio super negotio hæreticæ prauitatis à bonæ memoriæ Bonifacio papa octauo, prædecessore nostro edita continet, quòd in ipso negotio per diœcesanos episcopos, & inquisitores super eodem facto inquiri valeat communiter vel diuisim: & si diuisim processerint, teneantur sibi inuicem communicare processus: Nos consulere voluistis, quando & quoties sit ista processuum communicatio facienda. Nos autem de fratrum nostrorum consilio intelligendo diœcesanos & inquisitores tunc demum diuisim procedere, cùm hi & illi separatim, non quando episcopi tantum, vel inquisitores tantum procedunt: consultationi vestræ breuiter respondemus, quòd quando vtriq; procedunt seiunctim, sibi debent in fine tantum, dum nihil restat agendum, nisi quòd solum sententia promulgetur, communicare processus. Licet enim quibusdam potuisset videri per legem ciuilem, quod sicut quando aliquis ex actiratis coram alio debet ferre sententiam, vt puta, quando administrator delegat causam sibi sententia reseruata: saltem in principio, id est, contestatione, rursus in medio, & semel in fine quæ sunt examinata audire debet: ita & in casu præsenti, vbi ex actis coram alio habitis alter profert sententiam, sic ter huiusmodi acta recenseat: quod fieri non potest, si eorum denegetur editio: tamen id æquitas canonum non admisit. Vnum sane casum excipimus, si alter commodè non possit procedere, nisi alterius actis visis. Ex hac enim causa semel tantum (vt fraudi locus non fiat) in toto negotio copia tribuatur. Verùm quia *a* nonnulli diœcesani partem partis prouentuum de hæreticorum bonis inquisitionis officio deputatæ propter expensas, quas dum inquirunt in sæpedicto negotio faciunt, à vobis exigere moliuntur, hoc tanquam iuri absonū (cùm ordinarij sint, ideoq; officium tale, quod eis incumbit, propriis eos oportet explere stipendiis) fieri penitus prohibemus. Rationem autem iidem diœcesani prouentuum, obuentionum ex inquisitionis officio à vobis, non obstante aliqua constitutione, consuetudine, vel mandato contrariis non exposcant: sed eam cameræ nostræ, vel alij, cui nos vel successores nostri Romani Pontifices mandauerimus reddendam, reddatis, quæ generaliter obseruari iubemus.

CAP. II.

Tres errores magistri Ioannis de Poliaco, doctoris Parisiensis hic damnantur.

Ioannes XXII.

VAs *b* electionis doctor eximius, & egregius prædicator, cuius prædicatio mundum docuit vniuersum, præsumptuosam illorum audaciam refrænare solicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores proprios prolabuntur, non plus sapere, quàm oportet sapere, sed ad sobrietatem sapere salubri doctrina suggessit: & iuxta Sapientis *c* eloquium: Quisque suæ prudentiæ modum ponat. Sanè dudum quum dilectum filium magistrum Ioannem de Poliaco, sacræ theologiæ doctorem, certis ex causis de fratrum nostrorum consilio ad nostram præsentiam vocauissemus: fide digna relatio ad nostrum perduxit auditum, quod ipse in quibusdam articulis tangentibus pœnitentiæ sacramentum, non sobriè, sed perperam sapiebat, infrascriptos articulos periculosos continentes errores docens publicè in suis prædicationibus, & in scholis. Primò siquidem adstruens, quòd confessi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confessiones, tenentur eadem peccata, quæ confessi fuerant iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundò, quòd stante, Omnis vtriusque sexus edicto in concilio generali *d*, Rom. pontif. non potest facere, quòd parœciani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parœcialem curatum. Imò nec Deus posset hoc facere: quia (vt dicebat) implicat contradictionem. Tertiò, quòd papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessionem: imo nec Deus quin confessus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio sacerdoti: quem dicit esse (vt præmittitur) proprium curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent articulorum præmissorum copiam eidem magistro Ioanni fecimus assignari, & ad sui defensionem plenam audientiam sibi præbuimus tam in nostra, & fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quàm aliàs coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad huiusmodi officium deputatis. Verùm, licet præfatus magister dictos articulos, & contenta in ipsis defendere niteretur: asserebat tamen se paratum credere, & tenere in præmissis, & aliis, quę tenenda & credēda esse sedes apostolica definiret. Nos igitur attēdētes,

a *Vide omnino extrauagantem Pauli Papæ III. incip. cupientes Iudæos. vbi de hac materia plenius cauetur.*
b *Præter notata, in cap. per hoc. de hæret. lib. 6. vide Nicolaum Eymericum in directorio Inquisitorum. part. 3. quæst. 50. 51. & 52. Repertorium Inquisitorum verbo communicare. §. sed quomodo. & Zanchinum tractat. de hæresi. cap. 15.*

a *Vide Eymericum in directorio Inquisitorum. p. 3. q. 104. 105. & seq.* b *Rom. 12.* c *Prouer. 6. & 23.*
d *Scilicet Lateranense. sub Innoc. III. cap. 21.*

quod prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina redundare poterant in multarum perniciem animarum: ipsos per prælatos magistros in theologia examinari fecimus diligenter. Nosipsi etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem & examinationem habuimus super his. Per quas quidem collationem, & examinationē super his habitas, comperimus præmissos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum & veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Ioannes, veris sibi rationibus opinioni dudū suæ habitæ contrariis demonstratis, in consistorio reuocauit: asserens se credere eos non veros, sed ipsorum contrarium verū esse, & dicens se nescire rationibus sibi factis in contrarium respondere. Ideoq; ne per assertionem, prædictionem, & doctrinam huiusmodi in errorem (quod absit) animæ simplicium prolabantur, omnes articulos, & quemlibet eorum tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios auctoritate apostolica condemnamus, & reprobamus de fratrum nostrorum cōsilio prædictorum, doctrinam contrariam veram, & contrarium esse catholicam asserentes: scilicet, quod illi, qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm si ea alias confessi fuissent eorum proprio sacerdoti iuxta concilium generale *a*. Optantesq; veritatis vias notas esse fidelib. cunctis, & prædictis erroribus præcludere aditum, ne subintrent errores, felicis recordationis Alexandri quarti, & Clementis quarti Romanorum pontificum, prædecessorum nostrorum vestigiis innitendo, vniuersis & singulis districtius inhibemus, ne quisquam præmissos articulos per nos (vt præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis, vel aliquo ipsorum, vtpote à catholicis mentibus respuenda, tenere audeat, seu defensare quomodolibet, vel docere. Quocirca vniuersitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vniuersis & singulis vestrūm in ciuitatibus & diœcesi vestris conuocato clero, & populo communiter omnia præmissa & singula per vos, seu alios solenniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Ioanni mandamus, quòd in scholis & sermone Parisius prædictos articulos, & contenta in eis tanquam veritati contraria propriæ vocis oraculo, asseueratione constanti publicè debeat reuocare. Quod se facturum dictus magister Ioannes efficaciter repromisit. Datum Auinion. 8. Calend. August. Pontificatus nostri anno quinto.

CAP. III.

Inquisitores hæreticæ prauitatis censuras ecclesiasticas fulminare non possunt in officiales, & nuncios sedis apostolicæ, sine ipsius licentia speciali: sed de eorum excessibus informationem facere possunt, & deinde Romano pontifici significare.

Idem.

C Vm *b* Matthæus de Pontinian. ordinis prædicatorum, inquisitor hæreticæ prauitatis in regno Siciliæ auctoritate apostolica deputatus, friuola occasione quæsita, ac nostra & apostolicæ sedis reuerentia & honore postpositis, in dilectum filium G. de Baleto, archidiaconum Foroliuien. capellanum nostrum, Campaniæ Maritimæq; rectorem excommunicationis sententiam inconsultis motibus, non sine multa temeritate duxerit proferendam: Nos volentes decæterò talium præsumptoribus obuiare, vniuersis & singulis, tam ordinariis, quàm delegatis iudicibus, & inquisitoribus prauitatis eiusdem, & aliis vniuersis & singulis, quacūque auctoritate fungantur, auctoritate apostolica districtius inhibemus, & mandamus expresse, ne contra nostros & apostolicæ sedis officiales, vel nuncios, aut ipsorum aliquem, quauis occasione vel causa, absq; nostra & apostolicæ sedis licentia speciali eis per sedis ipsius literas cōcedenda, plenam faciente de tenore præsentium mentionem, procedere quo quo modo præsumant: aut in eos, vel ipsorum aliquem excommunicationis vel suspensionis, seu quassuis alias sententias promulgare. Nos enim ex nunc decernimus irritum & inane, quicquid contra inhibitionem & mandatum huiusmodi contigerit attentari. Volumus tamen, quòd diœcesani, & inquisitores prædicti super iis, quæ negotium tangunt fidei, alij verò super iis, quæ rem tangunt vel publicam vel priuatā, siue ordinarij, siue delegati quacunq; auctoritate fuerint, prout posset ad eorum officium pertinere, si quid per officiales & nuncios ipsos indebitè forsan attentatum extiterit, se plenius informare: idq; nobis significare studeant, vt prouidere super hoc de remedio opportuno valeamus. Nulli ergo, &c. Datum Auinion. xij. Calend. Ianuarij, Pontificatus nostri anno xj.

DE SCHISMATICIS.

TIT. IIII.

CAP. VNICVM.

Processus & sententias latas per Bonifacium octauum, contra Iacobum & Petrum de Columna, tanquam schismaticos, & eorum posteros, reuocat hic Benedictus XI. exceptis confirmationibus, in quibus nihil immutat. Et sic (vt clarè patet) hæc extrauagans corrigit, & prorsus reuocat cap. vnicum. eod. tit. lib. 6.

Benedictus XI.

DVDVM bonæ memoriæ Bonifacius papa VIII. prædecessor noster, contra Iacobum Petrum & Ioannem de sancto Vito, Ottonem quondā Agapitum, Stephanum & Iacobum Scyarram nepotes memorati Iacob. & filios olim Ioan. de Columna & posteritatem eorum, necnon contra Richardum, Pet. & Ioan. de mōte nigro, ac adiutores, fautores, & receptatores eorum cuiuscunq; status, etiam si imperiali, vel regali dignitate fulgerent, contra ipsam insuper Præneste, dum vixit, varios fecit processus, sententias graues pœnas habentes & multas, prout in eiusdem processibus continetur: ex quibus sic paucas ex multis & prolixis breues exprimimus, quòd intelligi volumus specialiter singulas numeratas, & nominatim expressas. Inter cætera siquidem deposuit dictos Iacob. atque Pet. à cardinalatibus sanctæ Rom. eccles. reddens eos & filios dicti Iacob. & posteritatem eorum inhabiles ad apostolicæ dignitatis apicem & cardinalatus honorem: ipsos eosdemq; Iaco. & Ottonem, & Richardum beneficiis ecclesiasticis, & ecclesiis cunctis priuauit, eosq; & Agapitum, Stephanum & Syarram prædictos bannuit ab vrbe: & ita ecclesiæ supradictæ ipsorum confiscauit bona & iura, plurium excommunicationum sententiis innodauit, addixit infamiæ, capiendos exposuit, iudicauit schismaticos, & tanquam hæreticos puniendos: ab administrationibus & officiis, iurisdictionib. exercitio & dignitatibus in vrbe & circa in Rom. eccles. & curia, ac ipsorum posteros perpetuò & in terris Rom. eccles. vsq; in quartam generationem, per masculinum & fœminium sexum coercuit: eis incolatum, ciuilitatem & habitationem vrbis circumpositæ regionis & terrarum subiectarum ecclesiæ interdixit, & intestabiles fecit. Nos itaque, qui eius vices in terris gerimus, cuius est proprium misereri & parcere, eorum miseriis, & ærumnis compatimur, ad clementiam pro eis commouemur, ipsis pietatis nostræ aperimus viscera, & mansue-

a Id est, concilium generale Lateran. sub Innocent. III. cap. 21. & refertur in cap. omnis. de pœnit. & remiss.

b Super hac constitutione, vide omnino consilium Lapi. incip. factum super quo. id consilium nunc circumfertur post consilia Oldradi. adde Eymericum in directorio inquisit. part. 3. quæst. 26.

manſuetudinem non negamus: miſericordes ab eis non auertimus oculos, illisque pium animum exhibemus. Ideoq; omnes prædictas depoſitionis à cardinalatibus, priuationis à beneficiis & eccleſiis, inhabilitatis ad papatum Romanū, & bonorum, & iurium quæ certis nobilibus Romanis ciuibus, & aliis conceſſa ſunt (confiſcationibus exceptis, in quibus nihil immutamus ad præſens) ſententias, pœnas & mulctas, & alias, quæ in proceſſibus memoratis ſiue alibi continentur: verbo etiam in vita ipſius, vel in morte in eos latas & inflictas, ſeu confirmatas & innouatas per prædec. eundem, ſicut ſi (vt prædicitur) eſſent per nos ſpecialiter numeratæ, & nominatim expreſſæ tam ad prædictas Iacob. & fil. dicti Ioan. de Col. maſculinam & fœmininā prolem eorundem Ioan. & filiorum, & per vtrunq; ſexum poſteritatem deſcendentem ab eis Pe. & Richardo, & Ioan. de monte nigro præfatos, quàm ad coadiutores, fautores, receptatores, ſuſceptores, & ſequaces eorum quoſlibet alios, penitus tollimus & viribus vacuamus: Ita, quòd nec etiam pro præterito tempore poſſint ſuper eis aliquæ perſonæ impeti, quæ incurriſſent eas, aut contra ipſas aliquem effectum habere. Eisq; quod quæuis alia quàm præfatarum depoſitionis à cardinalatibus, priuationis beneficiorum & eccleſiarum, confiſcationis bonorum & iurium, quæ (vt præmittitur) dictis ciuibus, ſeu aliis ſunt conceſſa, & inhabilitatis ad papatum ſententia, ſiue pœna abſtulit, reddimus. Et irregularitatem, ſi quam quoquo modo contraxerint, remouemus, & notam abolemus ipſius. Inhibentes ne iam dicta Præneſte cum monte ſuo reædificetur, vel muniatur, aut ciuitatis nomen, ſiue epiſcopatum recuperet abſq; noſtra licentia ſpeciali. Non obſtantibus quibuſcunque conſtitutionibus, proceſſibus, inhibitionibus, decretis, priuilegiis, indulgentiis, & literis apoſtolicis, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, earum effectus poſſit quomodolibet impediri: & de quibus quorumq; totis tenoribus, de verbo ad verbum debeat in noſtris literis fieri mentio ſpecialis.

DE FVRTIS.

TIT. V.

CAPVT VNICVM.

Publicatio excommunicationis latæ in eos, qui furati ſunt theſaurum eccleſiæ, quem iubente Clemente papa de Peruſio in Lucanam ciuitatem tres viri hîc nominati deportauerant. Et hic habetur optima practica monendi malefactores, vt intra certum terminū ſatisfaciant, aliàs excommunicationem incurrant: & modum ipſius excommunicationis publicandæ hæc extrauagans clarè manifeſtat.

Ioannes XXII.

INFIDELIS & ſtolidæ prædicationis alumni ſe per culpæ vitium indignos efficiunt, vt matris eccleſiæ filij nuncupentur, dum ad ipſius matris iniuriam ſe conuertunt (quod graui nos commotione perturbat) matris eiuſdem pietatem offendūt: & his in perniciem miſerabili cæcitate dilapſis, reſpergunt infamiæ maculis loca propriæ nationis. Dudum ſiquidem nonnulli degeneres filij, qui ad quæq; nefaria currere ſunt auſi, peruerſis auſibus in matris eiuſdem profilientes iniuriam & offenſam: illam theſauri ſui maximam partem, quæ de Peruſio ad ciuitatem Lucanam de mandato felic. recor. domini Clementis pa. V. prædec. noſt. dum adhuc viueret, per dilectos filios Vitalem de Chabenate, clericum Burdegalen. dioceſ. & Guli. de Luna ſeruientem prædeceſſoris eiuſdem, vnà cum dilecto filio Iacobo de Caſalibus decano eccleſiæ S. Seuerini Burdegal. dioec. capellano noſtro exiterat deportata: & quæ in ſacriſtia monaſterij S. Fedriani Lucanen. tunc temporis ſeruabatur: deinde ad cameram prædeceſſoris eiuſdem fideliter deferendam tempore inuaſionis ciuitatis Lucanen. direpſerūt in prædam, & de præfata ſacriſtia, per violentiam aſportarunt. Nos igitur ad recuperationem theſauri prædicti ſolicitis ſtudiis prætendentes: omnes & ſingulos aſportantes theſaurum prædictum, & alios, penes quos aliqua de theſauro fuerūt, vel adhuc exiſtunt, auctoritate apoſtolica coram hac fideliū multitudine copioſa monemus, vt ea nobis aut ei, quem ad id duximus deputandum intra quatuor menſium ſpatium à die datæ publicationis præſentium numerandū cum integritate reſtituant, & aſſignēt: ac omnes & ſingulos ſcientes, vbi, vel penes quos aliqua de dicto theſauro extiterint, vel exiſtant, vt intra terminum ſupradictum, aut ipſi deputato noſtro indicare ſtudeāt: aliquin in omnes & ſingulos monitionis huiuſmodi contemptores, cuiuſcunq; dignitatis, ſtatus, vel conditionis extiterint, etiam ſi patriarchali vel ſuperiori, aut alia quacunq; præmineant dignitate, ex nunc auctoritate prædicta excommunicationis ſententiam promulgamus: Mandantes illos per dioeceſanos locorum & rectores parœcialium eccleſiarum ciuitatum & dioeceſum earundē ſingulis diebus dominicis & feſtiuis pulſatis campanis & candelis extinctis excommunicatos publicè nunciari: proceſſuri ad grauiora nihilominus contra eos, necnon & contra ciuitates, communitates, vniuerſitates, & ſingulares perſonas quaſcunque, quæ fuiſſent in præmiſſis culpabiles, ſicut proteruia ipſorū exegerit, & viderimus expedire. Non obſtante, ſi eis aut eorum aliquibus, vel alicui ſub quacunque forma vel conceptione verborum, à ſede apoſtolica ſit indultum, quòd excommunicari nō poſſint: per literas ſedis eiuſdem non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum de indulto huiuſmodi mentionem, & qualibet alia dictæ ſedis indulgentia generali vel ſpeciali cuiuſcunq; tenoris exiſtat, per quam effectus præſentium impediri poſſit, vel quomodolibet retardari. Vt autem huiuſmodi noſtra monitio verius ad communem omnium notitiam deducatur, chartas ſiue membranas monitionem continentes eandem, in eccleſia Auinion. appendi vel affigi oſtiis, ſeu ſuperliminaribus eiuſdem eccleſiæ faciemus, quæ monitionem ipſam ſuo quaſi ſono præconio & patulo indicio publicabunt: ita quòd omnes & ſinguli, quos monitio ipſa contingit vel contingere poteſt, nullam poſtea poſſint excuſationē prætendere, quòd ad eos talis monitio non peruenerit, vel quòd ignorauerint eandem: Cùm non ſit veriſimile remanere, quo ad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur. Datum Auinion. 2. Cal. April. Pontif. noſtri anno j.

DE CRIMINE FALSI.

TITVLVS VI.

CAPVT VNICVM.

Alchimiæ hîc prohibentur, & puniuntur facientes & fieri procurantes: quoniam tantum de vero auro & argento debent inferre in publicū, vt pauperibus erogetur, quantum de falſo & adulterino poſuerunt. Et ſi eorum facultates non ſufficiant, pœna per iudicis diſcretionem in aliam commutabitur, & infames fiunt. Et ſi ſint clerici beneficiis habitis priuantur, & ad habenda inhabiles efficiuntur. Vide extrauagantem eiuſdem Io. quæ incipit, Prouidens, & eſt ſub eod. tit. collocata.

Ioannes XXII.

SPONDENT, *a* quas non exhibent diuitias pauperes Alchimiſtæ: pariter, qui ſe ſapientes exiſtimant, in foueam incidunt, quam fecerunt. Nam

a Vide B. Thom. 2. 2. q. 77. art. 2. ad 1. arg. & ibi. Caietanum Oldrad. conſil. 74. incip. an alchimiſta peccet. & latè Caſſaneum in catalogo gloriæ mundi, part. 11. conſideratione 40.

haud dubiè huius artis Alchimiæ alterutrum se profes-
sores ludificant, cùm suę ignorantiæ consciį eos, qui su-
pra ipsos aliquid huiusmodi dixerint, admirentur: qui-
bus cùm veritas quæsita non suppetat, diem cernunt,
facultates exhauriunt; iidemq; verbis dissimulant fal-
sitatem, vt tandem, quod non est in rerum natura, esse
verum aurum vel argentum sophistica transmutatione
confingant: eoq; interdum eorum temeritas damnata
& damnanda progreditur, vt fidis metallis cudant pu-
blicæ monetæ characteres fidis oculis, & non aliàs Al-
chimitum fornacis ignem vulgum ignorãtem eludant.
Hæc itaq; perpetuis volentes exulare temporibus, hac
edictali constitutione sancimus, vt quicunq; huiusmo-
di aurum vel argentum fecerint, vel fieri secuto facto
mandauerint, vel ad hoc scienter (dum id fieret) facien
tibus ministrauerint, aut scienter vel auro vel argento
vsi fuerint vendendo vel dando in solutum: verum tan-
ti ponderis aurum vel argentum pœnæ nomine inferre
cogantur in publicum pauperibus erogandum, quan
ti Alchimitum exist at: circa quod eos aliquo prædicto-
rum modorum legitimè constiterit deliquisse: facien-
tibus nihilominus aurum vel argentum alchimitum
aut ipso (vt præmittitur) scienter vtentibus perpetuæ in
famiæ nota respersis. Quod si ad præfatam pœnam pe-
cuniariam exoluendam delinquentium ipsorum facul-
tates non sufficiant, poterit discreti moderatio iudicis
pœnam hanc in aliam (puta carceris, vel alteram iuxta
qualitatem negotij, personarum differentiam, aliasq;
attendendo circumstantias) commutare. Illos verò, qui
in tantæ ignorantiam infelicitatis proruperint, vt ne-
dum nummos vendant, sed naturalia iuris præcepta
contemnant, artis excedant metas, legumq; violent in-
terdicta, scienter videlicet adulterinam ex auro & ar-
gento alchimito cudendo seu fundendo, cudi seu fundi
faciendo monetam: hac animaduersione percelli iube-
mus, vt ipsorum bona deferantur carceri, ipsiq; perpe-
tuò sint infames. Et si clerici fuerint delinquentes, ipsi
vltra prædictas pœnas priuentur beneficiis habitis, &
prorsus reddantur inhabiles ad habenda.

DE PRIVILEGIIS.

TITVLVS VII.

CAP. I.

*Hæc extrauagans dat prædicatoribus, & minoribus pri-
uilegia plurima circa tria: videlicet circa prædicationes,
confessionum auditiones, & sepulturas. De secundo in §.
sed quia multoties. De tertio in §. porrò. Et licet sit reuoca-
ta per Clem. 11. de sepul. multa tamen notatu digna in ea
reperiuntur, quæ non sunt retractata. Et potuisset non ine-
piè poni sub tit. de sepult. Sed non est inconueniens idem
cap. diuersis respectibus, sub variis collocari titulis: vt pa-
tet in cap. significantibus. extrà. de lib. ob. & de ap.*

Benedictus XI.

INTER cunctas *a* solicitudines nostras quibus nos
pastorale premit officium, & debitum apostolicæ
seruitutis adstringit: illa debet esse præcipua, vt gre-
gi dominico nobis superna dispositione commisso, ani-
marum cura non desit, ne illum lupus rapax antiquus
serpens humani generis inimicus inuadat, eiusq; san-
guis de nostris (quod absit) clamante prophera mani-
bus requiratur. Debemus insuper, quantum ex alto
permittitur, pacem inserere, remouere scandala, iurgi-
orum amputare materiam, & intelligere super egenum
& pauperem: quia non in finem obliuio erit pauper-
ris, & patientia pauperum non peribit in finem. Sanè
dudum bonæ memoriæ Bonifacius pap. VIII. prædè-
cessor noster quandam specialem inter prælatos, recto-
res, seu sacerdotes & clericos parœcialium ecclesiarum
ex parte vna, & prædicatorum ac minorum ordinum
fratres ex altera, super faciendarum prædicationum,
audiendarum confessionum per eosdem fratres, ac de
eis relictis, & de funerabilibus canonicæ portionis ar-
ticulis constitutionem edidit, certum his modum im-
ponens prout in eadem constitutione plenius conti-
netur. Sed pro ea quam intendebat quiete, turbatio
nata est, pro concordia sunt suborta dissidia, & pullu-
latæ inquietudines pro tranquillitate noscuntur: sicq;
dum ansam soluisse se credidit, nodum ligasse videtur,
& septem vno hydræ amputato capite suscitasse. Nec
mirum, quia plerunque pariunt nouitates discordiam,
præsertim dum ab eo, quod diu æquum visum est, per
nouam constitutionem receditur: nec quare recedatur,
vtilitas euidens vel alia causa subest. Ideoque cu-
pientes, vt ipsi gregi cura nostra eò plenior impenda-
tur, quo amplior in agro Domini operariorum nume-
rus operetur, super *a* egenum intendentes, & paupe-
rem ac nouitatem remouentes per eandem constitu-
tionem inducta: statuimus de fratrum nostrorum con-
silio, vt priorum ordinum fratres, qui ad hoc deputati
fuerint in ecclesiis ac locis ipsorum, quæ in præsentia-
rum habent, & in posterum obtinebunt, ac in plateis
communibus seu publicis liberè absq; diœcesanorum,
& aliorum prælatorum petita licentia valeant clero, &
populo prædicare, eiq; proponere verbum Dei. Caueãt
tamen omnino ne hora, in qua diœcesani prædicti prę-
dicarent, vel coram se facerent prædicari, prædicent ii-
dem fratres: putamus etenim dignum, vt maiori mi-
nor, & superiori inferior deferat in hac parte: nisi for-
san aliud circa hoc facerent de voluntate diœcesano-
rum ipsorum, aut in studiis generalibus prædicarent
diebus illis duntaxat, quibus sermones ad clerum fieri
solent, & solenniter prædicari, seu mortuorum funeri-
bus, vel eorundem fratrum festis specialibus seu pecu-
liaribus, quia in his casibus cum diœcesanis in prędica-
tione concurrere poterunt. Vbi verò iidem diœcesani
vocarent generaliter ad se clerum aliqua ratione, vel
vrgente causa illum ducerent congregandum, ea hora
in studiis memoratis diebus, sæpedicti fratres ab huius-
modi prædicatione cessabunt. In ecclesiis autem parœ-
cialibus fratres ipsi inuitis eorum rectoribus seu sacer-
dotibus (nisi iussi à superioribus eorundem) non aude-
ant prædicare. Sed *b* quia multoties propositum ver-
bum Dei audientẽ, à peccato non retrahit: idcirco post
prædicationem necessarium est pœnitentiæ sacramen-
tum, circa quod (nisi articulus necessitatis occurrat) sa-
cerdoti faciẽda oris confessio (prout scriptũ est: *c* Cor-
de ad iustitiam creditur, ore autem fit confessio ad sa-
lutem) exigitur: aliàs fruſtrà esset in sacramẽto eodem
sacerdotis (qui inter lepram & lepram debet discerne-
re) ministerium institutum. Electi igitur ab eisdem fra-
tribus ad audiendas confessiones & pœnitentias iniun
gendas, liberè auctoritate apostolica absq; licẽtia dicœ-
cesanorum, & aliorum prælatorum inferiorum exem-
ptorum, & non exemptorum, quib. subsunt, qui ad con-
fitendum accedunt, audeant eis peccata sua confiteri
volentes. Non religiosos, qui secundum statuta suo-
rum ordinum propriis prælatis confiteri debent, aut
ab eis, ne confiteantur aliis prohibentur, absoluant: i-
psisq; pœnitentias salutares iniungant, intra sibi desi-
gnatos terminos ad huiusmodi exercendum officium
constitutos. Excommunicationis verò, vel alias sen-
tentias per prælatos latas contra hoc, vel in eius frau-
dem, denunciamus irritas & inanes: nec confessi ipsis

a *Vide extrauagantem Sixti IIII. incip. vices illi. tit.
de treug. & pace inter communes.*

a *Psal.* 40. b *Prædicatio non semper retrahit audien-
tem à peccato.* c *Rom.* 10.

fratribus

fratribus peccata illa de quibus confessi sunt eis, & absoluti pœnitentes, de illis sacerdotibus propriis teneantur (sicut etiam non tenentur) iterum confiteri: non obstante constitutione generalis concilij, quæ sano intellectu (ne sequatur absurdum) quòd per pœnitentiam dimissa peccata, quis confiteri debeat, & quòd liberatus debitor adhuc ad soluēdum remaneat obligatus, intelligenda est (vt ex ea patet) de illis, qui peccata sua confiteri aliis neglexerunt. Sed sacerdotes ipsis taliter confessis & absolutis adstricti sint ministrare Eucharistiæ, & extremæ vnctionis etiam sacramentum. Super confessione autem facta fratribus memoratis, quum de confitentis solius præiudicio (si falsum dicat) agatur in iudicio animæ seu pœnitentiæ foro: stabitur simplici verbo illius, qui sacramenta petit prædicta, & dicit fratribus se confessum. Duos tamen casus excipimus, scilicet si sacerdos asserat eum excommunicatum, aut notoriè peccatorem. Sed videat, ne id dicat mendaciter, aut in dolum, vel in fraudem: quia si hoc egerit, à delicto tali, nisi plenè satisfecerit (præterquam in morte) absolui nequeat, nec de illo ad pœnitentiam aliter admittatur. vt autem diœcesanis honor debitus reseruetur, præcipimus vt prouinciales priores prædicatorum, & ministri minorum ordinum præfatorum, per se vel alios verbo, vel scripto eis significent se fratres ad huiusmodi confessionum audiendarum, & pœnitentiarum iniungendarum officium elegisse, & non nominando, aut coram ipsis sistendo eos, nec illorum numerum exprimendo, petant humiliter à diœcesanis eisdem, quòd iidem electi fratres de ipsorum beneplacito, & licentia dictum possint in eorum ciuitatibus, & diœcesib. intra eis determinatos fines officium exercere. Quod si denegent, vel intra triduum non concedant, extunc iidem fratres nihilominus auctoritate eadem huiusmodi officium exequantur. Datam vero licentiam per diœcesanorum mortem nolumus terminari. Per hoc autem non intendimus, quòd sæpedicti fratres, qui ad hoc eligentur officium exercendum, plus habeant in audiendis confessionibus, & pœnitentiis iniungendis, quàm parœciales sacerdotes noscuntur habere. Sicque de casibus episcopis, & superioribus, quos inferius annotamus, ac sedi apostolicæ reseruatis, se nullatenus intromittant. Obseruent ergo solicitè dicti fratres, ne ad confessiones recipiant criminosos criminibus, pro quibus solennis est pœnitentia indicenda. Modo eodem excommunicatos respuant & clericos, qui propter delictum irregularitatem aliquam incurrerunt. Inconueniens enim existimamus, vt à peccato absoluat, qui pœnitentiam ei debitam imponere, aut irregularitatis pœnam peccati sequelam, vel excommunicationem, quæ infligitur maximè à iure quandoque pro crimine, quæue quem ab ecclesia, & per consequens à participatione ecclesiasticorum sacramentorum excludit, remouere non potest. Incendiarios, eosq; qui tam enormibus sunt irretiti peccatis, quòd ea rationabilis consuetudo præscripta canonicè in episcopatibus aliquibus reseruauit episcopis: similiter non admittant. quam consuetudinem (ex causa, quæ iustè ad id animum nostrum mouit) solummodo circa voluntarios homicidas, falsarios, ecclesiarum immunitatis, & libertatis ecclesiasticæ violatores, & sortilegos approbamus. Quòd si forsan antequā ab eo, qui potestatem habet, absolui possint, mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur: etiam in prædictis casibus sæpefati fratres eos confiteri volentes audiant, ipsisque beneficium absolutionis impendant, sed subeant iuramentum, quòd liberati se suis episcopis, & excommunicatoribus præsentabūt: excommunicantium super his, pro quibus ab eis excommunicati erant, & episcoporum pro peccato huiusmodi parituri mandatis. Verum, quia post baptismum inter cætera magis ad salutem necessaria [a] est propositio verbi Dei, quo audiētes illud, quod est victoria nostra, instruuntur in fide, docentur fugienda fugere, & sectanda sectari, à quo per peccatum lapsi resurgunt, pœnitentiæ sacramentum perficiunt. Grandis nobis solicitudo incumbit, vt tales ad hæc promoueantur fratres, qui oleo dulcedinis verbi eiusdem nostros foueāt subditos, à peccatis prohibeant: increpationis vino peccatorum suorum mordeant vulnera, eosq; ad illa pœnitentiæ acrimonia purgandum, & tergendum prouocent & inducant. Ad id verò exequendum sententia [b] diuinæ legis exposcitur, desideratur ordo, & vitæ integritas etiam postulatur. Scriptum est enim: [c] Tu scientiam repulisti, & ego te repellam, ne sacerdotio fungaris mihi: quia labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legē exquirunt ex ore eius: aliàs prout ad eum pertinet inter peccatum & peccatum non posset discernere, nec peccator existens Dei deberet enarrare iustitias, & testamentum illius assumere per os suum. Nam cuius vita despicitur, consequens est, vt eius prædicatio contemnatur. Quare decernimus, vt priores, & ministri generales, & prouinciales prædicatorum, & minorum ordinum præfatorum, vel eorum vicarij, de discretorū consilio ad tam salubre officium fratres diuina scientia doctos, discretione vigentes, vita probatos, & expertos moribus (alioquin districtam reddent in futuro examine rationem) eligant, & assumant: sic enim, quod prædicabunt, facient: quæ arguent, operari cessabunt: & in eis ædificabitur populus verbo pariter & exemplo. Cæterùm licet (sicut prædicitur) de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata: tamen quia propter erubescentiam, quæ magna est pœnitentiæ pars, vt eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre: districtè iniungimus, vt fratres ipsi confitentes attentè moneant, & in suis prædicationibus exhortētur, quòd suis sacredotibus saltem semel confiteātur in anno: asserendo id ad animarum profectum proculdubio pertinere. Porrò, vt circa sepulturam apud loca eorundem fratrum eligentium sepeliri, & portionem canonicam de relictis eisdem fratrib. minimè detrahendam nequeat in posterum dubitari: iubemus, vt corpora defunctorum, qui apud eorundem fratrum loca elegerint dum viuerent sepulturam, processionaliter cum cruce, thuribulo, & aqua benedicta, cantādo seu legendo officium mortuorum, vel psalmos, & alienas ingredientes parœcias, possint assumere, & ad suas deferre ecclesias tumulanda. De quibuscunq; verò relictis p̄fatis fratrib. in cōmuni, vel singulis vltimis decedentium voluntatibus, siue apud eos sepeliendi sint, siue alibi, nulla per parœciales sacerdotes morientium, à qua fratres ipsos liberos esse volumus, canonica portio, vel multò minus p̄ episcopos episcopalis quarta omnino cum eis tanquā exempti non subsint, nec etiam debita iure parœciæ, si forsan cathedralis defunctorum esset parœcialis ecclesia, detrahatur. De funeralibus aūt medietatem, si commodè diuisionē recipiant: aliàs eiusdem medietatis æstimationem soluant parœciali ecclesię, & sacerdotib. antedictis. Funeralia verò intelligūtur hoc casu, quæ cum funere deferuntur. De candelis verò, quas fratres portant, portio non petatur. Moneant aūt iidem fratres, & pro posse inducant confitentes sibi, vt de propriis bonis suis parœcialib. ecclesiis, eorumq; sacerdotib. competenter relinquāt, & quę eis debent parœcialia iura reddant. Ad hoc non murmuret quæsumꝰ secularis clerus, nō gerant molestē prelati, q̄ circa premissa sic duximus p̄uidendum. Attēdant quanta ex iis, q̄ in primis duob. articulis statuta sunt, salus animarū p̄ueniat. Aduertāt quāta tollantur iurgia, & patenter cōsiderent, q̄ eorum

a *Verbi Dei propositio est ad salutem valdè necessaria.*
b *Fortè scientia.* c *Oseæ 4. Malach. 2. Psal. 94.*

onera cum aliis nostro beneficio salubriter, & quasi necessariò patiuntur.

Circa tertium verò articulum diligenter intelligant, quòd fratres ipsi hoc per priuilegia Romanorum pontificum eis benignè concessa, ante constitutionem eandem hactenus habuerunt. Quodque sunt pauperes, nil habentes singuli, in communi rustica prædia, imò nec vrbana, vel mobilia eorum alteri vel etiam vniuersi mendicant victum, quærunt vestitum, & eatenus sustinere possunt, quatenus vel viuorum pietas, aut morientium charitas eis necessaria subministrat. Quis ergo nō misereatur eorum, qui omnia voluntatem habendi etiam reliquerunt? Quis non compatiatur eisdem operantibus, tam vtiliter in agro prædicto? Certè nullus, nisi qui triturantis bouis os impiè alligare velit, aut eos subtractis alimentis necare. Inopes patrimonij onera ipsa non habendi necessitate non sustinent, & à curialibus res ecclesiis vel piis locis donatas: à quartæ præstatione, seu lucratiuorum inscriptionibus lex facit immunes. Relicta pauperibus non patiuntur falcidiam, & legata ad fabricam, vel pro oranamētis ecclesiæ, aut ad diuinum cultum perpetuum solutioni non subiacent canonicæ portionis. Pauperes autem (vt dictum est) sunt fratres, & quod eis relinquitur, aut in sua alimenta erogant, aut in fabricam, suis in cultum diuinum, & ecclesiæ ornamenta conuertunt. Propter *a* quod nos, qui debemus intelligere super egenum & pauperem, & non obliuiſci eorum, cùm humanitatis sit etiam seculares principis prospicere egenis, & dare operā, vt pauperibus alimenta non desint: non tam pie, quàm quodammodo iustè in eodem articulo egimus, egenos eosdem (vt præmittitur) reddēdo ab onere canonicæ portionis exemptos. Hæc autem (dicta constitutione, quæ incipit, Super cathedram. quam penitus reuocamus, aliisq; quibuscunq; constitutionibus specialibus, & generalibus statutis, priuilegiis, indulgentiis, sub quacunque forma verborum concessis: etiam si de ipsis de verbo ad verbum vel aliquorum nominib. in nostris literis oporteret fieri mentionem, conuentionibus, pactis, iuramentis, sententiis, consuetudinibus contrariis, nequaquam obstantibus) inuiolabiliter obseruari sancimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hāc paginam nostrorum statuti, denunciationis, exemptionis, præceptorum, approbationis, iussionis, voluntatis, reuocationis, & sanctionis infringere. Si quis autem, &c.

CAP. II.

Rex Franciæ & regnicolæ, per extrauagantem, Vnam sanctam. 5. de maior. & obed. non amplius subiiciuntur eccles. Rom. quàm prius erant.

Clemens V.

MEruit charissimi filij nostri Philippi regis Francorum illustris, synceræ affectionis ad nos & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorū præclara merita meruerunt. Meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis syncritas, vt tam regem, quàm regnum fauore benuolo prosequamur. Hinc est, quod nos regi & regno per definitionem & declarationē bonæ memoriæ Bonifacij papæ VIII. prædecess. nost. quę incipit, Vnam sanctam. nullum volumus vel intēdimus præiudicium generari. Nec quòd per illam, rex, regnū, & regnicolæ præfati amplius ecclesiæ sint subiecti Romanæ, quàm antea existebant. Sed intelligantur in eodem esse statu, quo erant ante definitionem præfatam: tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum, & regnicolas superius nominatos.

CAP. III.

Ordinarij non possunt ferre censuras in suos subditos pro suis negotijs Romam euntes, ibi manentes, aut ab ea recedentes, nec illos priuari beneficijs: quod si fecerint, irritum est. Et si beneficia illorum aliis sint collata, tam dantes, quàm recipientes ipso facto sunt excommunicati: & à solo papa absoluendi.

Eugenius IIII.

DIuina *a* in eminenti sedis apostolicæ specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ officiales prædictæ sedis obsequijs eius (ad quam veluti fidelium omnium matrem pro animarum salute quærenda, & iustitia prosequenda, de diuersis mundi partibus confluit multitudo) tutius & quietius se promptiores valeāt exhibere. Hinc est, quod nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, districtius inhibemus locorum ordinariis, necnon commissariis & delegatis eorum, cæterisq; vniuersis & singulis quacunque potestate & auctoritate præfulgeant, cuiuscunque dignitatis, gradus vel præeminentiæ fuerint: ne contra officiales præfatos quocunque nomine nuncupentur, in nostris & dictæ sedis obsequiis nunc & pro tempore existentes, necnon quoscunq; alios pro suis & eorum causis vel negociis prosequendis ad sedem prædictam venientes, ac in ea (durante negociorū & causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, & recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excōmunicationis, suspensionis vel interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorū seu quamuis aliam sententiam promulgare præsumant. Nos enim omnes & singulos processus & sententias contra tenorē & mentem nostræ inhibitionis huiusmodi latas & habitas & in posterum habendas, ac etiam promulgandas, & quęcunque inde secuta, declaramus nulla, irrita, & inania, nulliusque extitisse vel existere roboris vel momenti. Necnon quidquid in contrarium à quoquam, quauis auctoritate scienter vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari: etiam decernimus irritum & inane. Et nihilominus in omnes & singulos ordinarios & officiales, commissarios & delegatos eorum, qui se de dignitatibus ac beneficijs ecclesiasticis quibuscunq; officialium, aut negocia huiusmodi apud dictā sedem prosequentiū prædictorum: eos illis forsan priuando atque priuatos decernendo seu declarando, vel cuiuscunque priuationis prætextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes, quàm in recipientes excommunicationis, suspensionis, & interdicti latas sententias promulgamus: quas volumus eos ipso facto incurrere. A qua quidem excommunicationis sententia absolui nequeant, nisi à nobis vel per nos deputandis, præterquā in mortis articulo constituti. Præmissa autem à die affixionis præsentium ad valuas basilicæ principis apostolorum de vrbe, ex certa scientia quoscunq; ligare volumus & arctare: Non obstantibus apostolicis & quibuscunq; generalibus, aut prouincialibus, aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & apostolicis priuilegijs: per quæ effectus præsentium impediri posset quomodolibet vel differri, etiam si de illis eorumq; totis tenoribus habenda esset in præsentibus mentio specialis: & quæ præsentibus volumus habere pro sufficienter expressis, cæterisq; contrariis quibuscunq;.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ inhibitionis, declarationis, constitutionis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis domi-

a Psal. 45.

a *Vide concil. Trident. Sess. 23. de reformat. cap. 1. circa finem. & Sess. 24. de reformat. cap. 11. & quæ verò priuilegia.*

nicæ,

nicæ, M. CCCC. XXXII. 8. Idus Martij, Pontificatus nostri anno 2.

CAP. IIII.

Præmisso tenore duarum constitutionum, dicit quòd hospitalarij sancti Ioannis ex statuto, consuetudine, vel priuilegio habentes annalia beneficiorum vacantium, percipere debent portionem, quam haberent beneficia obtinentes, si in illis essent residentes.

Ioannes XXII. *Magistro & fratribus hospitalis sancti Ioannis Hierosolymitani.*

EXhibita nobis ex parte vestra petitio continebat, quod dudum post constitutionem per nos editam, qua specialiter & expresè cauetur, quòd habentes annalia in ecclesiis de consuetudine, priuilegio, vel statuto, qui ratione dictorum annalium fructus primi, vel secundi, vel alterius cuiuscunq; sequentis anni beneficiorum vacantium sibi hactenus in totum vendicauerant, nihil exinde vltra summam, pro qua vnumquodq; beneficiorum ipsorum consueuit in decimæ solutione taxari, prætextu cuiusuis priuilegij, consuetudinis, vel statuti quouis modo perciperent: sed ipsius summæ perceptione duntaxat deberent esse contenti, totali residuo prædicta obtinentibus beneficia remansuro: nisi forsan illi, qui fructus illos soliti essent cum integritate percipere, mallent ipsum habere residuum, & obtinentibus beneficia dimittere summam memoratam: quo casu percipiendi quod mallent, erat eis optio derelicta. Quandam aliam declaratoriam constitutionem fecimus, in qua specialiter cauebatur, quòd si huiusmodi beneficium obtinentes in ecclesia, in qua specialiter illud beneficium existeret, minimè residerent, ad debitum seruitium impendendum capitulo eiusdem ecclesiæ nihil deberet accrescere: quum cessante causa, *a* cessare debeat pariter, quod vigebat. Quodque ex verbis declarationis huius satis innui videbatur, quòd fructus beneficiorum non residentium accrescere debeant habentibus annalia memorata. Verùm ex eo, quod in declaratione dicta nõ continetur expresè de perceptione annalium beneficiorum vacantium vobis debitorum de prædictis consuetudine, priuilegio, vel statuto quo ad fructus non residentium in eisdem, qui vobis accrescere debent, nullum adhuc commodum assequi potuistis: licet (vt præmittitur) dicti fructus capitulo non accrescant. Quare nobis humiliter supplicastis, vt quod in huiusmodi declaratione nostra tacite innuitur, declarare expressius dignaremur. Nos itaq; petitionem vestram iuri consonam æstimantes, ac propterea in hac parte quieti & indemnitati vestræ prouidere volentes, præsenti oraculo declaramus, quòd fructus prædictæ ecclesiæ vel beneficij vacantis, cuius annalia, in quibus consistunt, debentur vobis ex priuilegio, consuetudine, vel statuto, etiam pro ea parte, quæ obtinentibus præbendam vel beneficium huiusmodi (si in ecclesia, vbi illa consistunt, personalem residentiam facerent) debetur, si non resideant ibidem verè vel interpretatiuè, vtpote per speciale priuilegium apostolicum, vel aliàs ex causa rationabili ab huiusmodi residentia legitimè excusentur: cum dicta pars (vt præmittitur) capitulo nõ accreseat, vobis accrescere debet, secundum intentionem & mentem declaratoriæ memoratæ. Nulli ergo omnino hominum, &c. vt suprà. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, &c. vt suprà. Datum Auinion. Calend. Martij, Pontificatus nostri anno quinto.

a l. adigere. §. quamuis. ff. de iure patron. cap. cum cessante. de appellat.

DE POENIS.

TIT. VIII.

CAP. VNICVM.

Episcopus Caturcen. propter varios excessus per ipsum perpetratos, præsertim quia sedi apostolicæ, suis subditis & sibiipsi iniuriosus fuerat, varias pœnas incurrit: quoniam perpetuæ depositionis sententiam meruit, priuatus & fuit pontificali, sacerdotali & alio quolibet officio, & ad perpetuum carcerem condemnatus. Doctrina vitiu hic nobis tribuitur: vt scilicet cognoscamus crimina & excessus, pro quibus prælatus deponi possit. Facit ad hoc c. veritatis. extra, de dolo & contum. & c. ex literis. & c. tanta est clauis Petri. de excessibus prælat. Et nisi antiqui libri hoc c. sub tit. de pœnis. annotauissent, sub titul. de excess. prælat. positum fuisset.

Ioannes XXII.

DIVINIS exemplis, quæ nostrorum debent esse actuum regula, patenter instruimur, aures nostras subditorum à suis præpositis oppressorum indebitè & aggrauatorum iniustè nõ obturare clamoribus, sed ipsis ipsas potius compassiuis affectib. inclinare: vt si per solertis inquisitionis indaginem clamores huiusmodi opere *a* completos esse viderimus, liberationis opportunæ remedium solicitis studiis apponamus: pœna nihilominus debita punituri in hanc patratorum qualitatem excessiuum illicitos oppressores. Omnipotens etenim dominus audito *b* clamore populi sui propter duritiam eorum, qui operibus præerant dolentis, ad liberandum eum descendit, & summi templi præposito, qui iuxta nominis interpretationem in vias prauas iniquè diuerterat comminando, sic ait: *c* Expellam te de statione tua, & de tuo ministerio te deponam. Dudum siquidem fama graui, clamore frequenti, & querela flebili subditorum deferentibus nobis Hugonem Geraldi olim Caturcen. episcopũ, de multiplicatis excessibus, oppressionibus grauibus, enormibusq; criminibus esse reum: Nos mala huiusmodi nolentes ante credere, quàm probare, super illis inquisitionem per nos & per alios fieri fecimus diligentem. Et demum inquisitionis ipsius viso & examinato processu, luculenter inuenimus quòd eius fuerat vitiosus ingressus, cùm per ambitionem nimiam & per abrupta simoniacæ prauitatis ad pontificalem ascendisset honorem. Progressus autẽ eius (vt execrando conueniret initio) iniuriosus extiterat, quo ad tria. Primò, videlicet quo ad apostolicam sedem, cui (licet ipsum honoraſſet in multis, & tandem ad episcopalis dignitatis apicem promouisset) terga vertens non faciem, contemptum pro gratia, maleficium pro beneficio, & vituperium retulit pro honore. Appellationibus interdum ad sedem ipsam ab eo vel officialibus eius per subditos oppressos emissis, ne dum deferre contemptibiliter renuens, sed eas verbo vilipendens & facto, suis præcipiendo ministris, quòd de appellationibus huiusmodi non curarent, ac nihilominus appellantes (quibus contra oppressiones debuerat esse appellatio ipsa remedium) nunc per captionis iniuriam, nunc per spoliationem beneficiorum, & aliàs indebitè affligendo multipliciter non absq; vitio ingratitudinis violans iuramentum fidelitatis ab ipso præstitum dictæ sedi: nec veritus matris ecclesiæ transgressionem apertam, nonnullis quandoq; per suas patentes literas de vacaturis mandauit beneficiis prouideri, vias ad vacationem eorum aperiens nimis illicitas & suspectas: pernicioſus etiam fuit, & frequens literarum apostolicarum abusor. Secundò verò, quantum ad subditos, erga quos non pij prælati, vel pastoris peregit officium, quinimò tanquã fuit improbus, crudelisq; tyrannus sub pallio charita-

a Gen. 18. b Exod. 3. c Esa. 22.

tiui subsidij incussis terroribus, violentiis, & iniuriis illatis, dolosis inductionibus & fraudibus exquisitis, veluti recursor iniquus, extorsionibus eos intolerabilibus prægrauando: nunc binas in anno, nunc plures in die, nunc alias nimium excessiuas, & ecclesiis importabiles, vtpote multiplicato euectionum numero canonibus definito, interdum per se, interdū per alios procurationes exigendo, pro libito visitationis officio quandoque nullatenus, & regulariter non ad fructum correctionis, sed ad saturādæ cupiditatis affectum impenso, ad alios quęstus illicitos, & damnatos suum exacuit frequenter ingenium, nec de modo, nec de causa curauit. Et quum inuenit subditos suis in hoc reprobandis affectibus non parentes, nec alias ab eis exigere potuit concupita, calumniosas delationes fieri, contra eos lites moueri, & diuersa eis grauamina subdolè procurauit pluries inferri. Præterea non citatos legitimè, nec conuictos etiam, aut confessos, suis priuauit beneficiis, occasionem pro causa confingens, non rationem in his, sed tyrannidem potius prosequens personalem. Multa falsa scienter instrumenta dictauit, per suos illa faciens notarios publicari, & vt illis qualem ipse habuerat, ad ecclesias præberet ingressum, instituere ei præsentatos, seu institutionis suæ eis concedere literas sæpius renuit, nisi primitus certa sibi, & magna pecunia propter hoc exoluta. Multa ecclesiastica beneficia, nunc permutationis prætextu, nunc verò simpliciter in suis manibus resignata, multo iure (vt prætendebat) ordinario, modo super hoc (vt dicebat) apostolico munimine indulto de facto scienter contulit: interuenientibus fraude, pacto, & simoniaca prauitate subiectas sibi ecclesias occupans, earum reditus vsurpauit: & sic in suis fuit corruptus iudiciis, processum eorum, & finem in pecuniarum commodum ordinando, quandoque iustificans impium, innoxium iniustè condemnans: sic & alios corrumpere iudices pro obtinenda super oppressionibus inchoatis iniusta victoria nisus fuit. Tertiò, quantum ad se, vt qui sibi nequam existeret, nulli alij bonus esset. Suæ nanque famæ prodigus, se periuriis patenter inuoluit, irregularitatisque laqueis irretiuit, & (quod referre pudet) in corpus suum fornicando peccans per continuatum incontinentiæ vitium, quo se dudum fœdauerat, pontificali postea decoratus honore, in sua ponere gloria maculam, & femora sua non erubuit mulieribus inclinare. In his quidem eius sic reprehendendi ingressus, sic scandalosus, pernicios⁹ exemplo progressus vt vicio huiusmodi, siue culpis nescius finem imponere, & periculosus egressus, cùm adeò foret in ipso habituata malitia, quod (remanente sibi adsolita facultate) in iniquitatis opere voluntas sibi deficere minimè speraretur. Propter quod ne prioribus pejus committeret, illud solum æstimamus salubre remedium, vt quod velle non poteramus auferre, eriperemus vel posse. Nos itaq; super præmissis & pluribus aliis eius nefandis excessibus cum fratribus nostris ex sano cōsilio deliberatione cohabita diligenti: in præfatum Hugonem Geraldi, qui se omni honore ac dignitate reddidit tam indignum, quique ob suas iniquitates, ne præsit, est abiectus à Deo, suis ligatum peccatis, omnique honore ac dignitate pontificali iam priuatum à domino, de consilio omnium & singulorum fratrum ipsorum perpetuæ depositionis sententiam duximus promulgandam. Pontificali eum, & sacerdotali, & alio quolibet officio priuantes, & ad perpetuum carcerem condemnantes: vt ibi committendis cessantibus agat pœnitentiam de commissis: Nulli ergo hominum liceat hanc paginā nostræ promulgationis & condemnationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autē hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum, Datum Auinion. xv. Kalend. Iunij, Pontificatus nostri anno secūdo.

DE PŒNITENTIIS ET remissionibus.

TITVLVS IX.

CAP. I.

Centesimo quoque anno visitantibus basilicas Petri & Pauli apostolorum, plenissima peccatorum venia conceditur.

Bonifacius VIII.

ANtiquorum *a* habet fida relatio, quòd accedentibus ad honorabilem basilicam principis apostolorum de vrbe, concessæ sunt magnæ remissiones, & indulgentiæ peccatorum. Nos igitur, qui iuxta officij nostri debitum salutē appetimus, & procuramus libentius singulorum, huiusmodi remissiones & indulgentias omnes, & singulas ratas, & gratas habentes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus, & approbamus, & etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Vt autem beatissimi Petrus & Paulus apostoli eò amplius honorentur, quò ipsorum basilicæ de vrbe deuotius fuerint à fidelibus frequentatæ, fideles & ipsi spiritualium largitione munerum ex huiusmodi frequentatione magis senserint se refertos: Nos de omnipotentis Dei misericordia, & eorundem apostolorum eius meritis, & auctoritate consisi de fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, omnibus in præsenti anno millesimo trecentesimo, à festo natiuitatis domini nostri Iesu Christi præterito proximè inchoato, & in quolibet anno centesimo secuturo, ad basilicas ipsas accedentibus reuerenter, verè pœnitentibus & confessis, vel qui verè pœnitebunt, & confitebuntur in huiusmodi præsenti & quolibet centesimo secuturo annis, non solùm plenam & largiorem, imò plenissimam omnium suorum concedemus, & concedimus veniam peccatorum: Statuentes, vt qui voluerint huiusmodi indulgentiæ à nobis cōcessæ fieri participes: si fuerint Romani, ad minus xxx. diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die: Si verò peregrini fuerint, aut forenses, simili modo diebus xv. ad basilicas easdem accedant. Vnusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui basilicas ipsas amplius & deuotius frequentabit. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, approbationis, innouationis, concessionis, & constitutionis infringere, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, viij. Kalend. Martij, Pontifi. nostri anno vij.

CAP. II.

Annus iubileus, siue plenaria remissio, quæ olim dabatur quolibet centesimo anno omnibus verè pœnitentibus, & confessis visitantibus basilicas beatorum Petri & Pauli, peristam extrauagantem ad annum quinquagesimum reducitur.

Clemens VI. *archiepiscopo Tarracon. eiusq; suffraganeis.*

VNigenitus Dei filius de sinu patris in vterū dignatus est descendere matris, in qua, & ex qua nostræ mortalitatis substantiam diuinitati suæ, in suppositi vnitate, ineffabili vnione coniunxit, id quod fuit, permanens, & quod non erat, assumens: vt haberet vnde hominem lapsum redimeret, & pro eo satisfaceret Deo patri. Vbi enim venit plenitudo temporis *b*, misit Deus filium suum factum sub lege, natum ex muliere: vt eos

a *Vide Doct. scholasticos lib. 4. sent. dist. 19. 20. & 21. inde enim fient aperta, quæ traduntur in textu & glossis. adde Roffensem. contra Lutherum, art. 17. & aliquot sequentibus.* b *ad Gal. 4.*

qui

qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem reciperent filiorum. Ipse namq; factus *a* nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio: non per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium *b* sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta. Non enim *c* corruptibilibus auro & argento, sed suiipsius agni incontaminati, & immaculati precioso sanguine nos redemit: quem in ara crucis innocens immolatus non guttam sanguinis modicam, quæ tamen propter vnionem ad verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset, sed copiosè velut quædam profluum noscitur effudisse, ita vt à planta *d* pedis, vsque ad verticem capitis nulla sanitas inueniretur in ipso. Quantum ergo exinde, vt nec superuacua, inanis, aut superflua tãtæ effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti ecclesiæ acquisiuit, volens suis thesaurizare filiis pius pater. vt sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti. Quem quidem thesaurum non in sudario *e* repositum, non in agro *f* absconditum, sed per beatum Petrum cæli claui gerum, eiusque successores suos in terris vicarios commisit fidelibus salubriter dispensandum: & propriis, & rationabilibus causis, nunc pro totali, nunc pro partiali remissione pœnæ tẽporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm specialiter (prout cum Deo expedire cognoscerent) verè pœnitentibus & confessis misericorditer applicãdum. Ad cuius quidem thesauri cumulum beatę Dei genitricis, omniumq; electorum à primo iusto, vsque vltimum merita adminiculum prestare noscuntur: de cuius consumptione, seu minutione non est aliquatenus formidãdum, tam propter infinita Christi (vt prædictum est) merita, quam pro eo, quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iustitiam, tanto magis accrescit ipsorum cumulus meritorum. Quod fel. re. Bonifacius pap. viij. prædecess. noster piè (sicut indubiè credimus) considerans, & attenta meditatione reuoluens, quantum apud homines glorioſi principes terræ Petrus & Paulus, per quos euangelium Christi Romæ resplenduit, & per quos ecclesia religionis sumpsit exordium: qui facti Christiani populi per euangelium genitores, gregis dominici pastores, fidei lucernæ, ecclesiarum columnæ, præ cæteris apostolis peculiari quadã prærogatiua in ipso saluatore fidei virtute præcellunt. Quorum vni, scilicet apostolorum principi, sicut bono dispensatori, claues regni cælorum commisit: Alteri tanquam idoneo doctori, magisterium ecclesiasticæ eruditionis iniunxit. In speciali veneratione haberi debeant, & debita honorificentia venerari: pro ipsorum memoria recolenda crebrius, & reuerentia a cunctis Christi fidelibus eis deuotius adhibenda, ipsorumque patrocinio fauorabilius assequẽdo, inconsumptibilem thesaurum huiusmodi pro excitanda & remuneranda deuotione fidelium voluit aperire: decernens de fratrum suorum consilio, vt omnes, qui in anno à natiuitate domini M. ccc. & quolibet anno centesimo extunc secuturo ad dictorum apostolorum basilicas de vrbe accederent reuerenter, ipsasque si Romani ad minus xxx. si verò peregrini aut forenses fuerint, quindecim diebus continuis vel interpolatis, saltem semel in die, dũ tamen verè pœnitentes, & confessi existerent, personaliter visitarent: suorum omnium obtinerent plenissimam veniam peccatorum. Nos autem attendentes, *g* annus quinquagesimus in lege Mosaica (quã non venit dominus soluere, sed spiritualiter adimplere) iubileus remissionis & gaudij sacerque dierum numerus, quo lege fit remissio, censebatur: quodque ipse quinquagesinarius numerus in testamẽtis, veteri quidem ex legis datione, nouo ex visibili spiritus sancti in discipulos missione, per quem datur peccatorũ remissio, singulariter honoratur. Quodq; huic plura & grandia diuinarum adaptantur mysteria scripturarum: & clamorem peculiaris populi nostri Romani, videlicet hoc humiliter supplicãtis, ac nos ad instar Moysi & Aaron per proprios & solennes nuncios, ad hoc destinatos specialiter orantis pro toto Christiano populo, & dicentis: Domine, aperi eis thesaurum tuum, fontem aquæ viuæ, desiderantes benignius exaudire, non quidem vt sicut illius Israëlitici populi indurati cesset murmuratio, sed vt istius prædilecti populi, & cunctorum fideliũ augeatur deuotio: fides splendeat, spes vigeat, charitas vehementius incalescat. Volentesque quam plurimos huiusmodi indulgentiæ fore participes, cùm pauci multorum respectu propter vitæ hominũ breuitatem valeant ad annum centesimũ peruenire, de fra. no. con. prædictam cõcessionem indulgentiæ ex suprascriptis, & aliis iustis causis ad annum quinquagesimũ duximus reducendam. Statuen. de fra. con. prædictorum, & apostolicæ plenitudine potestatis, vt vniuersi fideles, qui verè pœnitentes & confessi in anno à natiuitate eiusdem M. ccc. quinquagesimo proxime futuro, & deinceps perpetuis futuris temporibus de quinquaginta in quinquaginta annis prædictas eorundem Petri & Pauli apostolorum basilicas & Lateranen. ecclesiam, quã inclytæ recordationis Constantinus, postquàm per beatum Siluestrum, sicut per eosdem apostolos Deo reuelante cognouit, renatus fonte baptismatis fuerat, & à contagio lepræ mundatus, in honorem saluatoris constructisse, quamq; idem beatus Siluester nouo sanctificationis & chrismationis genere dedicasse legitur: & in cuius ecclesiæ parietibus præfati saluatoris imago depicta primum toti populo Romano visibiliter apparuit deuotius veneranda, quàm ex his & aliis certis & rationabilibus causis, vt ipsa ecclesia pariter indulgentiæ prædictæ priuilegio decoretur, & deuotus ab eodem saluatore, qui in præfatis apostolis mirabilis prædicatur eorũ meritis & precibus indulgentiæ mereatur percipere largitatem, in hoc censuimus venerãdam, causa deuotionis modo prędicto visitauerint, plenissimam omnium peccatorum suorum veniam consequantur, ita videlicet, vt quicunque voluerint indulgentiam huiusmodi assequi, si Romani ad minus xxx. si verò peregrini aut forenses, modo simili xv. diebus ad prædictas basilicas, & ecclesiam accedere teneantur. Adiicientes, vt ij etiam qui pro ea consequenda ad easdem basilicas, & ecclesiam accedent, post iter arreptũ impediti legitimè, quo minus ad vrbem illo anno valeant peruenire, aut in via vel dierum prætaxato numero non completo in dicta vrbe decesserint, verè pœnitentes (vt præmittitur) & confessi, eandem indulgentiam consequantur. Omnes nihilominus & singulas indulgentias, per nos vel prædecessores nostros Romanos pontifices tam prænominatis, quàm aliis basilicis & ecclesiis de dicta vrbe concessas, ratas & gratas habẽtes, ipsas auctoritate apostolica confirmamus & approbamus, ac etiam innouamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ reductionis, constitutio. &c. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, & dictorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Auinion. vj. Kalend. Februarij, Pontifi. nostri anno primo. Quocirca fraternitati vestræ per Apost. scripta mãdamus, quatenus singuli vestrũm, in singulis vestris ciuitatibus & diœcesibus prædictas nostras literas subditis vobis clero & populo publicetis, & intelligibiliter exponatis: vt annuente domino ad promerendam huiusmodi indulgentiam se disponant. Cæterum, quia præsentes li-

a 1. *Corinth.* 1. b *Ad Hebr.* 9. c 1. *Pet.* 1. d *Esaiæ* c. 1. e *Luce* 19. f *Matth.* 13. g *Leuit.* 25. c. *vbi plenissimè de anno quinquagesimo Iubileo.*

teræ nequirent, forsitan propter viarum discrimina, vel alia legitima impedimenta singulis vestrûm commodè præsentari, volumus, quòd per te frater archiepiscope, dictarum literarum transsumptum manu publica scriptum, tuoque munitum sigillo vobis fratres suffraganei transmittatur, cui velut originalibus literis adhiberi volumus plenam fidem. Datum, &c.

CAP. III.

Constitutio casus papæ reseruatos comprehendens certis ex causis hîc ponitur, à quibus nullus potest absoluere sine speciali licentia sedis apostolicæ.

Paulus Venetus papa II.

ETsi dominici gregis saluti semper intenti singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus, per quæ (peccatorum mole deposita) salus ipsa succedat, & ab hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas suæ bonitate cõmisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne (cuiusuis indulgentiæ, remissionis vel facultatis obtentu) Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur: aut veniæ facilitas *a* ei peccandi tribuat incentiuum. Hac itaque consideratione habita, olim emanauit à nobis constitutio tenoris subsequentis: videlicet, Sanctissimus in Christo pater, & dominus noster, Dominus Paulus diuina prouidentia papa secundus, qui pridem super plenariis remissionibus, quæ semel in vita, & semel in mortis articulo conceduntur, formam & normã instituit, ne passim sine exceptione quorumcunq; criminum procliuiores redderentur homines ad peccandum per regulam in cancellaria apostolica publicatam statuit & ordinauit, quòd in quibuscunque concessionibus & facultatib. absoluendi, casus infra scripti tanquam speciales sedi apostolicæ reseruati semper intelligerentur excepti. Videlicet offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationes interdicti ab eadem sede impositi, Criminum hæresis, Conspirationis in personam, aut statum Romani pontificis, seu cuiusuis offensę, inobedientię, seu rebellionis eiusdem pontificis, vel sedis apostolicæ, presbytericidij, Offensæ personalis in episcopum, seu alium prælatum, Inuasionis, Deprædationis, Occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: Prohibitionis deuolutionis causarum ad dictam curiam, Delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, Impositionis nouorum onerum realiũ, vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis: Simoniæ super ordinibus vel beneficiis assequendis, in eadẽ curia vel extra contractæ. Et generaliter in casibus contentis in bulla quæ cõsueuit in die cœnæ domini, per prædecessores suos Romanos pontifices publicari: Considerans, quòd plerunq; contingit suam sanctitatem huiusmodi facultates & confessionalia, tam præsentibus, quàm absentibus, etiã oraculo viuæ vocis concedere (ne prætextu concessionis huiusmodi, vel pœnitentes vel confessores in suprascriptis casibus fallãtur & fallant) statuit & decreuit suæ intentionis fuisse, & esse, per quascunque concessiones & facultates per suam sanctitatem, tam scripto, quàm verbo factas, & in posterum faciendas, nemini licere irretitos dictis casibus absoluere sine speciali suæ sanctitatis licentia: quinimò concessiones & indulta prædicta, quo ad casus exceptos huiusmodi nulli penitus suffragari. Vt autem ipsa constitutio (quæ dudum, scilicet quinto Calendas April. anni ab incarnatione domini nostri Iesu Christi, millesimi quadringentesimi sexagesimi sexti, pontificatus nostri anno secundo publicata fuit) eisdem Christi fidelibus plenius innotescat, nullusque illius ignorantiam prætendere valeat in futurum: præsentibus inseri fecimus, vt ad maiorem omnium perueniat notionem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, ordinationis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicæ M.cccclxviij. quinto Nonas Martij, Pontificatus nostri anno quinto.

a *Veniæ facilitas incentiuum tribuit delinquendi. c. vt clericorum. extr. de vita & honest. clericorum.*

CAP IIII.

Bulla confirmationis anni Iubilei, publicata apud sanctum Petrum in die natiuit. Domini, in qua continetur, quod annus Iubileus est ad breuius tẽpus reductus, quam olim esset: quoniam vigesimoquinto quoq; anno cunctis fidelibus basilicas vrbis Romanæ hic expressas visitantibus illius indulgentiæ conceduntur. Et illo durante, aliæ indulgentiæ vbiq; cessant.

Sixtus IIII.

QVemadmodum *a* operosi, vigilisque pastoris solertia oues suæ custodiæ deputatas, curat à ferarum præseruare incursibus, & ad statum prosperum fœtu multiplicato perducere: ita quoque & nos (quibus dispositione superna vniuersi gregis dominici solicitudo commissa est) & supremis desideramus affectibus, & studiis nitimur indefessis cunctos Christi fideles, quos à iustitiæ semita hostis humani generis diabolica fraude auertit, deposita peccatorũ sarcina, suo reconciliare auctori: vt æternę felicitatis prẽmiis nostri redemptoris inæstimabili charitate media potiantur, fiatque nostræ operationis ministerio vtilitate publica suadente, etiam per gratiarum susceptionem, quod eorum saluti conueniat, atque nostræ & prædecessorum nostrorum ordinationes salubres debitis effectibus mancipentur. Olim siquidẽ felicis recordationis Paulus papa secundus, prædecessor noster rationabilibus causis tunc expressis inductus, de venerabilium fratrum nostrorum, tunc suorum, de quorum numero tunc eramus, consilio, annum Iubileum ad breuius tempus prouida moderatione reducens, illum ad annum vigesimum quintum apostolica auctoritate restrinxit, ac voluit, statuit, & decreuit ex causis prædictis, quòd singulis viginti quinque annis Iubileus annus prædictus celebrari deberet: quodque anno domini M. cccclxxiiij. proximè futuro, videlicet à vigilia natiuitatis domini nostri Iesu Christi, idem annus Iubileus inciperet, & vt sequitur, finiretur: ac vniuersi & singuli vtriusque sexus fideles, qui beatorum apostolorum Petri & Pauli basilicas, Lateranensis quoque, & sanctæ Mariæ maioris almæ vrbis ecclesias statutis diebus deuotè visitarent, omnes & singulas indulgentias, & peccatorũ remissiones consequerentur, quas idem pontifex suique prædecessores anno Iubileo huiusmodi basilicas & ecclesias prædictas visitantibus deuotè concesserant, per quasdam primò, & deinde nos, qui (dicto prædecessore, sicut domino placuit, sublato de medio) fuimus diuina disponente clementia ad apicem summi apostolatus assumpti, & per alias nostras literas eiusdem Pauli prædecessoris ordinationem, voluntatem, & statutum, ac omnia & singula in eisdem suis literis contenta, de fratrum eorundem consilio approbantes: Similiter statuimus & ordinamus, quòd annus Iubileus prædictus, cum eisdem indulgentiis & remissionib. plenariis peccatorũ, anno proximè futuro

a *Vide extrauagantem Gregorij xiij. incip. Dominus ac redẽptor qua indicitur sanctus Iubileus pro ann. 1575.*

à vigilia

à vigilia natiuitatis eiusdem incipere, & vt sequitur, continuari deberet: prout in singulis literis prædictis (quarum tenores præsentibus haberi volumus pro expressis) plenius continetur. Verum, quia postmodum, tam nos, quàm idem Paulus prædecessor noster, dum in humanis ageret, animarum saluti fidelium intenti, multorum principum & aliorum Christi fidelium, ac deuotarum personarum pulsati precibus, diuersas indulgentias & peccatorum remissiones plenarias nonnullis ecclesiis, monasteriis & piis locis duximus concedendas: propter quas populorum forsan concursus ad basilicas & ecclesias antedictas retardari, aut ipsius anni Iubilei celebritas minui, vel intermitti posset, cũ animarum non modico detrimento: Nos qui vniuersorum credẽtium profectibus, & saluti prospicere ex debito ministerij pastoralis adstringimur (ne propter aliarum indulgentiarum hactenus à nobis, seu eodem Paulo, vel aliis prædecessoribus nostris concessarum, huiusmodi effusionem, hoc sanctum opus ac remissionis & gratiæ annus Iubileus intermittatur, aut fideles ipsi à tanto munere reddantur experres) remedijs opportunis prouidere volentes, omnes & singulas plenarias, etiam ad instar Iubilei, ac etiam commutandi vota, aut super eis & malè ablatis incertis, aut per vsurariam prauitatem, vel alium illicitum modum extortis, dispensandi & componendi, aut illa sub certis modo & forma remittendi, & deputandi confessores, cum potestate absoluendi, etiam in casibus sedi apostolicæ reseruatis, facultates, concessiones, & indulta à nobis & eadem sede, vel illius auctoritate quibuscunq; ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, & piis locis, vniuersitatibus, fraternitatibus quibuslibet, tam in perpetuum, quàm ad certum tempus, in vita, seu in mortis articulo, quouis modo, aut quauis causa quomodolibet concessas & concessa, & in posterum forsitan concedendas, vel concedenda, auctoritate apostolica tenore præsentium de apostolicæ potestatis plenitudine, vsque ad nostrum & eiusdem sedis beneplacitum suspendimus, illasque durante beneplacito nostro, & sedis prædictæ suspensas esse volumus, nec interim alicui suffragari: indulgentiis tamen basilicarum, & ecclesiarũ dictæ vrbis in suo plenario robore durantibus. Districtius inhibentes, alias indulgentias (præter istas duntaxat) in locis publicis vel priuatis prædicari aut nunciari, earumque prætextu à quæstoribus *a* aliquid exigi quoquo modo. Quinimò quæstores, & prædicatores quoscunque per locorum ordinarios à prædicationibus & quæstib. huiusmodi faciendi, volumus & mandamus præsentium auctoritate arceri, sub censuris & pœnis ecclesiasticis, de quibus visum fuerit opportunum. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datum Tyburæ anno incarnationis Dominicæ, M. CCCCLXXIII. 4. Kalend. Septembris, Pontificatus nostri anno tertio.

CAP. V.

Sixtus tempore suo multis multas concesserat indulgentias: quas certis ex causis hic reuocat.

Idem.

ETsi dominici gregis saluti semper intenti, singulis cum humilitate poscentibus ea benignè concedere studeamus per quæ (peccatorũ mole deposita) salus ipsa succedat, & hostis humani generis seruitute ereptas animas lucrifaciamus altissimo, qui nobis eas sua bonitate commisit: id tamen propensiori studio præcauendum esse censemus, ne cuiusuis indulgentiæ, remissionis, vel facultatis obtentu, Christi fideles procliuiores ad illicita in posterum committenda reddantur, aut facilitas veniæ eis peccandi tribuat incentiuum. Cum itaque (sicut multorum fide dignorum testimonio accepimus) ob multitudinem facultatum per nos, vel auctoritate nostra concessarum, tam verbo, quàm in scriptis confectis exinde literis vel non, prælatis & personis ecclesiasticis, etiã religiosis, & secularibus vtriusq; sexus, capitulis, collegiis, conuentibus, hospitalibus, confratriis, & vniuersitatibus, tam in genere, quàm in specie, sub electione, vel deputatione confessorum, qui eligentes eosdem, vel pro indulgentiis per nos concessis consequendis, ad ecclesias & alia pia loca confluentes, seu ad aliqua pia opera manus porrigentes adiutrices, earundemque confratriarum confratres, & sorores, ac in hospitalibus prædictis decedẽtes, seu deseruientes, aut eis piè aliquid relinquentes, vel aliqua alia meritorum ministeria exhibentes, & in ordinibus profitentes, eorum confessione diligenter audita in singulis etiam sedi apostolicæ reseruatis casibus semel in vita, & in aliis toties quoties, ac in morte plenariè, vel alias etiam ad effectum consequendi quascunq; indulgentias plenarias, vel non plenarias, absoluere, & pœnitentiam salutarem eis iniungere, emissa quoque vota per illos quæcunque in alia pietatis opera commutare liberè, & licitè valeant: fideles præfati ad peccandum, & ad alia illicita committendum, nonnunquam procliuiores existant, in non parum periculum salutis animarum suarum. Nos qui Deo propitio eiusdẽ gregis dominici (meritis licet insufficientibus causam gerimus) & illum spiritalis thesauri elargitione cupimus ipsi Deo reddere acceptabilem: ne exinde clauium auctoritas deducatur in contemptum, ipsique ad peccandum procliuiores (vt diximus) liberius prolabantur. Ex præmissis & aliis rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, motu proprio (non ad alicuius nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera voluntate, & deliberatione) auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod decætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra, & quas concedi quomodolibet continget in posterum, verbo, literis, aut quauis alia scriptura: etiam cum clausula, quod sola signatura sufficiat etiam in fauorem fidei, & cruciatæ: nullus confessorum eorundem quempiam cuiusuis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica, etiam episcopali, vel maiori, aut mundana, etiam regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offensæ ecclesiasticæ libertatis, violationis interdicti ab eadem sede impositi, seu hæresis, postquam fuerint de ea sententialiter condemnati, delati, seu publicè diffamati: conspirationis in personam aut statum Rom. pont. seu cuiusuis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem pon. vel dictæ sedis, mutilationis membrorum, vel occisionis cuiuscunque in sacris ordinibus constituti, offensæ, personalis in episcopum seu alium prælatum: inuasionis, deprædationis, occupationis, aut deuastationis terrarum Romanæ ecclesiæ mediatè vel immediatè subiectarum: ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quorumcunque aliorum ad Romanam curiam venientium: prohibitionis deuolutionum causarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium: impositionis nouorum onerum realium, vel personalium ecclesiis, vel ecclesiasticis personis: simoniæ super ordinibus, vel beneficiis consequendis in dicta curia vel extra eam contractæ, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus cõtentis in literis, quæ consueuerunt in die cœnæ domini publicari: prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos emissa peregrinationis vltramarinæ, & visi-

a Prædicatores quæstuarios omnino abolenit concil. Trid. sess. 5. de refor. c. 2 & vlti. & sess. 21. de reform. ca. 9.

rationis liminum apostolorum Petri & Pauli, in Compostella, & castitatis ac religionis vota. Nisi ex speciali licentia, & certa scientia nostra, de qua demum constare ceuseatur, cùm in signatura nostra desuper manu nostra scriptum, aut in literis nosttis expressum fuerit: nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere cum derogatione præsentis constitutionis, illius de verbo ad verbum inserto tenore: non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutum, & tunc in casibus (in quibus satisfactio fuerit impendenda) facta satisfactione, vel idonea prestita cautione commutare præsumant. Et si aliqui confessorum prædictorum contra presentem constitutionem quenquam absoluere, aut excepta vota prædicta commutare attentauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius sit roboris, vel momenti. Et contrafacientes eo ipso excommunicationis sentētiam incurrant, à qua (nisi in mortis articulo *a* constituti) ab aliquo, quàm à Romano pontifice absolui non possint: Non obstantibus literis, & constitutionibus huiusmodi, ac constitutionibus, & ordinationibus, &c. Et ne aliquis de præsentibus ignorantiam valeat allegare: mandamus eas in cancellaria apostolica, & audientia literarum contradictarum legi, & publicari, ac inter extrauagantes alias apostolicas constitutione in quaterno dictæ cancellariæ describi, &c. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum suspensionis, inhibitionis, mandati & voluntatis, &c. Datum Spiræ, ann. Domini M. CCCCLXXVIII.

DE SENTENTIA EXCOMmunicationis.

TITVLVS X.

CAP. I.

Excommunicati sunt, qui pactis aut promissionibus iustitiam, vel gratiā à sede apostolica obtinent, & qui tales non reuelant: nec illis absolutio facilè conceditur.

Bonifacius octauus.

EXcommunicamus & anathematizamus ex parte Dei omnipotentis, patris, & filij, & spiritus sancti: auctoritate quoque beatorum apostolorum Petri & Pauli, & nostra, omnes clericos, religiosos, & laicos vtriusque sexus, siue sint familiares curiæ, siue alij vndecunque, qui aliquod pactum fecerint, seu aliquod paruum, vel magnum promiserint, vel promissionem receperint, aut ex pacto siue promissione occulta, vel manifesta facta sub generalibus & plenariè non expressis, siue sit sub specialibus, & expressis apertè verbis quicquam dederint, aut receperint magnum, vel paruum, vel promissionem de quacunque re aut vtilitate propter hoc consequenda fecerint, vel receperint pro aliqua iustitia siue gratia pro se aut pro alio in causis, vel iudiciis, seu alias per literas apostolicas, & quibuscunq; modis apud sedem apostolicam obtinenda. Et hanc sententiam ad promittentes, & acceptantes, dantes & recipientes duximus extendendam. Illos quoq; qui aliquem sciuerint culpabilem in prædictis, & nobis intra dierum trium spacium non retulerint, vel alicui, per quem ad nos verbū fideliter perferatur: simili decernimus sententiæ subiacere. Decernimus etiam, vt nullus hanc incurrens excommunicationis sententiam pro prædictis, vel aliquo prædictorum (absque speciali mandato) nostræ absolutionis beneficium valeat obtinere: nisi forsan ad nos habere accessum non posset in mortis articulo *b* constitutus. Nec etiam ad absolutionis gratiam admittatur, nisi prius quantum dedit, vel recepit, integraliter pauperibus largiatur. Iustitiam verò siue gratiam sic obtentam nullius prorsus esse momenti volumus, omnique statuimus carere effectu, & robore firmitatis. Sed & scienter vtentes ipsis reseruantes nobis absolutionem eorū cum præmissis omnibus ad pœnas similes obligamus.

a *Vnde conc. Trident. sess. 14. de casuum reseruatione, cap. 7.* b *Vide concil. Trident. sess. 14. c. 7. de casuum reseruatione.*

CAP. II.

Præmissis damnis ex interdicto prouenientibus, statuit quòd propter dominum debita non soluentem eius terra, vel ciuitas sine speciali papæ licentia non interdicatur.

Idem.

PRouidè attendētes, quòd vt frequentius, quamuis non sine causa, sine culpa tamen multorum interdicti sententiæ proferuntur, quodq; sunt nonnulli iudices nimis prompti ad proferendas easdem, etiam in negociis siue causis, quæ interdum plus ex cupiditatis, quàm charitatis radice perspicuis indiciis procedere arguuntur: quodque interdicti tempore diuina organa suspenduntur & laudes, nec ecclesiastica sacramenta ministrantur, vt solent: tolluntur mortuis seu minuuntur suffragia, præsertim per oblationem frequentem hostiæ salutaris: adolescentes & paruuli participantes rarius sacramenta, minus inflammantur, & solidantur in fide: fidelium tepescit deuotio, hæreses pullulant, & multiplicantur pericula animarum. Præsentis constitutionis prouidemus edicto, vt nulla prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, vel districtus auctoritate ordinaria, vel delegata supponatur ecclesiastico interdicto pro pecuniario debito, vel pro cuiusuis monetæ, vel pecuniæ quantitate, quacunque occasione vel causa, seu quouis quæsito colore: pro eo maximè, quòd ipsorū domini, rectores seu officiales, quocunq; nomine censeantur, aut incolæ seu habitatores aut singulares personæ ipsorum statutis, vel statuendis ordinatis vel ordinandis terminis huiusmodi debitum seu quantitatem non soluerunt, hactenus aut in antea non persoluent. Nos enim exnunc decernimus irritum & inane, si secus hactenus extitit attentatum, vel contigerit attentari, illudque reuocamus omnino: Non obstantibus quibuscunque contractibus, obligationibus, pactis, conuentionibus, compositionibus, submissionibus, fideiussionibus, consensibus, processibus, & sententiis super hoc habitis, vel habendis iuramentorum, pœnarum spiritalium, & temporalium, seu multarum appositione, vel quacunque alia firmitate vallatis. Nisi talis suppositio interdicti hactenus foret facta, vel in antea fieret de apostolicæ sedis speciali licentia, & ex presса per ipsius sedis patentes literas apparente.

CAP. III.

Andronicum Paliologum se imperatorem Græcorum nominantem, & hæresis ipsorum fautorem, excommunicatum denunciat: omnesq; cum eo sic manente societatem contrahentes, ipso facto dicit excommunicatos, & eorum terras ecclesiastico supponendas interdicto. Sunq; priuandi bonis, quæ ab ecclesia tenent: & talis societas seu confœderatio nulla est. Facit cap. ad apostolicæ. de sentent. & re iudi. lib. 6.

Clemens V.

AD certitudinem præsentium, & memoriam futurorum Andronicum Paliologum, qui Græcorum imperatorem se nominat, tanquam eorundem Græcorum antiquorum, *a* schismaticorum, & in antiquato schismate constitutorum, & per hoc hæreticorum, & hæresis ipsorum ac schismatis antiqui fautorem, de fratrum nostrorum consilio denunciamus excommunicationis sententiam latam à canone incurrisse, ac ipsius fore sententiæ vinculo innodatum. Cæterùm vniuersis, & singulis regibus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, & cæteris omnibus cuiuscunque

a *Al. antiquatorum.*

præeminentiæ,

præeminentiæ, conditionis, status, necnon vniuersitatis ciuitatum, castrorum, & aliorum locorũ districtius inhibemus, ne cum eodẽ Andronico Paliologo in huiusmodi excommunicatione manente, societatem vel confœderationem aliquam contrahere sub quouis ingenio, vel machinatione præsumant: vel ei aliàs in his, quibus excommunicatus est denunciatus à nobis, præstare consilium, auxilium, vel fauorem publicum, vel occultum. Et si secus præsumptum fuerit, omnes singulares personas contrarium præsumentes (non obstante qualibet indulgentia sub quacunque forma verborum, vel expressione ipsis ab apostolica sede concessa, vel in posterum concedenda, quam quo ad hoc viribus volumus omnino carere) sententiam excommunicationis, quam ex nunc in ipsos ferimus, incurrere volumus ipso facto. Terras ipsorum & vniuersitates prædictas, quæ secus attentare præsumpserint, prout expedire videbimus, ecclesiastico curabimus subiicere interdicto. Ad priuationem omnium bonorũ, quæ à quibuslibet tenent ecclesiis, & ad pœnas alias spiritales, & temporales, prout vtile putabimus processuri. Et nihilominus societatem & confœderationem ipsas (etiam si pœnarum & iuramenti additione vel quacunq; fuerint alia firmitate vallatæ) decernimus irritas & inanes. Datum Pictauis iij. Nonas Iunij, anno ij.

CAP. IIII.

Excommunicati sunt, qui literas à papa ante suam coronationem concessas impugnant.

Idem. *a*

QVia *b* nonnulli (prout accepimus) contra doctrinam apostoli suæ prudentiæ, quin potius imprudentiæ innitentes, ac disceptare super his de quibus eis non expedit, satagentes, asserere non verentur, quod summus põtifex ante suæ coronationis insignia se non debet intromittere de prouisionibus, reseruationibus, dispensationibus, & aliis gratiis faciendis, nec se in literis episcopum simpliciter, sed electum episcopũ scribere. Nec etiam vti bulla, in qua nomen exprimatur ipsius. Nos talium temeritates compescere cupientes, singulos, qui occasione huiusmodi aliquas literas nostras super negociis quibuscunque confectas, *c* quæ à nobis ante coronationis nostræ insignia emanarunt, ausi fuerint impugnare, excommunicationis sententia innodamus. Datum apud Pesecum Burdegalen. diœces. anno ij.

a *Ioannes de Sylua in tracta. de benefic. part. 1. q. 2. dum meminit huius extrauagantis, eam tribuit Clemẽt. 6.*

b *Prouerb. c. 3. ne innitaris. extr. de const.*

c *Al. concessas.*

EXTRAVAGANTIVM COMMVNIVM FINIS.

J. 16.